Hi
9585
SBIBLIOTHEEK GENT
000034719
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC XVII

publicata.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Regis Pol. atque Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII FIL.
THOMAM FRITSCHIUM
&
FRID. GROSCHUF.

Typis VIDUÆ JOH. CASPARI MULLERI.
A. M DCC XVII.

Digitized by Google

Lectori Benevolo Salutem!

PRodit jam in conſpectum tuum L. B. Tomus Actorum Eruditorum, ſi a primo, quo lucem adſpicere cœperunt, anno computes, trigeſimus ſextus, idemque, ſi ſex Supplementorum tomos (nuper enim ſextus completus eſt) & tria Indicum Generalium Volumina addas, operis univerſi quadrageſimus quintus. Neque vero quisquam, quod ſperamus, nos a priſtino more noſtro hactenus deſciviſſe jure arguet, quandoquidem nec Collectorum ſtudium & ardor refrixit, nec ullis ſumptibus pepercimus, ut libros apud exteros excuſos & in officinis (quod de Anglicis imprimis & Italicis adſeverare poſſumus) rariſſime proſtantes conſequeremur. Enimvero cum librorum mirus eſſet his annis proventus, eoque literatorum hominum curioſitas indies creſceret, ut non ſatis haberent, librorum jam editorum recenſus legere, ſed mature, quæ hic illic vel parerent eruditi, vel nuper admodum procuderint, reſciſcere optarent, hinc & annis 1715, 1716 & hoc ipſo, quem prope abſolvimus, nova Literaria lingua vernacula ſub titulo: *Neue Zeitungen von gelehrten Sachen*, ſingulis hebdomadibus in forma octava in lucem edidimus, idque operam dedimus, ut non modo rerum fere omnium, quæ ad rem literariam Europæ ſpectant, rationem accurate redderemus, verum & Diaria Gallica, Italica, Belgica,

gica, Anglica, Germanica, pleraque omnia, enotatis undique cenſuris, brevi quaſi tabula exhiberemus. Quo cum ſatis quidem, quod nemo ibit inficias, proſpectum fuerit noſtræ gentis hominibus, ut tamen exteris quoque ſatis fiat, quibus hactenus, ob librorum recenſiones copioſiores, nova Literaria in his Actis communicare raro licuit, conſtitutum nobis eſt, anno proxime inſtanti bis ſingulis Menſibus Latino idiomate *Nova Literaria* evulgare, eadem quidem forma, qua vernacula continua bimus, verum ratione adeo diverſa, ut qui vernaculis utuntur, Latinis iſtis carere minime poſſint. Nam cum illa nondum omnia capiant, quamvis bis quavis ſeptimana hactenus prodeuntia, hæc Supplementi quodammodo loco futura ſunt: quo id demum nos impetraturos ſperamus, ut juſtos rei literariæ Annales ſcripturi nihil fere ad rem tot Eruditorum votis exoptatam deſiderare poſſint. Præterea Latinis his Novis tum ea, quæ de exteris in illorum Diariis fruſtra quæruntur, tum quæ Germani potiſſimum noſtri tentant, tum denique obſervationes nonnullas novas, ſive Phyſicas Mathematicasque, ſive Criticas ac Philologicas inſeremus. Sed de inſtituto hoc res ipſa harum delitiarum cupidos plenius edocebit. Dab. Lipſiæ Cal. Dec. MDCCXVII.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Januarii, Anno MDCCXVII.

HISTORIÆ CONTROVERSIARUM DE DIvinæ gratiæ auxiliis, ſub ſummis Pontificibus, Sixto V, Clemente VIII, Paulo V, ab objectionibus R. P. HYACINTHI SERRII vindicatæ libri tres. Accedunt Diſſertationes quædam, item reſponſio ad Fr. Henricum a S. Ignatio, & alia quædam opuſcula; Autore P. LIVINO DE MEYER, Societatis Jeſu Theologo.

Bruxellis, typis Antonii Claudinat, 1715, fol. Alphab. 10.

CErtaminis celeberrimi, quod Societatis Jeſu Patribus cum Dominicanorum ordini adſcriptis ſuper hiſtoria controverſiarum de auxiliis gratiæ divinæ intercedit, & hactenus non exiguæ molis voluminibus agitatum fuit, non ſemel a nobis facta eſt mentio. Longe majori, quam antea, ſtrepitu hocce bellum utrinque geſtum, cum P. Hyacinthus Serrius, ſub Auguſtini le Blanc nomine latitans, Dominicanorum cauſam acturus, *Hiſtoriam Congregationum de auxiliis gratiæ divinæ* ederet, a nobis recenſitam *Menſe Decembri M. DCC p. 337 ſqq.* Huic enim præter alia minoris momenti, nec adeo magnæ molis ſcripta, tandem oppoſita fuit *Hiſtoria controverſiarum de divinæ gratiæ auxiliis ſub ſummis Pontificibus Sixto V, Clemente VIII & Paulo V,* ſex Libris comprehenſa, Autore Theodoro Eleutherio, quo nomine Reverendum virum Livinum de Meyer tegi, nunc demum ex hocce opere, cujus mox mentionem faciemus, intelleximus, edita Antwerpiæ, M. DCC V, cujus ſummam more noſtro exhibuimus *Menſe Auguſto M. DCCVII p. 366 ſeqq.* Tum vero rurſus pro Domini-

Digitized by Google

minicanis, abjecto Auguſti le Blanc ficto nomine, in aciem prodiit Jacobus Hyacinthus Serrius, in nova operis antea memorati editione, in qua quid ad cauſam ſuam tuendam denuo præſtiterit, vel ipſe nos condocere titulus poteſt: *Hiſtoria Congregationum de auxiliis divinæ gratiæ, ſub ſummis Pontificibus Clemente VIII & Paulo V, in quatuor Libros diſtributa, & ſub aſcititio nomine Auguſtini le Blanc, Lovanii primum publicata, nunc autem magna rerum acceſſione aucta, inſertisque paſſim pro re nata, adverſus nuperas oppugnationes vindicationibus, aſſerta, defenſa, illuſtrata, cui præterea accedit Liber quintus, ſuperiorum apologeticus, adverſus Theodori Eleutherii eodem de argumento pſeudo hiſtoriam, Autore & defenſore F. Jacobo Hyacintho Serrio, ordinis Prædicatorum Doctore Sorbonico, & in Sereniſſimæ reipublicæ Venetæ Academia Patavina Theologo primario.* Prodiit opus hocce Antwerpiæ MDCCIX, ſed ad noſtras nondum manus pervenit, quæ ratio eſt, quod nulla ejus hactenus in Actis noſtris facta fuit mentio. Tantum vero abeſt, ut Jeſuitæ eo ad ſilentium redacti, aut cauſam deſerere coacti ſint, ut non minori potius, quam antea factum, alacritate defenſionem ejus in ſe ſuſceperit, qui ſub Eleutherii nomine latitaverat, nunc autem palam omnibus ſe ſiſtere voluit, Livinus de Meyer, in hocce, cujus antea exhibuimus titulum, & de quo nunc plura nobis dicenda erunt, opere.

Prius autem, quam ad rem ipſam accedat, quædam generatim priori Controverſiarum de auxiliis gratiæ divinæ Hiſtoriæ a Serrio objecta paucis repellere operæ duxit eſſe pretium. Primo namque queſtus eſt Serrius neglectam ab adverſario Notariorum & tabularum omnium fidem. Reſpondet autem, tabulas iſtas jam pridem rejectas reprobatasque eſſe a Romano Pontifice, qui non majorem illis exhiberi fidem voluerit, quam fabulis. Cumque falſa plurima, & inter ſe pugnantia, immo in Clementem VIII Pontificem injuriæ contineant, vitio ſibi verti non poſſe, iis quod locum non concedat. Altera Serrii querela fuerat, quod Eleutherius argumenta protulerit, ad rem ipſam minus ſpectantia, integrasque ſubinde operi ſuo inſeruerit diſſertationes, quæ totidem verbis coram ſummis Pontificibus

fue-

Digitized by Google

fuerunt recitatæ, tam pro defenſione Molinæ, quam pro oppugnatione Bannezii. Reſpondet Autor, ægre forte Serrium ferre, ea in lucem proferri monumenta, quæ dudum injuria temporis intercidiſſe ſperaverat. Advertere nimirum eum, fruſtra ab eo cani victoriam verbis, quæ factis deſtruatur. Plurimum ſane ad hiſtoriam quoque referre, omnibus ut innoteſcat, quibus argumentorum ponderibus cauſa illa graviſſima a Theologis iſtius ætatis celeberrimis fuerit diſceptata. Dum vero Serrius legem velut ponat, ne quis hiſtoriam de hiſce controverſiis ſcripturus, aliquid argumentorum vel digito moveat, perinde hoc eſſe ac ſi quis Trojani belli hiſtoriam daturum moneat, ne geſta narret ab Achille & Hectore prælia, ſileatque omnino, quid actum ab Ajace fortiter, quid ab Ulyſſe prudenter. Si cum Serrio regeras, hoc vero nihil aliud eſſe, quam litem ipſam denuo repetere, cauſam ipſam novo examini committere velle, a facto ad jus obliq; divertere, a ſancito judicio, tametſi nondum ex formulis promulgato, ad fictitia damnatæ partis merita, quaſi minus Romanis cenſoribus innotuerint, provocare; reſpondet Autor, hæc ita comparata eſſe, ut longe rectius in adverſarium ſuum retorqueantur, qui primus id fecerit, quod nunc in aliis culpet. Eccur ergo ſanciti, inquit Serrium alloquens, judicii promulgationem ſolemnem ſeculari tædio non pergis cum ſilentio expectare, ut Meſſiam Judæi? cur ab argumentis tuorum enarrandis vaneque oſtentandis non abſtinuiſti manum? cur litem ipſam primus repetis? De hiſtoria denique Eleutherii contemptim Serrius pronunciaverat, aſſerens, ab eo *vitra fracta, rejectas quiſquilias, & confutatas jamdudum nænias in ſcenam adduci, ſuperboque explicari apparatu.* Quod ut Meyerus retundat, doctorum quorundam, de hiſtoria iſta præclare ſentientium, teſtimonia profert. Sed miſſis hiſce ad rem ipſam accedimus.

In primo itaque operis hujus Libro, occaſione controverſiarum de auxiliis, res in Belgio geſtæ, prout ab Eleutherio enarratæ erant, denuo comprobantur, & ab objectionibus Serrii vindicantur. Aſſeruerat Eleutherius, Serrium Hiſtoriæ congregationum de auxiliis gratiæ non ſolum Autorem eſſe, cum hicce fœtus Janſeniſtas quoque progenitores agnoſcat. Ægerrime **Lib. I.** **Cap. I.**

Digitized by Google

rime hoc ferens Serrius, Eleutherium ideo calumniæ poſtulaverat. Hic ergo ut nihil ſe, quod non cum veritate conſentiat, dixiſſe evincat, id quidem ſuarum duxit eſſe partium. Ab annis itaque viginti & amplius parandæ auxiliorum Hiſtoriæ a principibus Janſeniſtarum inſudatum, nos condocet. Rude hujus compendium delineatum primo anno MDCLXXXVII, Galliceque editum ab Arnaldo. Haud multo poſt prodiiſſe tomulos duos, Gallico pariter idiomate ſcriptos, hoc titulo: *Traditio Romanæ Eccleſiæ*, Autore Paſchaſio Queſnello, ſub fictitio P. Girmain nomine latitante. Addidiſſe Queſnellum operi huic tomum tertium, ac deinde quartum, cui titulum dederit: *Defenſio Romanæ eccleſiæ contra Leydeckerum Calviniſtam.* Autor Queſnellum, inſulſum eccleſiæ defenſorem, aut proditorem potius vocat, quem Roma rejecerit damnaveritque. Tomo operis iſtius ſecundo inſeruiſſe Queſnellum *Hiſtoriam congregationum de auxiliis*, in qua deſcriptis ad apicem iis, quæ primus hiſtoriæ parens Arnaldus rudiori adumbraverat penicillo, multa adjecerit fabuloſa, collecta ex Coronelli, Pegnæ, Lemoſii ſuppellectile curioſa. Cum autem hæc omnia in Latinam Auguſtini le Blanc Hiſtoriam ſint translata, collegit inde Autor, Arnaldum & Queſnellum partem eo in opere haud mediocrem habere. Nec Arnaldum ſaltem atque Queſnellum adornandæ paulatim hiſtoriæ majori proluſiſſe, ſed Janſeniſtas quoque Pariſienſes operam indefeſſam contuliſſe. Id quod productis ex epiſtolis, regia autoritate, cum Queſnellus in carcerem conjiceretur, interceptis, variis locis probare annititur. Sed ipſum quoque diffiteri non poſſe Serrium contendit, opuſculorum, quæ pro Hiſtoriæ defenſione in lucem dedit, corrigendorum & poliendorum gratia, adjutricem & ſubſidiariam Queſnelli operam fuiſſe a ſe impenſe emendicatam. Quod ut extra dubium ponat, loca quædam ex epiſtolis Serrii ad Queſnellum, quas ipſius Serrii manu exaratas ſe habere dicit, in medium profert.

Cap. II. Non tantum autem hiſtoriam Serrii, ſed alia quoque Thomiſtarum ſcripta, opera & ſtudio Janſeniſtarum lucem adſpexiſſe publicam, Autor ulterius nos condocet. Refert huc Antonii Reginaldi, ordinis fratrum Prædicatorum, librum, *de mente con-*

concilii Tridentini circa gratiam ſe ipſa efficacem, qui anno MDCCVI lucem adſpexit publicam. Enimvero cum opus hocce Reginaldi annis ſeptem Arnaldi & Queſnelli digitis hæſerit, quod allatis teſtimoniis comprobat, non aliam quidem ob cauſam id contigiſſe cenſet, quam quod hiſce ad corrigendum limandumque fuerit traditum. Et licet P. Maſſoulie, Dominicanus, ex quo Janſeniſtæ manuſcriptum acceperunt, cavere voluerit, ne quoad doctrinæ ſubſtantiam aliquid immutaretur, impedire tamen eum non potuiſſe, quo minus aliquid doctrinæ Janſenianæ operi huic furtim a Queſnello intruderetur. Mittimus nunc, quæ de *Actis Lemoſianis*, itemque de *Panoplia gratiæ*, quæ ſub nomine Thomæ de Lemos prodiit, monet, quæve itidem obſtetricantibus Janſeniſtis, & placita ſua iis adſpergentibus, lucem adſpexiſſe contendit. Inter Janſeniſtarum fautores promotoresque edendæ *Hiſtoriæ de auxiliis gratiæ* Eleutherius etiam retulerat Norbertum d'Elbeque, Dominicanorum ordini adſcriptum. Hunc *Diſſolutionem ſchematis Wyckiani* non alium in finem edidiſſe, quam ut addictum Janſeniſtis demonſtraret animum. Immo Wallono, Janſenianæ factionis in urbe Romana curatori, huncce librum diſcutiendum obtuliſſe. Improbatum a Wallono ideo hocce ſcriptum, quod Autor ei inſeruiſſet, Chriſtum etiam pro reprobis mortuum eſſe. Reſtitiſſe initio d'Elbequium, ne iſtud dogma ex hocce ſcripto deleretur; ſed inſtante Wallono, conſenſiſſe tandem, ut quæ huc ſpectabant, ex opere iſto delerentur. Rem ita ſe habere, ex epiſtolis Walloni, aliorumque comprobat. Exprobrationem hanc cum d'Elbequius ægre ferret, edita anno MDCCIX *Epiſtola expoſtulatoria ad Theodorum Eleutherium*, calumniæ eum accuſavit. Reſpondit ei Eleutherius, hoc eſt Meyerus, *Epiſtola curioſa ad F. Norbertum d' Elbeque reſponſoria*, quæ cum operi huic ſubnexa ſit, deinceps a nobis commemorabitur. Autor autem hic refert, d'Elbequium viſa hacce Epiſtola obmutuiſſe, epiſtolis quippe partim a ſe ad Janſeniſtas ſcriptis, partim a confœderatis ſuis, ad ſilentium redactum. Provocaſſe equidem d'Elbequium, ad ipſam *Diſſolutionem ſchematis Wyckiani*, ex qua appareat, dogma de univerſali merito mortis Chriſti ex ea neutiquam Cap. III.

Digitized by Google

tiquam expunctum. Sed inſigni eum hic uti fallacia, Autor obſervat, qui ad librum hunc, non prout a Wallono correctus & emendatus ſit, ſed prout haud ita pridem ab eo ſit editus, provocet. Quanquam ne ſic quidem de efficacia mortis Chriſti ea tradat, quæ doctrinæ Thomiſtarum ſint conſentanea, quod copioſe admodum, variisque exemplis demonſtrat. Ad Serrium dum revertitur, quibus argumentis & quo jure libri de auxiliis famam ſibi ſolus arroget, diſquirit. Provocaverat Serrius etiam ad Quesnellum, ejus teſtimonio evicturus, ſe ſolum hiſtoriæ iſtius Autorem eſſe. Ad quod reſponſurus Meyerus, pro! ſuperi, inquit, quantum & qualem virum, quam ſincerum, quam fraudis omnis oſorem, quam reſtrictionis omnis ſpeculativum hoſtem, quam germanum eccleſiæ filium! Dum Quesnellum reſtrictionis omnis ſpeculativum hoſtem vocat, eum re ipſa a reſtrictionum uſu non alienum eſſe innuit, idque mox exemplo demonſtrat. *Hiſtoriam de auxiliis*, non a ſe, ſed a viro altero, eoque doctiori ſcriptam eſſe, teſtaturus Quesnellus, in *Motivo juris* ſcripſerat: *Nec operam contuli, nec pedem movi, nec cum ullo typotheta egi, de hujus operis impreſſione, quod doctiorem me Autorem habet.* Latitantem hic reſervationem detecturus Autor ſtatim addit: *O! frontem hominis! nec pedem movit, nec linguam, quia Secretarii eſt uſus miniſterio, cujus membra non reputat ſua, cum ipſe prodire in apertum, niſi ſeptus caligine, non audeat.* Dum etiam Serrius undecim cenſorum calculo opus ſuum omnis nævi expers judicatum fuiſſe jactitaverat, Autori hinc occaſio inquirendi, quantum cenſorum iſtorum judicio tribuendum ſit, enaſcitur. Inter cenſores iſtos etiam fuit F. Henricus a S. Ignatio, Carmelita, ob *Ethicam amoris* ſeu *Theologiam Sanctorum &c.* Leodii anno MDCCIX editam, ſatis notus. Hunc vero licentiam & facultatem vulgandi Vicarii Generalis Leodienſis fraudulenter libro huic præfixiſſe, quæ tamen ab eo nec petita fuerit, nec conceſſa, unde & ab Epiſcopo Leodienſi mox prohibitum fuerit, ne liber iſte venderetur. Janſeniſtarum autem eum cauſam paſſim in hocce opere agere, Autor oſtendit, dum Janſeniſmum pro phantasmate atque ſpectro inani habet. Serrio porro Thomiſtarum cum Janſeniſtis initum fœdus objecerat

CAP. IV. CAP. V.

cerat Eleutherius, illo iſtud inficiante, & quovis modo a ſe amoliente. At recte id omnino a ſe factum, hic oſtendit Meyerus. Mentio hic etiam celeberrimi iſtius *Caſus conſcientiæ* injicitur, a Janſeniſtis, ut creditur, confīcti, & facultati Theologicæ Pariſienſi oblati. De hoc Serrius ad Queſnellum ſcripſerat, Roma ſibi relatum, *condemnationem Romanam Reſolutionis caſus conſcientiæ non cadere ſuper factum Janſenii &c.* Sed ſecus ſe rem habere, tum argumentis, tum prolatis in medium Clementis XI Pontificis ad Noallium Cardinalem, immo ipſum Galliæ Regem Ludovicum litteris, demonſtrat. Natalis quoque Alexandri, quem virum ceteroquin præclarum ac eruditum vocat, hic injicitur mentio. Hic namque ad Brigodæum, Queſnelli Secretarium, ſcripſerat: *Deum precor, ut det ſucceſſum bonum P. Hennebel, & omnibus veris S. Auguſtini diſcipulis, defenſoribus doctrinæ ſanæ; ſi pollerem autoritate, jucundiſſimum mihi eſſet, hanc in illorum obſequium totam impendere &c.* Eximium, quem Alexander hiſce verbis erga Janſeniſtas teſtatus eſt, favorem fruſtra a Serrio excuſari, id quidem eſt quod pluribus Autor oſtendit. Hinc prætextus, quos vocat, vanos, quibus Serrius ſe irritatum dicit, ad ſcribendam ſtilo mordaciori hiſtoriam, denuo profligat; & quod de parergis, præfationi hiſtoriæ ſuæ inſertis, fruſtra ſe excuſare Serrius annitatur, oſtendit, ſimulque Philippum Labbeum, pariter ac Rob. Bellarminum Cardinalem, a Serrii accuſationibus vindicat. Dum ad codices manuſcriptos tranſit, obſervat, Serrium ad decretum Innocentii X Pontificis, quo Actis illis & codicibus manuſcriptis Lemoſii, Pegnæ, & aliorum quorumcunque *nullam omnino eſſe fidem habendam, neque ab alterutra parte, ſeu a quoquam alio allegari poſſe*, ſancivit, reſpondiſſe, hoc unum Pontificem caviſſe, ne Acta illa fidem in judicio facere poſſent, neve Societatis Theologi apud eccleſiaſticum tribunal conveniri poſſent, de defenſa doctrina a Paulo V Pontifice damnata. Regeſſerat Eleutherius, rem hanc ad tribunal eccleſiaſticum ſine manifeſta inſania a nemine vocari potuiſſe, etiam ante decretum Innocentii, cum Societatis doctrina a Paulo V neutiquam ſit damnata. Serrium itaque, ut hinc ſe expediret, eo tandem ſe recepiſſe, ut aſſereret, non id

Cap. VI, VII.

Cap. VIII.

ſe

ſe voluiſſe, quod Romani Pontifices Actis illis & codicibus manuſcriptis abſtulerint fidem judicialem, quippe quam nunquam habuerint, ſed declaratum duntaxat voluiſſe, quod talem in judicio fidem nunquam meruerint Acta illa. Quod frivolum plane Autor noſter pronunciat; quaſi non unum idemque ſit, fidem Actis illis in judicio auferre, & declarare, quod nunquam in judicio fidem facere potuerint. Pari ratione & reliqua, quibus Actis hiſce fides conciliari poterat, repellit, & quæ Innocentius X de iis ſanciverat, in apricum producit. Objecerat Serrius Societatis Jeſu Patribus, a prima ſtatim congregatione eos ab Ignatii, ſuæ Societatis conditoris, regulis diſceſſiſſe, dum contra ipſius mentem, alium in Theologicis præter S. Thomam prælegendi Autorem ſuis fecerint facultatem. Hinc non ſemel, conatum *accommodatiorem utilioremque Theologiam* introducendi illis objecerat. Ab Eleutherio itaque rectiora licet edoctus, cum nihilo ſecius mentem non mutaret, variaque regereret, Autor noſter demonſtrat, in ipſo Ignatii autographo nihil mutatum, ſed tantum in exemplo originali, quod juſſu Ignatii Patres quidam iſtius Societatis deſcribi curaverant, idque ſaltem quoad verba quædam, plane ex mente ſententiaque Ignatii. Quæ contra Leonhardi Leſſii propoſitiones in Belgio concitatæ ſunt turbæ, eas ex Leſſii ipſius manuſcripta ephemeride, tum & ex ſcriptis Iſaaci Haberti, Epiſcopi Vabrenſis & Doctoris Sorbonici, recenſuerat Eleutherius; ægre quidem id ferente Serrio, quippe qui utrumque a dicendo ea in re teſtimonio arcendum exiſtimat; hunc quidem, quod *medullitus Molinianus* eſſet, illum, quod illius & res ageretur, & cauſa. Satis quidem inique, judice Autore noſtro, cum ipſemet ad Pegnam & Lemoſium, manifeſtos Jeſuitarum hoſtes, provocare non dubitet. At Leſſium vero pariter ac Habertum ſine omni cauſa a teſtimonio hac in re dicendo arceri, id quidem plurimis rationibus demonſtrat. Leſſii autem vel hoc nomine labefactare autoritatem voluit Serrius, quod Joannis Driedonis & Ruardi Tapperi, Doctorum Lovanienſium, ſectator haberi voluerit, quos tamen Semi-pelagiana lue infectos, ac Fauſto, damnatæ ſectæ primipilo, addictiſſimos fuiſſe conſtet. At ſecus ſe rem habere, perperamque Lovanien-

Cap. IX. Cap. X. Cap. XI.

ſes

les hoſce Doctores Semi-pelagiani erroris argui, oſtendit Meyerus. Nec tantum aliorum honorifice de Tappero ſentientium teſtimonia profert, ſed rationes etiam quibus in erroris iſtius ſuſpicionem videatur adduci poſſe, diluit. Suntque ſane illæ ita comparatæ, ut haud difficulter dilui queant. Documento vel illa eſt, dum ex eo, quod Fauſtum Reienſem *venerabilem Galliæ Epiſcopum* vocavit, concluditur, eum in Semi-pelagianorum militare caſtris. Ad quod Autor ita reſpondet, ut oſtendat, ſi iſta quicquam probet ratio, multo magis ipſum Serrium hæreſeos iſtius reum eſſe, quippe qui profeſſus ſit, ſe non Fauſti tantum, verum etiam Caſſiani *ſanctitatem in ore famæ volitantem, fuſa ad ſacras illorum aras pia precatione, veneratum eſſe.* Hac ſimul occaſione Franciſci Saleſii, quem eccleſia Romana Sanctis annumerat, epiſtolam ad Leonhardum Leſſium genuinam eſſe oſtendit. Vindicata autem Leſſianæ narrationis de rebus Belgicis integritate ac fide, fruſtra Serrium a graviſſimis erroribus in Belgicarum cenſurarum hiſtorica narratione commiſſis, ſe purgare voluiſſe, Lovanienſiumque & Duacenſium cenſuram non eſſe a Sixto V ejusve Nuntio proſcriptam, imbellibus prorſus ab eodem probari argumentis, oſtendit. Multa hic occurrunt memoratu digna, ſed ita comparata, ut commode in compendium mitti nequeant. Immo nec quæ ſpeciminis loco ſint, decerpi poſſunt, niſi noſtri inſtituti tranſilire limites velimus: facile tamen tum ex dictis, tum iis, quæ porro dicentur, cujusmodi ea ſint, intelligitur. Leſſii propoſitiones, ut reliqua perſequamur, a Sixto V in brevi ad Nuntium ſuum, Epiſcopum Calatinum, dato vocari *ſanæ doctrinæ articulos*, non tantum aſſeruerat, ſed probaverat etiam Eleutherius, refutatis rationibus, quibus Serrius hoc dubium reddere anniſus fuerat. Quid ad hæc Serrius? verba dicit, quæ brevi Pontificio intexta ſunt, *ſuper quibusdam ſanæ doctrinæ articulis*, non ab ipſo Pontifice ex propria ſententia poni, quaſi ipſemet ſanos doctrinæ articulos diceret, Lovanii controverſos, ſed ab eo recitari duntaxat atque narrari, tanquam privatis Nuntii epiſtolis inſerta, quibus Pontificem turbas Lovanienſes condocuerat. Hic vero Meyerus Serrium interrogat, an literas Nuntii ad Pontificem viderit, ut tam audacter aſſereret,

Cap. XII XIII.

Cap. XIV.

formulam hanc in iſtis literis extare, a Romano Pontifice ſaltem repeti. Has vero cum nunquam viderit literas, meram hanc conjecturam eſſe, eamque parum probabilem. Nec enim ulla ratione veriſimile eſſe, re non examinata, Nuntium ad Pontificem ſcribentem, anticipare voluiſſe judicium ſedis Apoſtolicæ, appellando eos articulos, quos Theologorum ordo cenſura notaverat, ſanæ doctrinæ articulos. Nihil inſuper hoc ſuo commento eum obtinere. Si enim vel maxime ita res ſe haberet, ſequi tamen & tum inde, Pontificem hos articulos, ceu ſanæ doctrinæ articulos approbaſſe. Hinc cujusmodi & reliquæ Serrii exceptiones, Meyerique ad eas reſponſiones ſint, intelligere licet.

Cap. XV. Michaelem Baium cenſurarum Belgicarum contra Jeſuitas præcipuum incentorem fuiſſe, aſſeruerat Eleutherius. Serrius, ſi Autori noſtro credimus, diverticula quærens, ab Eleutherio poſtulat, ut probet, Baium nec acquieviſſe tandem, nec lato judicio ſtetiſſe, nec a proſcriptis ſententiis reſipuiſſe; aliaque ejusdem generis addit. Hæc ergo plane ad rem non facere, & eo ſaltem comparata eſſe, ut quæſtionis ſtatum pervertat, contendit Meyerus, ſimulque novis argumentis, Baium iſtarum cenſurarum præcipuum architectum fuiſſe confirmat.

Cap. XVI. Jeſuitas turbarum Duaci annis M DLXXXIX & XC excitatarum autores fuiſſe, aſſeruerat Serrius, negaverat Eleutherius, prolatis teſtimoniis omni exceptione majoribus virorum neutri tunc parti addictorum, etiam Dominicanorum, qui omnes uno ore fatentur, a Patribus Societatis, ex quo tempore domicilium Duaci habuerunt, nemini unquam juſtæ offenſionis anſam fuiſſe oblatam. Quæ teſtimonia cum rejicere ceu conficta non auderet Serrius, fraudem nihilominus non abeſſe omnino omnem obſervat, ſiquidem Eleutherius ea teſtimonia, tametſi vera & avthentica, ad aliam prorſus rem confirmandam detorſerit, quam ad eam, pro qua ſola petita conſignataque a teſtibus fuerint. Sed productis teſtimoniorum iſtorum verbis Meyerus ad oculum demonſtrat, non potuiſſe Jeſuitas iſtis elogiis ornari, ſi anno M DCLXXXIX & ſequenti tranquillitatem Academiæ turbaſſent.

Cap. XVII. Ex binis edictis, quæ Octavius Calatinus Epiſcopus, Nuntius Apoſtolicus, ad Academiam Duacenſem miſit, alterum, quo utri-

Digitized by Google

utrique parti injungebatur, ut acriores concertationes intermitterent, donec a Romano Pontifice controverſia decideretur, ex juris formula unquam promulgatum fuiſſe, negaverat Serrius. Eleutherius autem productis in lucem Octavii epiſtolis ad Rectorem Academiæ Duacenſis, ſecus ſe rem habere demonſtraverat. In tertia enim epiſtola, quam Autor hic iterum exhibet, diſerte Octavius juſſit, ut ſine omni ulteriori tergiverſatione edictum iſtud promulgarent. Immo & eodem die, quo literas iſtas ad Academiæ Duacenſis Rectorem dedit, qui erat vigeſimus ſextus Septembris anni M D XCI, & alteras ad Cameracenſem ac Atrebatenſem Epiſcopos (qui itidem ſecundi iſtius edicti promulgationem per literas fuerant deprecati,) miſit, iisque ſignificavit, eandem utrique parti concedendam libertatem, quamdiu a Pontifice controverſia definita non eſſet, cum ejusmodi concordia, qua pars una plus æquo gravaretur, pax vera & conſtans obtineri nequeat. Hinc & omnino, quod Nuntius Apoſtolicus juſſerat, factum, edictumque ex juris formulis promulgatum fuit. Atque iſta quidem cum in apricum produxiſſet Eleutherius, irretitum ſe ſentiens Serrius, nec ullam rimam, qua elaberetur, inveniens, eousque progreſſus eſt, ut Eleutherium palam & citra ambages impoſturæ argueret. *Tu*, inquit, *laxorum moralis diſciplinæ magiſtrorum judicio nixus, qui publicas etiam ſcripturas ementiri licitum putant, eas, quas profers, epiſtolas confinxiſti.* Ad hæc iterum Eleutherius ſeu Meyerus: *Poteſtne, qui cauſa cecidit & falſitatis convictus eſt, vocem deſperatiorem emittere?* luculentis vero deinde rationibus probat, eam minime a ſe confictam epiſtolam eſſe. Edictum vero Nuntii Apoſtolici ex juris formulis promulgatum, adeoque Jeſuitis facultatem doctrinam ſuam de gratia & libero arbitrio in Academia Duacenſi libere proponendi factam, & inde evincit, quod ad hunc usque diem ea libertate nemine contradicente aut prohibente gaudeant. Quod variis Theologorum Duacenſium literis, quas hic exhibet, comprobat. Refutatis hinc Serrii effugiis, quibus cauſam ſuam tueri conatus fuit, pari ratione de cenſuris Belgicis, quas Romæ ſub Innocentio XI approbatas fuiſſe aſſeruerat Serrius, diſputat, ut, quæ ille pro defendenda ſententia ſua in medium attulerat, Cap. XIIX-XX.

omni ſtudio diluat. Ad Innocentii autem XII breve ad Academiam Lovanienſem datum quod attinet, probatas eo a Pontifice cenſuras Belgicas, inepte prorſus Serrium colligere, contendit, immo hocce breve ipſi nocere potius quam prodeſſe, demonſtrare annititur. In hacce vero diſceptatione, cum clauſulæ, qua Cœleſtinus Romanus Pontifex celebri illi ad Galliæ Epiſcopos epiſtolæ, qua litigantium, quid de gratia Dei, fide tenendum ſit, aufferre dubitationem voluit, finem impoſuit, mentio facta eſt, Autori hinc occaſio enaſcitur, clauſulam illam a detorſionibus, quas vocat, Serrii vindicandi. Nimirum, cum Cœleſtinus ea doctrinæ de gratia capita, quæ firmiter tenenda ſint, indicaſſet, in reliquis, occaſione hæreſeos Pelagianæ incidenter tractatis, catholico diſputatori ſentiendi libertatem permiſit, donec, quid de illis ſentiendum eſſet, ſucceſſu temporis magis pateſceret. *Profundiores vero*, inquit, *difficilioresque partes incurrentium quæſtionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis reſtiterunt, ſicut non audemus contemnere, ita non neceſſe habemus adſtruere &c.* Inter has vero opiniones, quas Cœleſtinus liberas relinquens, nec contemnendas, nec adſtruendas cenſuit, etiam eas, quibus de natura gratiæ efficacis, & de modo electionis ad gloriam diſputatur, referendas eſſe, Meyerus variis rationibus, contra Serrium, comprobat, & hunc, iſtas quæſtiones fidei dogmatibus contra communem eccleſiæ ſenſum annumerantem, Janſeniſtarum premere veſtigia, Cœleſtini etiam peſſime interpretari epiſtolam oſtendere ſatagit. Temeritatis ſimul Serrium arguit, quod quartam Janſenii propoſitionem, a tot Pontificibus damnatam: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem, ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare*, non oblique timideque inſinuet, ſed directe atque audacter, uti vere a Janſenio pronunciatam defendat. Semipelagianos vero prævenientis interioris gratiæ neceſſitatem nunquam admiſiſſe, peculiari diſſertatione evincit Autor; quæ cum operi huic ſubnexa ſit, ea deinceps quoque a nobis non minus commemorabitur, quam illa, in qua mentem Auguſtini de natura gratiæ efficacis, modoque,

Cap. XXI.

Digitized by Google

que, quo voluntatem movet, & velle operatur in nobis, ediſſeruit. Eoque in argumento dum ulterius pergit, Maſſilienſium de prædeſtinatione errorem ab Auguſtino expugnatum, plurimum ab ea Catholicorum ſententia, qua electio ad ſolam gloriam, non niſi poſt prævisa abſolute merita ſupernaturalia facta ſtatuitur, differre, aſſerit, & contra Serrium demonſtrat. Ceterum quoniam Jeſuitæ Lovanienſis & Duacenſis Facultatum cenſuris, quibus doctrina illorum variorum errorum arguebatur, & tantum non ceu hæretica traducebatur, acquieſcere noluerunt, contemptarum Academiarum crimen illis a Serrio objectum fuit. At longe rectius hocce Serrio exprobrari, aſſeruerat Eleutherius, quippe qui Germaniæ Academias, nullo hactenus Baiano Janſenianoque veneno infectas, Moguntinam, Trevirenſem, Ingolſtadienſem, contemptim *obſcuri nominis Academias* vocaverit, finxeritque in illis, *non triduo, ut de cauſarum patronis ajebat Tullius, ſed uno mane Doctores Theologos fabricari*; immò qui *jejuna atque volatica Germaniæ Theologorum judicia* appellitaverit. Quæ dum Meyerus commemorat, Quesnellum cum Serrio committit, cum ille Germaniæ Theologos hodiernos, utpote cauſæ ſuæ faventes, Belgis multum præferat. Serrius vero, cum varia ad iſtam Eleutherii objectionem regereret, eo tandem progreſſus eſt, ut aſſereret, ſub nomine Academiarum Germaniæ, quæ Jeſuitarum cauſam probarunt, ipſos latitaſſe Jeſuitas. Id vero eſt, quod Meyerus ſtudioſe hic ſibi refellendum putavit. Ut autem denuo oſtendat, Dominicanis potiori jure Academiarum contemptum exprobrari poſſe quam Jeſuitis, exemplum Joannis de Monteſono, Hiſpani, ordinis F.F. Prædicatorum Profeſſoris & Theologi Pariſienſis, Academiæ Pariſienſis ob erroneas quasdam propoſitiones legitimam condemnationem in minimis ponentis, ex ipſo Natali Alexandro ita refert, ut ex Petro de Alliaco nonnulla addat, & hinc quæ Serrius ad iſtud exemplum regeſſerat, irrita eſſe oſtendat. Tandem, ut ab omni ſuſpicione violati juris academici Societatis ſuæ Patres liberaret, cenſuras iſtas Belgicas, ſæpe licet & inſtanter id petentibus Lovanienſis Academiæ deputatis, nunquam a Pontificibus approbatas fuiſſe, demonſtraverat Eleutherius; immo Cap. XXII.

propoſitiones non paucas ex cenſuris illis Belgicis ſumma fide excerptas, cum modeſtis, ut ipſemet vocat, in eas animadverſionibus & notis, in medium protulit, ut iis expenſis, vel ipſi Patres Dominicani judicarent, an propoſitiones ejusmodi vel Thomiſtica, nedum Apoſtolica approbatione dignæ cenſeantur. Quid vero ad hæc Serrius? *Calvinianos* Meyerum *cenſuris Belgicis ac Janſenianos errores audacter affingere* dicit, *ſatisque modeſtiæ conſultum putare, ſi conflatas criminationes acerbiſſimas, modeſtas in cenſuras animadverſiones appellitet.* Interim Serrius ipſas propoſitiones, tanquam connexas cum doctrina Thomiſtica, adoptat, improbatis & rejectis animadverſionibus. Meyerus vero ut oſtendat, quo jure hoc ab eo fiat, ipſas propoſitiones, una cum animadverſionibus repetit, & lectorum oculis ſubjicit; & ita primo ſimul Libro finem imponit. De ſecundo & tertio proximo Menſe dicemus.

METHODE POUR ETUDIER LA THEOLOGIE, &c.

i. e.

METHODUS STUDII THEOLOGICI, CUM tabula, exhibente præcipuas quæſtiones in Theologia examinandas, & ſcripta optima de iis edita.

Pariſiis, apud Ant. Urban. Couſtellier, 1716, 12.

Alph. 1.

Autor hujus libri, quem Celeb. Lud. Eliam Dupinium eſſe accepimus, ſcripta ante hac de hoc argumento edita recenſens, poſt Jo. Gerſonis & Eraſmi Roter. labores præcipue Andreæ Gerh. Hyperii, Prof. Lutherani Marpurgenſis, librum de ſtudio Theologico Marpurgi 1562 editum & Jo. Mabillonii Tract. de ſtudiis Monaſticis commendat. Horum priorem, ſub nomine Laurentii de Villavicentia Doct. Hiſpani Ord. Auguſtin. omiſſis tantum iis, quæ cum doctrina Eccleſiæ Romanæ non congruere videbantur, Antwerpiæ 1585, ad verbum, non ſine inſigni plagio, recuſum eſſe, monet. Poſterioris veſtigia ſe potiſſimum ſecutum eſſe, profitetur. Caput I de *principiis veræ religionis & mediis veritates ejus cognoſcendi*, quicquid de revelationi-

Digitized by Google

lationibus ante Chriſtum factis ad nos pervenit, libris V Teſt. contineri aſſerit, rejectis Judæorum traditionibus non ſcriptis: ſed ad cognoſcendas veritates a Chriſti tempore revelatas non modo Scripturam ſacram legendam, ſed & Eccleſiæ traditionem audiendam cenſet, in ſcriptis coævis, conciliorum definitionibus & conſenſu Patrum quærendam. Cap. II *de methodis tractandi materias religionis*, hiſtoriam Syſtematum Theologicorum ab Origenis libro περὶ ἀρχῶν uſque ad noviſſima tempora percenſet. Cap. III agit *de Uſu & abuſu rationis, linguarum, Dialecticæ, Hiſtoriæ, Eloquentiæ, aliarumque ſcientiarum profanarum in Theologia.* Cap. IV *de Autoritate Theologorum ſcholaſticorum, Univerſitatum, Facultatum & Caſuiſtarum in cauſa religionis*, non ſemper majori numero contra minorem credendum eſſe probat, cum pauciores ſæpe poſſint eſſe doctiores, quam plures. Quid? quod ne communi quidem omnium unius temporis ſcholaſticorum doctrinæ innitendum eſſe affirmat; cum non deſint exempla errorum certo tempore univerſalium, quos recte poſterior ætas damnavit. Exempli cauſa provocat ad opinionem de neceſſitate intentionis internæ miniſtri ad ſacramenti adminiſtrationem, a Cajetano demum refutatam, & poſtea a doctiſſimis quibusque rejectam, item ad opinionem tempore concilii Florentini adhuc communem, quæ porrectionem inſtrumentorum ſacrorum pro materia ordinum ſacrorum venditat; cum tamen hodie plerique omnes eam in manuum impoſitione quærant. Cap. V *Requiſita Studioſi Theologiæ*, Cap. VI & ſqq. rationem & ſubſidia recte addiſcendi Theologiam & intelligendi Scripturam pariter ac traditionem exponit: qua occaſione diverſa genera Commentariorum in Scripturam ſacram, ut Paraphraſes, Scholia, Gloſſas, Poſtillas, Homilias, Catenas &c. recenſet, eosque libros dividit in allegoricos, dogmaticos, morales & literales. Hinc ad ſpecialia Theologiæ capita progreditur, & quomodo Articuli de Trinitate, de Incarnatione, de Angelis, de Sanctis, de Imaginibus, de Prædeſtinatione, de libero Arbitrio & gratia, de ſacramentis, reliqui tractandi, & qui libri ad illos accuratius cognoſcendos pertineant, Cap. XVII-XX oſtendit. Similiter & methodum atque ſubſidia ſingulas ſcien-

asit

Digitized by Google

tias ac diſciplinas, ad Theologiam ſpectantes, commode addiſcendi aperit, atque adeo cap. XXI agit *de diſciplina Eccleſiaſtica*, cap. XXII *de ſtudio Aſcetico & de re Monaſtica*, cap. XXIII *de ſtudio morali, vita Chriſtiana & caſibus Conſcientiæ*, cap. XXIV *de ſtudio Hiſtoriæ, Chronologiæ & Geographiæ Eccleſiaſticæ*. Cap. XXV Methodum docendi & audiendi Theologiam præſcribit, & cap. XXVI ſigillatim ordinem ſtudiorum Theologicorum in Academia Pariſienſi receptum, & illorum exercitationes, qui ad gradum Doctoris Theologi in ea adſpirant, recenſet. C. XXVII agit de *Theologia homiletica* ſive de modo verbum Dei pro ſuggeſtu tractandi, & libris eo ſpectantibus, tum cap. XXVIII *de caſibus conſcientiæ dijudicandis*, cap. XXIX, quod ultimum eſt, de *ſtudio juris Canonici*. Sub finem annectitur Sylloge quæſtionum ſive controverſiarum partim Theologicarum ordine Locorum Theologiæ, partim Hiſtorico-Eccleſiaſticarum, ſecundum ordinem ſeculorum a Chriſto nato, ſingulisque ſubjiciuntur ſcriptores nonnulli, maximam partem Gallici, inter quos Tillemontius & Dupinius in quæſtionibus H. E. utramque fere paginam faciunt.

HISTOIRE DU COMMERCE ET DE LA NAvigation des Anciens.

i. e.

HISTORIA COMMERCII ET NAVIGAtionis Veterum.

Pariſiis, apud Franc. Fournier, 1716, 12.
Plag. 18½.

Hiſtoriam præſentem jam ante multos annos *Huetius*, tum adhuc juvenis, nunc ſenex, & inde creatus Epiſcopus Abrincenſium, juſſu Colberti Miniſtri ſtatus Galliæ, congeſſit. Fuit autem, poſtquam diu neglecta ab Autore ſuo jacuit, demum multis precibus extorta, ac prolata in lucem, amicorum quorundam cura ſpeciali, omiſſo tamen Huetii, qui talia nunc ab ſtudiis atque ætate ſua alieniora cenſuit, nomine. Cap. I originem commercii ſive cujuscunque bonorum commutationis, a mun-

Digitized by Google

a mundi ipſius exordio repetit. Cap. II docet, incrementorum, quæ commercia jam ante diluvium ceperunt, documentum manifeſtum exiſtere poſſe arcam Noachi, quæ absque multorum ope hominum, multipliciumque machinationum apparatu, exſtrui haud potuit. Cap III oſtendit, quod ſecuta diluvium linguarum confuſio magis neceſſarios reddiderit commerciorum uſus, effeceritque, ut homines, alias ſedes quæſituri, mariaque obvia transfretaturi, naves, præcipua illa commutationum inſtituendarum inſtrumenta, conderent. Cap. IV de urbium & ſocietatum amplificationibus, Cap. V & VI de negotiationibus Iſmaelitarum, & commerciis frumentariis Joſephi cura in Ægypto factis, nec non de argenti uſu agit, monetque, Pauſaniæ locum, quo teſtatur, Græcos inter & Indos permutationem tantum ſub Polydoro, Lacedæmoniorum Rege, receptam fuiſſe; de iis etiam ſolis, minime de aliis, cum quibus tum Græcis intercedebant commercia, capiendum eſſe. Cap. VIII laudat commerciorum maritimorum antiquiſſimos cultores Ægyptios ac Phœnices, quorum illi per rubrum mare ad Indos, hi per mediterraneum ad orarum illius incolas excurrebant. Cap. VIII ſuſpicatur, Phœnices, qui præ ipſis Ægyptiis ob negotiationes celebrabantur, quique in plurima loca colonias ſuas deduxerant forſitan etiam Gaditani freti terminos transgreſſos, atque ad latera Africæ occidentalia, ipſaque Britanniæ littora delatos fuiſſe. Pollicetur quoque, ſe alias oſtenſurum, quod voce Ophir, generatim totum orientale, Tharſis vero occidentale Africæ littus deſignetur: & quod jam Salomonis ætate Caput Bonæ ſpei cognitum frequentatumque fuerit. Cap. IX & X diſquirit de commerciis Indorum, qui jamjam adverſus Semiramidem 4000 navium claſſem ducere poterant; ſimulque obſervat, vetuſtis temporibus frequentiſſime Indos ad Ægyptios & hos ad illos commeaſſe cum mercibus, imo ex morum ſententiarumque itemque linguæ utriusque gentis conformitate, nec non Oſiridis ſuſcepta in Indiam expeditione, colligit, Indos ſive Sinenſes aut omnes aut pleroſque ſaltem ex Ægypto tanquam ex patria prodiiſſe: maximeque adeo improbabilem judicat opinionem moderni cujusdam ſcriptoris, qui ſcientiarum, quæ ab

Ægyptiis & Phœnicibus colebantur, originem, ad Indos referre haud dubitavit. Cap. XI & XII de Perſis, quorum ad exercenda commercia imprimis opportuna erant littora, notat, eos quidem, quorundam ſub Regum auſpiciis, navigationibus vacaſſe, ſed impeditos cura tuendorum adverſus vicinos hoſtes ampliſſimi Imperii limitum, tantum cum Indis, Arabibus itemque Armeniis merces ſuas commutaſſe. His Cap. XIII & XIV nonnulla addit de Arabum & Æthiopum negotiationibus, quæ ut & aliarum gentium ſtudia non omni æque tempore viguerunt. Cap. XV & XVI tractat de iis, quæ a Carthaginienſibus & Græcis ante Alexandrum agitata fuerunt. Cap. XVII & XIIX fata mutationesque, quas commercia ſub Alexandri & ſucceſſorum ejusdem imperiis ſubierunt, recenſet. Ille quidem, Tyro deleta, Alexandria condita, Aſiaque pene tota ſub ſuam redacta poteſtatem, eorum tantum non omnium, qui antea mari potentes exſtiterant, vires infringebat; ſucceſſores vero nova, uti eorundem dux jam ante obitum cœperat, negotia ſtabilire laborabant, quos inter Ptolemæus Philadelphus, Seleucus & Antigonus præcipue inclareſcebant. Cap. XIX commemorat Rhodiorum cum vicinis Ægypti Regibus amicitiam prudenti admodum conſilio cultam. Cap. XX diſſeritur de commerciis Carthaginienſium, in Sicilia, Sardinia & Hiſpania, (Cap. XXI) Romanorum paulo ante Bellum Punicum, qui partim vicinorum populorum exemplo, partim neceſſitate ipſa, ad iſtas artes ſtudioſius, quam antea ſub Regibus fecerant, exercendas adducebantur. Quamvis autem hoc inſtituto rebus ſuis egregie conſulerent, (C. XXII) Carthaginienſiumque inſolentiam proſperrimo aliquoties ſucceſſu reprimerent, tandem tamen naufragia frequentius paſſi, bello ſecundo cum Pœnis diu ſatis ancipiti fortuna geſto, pacem iis dare cogebantur. Interea Illyriorum, ſpeciatim Iſtriorum, (C. XXIII) piratarum impetus cohibebant & pacatis poſt Bell. Pun. II (C. XXIV) rebus, quietius navigationum commodis fruebantur. Donec iterum ipſis (C. XXV) mari pugnandum eſſet adverſus Philippum Macedonum Regem, Annibali fœdere junctum; quo feliciter ſuperato, ordo tangebat Antiochum (Cap. XXVI) qui ſecutus Philippi exemplum, itidem Romanis

ægre

Digitized by Google

ægre fecerat; verum mox & ipſe victas manus dare, magnamque regni ſui partem Romanorum poteſtati concedere cogebatur. Annibal vero, qui ad Antiochum confugerat, cum ſe apud ipſum non ſatis tutum videret, (Cap. XXVII) relicto Antiocho, Pruſiæ Bithyniæ Regis tutelæ ſemet tradebat, & eum adverſus Eumenem, Pergami Regem, defendebat. Dum hæc ita geruntur, Romani Ætolios, qui Antiochum ad bellum contra Romanos ſuſcipiendum incitaverant, (C. XXVIII) & Rhodios, (C. XXIX) qui itidem inſolentius ſe geſſerant, in illas redigunt anguſtias, ut pacem iniquis conditionibus facerent. Simili fortuna Romani utebantur adverſus (C. XXX) Perſeum Macedonum & gentium Illyriæ Regem ipſamque poſtea Carthaginem, (C. XXXI) quam confecto Bello Pun. III totam funditus delebant: quo facto etiam (C. XXXII) in Africa commercia aliqua a Romanis inſtituebantur: quamvis alias, ut bene monet Huetius, vires ſuas mari, non tam commerciorum, quam dominatus & imperii cauſa amplificare niterentur. Autor noſter, his expoſitis, de Corinthi, emporii celeberrimi, everſione, (C. XXXIII) de *fatis* Deli, Apollinis templo ſuperbientis (C. XXXIV) & de bellis Romanorum, adverſus Mithridatem, (C. XXXV) ſocietatem piratarum, (Cap. XXXVI) Belgas item ac Britannos (Cap. XXXVII) geſtis, agit, & dein (C. XXXVIII) ſpeciatim ediſſerit, quæ fuerit commerciorum Britannicorum, Gallicanorum, (C. XXXIX) Hiſpanicorum, (C. XL) Germanicorum, (C. XLI) & eorum, quæ a Scandinaviæ, Poloniæ & Moſcoviæ (C. XLII) habitatoribus tractabantur, conditio. Convertitur hinc ad ea, quæ ſuſcipiebantur in Ponto Euxino, Boſphoro Thraciæ & Archipelago, (C. XLIII) inque Palude Mæotide & Taurica Cherſoneſo. (C. XLIV) Iterum redit ad Italiam, veterumque illius incolarum, (C. XLV) & ipſorum Romanorum (C. XLVI) aliquot obſervationibus negotia illuſtrat. Tum memorat, (C. XLVII) Ægyptum, Cyprum, Cyrenen, Ciliciam, in provinciæ formam redactas; & prioris, nempe Ægypti, opportunitatem & negotiationes latius prædicat, notato ſimul (C. XLVIII) Marshamo, qui aſſerere non veretur, Ægyptios primum dediſſe ſe commerciis, ſub Imperio Ptolemæorum, & ante illud tempus maria ſaltem, am-

plificandæ dominationis cauſa; luſtraſſe. Sequitur explicatio commercii Æthiopum (c. XLIX) cum Ægyptiis, Arabum (c. L) Indorum cum Ægyptiis & Perſis, (c. LI) ipſorum denique Romanorum ad Indos, ſub Antonino, Conſtantio & ſucceſſoribus (c. LII) iter facientium. Ut manifeſtiora commerciorum diligenter ab Indis agitatorum documenta afferat, laudantur emporia (c. LIII) paſſim a veteribus & medii ævi ſcriptoribus memorata; & animadvertitur data occaſione in Beniaminem Tudelenſem Judæum nugaciſſimum, qui tantum ut gentis ſuæ gloriam extolleret, nihil non comminiſci auſus eſt. Quæ inter figmenta numerari merebatur potiſſimum inſula *Nicrokis*, prope Tigridis fluvii oſtia ab Apella relata, nunquam ab aliis viſa aut acceſſa. In ſequentibus (c. LIV, LV, LVI) Autor Cl. vias, per quas ad Indos itum eſt, enumerat: primam quidem per mare rubrum, veteribus notiſſimam; alteram ex Ruſſia per Aſtracan, Caſpium mare, Oxumque fluvium, quam ſuſpicatur etiam olim fuiſſe cognitam & frequentatam; quibus addit, poſt alias, eam, quam deſignat Ammianus Marcellinus L. 23 c. 6, per provinciam Ariorum uſque ad mare Caſpium. Miſſis his, Autor iterum de Romanis (c. LVII) commerciis loquitur, quæque eorum fortuna ſub Imperatoribus tam ethnicis, quam Chriſtianis, (c. LVIII) ſpeciatim tempore irruptionis Barbarorum, & Saracenorum, fuerit, edocet, & claſſium celebriorum indicem (c. LIX) nectit. Sub finem vero (c. LX) privilegia & immunitates, Imperatorum decretis mercatoribus, maxime iis, qui maritima exercent negotia, conceſſas, itemque fora & (c. LXI) nundinas, quibus olim Romæ merces exponebantur venales, commemorat, totique opellæ, multis non inutilibus nec injucundis obſervationibus illuſtratæ, finem imponit.

JO: GEORGII LIEBKNECHT IN UNIV. Gieſſ. Mathem. P. P. & in Acad. Leop. Carol. Cæſ. Coll. de nonnullis Bracteatis Numis Haſſiacis, deque iſtorum uſu in locis Rheno & Franconiæ vicinioribus, Diſſertatio Epiſtolica ad V. S. R. J. A. SCHMIDIUM. Abbatem Mariæ Vallenſem, cum ejusdem reſponſo.

Helm

Helmſtadii, typis Hammianis, 1716, 4.
Plag. 11.

PRo Germaniæ noſtræ antiquitatibus, quæ, ob ſingularem monumentorum penuriam, tam obſcuræ tamque impeditæ ſunt, reſtituendis & illuſtrandis levia etiam, quæ occurrunt, ſubſidia curate cuſtodienda ſunt: uti, cum alia ratione proficere non liceat, tandem, eundo per partes, Veteris Germaniæ faciem diſtinctius contueamur. Conferunt nonnullam huc utilitatem numi Germanici, paſſim eruti, præcipue bracteati, rariores illi & a ſolis ferme majoribus noſtris, ad evitandas, quemadmodum creditur, latentes ſub numis ſpiſſioribus, metalli vilioris acceſſione adulteratis, fraudes percuſſi. Laudanda igitur eo nomine eſt Cl. Autoris a S. R. D. Schmidio excitata diligentia, quam in Haſſiacis bracteatis explicandis utiliter poſuit, effecitque, uti paucorum etiam, quæ nanciſci potuit, numiſmatum deſcriptio curioſorum patriæ hiſtoriæ ſcrutatorum oculis ſubjiceretur. Poſt præmiſſa autem de ſcripti occaſione monita, §. IV Diplomatum quorundam de A. 1230 & 1341 aliorumque teſtimoniorum documentis probare nititur, jamjam Carolingorum tempore bracteatorum uſum in Wetteravia invaluiſſe. §. VIII obſervat, Haſſos, Francorum imperio ſubjectos, cum, converſi ad Chriſtianam fidem, Saxonum odia injuriasque pati cogerentur, paſſim varia conſtituiſſe caſtra, & inter ea quoque Francobergam, a Theodorico Francorum Rege circa A. 520 conditam, illam ipſam quidem urbem, in cujus antiquo quodam templo maxima numorum propoſitorum pars fuerat reperta. Probat hinc ex veteris Chronici Francobergenſis ſcriptore, ædem illam ſacram, nominatam *die Heyden-Kirche*, conditorem primum habuiſſe Carolum M. ſed reparatam poſtea fuiſſe circa A. 1221 quo tempore & numos illic abditos judicat. Cumque præterea teſtetur Chronici Autor, prope urbem laudatam auri-fodinas extitiſſe, & penes eandem Caroli M. beneficio etiam jus cudendorum numiſmatum fuiſſe, non dubitat Francobergenſibus numorum apud eosdem repertorum originem attribuere. Quantum ad ipſos numos XIV hic deſcriptos attinet, argentei illi omnes & bracteati ſunt, uno tantum in

Digitized by Google

latere ſignati, quorum nullus determinatum ortus ſui annum præ ſe fert. Videnturque nobis ſequentes præ ceteris memorabiles. Primus p. 35 quidem turris vel caſtri imaginem, cui lilium inſigne Regum Francorum ſubjectum, exhibet; tertius p. 45 caput Regis vel Imperatoris diademate ornatum refert: & quartus p. 49 leonis coronati imaginem cum litera F monſtrat. Quo hæ figuræ ſpectent, chronici laudati Autor explicat, commemorans, inſigne ſenatus & civium eſſe aureum caſtrum, a numo primo oſtenſum, civium ſigillum continere literam F, cui in hoc numo Leo coronatus, inſigne alias ſenatus ſolius, additus eſt. Quod vero non omnes numi Francobergæ reperti, ibidem quoque cuſi ſint, probat numus nonus, p. 62, in quo duorum leonum canumve capita, cum inſcripto nomine *Margburg* viſuntur. Cetera ſpecialia apud ipſum Autorem legi poſſunt.

TAB. I. Fig. 1. 2.

TAB. I. Fig. 4.

GUILHELMI MUSGRAVE GETA BRITANnicus. Accedit domus Severianæ Synopſis chronologica, & de icuncula Regis Ælfredi Diſſertatio.

Iſcæ Dunmoniorum, ſumtibus Phil. Yeo, 1716, 8.
Conſtat pl. $17\frac{1}{2}$ & tabb. æn. 5.

CL. Musgravius, cujus doctiſſimum commentarium ad Julii Vitalis Epitaphium in his Actis A. 1713 p. 397 recenſuimus, præſenti libro, quicquid notitiæ de Geta, notiſſimo illo Caracallæ Imp. fratre, in vetuſtis monumentis ſupereſt, colligere in unum & lectoribus hic repræſentare animum induxit. Quare primo ſtatim loco Vitam exhibet Getæ, quam cum plerique fide codicum MSS. Spartiano tribuant, ipſe in præmiſſis Prolegomenis, Dodwellum ſecutus, eam vindicat Julio Capitolino. Ac Dodwellus quidem hoc uſus eſt argumento, quod, cum hæc Vita Conſtantino dedicata ſit, nemo alius vitarum conditor ſub Conſtantino vixerit præter Capitolinum. Musgravius alterum adjungit argumentum, quod tum vocabula, tum loquendi formulas, tum etiam ipſam materiam vitarum a Capitolino conſcriptarum, quod, inquam, hæc omnia communia habeat Vita Getæ, adeoque ſatis ſuum prodat Autorem. Addit, iisdem argumen-

Digitized by Google

TAB. I ad A. 1717 T

Digitized by Google

Digitized by Google

mentis probari poſſe, etiam Vitæ Nigri & Caracallæ Autorem eſſe Capitolinum, iſtamque ſententiam jam Dodwello placuiſſe affirmat. Ad ipſam Getæ Vitam quod attinet, non diffitetur Cl. Musgravius, ἀμεθόδως effuſam verius eam, quam ſcriptam, ejusque generis eſſe, ut ſola meliorum ſcriptorum inopia gratiam ei conciliet. Hac occaſione univerſa veterum loca, quibus Getæ ſit mentio, indicat, omiſſo tamen Zoſimi teſtimonio lib. I Hiſtor. Rom. cap. 9.

Vitæ Getæ Capitolinianæ ſubſtratæ ſunt non ſolum Gruteri, Caſauboni, ac Salmaſii, ſed etiam Cl. Musgravii notæ, ex quibus poſtremis relatu dignum judicamus, quod *Cap. V p. 38* pro *præſentibus* non invita, & videtur, Minerva repoſuit *parentibus*.

Progredimur ad Musgravianam de Geta Britannico Diſſertationem, cujus *Caput primum* in eo verſatur, ut probet, vetuſtum lapidem, qui aliquot abhinc annis in agro Bathonienſi effoſſus nudum repræſentat adoleſcentem, equo inſidentem, ſiniſtraque clypeum, dextra haſtam tenentem, habere imaginem Getæ. Colligit id doctiſſimus Autor ex numis, in quibus faciem Getæ prorſus ſimilem eſſe faciei in iſta ſtatua expreſſæ, ſibi perſuaſit. Alterum ſuæ ſententiæ argumentum ex eo petit, quod eques iſte haſtam puram geſtet & parmam, quæ virtutis præmia communem militum ſortem excedant, adeoque perſonam prodant illuſtrem. Obſtare quidem huic conjecturæ videtur nuditas equitis. At unam tamen alteramque ſuſpicionem profert Musgravius ad tollendam hanc difficultatem, & hac occaſione de parma veteri deque ejus magnitudine diſſerit, item de uſu frenorum apud priſcos equites, denique de ſtatuis in honorem hominum bene meritorum poni ſolitis. Ad alteram objectionem, quod caput equitis non ſit laureatum, nec alio ullo Auguſteæ dignitatis inſigni ornatum, reſpondet, ſæpius in numis capita Impp. occurrere ſine lauro. Denique non putat ſuæ opinioni obſtare ipſum ſepulcretum, ubi inventa hæc ſit ſtatua. Etſi enim Auguſtorum ſtatuæ fere in foro, in templo, vel alio loco celeberrimo honeſtiſſimoque poni conſueverint, non tamen ſemper id factum eſſe. Hæc ſunt Cl. Musgravii argumenta, quæ

TAB. I. Fig. 5.

quæ ſicui non gravia ſatis videbuntur, is ſaltim modeſtiam laudabit viri, Capite quinto *p. 110* ſe paratum eſſe ſcribentis ad repudiandam hancce ſententiam, utprimum certiora edoctus fuerit. *Cap. II* de nomine Getæ & ætate agit, eumque anno ætatis vigeſimo tertio occiſum eſſe docet. *Cap. III* Inſcriptiones octo, Getam exhibentes, ex Grutero, Sponio, Camdeno & Fleetwodo producit easque antiquaria luce perfundit. Pari modo *Cap. IV* 75 nummos, memoriam Getæ ſervantes, recenſet & illuſtrat. Denique *Cap. V* cædem Getæ enarrat & ad eum ſpectantia reliqua. Subjungit huic Diſſertationi Synopſin chronologicam domus Severianæ, totam Severi filiorum ejus hiſtoriam per annos digeſtam exhibentem. Hic *p. 135* eorum errorem coarguit, qui Juliam ſcribunt novercam Caracallæ, non veram matrem fuiſſe.

TAB. I. fig. 6. Sequitur de icuncula regis Ælfredi, (A. 900 mortui,) ante triginta circiter annos in comitatu Somerſet reperta, dominumque nunc habente Palmerum Armigerum, Diſſertatio. Icuncula illa eſt ex auro tota, niſi quod chryſtallum habet inſertum, circumſcriptis hiſce verbis: ÆLFRED MEC HEIT GEVVRCAN, id eſt, Hikeſio interprete, *Ælfredus me juſſit fabricari.* Cl. Musgravius §. *V* conjecturam facit, Ælfredo hanc icona fuiſſe *μνημόσυνον*, ut ea adſpecta Chriſti (hujus enim imaginem eſſe credit eam, quæ chryſtallo inſculpta eſt,) patientiæ virtutumque reliquarum recordaretur, ſuamque in Chriſtum fiduciam pia meditatione confirmaret. Neque enim largitur, imaginem hanc ab Ælfredo adornatam fuiſſe, ſed id §. *VII* diſerte refellit. Ceterum hac occaſione § *IX* docet, imaginum Deorum adorationem in uſu olim fuiſſe ethnicis, idque luculentis teſtimoniis demonſtrat.

Denique annexuit quatuor ænearum tabularum, libro huic inſertarum, explicationem. Harum ultima (nam ceterarum contenta jam memoravimus,) ſiſtit Septizonium, gentis Severianæ magnificum ſepulcrum a Severo Imp. exſtructum, & ex eo appellatum, quod ſeptem columnarum ordinibus ſibi invicem ſuperſtructis in altitudinem miraculo futuram excedebat.

JULII

Digitized by Google

Julii Bernhards von Rohr compendieuſe Haußhaltungs Bibliothec.

h. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR BIBLIOtheca œconomica.

Lipſiæ, apud Joh. Chriſtianum Martini, 1716, in 8.
Alph. 1 plag. 9.

INſtitutum Autoris generoſi eſt recenſere Autores recentiores eosque melioris notæ, qui de œconomia, præſertim rurali, ſcripſere, ac præterea utiles obſervationes hinc inde inſpergere: quod quomodo exequatur, paucis exponere lubet. C. 1 de ſtudio œconomico in genere agit: ubi œconomiam definit per Scientiam practicam pecuniam parandi, partamque conſervandi & prudenter erogandi ad promovendam felicitatem naturalem. Dividit eam in œconomiam Principum & œconomiam privatorum; hanc in urbicam & ruralem ſubdividit. Hinc de variis modis diſſerit, quibus pecunia paratur & quos nemo adhuc pro dignitate expoſuerit. Licet enim *Morhofius* in Polyhiſtore *Ludovicum Septalium*, Medicum Mediolanenſem laudet, qui in libro de re familiari chrematiſticam accurate deſcripſerit; Noſter tamen dubitat, librum iſtum unquam prodiiſſe, quod vir quidam in dignitate conſtitutus fruſtra eum in omnibus bibliothecis Italorum quæſiverit, nec ulli notum acceperit. Progreditur ad prudentiam parta conſervandi ſpecialius deſcribendam, &, poſtquam etiam nonnulla de prudentia pecunias erogandi monuit, ſtudium œconomicum a literatis vulgo negligi dolet, nec probat, quod a Societatibus & Academiis Scientiarum minime excolatur & in Academiis de Collegiis œconomicis nemo cogitet. Hujus neglectus varias allegat cauſas, & quæ ad culturam ſtudii œconomici promovendam faciant, exponit. C. 2 ad œconomiam Principum progreditur, quam in privatam atque publicam diſtingvit. Illa non differt ab œconomia privatorum; hæc prudentiam ſubditorum divitias conſervandi atque augendi & onera prudenter diſtribuendi complectitur. Conſilia Autoris de perficiendo hoc œconomiæ genere non recenſemus, nec in ſcenam

D pro-

Digitized by Google

producimus Scriptores, quorum in hoc genere induſtriam laudat. C. 3 œconomiam privatam, inprimis ruralem, conſiderat & ſua de ſcriptoribus huc ſpectantibus judicia exponit. Specialius tamen C. 4 de agricultura, C. 5 de cultura vitis & arte cereviſiam coquendi, C. 6 de arte coquendi in genere, C. 7 de horticultura, C. 8 de cultura ſylvarum & venatione, C. 9 de re pecuaria, C. 10 de re metallica, C. 11 de commerciis eandem telam ipſi pertexere libuit. Tandem C. 12 ſcripta quædam commendat, quæ ad œconomiam proprie quidem non ſpectant, œconomo tamen utilia judicat.

GEORGII FRIEDERICI FRANCI DE FRANKENAU Med. D. & Prof. Reg. in Coll. Conſiſtor. Aſſeſſ. nec non Acad. Nat. Cur. Coll Diapedeſis reſtituta.

Hafniæ, typis Reg. Maj. & Univerſit. Typogr. 1716, 4.
Plag. $3\frac{1}{2}$. cum Fig. æn. tabula 1.

OMnes depurationes & ſeparationes fluidorum per ipſa immediate hiantia anaſtomoſis lege in arterias & venas, ſeque mutuo reſpicientia tunicarum oſcula, diverſimode conſtructa ac figurata, contingere, &, ubi tales fiunt, membranas ſeu tunicas, quamvis ſubtiliſſimas, ſimul adeſſe, omnesque eadem muniri glandulas & muſculos, ex mente clariſſ. Franci de Frankenau in his Actis Anno 1706 Menſe Septembri pag. 399 Anaſtomoſin ejus retectam recenſentes, monuimus. Id igitur muneris ſibi nunc incumbere putavit Autor, doctrinam hanc per ſingula corporis humani viſcera explanandi, eandem ſecutus methodum & dogma ſuum celeberrimorum Medicorum autoritate roborando, & contra ſentientium opiniones declinando,
p. 8. aut cum ſua hypotheſi conciliando. In ſenſu itaque phyſiologico accepta διαπηδήσεως notio audit clariſſimo Autori ſubtilis illa, rara atque porola tunicarum in ſummis vaſis ſanguiferis diſpoſitio, ſeu textura, cujus ope fluidiſſima ſeri pars roris vel ſudoris modo tranſit, exprimitur, aut expellitur, vel in ductus lymphaticos, vel excretorios ſummos, proximos, iisdem conjunctos, poſtquam prius ſanguinis globuli purpurei ex ſummis
9. arteriis in venas continuo impulſu fuerunt delati. Diapedeſin

in

Digitized by Google

in ventriculo experimento illo probat, quod in Actis etiam noſtris Anno 1705 Menſe Octobri pag. 456 ex Raymundi Vieuſſenii Novo Syſtemate vaſorum corporis humani allegavimus, dum ſcilicet aliquid liquidi poſt infuſam in ventriculum eſſentiam croci per tubulos ejus lymphatico-nerveos ad venas fuit transcolatum, vel transſudavit, ita ut intra bihorium non modo ſtomachi parietes, ſed & vaſa ſanguifera tam ventriculi quam omenti cum ductibus adipoſis flavo colore fuerint infecta. Hydropem pariter lacteum oriri cum Dn. Mery credit, quoties hæ aquæ per ventriculi ac inteſtinorum membranas ad abdominis cavitatem depluant, quemadmodum in Praxi quotidie cernimus, hydropicorum ſerum, ſi viſcera adhuc valent, remediis purgantibus aut diureticis fortioribus ad viam excretionum ordinariarum rurſus quærendam adigi, ſeu per inteſtinorum aut renum membranas filtrari atque ſic reſorberi. Et quanquam hodie comprobatum ſatis ab Anatomicis ſit, nullum chylum a ventriculo immediate per vaſa ſanguinea ferri, non impoſſibile tamen judicat, ſubtiliorem ſaltem alimentorum partem ibidem per poros & tunicarum rarefactam texturam vaſis ſangvineis non minus quam nervis communicari. In inteſtinis pariter eundem non ſolum a vaſorum lacteorum hiantibus oſculis excipi, p. 11. ſed & in illa motu illorum periſtaltico intrudi, ſibi perſuadet, ſiquidem obſervatum fuit, liquorem in venam meſaraicam ciconiæ injectum, inteſtinorum cavum ſubiiſſe, & parte inteſtini lacte impleta, ac utrinque preſſa portionem ejus in venam meſaraicam commeaſſe. In hepate per ductus cyſt-hepaticos, ab ex- 12. tremitatibus vaſorum ſuam trahentes originem, transſudationis modo bilem recipi, & in folliculum fellis deponi, putat, ſiquidem, ſi ſuſpenſa manu ſeparetur veſicula a reliqua hepatis ſubſtantia, innumera vaſorum bilem advehentium oſcula diſſecta fuiſſe, comprehendit. In pancreate ductus excretorii ini- 14. tia conſpiciuntur, ubi ramuli a ſiniſtro arteriæ cœliacæ ramo prodeuntes terminantur, interjecta ſolummodo ſubtili quadam membrana, poroſa tamen, & lymphatico tantum huic humori largiente tranſitum, ſanguineis particulis non item, quippe quæ arctioris vaſorum unionis lege ſtatim ac immediate recipiuntur

Digitized by Google

in venam ſociam. Et ne contentus humor iſtum præterlabatur
ductum, ſubminiſtrata eſt alia paulo craſſior membrana, undi-
que eam cingens, extimæque communi debens ortum. Atque
eandem agnoſcunt originem vaſa lymphatica lienis, hepatis, re-
num, uteri, teſticulorum, &c. quæ miro reptatu extimam di-
ctorum viſcerum percurrunt tunicam, atque limpidas ejusmo-
di particulas ab oſtiolis ſummorum vaſorum ſanguineorum
p. 15. hauriunt. Diapedeſin porro collectionem urinæ in veſica, liga-
tis ureteribus, in cane ſtabilire, aſſerit Noſter, quam poris ejus
foris intro ſpectantibus tribuendam dicit, indeq; evenire judicat,
ut potatores urinam juſto citius reddant. Sic clyſmata emolli-
entia, carminantia, oleoſa, & anodyna calculoſis injecta inte-
ſtinorum membranas penetrant, atque renibus, ureteribus, imo
& veſicæ ſubtiliorem ſuam vim communicant; id quod magis
adhuc illuſtrat Baglivi experientia, ubi vir aquam tepidam, ſub
clyſmatis forma receptam, omnem retinuit, & paullo poſt per
urinam penitus reddidit; ita ut ne gutta per alvum redierit. Huc
faciunt obſervationes, ubi iſchuria laborantes omnem urinam
18. per alvum excreverunt. Renes quod attinet, habent certe eorum
vaſa emulgentia ſummitates poroſas, quarum ope lixiviales ſe-
roſæ a reliquis ſanguinis particulis ſegregantur, & ſtatim papillis
ſeu caruncul is inferuntur, dum ceteræ abeunt ad venæ emul-
gentis oſtia; ne autem ulterius, quam par eſt, urinoſæ extrava-
ſentur particulæ, præter communem inveſtientem membranam
durior alia a pelvi originem trahens, ei eſt circumdata, introi-
20. tum quidem concedens, exitum non item. Ex eodem fonte
humor amnii ſeroſus derivandus venit; arteriarum ſcilicet mi-
nimarum per totam placentam uterinam incredibiliter diſper-
ſarum extremitates ſeu radices in tunicam illam ſubtiliſſimam
hiant, ſicque geſtationis tempore continuo humor talis depluit
in membranam valde meabilem, ut in mediis quaſi nudis per os
22. deinceps eodem alatur fœtus. Transſudare ex veſica fœtus uri-
nam per urachum ad tunicam alantoidem, experimento probat
clariſſimus Autor, ab Hum. Ridley facto, & a nobis etiam in
23. Actis Anno 1705 Menſe Martio pag. 122 allato. In pulmoni-
bus veſiculæ membranam habent vaſorum oſcula cingentem,
undi-

Digitized by Google

undique ac munientem, eamque poroſam, per quam inſpiratum pabulum aereum tum admittitur, tum exſpiratur, halitus exploduntur, & mucus bronchias ſæpius inferciens ac obſtruens rejicitur. Sic ſolius διαπηδήσεως beneficio contingit, ut in pleuri- p. 24.
tide ad ſuppurationem vergente, tum etiam ſanguine vel ejus ſero, tum quoque pure extra ſua vaſa hærente, in empyicis, tum etiam in cavis corporum ac muſculorum ſubinde intervallis tam membrana pleura, quam quæ pulmones ſuccingit, habeat poros ita conſtitutos, qui humorem in thoracis cavitate contentum prompte admittant. Humoris pericardii natales non tam glan- 25.
dulis per hoc diſperſis, quam ipſius cordis vaſis coronariis illum continuo de ſe dimittentibus tribuit Autor. Spirituum animali- 26.
um ſecretionem explicaturus, corticalem cerebri ſubſtantiam pro minutiſſimorum vaſculorum glomeramine habet, quæ ſubtiliſſimum hoc fluidum perpetuo per ſuos poros transmittant.
Circa humorem oculorum aqueum hanc fovet ſententiam, por- 28.
tionem lymphæ ſubtiliorem & maxime aquoſam transſudare ex poris arteriarum tunicæ ſcleroticæ & choroideæ in cavitatem oculi, portionem vero humoris aquei ſenſim ſenſimque per poros partim venarum aut vaſorum lymphaticorum recipi in vaſa, partim vero per ſubtiles corneæ exhalare poros, atque conſtantem ſic ſervari naturæ ordinem tam in reſtituendis quam excernendis variis corporibus humoribus.

Explicatio Figurarum
Anaſtomoſin & Diapedeſin exhibentium. TAB. I.
Fig. 7 & 8. Fig. 7, 8.

a. Productio arteriæ alicujus.
b. vena ſocia.
c. e. vas lymphaticum.
d. membrana, quæ eſt operculum tam arteriæ quam venæ.
f. membrana communis exterior.
g. globuli ſanguinis.

Fig. 9 & 10 ex Leuwenhœkio deſumta. Fig. 9, 10.

a. arteria.
b. b. vena.
c. caudæ ranæ vel piſciculi pinna.
d. globuli ſanguinis.

D. Joh. Chriſtian Lehmanns vollkommene Beſchreibung einiger neu erfundenen Puchwercke.

h. e.

D. JOH. CHRISTIANI LEHMANNI, PHYS. PP. & Med. Extraord. Acad. Leopold. & Soc. Pruſſ. Membr. utilitatis Phyſicæ veræ Specimen ſecundum ad regnum minerale pertinens. Deſcriptio accurata aliquot Machinarum, quibus ad contundendas terras metallicas uti licet.

Lipſiæ, ſumtibus Autoris, 1716, 4.
Plag. 6½ Tab. æn. 1.

QUæ Cl. Autor, Magnificus hodie Academiæ noſtræ Rector, de terebra metalloſcopica meditatus eſt, in Actis A. 1714 p. 529 recenſuimus. Eidem nunc jungit machinam ad contundendas terras metallicas utilem. Primum ejus formam deſcribit, qua vulgo uti ſueverunt, ubi piſtilla perinde ac in molis olearii elevantur. Deinde eam emendare ſtudet, ut eadem vi aquæ deſuper in rotam delabentis eodem temporis ſpatio major terrarum metallicarum quantitas comminui poſſit, quam nunc fieri ſolet. Utitur autem ad elevanda piſtilla eodem artificio, quod in molis chartariis occurrit, idque gemina ratione applicat, vel ut piſtilla longiora, qualia in uſu ſunt, retineat, vel ut breviora, qualia in molis chartariis adhibentur, ſubſtituat. Tandem inventionis gloriam ſibi vindicat, quam ipſi dubiam reddere conatus fuerat Chriſtianus Wagnerus, Jur. & Mathem. in Academia Lipſienſi ſtudioſus.

CONSPECTUS INSIGNIS CODICIS DIPLOmatico-Hiſtorico-Epiſtolaris Udalrici Babenbergenſis, ex αὐτογράφῳ, ut quidem videtur, datus ad Actorum Erud. Lipſ. Collectores a R. P. BERNARDO PEZ, Benedictino & Bibliothecario Monaſterii Mellicenſis in Auſtria Anno 1716.

NOn ingratum nos facturos Lectoribus officium judicamus, cum illis Codicis hujus egregii, qui hactenus per aliquot Sæcula latitans nuper admodum a R. P. Bernardo Pez in Bibliothe-

Digitized by Google

ea Zwetalenſi Ord. Ciſt. in Auſtria felici ſidere repertus eſt, conſpectum paulo pleniorem communicamus. Quantum inde lucis hiſtoriæ imprimis Germaniæ accedere poſſit, nemo inficiabitur. Et promiſerat jam olim Cl. Daniel Neſſelius integri operis Udalriciani, cujus ἔκγραφον in Bibliotheca Cæſarea extat, editionem, ſed aut mors aut alia impedimenta conſilium optimum interceperunt. Unde etiam factum, ut ne quidem, quid in illo opere contineretur, eruditi ſatis noverint. Nunc cum Noſter in codicem hunc membraneum in folio minori, Sæculo utique XI, ut ſibi ex præmiſſis verſiculis perſuadet, exaratum inciderit, non potuit, quin eum ſedula verſaret manu, & cunctis, quæ in eo continentur, per modum alphabeti digeſtis, adnotatisque ſtellula appoſita iis, quæ nondum in lucem prodiiſſe arbitratur, ſpem ejus proxime edendi publice eruditis faceret. Enimvero univerſæ huic veterum monumentorum collectioni præmittuntur hi verſus, ex quibus nobis tum de illius Autore, tum de librario conſtat.

Gemma Sacerdotum, qui ſeſe dat tibi totum
Pauper Udalricus, hoc parvum dat tibi munus.
Si ſum rite memor, Cato dicit, parvulus Autor:
Exiguum munus, cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide. Tu nunc, Præſul Gebeharde,
Quæſo digneris ſolita pietate clientis
Qualiacunque tui munuſcula ſumere. Quod ſi
Res mihi magna domi, ſi par affectibus eſſet;
Munera digna tibi devotio noſtra dediſſet.
Do tibi nunc, Domine, quod poſſum pauper habere,
Cujus non pretium vel parvum vel prope nullum,
Sed magis affectum penſet tua gratia noſtrum.
Quisquis erit dominus vel Lector codicis hujus,
Sis memor Udalrici, Bauenbergenſis alumni,
Qui collegit eum, corpusque redegit in unum
Haut minimo ſane pretio, vigilique labore.
Conſcripſit Vitus ſed eundem ſcriba peritus,
Cum jam curriculis annorum mille peractis

Cen-

Centum viginti cepiſſet quintus haberi,
Ex quo dignatus Deus eſt aſſumere corpus.
Dic igitur, Lector dulciſſime: qui fuit Autor
Iſtius libri, ſit propitius Deus illi,
Scriptori pariter. Sit Lector pax tibi ſemper,
Omnibus atque bonis, Domino præſtante, fruaris,
Cui decus, imperium, laus eſt, honor omne per ævum!

Reliqua monumenta codice contenta, quæ ordine Alphabetico non ſine Lectorum, ut ſperamus, commodo, citata ubique illius pagina, hic recenſentur, hæc ſunt:

A. *Aquenſis Eccleſiæ Servi* epiſtola ad Henricum V Imper. quem de Romanorum, & Mediolanenſium erga Paſchalem I P. M. animo, ejusdem dejectione, &c. certum facit, Imperatoremque rogat, ut quamprimum in Italiam cum copiis veniat. p. 237. * Ejusdem ad T. Præpoſitum epiſtola, in qua ei recens indeptum munus gratulatur. p. 275. * A. Cancellarii epiſtola ad Othonem Epiſcopum Babenbergenſem, ut Wormatiam veniat, & Imperatori morem gerat. p. 238. * Adalberti I Archiepiſcopi Moguntini Epiſtolæ ſequentes: I ad Canonicos Wirzburgenſes: ne cum excommunicatis communicent. p. 260. * II ad Canonicos Babenbergenſes, quos monet, ne a Clemente III Antipapa excommunicatis ſe jungant, & quia huic mandato non obtemperarunt, eos Divini officii celebratione interdicit. p. 261. * III ad Othonem Epiſcop. Babenbergenſem, quem intentatis pœnis eccleſiaſticis ad Synodum Frideslariæ celebrandam vocat. p. 298. * IV ad eundem de miſerrimo Eccleſiæ Wirzburgenſis ſtatu, & electione Gebehardi. p. 299. * V ad eundem, de obitu Henrici V Imp. & juſtis eidem perſolutis. p. 298. * VI ad eund. quem arguit, quod Epiſcopi Wirzburgenſis ordinationi *in Pleiſclt* non adfuerit, iterumque, ut Concilio Moguntino a Lamperto Sedis Apoſtolicæ Legato indicto interſit, jubet. 305 in fine. * VII ad Eund. Conradum Regni invaſorem cum conſilio Teutonicorum Principum a ſe excommunicatum eſſe nuntiat, talemque ob Othone haberi jubet. p. 311 in fin. * VIII ad Eund. Moguntiam invitat ad reducendam inter Epiſcopum Halberſtadienſem, & quosdam *fratres ejus regulares* concordiam. p. 330. * IX. ad Eund. Petit, ut quid ſibi de proximo Bavariæ Principum conventu videatur, ſcribat. p. 330. * X ad Eund. ſcribit conſilium de abdicandis Epiſcopalium, Abbatialiumque electionum confirmationibus, Regi Lothario a ſe

ſe ſuggeſtum, ab eodem rejectum fuiſſe. p. 331.* XI ad Eund. hortatur, ut ſociam ad exſtirpandam Laicorum in ſacra poteſtatem operam ſibi adjungat. p. 334.* XII ad Eccleſiam Wirzburgenſem, ut concors ſit, & mortuo Rugero Epiſcopum ſibi deligat, quem Romana Eccleſia non renuat. p. 301* XIII ad Honorium II P. M. adverſus Gebehardum, quem per ambitionem & Simoniam in ſedem Wirzburgenſem irrupiſſe, atque adeo merito a ſe rejectum ſcribit. p. 303 & 304. * Alexandri II P. M. Decretum contra Simoniacos in Concilio Lateranenſi conditum. p. 91. Anacleti Antipapæ Epiſtola ad Eccleſias Teutonicas de concordi electione ſui in Papam. p. 312 fin. * Ejusd. Epiſtola ad Lotharium Regem. Rom. ſe in cauſa Othonis Epiſcopi Halberſtad. & Adalberti Archiepiſcopi Bremenſis legatum miſſurum pollicetur. p. 313 init. * Decretum Romanæ Eccleſiæ de Ejusdem electione in Papam. 311 fin. * Argentinenſis Eccleſiæ Epiſtola ad Paſchalem II P. M. ut ſibi ſuccurrat, & quid cum Epiſcopo ſuo agendum, indicet. p. 231. * Arnolphi Imp. præceptum de Monachorum Laurishamenſium libera eligendi Abbatis poteſtate. p. 25. * Ejusdem præceptum, quo quandam complacitationis chartam inter Tutonem Epiſc. Ratisbon. & fœminam N. confirmat, & ratam eſſe jubet. p. 32. * Ejusd. Diploma, quo Monaſterio S. Emmerammi totam civitatem Ratisbonenſem donat *cum XL vineis in monte, qui eſt in rupe Danubii juxta eandem civitatem.* p. 32. *

B. Abbatis Farfenſis Epiſtola ad Henricum V Imp. qualiter Paſchalis II P. M. & reliquæ Italiæ civitates in eum affecti ſint. p. 237. * Bambergenſis ſeu Babenberg. Eccleſiæ Epiſtolæ: I ad Egilbertum Archiep. Trevirenſ. de excommunicatione Hermanni Epiſcopi ſui. p. 101. 102. & 103.* II ad Guntherum ſuum Epiſc. ut amiſſa prædia reſtituat. p. 187. * III ad N. Bremenſem Epiſc. ut ſibi in perdita fere cauſa ſua adſit. 188 fin.* IV ad Fridericum Archiep. Colonienſem, ut bona a milite N. ablata ſibi reſtituenda procuret. p. 198. * V ad Petrum Scholaſticum, quem rogat, ut ad *Scholaſticam cathedram* Babenbergam redeat. p. 199. * VI ad Ehrlingum Epiſc. Wirzburgenſ. de Petro Scholaſtico, ejusque contumacia, ob quam *præbendam* eidem *ſuſpenderit.* p. 200. * VII ad R. Scholaſticum, quem ad Scholaſticam Babenbergenſem Cathedram invitat. p. 201. * VIII ad Epiſcopum N. Defendit innocentiam Epiſcopi ſui (Othonis puto,) rogatque, ut ejusdem calamitati medeatur. p. 254. * IX ad illuſtrem Ducem N. ut injuriam Epiſcopo ſuo (haud dubie Othoni) Romam tendenti a graſſatoribus illatam vindicet. p. 254 med. * X ad Wirzburgenſem Eccleſiam in cauſa Gerhardi deſignati Epiſcopi Wirzburgenſis,

genſis, cui excommunicato ſe communicaſſe negat. p. 302 & 303. * Benedicti VIII P. M. Privilegium de confirmatione Eccleſiæ Babenbergenſis. p. 60. * Ejusd. Confirmatio omnium Privilegiorum eidem Eccleſiæ a Johanne & Sergio Papis conceſſorum. p. 61. * Ejusd. & S. Heinrici Imp. concambium de tribus curtibus ad Sedem Romanam ſpectantibus, & quodam Heinrici prædio *Ternia* dicto, ſito in Ducatu Spoletano. p. 63 & 64. * Ejusd. Privilegium confirmationis omnium bonorum Monaſterio Gœſſen in Styria collatorum. p. 150. * Berengarii abjuratio hæreſeos de Euchariſtiæ Sacramento. p. 275. Bertæ Abbatiſſæ Monaſterii N. Babenbergenſis Diœceſis charta, qua decimas quasdam & duas præbendas Diacono & Subdiacono conſtituit, *quorum cooperante miniſterio eccleſiaſtici ordinis decor officii ſolemni devotione celebrari poſſit*. p. 68. * Bituricus Epiſcopus Ratisbonenſis. Charta permutationis quarundam rerum inter Bituricum Ep. Ratisbon. & Maurentium illuſtrem virum factæ. p. 39. * Charta donationis, qua Abbas N. donat ſub eodem Biturico Sancto Emmerammo quandam eccleſiam cum curte & domo. p. 39 & 40. * Brunonis Archiep. Trevirenſis Epiſtola ad Othonem Ep. Babenbergenſem, quem Spiram ad conſecrandum Epiſcopum Eiſtetenſem & Spirenſem nomine Papæ vocat. p. 234 * Brunonis Epiſcopi Argentoratenſis Epiſtola ad Richſam Imperatricem. Gratias ei agit pro ſedis ſuæ reſtitutione. p. 322. * Ejusdem ad Lotharium Regem Rom. de ſtatu munitionum in pago Argentoratenſi. p. 322. Dolendum ſane nomina locorum non niſi litera N exprimi. * Buggonis Epiſc. Wormatienſis epiſtola ad Eccleſiam Babenbergenſem, quam matrem ſuam eſſe gloriatur, eique ſe pluribus commendat. p. 247 med. * Ejusdem ad Henricum V Imp. epiſtola, qua falſos de ſua defectione rumores refutat, & *omnes a Warmatia usque Argentinam* in fide Imperatoris ſe retinere nuntiat. p. 248 * Burchardi Epiſc. Monaſterienſis epiſtola ad Fridericum Archiep. Colonienſ. quem de excommunicatione in ſe injuſte lata acerbe incuſat. p. 262 & 263. *

C. Epiſcopi ad Rupertum Ep. Babenberg. epiſtola. Gratulatur ei res pacatas; gratias agit pro commode conſtructa domo, ac opem viciſſim omnem addicit. p. 190. * C. Sabinenſis, & V. Albanenſis Epiſcoporum ad Cardinales Romæ commorantes epiſtola, qua Calixtum II in Pontificem Max. nuper electum recipere ſe ſcribunt. p. 265 * Calixti II P. M. epiſtola ad Udalricum Epiſc. Conſtantienſ. ut prædium, a Tutone fratribus Schafhuſenſibus olim datum, reſtituat. p. 266. Ejusdem Bulla, qua confirmat omnia bona Monaſterii omnium S S. in Schafhuſen. p. 266.

Digitized by Google

p. 266. Ejuſd. Epiſtola ad omnes fideles. Hortatur ad eleemoſynas Raymundo, *Hoſpitalis pauperum in Jeruſalem* curatori, tranſmittendas. p. 225. Clementis Antipapæ, qui & Guibertus dicitur, Epiſtola ad Rupertum Ep. Babenberg. ut ſolvat, quæ Eccleſiæ Romanæ debet, & Judæos, qui a fide Chriſtiana defecerunt, corrigat. p. 140. * Ejuſd. ad Ruthardum Archiep. Moguntinum epiſtola: ut in Synodo Vercellenſi compareat. p. 140 fin. * Clementis II P. M. Privilegium, quo omnia Eccleſiæ Babenbergenſis bona confirmat. p. 147. Conradi Salici Imp. præceptum, quo ancillam H. manumiſſam eſſe jubet. p. 163 init. * Ejuſd. præceptum, quo *traditionem Erneſti Ducis ſuſcipit, ſcilicet Wizenburch, pro qua recompenſato ſibi honore Ducatum Bajoaricum tradidimus*, inquit Conradus. *Data X Kal. Jun. Indict. XII Anno ab incarnat. Dom. M. XXIX, Anno vero Domini Cunradi regni V, imperii autem III, actum Tungirde.* p. 335 * Conradi I Archiep. Salzburgenſis Epiſtolæ: I ad Hartwicum Epiſc. Ratisbon. quem ad Synodum Moguntinam evocat. p. 255 * II ad Ottonem Epiſc. Babenberg. de tumultu Eccleſiæ Aquilejenſis, in Epiſcopum ſuum E. olim Babenbergenſis Eccleſiæ Decanum, rebellantis. p. 314. * III ad Canonicos Babenbergenſes de eodem. p. 315 * IV ad Othonem Ep. Babenberg. ut Moguntiam ad Lotharii Imp. curiam ob regni negotia quantocyus veniat. p. 318. * V ad Lotharium Imp. infirmitate corporis ſe impediri, quo minus ejus mandatis faciat ſatis. p. 334. *

D. epiſtola ad H; quid ſentiendum de generali totius regni excommunicatione? Autor hanc ex S. Auguſtino improbat. p. 298. * D. ad quendam Præpoſitum epiſtola de ſuis apud Pariſios ſtudiis. De Wilhelmo Pariſienſi ſic ſcribit: *Pariſius ſum modo in ſcholis Magiſtri Gwilhelmi ſummi viri, omnium hujus temporis, quos ego noverim, in omni genere doctrinæ. Cujus vocem, cum audimus, non hominem, ſed quaſi Angelum de cælo loqui putamus. Nam & dulcedo verborum ejus, & profunditas ſententiarum quaſi humanum modum tranſcendit. Qui cum eſſet Archidiaconus, fereque apud Regem primus, omnibus, quæ poſſideb at, dimiſſis in præterito Paſcha ad quandam pauperrimam eccleſiolam ſoli Deo ſerviturus ſe contulit, ibique poſtea ab omnibus undique ad eum venientibus gratis, & cauſa Dei ſolummodo more magiſtri Manegaldi beatæ memoriæ devotum ac benignum ſe præbuit. Jamque tantum ſtudium regit tam in Divinis, quam in humanis ſcientiis, quantum nec vidi, nec meo tempore uſquam terrarum eſſe audivi &c.* p. 329. *

Eberhardi I Epiſc. Babenberg. charta donationis, qua *prædia Uraha, & Zenni ad Stipendium fratrum* Eccleſiæ Babenberg.

Digitized by Google

berg. *terminat.* p. 146 * Ejuſd. literæ, quibus prædium N. Comiti N. in precariam concedit. Actum Aterſe Anno D. incar. M XX. p. 147. * Ehrlingi ad Othonem Babenberg. Ep. epiſtola, qua ſe in Epiſcopum VVirzburgenſem electum nuntiat, & pro impenſis beneficiis gratias agit. p. 204 * Egilberti Archiep. Trevirenſis Epiſtola contra Hildebrandum ſeu Gregorium VII. p. 128 *

Friderici cujusdam charta donationis *allodii Haga ad altare S. Petri majoris monaſterii in Babenberg.* p. 67 & 68. Hæc charta notatu digna eſt ob inſertam *Babenbergenſium Miniſterialium juſtitiam.** F. Palatini Comitis epiſtola, qua quendam hortatur, ut in Eccleſia Chriſti permaneat. p. 202 * Ejusd. ad Henricum Imp. IV vel V epiſtola, qua ad vacantes Epiſcopatus, Abbatias &c. occupanda eundem ad ſe invitat. p. 203. * Friderici Archiep. Colonienſis epiſtola ad H. amicum ſuum, qua ejus erga ſe ſinceritatem & probitatem collaudat. p. 233. * Ejusd. ad Othonem Ep. Babenberg. ampla epiſtola, qua ſacra omnia in Laicorum eſſe manibus graviſſime queritur, & Othonem ad faciendam huic morbo medelam adhortatur, p. 246. * Fuldenſium Cœnobitarum ad Othonem Babenb. Ep. epiſtola adverſus quemdam clericum, qui *ſtatutam alimoniam de Suevia iis ſubtraxerat.* p. 232. * Eorundem ad Henricum Reg. IV, an V? epiſtola, qua villam quandam ſibi reddi poſtulant. p. 234 *

G. Archiep. Ravennatis ad Norbertum Archiep. Magdeburg. epiſtola de Schiſmate inter Petrum Leonem, & Innocentium II P. M. quem poſteriorem legitimum eſſe Pontificem affirmat. p. 315 * Ejusd. ad Othonem Ep. Babenb. ut de Regni pace acturus Wirzburgum ad Lotharii curiam celeriter veniat. p. 318 * Ejusd. ad eund. ut de rebus ad Caſtrum Nurinberc nuper factis *certa ſibi nova* reſcribat p. 319 * G. Abbatis (forte Salefeldenſis) epiſtola ad Henricum IV de injuriis a ſuo ſibi *Defenſore* illatis. p. 178 * Gebhardi Ep. VVirzburgenſis, pro ſe Apologia. p. 307. 308. 309. 310 & 311 * Gelaſii II P. M. ad C. Præneſtinum Epiſc. epiſtola, cui ſignificat, ab Henrico Imp. Burdinum in Sedem Romanam intruſum eſſe &c. p. 264 * Gerhardi Cardinalis ad Eccleſiam VVirzburgenſem epiſtola, ne Gerhardum in ſuum Epiſcopum recipiat, ſed alium unanimiter eligat. p. 300. * Gregorii IV P. M. diploma, quo Rabano Mauro, ejusque in Abb. Fuld. ſucceſſoribus perpetuo donat Monaſterium *S. Andreæ Ap. quod vocatur Exavilum ſitum Romæ juxta eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Mariæ ſemper virginis, quæ vocatur ad præſepe, cum omnibus manſionibus &c.* Item *concedimus,* inquit Papa, *etiam tibi, quem bene eruditum, & bene eloquentem virum eſſe novimus, dulciſſime fili, prædicare verbum Dei*

Digitized by Google

Dei autoritate S. Petri Ap. & noſtra, ejus indigni vicarii, & ut tam vos, quàm ſucceſſores veſtri ante omnes Abbates totius Galliæ ſeu Germaniæ primatum ſedendi in omni loco, conventuque, ſive in judiciali conventu ſententia, ſeu in omnibus Conciliis ac ordinibus noſtra Apoſtolica autoritate obtineatis &c. Datum per manum Benedicti notarii ac ſcriniarii Romanæ Eccleſiæ, Idibus Maji Indict. XIV. p.25 & 26.* Ejusd. Bulla, qua Eccleſiam Hamaburgenſem in Archiepiſcopalem erigit, p.37. Gregorii VII Epiſtolæ: I ad Henricum IV Imp. in cauſa Hermanni Epiſc. Babenberg. p.97. II ad Eund. de eodem. p.98. III ad Sigefridum Archiep. Mogunt. de depoſitione Hermanni Ep. Babenb. p.99.* IV ad Eccleſiam Babenbergenſem de eadem. p. 100. V ad Othonem Ep. Conſtantienſem, quem ob ſpreta decreta in Simoniacos & incontinentes Clericos lata objurgat. p. 103. VI ad Eccleſiam Conſtantienſem de eodem. p.104. VII ad Teutonicam Eccleſiam, cur Henricum IV excommunicaverit. p.107.* VIII ad Germanos, de ſuo ad eosdem adventu. p.109. IX ad eosd. ejusdem argumenti. p.110. X ad eosd. quod Henricum Imp. Canuſii pœnitentem communioni Eccleſiæ reſtituerint. p. 110 & 111. XI ad eosd. ut ſibi commeatum præbeant in Germaniam intrandi, judicaturo de Henrici & Rudolphi in Regnum Teutonicum jure. p. 111. XII Oratio ejusdem habita in Concilio Rom. de excommunicatione Henrici IV. p.112. XIII ad Epiſcopum Tridentinum, a quo excommunicationem Henrici IV nondum eſſe promulgatam miratur, & milites ſibi mitti poſtulat. p.115 * XIV ad omnes Epiſcopos Galliæ, quos ad Synodum medio Novembri celebrandam invitat. p. 116. XV ad Rudolphum Reg. Rom. Eum ad Eccleſiam contra Henricum IV ſtrenue defendendam, & compeſcendam quorundam in Archiepiſcopatu Magdeburgenſi ambitionem hortatur. p. 116. XVI ad Hermannum Ep. Metenſem de excommunicatione Henrici IV. p.117 & ſeqq. XVII ad Mathildem de frequenti ſumptione corporis Domini. p.125. Hæc epiſtola in editis maximam partem mutila comparet, hic tamen integra extat. XVIII Ejusdem decretum, quo *omnes, qui non ſunt adeo curiales*, excommunicationis anathemate eximit. p. 133. Guntheri Epiſcopi Babenbergenſis Epiſtolæ: I ad Annonem Archiep. Colonienſem, ne recenti cum hoſtibus paci plus æquo fidat. p. 186* II ad Sigefridum Archiep. Moguntinum, cui uſum pallii, a ſummis Pontificibus ſuis majoribus conceſſum, ſibi nunc ambitioni vertat. p. 187.* III ad eund. interrogat, quo apparatu ſibi inſtructo in curia comparendum ſit, & an ſuæ cauſæ finem ibidem exſpectet? p. 187. *

Hardovici Epiſcopi Babenberg. tertii Concambium, quo pro curte

curte quadam tradit *Eccleſiæ ſuæ fratribus dominicale* quoddam. p.163.* Hartvvici Epiſcopi Ratisbon. epiſtola ad Conradum I Archiep. Salisburg. Recuſat in Synodo Moguntina, utpote extra terminos provinciæ ſuæ indicta, comparere. p. 256.* Henrici Ep. Wirzburgenſ. epiſtola de conſtitutione Epiſcopi Babenbergenſis. p.51.* Henrici Ep. Spirenſis epiſtola contra Gregorium VII. p. 129.* Henrici II Regis Rom. Imperatoris I Diplomata & præcepta &c. I Privilegium de inſtitutione Babenbergenſis Eccleſiæ & Epiſcopii. p. 52. II Diploma, quo eidem Eccleſiæ donat curtem Scherſtete &c. p.53* III Diploma, quo *Monaſterio in honore Sanctæ Mariæ ſemper virginis, & S. Petri principis Apoſtolorum, Sanctorumque Martyrum Georii & Kyliani conſecrato* confert *tale prædium, quale B. Marchio nobis legali traditione dedit &c.* p. 53.* IV Diploma, quo *prædium quoddam juris ſui ſtabili traditione pro concambio imperii concedit* Abbati Laurishamenſi. p. 54.* V eidem foreſtem bannumque ſylvarum concedit. p. 55 init. * VI omnia privilegia Monaſterii S. Emmerammi Ratisbonæ confirmat. p. 55 med. * VII Eberhardo I Babenberg. Epiſcopo donat prædium Uraha. p. 147 * VIII Privilegium de fundatione, & libera electione Abbatiſſarum Monaſterii Gœſſ. p. 151. * IX Donationem cujusdam prædii Monaſterio S. Michaelis in territorio Babenbergenſis civitatis factam confirmat. p.56.* X Eccleſiæ Babenbergenſi *locum ſui juris N.* (forte Chizingam) *qui a quibusdam Abbatia nuncupatur*, donat. p. 56.* XI Eidem donat *locum N. in pago Wedereiba* ſitum. p. 57. * XII *Abbatiam quandam infra Urbem Radesponam in pago Tunogovve* ſitam eidem Babenb. Eccleſiæ confert. p. 57 * XIII Eidem dat *prædium, quale N. Comitis N. filia in villa Slopeize habuit.* p. 57.* XIV Eidem donat *ſuæ proprietatis loca nomine Coroleuniuze & Libroize.* p. 58. * XV Eidem concedit *tale prædium, quale Treverenſis Archiep.* Papo *nobis dedit.* p. 58 ante fin. * XVI Poponi Præpoſito Eccleſiæ Babenb. & Canonicis donat XXX regales manſos proprietatis ſuæ. p. 59. * XVII Jura & privilegia Eccleſiæ Moguntinenſis *interventu Willigiſi* Archiep. confirmat. p. 74.* XIIX *quandam ſuæ proprietatis villam* donat *cuidam capellæ intus in Urbe N. in curte regia, quam olim veterem vocabant, in honore S. Dei genitricis Mariæ a fundamentis in matrem eccleſiam erectæ.* p. 59.* XIX Eccleſiæ Babenb. donat *prædium, quale Popo Treverenſis Archiep. nobis dedit in Hormunze.* p.59. Henrici III Imp. Diplomata & Privilegia &c. I confirmat omnia bona Eccleſiæ Babenbergenſis. p.149. II Eidem *proprietative poſſidendum confirmat tale prædium, quale anteceſſor noſter Chunradus Imp. cuidam Babenberg. Eccleſiæ Canonicorum traditum*

Digitized by Google

tum habuit. p. 54.* III Eberhardo I confirmat donationem Abbatiæ Chizingæ ab Henrico I Imp. factam. p. 147.* IV Eccleſiæ Salzburgenſi prædium N. *in Foro Julio* donat. p. 152.* V prædium quondam Potonis læſæ majeſtatis rei concedit Balduino Archiep. Salzburgenſi, & ejus eccleſiæ. p. 152 fin. * VI Eccleſiæ in Heimburg prædium donat. 155 * VII *Decimum manſum, rectamque fructuum decimationem totius regionis in finibus Ungarorum gladio ab hoſtibus acquiſitæ, in pago Oſterriche ad altare S. Mariæ in Heimburc confert.* p. 153. * VIII Argironi concedit, ne quis alius in *ſepulchro patris ſui Iſmahelis Babenberc ſito* ſepeliatur. p. 160.* Henrici IV Diplomata, Epiſtolæ &c. I omnia bona & privilegia Eccleſiæ Babenbergenſis confirmat. p. 65.* II cuicunque juri cedit, quod in Eccleſiæ ejusdem *comitatus Ratenzgovve, Salegovve, Crapfelt, Voltfelt &c.* habuit. p. 66.* III præceptum, quo cujusdam Chorepiſcopi donationem S. Emmerammo factam confirmat. p. 69.* IV Epiſcopo Babenberg. *in villa Haderichesbrucca, quæ ſita eſt in pago Nortgovve,* mercatum habere permittit. p. 153 fin. * V ad Monaſterium S. Petri & S. Georgii in Babenberc *bannum unum, quod vulgo dicitur Wiltban,* tradit. p. 154 med. * VI Quædam Eccleſiæ Babenb. bona confirmat. p. 154 fin. * VII Alia ejusd. Eccleſiæ bona confirmat, & certa onera remittit. p 161.* VIII Ejusdem Henrici juramentum, quo Gregorio VII obedientiam promittit. p. 117; differt non nihil ab editis. IX. Militi ſuo R. *quatuor regales manſus, quos idem in beneficium habuit, in proprium tradit.* p. 162.* X *cuidam ſervienti ſuo H. nominato, unum regalem manſum dat in proprium. ibid.* * Ejusdem Henrici Epiſtolæ. I ad Eccleſiam Babenberg. pro legitima Hermanni Babenberg. Epiſcopi electione. p. 100. * II ad Annonem Archiep. Colon. de injuriis a Gregorio VII ſibi, ſuisque Legatis irrogatis. p. 105. III ad omnes Germaniæ ordines, ut Gregorio VII publice ſatisfaciant. p 106. * IV ad & adverſus eundem Papam. p. 131. V ad Matrem, ſe libertatem transfugarum Epiſcoporum fidelium ſuorum precibus dediſſe. p. 179. * VII ad Romanos, de ſuo Romano itinere. p. 179 fin. * VIII ad Adelberonem Ep. Babenb. ut cuidam militi quandam *baranſcaram cum vadimonio dimittat.* p. 180.* IX ad Marchiæ Epiſcopos & Comites; ut ſuum Legatum honorifice ſuſcipiant. p. 180 med. * X ad H. Magdeburg. Archiep. ut ſibi fidelis permaneat. p. 180 fin. * XI ad Rupertum Ep. Babenb. ut in Moguntino colloquio adſit, & de pacanda Eccleſia Metenſi cogitet. p. 187.* XII ad eundem, ne ſe inconſulto de beneficio *V. divitis* promiſſionem, vel ceſſionem ulli faciat. p. 181.* XIII ad eund. ut dictum beneficium G. filio V. conferat.

ferat. p. 182 init. * XIV ad eund. ut ſibi faveat, & aliorum de ſe ſententiam cum fide referat. ibid. fin. * XV ad eund. ne Babenbergenſis Eccleſiæ Cuſtodem calumniam pati ſinat. p. 183 init. * XVI ad eund. ut pacem Eccleſiæ procuret, & res V. Comitis tantisper integras relinquat. ibid. med. * XVII ad eund. ut VVormatiam ad ſe proficiſcatur. p. 183 fin. * XVIII ad A. Ducem, cui ob latas contra Græcos ſuppetias gratias agit, eumque rogat, ut fratri eadem ſtudia perſuadeat. p. 184 fin. * XIX ad Othonem Ep. Babenb. ejus opem in liberatione caſtri Nurinberc flagitat. p. 191 * XX ad eund. ut in fide erga ſe perſtet, nec ad filii, Henrici V, partes ſe adjungat. p. 191 fin. * XXI ad eund. *ne primitias bonæ famæ perdat*, & ſibi conſtanter adhæreat. p. 192 med. * XXII ad filium Henricum de illatis ab eo ſibi injuriis, quibus ut finem faciat, rogat, obteſtaturque. p. 193 XXIII ad Paſchalem II P. M. contra rebellionem filii ſui. p. 194. XXIV ad Ludewicum Reg. Francorum, ejusdem argumenti. p. 194 fin. & ſeq. Henrici V Imperatoris Diploma, quo certas villas confert *ad eccleſiam & regalem capellam, quam ad Rotagen a fundamentis conſtruere juſſimus, & dedicari fecimus in honore S. Jacobi Apoſtoli fratris Domini, & S. Pancratii, ſanctorumque, quos a Roma in iſtam patriam nobiſcum detulimus &c.* p. 69 * Ejusd. diploma, quo Eccleſiæ S. Petri quandam parochiam donat. p. 157 init. * Ejusdem Epiſtolæ: I ad Othonem Ep. Babenb. ſe ad bellum Flandrenſe pro recuperando Cameraco proficiſci, cui expeditioni eum quoque intereſſe cupit. p. 235. Videtur tamen hæc epiſtola potius eſſe Henrici IV, cui rixæ cum Roberto Flandriæ Comite fuerunt. * II ad eund. ut Spiram veniat, de Romanæ eccleſiæ pace tractaturus. p. 236. * III ad M. Reginam Angliæ, pro benevolentia ejusdem erga ſe gratias agit. p. 236 med. * IV ad Romanos: ſe Romam venturum nuntiat, jubetque ſibi Legatos obviam mitti. ibid. fin. * V ad Parmenſes de Paſchalis II privilegio circa inveſtituras Epiſcoporum &c. ſibi conceſſo. Subjungitur formula juramenti Petri Leonis ex parte Paſchalis, & Legatorum Henrici ipſiusq; Henrici ſuper pace & concordia inter regnum & ſacerdotium, deniq; conventio inter Paſchalem & Henricum de conſervatione ejusdem concordiæ. p. 238, 239 & 241. * VI Ejusdem & Calixti II P. M. conventio de ſublatione inveſtiturarum per annulum ab Imperatore conferendarum &c. p. 274. VII ad Paſchalem II operam ſuam in reſtituenda Romanæ Eccleſiæ pace ſpondet, & Abbatem Cluniacenſem eidem mittit. p. 245 med.* VIII & IX ad Hartwicum Ep. Ratisbon. de rebus inter ſe & Pontificem Romanum actis, & quomodo Romæ ab omnibus exceptus fuerit. p. 294 & 295:

magni

Digitized by Google

magni momenti ſunt. * H. Marchionis charta donationis, qua certorum prædiorum partem confert *eccleſiæ S. Chyliani Wirzeburc præſidente eidem eccleſiæ A. venerabili Antiſtite.* * H. Epiſcopi incerti loci epiſtola ad quendam, cui ſcribit ſe inchoante Dominico adventu *in Saleſelt* ire decreviſſe. p. 177 fin. * H. Agathenſis Epiſcopi epiſtola de rebus a Rogerio Duce in tractu Beneventano geſtis. p. 327 * H ad C. Epiſcopum epiſtola, qua ille ſe huic penitus addicit. p. 233 * Ejusdem ad Fridericum Archiep. Colon. epiſtola. *annulum ei in veræ pacis & amicitiæ ſignum mittit.* p. 233. * H. Epiſcopi Luccenſis epiſtola gravis ad N. (forte Norbertum) Archiep. Magdebur. Hiſtoriam Schiſmatis in electione Innocentii II & Petri Leonis enarrat. p. 318 & 319.* Hermanni Epiſcopi Auguſtani ad Othonem Epiſc. Babenberg. epiſtola, ſane pathetica & lectu digniſſima de tumultu, cæde, & devaſtatione Urbis Auguſtanæ per Lotharium Imp. facta. p. 325. * Hermanni Contracti libri metrici *de Virtutibus* fragmentum. p. 4. * Ejusdem breves verſus de Romana Civitate. p. 5. * Hermanni Babenbergenſis Epiſcopi Epiſtola ad Gregórium VII P. M. Contra æmulorum calumnias ſuam cauſam tuetur. p. 97. * Heſſonis Scholaſtici Acta Concilii Remenſis ſub Calixto II. p. 268 usque ad 273. Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ad Latinos epiſtolæ tres de rebus a Francis in oriente geſtis Balduino Rege. p. 225 usque ad 229. * Hilderici Reg. Francorum Diploma, quo donationem cujusdam *foreſtis*, factam Monaſterio Stabulenſi, a Sigeberto *avunculo ſuo* conſtructo, confirmat. p. 49 * Honorii II P. M. epiſtola ad Adalbertum Arch. Mogunt. quem in excommunicando Gebehardo, deſignato Epiſcopo Herbipol. limites diſcretionis exceſſiſſe arguit. p. 304 * Ejusd. ad eund. ne prædictus Gebehardus in Herbip. Eccleſia epiſcopatus apicem amplius obtineat. p. 300. *

Innocentii I P. M. Epiſtola I ad Eccleſias Germanicas de ſua electione, & Lotharii Reg. Rom. coronatione. p. 313. * II ad Lotharium Reg. Rom. ut Romam pro ſuſcipienda Corona proficiſcatur, confirmatque Gerhardum Card. in Legatione Teutonica. p. 313 fin. * III ad eund. ejusd. argumenti. p. 320. * Johannis XVI P. M. Bulla confirmat privilegia Monaſterii Laurishamenſis, p. 23. * Johannis XVIII P. M. Privilegium de confirmatione Babenbergenſis Epiſcopatus. p. 62. * Johannis Patriarchæ Aquileienſis ad Henricum Epiſc. VVirzburg. epiſtola de fundatione Epiſcopatus Babenber. Mutila eſt. p 64. Hic integrum folium ex codice exciſum eſt. *

Karoli Magni Diplomata, & Præcepta. I confirmat bona Monaſterio S. Emmeramini conceſſa. p. 28. * II cuidam fideli ſuo concedit ad dies vitæ uſumfructum cujusdam capellæ, mortuo uſufructuario ad Monaſterium S. Emmeramini reverſurum.

p. 29. * III Eccleſiam unam *cum caſa & curte &c.* donat eidem loco *ad procuranda luminaria.* p. 29. * IV Diploma de inſtitutione Bremenſis Eccleſiæ. p. 70. Ejuſdem epiſtola ad Archiepiſcopum N. in qua cupit ſibi ab eo rationem reddi quarundam ceremoniarum in baptiſmo adhiberi ſolitarum &c. p. 28. * Karoli Calvi Præcepta: I vult ab iis, qui quædam Eccleſiæ Remenſis bona poſſident, eidem decimas pendi. p. 33. * II Ludovici patris ſui præceptum & operariis, & opere ab Eccleſia Remenſi Eccleſiæ Aquenſi præſtandis ratum habet. p. 33 * III Ejuſdem, vel Karoli Craſſi beneficia Eccleſiæ Remenſis ad tempus a ſe conceſſa aliis, eidem reſtitui jubet. p. 34 *

Lamberti Ep. Oſtienſis (poſtea Honorii II P. M.) epiſtola ad Othonem Epiſc. Babenb. ut ſibi, reliquisque Legatis Apoſtolicis, a Calixto II miſſis, Moguntiæ occurrat. p 273. * Ejusd. ad Archiepiſcopos, Epiſc. & Abbates Galliæ epiſtola, ut in *Concilio Generali in nativitate S Mariæ Moguntiæ* celebrando adſint, acturi de concordia inter regnum & ſacerdotium. p. 305 init. * Ejuſd. ad Henricum V Imp. epiſtola: ut in dicto Concilio comparere dignetur. p. 305 med. * Leonis III P. M. Bulla, qua confirmat translationem ſedis Epiſcopalis Ratisbon. ex Monaſterio S. Emmerammi ad eccleſiam S. Stephani, ac liberam electionem Abbatum ejusd. monaſterii. p. 27. * Leonis IX P. M. epiſtola ad V. Abbatem Laurishan, in qua hunc locum Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjicit, & liberam Abbatum electionem &c. confirmat. p. 22. * Ejuſdem Bulla. concedit Hardovico Epiſc. Babenb. uſum Pallii. p. 157. Ejuſd. Bulla. confirmat omnia bona & privilegia Eccleſiæ Babenb. *Data per manus F. diaconi Bibliothecarii, & Cancellarii S. Romanæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vice Domini H. Colonienſis Archiep. & Archicancellarii Anno Dom. inc. M. L II. anno Pontificatus Domini Leonis noni Papæ IV. VIII Id. Nov. Actum Tiburi feliciter amen.* Ex his corrigendus Papebrochius, Vir eruditiſſimus in paralipom. ad Conat. in Catalogos Pontif. Rom. p. 86. Extat hæc Bulla in Codicis p. 58. Leodienſis Eccleſiæ epiſtola ad Eccleſiam Aquenſem in cauſa excommunicationis Hugonis Decani Aquenſis. p. 207. * Ejuſdem Eccleſiæ epiſtola adverſus Paſchalem II P. M. p. 210 & ſeqq. Lotharii I Imp. Diploma. Archiepiſcopo N. reſtituit Archiepiſcopatum Remenſem. *Anno reverſionis ejus in Franciam primo.* p. 35. * Lotharii II Imp. epiſtola ad Othonem Ep. Babenberg. in qua *in ea caritate, quam eccleſiæ Dei, pro qua ſemper devote laboravit, debet, Othonem commonet, & quam intime rogat, ut ſi alio vehiculo propter infirmitatem non poſſit, navigio ſaltim ad ſe, & conventum venerabilium Confratrum & Coepiſcoporum Wirzburg venire properet.* p. 318. * Ludovici Pii diploma: Monaſterium S. Emmerammi *regiæ poteſtatis*

Digitized by Google

ſtatis eſſe declarat, & *ab omni alterius Ducis poteſtate* eximit. p. 42.* Ejusd. diploma: confirmat donationem cujusdam *foreſtis* Monaſterio Stabulenſi factam tempore Sigeberti Regis. p. 43.* Ejusd. Privilegium Eccleſiæ Bremenſi conceſſum. p. 71. Ludovici & Lotharii Impp. diploma, quo ablata Sedi Remenſi prædia reſtitui jubent, & *titulum S. Sixti*, *ac titulum S. Martini* eidem Eccleſiæ donant. p. 35.* Ludovici II Imp. diploma. Concedit Eccleſiæ Remenſi *pro ædificio murum omnem cum parte civitatis Remenſis &c.* p. 36 * Ludovici IV Germaniæ Regis Diplomata: I quædam bona in jus ac proprietatem S. Emmerammi donat Tutoni Epiſcopo Ratisbon. p. 37. * II quædam prædia viduæ N. ad dies vitæ conceſſa, ad cellam S. Emmerammi reduci mandat. p. 38.* III villulam quandam donat S. Emmerammo ad petitionem Tutonis Ep. p. 38.* IV Quædam bona in beneficium ab Eccleſia S. Emmerammi accepta, eidem *perpetualiter in veſtituram* reſtituit. p. 40. * V Concedit fieri quandam traditionem inter Embrichonem Epiſc. Ratisbon. & Engilmarum diaconum. p. 40 & 42.* VI Medietatem cujusdam fiſci *donat ad menſam* Monachorum S. Emmerammi. p. 41. * VII *Canonicis Capellæ B. Mariæ Ratisbonæ quasdam ſui juris res perpetualiter donat.* p. 43.* L. Epiſcopi Novarienſis ad Lotharium Regem. Rom. epiſtola, in qua victoriam de Conrado ei gratulatur, & ſe pluresque Lombardiæ urbes fideles ſemper futuros promittit. p. 321 fin. *

M. Meingoti Clerici Trajectenſis ad H. Hoienſem, amicum ſuum egregium opus de cauſa Ellenhardi fratris ſui germani, qui ex Traiectenſis eccleſiæ Canonico, in Trevirenſi diœceſi factus fuerat canonicus ſub regula S. Auguſtini; poſtea vero facti pœnitens priorem ſtatum & *præbendam* recipere voluit. pag. 278 usque ad 293. * Huic Meingoti opuſculo inſertæ ſunt epiſtolæ ſequentes: I. Eccleſiæ Monaſterienſis ad Trajectenſem. p. 287.* II Eccleſiæ Mindenſis ad eand. p 282. * III. Eccleſiæ Leodicenſis ad eand. p. ead. med. * IV Ellenhardi ad Traiectenſes. Hæ omnes Epiſtolæ probant, Ellenhardi reditum ad priorem ſtatum eſſe illicitum. * Moguntinenſis Eccleſiæ epiſtola ad Sigefridum Archiepiſc. ſuum, quem Cluniaco Moguntiam revocat. p. 95.* Ejusd. ad Henricum IV Imp. Hoſtium adventum nuntiat, & ſe obſidendam timet, petitque ejusdem auxilium. p 192. * Moſeburgenſis (forte legendum: Merſeburgenſis) Eccleſiæ epiſtola ad U. ſuum Præpoſitum, ut ſibi de idoneo Decano provideat. p. 274. * M. Comitis epiſtola ad Henricum IV Imp. de fœdere inter Vicentinos, & Paduanos inito, & aliis contra eum machinationibus. p. 183 fin. *

Nicolai II P. M. decretum de electione Romani Pontificis. p. 16. multum differt ab editis.

Digitized by Google

Othonis Epiſc. Babenberg. Epiſtolæ: I ad F. Scholaſticum. Eum ad *Cathedram Scholaſticam* Babenbergam invitat. p. 202.* II ad Paſchalem II P. M. a quo ſe conſecrari rogat. p. 203.* III ad Cardinalem N. petit a Metropolita ſuo, Moguntino Archiep. conſecrari. p. 204.* IV ad Eccleſiam ſuam. Se Anagniæ a Paſchale II *ſine juramenti obligatione* conſecratum fuiſſe. p. 205.* V ad M. Epiſcopum Pragenſem, cui de Sedis ſuæ retentione anxio varia conſilia, profecto viro Apoſtolico digna, perſcribit. p. 330.* Othonis Epiſcopi Halberſtadenſis ad Othonem Babenb. Ep. epiſtola: ſe falſo de Simonia, aliisque criminibus a ſuis accuſari &c. p. 306* Ottonis II Imp. diplomata: I Monaſterio S. Emmerammi quoddam prædium donat *interventu Wolfgangi Reganesburchenſis Eccleſiæ Epiſcopi*. p. 47* II Eidem loco donat quendam locum *in terra Avarorum verſus fluvium Ybiſam*. p. 47.* III VVilhelmi & Heilradi conjugum donationem monachis S. Emmerammi factam, ratam habet. p. 48.* Ottonis III Imp. diplomata: I Monaſterium Stabulenſe *ſub perpetua regiæ defenſionis immunitate eſſe decernit*. p. 45.* II ad preces Odilonis Abbatis Stabulenſis eidem loco liberam electionem Abbatum concedit. p. 46.* III Monaſterium S. Lamperti in Styria *ſub regii mundiburdii defenſionem ſuſcipit*. p. 46.* Ottonis Imp. diploma. Nepoti ſuo Duci Bavariorum civitatem Babenberch *in comitatu Comitis Volcfelt* ſitam donat. p. 48.*

P. Patavini Epiſcopi ad Henricum IV Imp. Scriptum de miraculis ad ſepulchrum Clementis, qui & Guibertus, patratis. p. 169.* Paſchalis II P. M. Epiſtolæ: I ad Babenbergenſes, quibus Othonem Epiſc. a ſe conſecratum remittit. p. 205. II ad Ruthardum Archiep. Mogunt. ejusd. argumenti. p. 205* III ad eund. ut ſuffraganeos ſuos ad celebrandam citra Alpes Synodum convocet. p. 231.* IV ad Othonem Babenb. Epiſc. uſum pallii ei, legitimisque ſucceſſoribus certis diebus concedit. p. 206.* V ad Reinhardum Epiſc. Halberſtad. objurgat eum, quod Eccleſiæ ſuæ inveſtituram ex manu laica acceperit. p. 229* VI ad Epiſcopos Galliarum de impia VVernerii cujusdam Teutonici conſecratione Romæ facta. p. 229.* VII ad Gebhardum Conſtantienſem, & Udalricum Patavienſem Epiſcopos: ne ſuas ſedes relinquant. p. 230 VIII ad Hartwicum Epiſc. Ratisbon. minatur diras, ni quantocyus Abbati S. Emmerammi P. Abbatiam reſtituat. p. 278* IX ad Argentinenſes, quos conſolatur, & ut illegitimum ſuum Epiſcopum reſpuant, hortatur. p. 232.* X ad Aretinos, ut ſuum Epiſcopum debito honore proſequantur. p. 232.* XI Privilegium circa inveſtituras Epiſcoporum &c. Henrico V conceſſum. p. 240. XII aliud Privilegium, quo Henrico V jus fit, regni ſui Epiſcopis & Abbatibus ſine violentia & Simonia electis *inveſtituram annuli & virgæ* conferendi. p. 242.* XIII ad Henricum V Imp.

quas-

quasdam S. Petri urbes ſibi nondum reſtitutas queritur. p. 243.* XIV ad eund. hortatur ad juſtitiam omnibus adminiſtrandam. p. 243 poſt med.* XV ad eund. ut Epiſcopo Aretino ſua reſtituenda curet. p. 243 fin.* XVI ad eund. ut Ariminenſi Epiſcopatui ablata bona reddi jubeat. p 244.* XVII ad eund. gratias ei agit pro bonis Clericis Paduanis reſtitutis. p. 244 med.* XVIII ob conceſſum inveſtiturarum privilegium ſibi a ſuis negotium faceſſi queritur, petitque, ut dati a ſe obſides mitius habeantur. ibid. fin.* XIX ad T. Cardinalem ad Saxones Legatum. Ei facultatem quælibet in bonum Eccleſiæ in illis partibus agendi concedit. p. 245.* XX ad Eccleſiam Merſeburg. Gerhardi electionem in Epiſcopum Merſeburg. approbat p. 245 ad fin.* XXI ad Adalgotum Archiep. Magdeburg. ut Gebhardum prædictum in Sedem Merſeburg. reſtituat. p. 245 fin.* XXII ad Conradum I Archiep. Salzburg. ut A. Presbyterum ſacerdotali munere fungi permittat. p. 300.* Ejusd. Paſchalis Decretum, *ut Epiſcopi, qui ſub ſui temporis ſchiſmate ordinati ſunt, in ſuis honoribus permaneant, niſi ſint invaſores, aut crimino ſi.* p. 12. Petri Portuenſis Epiſc. ad Cardinales cum Gelaſio II in Franciam profectos epiſtola de unanimi electione Calixti II. p. 264.*

Regimundi, ſeu Raymundi, poſt Geraldum ſervi pauperum Chriſti Jeroſolymis epiſtola ad omnes fideles. Gratias agit pro eleemoſynis in Palæſtinam miſſis. p. 324.* Remenſis Concilii Decreta ſub Innocentio II. p. 10. Romanorum ad Lotharium Reg. Rom. epiſtola. Se in obedientia Honorii II P. M. perſiſtere, rogantque, ut Romam pro Imperatoria Corona veniat. p. 319.* Romanæ Eccleſiæ Cardinalium epiſtola ad Lotharium Reg. Rom. de electione Innocentii II & Schiſmate Petri Leonis. p. 319 fin.* Ruperti Epiſcopi Babenb. epiſtolæ: I ad Henricum IV Imp. rogat, ut cujusdam prædii ſui invaſorem abigat. p. 184.* II ad eund. de variis Germaniæ rebus, maxime de H. Saxoniæ Ducis in Weſtfaliam pro recuperando prædio *Gredingen* expeditione. p. 185.* III ad Archiep. Magdeburgenſem; quod Comitem N. Eccleſiæ ſuæ prædia invadentem excommunicaverit. p. 190.* Ruthardi Archiep. Mogunt. ad Rupertum Ep Babenb. elegans epiſtola, in qua hunc rogat; ut quid de Urbani II & Clementis Antipapæ in Sedem Romanam juribus ſentiat, ſibi exponat. p. 189.*

Senonenſis Archiepiſcopi N. ad Archiep. Lugdunenſem N. graviſſima & ampla epiſtola, cur Concilio apud Anſam indicto de fide & inveſtituris Laicorum, non poſſit comparere. a pag. 248 usque ad 253* Sigeberti Reg. Franc. diploma. Monaſterio Stabulenſi quandam fiſci ſui partem donat. p. 44* Ejusdem diploma. Eidem loco dat telonium, *quod ad portum ſuper fluvium Ligeris pertinere videtur.* p. 45.* Sigefridi Archiepiſcopi Mo-

Digitized by Google

guntini Epiſtolæ: I ad Alexandrum P. M. mittit ei acta ſynodi Moguntiæ a ſe habitæ p. 75. II ad eund. de depoſitione Conſtantienſis Epiſcopi. p. 81.* III ad eund. petit conſilium in negotio uxoris ab Henrico IV Imp. repudiatæ. p. 83. IV ad eund. urget ad priora reſponſum, mittitque *hominem, qui conſanguineum ſuum occiderat, miſericordia Pontificia ſanandum*. p. 84.* V ad Hildebrandum Romanæ Eccl. Archidiaconum, commendat ei ſuorum legatorum preces & negotia. p. 85. VI ad Alexandrum Papam, ſe Hieroſolymam peregrinaturum ſcribit, rogatque, ut Halberſtadenſis Epiſcopi, pallium ſibi arrogantis, faſtum reprimat. p. 85.* VII ad eund. commendat ei Henricum IV. p. 86 fin. VIII ad Gregorium VII. gratulatur ei Pontificatum, & Epiſcopum Pragenſem injuſte ab Alexandro Papa excommunicatum queritur. p. 88.* IX ad eund. paralyſi ſe impeditum fuiſſe, quo minus intereſſet Synodo Romanæ, ſpondetque ſe in omnibus ejus mandatis morem geſturum. p. 92; egregia epiſtola eſt.* X ad eund. cauſam dilati in Germania Concilii fuiſſe bellum Thuringicum. p. 94.* Spirenſis Eccleſiæ epiſtola ad Othonem Babenberg. Epiſc. quem ad ſui Epiſcopi conſecrationem invitat. p. 235.* Ejusd. ad Henricum V Imp. narrat ſuam calamitatem, ejusque opem implorat. p. 254 fin.* Swidegeri Epiſc. Babenb. & H. Bavariorum Ducis Conventio, qua hic Eccleſiæ Babenbergenſi pro viginti talentis auri probati tradit quædam prædia. p. 163.*

Theodorici Reg. Francorum diploma, quo omnia bona & Privilegia Monaſterii Stabulenſis ab *avunculo Sigeberto, & fratre Hilderico* Regibus data, confirmataque denuo confirmat. p. 49.* Theodorici Epiſcopi Virdunenſis epiſtola ad Egilbertum Archiep. Trevirenſem, eum a ſe non poſſe conſecrari ſcribit, utpote qui *ſe ob officio ſuo ſuſpenſum* agnoſcat. p. 127.* Ejusd. Epiſtola adverſus Hildebrandum ſeu Gregorium VII. p. 128.* Toloſanæ Synodi anno 1119 celebratæ Acta vulgata. p. 267. Trajectenſis Eccleſiæ ad Fridericum Archiep. Colonienſ. Epiſtola de erroribus & impietate Tanchelini. p. 257 usque ad 260.* T. Oſniburgenſis Eccleſiæ *puerorum introductoris* Compendium operis de controverſia inter Hildebrandum & Imperatorem Heinricum, quod *conſilio Liemari Bremenſis Epiſcopi, & Pennonis Oſniburgenſis Epiſcopi a Widone, qui & poſtea Epiſcopus Oſniburgæ factus eſt, collectum fuit.* Compendii Autor ait ſe opus *in armariolo venerabilium confratrum ſuorum monachorum reperiſſe in fine cujusdam voluminis*. pag. 140 & ſeqq.*

Udalrici Epiſc. Auguſtani ad Nicolaum Papam epiſtola de conjugio & continentia clericorum. p. 17 & ſeqq. Urbani II P. M. Epiſtolæ. I ad Clerum Carnotenſem de ſubſtitutione Ivonis in locum Gaufredi. p. 171. II ad A. Archiep. Senonenſem, ut

Ivo-

Digitized by Google

Ivonem Carnot. a ſe conſecratum benigne ſuſcipiat. p. 171 fin. III Sententia excommunicationis in Guibertum *Ravennatem Hæreſiarcham* & ejus auxiliatores. p. 172. * IV ad Guichardum Epiſc. Conſtantienſem, ut quendam virum, qui *ſe, ſuaque omnia ſuper altare Domini Salvatoris & omnium ſanctorum in Scafhuſen obtulerat*, excommunicet, ni votum exſequi velit. p. 174.* V ad eundem ejusdem argumenti. p. 174 fin. * VI ad Eccleſiam Halberſtadenſ. ut Stephanum Epiſcopum ſuum recipiat. p. 175.* VII ad H. Archiep. Magdeburg. & H. Virdunenſ. Epiſc. pro receptione Stephani Epiſc. prædicti. p. 176 med.* VIII ad H. (Henricum vel Hardevvicum) Archiepiſcopum Magdeburg. ut ſibi a Simonia caveat, admonet. p. 177.* IX Ejusdem Bullas ad S. Abbatem Scafhuſenſem, in qua Monaſterium omnium SS. in Schafhuſen in Sedis Apoſtolicæ tutelam recipit. p. 172.*

Wiberti, ſeu Guiberti, & Clementis Antipapæ Decretum de fidelibus a communione & fidelitate Imperatorum non ſubtrahendis. a pag. 135 usque ad 139.* Wirzburgenſis Eccleſiæ ad Eccleſiam Babenb. epiſtola, ne communicet cum Gerhardo Pſeudoepiſcopo VVirzb. Argentinæ excommunicato. p. 301. * VVormatienſis Eccleſiæ ad Babenberg. epiſtola, qua Buggonis Epiſcopi ſui laudes celebrat. p. 247.* W. Anglorum Regis ad Henricum IV Imp. epiſtola. Ad perſequendum bellum, & colloquium ſecum inſtituendum hortatur. p. 178 * *W. Patavienſis Clauſtri Decani* ad Othonem Ep. Babenb. epiſt. Gratias ei pro ſui memoria agit, docetque fratrem quemdam e clauſtro ſuo merito ejectum eſſe. p. 256.*

Scripta anonyma Codice contenta.

Brevis hiſtoria de fundatione Eccleſiæ Babenberg. a S. Heinrico Imp. p. 50.* Charta donationis, qua N. Comes, Eccleſiæ ejusd. Advocatus, eo confert prædium ſuum. p. 65.* Epiſc. quorundam epiſtola contra Hildebrandum Papam, cui obedientiam renuntiant. p. 130. * Acta Synodi Brixinenſis contra Hildebrandum ab Henrico IV coactæ. p. 132. De dictis Hildebrandi Papæ paulo ante obitum. p. 134. Narratio de electione Guiberti Antipapæ. p. 134 fin.* Anonymi epiſtola ad N. Archiep. Colonienſem. Petit ſibi Præpoſituram N. conferri. p. 202 * Anonymi epiſtola ad H. cujus ſe perpetuo memorem teſtatur. p. 23?. init.* Cardinalium Romanorum epiſtolæ duæ ad Cardinales ultramontanos, quibus ſeſe in electionem Calixti II conſpirare ſcribunt. p. 264 & 265. * Cardinalium Romanorum Diaconorum ad eosdem epiſtola ejusd. argumenti. p. 265. * Cardinalium Rom. Epiſcoporum ad Cardd. ultramont. Epiſcopos de eodem. p. 265. med. * Formula juramenti fidelitatis præſtandi Imperatori vel Regi Germaniæ, & idem juramentum recipiendi ſæculo XII. p. 275. med. * Formula abjurandæ hæreſeos, *quæ ligamenta Eccleſiæ ait eſſe ſpernenda*, ſub Paſcha-

ſchale II ibid. med. * Anonymi graviſſima epiſtola *ad fratres, & conſacerdotes per Carinthiam diſperſos* contra eorum errorem, qui putant, *poteſtatem ſolvendi ſolos ſortitos eſſe Epiſcopos, & ab hoc ſacerdotes exiſtere alienos*. p. 276, 277 & 278. * Altercatio metrica inter Urbanum II & Clementem Antipapam. p. 1. Incipit: Clemens. *Nomen habes Clemens, ſed Clemens non potes eſſe &c.* Notandum, hoc genus ſcriptionis eſſe Dialogum, conſtantem octoginta duobus verſibus hexametris, in quo Urbanus in Clementem, & Clemens in Urbanum non omnino inficete ludit. Vide de his Anonymum Mellicenſem de *Scriptoribus Eccleſiaſticis*, editum ad calcem libri II de Scriptoribus e Congregatione S. Mauri, cap. 98 & 99. Epigramma in controverſiam inter Gregorium VII & Henricum IV Imp. p. 2. * Epitaphium filiæ Comitis cujusdam. p. 2. * Epigramma in Arnulfum Laudunenſem. p. 2. * Epigramma in Ruzelinum Scholaſticum *de vocibus*. ib. * Epigramma in Patrem familias & denarium diurnum. p. 3. * Verſus aliquot de adhærentibus mundo. ib * Verſus aliquot ad amicam. ibid. * Epitaphium S. Henrici in Babenb. ib. * Epitaphium Chunigundæ Imperatricis in Babenb. ib. * Epitaphium Guntheri Epiſcopi Babenb. p. 4. * Epitaphium Rudberti Epiſc. Babenb. ib. * Epitaphium Helpæ uxoris Boetii Romæ. ib. * Formulæ ſalutationum in epiſtolis a Papis, Imperatoribus, Regibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus &c. adhibitarum. p. 6 & 7. * Exemplar formatæ epiſtolæ, quæ in Nicena Synodo a SS. Patribus eſt formata & collaudata. p. 13. * Formula in manumittendis propriis ſervis uſitata. p. 14. * Decretum, quod Clerus & populus firmare debet de electo Epiſcopo, ſumtum ex Ordine Romano. p. 14. * Formula Epiſtolæ Notatoriæ. p. 15. * Formula Epiſtolæ Commendatitiæ. p. 15 fin. *

Verſus *Treveris ſupra tectum Monaſterij B. Symeonis tabula lapideæ inſculpti, ab incolis fortuitu inventi:*

Exul Arimaſpes hac Martis in arce quieſco,
Belgica Roma mei, non mea, digna fuit.
Jure, bono meritorum, nobilitate, triumphis.
Di tueantur! ei par niſi Roma, nihil.
Vulneror Eptereo conſul primusque Senatus,
Hinc gaudete mei ſic meruiſſe mori.

Verſus *Treveris in tumulo quodam, dum a peregrinis pro quærenda pecunia rumperetur, lapidi cuidam inſculpti, inventi:*

Nini Semiramis, quæ tanto conjuge felix
Plurima poſſedit &c. edidit Brow. Annal. Trevir. Proparaſc. c. 4.

Verſus *Cluniaci ſuper imaginem S. Petri;*

Nullum rete magis nunc diligo, quam Cluniaci;
Nam piſces captos portæ cœli facit aptos.
Quod docui verbis, Cluniaci quærite geſtis.
Non melius quisquam mea dogmata repperit usquam.

* * * * * *
* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXVII.

NOVUS THESAURUS ANTIQUITATUM Romanarum, congeſtus ab ALBERTO HENRICO DE SALLENGRE, Ser. Princ. Arauſionenſis Conſil.

Tomus I.

Hagæ Comit. apud Henric. du Sauzet, 1716, f. Alph. 7 plag. 13.

THeſaurus Antiquitatum Romanarum parentis ſui, viri illuſtris & placidæ eruditionis *Jo. Georgii Grævii* famam comitem ſui immortalem trahit. Opus illud, quo tam multa eaque polita monimenta antiquitatis Romanæ continentur, quæ partim ab interitus periculo vindicata, partim e ſqualore atque tenebris, quibus per ſeculi noſtri majorem partem immerſa fuerunt, liberata, in lucem denuo prodierunt, Trajecti editum eſt duodecim voluminibus. Equidem Cl. Grævius multum laboris & operæ dedit, hujusmodi lucubrationes, quæ haſce antiquitates illuſtrant, colligere easque redigere in ſummam; verum tantum abeſt, ut operi huic plane ſatisfecerit, ut adhuc aliis quam plurima reliquerit, in quibus ſuum ſtudium exercere queant. Namque non ſolum varia generis hujus ſcripta ejus ſubterfugerunt induſtriam, ſed & poſt fata ejus orbis eruditus ferax fuit ingeniorum, quæ mores & ritus veteris Romæ ſollicite interpretari contenderunt. Quibus cauſis excitatus Cl. de *Sallengre* e re literaria eſſe duxit, ſi Grævii erudita veſtigia perſequeretur, & novum Antiquitatum Romanarum corpus, quod in ſupplementum illius theſauri cedere poſſit, conderet. Hortationibus imprimis virorum, quorum nomina meritaque quisque literarum ſtudioſus colit & ob-

ſervat, fretus ipſum adgreſſus eſt opus ejusdemque primam partem in publicam emiſit lucem Cl.Editor. Autores doctos & raro obvios conquiſivit, quos ſingulari evolvit induſtria, ut iſtos a multis operarum erratis liberaret, & novo variarum adnotationum lumine illuminaret. Quidquam immutare, aut reſecare, ſibi duxit religioni: quam ob rem approbationes, dedicationes & alia parvi interdum momenti integra reliquit. Quumque operarum feſtinatione, ut fieri ſolet, in opus Grævii irrepſerunt, quæ inde ejici debent aut emendari; laboravit ſummo ſtudio Dominus de Sallengre, ne & hæc adverſa fata ſuo Theſauro contingerent. In inſerendis diſſertationibus nullum obſervavit ordinem, in quo ſi quid neglectum fuerit, ope indicum religioſe conſcribendorum reſtituere pollicetur. Ex figuris, quibus eruditi opera ſua ornare in more habent, illas tantum eligere, & accuratius in æs incidendas curare, conſtituit, quæ neceſſariæ ſunt, & ipſos ritus illuſtriores repræſentare poſſunt. Addet diſſertationes, quæ argumenta antiquitatum explicant, a Cl.Grævio haud pertractata, prout hic ſunt *Joſephi Mariæ Suareſii* de Foraminibus lapidum in priſcis ædificiis diatriba; *Georgii Greenii* de ruſticatione Romanorum commentarius; *Pauli Jovii* de Romanis piſcibus libellus; *Eybenii* de ordine equeſtri veterum Romanorum liber; *Philippi Hannekenii* de cura domeſtica Romanorum diſſertationes quatuor. Proferentur quoque in illis diſſertationes ex Italica, Gallica, & Anglica lingua in Latinam nunc primum translatæ; item inedita eruditorum opera quædam. Adhæc ſpem alit haud mediocrem, fore, ut duæ lucubrationes a *Salmaſio* relictæ adjiciantur, quarum altera de re veſtiaria veterum; altera de ipſorum inſtrumentis muſicis diſputet; & ipſe commentationem de educatione liberorum apud Romanos ſubjiciet.

Verum & muneris noſtri erit, ſpeciatim de prima Parte Theſauri hujus diſſerere, & opera, quæ complectitur, commemorare. Primas igitur heic obtinent *Junii Minutoli diſſertationes Romanam Antiquitatem illuſtrantes* ſeptem, quæ Romæ 1689, 8 prodierunt, & a nobis Supplement. Tomo II p. 565 Actorum noſtrorum jam recenſitæ ſunt. Prima illarum agit

p. 1. de

de urbis Romæ origine & fundatione; ſecunda de urbis Romæ incrementis & caſu; tertia de urbis Romæ topographia; quarta de Romanorum domibus; quinta de Romanorum templis; ſexta de Romanorum ſepulcris; & ſeptima de Romanorum ædificiis judicialibus. Has ſequuntur II *Lucii Fauni de antiquitatibus urbis Romæ libri quinque*, qui lingua Italica ab Autore conſcripti ſunt, ſed in Latinam verſi lucem adſpexerunt Venetiis primum 1549 & deinde iteratis editionibus ſæpius prodierunt. Primo libro portæ urbis, quæ nunc ſunt, quæve fuere, earum nominibus novis priſcisque additis continentur; item viæ, quæ per portas exeunt. Secundus liber agit de Capitolio; de valle, quæ eſt inter Capitolium ac Palatinum; de foro Romano, quod cum hac valle conjungebatur; de Palatino; de aliis præterea quatuor foris, ſcil. Cæſaris, Auguſti, Nervæ, Trajani; tertius de Aventino; de Teſtaceo; de foro Olitorio, de Velabro, de foro Boario, de Circo Max. de valle, quæ eſt inter Cœlium ac Palatinum usque ad Amphitheatrum Titi; de omnibus locis, quæ erant usque ad portam Capenam. Quartus collem Exquiliarum deſcribit; mox Viminalem, & diſſerit de Suburra, de Vico Patritio, de valle Quirinali; de Quirinali, de Alta Semita, de circo Floræ, Hortis Salluſtii, de valle Martia, de Mauſoleo Auguſti; de villa publica; Septis, Pantheo; item de ea parte urbis, quæ fuit prope Olitorium forum inter Flumen ac Capitolium, nec non Campum Martium. Quintus liber continet expoſitionem Tyberis, pontium inſulæ Jovis, regionis Transtyberinæ; omnium partium Vaticani, aquæ ductuum, novem aquarum. Faunum excipit III *Joſephi Mar. Suareſii de foraminibus lapidum in priſcis ædificiis* diatriba, quæ prodiit Lugduni 1652: de cetero hic Suareſius edidit opus de veſtibus literatis, Vaſion. 1652, 4, libros duos Præneſtes antiquæ, Rom. 1655, 4, de numiſmatis & numis antiquis diſſertationem, Rom. 1668, 4, Arcum Septimii Severi cum ipſius explicationibus Rom. 1676 fol. & alia. IV extat *Andreæ Alciati de magiſtratibus, civilibusque & militaribus officiis Romanorum* brevis diſſertatio, quam notitiæ dignitatum utriusque Imperii, Orientis & Occidentis, quæ Tomo ſeptimo Theſauri Græviani continetur,

p. 173. 189. 209. 243. 265. 295. 313. 325.

Digitized by Google

p. 333. præmiſit. V *Laurentii Jouberti de Gymnaſiis & generibus ex-*
373. *ercitationum apud antiquos celebrium* liber unus, & ejusdem *de balneis antiquorum* liber alter, quos inſcio Autore, qui a conſiliis fuit & medicus ordinarius Henrici III Regis Galliæ, frater ejus Franciſcus Joubertus Valentiæ Curiæ Judex major, Regisque Navarræ a ſupplicibus libellis conſiliarius, edidit. Primo de Gymnaſiis agit Autor de Gymnaſiorum ſtructura, partibus, præfectis; de exercitationum, quas in palæſtra inſtituebant, generibus, de lucta quippe, de pugilatu; de pancratio, de curſu & ecplethriſmo, cetera. Liber alter de balneis a Jouberto haud
387. ad extremum perductus eſt. VI *Henrici Noriſii de duobus numis Diocletiani & Licinii* diſſertatio duplex, quorum numorum occaſione, faſtos conſulares iſtius temporis antehac
455. depravatos nitori ſuo reſtituit; ejusdem diſſertatio Chro-
497. nologica *de votis decennalibus*. VII *Poggii* Florentini *de Fortunæ varietate urbis Romæ & de ruina ejusdem* deſcriptio, quæ per-
509. brevis eſt. VIII *Felicis Contelorii*, Protonotarii Apoſtolici, de *præfecto urbis* liber, qui Romæ 1631, 4 in lucem exiit, & ſex capita continet, quorum primo de Urbanæ præfecturæ origine & antiquitate; ſecundo de Urbis præfecti indumentis, & ritu, quo creari ſolet; tertio de præfecti officio; quarto de Urbanæ præfecturæ poteſtate & jurisdictione; quinto de Urbanæ præfecturæ prærogativis diſputat, & ſextum denique ſeriem præfectorum a Romulo Rege usque ad tempora anni 1631 exhibet.
565. IX *Marmoris Patavini inſcripti obſcuri interpretatio, triplici commentario Thomæ Reineſii, Fortunii Liceti, & Lucæ Holſtenii confecta*, cum mantiſſa pro Viris clariſſimis Philologis Patavinis ad Joannem Capellanum, edita Pariſ. 1667, 4; cura Friderici
585. Brummeri. X *Delineatio Dianæ Arelatenſis retractata & emendata a Franciſco de Rebatu*, nunc primum ex Gallica lingua in La-
613. tinam translata, quæ Gallice prodiit Arelate anno 1659. XI *Geminiæ Matris ſacrorum titulus ſepulcralis explicatus, veterus exequiarum ritus una detectus a Joanne Jacobo Chifletio*; qui libel-
629. lus Bruxellis typis eſt mandatus anno 1634, 4. XII *Henrici Thomæ Chifletii*, Joannis Jacobi filii, diſſertatio de *Othonibus æreis*, edita Antverp. 1656, 4, qua Autor probare nititur, Othones æ-

reos

reos legitimos non exſtare. XIII *Claudii Chifletii de antiquo numiſmate* liber poſthumus. XIV *Georgii Greenii de ruſticatione Romanorum*, nec non de *villarum antiquarum ſtructura apud eosdem* commentariolus, qui primum Lipſiæ lucem adſpexit 1667, 12. XV *Aldi Manutii* Pauli F. Aldi N. diſſertatiunculæ epiſtolicæ tredecim, depromtæ ex Quæſitis ipſius per epiſtolam, Venet. 1577, 8 excuſis, de *Reatina urbe, agroque, Sabinaque gente*; de *aquis in urbem Romam olim influentibus*; *de ratione interkalandi*; de *accumbendi & comedendi ratione*; de *convivio tempeſtivo, ſeu intempeſtivo*; de *auſpiciis*; de *trabea*; de *ſubſelliis*; de *ſigno* & *ſtatua*; de *parma, clypeo, ſcuto, pelta, ancile*; de *primipilo*; de *drachmis*; de *ſeſtertiis*. XVI *Pauli Jovii*, Novocomenſis Medici, & Epiſcopi Nucerini, de *Romanis piſcibus* libellus, ad Ludovicum Borbonium, Cardinalem, editus Rom. 1554, fol. quo de iis tantum piſcibus agit, quos Romani habuerunt in deliciis. XVII *Joannis Baptiſtæ Donii*, Patricii Florentini, *de reſtituenda ſalubritate agri Romani* opus, quod Florentiæ 1667, 4 prodiit; & quamvis non proprie ad Romanas antiquitates pertineat, eo tamen nomine id inferendum putavit Cl. Sallengre, quod multa ibi reperiantur, quæ iſtas illuſtrant; prout etiam inſcriptiones occurrunt, quas in Gruteri opere fruſtra quæſiveris. XVIII *Gaillardi Guirani*, in Nemauſenſi Seneſcallia præſidialique Curia regii Conſiliarii & in ſuprema Arauſionenſi Senatoris, *explicatio duorum vetuſtorum numiſmatum Nemauſenſium ex ære*, ex editione altera auctiore & emendatiore, Arauſion. 1657, 4, qua Autor non duos numos ſolum, ſed etiam antiquitates Nemauſenſes, quas merito Romanas dixeris, erudite explicat. Nemauſum enim fuiſſe coloniam Romanam, notum eſt. XIX *Jacobi Graſſeri* Baſileenſis, *de antiquitatibus Nemauſenſibus* diſſertatio, edita Pariſiis 1607, 8, qua multæ inſcriptiones Nemauſenſes, quædam etiam aliorum locorum recenſentur. XX *de ordine equeſtri veterum Romanorum* diſſertatio, ex analectis venerandi ſui parentis magnam partem hauſta & edita a *Chriſt. Wilhelmo Eybenio*, Argent, 1684, fol. XXI *Joann. Servilii de mirandis antiquorum operibus, opibus & veteris ævi rebus, pace belloque magnifice geſtis*

p. 651. 681. 773. 837. 893. 1009. 1059. 1089. 1125.

p. 1273. libri tres, Lubecæ, 1600, 4. Agmen claudunt *Ph. Lud. Hannekenii de cura domeſtica Romanorum* diſſertationes quatuor, quas Autor admodum juvenis Gieſſæ 1669, 4 edidit. Prima eſt de ritibus quibusdam nuptiarum & veſtibus privatorum; ſecunda de ſervis & conviviis; tertia de liberis eorumque cura & veſtitu; quarta denique de bonis & facultatibus, agris, pecunia & cenſu. Extremo additi ſunt indices Autorum, rerum & verborum copioſe & diligenter conſcripti.

CAJI SILII ITALICI PUNICORUM LIBRI ſeptendecim, cum excerptis notis MODII & BARTHII, DANIELIS HEINSII Crepundiis Silianis, & poſthumis notis NICOLAI HEINSII, curante ARNOLDO DRACKENBORCH.

Trai. ad Rhen. apud Guil. Vande Water, 1717, 4.
Alph. 5 plag. 4.

Silius Italicus, Poeta conſularis, renovatus & nova eaque elegantiſſima indutus facie in publicam prodit lucem. Sunt, qui Hiſpanum fuiſſe affirment, ex *Italica* Bæticæ urbe, Trajani patria, oriundum; quamvis Claudius Dauſquejus habeat, quæ huic opinioni de Hiſpanica origine opponat. Namque ſi ex Hiſpania *Silii* nomen eſſet, *Italicenſem* potius, quam *Italicum* appellandum Silium fuiſſe autumat. Quibus de cauſis ipſe cum Ger. Jo. Voſſio nomen hoc ex Corfinio, Pelignorum in Italia urbe principe derivat, cui nomen *Italica* impoſitum voluere. Italiæ populi poſtulaverant, ut in Romanæ civitatis ſocietatem reciperentur: quod quum ſæpius a Romanis abnegatum, a Romæ commercio fecerunt ſeceſſionem, & Corfinium, quod caput Italorum, abdicata Roma, eſſet, elegerunt. Addit Voſſius, ſi Italicus fuiſſet Hiſpanus, pronum eſſet ad fidem, Martialem Hiſpanum, tot Italico epigrammata inſcribentem, non fuiſſe prætermiſſurum, quod ſibi & patriæ ſuæ non vulgarem adferre potuiſſet laudem. Non autem exinde id ſequi, obſervarunt clariſſimi Viri, quod exiſtimavit Voſſius, Pelignum fuiſſe Italicum, quia non fuerit Hiſpanus; cui ſententiæ cum brevitas quoque illius belli ſocialis, tum appellationis novæ raritas repugnat.

Cel-

Cellarius ita induxit animum, Silium neque in Hiſpania fuiſſe natum, neque in Pelignorum urbe Corfinio, ſed ex quocunque alio caſu potuiſſe *Italici* nomen habere, ab Italia potius, quam a ſingulari oppido quodam deductum. Literas oratoriæ & poeſeos Poeta noſter ſingulari ſludio coluit, & ductores optimos Ciceronem quippe & Maronem, principes utriusque & ſolutæ & ligatæ orationis, ita ſecutus eſt, ut ope illorum ad ſolidam eruditionem pervenerit. Honores multos & amples geſſiſſe Silium, ex hoc colligi poteſt, quod Conſul Romanus fuerit, a qua dignitate non ſtatim in otium literarium ſeceſſit, ſed Romæ aliquando ſubſtitit. Quumque apud Romanos fuerit moris, ut ex magiſtratu Urbano ad provincias regendas mitterentur, noſter Aſiæ proConſule præfuit, id eſt, Attalicum regnum adminiſtravit, quod Romani in formam provinciæ, teſtamento nacti redegerant. Redux ex Aſia videtur petiiſſe otium, quod in Campania invenit, ubi plures villas poſſidebat, & in ſingulis illarum multum librorum, ſtatuarum, imaginum habebat. Inedia vitam finivit, procul dubio ita ex Stoicorum diſciplina inſtitutus, quibus dignum ſapiente videbatur, ſponte ſua ex hac vita egredi, nec fatalem horam exſpectare. Pluribus Poetæ hujus ſtudia, honores & peractam vitam perſecutus eſt Cellarius diſſertatione ſingulari de Silio Italico, quæ inter alias tanti viri diſputationes collectas reperitur & huic quoque editioni præmiſſa eſt.

Hic Silius Italicus per multa ſecula non proſperrimo fato uſus eſt, & ex eo tempore, quum barbarorum incurſione multa ingeniorum monimenta intercidiſſent, hæc illius fortuna fuit, ut in angulis, quo dudum rejectus fuerat, latitaret ſecurius. Verum orto muſarum amœniore ſeculo, ejus quoque memoriæ, quæ plane videbatur obliterata, lumen iterum ſplendere cœpit. Poggius quippe, cui inſtauratæ elegantiores literæ non mediocria debent incrementa, tempore concilii Conſtantienſis, quod habitum eſt anno poſt Chriſtum natum CIↃCCCCXV & ſequentibus, eodem loco, quo Quintilianum, Aſconium Pedianum & Valerii Flacci Argonauticon priores libros, hunc quoque Silium invenit. Sic Poggii opera priori luci & vitæ reſtitutus, Ro-

mæ,

mæ, Parmæ, ac Mediolani publicatus & ſæpius repetitus fuit. Qui in caſtigando illo, aut obſervationibus illuſtrando operam dederunt, primi fuerunt *Petrus Montopolita*, *Pomponius*, & *Dominicus de Caldariis*, ſive ut dici maluit, *Domitius Calderinus*; ſed obſervata eorum lucem vidiſſe non videntur. His ſucceſſerunt *Petrus Marſus*, *Martinus Herbipolenſis*, qui ſingulis libris argumenta Hermanni Bruſchii addidit; *Ambroſius Nicander* Toletanus, *Franciſcus Aſulanus*, qui ex Jacobi Conſtantii collectaneis Criticis verſus quatuor & octoginta libro VIII poſt v. 143 primus inſeruit. Poſt horum labores Silio iterum clarior certiorque lux affulgere cœpit, quum *Ludovicus Carrion* in codicem manu exaratum venerandæ antiquitatis bibliothecæ Colonienſis incidiſſet. Quo critices auxilio adjutus præter Carrionem *Franciſcus Modius* Poetam hunc emendare ac caſtigare inſtituit, prout ex novantiquis lectionibus ejus patet. Anno MDC Silium ad fidem ejusdem libri Agrippinatis ac mentem Modii edidit *Daniel Heinſius*, eique adjecit obſervationes, quas *Crepundia Siliana* inſcripſit. Poſt Heinſium *Claudius Dausqueius* de Silio illuſtrando cogitavit, quamvis iverit in diverſum, in Modii Heinſiique merita ſæpe iniquus, ut vulgarem ſcripturam putidam & ineptam tueretur. Eodem tempore Poetæ huic criticas admovit manus *Caſpar Barthius*, qui ope Jani Gruteri excerpta veterum membranarum, quæ Oxonii in Collegii Reginenſis bibliotheca ſervantur, adeptus Adverſariis ſuis multa in illum cogitata inſperſit; ſed medicina ejus audacior interdum eſt, quam criticorum ferant leges. Noſtra memoria celeberrimus *Chriſtophorus Cellarius* Silium in publicum emiſit, & iſtum cum ſuis, tum aliorum obſervationibus dedit explicatum evolutumque. Præfatione *Fridericum Benedictum Carpzovium*, Virum meritis elegantioris literaturæ ampliſſimum, laudat, quod editionem Danielis Heinſii, cui filius *Nicolaus Heinſius* emendationes adſcripſerat manu ſua, voluerit communicare. Verum Cl. *Drackenborchius* monet, & Carpzovium & Cellarium opinione hac fuiſſe deceptos, quod adnotamenta iſta haud ab ingenio Nic. Heinſii, ſed Joſ. Scaligeri profecta fuerint. Hacce igitur fortuna Silius adhuc uſus fuit. Quod ad editionem

nem Cl. Drackenborchii attinet, illius non ſolum exterior facies elegantiſſima eſt, ſed & ipſe in editione hac præſtantiſſima quæque præſtitit, adeo ut ſuaviſſimos diligentiæ ſuæ fructus mereatur. Cl. *Petrus Burmannus*, ei copiam obſervationum Nicol. Heinſii, quæ ineditæ adhuc fuerunt, fecit pro ſingulari benevolentia, qua Drackenborchium proſequitur. Adhibuit autem laudatus Heinſius, & ſtudioſius quam priores fecerunt, conſuluit excerpta codicis Colonienſis, quo olim Carrion & Modius, & membranarum Oxonienſium, quibus Barthius uſi fuerant, item manuſcriptum Puteanum, vetuſtam editionem Parmenſem, nonnunquam Romanam editionem antiquiſſimam, Aldinam aliasque. Præter hæc Drackenborchius adiit quoque Modii Nov-antiquas lectiones & Barthii Adverſaria, & ex his collegit, quæ ad Silium ornandum faciebant; etiam curavit, ut Danielis Heinſii Crepundia Siliana purgata hic denuo renovarentur. Annotationum Dausqueji nullam habuit rationem, quod illarum acceſſione ipſa editio propoſitam operis magnitudinem facile excedere potuiſſet; imo iſtis multa inſint, quæ politioris Muſæ cultoribus non magnam præſtent utilitatem. Excerpta Codicis Oxonienſis iterum conſuluit, item editionem Mediolanenſem, Martini Herbipolenſis, Marſi Pariſinam, Juntinam, & primam omnium Romanam, quamvis Silius aliquandiu exercere cœpiſſet typographos, quum iſtam a Cl. *Perizonio* accepiſſet. Quibus haud obſcure patet, egregiis adiutum eſſe auxiliis Drackenborchium, quibus ita uſus fuit, ut digniſſimus ſit laude prudentis & eruditi critici, quippe qui manu exaratis libris haud ſuperſtitioſam exhibet pietatem; nec alios clariſſimi nominis viros acerbiore & injuſta cenſura laceſſit; multo minus ſolis ſcripturis diſcrepantibus pretium aliquod ſtatuit. Ab illorum conſuetudine, qui varias notas adhuc collegerunt, maxime abhorruit, nec quævis cogitata aliorum interpretum ſine vi judicii congeſſit, hac ſibi præſcripta lege, ut & junioribus philologiæ ſtudioſis, & ſummis critices præfectis & imperatoribus afferat commodum. Nec eſt, quod ſpeciminibus quibusdam adnotationum editionem hanc Silii amatoribus magis commendemus.

Digitized by Google

M. T. CICERONIS AD Q. FRATREM DIAlogi tres de Oratore; ex MSS. emendavit notiſque illuſtravit ZACHARIAS PEARÇE.

Cantabrigiæ, apud Cornel. Crownfield, 1716, 8.
Alph. 1 plag. 8.

Ciceronis dialogi, quos de *Oratore* inſcripſit, omnem antiquorum & Ariſtoteleam & Iſocrateam rationem oratoriam complectuntur, quorum primo de artibus, quibus inſtructus eſſe debet orator, ſecundo de inventione ac diſpoſitione & tertio de elocutione ornate diſputatur. Huncce itaque Tullii fœtum & rerum nobilitate, & nitore ac cultu dictionis præſtantiſſimum, nova forma emendatiorem lucidioremque exhibet Cl. *Pearce.* Quid præſtitum ſit in hac nova editione, paucis percenſendum duximus. Ad ornandum opus hoc codicibus manu exaratis, & aliis excuſis prelo, tam antiquis quam recentioribus, ſtudioſe uſus eſt. Præter editionem Gronovii, quam ſecutus fuit, editiones Venetam & Mediolanenſem, illam impreſſam 1478, hanc vero 1498, in conſilium advocavit, quippe quas bibliotheca nuperrime Epiſcopi Elienſis, nunc vero Regis beneficio Academiæ Cantabrigienſis ei ſuppeditavit. Acceſſerunt libri editi a Carolo & Roberto Stephano, Strebæo, Victorio, Manutio, Lambino & aliis; nec minus caſtigationes Mureti, Urſini, Turnebi, Hotomanni, eæque omnes, quas in ſex volumina congeſſit Gruterus, ei fuerunt adjumento. Quod ad libros ſcriptos attinet, jam primus tres cum impreſſis contendit & fideliſſime in uſum ſuum enotavit. Quorum primum ei perlegendum præbuit bibliotheca Cantabrigienſis; ſecundum bibliotheca Regiæ Societatis, quem a dantis nomine *Norfolcenſem* vocant; tertium, quamvis vix tertiam partem totius operis continentem, collegium Gonvillo-Cajenſe. Oxonii extant quinque codices ſcripti, quos omnes, quum Oxonienſis editor illorum diſcrepantes ſcripturas jam notaverat, non integros Pearce perlegit, ſed ubicunque medicina critica opus eſſe crediderit, adiit illos, & de induſtria, nec minori fructu conſuluit. Præcipue inter omnes, quos vidit, ille ſcriptus liber in collegio S. Joannis Oxonii cuſtoditus, ei videtur nobilis & veneranda anti-

qui-

quitate, & integerrima lectione. Nec ab re eſſe duxit, ipſum Ciceronem in ceteris de rhetorica operibus, & Quintilianum paſſim fere Ciceronis præcepta ſequentem, interdum etiam explicantem, evolvere. Hiſce præſidiis artis critices munitus, Pearce dedit nobis hos Ciceronis dialogos emendatos caſtigatosque. Vulgatam lectionem nunquam mutavit, niſi conſenſu veterum editionum, aut manuſcriptorum; nec quidquam de ſuo ingenio, quacunque fretus ratione, in contextam Ciceronis orationem inſeruit. Emendationum rationes extremo operis reddidit, & hæc ſumma ipſarum obſervationum eſt, ut variantes ſcripturas indicent, & novas caſtigationes probatas & illuſtratas complectantur. Nec de ipſis rebus, quas tractat Cicero, nec de Latinitate ſollicitam adhibuit curam, quod ab inſtituto ipſo, caſtigatum inprimis & emendatum Autoris ſermonem reſpiciente, abhorruit. Indices adjecit plures, Autorum, rerum nobiliorum, & tandem verborum ac formularum ſive Latinitatis, ut hic elegantiſſimus Scriptor majore cum fructu legi poſſit.

LIVINI DE MEYER, SOC. JESU THEOLOGI, Hiſtoria Controverſiarum de Divinæ Gratiæ Auxiliis &c.

Bruxellis, typis Ant. Claudinat, 1715, fol.
Alph. 5.

POſtquam ſuperiori Menſe priorem hujus operis librum excerpſimus, jam ad reliquos Libros duos convertimur. Libro ſecundo res in Hiſpania ab anno MDLXXXI ad annum uſque MDXCIV occaſione controverſiarum de auxiliis geſtas perſequitur, idque ea ratione, ut quæ in priori libro de iis narraverat, novis argumentis firmet, oppoſitasque a Serrio rationes, vel ut ipſe vocat, cavillos, diluat. Cap. I. Dominicum Banneſium ex theſibus a Prudentio de Monte-major anno MDLXXXI Salmanticæ defenſis, propoſitiones ſedecim collegiſſe, & ad ſupremum tribunal Hiſpanicæ inquiſitionis detuliſſe, notum eſt. Haſce autem theſes falſo tributas Prudentio, idque ſupremum illud tribunal agnoviſſe, adeoque nulla eas cenſura notaſſe

 aſſeru-

Digitized by Google

aſſeruerat, denuoque hic confirmat Autor. Notaverat hac occaſione in Banneſio ejusque ſociis æmulationem, qua ſola inducti, inique erga Societatem Jeſu ſe geſſerint, ejusque doctrinam opprimere, aut omnino ceu hæreticam proſcribere, conati fuerint. Quod dum contra Serrium defendit, exempla denuo afferens, inter reliquos Alphonſum Avendanium commemorat, ex Prædicatorum ordine, tanta erga Jeſuitas æmulatione inflammatum, ut jactitaverit, ſe divinitus electum ad deſtruendam Jeſuitarum Societatem; ac quanto frequentius ac ſtudioſius ſanctiſſima quæque ſacramenta participaret, tanto ſe vehementius impelli ſentire, ad perſeverandum in illo propoſito, planeque in hoc ſtudio ac conatu ſe moriturum. Eundem porro Avendanium, refert, cum Salmanticæ per ſacras Adventus ferias concionaretur, palam Jeſuitas deſignando, aſſeveraſſe, hypocritas ipſos eſſe, qui nullo alio fine in Hiſpaniam venerint, niſi ut eam peſſumdarent, traderentque in manus hoſtiles. Eundem porro cum Cæſarauguſtæ verba ad populum faceret, aſſeruiſſe, Jeſuitarum religionem ſuper paleas fundatam, quæ nova atque perverſa doctrina latam hæreſibus intromittendis viam ſternere; imo Medinæ Campi eosdem veros Anti-Chriſti ſatellites, & mali dæmonis adminiſtros appellitaſſe. Quod Autor dixerat Ludovici Molinæ Librum *de concordia* Pelagianiſmi a Dominico Banneſio accuſatum, priusquam ab eo viſus aut lectus eſſet, hic repetit non tantum, ſed ulterius adſtruit. Eundem Molinæ librum cum Bartholomæus Ferreira, haud ultimus inter Dominicanæ familiæ theologos, calculo ſuo approbaſſet, Serrius in anguſtias haud exiguas hac ratione ſe redactum ſentiens, eo tandem ſe recipit, ut Ferreiram parum circumſpecte hac in re ſe geſſiſſe, pronunciet, negligentiæ cujusdam eum arguens; cumque idem Ferreira altera vice ſententiam de hocce libro dicere juberetur, eumque iterum probaret, Serrius quidem, eum velut neceſſitate quadam adactum, ne prius ſuffragium revocare videretur, hoc feciſſe contendit. Quo ipſo quam ordinis ſui honori & exiſtimationi conſulat, id quidem eſt, quod Meyerus monſtrat. Cap. II. Eundem præterea Molinæ librum, in judicio contradictorio, auditis Banneſii accuſationibus, & Molinæ reſpon-

ſponſionibus a ſupremo Luſitanicæ Inquiſitionis Senatu, abſolutum, & vulgari permiſſum, confirmat: Serriumque longe aliter iſta narrantem refellit; quem &, quæ de variis Molinianæ concordiæ editionibus dicit, ita emollire oſtendit, ut retractet. Idemque de nonnullis Serrii in Molinam criminationibus aſſerit, quippe quas non tam defendat, quam retractet. Vel unicum hujus rei afferre exemplum juvabit. Accuſaverat Serrius Molinam, quod Auguſtinum, quem ſexcentis plus minus vicibus in ſua concordia appellet, *ſancti*, aut *divi* titulo nunquam, aut vix unquam cohoneſtet. Dicti falſitatem oſtendit Eleutherius, indicatis paginis, ubi vigeſies ut minimum Auguſtino *Divi* titulum præponat. Quid ad hoc Serrius? *Ut rem*, inquit, *ſimpliciter dicam, nunquam ego Molinæ tuo, uti deblateras, litem movi, quod ſacros ſummo divinæ gratiæ vindici titulos neget, eumque SANCTUM aut DIVUM vix unquam appellet.* Sed quam parum iſta reſponſione proficiat, prolatis ejus ex priori editione verbis, omnium oculis exponit Meyerus. Molinæ autem doctrinam, non tantum religioſorum ordinum, ſed Academiarum quoque ſuffragiis variis comprobatum confirmatumque fuiſſe; Salmanticenſem ſpeciatim ei non repugnaſſe, faviſſe etiam Pariſienſem, variis hiſtoriarum monumentis ita probat, ut removeat etiam, quæ Serrius in contrarium adduxerat. Aſſeruerat Serrius, a Molinæ ſequacibus acclamatum eſſe Semipelagianis, & inſultatum Auguſtino; quæ cum redarguiſſet Eleutherius, ille quidem reſpondit, ſed ita, ut judice Autore, partim dicta retractet, partim infeliciter tueatur, denuo ideo refutandus. Quæ dum in diſceptationem veniunt, mentio ſimul injicitur XXII propoſitionum ex illorum ſcriptis excerptarum, qui contra Janſenium pugnando, in ipſum ſimul Auguſtinum injurii eſſe videbantur. Ex his & Joannes Schinckelius fuit; qui, cum nunquam non a Janſenianis Auguſtini auctoritate premeretur, aſſerere non dubitavit, *eccleſiam non obligari in omnibus ſequi doctrinam S. Auguſtini; multa in vaſtis ejus voluminibus obſcura eſſe, quibus in errores ſuos adducti eſſent hæretici, aliique etiam hodie facile ſeduci poſſent, niſi facem præferret Theologia Scholaſtica &c.* Hæ itaque propoſitiones

Cap. III, IV.
V, VI, VII.
IIX, IX.

Digitized by Google

Romam primum delatæ, ut a Pontifice atro notarentur lapillo; quod cum earum architectis ex voto minime cederet, in Hiſpaniam ſe contulerunt, ubi turbas quasdam dederunt, quas copioſius Autor ediſſerit. Molinæ concordiam a Baronio, Contareno, Berullo, Cardinalibus, ob graviſſimam ſuſcitati Pelagianiſmi ſuſpicionem, ſtatim male habitam, aſſeruerat Serrius. At hoc neutiquam ab eo ea qua per erat ratione probatum, contendit Meyerus. Sed & quæ occaſione controverſiarum Bellarmini, operumque ſuorum recognitionis, Serrius dixerat, quæve pro dictorum defenſione iterum in medium attulit, ita comparata eſſe, ut non pauca hoc ipſo retractet, Autor oſtendit; qui & reliquas conjecturas ejus, de corruptis in materia gratiæ Bellarmini controverſiis, frivolas ac inanes eſſe demonſtrat. Perium & Herriquezium inter Molinianæ concordiæ adverſarios perperam referri, denuo aſſerit, atque confirmat; ad cenſuras autem Herriquezii quod attinet, quæ ſibi opponi poterant, priorem in tirocinio Dominicanorum conſcriptam, poſteriorem ſuppoſititiam eſſe, autumat. Inter reliquos Jeſuitas etiam Marianum atque Vaſquezium Molinianæ doctrinæ refragatos fuiſſe Serrius aſſeruerat: at contra rei veritatem, ſi credimus Meyero. Atque hic quidem non tantum hoſce numero adverſariorum Molinæ eximendos eſſe, denuo docet, ſed vice verſa Joannem Vincentium, Martium, Baſilium, Verda, aliosque ex Dominicanorum ordine, qui prædeterminationem phyſicam diſerte rejecerint, iterum in ſcenam producit. Speciatim & Thomam Campanellam & Franciſcum Aravionem prædeterminationes phyſicas ad actus etiam bonos & ſupernaturales, rejicere, Joſephum quoque de vita phyſicas prædeterminationes impugnare, probantibus doctrinam ejus Dominicanis cenſoribus, condocet. Ex inſtituto porro de publico Thomæ Turci, ordinis Prædicatorum generalis, contra phyſicas prædeterminationes teſtimonio, Valentiæ & Pariſiis dato, verba facit. Cum Valliſoleti Antonius de Padilla Molinæ cauſam defendendam ſuſcepiſſet, magni inde in Hiſpania orti ſunt motus. Dominicanis his occaſionem præbuiſſe, contra Serrium probat Meyerus, ſiquidem illi calumniis falſisque rumo-

Cap. X, XI, XII. Cap. XIII, XIV, XV. Cap. XVI. XVII. XIIX. XIX. Cap. XX. XXI.

Digitized by Google

rumoribus, ac ſi brevi Jeſuitarum doctrina ceu noxia & hæretica proſcribenda eſſet, Antonio de Padilla velut neceſſitatem quandam, Molinæ patrocinium in ſe ſuſcipiendi impoſuerint. Agitata ea res eſt diſputationibus variis Valliſoleti inſtitutis non ſine ſtrepitu, in quibus cum Antonius de Padilla aſſeruiſſet, propoſitionem hanc: *Cum æquali omnino auxilio gratiæ ex parte Dei pro ſola libertate arbitrii unus convertitur, non alter*, non eſſe ſuam, nec Molinæ, vel alterius Doctoris catholici, eamque improbaſſet, Dominicani hinc occaſionem arripuerunt, undique rumorem ſpargendi, retractaſſe perperam dicta Jeſuitam, & a ſe propoſitis rationibus convictum, palinodiam ceciniſſe. Hoc vero avthenticis, quæ vocat, teſtimoniis Autor refellit. Dominicanos, cum viderent in Hiſpania res ſuas ex voto ſibi non fluere, controverſiam hanc de auxiliis gratiæ Romam evocaſſe, aſſeruerat Autor, denuoque comprobat, refutatis, quas in contrarium adduxerat, Serrii rationibus. Qua occaſione, dum de ſcriptis atque cenſuris a ſupremo fidei in Hiſpania quæſitore ad Romanum Pontificem miſſis inter utrumque diſputatur, Meyerus quidem teſtimonium avthenticum Michaelis Garciæ de Molina, ſupremi inquiſitionis Senatus Secretarii, in medium protulerat; ad quod paucis Serrius reſponderat, *ſpurium illud, ac dolo malo fabricatum, aut certe ab oſcitante notario ſcriptum eſſe*. At id quidem perperam dici, nec quicquam quo teſtimonii iſtius fides labefactari queat, afferri multis oſtendit Autor. Ut motus in Hiſpania exortos Pontifex conſopiret, utrique parti ſilentium impoſuerat. Huic vero Pontificis mandato, quo minus obtemperatum fuerit, non penes Jeſuitas, ſed Dominicanos ſtetiſſe, id quidem eſt, quod denuo Autor comprobat, qui & Banneſium una cum ſociis eousque progreſſum demonſtrat, ut primum a Philippo Hiſpaniæ Rege, tum a Romano Pontifice petere auderet, ut Dominicanis a ſilentii lege exemptis, ſoli Jeſuitæ eadem obſtringerentur. Quod cum ſi non inficiari prorſus, certe ægre concedere voluiſſet Serrius, rem omnem in apricum producit, & ut omnem dubitandi rationem adimat, ipſum Banneſii libellum ſupplicem, Clementi VIII Pontifici pro impetranda Dominicanis immunitate a lege ſilen-

Cap. XXII. XXIII.

Cap. XXIV XXV. XXVI.

ſilentii oblatum, una cum Bellarmini ad eum reſponſione, lectorum oculis ſubjicit.

Lib. III. Tandem, quæ Romæ, in celeberrima hacce de gratiæ auxiliis controverſia ab anno MDXCVII ad annum MDCVII geſta ſunt, libro tertio ita repetit, ut quæ jam antea a ſe dicta ſunt, confirmet, & contra Serrii objectiones defendat. Eleutherium hactenus hiſtoricum egiſſe, pronunciaverat Serrius, at ubi ad Romanum examen ventum eſt, a factis ad jura divertere, & neglecto hiſtorici officio, non jam nudam rei geſtæ narrationem adornare, ſed ſatyram ſcribere, inſtituta Romæ judicia deprimere, initos congreſſus deſpicari, cenſores calumniis onerare, ſpretas damnatasque Molinianorum actorum chartas denuo ingerere, Thomiſtarum inſtrumenta ſacri conſeſſus judicio probata aut omittere ex integro, aut leviter cavillari, ut de tota demum lite, non ex meditata Apoſtolicæ ſedis ſententia, ſed ex ſolis, quæ animo fingat, cauſæ meritis ſtatuatur. Reſpondet ad hæc Meyerus, ſe ex hiſtorici officio in meris factis hærere, dum non ſolos rerum controverſarum titulos, quemadmodum Serrius faciat, jejuno calamo indicet, ſed controverſias ipſas, quæ factorum pars nobiliſſima ſint, viris theologis non inamœna deductione exponat; eruditis quippe lectoribus, non ſciolis ſe ſcribere, neque in ſolis accidentibus more Serrii ſe ludere, neglecta ſubſtantia. Si Satyram ſcribere videatur, dum ſales ſalibus quandoque rependat, Serrii, non ſuam hanc culpam eſſe, quippe qui materiam ſuppeditaverit. Ecquis, inquit, jocos & facetias ſeria ſemper oratione refellat? Neque damnatas Molinianorum actorum chartas ſe ingerere. Nam quis, inquit, riſum teneat, dum Serrius falſo judicum titulo honorat, quos conſtat nudos fuiſſe cauſæ conſultores, ſine ulla decidendi autoritate, quæ penes ſolum Pontificem ſtetit? Ab hoc, ita pergit, uno veroque judice non damnatas fuiſſe Molinianorum actorum chartas, ſed ſpreta conſultorum ſuffragia ſententia finalis monſtravit. Inſtrumenta Thomiſtica ex integro ſe non retuliſſe, quia ea non habuerit; imo quæ nec extent, præter Acta Lemoſii, quæ cura Janſeniſtarum in lucem prodierint. Riſu autem dignum judicat, quod Serrius de tota lite ex meditata, ut loqui-

loquitur, Apoſtolicæ ſedis ſententia, non ex cauſæ meritis, ſtatuendum putet. Quis ſapiens, inquit, ſibi de litis victoria plaudat ex meditata reconditaque judicis ſententia, quando ea, quæ lata promulgataque eſt, votis non reſpondet? Atque hæc cum ad ſummam rei ſpectent, Autor tamen, ad ea etiam, quæ circa acceſſorios quosdam, qui Romanarum tempore concertationum intervenerunt, eventus Serrius denuo objecit, iterato reſpondere non intermittit. Prima, quæ Molinæ liber Romæ ſubiit examina, Jeſuitis non ex voto ceſſiſſe conſtat. Rationem attulerat Eleutherius, quod Pontifex Clemens VIII a Cardinalibus Alexandrino & Aſculano perſuaſus, ejusmodi conſultores examinando Molinæ libro deſignaverat, qui ut a partium ſtudio minime alieni, ita ad ejusmodi controverſias, quæ viros ſcholaſticis ſubtilitatibus innutritos requirebant, rite dijudicandas parum erant idonei. Horum itaque in tribus examinibus, ſuper Molinæ libro inſtitutis, oſcitantiam, præcipitantiam, partiumque ſtudium, ut jam antea accuſaverat, ita denuo variis rationibus rerumque documentis demonſtrat Meyerus. Tertio examine morte Cardinalis Madrutii ſoluto, cum Coronelli ingens cenſura in Molinam & Jeſuitas in lucem producta eſſet, & Jeſuitæ eam apertæ iniquitatis accuſaſſent, Pontifex eam denuo ſub examen revocari jubet. Hinc novæ de viginti propoſitionibus Molinæ, quarum damnationem a ſe merito decretam adverſus quorumvis objectiones demonſtraturos ſe jactabant conſultores, diſputationes indictæ, quibus Jeſuitæ ſe non ſubtrahebant, etſi iniquis conditionibus, ut Autor contendit, hoc certamen iis ſubeundum eſſet. Coram iis enim cauſa dicenda erat, quos non tantum partium ſtudio infectos Jeſuitæ experti erant, ſed qui inſuper hoc nomine ab iis accuſati, non poterant non pro ſua non minus exiſtimatione, quam amore erga amicos pugnare, adeoque in ſententia ſemel lata perſiſtere. Eamque ob rem licet Jeſuitæ apud Pontificem conquererentur, nihil aliud tamen obtinere potuerunt, quam ut prioribus conſultoribus duo novi adjungerentur. Cum in novo hocce examine Dominicani conſultoribus clam ſcripta quædam traderent, quibus inſtructi cenſuras ſuas contra Jeſuitas tueri poſſent; Jeſuitæ

Cap. I, II, III.

Cap. IV, V.

Cap. VI, VII, VIII.

ſuitæ hocce myſterium edocti, iſtorum ſcriptorum copiam ſibi quoque fieri petebant, quod cum iis denegari non poſſet, duo ſcripta a Dominicanis parabantur, alterum brevius & fere perfunctorium, alterum multo accuratius atque politius; unum palam Jeſuitis, alterum clam conſultoribus dabatur. His artibus Dominicanos, cum conſultoribus ad perdendos Jeſuitas conſpirantes, uſos, pluribus contra Serrium Autor comprobat; ejusque hallucinationes, quas vocat, jampridem a ſe obſervatas, contra ejus noviſſimas exceptiones confirmat; imo & indiculum præcipuarum difficultatum ſubjungit, ad quas occaſione examinis viginti propoſitionum, Serrius nihil reſponderit. Finito viginti propoſitionum examine, conſultores, Dominicanorum quippe partibus addicti, omnibus viribus id agebant, ut Pontificem Clementem VIII ad propoſitiones haſce condemnandas inducerent, eique perſuaderent, feſtinatione hac in re opus eſſe. Pontifex autem, nondum ſatis auditos Molinæ defenſores, nec cauſam hanc ad ferendam ſententiam maturam judicans, votis illorum non reſpondit. Hac in re multa a Serrio dicta, quæ cum veritate non conſentiant, Meyerus oſtendit. Varias cumprimis Jeſuitarum artes, quibus in impedienda Apoſtolica definitione uſi ſunt, commemoraverat Serrius; at eas pro figmentis habet Meyerus, ad repulſam, quam Molinæ æmuli paſſi ſint, utcunque leniendam excogitatis. Eo usque tandem Jeſuitas progreſſos, aſſeveraverat Serrius, ut propoſitionem hanc propugnaverint: *de fide non eſſe, quod Clemens VIII verus Pontifex & Petri Succeſſor ſit*. Reſponderat Meyerus, non ab omnibus Jeſuitis hanc theſin propugnatam, ſed ab uno quodam, qui præeuntes hac in re ſibi habuerit Dominicanos, Turrecrematam, Cajetanum, Banneſium, quorum quippe eadem hæc doctrina fuerit, non eſſe de fide hunc numero hominem eſſe ſummum Pontificem. Quæ Serrius ad defendendam ſuam hac de re ſententiam dixit, denuo operoſe profligat Meyerus. Ceterum Clemens VIII Pontifex, ut ex difficultatibus, quibus utrinque ſe circumſeptum vidit, ſe expediret, in diſputationibus ſolennibus, quibus ipſemet intereſſet, cauſam hanc diſceptari voluit. Quæ in hiſce diſputationibus geſta ſint, lon-

Cap. IX, X.

Cap. XI.

Cap. XII. ad XVI.

Digitized by Google

longe aliter a Dominicanis narrantur, quam a Jeſuitis. Horum cauſam Meyerus ita agit, ut Serrii objectiones profliget. Inter alia & fabulam, quam vocat, de Gregorio de Valentia, quod locum Auguſtini præſente Pontifice corrupiſſet, eamque ob rem reprehenſus eſſet, vertigine ſeu apoplexia correpto, fruſtra a Serrio incudi redditam contendit. Sed eundem quoque Serrium ad objectos ſibi errores nihil aliud reſpondere poſſe, niſi omnia ſua ſe hauſiſſe ex Actis Secretariorum, aliisque allegari vetitis; quo reſponſo tamen nec ſe, nec Acta illa a nota falſitatis vindicet. Jeſuitas omnem navaſſe operam, ut cauſæ & cognitionem & deciſionem protraherent, moramque, quam poſſent maximam interponerent, eo quod ex aſtrologorum prædictionibus ſcirent, moriturum eo tempore Clementem VIII Pontificem, quo mortuus eſt, affirmaverat Serrius. At inter atroces calumnias hoc refert Meyerus. Idem & evincit, variisque rationibus comprobat, Perronium Cardinalem ex politica quadam ratione minime faviſſe Jeſuitis, nec celeberrimum ejus, quod circumfertur, dictum, ulla ratione in favorem prædeterminantis phyſice gratiæ exponi poſſe &c. Ad electionem autem Pauli V Pontificis, & ea, quæ initio Pontificatus ejus contigerunt, dum progreditur, Serrium objectas ſibi in hiſce antilogias, irrito diluere conatu laboraſſe pronunciat; cumque & ejusdem in enarrandis diſputationibus coram eodem Pontifice Paulo V inſtitutis, errata profligaſſet, Pontificem, finitis diſputationibus, a conſultoribus judiciorum ſuorum rationes exegiſſe, oblatasque minime probaſſe, contra ejusdem Serrii cavillos, quos vocat, oſtendit. Nec id prætermittit, Autores cenſuræ aliquas in Molina propoſitiones atro calculo notaſſe, quarum Autor ipſe ſit Thomas, alias, quæ in Michaele Bajo damnatæ ſint, approbaſſe. Interim Serrium non deſinere in gratiam Janſeniſtarum pugnare pro Bajanis propoſitionibus condemnatis, contra bullas Pontificias; imo magna temeritate pergere bullam Paulinam, commatis cujusdam transpoſitione ita interpretari, ut Bajanis propoſitionibus faveat. In indiculum damnandarum propoſitionum hæc quoque Molinæ relata fuerat: *Parvuli ſine baptiſmo decedentes, meliorem poſt diem judicii vitam, vitio*

Cap. XVII, XIIX, XIX.

Cap. XX. XXVII.

Cap. XXIIX ad XXXI.

Digitized by Google

omni mentis & corporis immunem, in perpetuas æternitates ducent, quam ullus unquam mortalium duxerit. At de ea ex Pontificis præſcripto non fuiſſe diſputatum; eademque cenſura ipſius Thomæ doctrinam perſtringi contra Serrium, iterum contendit Meyerus. Reliqua ad modum pertinent, quo Romanis de auxiliis concertationibus finem Paulus V Pontifex impoſuerit, & pro qua parte præjudicia graviora ſteterint; ad palinodiam Ferdinandi de Baſtida Jeſuitæ, quam Meyerus pro commentitia habet, ad prohibitam librorum de auxiliis impreſſionem, & a quibus pax inter utrumque ordinem primum fuerit violata; porro ad decretum Claudii Aquavivæ Præpoſiti generalis Societatis Jeſu ridicule a Thomiſtis, fatente Serrio, intellectum, quorum tamen ſic corrigat errata, ut in nova incidat; & denique ad quadraginta in gratiam ſcholæ Auguſtino-Thomiſticæ adverſus Molinianam a Serrio inſtituta præjudicia, quæ ſcholæ Thomiſticæ magnam partem nociva potius, quam faventia Meyerus demonſtrat; quæ prolixius ediſſerere non licet, cum jam diutius, quam par eſt, hiſce immorati ſimus.

Cap. XXXII usque ad finem.

Eadem quoque ratio nos prohibet, quo minus de diſſertationibus operi huic ſubjunctis plura dicere queamus. Sufficiat itaque earum vel tribus verbis indicare argumenta. Prima & ſecunda, de mente concilii Tridentini, circa gratiam phyſice prædeterminantem, agit, eſtque Antonio Reginaldo utraque oppoſita; tertia eidem Reginaldo oppoſita in mentem Auguſtini, circa gratiam phyſice prædeterminantem inquirit, præfationemque præmiſſam habet, in qua Autori libelli, *Chimere du Janſeniſme*, reſpondetur. Quarta, Pelagianorum & Maſſilienſium contra fidem errores explicat, ea quidem ratione, ut Janſenii & aliorum diſſentientes hac in re opiniones, ceu errata referantur & confutentur. Excipit has diſſertationes reſponſio ad librum F. Henrici a S. Ignatio, cui titulus: *Gratiæ per ſe efficacis ſive Auguſtino-Thomiſticæ adverſum injuſtam Janſeniſmi accuſationem juſta defenſio;* ubi & theologiam moralem ſanctorum, quos vocat, adverſus injuſtos obtrectatores defendit. Tum porro ſequitur parallelum antiquæ & præſentis eccleſiæ, in præſcribenda & exigenda fidei formula, adverſus hæreſes exortas,

ortas, & veterum ac recentium Refractariorum, in eadem formula impugnanda. Agmen denique claudit epiſtola curioſa ad F. Norbertum d'Elbeque reſponſoria; nunc recuſa, cum ſeorſim jam anno M. DCCX lucem aſpexerit, hinc & a nobis jam commemorata *A. M.DCCXI menſe Jul. p. 333 ſqq.*

HADRIANI RELANDI DE SPOLIIS TEMPLI Hieroſolymitani in Arcu Titiano Romæ conſpicuis Liber ſingularis.

Traj. ad Rhenum, apud Guil. Brœdelet, 1716, 8.
Plag. 12 & fig. æn. Tab. 6.

CN. Pompejo bellum adverſus Tigranem gerente, Judæa, Hyrcani Ariſtobulique fratrum de regno contentionibus turbata, Romanam in ſe vim primum concitavit. Sed quod Hieroſolyma per deditionem eorum, qui Hyrcani rebus ſtudebant, eſſent occupata, templumque majori quidem labore & tertio demum menſe poſt, tandem tamen nemine propugnante ob religionem Sabbathi diei expugnatum, a cædibus rapinisque Pompejus abſtinuit: Hyrcano Pontificatum in ſua gente reſtituit, ac regnum etiam principatumque, ſi Dioni & Joſepho credimus. Hoc amplius templum jure belli ingreſſus nihil ex eo attigit δι' εὐσέβειαν, *religionis Judæorum cauſa*, ut Joſephus judicavit & ante eum D. Lælius in actione adverſus L. Val. Flaccum, quod ex Cicerone ſuſpicamur, cum illa oratio magno antiquitatis Judaicæ detrimento non exſtet. Parcitum autem fuit Judæis temploque, non magis victoris dementia, quam quod in fatis eſſet, ut nec res gentis nec religio conciderent ante, quam Chriſtus inter eam adfuiſſet. Sed ſi Pompejano tumultu *gens ipſa, quam cara Deo immortali eſſet, docuit, quod eſt victa, quod elocata, quod ſervata*, ut ait Tullius: multo magis, quam cara Numini ejus eſſet religio, apparuit, cum T. Veſpaſianus capta urbe disjectaque a fundamentis, quæ ab incendio conflagrantis fani erepta erant, in triumpho Romæ duxit temploque Pacis dedicavit. Gravi ſane & luculento argumento, ipſam religionem, cujus hæc ſpolia eſſent, providentia & voluntate immortalis Dei abolitam fuiſſe.

Memoria ejus rei in Arcu Triumphali Titi Romæ dedicata ad noſtra tempora perduravit.

Ex eo Arcu lychnuchum ſibi illuſtrandum propoſuerat Hadrianus Relandus, Vir magnis in omnes totius Orientis antiquitates ac maxime Judaicas meritis. Ob eam cauſam Juſti Fontanini, Abbatis, Pont. Rom. a S. Cubiculo & magni nominis Viri, humanitate, Antoniique Twymanni Britonis benevolentia uſus, geminam lychnuchi delineationem Roma impetravit, denuoque a Fontanino cum Arcu collatam edidit, quam ſiſtimus. Sed, quod in Arcu, quem Romæ delineatum ex eodem hic exhibemus, plura ſpolia Judaicæ religionis conſpicerentur, Henricum Brencmannum, Academicum Florentinum, ſolicitavit, qui menſam, tubas ceteraque pari diligentia curaret. Quam delineationem cum Relandus impetraſſet, de omnibus ſacris ſpoliis in Arcu dedicatis animum, ut ageret, induxit. Qua in commentatione ita eſt verſatus, ut non omnia quæ de iisdem rebus a Patribus Conciſis ſunt tradita raptim huc conjiceret, ſed ea in primis ſeligeret, quæ ad illuſtrandum Arcum facerent, non tantum novitate ſua & argumenti dignitate grata ſed & ingenio ſcribentis & eruditione conditiora. Inſiſtemus Viri Cl. veſtigiis, perque ſumma capita, quam poteſt, breviſſime res easdem percenſebimus.

TAB. I. Fig. 1. TAB. II.

Principio quod aliqui lychnuchum in Arcu Titi, non ſacri iſtius in Sancto, ſed neſcio cujus in conclavi aliquo atriorum effigiem præferre autumant, eorum ſententiam quantum poteſt oppugnat. Ac profecto idoneum Autorem habet Joſephum, quo conſtat, in triumpho Titi aureum lychnuchum ereptum ex incendio templi ductum fuiſſe. Et licet ab eodem ſit traditum, Jeſum quendam Thebuti Filium duos lychnuchos, illis qui in templo erant ſimiles, Tito prodidiſſe, hos tamen non opinatur Relandus in triumpho fuiſſe ductos. Et ſi ducti ſint una cum iſto, ſaltem ubi dedicanda memoria æterno monumento eſſet, non ſit ei veriſimile, Titum, cum lychnuchum unum ex ſpoliis eligeret, alium aliquem maluiſſe in Arcu exſtare quam Sanctiſſimum, dignum triumpho & ſimulacro, utpote qui in iſtum diem viſus a profanis perpaucis fuiſſet. Enimvero videtur V. C. in

ea

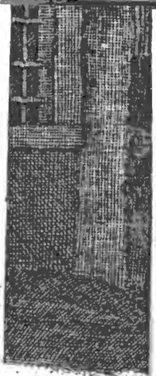
TAB

Fig.4.

Fig. 2

E Andre Sch

Digitized by Google

Digitized by Google

ea ſententia eſſe, Titum ipſum Arcum hunc ſtatuiſſe cum Bellorius a S. P. Q. R. poſt mortem Titi erectum fuiſſe ſentiat, confirmetque ſententiam ſuam ex ipſius Arcus fornice, in quo ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ ſeu Conſecratio Titi aquilæ inſidentis veterique ſuperſtitione in cœlum divosque relati conſpicitur. Quod ſi ita eſt, multa ſunt ſane quæ expediri facilius poſſunt.

De menſura lychnuchi nihil a Moſe fuiſſe proditum, etſi ex præſcripto Divino non ejus arbitrio omnia ſint confecta, poſt Philonem Relandus annotavit. Judæi tamen, quæ menſura ejus fuerit, meminiſſe ſe putant, in quo mirum ſit, ſi non æque fallantur, atque in delineatione lychnuchi, quam pariter ex ספר יוסף דעת (Fig. 2) & באורי מהרן (Fig. 3) affert Relandus, nequicquam conveniunt. Alios lychnuchos ex Amethyſto (Fig. 4) & Carniola (Fig. 5) expreſſos & ad ſe Roma tranſmiſſos ſubjecit. Quos in ſepulcris a Bellorio Fabrettoque notatos meminerat, hos non omnes ad Judæos ſed ad Hypſiſtarios etiam pertinere divinat. Gregorius enim Nazianzenus, cujus pater iſtorum ſuperſtitione infectus aliquandiu fuerat, autor eſt Hypſiſtarios τὸ πῦρ καὶ τὰ λύχνα *ignem & lychnos* coluiſſe. Quæ cum dicit, non diſſimulat modeſtiſſimus Autor, ſe profeciſſe ex Maturino Veyſſiere la Croze, Viro conſummata doctrina, qui Hypſiſtariorum myſteria adverſus Harduini audaces conjectationes ex tenebris eruta vindicavit. TAB. I. Fig. 2. 3. 4. 5.

Non videtur ei ex ſolido auro lychnuchus confectus fuiſſe & מקשה notare ſolummodo, quod ligno inductum non eſſet, quamquam διάκενον, ut Joſephus vocat. Sed ne ſic quidem credibile putat, tam craſſos ejus ramos fuiſſe, quam in Arcu ſunt. Sane ea craſſitudo longe major videtur, quam ut קנים *cannæ* & καλαμίσκοι in Lege & Philone & denique λεπτοὶ a Joſepho vocari queant. Itaque Sculptorem non dubitat ſpectantium commoditati conſuluiſſe. Magis convenire ligneo alicui lychnucho tantam craſſitudinem monet; atque ideo de Chaſmonæorum ligneo lychnucho erudite diſſerit. Quod in Arcu rami lychnuchi in æqualem omnes altitudinem ſurgunt, id in alio ex lucerna ſepulcrali a Bellorio edito contrarium obtinere notat, ſic, ut

quo

Digitized by Google

quo longius ramus quisque a medio ſtipite abſit, hoc etiam depreſſior exiliorque ſculptus videatur.

Poſtea orbes,mala, flores & crateres lychnuchi ex Lege, Joſepho & Thalmude illuſtrat. Crateres ſimiles poculis Alexandrinis Maimonides ex Gemara nominat,quem Relandus ſequitur,& mala floresque Punicis malis & balauſtiis ſeu malorum floribus, ut utraque in numis ſe vidiſſe meminerat, ſimilia æque pronunciat. De baſi lychnuchi poſtremo diſſerens exiſtimat, ſe in Abarbanele quædam inveniſſe,& in Raſchi,quæ ad eam aliquantum quadrent. Sed multo plura reperit, quæ prohibent exiſtimare eandem baſin lychnucho in templo fuiſſe. Nam quis putet,aquilas ceteraque monſtra,quæ Romanum ingenium & profanitatem produnt, in ea Hieroſolymis exſtitiſſe? Sed hæc convincentem Relandum ipſum audire juvabit, qui parum abeſt, quin hac libertate ſculptoris maxime inductus huic monumento veluti magis ex ingenio operarii quam imitatione ejus profecto fidem abroget, dum tantum vult quisque ut illud monumentum faciat, quantum exiſtimantis judicio cum veritate convenire deprehendatur. Sed ſi Bellorium ſequuti poſt mortem Titi Arcum a S. P. Q. R. dedicatam opinamur, lychnuchumve cum ceteris in templo Pacis a Tito ſepoſitum fuiſſe Joſepho credimus; videtur baſin illam non ex templo Hieroſolymitano, nec ex triumpho Titi, ſed ex fano Pacis ſculptor repetiviſſe. Quin enim exiſtimemus ejusmodi baſin ſubditam lychnucho a Romanis fuiſſe? quin eandem, ut in Pacis templo ſe vidiſſe meminerat, ita monumento huic aptaſſe ſculptorem credamus? Præſertim cum conſtet,eum non exacte triumphi pompam expreſſiſſe, ſed magnificentiam ejus, quantum poterat, ingenio & arte fuiſſe æmulatum.

Menſam ex hoc monumento Cl. Relandus animadvertit nulla corona ſeu limbo eminentiori, ut viſum multis eſt, cinctam ſed planam fuiſſe. Dein de *κυματίοις* in ſacris vaſibus agit, noſtrorumque errores convincit, vocem מסגרת exponit, oſtenditque, eo veluti angulo quatuor pedes, de quibus eodem loco agit, colligatos fuiſſe. Tum annulos vecteſque menſæ, quos nullos in Arcu deprehendit & contra, quæ adſunt, acerras thu-

ris

ris aliaque quædam vaſa erudite illuſtrat. Tubæ duæ, de quibus porro agit, occaſionem Noſtro præbent commentandi tum de tubis tum de gazophylaciis in atrio mulierum. Quibus ultimo capite ſubnectit quæ horum vaſorum fata fuiſſe conſtet.

Videlicet, ut hæc diligentius perſequamur, vela templi & liber legis Romæ in palatio repoſita Joſephus memorat, lychnuchum, menſam ſacram ceteraque vaſa in templo Pacis dedicata fuiſſe, idem Autor prodidit. Quo templo conflagrante Commodi temporibus erepta ea ſpolia ex incendio eſſe creduntur, quia eadem Genſericus Roma potitus in Africam, hocque victo Beliſarius CPlin advexiſſe memorantur. Hinc neſcio qua ſuperſtitione commotus Imperator ea Hieroſolymam miſit, ut templis Chriſtianorum ornamento eſſent. Sed periiſſe ſive terra ſive mari periclitata exiſtimantur, quod de eis poſt ea tempora nihil inauditum eſt.

Si denique hæc quæ Cl. Relandus ex Arcu Titi familiarium opera expreſſa typis edidit, conferamus cum iis quæ a Petro Sancto Bartolo in Admirandis Romanarum Antiquitatum veſtigiis Romæ delineata & a Jo. Petro Bellorio illuſtrata fuerunt, ſentimus in aliquibus non convenire duo iſthæc exemplaria. Quæ Bellorius & Bartolus plura quam Relandus habent, ea non tangemus, quod videantur ad ſacra Judæorum nihil pertinere. Sed qui Relandi lychnuchum inſpiciat, eum oportet ſuccenſeat Bartolo, qui in eo tam multum ingenio ſuo permiſit. Quin etiam in menſa ſacra alterave tuba multo adhuc majori libertate uſus eſt. Nam acerram alteram plane non vidit in monumento. Sed contra circa lychnuchum menſamque plures adminiſtros apud Bellorium videmus, quos Relandus prætermiſit. Et maxime prope lychnuchum hic vexillum exhibet, ille tabulam qualem univerſæ pompæ genio lacus Geneſaris, ut Bellorius interpretatur, & menſæ ſacræ præferri conſpicimus. Et fallimur? an acutum vidit Bartolus, nam iis tabulis titulos ignotarum rerum & ſpoliorum, quæ in Triumpho ducerentur, inſcribi moris erat.

Digitized by Google

בצלאל
h. e.

***MYSTERIUM CHRISTI ET CHRISTIANISMI** in faſciis typicis Antiquitatum Biblicarum V. T. quo ritus Ebræorum Eccleſiaſtici circa loca, perſonas, tempora & actiones ita explicantur, ut præter uſum Hermeneuticum inde redundantem, nucleus Evangelicus ſeu veritas, quæ in Chriſto eſt, ac in Chriſtianiſmo vigere debet, evoluta commendetur; Autore JOACHIMO LANGIO S. Theol. Prof. Ordin. in Acad. Frider.*

Halæ Sax. literis & impenſis Orphanotrophii, 1717, 4.
Alph. 2 pl. 18.

CUm S. R. Autor aliquot annis prælectiones exegeticas in Leviticum inſtituiſſet, natus illi ſub manum fuit fœtus hic, quem, quod in *umbra Deum* i. e. in *typis Leviticis Chriſtum* latentem exhibet, בְּצַלְאֵל nomine architecti illius Θεοδιδάκτῳ univerſæ umbrarum Leviticarum œconomiæ convenientiſſimo appellavit. *Biblicas* ſcilicet *antiquitates ſacras* tantum, (civilibus & œconomicis in alium locum rejectis, vel Eccleſiaſticæ hiſtoriæ reſervatis,) & illud *Archæologiæ Biblicæ corpus, cujus peripheria erat cultus Leviticus, & centrum Chriſtus & Chriſtianiſmus,* hic nobis ſiſtit. Fundamentum elaborationi ſuæ ipſam Scripturam ſacram conſtituit, quacum in conſilium optima quæque ſubſidia a multis aliis ſumma cum laude elaborata, præter diverſos codices Gemaricos (quorum tamen controverſias, multo minus Judæorum fabulas Talmudicas, haud moratur,) adhibuit, imprimisque Lundii, Ligthfooti ac Braunii præſtantiſſima in hoc doctrinæ genere ſcripta, ita ſecutus eſt, ut Lundianum opus ſemel atque iterum adhibita epicriſi integrum perlectum, ejusque nucleum cum ſtudio ſelectum, plurimisque obſervationibus, quas partim varia lectio partim lectorum dijudicatio ſubminiſtravit, ordinis ac perſpicuitatis præcipue ratione habita, illuſtratum heic edat. Et hac quidem methodo ipſas antiquitates expoſuit. In *typologia*, quæ Chriſti & Chriſtianismi myſterium complectitur, proprieque ſpiritualis συγκρίσεως eſt, fundamen-

damentum ſuum in veritatis ac umbrarum analogia, indicia vero in multis Novi Fœderis locis, præcipue epiſtolæ ad Hebræos habens, plus aliquando meditationi quam lectioni dedit, miſſisque minutiis analogiæ fundamento carentibus ac dilutioribus, umbras Leviticas cum veritate Chriſti & Chriſtianismi Evangelica eo modo contulit, quem utriusque ratio permiſit vel poſtulavit, adeoque eorum, qui in hoc doctrinæ genere elaborarunt, Lundii imprimis & Quenſtedii, aliorumque, quos laudat, ſeque ex iis profeciſſe porroque profecturum eſſe gratus profitetur, veſtigia ita ſecutus eſt, ut tamen ſolenne ſibi ſuum ſervaret, methodoque ab iis, qui vel circa ſolas Antiquitatum Biblicarum faſcias occupati, myſterium Chriſti ac Chriſtianismi ſeponunt, vel in typologia ſacra ita ſunt operoſi, ut typo prætermiſſo, ſaltem non ſatis evoluto, ejus mentionem identidem paucis inſperſam ſufficere exiſtimarint, vel denique multas ac integras cultus Levitici materias prætermiſerunt, ut in iis myſterium Chriſti ac Chriſtianismi Evangelicum ne quæſiviſſe quidem videantur, plane diverſa ſibiq; propria & peculiari uteretur. Quare uſu etiam, quo univerſa Scriptura ſacra in doctrina, elencho, epanorthoſi, pædia, & paracleſi pollet, 2 Tim. III, 16, apud χρισογνωσίας cupidum lectorem non deſtitutum iri hoc ſcriptum ſuum, jure ſibi ſuo pollicetur. Ipſe quidem uſum ejus didaſcalicum generatim in confirmatione religionis Chriſtianæ ac harmoniæ Veteris ac Novi Teſtamenti, ſpeciatim in ſingulis doctrinæ Chriſtianæ partibus, maxime autem in illuſtratione fundamenti noſtræ ſalutis poſiti in doctrina de Chriſto ejusque perſona ac officio, nec non dogmatum Eccleſiæ Evangelicæ principalium, de fœditate ac gravitate peccati, de neceſſitate gratiæ, de ſatisfactione & juſtificatione, nec non de neceſſario gratiæ juſtificantis ac ſanctificantis nexu; in *hermeneutica* autem *ſacra* per ſingulos pandectarum ſacrarum libros luculentiſſimum eſſe oſtendit. Elenchticum adverſus Judæos ac Socinianos, omnesque eos, qui primarium Eccleſiæ Evangelicæ dogma de ſatisfactione ſeu Chriſti merito noſtraq; juſtificatione vel plane negatum vel obſcuratum eunt, exercere ſeſe docet, unde ipſis etiam Judæis cæciorem eſſe oporteat, qui dogma de noſtri expiatione ac reconcilia-

tione & quod inde dependet, illud de gratuita peccatorum remiſſione ac juſtitiæ Chriſti imputatione in ſenſu forenſi accepta non agnoſcat: cum ipſi, obſtante licet ἀπειθείας velamine, quo minus lucem ac veritatem Evangelicam in Jeſu filio Davidis admittant, in eo tamen conſentiant omnes, quod peccatoribus in foro Dei expiatione & ſatisfactione opus ſit, & quod hæc ipſa totius Levitici nervus ac centrum fuerit; ab ipſis quidem non rite intellectum neque ad genuinum juſtificandi modum dextre applicatum. De ſe certe confirmat Autor, ipſum de veritate doctrinæ Evangelicæ in modo dictis primariis ejusdem capitibus e conſideratione totius *Oeconomiæ Leviticæ harmonica* adeo eſſe confirmatum, ut ne ſcrupulo quidem ulli locus ſupereſſe poſſit. Quam fidei ſuæ confirmationem uti omnibus lectoribus a Deo apprecatur; ita pædevtico-epanorthotici juxta ac paracletici uſus fructum quemlibet ipſo rerum ſpiritualium ſenſu experiri, quam verbis pluribus deſcribere mavult.

Ceterum liber omnis ordine, quem res ipſa & natura negotii ſuppeditat, planiſſimo diſpoſitus, quatuor omnino partibus, quarum prima de locis ſacris, ſecunda de perſonis ſacris, tertia de temporibus ſacris ſeu feſtis Hebræorum, quarta denique de actionibus ſacris agit, abſolvitur: quarum ſingularum contenta conſpectus libri generalis concinna tabula oculis animoque lectorum exhibet: ſingulis capitibus prolegomena introductionem brevem in rem ipſam complexa cum συνόψει rerum pertractatarum luculenta præmittuntur. Quodlibet caput duobus membris conſtat, quorum priori typum in ſe, poſteriori antitypi ſive myſterii Chriſti ac Chriſtianorum rationem pluribus paragraphis, ſed brevitate exponendi concinnis, dictione perſpicua rerumque δεινώσει dextre accommodata exſequitur, primæ parti, quæ ſectione prima locum ſacrum mutabilem ſive tabernaculum, ejus atrium cum contentis, ſanctum & ſanctum ſanctorum, altera ſectione locum ſacrum fixum ſive templum prius atque poſterius, cum myſterio Chriſti & Chriſtianismi repræſentat, appendix de aſylis adjungitur, in quibus & ipſis non minus typi & myſterii Chriſti ac Chriſtianismi ratio, quam aliarum gentium in erigendis aſylis κακοζηλία egregie notatur.

Se-

Digitized by Google

Secundæ parti de perſonis ſacris agenti præter Sacerdotium Aaronis, de quo ſectione ſecunda fuſe tractatur, inſeritur ſectione prima ampla multisque pulcherrimis obſervationibus fœcunda ſacerdotii Melchiſedeciani illuſtratio, ubi de binis diſſertationibus Academicis, in quarum una typum, altera antitypum olim propoſuerat Autor, retenta hic earundem aphoriſtica methodo, quicquid olim & hodie inter eruditos de illuſtrisſima illa materia actum fuit, accurata judicii lance exhibitum & ad Evangelii myſterium, epiſtola imprimis *ad Hebræos* traditum, applicatum videas. Alteri hujus capitis ſectioni Leviticum ſacerdotium examinanti prolegomena de primo genitorum, in quorum locum ſurrogati Sacerdotes ac Levitæ fuerunt, denominatione, prærogativa triplici, exauctoratione, & inauguratione, veſtitu, conſecratione, permutatione cum Levitis, hujusque translationis cauſa, pluribus agentia præmittuntur. Appendicis autem loco uberior de Naziræis & Rechabitis tractatio ſubjuncta invenitur. Tertia parte feſtorum Judaicorum omnium ea ſerie, qua ſe per annum exceperunt, ut ſcil. ſabbatum ſingularum hebdomadum excipiat novilunium ſingulorum menſium, ac deinceps feſtum Paſchatos, Pentecoſtes, buccinarum ſeu novi anni, expiationis & tabernaculorum ac tandem annus Sabbaticus & Jubilæus ſequantur, expoſitorum iſte ſcopus fuiſſe declaratur, ut myſterium Chriſti & Chriſtianismi adumbrarent. Cui tractationi ut deſcriptio cultus quotidiani præpoſita eſt; ita feſta a Judæis poſt captivitatem Babylonicam inſtituta, e quibus feſtum פּוּרִים & feſtum Encæniorum præcipua ſunt, huc non pertinere, utpote myſterio typico deſtituta, perhibetur.

Quarta denique parte, quæcunque in Antiquitatum ſacrarum ſyſtemate ſuperſunt, ſcopo antitypico idonea ſub generali actionum ſacrarum nomine comprehenſa proponuntur: quæ eo quidem brevior pars eſt, quo ſæpius rerum & actionum ſacrarum mentio jam in præcedentibus archæologiæ Biblicæ partibus fuerat facienda, duo habet capita; quorum priori de ſacrificiis omnibusque iis momentis, quæ per cognationem huc pertinent, diverſis membris; poſteriori de variis immunditiei & mundationis Leviticæ generibus agitur, additurque appendicis

loco pulcherrima Cl. Theologi Batavi Campeji Vitringæ de Angelo ſacerdote ejusque myſterio diſſertatio: cujus *priori* membro duæ notabiles & animadverſione digniſſimæ hiſtoriæ, quæ in libro Judicum c. VI, 18, 19 & XIII v. 20 leguntur, de Angelo ſacerdote, qualis apparuit duobus illuſtribus viris, Gideoni & Manoæ, recenſentur & illuſtrantur, eque illis omnino probandum ſuſcipitur, tum vere angelum Jehovæ in duobus illis caſibus ſacrificium feciſſe Deo & in flamma ſacrificii oblati in cœlos evectum eſſe, tum etiam angelum illum Jehovæ fuiſſe verum Jehovam filium Dei, hoc nomine *κυρίου* inſignitum in Hiſtoria populi Hebræi: *poſteriori* myſterium, quod latet ſub duobus illis notabilibus caſibus victimarum ab ipſo angelo Jehovæ oblatarum explicatum datur ac evincitur, duo hæc ſacrificia figuram geſſiſſe illius ſacrificii perfecti, quod filius Dei olim inter homines apparituruſ Deo patri ſuo vere offerat pro ſalute humani generis; ipſe in flamma hujus hoſtiæ h. e. virtute ſacrificii ſui Deo placituri aſcenſurus in cœlum ad occupandam gloriam ſibi a Patre decretam. Hæc de ipſo libro hoc pauca ad guſtum ſufficiant: ſed nec illud tacito nobis pede eſt prætereundum, quod ſumme reverendus Autor duplicis eruditi fœtus brevi ab ſe, ſi DEUS voluerit, expectandi ſpem in hoc libro fecerit orbi erudito: quorum alter quidem illius *hiſtoriæ Eccleſiaſticæ meletemeta* typis proxime ſubjicienda; alterum, *Iſagogen pleniorem in notitiam ſubſidiorum ſeu ſcriptorum, quæ de Antiquitatibus Biblicis extant* in *Hodegetico ſtudii Theologici literario* ſuo tempore exhibendam nobis pollicetur.

CHRISTIANI STOCKII, ADJUNCTI FAC. Philoſ. Jenenſ. Clavis Linguæ Sanctæ aditum aperiens.

Jenæ, apud Jo. Felic. Bielckium, 1717, in 8 maj.
Alph. 4.

NOn exiſtimandus eſt Iliada poſt Homerum ſcripſiſſe Præclariſſimus Autor, quod hoc Lexicon Ebraicum adornaverit. Quamvis enim varii reperiantur, qui ſucceſſive laboribus ejusmodi ſtudia ſua conſecrarunt, quos inter numerandi ſunt

Reuch-

Reuchlinus, Pagninus, Mercerus, Cevallerius, Bertramus, Fœrſterus, Avenarius, Brixianus, Buxtorffius, Coccejus, Robertſon, Guſſetius, Opitius, Schindlerus & Hottingerus, ab Autore prolixius in Præfatione recenſiti; omnium tamen lucubrationes ita ſunt comparatæ, ut aliquid Autori noſtro reliquerint, quo ſuum ab eorum operibus diſtinctum ſiſtere potuerit. Siquidem Clavis hæc admodum concinne fabrefacta, & omnia accurato ordine, facili atque delecto diſpoſita ſe præbent. In Radicibus nempe vocum exhibendis Autor ſeriem Alphabeticam obſervavit, &, quæ deperditæ viſæ erant, ex Linguis cognatis, Chaldaica, Syriaca, Samaritana, Arabica & Æthiopica reſtituit, eaque præter in ſingulis vocibus excutiendis ita verſatus eſt, ut ſtatim præmiſerit earum Analyſin, more Lexicographis conſueto, deinde ſubjecerit ſignificationum evolutionem, quoad ſignificatus generales, ſpeciales, proprios & improprios, eosque ſæpiſſime multos atque varios, quos agminibus velut locorum Scripturæ paſſim confirmavit. Singulos autem Literarum Sacrarum locos, quibus aliqua vocis ſignificatio ſedem quaſi patriam fixit, non ſolum ipſe diſcuſſit, ſed etiam aliorum Virorum Celeberrimorum commentationes & operas in conſilium adhibuit, ut Flacii, Glaſſii, Seb. Schmidii, Druſii, Guſſetii, Cocceji, Maji, Robertſoni, Danzii, prout in præfatione fatetur. Uſus igitur ex Opere hoc multus & prolixus tam Tironibus, quam Exegeſeos cultoribus exſpectandus eſt, quem etiam ſuo loco Homiletices ſtudioſi experientur, cum Lexicon hoc etiam Concordantiarum Ebraicarum vicem ſupplere poſſet. Sub finem inſtructum eſt Indice Latinorum interpretamentorum, cui tandem Dictionarium breve Chaldæo-Rabbinicum accedit, exhibens tum voces, quæ in Daniele & Eſra & Targumim occurrunt, tum vocabula, quibus Rabbini utuntur.

PETRI FRIDER. ARPE DE PRODIGIOSIS naturæ & artis operibus, Talismanes & amuleta dictis, cum recenſione Scriptorum hujus argumenti, Liber ſingularis.

Ham-

Hamburgi, apud Chriſtian. Liebzeit, 1717, 8.
Plag. 12.

Cl. Autor C. 1 de ortu, progreſſu & antiquitate artis Taliſmanicæ diſſerit. Intelligit autem *Taliſmanum* nomine, *imagines, characteres & literas certo ſub cœli poſitu, variis modis, ad varios mirabiles effectus, compoſitas.* Ortum ad tempora poſtdiluviana refert, & inprimis accuſat Ægyptios in omnem ſuperſtitionem maxime proclives: itemque Chaldæos & Babylonios, quibus Aſtrologiæ ſtudium multiplicem Taliſmanum condendorum materiam occaſionemque præbuiſſe creditur: cujus rei in exemplum memorantur *Teraphim* Labani, *Tephillim* Judæorum, primum quidem in legis divinæ memoriam compoſita, ſed verſa deinceps in ſuperſtitionem, vel potius, quod addendum erat, ὑπόκρισιν. Addit his p. 14 idola alia Judæis culta, Moloch, Aſtaroth, & porro Dianæ Epheſiæ imaginem, in cujus corona, cingulo & pedibus literæ erant exaratæ, quibus ſingularis virtus tribuebatur: nec non Gygis annulum, ſignum Minervæ Phrygiorum; Indorum ferrum pro turbinibus avertendis, ex Cteſiæ Indicis, & poſt alia Romanorum Ancile, ſcutum, quod Numæ cœlo donatum & imperii pignus ferebant. Pag. 36 enumerat privata quorundam Teleſmata, imagunculam Apollinis a Sylla, Veneris armatæ a Jul. Cæſare circumlatam. Pag. 43 monet, ex gentiliſmo ad Chriſtianos quoque translata fuiſſe fœdæ ſuperſtitionis adminicula, a Chryſoſtomo & Baſilio paſſim graviſſime damnata. P. 47 Arabum aliqua teleſmata, & p. 48 alia populorum ſeptentrionalium enarrat. Cap. II antiquiſſimos recenſet ſcriptores Taliſmanicos, ubi, rejectis pſeudepigraphis, Adamo, Abeli, Henocho, Chamo, Abrahamo, Salomoni tributis, primas iterum defert Ægyptiis, & ſpeciatim *Hermeti* illi *ter maximo*, de cujus libris multa erudite congeſſit. Converſus ad Chaldæos, *Zoroaſtris* libros, totiusque *Magorum* ſcholæ inſtituta allegat; & poſtea apud Græcos aperta Meſſeniorum Sacra, autoresque aliorum ſimilium arcanorum ſubjungit, Orpheum, Eumolpum, Pythagoram, Empedoclem, Democritum, & libellos quosdam nugaces, Platoni, Ariſtoteli, Alexandro M. & Alexandro Aphrodiſæo falſo tributos. Nec reticet horribilem

lem Chriſtiani nominis hoſtium quorundam impudentiam, qua Chriſto optimo maximo, noſtro Soſpitatori, libros, ad Petrum & Paulum ſcriptos, magicos attribuere non fuerunt veriti, quorum retudit jam olim inſaniam Auguſtinus. Tum medicorum aliquot curationibus Teleſmanicis faventium, Galeni nimirum, Sexti Jul. Africani, Scammonici Sereni, Alexandri Tralliani & Theodori Priſciani, mentionem injicit, & tandem addit Jamblichum, & *Philoponi* a Photio conſervatum, libri adverſus Jamblichi ſimulacra ſcripti, argumentum. Cap. III obſcurorum & incertæ ætatis ſcriptorum notitiam complectitur, quos omnes huc ut referamus, opus non eſt. C. IV medii & recentioris ævi ſcriptorum Taliſmanicorum memoriam complexus eſt. Ubi obvii ſunt Leopoldus Epiſc. Friſingenſis, Albertus M. Th. Aquinas, Rogerius Baco, Arnoldus de Villa Nova, Marſil. Ficinus, Jo. Gerſon, Hier. Torellas, Jo. Trithemius, H.C. Agrippa, Theophr. Paracelſus, Jo. Fauſtus, Fluddius, Gaſtarellus, & alii, quos inter multi, non ut probent, ſed ut manifeſtius confutent & rejiciant vanitates iſtas & nugas, de iisdem nonnulla in libros retulerunt. Cap. V referuntur alii Autores, qui de materia Taliſmanica, metallis nimirum, lapidibus, herbis aliqua tradiderunt. Et tandem ſubjunguntur Cap. VI ii, qui Taliſmanibus affinia tradunt. Pertinere autem huc illos exiſtimat, qui de imaginibus mirabilibus, de nominibus barbaris & characteribus imperſcrutabilibus, de literarum & numerorum myſteriis, denique de harmonia macrocoſmi & microcoſmi atque univerſi ſympathia, multa crepant, multasque in illis omnibus virtutes arcanas reſidere arbitrantur. Noſtro judicio, laudem meretur Autor doctisſimus, quod in vanis ſuperſtitioſorum hominum terriculamentis, quæ ipſe ſerio deteſtatur, eo fine, ut etiam apud alios vileſcant, atque omne pretium amittant, in lucem omniumque conſpectum producendis, curatiorem ex inſtituto induſtriam collocare non dubitavit.

A CRITICAL ESSAY ON FEVERS &c.

i. e.

CRITICON FEBRIUM; AUTORE EDUARDO STROTHER, Med. Doct. & Societ. Regiæ Londinenſ. Collega.

Londini, apud Carolum Rivington, 1716, 8.
Plag. 14.

POſtquam Autor Clariſſimus in introductione huic tractatui præmiſſa de uſu & abuſu Matheſeos in Medicina, de baſi indicationum, & de εὐοδίᾳ Medicorum quædam commentatus fuerat, febrium theoriam & curam in ipſo opere ante oculos ponit, & in therapia rei cardinem in eo verti docet, ut conſideret Medicus, quale evacuationum genus in hac vel illa febre locum obtineat, & in quantum ægrorum vires permittant, easdem vel continuare, vel repetere. Febris igitur, cujus præſentiam calor quidem extraordinarius cum pulſu frequenti & celeri manifeſtat, ex Autoris mente a ſanguinis vitio dependet, qui vel in quantitate vel qualitate vel motu alteratur. Communicantur enim maſſæ ſanguineæ, ab aere quandoque, particulæ quædam heterogeneæ, motum ejus turbantes, donec iterum ex ejus conſortio fuerint proſcriptæ. Quæ ſi ſalinæ aut ſulphureæ ſint, aut utrasque obtineant qualitates, magnus accenditur æſtus cum pulſu validiori, unde mixtura ſanguinis diſſolvitur, nec ulla heterogenei ab homogeneo ſecretio ſperari poteſt. E contrario ſi multo craſſiores vel viſcidiores fuerint iſtæ particulæ, quam quæ emunctorium aliquod penetrare & tranſire queant, æſtus non adeo ardens erit, & pulſus debilis. Si quis igitur febre corripitur, cujus vires validæ ſunt, & ubi calor debitum nactus eſt gradum, particulæ morbificæ ſenſim attenuantur, in debitis emunctoriis & colatoriis debito tempore ſecernuntur, febrisque modo citius, modo tardius ceſſabit. Quodſi vero ſanguis motum juſto celeriorem vel tardiorem adeptus eſt, tunc vel febris ardens vel hectica orietur. Atque hæc generalis febrium diviſio eſt, ſola quæ Symptomata rite explicat, & cynoſuræ loco Medicis Praxin exercituris inſervire poteſt, an & quomodo evacuandum, quæque alterantia conducant, quæve obſint. Evacuationum ſpecies enim a conditione ſanguinis, quam ſymptoma-

ptomata demonſtrant, quantitas vero a viribus ægri determinatur. Pulſus debilis in principio febrium raro a ſpirituum animalium defectu, plerumque ab eorundem ſuppreſſione oritur. Hinc evacuationes omnino indicantur, magisque neceſſariæ ſunt in nimia humorum quantitate; in primo vero principio febrium malignarum inſtituendæ veniunt. Ubi æſtus magnus & pulſus vehemens, aut calor non adeo magnus, pulſus vero oppreſſus eſt, ægroque vires conſtant, conducunt clyſmata, venæ ſectiones, ſcarificationes, hirudinum applicationes, diluentia, papaverina, & acida. Venæ ſectio neceſſaria eſt, in affectibus inflammatoriis, in plethora, in hæmorrhagiis, in reſpiratione difficili, imprimis ægris junioribus exiſtentibus & vini uſui addictis. Alexipharmaca leniora, qualia pulveres teſtacei ſunt, locum obtinent in calore non adeo inſigni cum pulſu debili, quanquam celeri, in febribus ſenum, in nimiis evacuationibus, in ventriculi affectibus, in materia morbifica critice hactenus in cutem protruſa, nunc vero regreſſa, in epilepſia febrium exanthematicarum, in ſalivatione ſuppreſſa, aut ubi criticus quidam motus fuit impeditus. Ubi æſtus vix ac ne vix quidem percipi poteſt, extrema interim frigent, calidiora Alexipharmaca in uſum ſunt vocanda ut radix Serpentariæ Virginianæ, ſpiritus volatiles cornu cervi, ſalis ammoniaci, & cordialia ſpirituoſa, una cum veſicatoriis & ſuppedaneis attrahentibus, ac circa morbi ſtatum vinum concedendum eſt; quod etiam tenendum in conſtitutione peſtilentiali, ac ubi puſtulæ varioloſæ, bubones ac carbunculi retroceſſerunt. Veſicatoria certe magni ſunt uſus in principio ac ſtatu febrium, pro comate ac deliriis avertendis, quando pulſus debilis & caput multo ſanguinis ſero eſt repletum. Cortex Peruvianus in quavis vel remittente vel intermittente febre egregie conducit, in aliis vero cum efflorescentiis cutaneis conjunctis non ſecure ſatis datur, niſi omnia jam exanthemata eruperint. Reliqua, quæ præter hunc extant, febrifuga ante paroxyſmum ſunt propinanda. Circa ſtatum febrium id, quod criſin innuit, ſedulo eſt promovendum. In declinatione morbi evacuantia, purgantia puta oppropriata, vel venæſectiones indicantur, modo caveamus, ne, quod critice expulſum eſt,

 repel-

Digitized by Google

repellatur. Emetica proſunt, ubi nauſea, vomitus, vel alius ventriculi affectus moleſtiam creat, ſin illa contraindicentur, lenientia, per vices data, iis ſubſtitui debent, aut clyſmata in ægris tenerioris conſtitutionis. Lenientia certe talia neceſſario requiruntur in humorum turgeſcentia, in ſaburra inteſtinorum, ante febris invaſionem, in alvi conſtipatione, in comatoſis affectibus, & poſt ſigna coctionis. Diaphoretica in peſte & malignis febribus utramque faciunt paginam, in ardentibus quidem antimonialia fixa, & ſalſo-acida, in hecticis volatiliora magis proſunt. Et quemadmodum ſingulis febribus calor & pulſus nec nimis exaltati nec infra debitum gradum depreſſi eſſe debent, ita in priori caſu frigidiora, in poſteriori calidiora requiruntur medicamenta. Opiata quidem in omnibus evacuationibus enormioribus, in commotione ſpirituum inſigni, in doloribus atrocioribus, in phrenitide, & in anxietatibus maxime conducere videntur, cavendum tamen ſedulo eſt, ne ante criſin exhibeantur. Revulſiones inſtituendæ veniunt, quoties nobile aliquod viſcus, ſive cerebrum, ſive pulmo, ſive quodvis aliud illud fuerit, a morbi ferocia impetatur. In quavis febre materiæ morbificæ quantitas eſt evacuanda per remedia diverſæ ejus conditioni accommodata; hinc modo vena ſecanda, modo lochia promovenda, modo ſudor concitandus, modo menſes ciendi ſunt. In criſibus agoniſticis evacuationes nec agendæ, nec turbandæ ſunt, ſed naturæ totum opus committendum, quodſi enim modum exceſſerint, tum non pro criticis ſed ſymptomaticis motibus habendæ ſunt. Symptomata quævis ut mitigari debeant, ipſa indicant. Ne igitur Autor Clariſſimus in aliqua re defeciſſe videatur, quibus remediis ea perdomuerit, ſincere indicat.

Verſuch der Univerſal-Vermehrung ꝛc.

hoc eſt

GEORGII ANDREÆ AGRICOLÆ, PHIL. ET Med. Doct. & Phyſ. Ord. Ratisbonenſ. Tentamen multiplicationis univerſalis omnium arborum, fruticum & florum.

Ratis-

Ratisbonæ, ſumtibus Autoris, 1716, in fol.
Proſtat Lipſiæ apud Joh. Theod. Boetium.
Alph. 2 plag. 13 Tab. æn. 16.

CUm anno ſuperiori Cl. Autor inventum quoddam ſuum circa vegetationem arborum pro certa pecuniæ vi curioſis offerret; omnium fere oculos in ſe convertit animosque in admirationem rapuit. Pollicebatur nimirum methodum certam, qua ope ignis & mumiæ (quam appellabat) vegetabilis a ſe inventæ ex ſingulis foliis, gemmis, ramulis ſtirpis atque ramis arbores perfectæ exiguo temporis intervallo producere liceat, ita ut ſexaginta arbores laborem nonniſi unius horæ depoſcant. Immo addebat, diurno labore 315 arbores fructiferas altitudinis 5, 6 & 9 pedum, ſylveſtres altitudinis 10, 15 & 17 pedum numero 1126 obtineri poſſe. Arcanum hoc nonniſi 160 perſonis revelare conſtituerat, ſoluto a ſingulis pretio 25 florenorum, earum tamen animas graviſſimo juramenti vinculo obligans, ne idem ſe invito propalarent. Non defuere, qui ſub hac conditione inventum coemerunt: plerorumque tamen expectationem fefellit eventus, qui celerem arborum vegetationem ſomniaverant, cum Autor nonniſi doceret, quod radicibus arborum perinde ac truncis (quod hactenus in uſu fuit) ramulos inſerere liceat. Equidem animus ipſi erat non ante publicare meditationes ſuas, quam eas experimentis ſufficienter comprobaſſet: quoniam tamen non nemo ſacramenti religionem inſuper habens ipſo invito in publicum emiſerat quæ in ſcripto ſecreto cum curioſis communicaverat, mentem mutavit & partum ante diem in lucem edidit, rogans Lectores, ne, ſi forte quispiam quædam minus ſuccedere experiatur, ipſum publice refellat: ait enim, ſe ipſum errorem, ſi quis admiſſus fuerit, animadverſurum & correcturum, ubi ad experimenta deſcendet. Antequam vero ſua de multiplicandis arboribus conſilia in medium profert; multa alia ad doctrinam de vegetatione ſpectantia præmittit. Scilicet Sect. 1 c. 1 de principio movente vegetabili arboris in ovo ſeu ſemine diſſerit. Vocat idem magnale magnum, ſpiritum mundi ſeu catholicum, ſpiritum architectonicum. Immateriale eſſe ſuſpicatur & rationale; quod tamen certe definire

non audet. Mavult defendere, quod materiale ſit & ex materia lucida æthereo aerea conſtet. Probat, quia radix in plures partes diviſa producit arbores multas ſinguliqne ſurculi truncis aliarum immiſſi in arbores degenerant. C. 2 ſitum embryonis arboris in ovo ſeu ſemine conſiderat, exempli loco amygdalam ſumens. Ubi ſimul diſputat de diſcrimine utriusque ſexus in ſemine plantarum, de accelerandis incrementis plantarum, de ſeminis duratione. C. 3 ad exitum & productionem partium ſimilarium & diſſimilarium arboris ex ovo & introductione in ovum digreditur. Prolixe defendit, omnem plantam ſuam habere radicem, etiam muſcum, fungos, lenticulam paluſtrem & malabatrum, provocans ad obſervationes microſcopicas easque domeſticas. Radiculam primo omnium ex ſemine progerminare, experimento didicit. Eam a trunco ſub initium diviſam reperit, nonniſi ſucceſſu temporis cum eodem coaleſcentem. Tot eſſe radiculas ſuſpicatur, quot ſunt in ramis folia atque gemmæ. Nec parum incrementum arboris promoveri, ſi ſemen terræ ita committatur, ut radicula deorſum vergat. De truncis obſervationes Malpighii proprio Marte repetit & Schematiſmis illuſtrat. Uſum medullæ eſſe credit, ne truncus nimium exſiccetur, nec ventorum vi frangatur. C. 4 de humoribus, ſucco nutritio & augmentatione arboris in ovo & extra ovum tractat. Succum nutritium heterogenum eſſe docet, conſtantem ex particulis aqueis, ſalinis, ſulphureis, balſamicis & terreis. Varietatem in diverſis plantis pendere a varietate proportionis. Nutritionem fieri a ſpiritu architectonico juxta rationem a Deo in prima creatione ipſi præſcriptam. Sub finem diſquirit, cur arbores hieme folia deponant & cur ſuccus nutritius aſcendat. C. 5 de morbis & morte arboris intra & extra ovum agit & hanc in ſeparatione animæ a corpore conſiſtere putat. Inter morbos refert rubiginem, nimiam vaporationem, uredinem cum externam, tum internam (quam poſteriorem oriri arbitratur ex læſione radicum in transplantatione, improbans ſcilicet morem communem hortulanorum) carbunculationem, vermiculationem, defluvium, maraſmum, ſterilitatem, icterum album, ſcabiem, muſcum, vulnerationem &c.

Digitized by Google

&c. C. 6 palingeneſiam ſeu reſuſcitationem arboris in ovo & extra ovum impugnat.

Sect. 2 c. 1 inſcribit de multiplicatione naturali univerſali omnium fruticum & florum a Deo & natura in natura ordinata: ubi motorem univerſalem agnoſcit lucem primævam, quam ex ſubſtantia ſpirituali & elementari una componi ſtatuit. Promittit etiam, ſe in poſterum ope ſalis ſui Mercurialis celerem vegetationem tentaturum. C. 2 docet modum antiquum multiplicationis arborum & fruticum Adamo & Patriarchis uſitatum, nempe per ſemina. C. 3 ex variis Autoribus colligit varias vias & modos hodiernos multiplicationis arborum & fruticum, nempe 1 ex ſeminibus, 2 ex foliis, 3 ex ſurculis & gemmis, 4 ex radicibus in partes plures diſcerptis. Monet, *Fridericum* quendam, hortulanum Auguſtanum, primum arborem educaſſe ex folio cum gemma terræ commiſſo, aqua aſſidue adſperſa. Singulare autem experimentum eſt Viri generoſi de *Münchhauſen*, qui ex folio citrino (Itali *Limon a Rivo* vocant) arbuſculum produxit pomo gravidum, etſi gemma careret.

Sect. 3 tandem ad ſua inventa progreditur. C. 1 præliminaria quædam præmittit, quæ parum aut nihil ad rem faciunt. C. 2 enarrat, qua occaſione ad ſua pervenerit: ubi ſurculorum & gemmarum inſitionem declarat, hancque rationem reddit, quod inventum ſuum vendiderit, ne deeſſent ſumtus in editionem operis præſentis faciendi. C. 3 varias vias & modos artificialis multiplicationis univerſalis cum omnibus requiſitis & adminiculis deſcribit. In omni planta fieri jubet, quod hactenus particulariter in nonnullis tentatum. Oſtendit itaque tentamine primo, quomodo per diviſionem radicum arbores multiplicandæ, cum experientia doceat a radicibus ſtolones emitti. Tentamine ſecundo ex foliis & ramulis ope ignis & Mumiæ, quam vocat, arbores educari jubet, cum in foliis pariter ac ramulis lateant radices, quarum ſtigmata ubique evidenter eluceant. Tentamine tertio peculiarem methodum tradit radices iſtas prompte eliciendi. Tandem tentamine quarto & quinto de ſurculis arborum radicibus immittendis agit, & compoſitionem Mumiæ, quam vocat, vegetabilis deſcribit, quæ eſt

ceræ

Digitized by Google

ceræ quædam præparatio, arbores contra humores defenſuræ. Capite ultimo uſum hujus multiplicationis arborum in viridariis, prædiis ruſticis & ſylvis commendat.

Mathematiſches Lexicon,

h. e.

LEXICON MATHEMATICUM, IN QUO termini Matheſeos univerſæ perſpicue explicantur, & ad hiſtoriam mathematicam ſpectantia ſparſim traduntur, doctrinarumque ſedes indicantur; Autore, CHRISTIANO VVOLFIO, P. R. B. Conſ. aul. & P. P. O. S. R. B. & B. S.

Lipſiæ, apud J. F. Gleditſchii Filium, 1716, in 8 reg. Alph. 2 plag. 6.

Licet Cl. Autor Matheſi ab initio non alium in finem operam dederit, quam ut methodum mathematicam intimius perſpiceret, eamque ad diſciplinas philoſophicas, moralia præſertim & metaphyſica, transferret; ad docendam tamen Matheſin admotus, poſtquam luculentum Matheſeos uſum perſpexiſſet, elementa Matheſeos univerſæ tum vernaculo, tum Latino idiomate edidit (de quibus dictum eſt in Actis A. 1710 p. 486, A. 1714 p. 249 & A. 1716 p. 49) ut ad divina hæc ſtudia pleriſque inacceſſa viam planam ſterneret. Enimvero deeſſe adhuc videbantur incitamenta, quibus incauta ſtudioſorum cohors ad mathemata tractanda commoveretur. Quare cum B. Editor operam Autoris in Lexico Mathematico conſcribendo requireret, eam licet ſibi valde moleſtam, ſubterfugere tamen noluit, quod hanc occaſionem maxime commodam judicaret, qua animos multorum ad ſtudia Mathematica inflammaret. Eum itaque in finem non modo terminos in quavis Matheſeos parte obvios clare ac diſtincte explicavit, & figuris ligno affabre inciſis illuſtravit, ut rerum in Matheſi pertractatarum varietas hominibus de divina hac ſcientia alias parum ſollicitis innoteſceret; verum etiam earundem utilitatem paſſim commonſtravit. Utque pluribus inſerviret, ſedes quoque doctrinarum fideliter indicavit,

Digitized by Google

vit & ad hiſtoriam mathematicam ſpectantia liberali manu adjecit. Ceterum circa uſum hujus Lexici ſub finem præfationis oſtendit, quomodo eodem in venandis notionibus diſtinctis & adæquatis uti poſſimus, ut prima intellectui eaque non infimæ notæ perfectio acquiratur. Nos nonnulla ſpeciminis loco inde proferemus.

Refert itaque Noſter, *Johannem Regionum* primum uſum eſſe Arithmetica decimali in condendo Canone Sinuum. Longo intervallo poſt *Simonem Stevinum* edidiſſe Tractatum exiguum de Logiſtica decimali, in quo eandem Aſtronomis, agrimenſoribus, pithometris, mercatoribus &c. commendet, hancque Arithmeticæ ſpeciem in Geometriam practicam introduxiſſe, quam mox *Johannes Harmannus Beyerus*, Medicus Francofurti ad Mœnum A. 1619 in peculiari Tractatu magis excoluerit. Arithmeticæ practicæ demonſtrationes inprimis commendat, quas dedit *Maurolycus* in libris Arithmeticorum. Alias in formalibus Syllogiſmis exhibuiſſe *Georgium Heniſchium* in Arithmetica perfecta. Logiſticæ ſexagenariæ demonſtrationes dediſſe *Barlaamum* monachum, cujus Logiſticam ex Græco in Latinum tranſtulit *Joan. Chambers* & notis inſtructam A. 1609 edidit. Arithmeticam ſurdorum mire facilitari ait, ſi more *Leibnitiano* & *Nevvtoniano* ad formam rationalium reducantur: quo artificio ipſe uſus in ſuis Analyſeos elementis. Veteris Aſtronomiæ ſtudioſis inſervire cenſet Epitomen Almageſti *Ptolemæi*, quam *Georgius Purbachius* inchoavit, *Johannes Regiomontanus* diſcipulus ejus perfecit. Inſtitutionibus Aſtronomicis *Tacqueti* & *Gregorii* vera deeſſe exempla, quibus præcepta illuſtrantur & una elementa Tabularum ſtabiliuntur, dolet. Ceterum Aſtronomiæ utilitatem cum in comprehendenda perfectionum divinarum infinitate, tum intellectus humani perfectione prædicat. Stellarum in aſteriſmos diſtributionem in China uſitatam reperiri in R. P. *Noellii* obſervationibus Mathematicis & Phyſicis c. 5. Axiomata vera non eſſe niſi propoſitiones identicas, ſi rigoroſe loqui volueris: quoniam hæ ſolæ indemonſtrabiles. Variationem altitudinis Mercurii in tubo

M *Torri-*

Digitized by Google

Torricelliano primum obſervaſſe *Ottonem de Guericke*, antliæ pneumaticæ inventorem. Cameræ obſcuræ inventionem deberi *Joh. Baptiſtæ Portæ*, qui ope ſpeculorum concavorum imaginibus invertendis ſitum erectum conciliarit. Circini proportionum verum inventorem eſſe *Juſtum Byrgium*, quem ante A. 1603 talia inſtrumenta confeciſſe & vendidiſſe ex dedicatione *Levini Hulſii*, quam Tractatui tertio de inſtrumentis mathematicis præmiſit, conſtet. Anno demum 1605 *Philippum Horcherum* & A. 1607 *Gallilæum* ſuos de hoc inſtrumento tractatus edidiſſe, ut adeo *Gallilæus* & *Balthaſar Capra* de inventionis gloria fruſtra inter ſe diſceptarint. Circuli diviſionem in 360 gradus & ſcrupula ſexageſima ex *Ptolemæi* Almageſto mutuatam eſſe: diviſionem in fractiones decimales ſuaſiſſe *Stevinum* in præfatione ad Logiſticam decimalem, approbaſſe *Oughtredum* & *VVallifium*, eadem uſos eſſe *Henricum Briggium*, *Johannem Nevvtonum* & *Nicolaum Mercatorem*: quo minus in Aſtronomiam admittatur, obſtare neceſſitatem obſervationum hactenus a tot Aſtronomis celebratarum. Cochleæ perpetuæ uſum inſignem eſſe in vincenda reſiſtentia paulo majore & in motu retardando. Exempla prioris occurrere apud *Auguſtinum de Ramellis* in theatro Machinarum; poſterioris vero apud *Hugenium* in poſthumis p. 431 & ſeqq. Problemata de Cometæ magnitudine, longitudine, diſtantia ac loco inveniendis primum propoſita fuiſſe a *Regiomontano* & cum aliis ejus ſcriptis A. 1544 lucem adſpexiſſe; eadem vero exemplis veris illuſtraſſe *Tychonem* Progymnaſm. Tom. 2 & *Hevelium* in Cometographia. Conchoidis uſum in conſtruendis æquationibus cubicis & biquadraticis monſtraſſe *Nevvtonum* in Elementis Algebræ; in contrahendis columnarum ſcapis *Blondellum* in Curſu Architectonico. Uſum curvarum in genere elucere in conſtruendis problematibus, in figuris eligendis ad aliquid præſtandum aptiſſimis, in abditis rationibus inveſtigandis & Naturæ ac Artis arcanis detegendis. *Gallilæum* primum tranſtuliſſe curvas ad Naturæ myſteria explicanda. Triplicem nimirum cognitionem rerum naturalium & artificialium ſtatuit Autor. Primam

vul-

Digitized by Google

vulgarem vocat, qua ſcilicet per experientiam conſtat rei poſſibilitas: ſecundam *philoſophicam* appellat, quæ rationes poſſibilitatis ſuperaddit: tertiam denique *mathematicam* dicit, quæ quantitates virium atque effectuum metitur, atque hanc ultimam curvarum opem ſæpius implorare aſſerit. Demonſtrationem eſſe ait concatenationem plurium ſyllogiſmorum, ita quidem inter ſe connexorum, ut concluſiones antecedentium ſint præmiſſæ ſequentium. Quasdam tamen præmiſſas omitti ſolere, vel quia per citationem, vel quia per terminum, quem cum alia præſente communem habet, lectori attento in memoriam revocatur: unde non infrequens ſit, ut duæ concluſiones immediate ſe mutuo excipiant. In Geometria quidem plerumque minorem primi ſyllogiſmi per intuitum figuræ agnoſci, majorem vero ex antea cognitis ope termini communis in memoriam revocari: unde combinando terminos diverſos in præmiſſis occurentes eliciatur concluſio, qua pro præmiſſa aſſumta, ratiocinatio facile continuetur, quamvis ſubinde plurium ſyllogiſmorum minores ex figuræ conſpectu deriventur. Eandem vero ratiocinandi formam, quam Geometræ veteres in demonſtrando rigoroſe obſervant, in omnibus vitæ humanæ negotiis locum habere, & inde rationem derivari multarum cogitationum, cur mentem noſtram ſubeant: id quod evidenti exemplo declarat Noſter. Atque hinc ſub initium ſtudiorum commendat Matheſin, antequam intellectus per inordinata ratiocinia in aliis diſciplinis corrumpatur. Pueris commendat mechanicum quoddam demonſtrandi genus, circini applicatione abſolvendum, ea tamen cautione inſtituendum, ut oculis ſpectanda exhibeantur, quæ in vera demonſtratione intellectui præſentia ſiſtenda: ita nempe tranſitum ab imaginatione ad intellectum fieri faciliorem expertus eſt. Ex *Plutarcho* refert, Athenienſes *Protagoram* in exilium expuliſſe & *Anaxagoram* in carcerem conjeciſſe, quod Lunam ab umbra terræ eclipſari docerent. Eclipſium ſolarium veram cauſam primum detexiſſe *Thaletem*. Quod optima dentium figura ſit epicycloidica, repertum eſſe a *Rœmero*, poſtea demonſtratum a *Philippo de la Hire*. Univer-

ſalem regulam extrahendi ex numeris radices quascunque deſideratas jam dediſſe *Stiſelium* in Arithmetica perfecta. Iridis explicationem, quam dedit *Carteſius*, deſcriptam eſſe ex *Antonii de Dominis* libro de Radiis viſus & lucis a *Bartolo* A. 1611 Venetiis publicato. Logarithmorum indolem perſpicue expoſuiſſe *Stiſelium* modo laudatum loc. cit. ad Trigonometriam primum privatim applicaſſe *Juſtum Byrgium*, mox publice *Neperum*. Lumen ſecundarium Lunæ eſſe lumen Solis a terra reflexum, primum docuiſſe *Mæſtlinum*. Numerum in genere definit, quod ſit ad unitatem ut recta ad rectam. Perpetuum mobile *Orffyrei*, de quo dictum eſt in Actis A. 1715 p. 46, pure mechanicum nec ad molendina animanda ſuffecturum cenſet; ejus tamen ſtructuram internam dignam omnino judicat, quæ Philoſophis & Mathematicis innoteſcat.

MAG. PETRI HORREBOWII MATH. SUPER. in Univerſitate Havnienſi Prof. Ord. determinatio apparentis diametri Solaris.

CUm proxime cogitationes meas de reſtituendis motibus Solaribus propoſuerim, nihil autem ſatis limitate de apparente Solis diametro ſtatuerim; volui & hac in parte curioſitati Orbis eruditi pro virili ſatisfacere. Per hos ergo viginti quatuor annos, ab anno nimirum 1692 ad annum 1716, in quibus peractæ fere continua ſerie obſervationes cœleſtes in promptu ſunt, tranſitus diametri Solaris per meridianum conſtanter fuit 2′. 9″. 15‴. quando ſcilicet Sol fuit in media ſua a Tellure diſtantia, quod interea contigit, & præcipue anno 1706, ♈ & ♎ 7°. 30′. nam in hoc negotio ultima non requiritur accuratio. Ergo iisdem temporibus declinatio Solis fuit 2°. 58′. 55″. neque enim hoc negotium turbat in declinatione paucorum ſecundorum error. Reſolvuntur itaque 2′. 9″. 15‴. temporis in 32′. 18″. 45‴. arcus; ſeu 116325‴. Porro ut radius 10000000, ad 116325‴; ſic coſinus declinationis 9986457, ad 116167‴. id eſt 32′. 16″. 7‴.

quæ

quæ eſt apparens diameter Solis in media diſtantia. Ex declinationibus ſuperioris & inferioris limbi Solaris in meridie iisdem temporibus ſumptis, concluditur diameter Solis in media diſtantia 32′. 14″. In ea autem altitudine deprehenditur refractio inferioris limbi 2″ major, quam ſuperioris, quibus adjectis, fit diameter Solis 32′. 16″. ut antea.

Quando Sol eſt in diſtantia apogea, invenitur ejus diameter ex declinationibus limborum 31′. 43″ vel 44″, ſumendo inter omnia medium. Tranſitus diametri iisdem temporibus per meridianum interdum 2′. 18″. temporis, interdum 2′. 18″. 15‴. Aſſumo inter utrumque medium 2′. 18″. 8‴. temporis, quod in arcu dat 34′. 32″. ſeu 2072″. Iisdem temporibus declinatio Solis eſt 23°. 16′. 34″. ergo ut radius 100000, ad 2072″; ſic coſinus declinationis 91863, ad 1903½″. id eſt 31′. 43½″. ut antea.

Quando Sol eſt in diſtantia perigea, varia & inconſtans eſt diameter ex declinationibus limborum deducta, forſan ob inconſtantiam refractionum in tam parva altitudine; frequentiſſime tamen occurrit 32′. 35″. In ea autem altitudine refractio inferioris limbi ſuperat refractionem ſuperioris quaſi 14″, quibus adjectis, naſcitur diameter Solis perigei 32′. 49″. Tranſitus diametri Solis per meridianum maxime probabilis iisdem temporibus eſt ſæpe 2′. 22″. 45‴. ſæpe 2′. 23″. ſæpius minor, ſed & non raro major; hinc ergo aſſumo medium 2′. 22″. 52‴. quod in arcu æquatoris dat 35′. 43″. ſeu 2143″. dico ergo: Ut radius 100000, ad 2143″; ſic coſinus declinationis 91863, ad 1969″. ſeu 32′. 49″. ut antea.

Tabulam per hanc feſtinationem pertexere non licet, ſed hanc facile adornaverit quicunque in hiſce ſtudiis non plane hoſpes.

Quæ prolixiora nobiſcum communicavit Cl. Autor ſub titulo ἀλεγχυία Kepleriana εὔλεγχος, *in Suppl. T. VI Sect. 8 p. 366 exhibuimus.*

VITA CLARISSIMI VIRI GEORGII FABRICII Chemnicenſis, e monumentis ipſius literariis epiſto-

liſque MSctis, nec non aliorum, qui ejusdem cum Fabricio ætatis fuerunt, doctorum Virorum literis eruta & Commentatione peculiari deſcripta, ſtudio M. JO. DAVIDIS SCHREBERI Provincialis Scholæ, quæ Miſenæ eſt, Con-R.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchii B. fil. 1717, 8.
Alph. 1 pl. 1.

NOn omnium, qui Virorum in literis præſtantiſſimorum merita & famam ad poſteritatis memoriam propagare ſtuduerunt, pares conatus, multo minus pares & æquales labores fuiſſe novimus. Rara enim ea temporum eſt felicitas, ubi Viri doctiores Gaſſendi & Camerarii exemplo animum variis doctrinæ præſidiis inſtructum ad ſcribendum vitas afferunt, & idoneis ad id collectis monumentis debitum pietatis officium clariſſimis Viris poſt fata perſolvunt. Sua proinde laude nequaquam fraudandus eſt Cl. Schreberus, qui celebrium hujuscemodi Virorum veſtigiis inſiſtens id ſibi potiſſimum negotii datum exiſtimavit, ut ſui non tantum Georgii Fabricii memoriam ſolicite renovaret, ſed & aliorum, qui ea ſimul ætate vixerant, nomen ab interitu & oblivione vindicaret. Plurima enim, quæ hic leguntur, ex ipſius Fabricii ſcriptis epiſtolis nondum editis, aliisque ejusdem ſeculi monumentis literariis depromta exhibentur. Uti autem ex præfatione patet, debuit hic libellus, in quo conficiendo tria integra luſtra Cl. Autor conſumſit, incunabula ſua cuidam ſermoni, quem ſub examinis ſolennioris auſpiciis de vita meritisque Fabricii in illuſtri Miſenenſium ſchola olim recitaverat, cum vero poſtea accidiſſet, ut Profeſſor quidam Academiæ celebrioris, quem, ſi recte meminerimus, I. A. P. fuiſſe arbitramur, in itinere ſcholam illam ingreſſus explicari alumnis Fabricii hiſtorias ſacras audiret, & nihil de Viro iſto ſibi conſtare profiteretur, indignum oblivione tanti Viri nomen obliterari exiſtimavit, & protinus uberiorem de vita Fabricii telam contexere aggreſſus eſt. Natus autem eſt vir celebris Chemnicii urbe Miſniæ haud ignobili IX Calend. Maji, an-

an. 1516, qui quoniam Georgio in faſtis ſacer erat, nomen Georgii Fabricio noſtro impoſuit. Patrem nactus eſt Georgium Goldſchmid, fabrum aurarium, matrem Margaretham, fratres vero habuit Blaſium, Jacobum, & Andream, quorum unusquisque literarum ſtudiis haud leviter imbutus fuit. Georgium autem in pueritia paternæ arti deſtinatum binis vicibus exinde a Sculteto liberatum in patria ſchola primum inſtituit Valent. Hertelius. tum Annebergæ & Freibergæ Jo. Rivius, donec Lipſiam ad optimam bonarum artium mercaturam miſſus Caſp. Bornerum inprimis diligenter audiret. Ut autem in ſtudiorum curriculo felicius pergeret, & moribus iſtius ſeculi faceret ſatis, cum Wolfgango ex nobiliſſima & perantiqua Wertherorum proſapia oriundo A. 1530 in Italiam peregre abiit, & Lazarum Bonamicum Patavii, Paul. Manutium Venetiis, Petr. Victorium Florentiæ, Barth. Marlianum Romæ, & Hadrianum Guilelmum Neapoli ſibi amicos conciliavit. Nec vacuum prorſus hoc iter fuit ſuis periculis, inter quæ fere maximum numeratur, quod Miſam Umbriæ fluvium trajiciens pene aqua ſuffocatus interiit, de qua re ipſe:

p. 1. 3. 19. 31. 42. 45. 52.

- - - Vix ope ſum Miſæ ſervatus in undis 63.
Vectoris, quia me torta vertigine cæcum
Jam vortex celeri raptabat in æquora curſu.

Quibus & accedit, quod omnis diſcriminis, cui tum Wertherus exponebatur, ob arctiſſimum, quo mutuo inter ſe complectebantur, amoris vinculum, individuus ſocius & comes fuerit. His autem feliciter ſuperatis in patriam rediit, & Philippi Antoniique Wertherorum fratrum ſtudia Argentorati moderatus eſt. Quo officio rite defunctus Freybergæ & Chemnicii adoleſcentibus quibusdam inſtituendis ſuam navavit operam, donec A. 1516, adnitente pro ipſo potiſſimum Rivio, Miſenam evocaretur, ut ſcholam illuſtrem Saxonum Electoris auſpicio haud ita pridem conditam & inſtauratam doctrina & induſtria ornaret. Cujus perardui muneris, ut aliquo modo levaret moleſtias, in conjugii ſocietatem Magdalenam, Jo. Fauſti, Oeconomi

64. 68. 78.

Digitized by Google

nomi Electoralis ſcholæ filiam adſcivit, ex qua octo filiorum, &
p. 97. trium filiarum Parens factus eſt. Ceterum pietatis & emendatio-
ris doctrinæ maxime omnium tenax fuit, adeo, ut pro ſuſpecto
profanoque haberet, quicquid non amiciſſime cum divinis ora-
culis conſpiraret. Hinc ſtili ethniciſmum vehementer animo de-
teſtatus eſt, & ne ſuis quidem verſibus ſpurca paganæ Religionis
Numina nominare voluit. Hac itaque inſigni pietate addu-
ctus Fabricius muneri ſuo ſemper egregie præfuit, & non do-
cendo tantum, ſed & ſcribendo partes ſuas ſtrenue explevit.
105. Reliquum temporis, ſi quod forte ipſi ſuppetebat, ſcrutandis
naturæ arcanis, numerisque muſicis tractandis laudabili pror-
ſus ratione impendit. Inter virtutes, quibus maxime conſpi-
cuus fuit, ſingularis modeſtia præ ceteris elucet, quippe hono-
125. res Profeſſoris Wittebergenſis ultro ſibi oblatos deprecatus eſt,
rixas autem & contentiones tam procul ſemper habuit, ut ne il-
lo quidem tempore, quo Flacianæ controverſiæ exardeſcere
141 ſqq. cœperant, ad diſſidentium caſtra ſe abſtrahi pateretur. Scripta
hujus perquam induſtris βιβλιογράφου omnia longo ordine a
Cl. Autore recenſentur. Illa vero eximia ſcribendi docendique
dexteritate factum eſt, ut non plures amicos modo & Patronos
274. ſibi conciliaret, optimos, verum & magnorum Principum gra-
tiam iniret. Inprimis apud Jo. Albertum Ducem Megapolita-
num, Georgium Principem Anhaltinum, Auguſtum Saxoniæ
Electorem, Chriſtianum Daniæ Regem, & qui primo loco
331. nominandus erat, Maximilianum II Rom. Imperatorem, gratia
permultum valuit, qui & ipſum laurea Poetica, & nobilitatis in-
ſignibus decoravit. Tandem vero, cum communem omnium
mortalium ſortem expleviſſet III. Idus Jul. A. 1571 apoplexia
354. mortuus ad beatiores mentes emigravit. Oſſa illius in Afraneo
Miſenenſium templo ſepulta jacent, memoria autem ejus apud
poſteros, qui ſuum literis pretium ſtatuunt, perpetuo perenna-
bit. Hæc breviſſima eſt vitæ Fabricianæ deſcriptio, quam am-
plius diductam, variisque obſervationibus illuſtratam
in ipſa Cl. Autoris commentatione
deprehendes.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Martii Anno MDCC XVII.

CLEMENTIS ALEXANDRINI OPERA quæ extant, Græce & Latine, recognita & illuſtrata per JO. POTTERUM Epiſcopum Oxonienſem.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano,
Sumtibus Georgii Mortlock Bibliop. Lond. 1715, fol. maj.
Alph. 14 pl. 12.

QUæ jam denuo in lucem prodierunt Clementis Presbyteri Alexandrini Opera, ſtudio & cura Joh. Potteri Epiſcopi Oxonienſis ita elimata ſunt, & expolita, ut ſive textus integritatem, ſive typi nitorem ſpectemus, nihil fere amplius eisdem ad ornatum deeſſe videatur. Neque forte alius quispiam huic operi emendando & illuſtrando manus feliciores admovere potuit, quandoquidem præter accuratam Græcæ linguæ cognitionem cum pari rerum antiquarum notitia conjunctam ejusmodi ſubſidiis Rev. Epiſcopus inſtructus fuit, quæ rem haud vulgarem, ſuisque, ut dicitur, numeris abſolutam erudito orbi polliceri potuerunt. Nam, ut ipſe in Præfatione commemorat, non impreſſos ſolum codices, quotquot forte illorum reperire potuit, diligenter conſuluit, ſed etiam manu exaratos, quos Bibliothecæ Oxonienſes, & aliæ, quarum Anglia præcipue fertilis eſt, undique conquiſivit, & non ſine inſigni fructu adhibuit. Totius autem operis σύςημα duobus Tomis abſolvitur, quorum prior Λόγον Προτρεπτικὸν, Παιδαγωγὸν, & quatuor priores ςρωματέων libros comprehendit. Protreptici novam Latinam verſionem Rev. Editor adornavit, quem etiam, uti reliquos Clementis libros Cl. W. Lowthius Eccleſiæ Cathedralis Wintonienſis Præbendarius

darius ſæpiuſcule a Pottero laudatus in certa capita digeſſit. In Pædagogi & Stromatum libris Gentiani Herveti Canonici Rhemenſis verſio Latina adhuc conſpicitur, quæ tamen, quoniam ubivis hiulca, & tenebris toties involuta erat, ut Clementem Latinum e Græco ſæpius explicare deberes, ab Editore jam in concinniorem ordinem redacta eſt, & novo quaſi induta habitu apparet. Quæ olim ad calcem operis exhibebantur Sylburgii & Heinſii notæ, jam textui Autoris ſubjectæ leguntur, quibus haut parum lucis decorisque affundunt, quæ Grabius, Lowthius & ipſe doctiſſimus Potterus, e ſuo quilibet locupletiſſimo penore ad illuſtrandum Clementem eleganter & copioſe attulerunt. Cum enim hic Presbyter Philoſophiæ Pythagorico-Platonicæ mirifice delectetur, hominesque Θεοποιηθέντας, Ψυχὴν, quæ Θεὸς εἶναι μελετᾷ aliaque hujuſcemodi plura introducat, operæ omnino Cl. Viri fecerunt pretium, quod Pythagoræ, Platonis, imo interdum Epicuri, Zenonis aliorumque plurium dogmata penitius excuſſerint. Salivam ut tantummodo moveamus legentibus, pauca more noſtro e Potteri obſervationibus delibabimus. Initio ſtatim cum Heinſio Clementem Πυθαγόρειον καὶ μυστηριώδην fuiſſe animadvertit, & Protrepticum ἀποκάθαρσιν eſſe dicit, quo futuri Chriſtiani purgentur, Pædagogum μύησίν τε καὶ Κατήχησιν, ubi facti jam initientur, libros vero Stromatum eſſe ἐποπτικόν τι, quo ad ſacra maxima, ſupremam Dei notionem, & æternam contemplationem admittantur. P. 11 Clemens exiſtimat, homines Orgia celebrantes, & furoris œſtro percitos Εὐὰν ingeminare, & quidem, uti inquit, Εὐαν ἐκείνην δι' ἣν ἡ πλάνη παρηκολούθησεν. Sed recte obſervat ad hæc Rev. Epiſcopus, vix fieri poſſe, ut hæc ſententia ſe doctioribus probet, ſiquidem Evæ nomen non ſolum adſpirationem ſibi apud Græcos depoſcat, ſed etiam Heſychio teſte Εὐὰν ſit ὁ Κισσὸς ὑπὸ Ινδῶν, qua herba, ut eſt in fabulis, Bacchus coronatus fuit. P. 54 veteres Chriſtianos non omnibus omnino picturis, & imaginibus abſtinuiſſe memorat, utpote qui calicibus ſacris Chriſtum Paſtoris habitu una cum ove inſculpere ſolebant. P. 128 recens baptiſatis mel, & lac ei miſſum datum fuiſſe exiſtimat, propterea quod, uti ex Cal-

Callimachi hymno in Jovem patet, teneri infantes olim lacte & melle nutriebantur, hinc quoniam baptiſmus altera quaſi eſſet nativitas, baptizatis poſt lavacrum quaſi tenellis infantibus mel cum lacte deguſtandum porrectum. P. 174 plures ex antiquis Patribus recenſentur, qui virtutibus pariter ac vitiis τῶν Δαιμόνων nomen impoſuerunt. Sic Hermas calumniam ἀκατάστατον δαίμονα, Euſebius voluptatem αἰσχρὸν καὶ ἀκόλαστον δαίμονα. Chryſoſtomus ebrietatem αὐθαίρετον δαίμονα appellavit. Imo ſingulis virtutibus ac vitiis ſingulos dæmonas tanquam præſides attribuerunt. Pag. 288, ubi Clemens Chriſtianos hortatur, ut piſcem in annulis geſtent, vel quod memoriam baptiſmi, in quo tanquam piſces vitam acceperint, ſtudioſe recolunt, vel quod ἰχθὺς, uti cuilibet notum, ſit ſymbolum nominis Chriſti, hic ſane multa de annulis veterum jucunde dicta inveniuntur. P. 366 nonnullos fuiſſe aſſeritur, qui diabolum pro autore Philoſophiæ habuerint, decepti eorum male ſana opinione, qui malos Genios fœminarum amore captos hominibus artium & diſciplinarum arcana tradidiſſe crediderunt. P. 652 illiteratos a ſapientum ſcholis certa quadam ad id compoſita ſcriptione abactos fuiſſe docet. Hinc Platonis ſcholæ inſcriptum: ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω Et ſcholæ Pythagoræ foribus hæc inſculpta legebantur: Ἀείσω συνετοῖσι, θύρας δὲ ἐπίθεσθε βέβηλοι. Atque hac ratione non prior tantum Tomus, ſed & alter egregie illuſtratur. Continet autem hic præter reliquos quatuor στρωματέων libros λόγον, τις ὁ σοζόμενος πλούσιος, ſeu ut barbare loquar, de ſalvabilitate divitis, qui per plurima olim ſecula interciderat, opera vero Mich. Geisleri (Ghislerum Cl. Fabricius vocat) in lucem protractus, ſub Origenis nomine editus, ejusque in Prophetam Jeremiam Commentario adjectus fuit; poſtmodo a Franciſco Combefiſio Patrum Auctario inſertus eſt, & tandem cum Joh. Felli Epiſcopi Oxonienſis ſcholiis excuſus, quibus etiam adhuc ornatus conſpicitur. Succedunt ex Theodoro, & ſcripturis Propheticis Ἐκλογαὶ, quarum priores ſtilum quidem Clementis, uti docti obſervant, referre videntur, in dogmatibus vero ab ejus doctrina longiſſime recedunt, quippe Baſilidis & Valentini Hæreſes lu-

N 2 culen-

Digitized by Google

culentis & manifeſtis indiciis produnt. Hæc porro præter alia Clementis fragmenta excipiunt variantes lectiones, quæ libros Stromatum complectuntur, & ex codice Pariſienſi a Bernh. Montfauconio deſcriptæ paulo ſerius ad Potteri manus pervenerunt, ideoque ad finem operis collocantur. Sequuntur jam quæ de Clemente ejusque ſcriptis collegit Cl. Joh. Albert. Fabricius, una cum Autorum, quos Clemens laudavit, indice, cui Potterus alterum adjecit, qui Scripturæ ab eo adductas ſententias oſtendit. Et ne quid eorum, quæ reliquæ editiones exhibent, in hac noſtra deſideretur, Herveti Commentarius quoque apponitur, quem indices duo prolixiores excipiunt, & agmen ſic juſto ordine claudunt. Nos vicem, quam Rev. Epiſcopus laboribus ſuis exoptat, jam merito & lubenter ipſi exſolvimus, Deumque precamur, ut oculorum aciem continuis lucubrationibus vigiliisque ſine dubio imminutam vel ipſi clementer reſtituere, vel alio quovis commodo hanc jacturam erudito inprimis miſerabilem reſarcire velit.

ACTA APOSTOLORUM GRÆCO-LATINE, literis majuſculis: E codice Laudiano, characteribus uncialibus exarato, & in bibliotheca Bodleiana aſſervato, deſcripſit ediditque THOMAS HEARNIUS A.M. Oxonienſis, qui & Symbolum Apoſtolorum ex eodem Codice ſubjunxit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1715, 8.

Pl. 20.

CRiticis, maxime iis, quibus non contingit adire & inſpicere veterum librorum theſauros, gratiſſima haud dubie futura eſt opera, quam in præſenti ipſis navavit Cl. Hearnius. Dum enim codicem Actorum Apoſtolicorum, cujus ætatem mille annis non eſſe minorem, ex aliquot numis Byzantinis colligit, eaque in opinione Uſſerium aſſentientem habet, typis exſcribi curavit ea ipſa forma, qua in Bodlejana bibliotheca aſſervatur, idem profecto præſtitit, ac ſi ipſum illum manu exaratum codicem Criticorum oculis expoſuiſſet perluſtrandumque permiſiſſet. Certe profitetur in Præfatione, ſe in textu ipſo expri-

Digitized by Google

primendo, itemque in repræſentanda verſione, ſummam adhibuiſſe diligentiam, nec latum quidem unguem a codice MS. receſſiſſe. Ceterum cum typi, qui codicis MS. literas ad amusſim referrent, non ſuppeterent, uſus quidem eſt characteribus vulgaribus majuſculis: ſed tamen compendia ſcripturæ, quas abbreviaturas vocant, eodem plane modo, quo in codice viſuntur, exprimenda curavit. Quid? ut curioſitati plane ſatisfaceret, non ſolum totum alphabetum ſui codicis æri inciſum exhibuit, verum etiam ſpecimen ipſius codicis: id quod & factum meminimus a Cl. Nurrio, cum Lactantii de mortibus perſecutorum libellum denuo ederet. (Vid. Acta noſtra A. 1711 p. 470.) Caret autem Oxonienſis ille codex accentibus, vocesque inter ſe cohærent omnes, nec aut commatum aut alia apparet diſtinctio. Quo magis dolendum, Cl. Hearnii cura tantum centum & viginti exemplaria excuſa fuiſſe, ut adeo paucisſima in exterorum manus perventura videantur. Quod ad Symbolum Apoſtolicum in extrema pagina æri inciſum attinet, jam olim quidem id Uſſerius minuſculis repræſentarat literis, ſed hic demum apparet vera ſua & ipſiſſima forma.

Videri ita poteramus officio noſtro defuncti, ſed exemplarium excuſorum paucitas nos admonet, ut Criticorum in gratiam iſtum librum rurſus evolvamus, uberioremque de eo notitiam explicemus. Quinque igitur ſunt, quæ curioſi talium lectores doceri cupient, (1) an nulla plane textus appareat diviſio, (2) qualis ſit verſio Latina, (3) qualis orthographia, (4) an lectio a vulgata ſit diverſa, (5) an librarius in ſcribendo ſæpius peccaverit. De ſingulis judicari poterit ex eo, quod jam daturi ſumus, ſpecimine. Scilicet etſi voces arctiſſime cohærent, nullæque ſententiarum apparent diſtinctiones, quas ςιγμὰς vocant Grammatici; tamen ille Actorum liber & in capita præfixa litera T (quæ *Titulum* ſignificare videtur,) dividitur, & (primo excepto Titulo,) in verſus, quorum litera prima ceteris major eſt. Tituli in univerſum ſunt quinquaginta octo: quorum primus priores undecim primi capitis verſus (ſecundum hodiernam diviſionem loquimur,) continet; ſecundus tres ſequentes tertius reliquos hujus capitis omnes. Quartus priores trede-

Digitized by Google

cim Capitis ſecundi verſus complectitur, qui plane reſpondet hodiernis verſibus, niſi quod verſus ſeptimus una cum quatuor ſubſequentibus unicum in MS. codice verſum conſtituit.

Quod ad Latinam attinet interpretationem, verbum verbo expreſſum eſt, docetque collatio, tam a Vulgata, quam vocamus, diverſam eſſe. En *Actor. XVII, 22. Stans autem Paulus in medio Ario pago dixit: Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos video. Perambulans enim & circumſpiciens culturas veſtras inveni & aram, ſuper quam ſcriptum: IGNOTO DEO. Quem ergo ignorantes colitis, hunc ego annuntio vobis.* Imo tam accurate verſio Græcæ orationi reſpondet, ut nec Græciſmi evitentur. Sic *Actor. IV, 12*: Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία, ita redditum eſt: *Et non eſt in alio nullo ſalus.* Et *Cap. XV, 18*: γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ſic interpres convertit: *Nota a ſæculo eſt Deo omnia opera ejus.*

Orthographiæ ejus ævi, quo exaratus fuit hic codex, exempla ſunto ſequentia: *adprehendo, adnuntio, ſcribtum, ceteri, cottidie, conpleverunt, cælum, AE,* non *Æ, inplebantur, pænitentia, quattuor, inpoſuerunt, expecto, ſæculum, Paulus.*

Ad variantes quod attinet lectiones, omnino ſæpius a vulgata ſcriptura abit præſens codex: ac jam Millius diverſas lectiones ex hoc codice exhibere in animum induxit: ſed non eam, qua opus erat, diligentiam adhibuit, uti videre eſt ex notulis, quas Hearnius in extremis paginis addidit, quibus loca a Millio prætermiſſa fideliter indicavit. Ut hic quoque lectoris ſitim uno alteroque reprimamus exemplo, *Act. I, 15* pro καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις legitur: ἐν δὲ ταῖς κ. τ. λ. *in diebus autem illis. Cap. II, 21* pro ὃς ἂν Caſaubonus jam olim maluit reſcribere ὃς ἐάν. Ac ſane hæc ipſa lectio a codice noſtro MS. exhibetur diſerte.

Denique & librarium fuiſſe hominem, vel primum folium doceat, quod nondum totos quinque verſus capitis primi exhibens totidem in ſolo Græco textu continet ἁμαρτήματα γραφικά. Nam *v. 2* pro ἐντειλάμενος & ἀνελήφθη exſtat ἐτιλάμενος & ἀνελήμφθη, *v. 3* ὀπτανόμενος pro ὀπτανόμενος, *v. 4* μένιν & ἠκούσαται pro μένειν atque ἠκούσατε. Eodem in folio in Latina

ver-

verſione ſcriptum legimus *ne ſciderent* pro *ne diſcederent*, *audiſtis me* pro *audiſtis a me*, *baptizabit* pro *baptizavit*. Sæpius etiam ſcriptum eſt *Iſtrahel* & *Iſtrahelitæ* pro *Iſrael*: quod idem in Græco pariter obſervatur. Sed hæc talia omnium codicum communia noſtri codicis pretium nequaquam minuunt, nec nos impediunt, quo minus operam Cl. Hearnii magnis efferamus laudibus, eumque de melioris notæ literatis edendo iſto codice præclariſſime meritum eſſe pronuntiemus.

JOANNIS LELANDI DE REBUS BRITANnicis Collectanea. Ex autographis deſcripſit ediditque THO. HEARNIUS, A. M. Oxonienſis; qui & Appendicem ſubjecit, totumque opus in ſex Volumina diſtributum notis & Indice adornavit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1715, 8.
Alph. 5 pl. 19½.

POſteaquam A. 1709 Antonio Hallio obſtetricias præbente manus in lucem editi ſunt Lelandi de ſcriptoribus Britannicis commentarii, nobis quoque A. 1710 p. 149 recenſiti; atque ex eo tempore Cl. Hearnius Anglica lingua Itinerarium Lelandi novem Tomis publicavit; nunc idem Hearnius Lelandini nominis gloriam ad colophonem, ut ita loquamur, perducturus, Collectanea Lelandi, in Bodlejana bibliotheca hucusque aſſervata quatuor Tomis, uti loc. cit. p. 151 indicavimus, typis vulgare laudabiliter in animum induxit. Scilicet Lelandus, magna Britanniæ parte peragrata, perluſtratisque bibliothecis, inde excerpſerat, quæcunque uſui ſibi fore in componenda patria hiſtoria viſa fuerant. Iſta excerpta hic exhibet Hearnius, præmiſſa longiori Præfatione, in qua antiquitates quasdam Anglicanas docte explicat, ſimul §. 19, 20 & 21 in Burneti Hiſtoriam Reformationis acerrime invectus, eamque *fabularum* vocans *farraginem*: cujus quidem judicii fides penes autorem eſto. Præfationem excipiunt varia Lelandi vitam & inſtitutum illuſtrantia, quæ prætermittimus, ad ipſumque Tomum primum, duas diviſum in Partes, accedimus. Neque vero brevitatis noſtræ erimus immemores, ſed, cum mera hic

ſiſtan-

Digitized by Google

ſiſtantur Collectanea ex Anglicanis ſcriptoribus maximam partem ineditis depromta, quædam hinc excerpemus ad hiſtoriam pertinentia literariam. Primo igitur iſto Tomo *p. 115* legimus, Lanfrancum, Cantuarienſem Archiepiſcopum, obiiſſe A. 1088: contra *p. 263* ejus mors in anni 1089 Calendas Apriles refertur. *P. 115* Godefridus Wintonienſis literatura & religione inſignis fuiſſe ſcribitur. *Literaturam* (ita pergitur,) *proteſtantur plures libri, plures & epiſtolæ familiari illo & dulci ſtylo editæ, maximeque epigrammata, quæ ſatyrico modo abſolvit.* *P. 259* Joannes Scottus a pueris, quos Weſtmonaſterii (huic voci inſcriptum eſt *Malmesbiriæ*,) docebat, graphiis interfectus dicitur. *P. 265* Stephanus Langeton, Archiepiſcopus Cantuarienſis, obiiſſe A. 1228 legitur. *P. 370* Beda natus eſſe traditur A. 677. *P. 392 ſqq.* excerpta exhibentur ex Flacci Albini ſive Alcuini epiſtolis.

Tomi ſecundi p. 16 Sylveſter Giraldus regnante Henrico II viginti annos natus fuiſſe ſcribitur. *P. 17* Lelandus Autor eſt, Galfredum Monumetenſem libro ſuo de Vita Merlini, vatis Anglici, verſibus Latinis compoſito vaniſſimas nugas inſeruiſſe. *P. 181* Joannes Scottus circiter A. 882 ex Francia in Angliam revertiſſe, Melduniique reſediſſe, ibique poſt aliquot annos a pueris, quos docebat, graphiis foratum animam exuiſſe tormento gravi & acerbo legitur: idque *p. 238* repetitur. *P. 208* legimus, Magiſtrum Joannem Saresbirienſem, qui *p. 230* Joannes Severianus (conf. *p. 232*) vocatur, A. 1177 Epiſcopum factum eſſe Carnotenſem. *P. 236* Beda mortuus eſſe traditur A. 734, ætatis ſuæ quinquageſimo nono. Marianum Scotum A. 1050 natum, & A. 1074 monachum factum eſſe, docemur *p. 286*. *P. 304* Gilebertus, cognominatus *univerſalis*, Epiſcopus Londonienſis, artibus eruditiſſimus, Theorica ſingularis prædicatur. *Quapropter*, (ita pergitur,) *cum ſcholas regeret Nivernis in Gallia, ad ſummum Londoniæ ſacerdotium vocatus eſt.* *P. 311* Gulielmus Parvus, Canonicus Novoburgenſis cœnobii, (quem usque ad A. 1197 hiſtoriam ſuam perduxiſſe, *p. 314* legimus, conf. Tom. III p. 37) de Galfredo ita ſcribit: *Liquet, a mendacibus eſſe conficta, quæcunque de Arturo & Merlino ad paſcendam minus*

pru-

Digitized by Google

prudentium curioſitatem homo ille (Galfredus) *ſcribendo vulgavit. P. 318* Florentium, monachum Wigornienſem, nonis Julii A. 1118 diem obiiſſe ſupremum, legimus. At antea *p. 289* A. 1140 mortuus eſſe traditur. De eodem *p. 277* in nota paginæ ſubjecta ſcribit Cl. Hearnius, eum pleraque ſua a Mariano Scoto ſurripuiſſe. *P. 319* Joannes Saresbirienſis electus & conſecratus eſſe dicitur A. 1176 in eccleſiæ Carnotenſis Epiſcopum. Idem *p. 324* vocatur Joannes, cognominatus de Saresbiria, natione Anglus: & *p. 326* obiiſſe traditur A. 1181. *P. 325* legimus, Stephanum Langton, cum antea Pariſiis Theologiam docuiſſet, A. 1206 factum eſſe Archiepiſcopum Cantuarienſem. Idem *p. 327* ſub Rege Henrico II ſuper tota Biblia ſcribitur feciſſe Poſtillas, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, diſtinxiſſe. Meminimus, idem de eo in Cenſura Autorum *p. 403* referre Popebluntium. Eadem *p. 327* legimus, Joannem de S. Egidio & Alexandrum de Hales, Doctores Theologiæ & natione Anglicos fuiſſe: ac Robertum Baconem, fratrem Prædicatorem, legiſſe in ſcholis Oxoniæ. Ibidem hæc exſtant ex hiſtoria Nicolai Tripodis: *Robertus Groſteſt excellentis vir ſapientiæ fuit, ac lucidiſſimæ doctrinæ, totiusque exemplar virtutis. Qui licet de Sudfolchia Norvvicenſis diœceſis originem traxerit, tamen bonam naturæ indolem præceptis Scripturarum exercens produxit animum generoſum. Qui cum eſſet Magiſter in Artibus, ſuper libros Poſteriorum compendioſe ſcripſit, tractatus etiam de Sphæra, & de arte computi, multaque alia in Philoſophia utilia edidit: Doctor vero in Theologia, in triplici lingua eruditus, multa de gloſſis Hebræorum extraxit, & de Græco multum transferri fecit, ut puta Teſtamenta duodecim prophetarum, & libros Dionyſii, quorum novam translationem perlucide commentavit. P. 329* idem memorata Teſtamenta A. 1242 in Latinum ſermonem transtuliſſe dicitur, & A. 1253 apud Bukedene obiiſſe. Eadem *pag.* Innocentius IV Papa laudati Roberti oſſa legitur extumulare & extra eccleſiam projicere voluiſſe, ſed ſomno monitus mentem mutaſſe. De eodem vid. p. 334, 335, 339, 340, 343. Pagina eadem *329* docet, A. 1248 obiiſſe Robertum Baconem & Robertum Fizaker, fratres Prædicatores & Clericos, in fini-

finibus Chriſtianorum non habentes pares. *P.331* Thomas Bredwardine, magnus Theologus, oriundus ex parochia de Hertfeld, Ciceſtrenſis diœceſis, electus eſſe ſcribitur in Cantuarienſem Archiepiſcopum. Ibidem Flacci Albini ſcripta recenſentur. *P.333* ac duabus ſubſequentibus de Rogero Bacone diſſeritur. *P.337* Stephanus, Cantuarienſis Archiepiſcopus, A. 1228, & *p.401* A.1217 obiiſſe legitur. Robertum Groſteſt A. 1235 in Epiſcopum Licolnienſem electum eſſe, docet *p.338*: eundemque A. 1253 vita exceſſiſſe, *p.341*, ubi *Papæ & Regis redargutor manifeſtus* appellatur. *P.373* Aldhelmi ſcripta recenſentur. De Joanne Wiclefo videatur p. 379, 380, 381, 382, 406, 409. *A. 1457* (ita traditur *p.409*,) *Reginaldus Pecok, natione Wallicus, Doctor Theologiæ, & Epiſcopus Ciceſtrenſis, ingenio & literatura pollens, veteres hæreſes renovavit. Male ſenſit de Euchariſtia, & de Sanctionibus Eccleſiæ. Damnatus fuit a Thoma Cantuarienſi Epiſcopo & clero. Recantavit errores ſuos. Ejus libri combuſti ſunt.*

Ad *tertium Tomum* progredimur, in quo creberrime proponuntur tituli librorum MSS. quos in bibliothecis Angliæ reperit Lelandus. Hinc cognoſcere eſt, quinam antiquorum (ex quibus maxime Terentii plures vetuſti codices memorantur,) ac mediæ ætatis ſcriptorum libri & ubi lateant. Suntque medii imprimis ævi Autorum libri hic adducti maximam partem inediti. Memorantur itaque *p. 16* Roberti Groſteſt epiſtolæ numero CXXVII, (conf. *p. 48, 49, 57, 58.*) & *p. 17* ejus Summa Philoſophiæ. *P. 19* Alkindius de judiciis aſtrorum, & Alkindus de radiis. *P. 22* Rogeri Baconi varii libri. *P. 24* Alchindus de impreſſionibus, Thebith de motu octavæ Sphæræ, Alchindus de umbris & adſpectibus. *P.35* Commentum Tebith, filii Chori, ſuper Almageſtum Ptolemæi. *P.50* ſcripta Occami. (conf. p. 51, 53.) *P. 53* ſcripta Roberti Groſteſt. *P.55* Suiniſhed ſubtilis Logicus & Philoſophus vocatur, librosque ſubtiliſſimos in Philoſophia feciſſe ſcribitur. Idem Suiniſhed *p. 66* Quæſtioniſta appellatur. *P.59* memoratur Algazel de Logicalibus. *P. 64* citatur Petrus de Auriola, quem vulgo Aureolum vocant. *P. 59 60, 64, 66* Rog. Baconi ſcripta. *P. 66* memoratur

MS.

MS. Q. Curtius de vita Alexandri Magni, ſed additur, eum ex hac bibliotheca furto ſublatum eſſe. *P. 77 -- 80* exſtat Cuthvvini, qui Bedæ diſcipulus fuit, relatio de morte Bedæ. *P. 117* ſcribitur, Thomam Bradwardine, Archiepiſcopum Cantuarienſem, d. 26 Auguſti A. 1349 obiiſſe. *P. 148* hæc leguntur: *Alexander Necham, Canonicus Cirenceſtriæ, ſcripſit librum de laude ſapientiæ, heroico carmine, qui ſic incipit:* Gloria majeſtas: *in quo ſubinde aſſurgit tantum non ad juſtam eloquentiam.* De eodem Nechamo *p. 158* legimus, eum A. 1215 fuiſſe Abbatem, & floruiſſe regnantibus Richardo & Joanne.

Appendicis *Parte priori* continetur (1) Lelandi Codrus ſive laus & defenſio Gallofridi Arturii Monumetenſis contra Polydorum Vergilium, p. 2--10. Hic ſimul defenditur, Arturium Regem Britanniæ omnino in rerum natura fuiſſe. (2) Aſſertio Arturii, Regis Britanniæ, Lelando Autore. Liber hic jam impreſſus fuit A. 1544, in quo pariter contra memoratum modo Vergilium exiſtentia Arturii propugnatur, ſimulque tota Arturii hiſtoria ex antiquis monumentis exponitur. (3) Laudatio pacis, carmen heroicum, primum A. 1546 editum. (4) Principum ac illuſtrium aliquot & eruditorum in Anglia virorum Encomia, Trophæa, Genethliaca, & Epithalamia. Etiam hic liber jam editus fuit A. 1589. Duo ex eo repetere libet epigrammata. *P. 85* in Linacrum: p. 17–63. 71–78 81–167

Deſeret ante ſuos modulos philomela canoros,
Nullus & in vitreo flumine piſcis erit:
Nullus ager verno producet tempore flores,
Quam pereat nomen, docte Linacre, tuum.

P. 126 de Hectore Boethio:

Hectoris Hiſtorici tot, quot mendacia ſcripſit,
Si vis, ut numerem, Lector amice, tibi;
Me jubeas etiam fluctus numerare marinos,
Et liquidi ſtellas connumerare poli.

(5) Illuſtrium aliquot Anglorum Encomia a Thoma Newtono exarata, & olim A. 1589 edita una cum præcedenti Lelandi libello. (6) Richardi Parkeri Σκέλετος Cantabrigienſis, ſive Collegiorum Delineatio cum ſuis fundatoribus & benefactori- 169–184 185–257

O 2 bus

bus. Addita ſunt nomina Epiſcoporum, qui ex hac Academia intra centum annos prodierunt. Hic liber jam A. 1622 con-
p.259-268 fectus nunc demum in lucem editus eſt. (7) Vita Guilielmi Chappelii, in Hibernia Epiſcopi Carcagienſis & Roſſenſis,
269--282. A. 1649 mortui, ab ipſo conſcripta verſibus Jambicis. (8) Ludovici Savoti, Galliarum Regis Medici, de raris & communibus Impp. Rom. numis judicium, interprete & abbreviatore Patricio Junio. Qui libellus nunc primum editur, ſubjunctis aliquot epiſtolis Langbainii hiſtoricis & antiquariis.

Poſteriori Appendicis Parte *p. 2—34* exhibetur deſcriptio magnificentiæ, in Archiepiſcopo Eboracenſi Nevillio, item in Wilhelmo Warhamo, Cantuarienſi Archiepiſcopo, inthroniſando adhibitæ. *P. 97—264* exhibetur Brownii Williſii, Equitis, Anglico ſermone ſcriptus Conſpectus Abbatiarum Britannicarum, adjecta Abbatum recenſione, & præmiſſis *p. 53-95* Hearnii noſtri Obſervationibus præliminaribus, ubi *p. 68* & *69* fragmentum Græcum exhibet Actorum Theclæ, omiſſum a Grabio in primo Volumine Spicilegii Patrum. *P. 267—272* ſiſtitur Lelandi Bononia Gallo-Maſtix, carmen in laudem victoris Henrici VIII jam editum A. 1545. *P. 277—312* Cl. Editor notas in hæcce ſex volumina exhibet, ex quibus duas duntaxat delibare libet. Scilicet *p. 299* docet, librum, qui Philobiblii titulo exſtat, præſcripto nomine Richardi de Bury, revera compoſitum eſſe
TAB. IV. a Roberto Holcot. Et *p. 310* exhibet rariſſimum numum Titi-
Fig. 9. anæ, uxoris Pertinacis Imp. quem vide in Tabula.

Tandem locupletiſſimus ſubjungitur Index, annexo Catalogo ſcriptorum ab Hearnio vel compoſitorum vel editorum pariter atque illuſtratorum. Scilicet cum annotationibus edidit Plinii epiſtolas A. 1703; eodemque anno Eutropium; Juſtini Hiſtoriam A. 1705; Livium A. 1708; & nuper Lelandi Itinerarium novem Tomis, variis a ſe illuſtratum diſſertationibus. Quibus acceſſere Acta Apoſtolorum Græce & Latine e Codice Laudiano deſcripta, de quibus paulo ante, & pſeudonymi Autoris Titi Livii Vita Henrici V R. Angl. cum ſyllogeEpiſtolarum, quam proximo Menſe recenſebimus. Ceterum id hac occaſione monemus, pauciſſima plerumq; librorum ab Hearnio

cura-

Digitized by Google

TAB. IV ad A. 1717

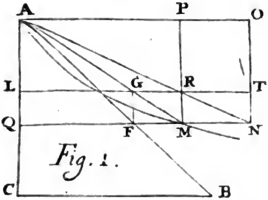
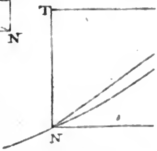

Fig. 1.

Fig

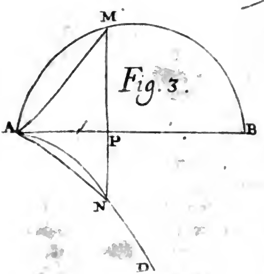

Fig. 3.

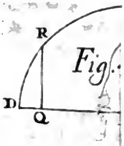

Fig.

Fig.

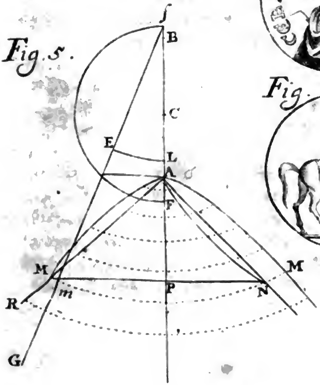

Fig. 5.

Digitized by Google

Digitized by Google

curatorum exempla excudi, ex quo fit, ut immani plerumque pretio veniant: ſiquidem & hæc ipſa Collectanea, quæ non adeo magnæ molis ſunt, ſeptendecim fere Joachimicis in ipſa Anglia venduntur.

C. WOLFII THEOREMATA GEOMETRICA nova, quibus omnium Parabolarum, Hyperbolarum & Ciſſoidum in infinitum, aliarumque innumerarum Curvarum novarum deſcriptiones ſimpliciſſimæ continentur.

THEOREMA 1. Si in triangulo æquicruro ACB ducatur QF baſi BC parallela & aſſumta conſtante AL compleatur rectangulum FGLQ, tandemque per A & G ducatur recta AM; erit punctum M in Parabola Apollonii, *cujus axis AP, vertex A & parameter AL.* TAB. IV. Fig. 1.

DEMONSTRATIO. Ob paralleliſmum rectarum LG & QM eſt AL : LG = AQ : QM, hoc eſt, quia GL = FQ = AQ *per hypoth.* AL : AQ = AQ : QM. Sed ob paralleliſmum rectarum AQ & PM, itemque AP & QM, eſt AP = QM & PM = AQ. Quare AL : PM = PM : AP. Cum itaque AL. AP = PM^2; erit punctum M in Parabola *Apollonii*, quæ habet axem AP, verticem in A & parametrum AL. *Q. e. d.*

THEOREMA 2. Si ad axem AP Parabolæ cujuscunque ex earum numero, ad quas, poſita parametro = 1, $PM^m = AP$, erigatur normalis AC in vertice A, fiatque AL parametro & LR ipſi QM parallela & æqualis; recta per A & R ducta deſignabit punctum N, quod eſt in parabola proxime ſuperiori quam AM, e. gr. in Parabola ſecundi generis, ſi AM fuerit primi generis.

DEMONSTRATIO. Ob paralleliſmum rectarum LR & QN eſt AL : LR = AQ : QN, hoc eſt, quia LR = QM *per hypoth.* AL : QM = AQ : QN. Sed, poſita parametro AL = 1, ex natura Parabolarum QM = AQ^m: quare 1 : AQ^m = AQ : QN. Quoniam itaque ob paralleliſmum rectarum AO & QN, itemque AQ & ON, eſt AQ = ON & QN = AO; erit 1 : ON^m = ON : AO, conſequenter AO = ON^{m+1}. Eſt itaque punctum N in Parabola proxime ſuperiore quam AM. *Q. e. d.*

Digitized by Google

TAB. IV. Fig. 2. *THEOREMA 3. Si in parallelogrammo rectangulo ALCB ducatur GQ ipſi AL parallela & ad diagonalem AG rectanguli ALGQ excitetur normalis AM rectæ GQ continuatæ in M occurrens; erit punctum M in Parabola* Apollonii, *cujus parameter AL.*

DEMONSTRATIO. Eſt enim ob angulum GAM rectum GQ: QA=QA : QM. Quare cum ſit ob parallelismum rectarum GM & LP, itemque LG, AQ, & PM, AL=GQ AQ=PM & QM=AP; erit etiam AL : PM=PM : AP, conſequenter AL. $AP=PM^2$. Eſt adeo punctum M in Parabola *Apollonii*, cujus parameter AL. *Q. e. d.*

THEOREMA 4. Si ad chordam AM in parabola quacunque AMH ex illarum numero, ad quas AL. $AP^m=AP^{m+1}$ *excitetur normalis AN ſemiordinatæ PM continuatæ in N occurrens; erit punctum N in Parabola proxime ſuperiore quam AMH.* E. gr. Si M fuerit in Parabola primi generis; erit N in ea, quæ ſecundi generis; ſi S Parabola tertii, V in Parabola quarti generis &c.

DEMONSTRATIO. Cum enim ſit ob angulum MAN rectum PM : AP=AP : PN; erit etiam $PM^m : AP^m=AP^m : PN^m$. Sed PM^m=AL. AP^{m-1} ex natura Parabolarum. Ergo AL : AP $=AP^m : PN^m$. Quoniam vero ob parallelismum rectarum AP & TN, itemque AT & PN, AP=TN & AT=PN; erit AL: $TN=TN^m : AT^m$, conſequenter AL. $AT^m=TN^{m+1}$. Eſt itaque punctum N in parabola proxime ſuperiori quam AMH. *Q. e. d.*

Fig. 3. *THEOREMA 5. Si ad chordam arcus circuli AM erigatur normalis AN ſemiordinatæ PM continuatæ in N occurrens; punctum N eſt in Ciſſoide* Dioclis.

DEMONSTRATIO. Quoniam ob angulum NAM rectum PM : PA=PA:PN; erit etiam $PM^2 : PA^2=PA^2 : PN^2$. Sed PM^2 =AP. PB ex natura circuli. Ergo AP. PB : $PA^2=PA^2 : PN^2$, conſequenter PB : $PA=PA^2 : PN^2$. Quare ſi AB=a, AP=x, PN=y; habetur æquatio curvæ AND naturam definiens $x^3 : (a-x)=y^2$. Unde patet, eſſe Ciſſoidem *Dioclis. Q. e. d.*

THEOREMA 6. Si AMB fuerit circulus ſuperioris generis, punctum N eodem modo determinatum eſt in Ciſſoide generis pro-

proxime ſuperioris. E. gr. ſi AMB circulus ſecundi generis, dico Ciſſoidem AND fore tertii generis.

DEMONSTRATIO. Cum ſit $PM^{m+1} : AP^{m+1} = AP^{m+1} : PN^{m+1}$ & $PM^{m+1} = AP^{m} \cdot PB$ ex natura circulorum ſuperiorum; erit $PB : AP = AP^{m+1} : PN^{m+1}$. Quare ſi ut ante ſit $AB = a$, $AP = x$, $PN = y$; erit æquatio curvas AND in infinitum definiens $X^{m+2} : (a-x) = Y^{m+1}$. Unde intelligitur, in quolibet caſu AND eſſe Ciſſoidem aliquam & genus ejus uno gradu ſuperare genus circuli genitoris AND. *Q. e. d.*

SCHOLION. Si curva genetrix ſit ellipſis; genita habet ſemiordinatas ad ſemiordinatas Ciſſoidis ejusdem generis in ratione conſtante. Sunt nempe potentiæ Semiordinatarum illius curvæ ad potentias Ciſſoidis ut parameter ellipſis ad ejus axem, qui idem eſt diameter circuli genitoris.

THEOREMA 7. Si recta AN ad radium AM circuli DMB normalis ſemiordinata PM continuata in N occurrat, punctum N erit in curva, cujus hæc ſingularis eſt proprietas, ut facta AQ = PM, trilineum APN ſit ſegmento ſemicirculi DQR æquale. TAB. IV. Fig. 4.

DEMONSTRATIO. Sit $AP = x$, $AM = a$; erit $PM = \sqrt{(a^2 - x^2)}$, & hinc ob $PM : AP = AP : PN$ reperitur $PN = x^2 : \sqrt{(a^2 - x^2)}$; Eſt adeo vi calculi ſummatorii *Leibnitiani* trilineum $APN = \int \frac{x^2 dx}{\sqrt{(a^2 - x^2)}}$. Sit $DQ = v$; erit $QR = \sqrt{(2av - v^2)}$ & hinc ſegmentum ſemicirculi $\int dv \sqrt{(2av - v^2)}$. Eſt vero *per hypoth.* $QA = PM$, hoc eſt, $a - v = \sqrt{(a^2 - x^2)}$. Unde facta reductione reperitur $x = \sqrt{(2av - v^2)}$, facta vero differentiatione $xdx : \sqrt{(a^2 - x^2)} = dv$. Ergo $\int dv \sqrt{(2av - v^2)} = \int \frac{x^2 dx}{\sqrt{a^2 - x^2}}$, hoc eſt, $DQR = APN$ *Q. e. d.*

SCHOLION. Quoniam $x = \sqrt{(2av - v^2)}$; patet hinc inſignis aliqua circuli proprietas hactenus non animadverſa. Nempe ſi fiat $AQ = PM$, fore $QR = AP$. Obiter noto, BC ad diametrum circuli PB normalem eſſe curvæ ANR aſymptotum.

THEOREMA 8. Si ad chordam AM hyperbolæ æquilateræ AMR perpendicularis AN excitetur ſemiordinata PM in N Fig. 5.

occur-

occurrens, punctum N eſt in curva Ciſſoidi agnata, in qua nempe, poſito axe tranſverſo hyperbolæ AB, $BP : AP = AP^2 : PN^2$.

DEMONSTRATIO. Cum enim ſit $PM^2 : AP^2 = AP^2 : PN^2$ & ex natura hyperbolæ æquilateræ $PM^2 = AB.BP$; erit $AP.BP : AP^2 = AP^2 : PN^2$, conſequenter $BP : AP = AP^2 : PN^2$. Quod vero hæc curva agnata ſit Ciſſoidi, ex æquatione patet. Sit enim $AB = a$, $AP = x$, $PN = y$; erit $y^2 = x^3 : (a+x.)$ At Ciſſoidis æquatio eſt $y^2 = x^3 : (a-x)$.

SCHOLION. Superiorum generum hyperbolæ æquilateræ gignunt curvas ſuperiorum generum Ciſſoidibus agnatas, quæ proprio nomine adhuc deſtituuntur, quia hactenus a Geometris non fuerunt conſideratæ. Hyperbolæ ſcalenæ generant curvas, in quibus potentiæ ordinatarum ad potentias ſimiles in prioribus rationem conſtantem habent parametri genetricis ad ejus axem tranſverſum.

TAB. IV. Fig. 6.

THEOREMA 9. Si ex centro C hyperbolæ æquilateræ ad quodcunque punctum M ducatur recta CM & in C excitetur ad eam normalis CN; CQ vero perpendicularis ad axem AB, tandemque ex M ducatur MN ipſi BP parallela occurrens normali CN in puncto N; erit hoc punctum in curva CNR, cujus hæc ſingularis eſt proprietas, ut trilineum mixtilineum CQN ſit ſegmento hyperbolico APM æquale.

DEMONSTRATIO. Sit $AC = a$, $CQ = x$; erit ex natura hyperbolæ æquilateræ $MQ = \surd(x^2 + a^2.)$ Unde ob $MQ : QC = QC : QN$ *reperitur* $QN = x^2 : \surd(x^2 + a^2.)$ quare vi calculi ſummatorii *Leibnitiani* $\int x^2 dx : \surd(x^2 + a^2)$ eſt ſpatium trilineum CNQ. Sit $AP = v$; erit $PM = \surd(2av + v^2)$ per naturam hyperbolæ æquilateræ, & hinc ſegmentum hyperbolicum $AMP = \int dv \surd(2av + v^2.)$ Eſt vero ob $CQ = PM$ $x = \surd(2av + v^2)$ & ob $CP = QM$ *vi calculi Leibnitiani* $x dx : \surd(x^2 + a^2) = dv$. Patet ergo eſſe $\int x^2 dx : \surd(x^2 + a^2) = \int dv \surd(2av + v^2)$ hoc eſt, $CQN = AMP$. *q.e.d.*

COROLLARIUM. Quia $QN = y = x^2 : \surd(x^2 + a^2)$; erit $y^2 = x^4 : (x^2 + a^2)$ Eſt itaque curva tertii generis.

THEOREMA 10. Si DC & CE fuerint aſymptoti alicujus Hyperbolæ AMS ex earum numero, ad quas ſpectat æquati-

ami

Digitized by Google

$a^{m+1} = xy^m$ (*poſitis nempe CL = a, CP = x & PM ipſi CD parallela = y*) *& ducta per M ipſi CE parallela KN, factaque CH=CL, ex H ducatur HQ ipſi KP & ex Q aſymptoto CD parallela QN; erit punctum N in Hyperbola proxime ſuperiori, quam eſt genetrix AML.*

DEMONSTRATIO. Ob paralleliſmum rectarum KL & HQ eſt CK : CH = CP : CQ. Sed CK = PM = y & CH = CL = a. Eſt itaque PM : CL = CP : CQ. Et quoniam ex natura hyperbolæ $CP = a^{m+1} : y^m$; reperitur $CQ = a^{m+2} : y^{m+1}$. Unde ſi CQ = X; erit $a^{m+2} = xy^{m+1}$. *q. e. d.*

THEOREMA 11. Si CD & CE fuerint aſymptoti & CL latus potentiæ hyperbolæ ductiſque AL=CL & PQ aſymptoto CE & AT alteri CD parallelis jungantur puncta C & Q recta CQ atque ex N demittatur perpendicularis NM; erit punctum M in Hyperbola Apollonii. TAB. IV. Fig. 8.

DEMONSTRATIO. Etenim ob paralleliſmum rectarum LN & PQ eſt CL : CP = LN : PQ. Sed PQ = CL. Ergo CL : CP = LN : CL, conſequenter $CL^2 = CP.\ PN$. Eſt adeo N in hyperbola *Apollonii. q. e. d.*

THEOREMA 12. Si AMG fuerit Hyperbola ex earum numero, quæ ſub æquatione $a^{m+1} = x^m y$ continentur & CL = AL latus potentiæ hyperbolæ, EC vero & CD ejus aſymptoti, ductaque ex C ad quodvis hyperbolæ punctum M recta CM per R agatur ipſi CE parallela RS; erit punctum S in hyperbola proxime ſuperiori, quam AMG.

DEMONSTRATIO. Eſt enim CP : PM = CL : LR. Sed LR = PS. Ergo CP : PM = CL : PS. Sit CL = a, PC = x; erit $PM = a^{m+1} : x^m$, conſequenter $PS = a^{m+2} : x^{m+1}$ & hinc æquatio pro curva, in qua punctum S, $a^{m+2} = x^{m+1} y$. *q. e. d.*

SCHOLION. Me non monente apparet, ſimilibus artificiis innumeras alias curvas deſcribi poſſe. Noſtra vero theoremata in lucem publicam proferre libuit, non modo quod hactenus deſideratæ fuerint parabolarum & hyperbolarum ſuperiorum deſcriptiones commodæ, verum etiam quod noſtræ curvarum deſcriptiones mihi utiles viſæ fuerint ad theoremata condenda. Ceterum cum huc uſque in conſtruendis æquatio-

P nibus

nibus cubicis & biquadraticis parabola ceteris nſectioibus conicis prælata fuerit ob ſimplicitatem conſtructionis, hyperbola autem ſæpius ſuppeditet conſtructiones concinniores & ab ipſa quaſi natura ad ſolutionem quorundam problematum præ aliis lineis deſtinetur; epilogi loco adjicere libet hyperbolæ conſtructionem adeo ſimplicem, ut hyperbolam in poſterum facilius, quam parabolam conſtruere liceat. Sit nimirum AB axis transverſus, AD ad AB normalis ſemiaxis conjugatus. Ex centro hyperbolæ C deſcribatur ſemicirculus F D f radio CD; erunt f & F foci hyperbolarum oppoſitarum. Ex F per D (aut quomodocunque libuerit) ducatur recta FG & ex F radio FE, qui axi transverſo æqualis deſcribatur arcus LE, mox alii complures concentrici MM infra verticem hyperbolæ A. Tandem ex foco F intervallo Em determinentur puncta M & M.

TAB. IV. Fig. 5.

C.G. TEMPERAMENTUM MUSICUM UNIVERSALE.

Sit data proportio intervalli in numeris c : d
Numerus partium in quas dividi debet intervallum datum ſit a.

Erit earum quælibet $C^{1:a} : d^{1:a}$
Quæ in ſe ducta datis vicibus b
Exhibebit intervallum quæſitum $C^{b:a} : d^{b:a}$

In octava ratio c:d conſtans eſt 2 : 1 & pro genere Diatonico-Chromatico a = 12 (quoniam octava dividenda eſt in duodecim hemitonia tanquam partes minimas.) Præterea cum numerus b determinetur ex denominatione intervalli quæſiti, erit canon univerſalis pro intervallis generis Diatonico-Chromatici $2^{b:12} : 1^{b:12}$

Quare Hemitonium C : Cis = $\sqrt[2]{2} : 1$.
Tonus . . . C : D = $\sqrt[6]{2} : 1$.
Tertia minor C : Dis = $\sqrt[4]{2} : 1$.
Tertia major C : E = $\sqrt[3]{2} : 1$.
Quarta . . . C : F = $\sqrt[12]{32} : 1$.
Quarta abund. C : Fis = $\sqrt{2} : 1$.
Quinta . . . C : G = $\sqrt[12]{128} : 1$.

Sexta

Digitized by Google

Sexta minor def. C : Gis $= \sqrt[3]{4} : 1.$

Sexta major . . C : A $= \sqrt[4]{8} : 1.$

Septima min. C : B $= \sqrt[6]{32} : 1.$

Septima maj. C : H $= \sqrt[12]{2048} : 1.$

Octava . . . C : c $= 2 : 1.$

Eadem methodo abſolvitur temperamentum generis Enharmonici, quod hic tædii vitandi cauſa omittimus. In praxi numeris ſurdis ſubſtitui poſſunt rationales per appropinquationem continuam, donec exceſſus vel defectus, aurium judicio, nihilo æquetur.

D. GEORGII FRANCI DE FRANKENAU, S. R. I. Equitis aurati, Conſiliarii atque Archiatri Regii, de Palingeneſia, ſive Reſuſcitatione artificiali plantarum, hominum & animalium e ſuis cineribus, Liber ſingularis, jam reviſus, emendatus, nec non commentario & variorum ſuisque experimentis quamplurimis illuſtratus a JOHANNE CHRISTIANO NEHRINGIO, Paſtore Eccleſiæ Morlenſi.

Halæ, apud Felicem du Serre, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 19.

SEptem luſtra cum duobus annis præterlapſa ſunt, cum illuſtris Francus de Frankenau, publice Medicinam Heidelbergæ docens, in Programmate quodam palingeneſiam ex natura plantarum, animalium & hominum illuſtraſſet, noviſque curis ſub Diſſertationis forma elimaſſet & auxiſſet. Hancque palingeneſiam, cum nemo manum ei admovere & curioſe inventis ulteriora addere voluerit, rariſſimam latere in tenebris diutius ferre non potuit plurimum Reverendus Nehringius, ſed emendavit, quædam omiſſa a typographis reſtituit, in vernaculam vertit, & omnium oculis non ita pridem expoſuit, nunc que quæ apud alios & ex ſua experientia de hoc myſterio invenit, una cum ipſo illuſtris Autoris egregio Latino libro publici juris fecit. Quemadmodum igitur in hoc ingens farrago Autorum allegatorum reperitur, ita in commentario iſto non ſolum cumulum eorum auctum invenire, ſed & ipſa Autorum verba le-

Digitized by Google

gere licet. Cui operi elogium Franci, a Vindiciano, hoc eſt, a D. Godofredo Thomaſio, Norimbergenſis Reipublicæ Medico celeberrimo, conſcriptum, præfixum eſt, ne quid, quo pientiſſimi ac illuſtris nominis Autoris generoſiſſimi in eruditorum virorum animis, piorumque omniumque cogitationibus memoria & palingeneſia renovari poſſit, deeſſe videatur.

Plantarum ſcilicet combuſtarum e ſuis cineribus artifici manu reſurrectionem dari poſſe, qui a ſeculo abhinc aſſeveraverint Autores, copioſe non ſolum allegantur ab illuſtri Franco, ſed & experientia eorum adducitur, qui vel ipſi manum operi adhibuerunt, vel ei ut teſtes adſtiterunt. Sali certe in cineribus latitanti omnis vis adſcribitur, quoties ex eis plantæ cujusdam figura repræſentatur; ſiquidem per combuſtionem non plane emoritur inſita plantæ vis, quin ipſa depuratur per ignem a terreſtribus partibus. Diverſimode autem tentari reſurrectionem plantarum artificialem, probatur, paſſim tamen vapulare ejusdem aſſertores ab aliis, docetur; quanquam ſint, qui ſanum illud ἀπέχειν uſurpare, hocque arcanum experientiæ & ulteriori ſcrutinio indagandum relinquere maluerint. Cum igitur non nuda verba ſint, quæ Autores tradiderunt, ſed hiſtoriæ veræ, verbis quidem traditæ, rem in tanta exemplorum copia, autorumque non levium teſtimonio ſufficienti, ſine impudentiæ macula vix negari poſſe, credit Francus; quanquam enim quidam proceſſum tentarint, ſed ſemper fruſtra, πολυθρύλλητον illud: duo cum faciunt idem, non eſt idem, etiam hic locum habere adſtruit. Et licet nihil ſolidi ejusmodi plantæ reſuſcitatæ ſubſit, ſufficere tamen putat, quæſiviſſe Autores τὸ δύνατον aliquale, ut e mortuis quaſi plantis ſubtiliorem quandam earundem reſurrectionem, futuræ noſtræ perfectiſſimæ per Dei omnipotentiam prodromum, repræſentare valuerint.

De cetero multum impendit operæ plurimum Reverendus Nehringius in illuſtrandis locis a Frankio allegatis, ſpatioſiusque data occaſione divagatur, dum e. gr. pag. 58 de ſpiritu mundi, pag. 156 de arbore philoſophica, pag. 165 de aliis arboribus metallicis, pag. 247 de terra Adamica prolixius ediſſerit, locupletemque indicem demum libro adjunxit. *MUSE-*

Digitized by Google

MUSEUM DILUVIANUM, QUOD POSSIdet JOH. JACOBUS SCHEUCHZER, Med. D. Math. Prof. Acad. Leopoldino-Carolin. Soc. Reg. Anglic. & Boruſſ. Soc.

Tiguri, ſumtibus Poſſeſſoris, 1716, 8.

Plag. 8.

REcenſet celeb. Autor foſſilia figurata numero 1513, quæ ſolerti induſtria collegit & quæ reliquias eſſe ſuſpicatur plantarum & animantium in diluvio Noachico ſubmerſorum. Hujus recenſionis mentionem ideo injicimus, quia rerum naturalium curioſis volupe erit cognoſcere, in quasnam claſſes commode diſtribuantur & qualia ac ubi terrarum reperiantur. Ceterum promittit Autor *Lexicon diluvianum*, in quo horum foſſilium nomina & ſynonyma explicabit. Helveticorum, quæ ſunt numero 528, deſcriptionem & icones in Hiſtoria Naturali Helvetiæ tradit, quæ ſub prelo ſudat. In præfatione *Auguſtinum Scillam* & *Nicolaum Stenonem* laudat, quorum ille in libro, cui titulus *La vana Speculazione diſingannata dal ſenſo*, hic in Prodromo diſſertationis de Solido intra Solidum, illorum originem ad diluvium jam retulerit. Immo idem ſenſiſſe *Philonem* & *Tertullianum*, adductis ipſismet ante præfationem ipſorum horum Autorum verbis probat.

NOVA METHODUS INVENIENDI ÆTAtem mundi ſeu ſtatus præſentis Telluris, ab EDMUNDO HALLEJO in Tranſactionibus Anglicanis A. 1715 Num. 344 p. 290 & ſeqq. publicata.

SAlſedinem in oceano atque lacubus continuo augeri arbitratur celeberrimus *Hallejus*. Cum enim fluvii continuo aquas advehant, nullas vero inde revehant, nec tamen eorum quantitas in oceano augeatur; ut affluentes quotidie in vapores reſolvantur, extra omne dubium poſitum eſt. Sed dum aqua in vapores abit, particulæ ſalinæ, quas terras alluendo attraxerat in itinere, ſecernuntur: ſalis adeo quantitas continuo augetur. Quoniam tamen incrementa quotidiana, immo forte & annua, inſenſibilia ſunt, cum aqua fluviatilis ſenſibili ſalſedine careat;

ut incrementi ſalſedinis quantitas ſine periculo nimium a vero aberrandi definiri poſſit, notabile annorum intervallum requiritur. Suadet itaque Vir ingenioſus, ut ſalſedinis quantitas noſtro ævo experimentis accurate inſtitutis definiatur & in eruditorum annalibus ad poſterorum memoriam transmittatur, qui ubi eandem denuo ad examen revocaverint, incrementum dato tempori reſpondens determinabunt & inde per regulam trium mundi ætatem calculo probabili elicient. Quodſi ſupponas, ab initio rerum aquas oceani jam fuiſſe ſalſas; tellurem multo juniorem eſſe, quam prodiderat calculus, conſtabit.

M. FRANCISCI WOCKENII MEDITATIOnes privatæ Theologico-Philologico-Philoſophico-Criticæ.

Lipſiæ & Lubbenæ, apud Georg. Voſſium, 1716, 4.
Plag. 21.

Ἐρευνᾶν a Soſpitatore optimo Joh. V, 39 inculcatum, ſibi dictum inprimis, quod vivimus, Seculum credit, omni quippe ſtudio & contentione in loca divini Codicis difficiliora inquirens. Viris itaque in hoc ſtudiorum genere claris doctiſſimus quoque Wockenius, Juventuti ſcholaſticæ alioqui litans, linguarum & Accentuationis minime ignarus, puriorisque doctrinæ, quod paſſim hic teſtatum fecit, amans, merito accenſetur, cui pia ſcilicet veritas, veraque pietas, libris ſymbolicis arctiſſime inhærenti, pro ſcopo eſt. Potiora, quæ ſibi excutienda ſumſit, loca ſequentia ſunt, Eſ. XLI, 1 ſeqq. Job. XXVII, 7, Pſ. CXXXIX, 14, Deut. VI, 5, Job. XIX. 25 ſeqq. Eſ. XLV, 23, 24, Act. XVII, 18, 1 Cor. XV, 29, Ez. XVI, 19, Hoſ. II, 10, Matth. XXIV, 15, Dan. IX, 13, Pſ. XIIX. 47 &c. quæ, dum penſitat, receſſusque ſcrutatur, Cl. Ulmannum crebrius emendat, ſubſi-
p. 13 ſeq. dio Accentuationis inprimis nixus. Cum Brentio Job. XXXVII,
17. 7 יַד exponit per *opus*, *miniſterium*, quo, velut ſigillo quodam impoſito, Deus ſuam confirmet Deitatem; Ellipſes vero, nimio quorundam niſu Sacris literis obtruſas, ſevere improbat, nec luſui Cabbaliſtico, in expoſitione præcepti maximi & ſummi,

mi, cui Anonymus quidam in *Eſſais de traduction* &c. favere videbatur, multum tribuit. In Κηφᾶ ἀκεφάλῳ plura ſe dixiſſe p. 22 ſeqq.
quondam, innuit, deque nova Paulum atque Jacobum in ca- 26.
pite de Juſtificatione conciliandi quorundam ratione, & Auto- 29.
re Ephemeridum Gallicarum magnifice adeo non ſentit, qui 35.
cauſas ſuæ hujus opinionis eloquitur, & Trillerum poſtea, pro- 39.
ut meruit, caſtigat, imo in ſententiam ejusdem, num ſpiritus 41.
vitalis Chriſti, quem cum reliquis creaturis communem habet,
pars ſit eſſentialis baptiſmi? accurate inquirit, ſtrictimque ean- 48.
dem rejicit. Quæ de anima Chriſti in V. T. corpore ſpirituum, 52. 55. 46.
domo ſpirituum, Planetarum incolis, Copernicano ſyſtemate, 68 ſeqq.
die Joſuæ longiſſima aliisque hic proferuntur, Scripturæ oracula haud pauca illuſtrant, attentumque lectorem minime fruſtrantur; perinde uti & Jobi dictum c. XIX, 25 ſollicite perve- 89.
ſtigatur, ac Goel non de illo, qui dona defuncti redimebat, ut- 123.
pote qui num ante politiam Iſraeliticam fuerit, in dubio ſit, ſed de vindice ſanguinis, Jobi temporibus convenientiore, exponitur. Locus 1 Cor. XV, 29 Cl. Autori hoc notat: baptizatis piis, in perſecutione necatis, ſubinde alios ſucceſſiſſe, illorum quaſi in locum ſurrogatos, qui illis occiſis, baptiſmum avide perinde expetiviſſent. Quæ ſibi reliqua vidit Cl. Autor, Tomis ſubſecuturis (primum namque hic ſaltim abſolvit) cum Deo & die abſolvet.

BIBLIOTHECA BENEDICTINO-MAURIANA, ſeu de Ortu, Vitis, & Scriptis Patrum Benedictinorum e celeberrima congregatione S. Mauri in Francia. Libri II; Autore R. D. P. BERNARDO PEZ, Benedictino, & Bibliothecario Mellicenſi.

Auguſtæ Vindel. & Græcii, ſumptibus Phil. Jo. & Martini Veith, 1716, 8.
Alph. 1 pl. 7.

Bibliothecæ huic Benedictino Maurianæ R. Autor, jam alibi nobis commendatus, eruditam præmiſit diſſertationem, qua de ortu & progreſſu Benedictinæ Congregationis S. Mauri in Fran-

Francia agit. Originem illa debet Deſiderio a Curia (*Dom Didier de la Cour*) qui Manzevillæ in agro Virdunenſi A. 1550 natus eſt, parentibus Bertrando a Curia & Johanna Boucart, nobili genere conſpicuis illis quidem, ſed fortuna adeo tenui, ut ex agri cultura vivere, gnatumque optimo ingenio præditum ruri aliquandiu detinere cogerentur, donec A. 1567 Virdunum miſſus eſt, ubi templum quotidie frequentans, monaſticæ vitæ ſtudio abripi paulatim cepit, utq; in Laicorum gregem reciperetur, rogavit. Erat id temporis Abbas Monaſterii illius Epiſcopus Virdunenſis Nicolaus Pſalme, Deſiderio ex Matre propinquus, qui adoleſcentem in cœnobio S. Vitoni iis adgregari voluit, quos divina Pſalmodia & ſacrorum officiorum concelebratio Choro addixit. Quod cœnobitas male habuit, qui illum nullis literis inſtitutum & illiberaliter educatum ſuo conſortio adjungi ægerrime tulerunt, quare Deſiderio prima tyrocinii ſui ætate ea perferenda fuerunt, quæ ab hominibus male affectis exſpectari poſſunt. Hinc itaque Anſelinum Priorem & Cœnobitam, cui nomen Boncampanio, permovit, ut ſe primis Latinæ linguæ rudimentis imbuerent. Quibus ita jactis, ut S. Benedicti regulam Latine conſcriptam expedite legeret intelligeretque, Anſelmus, Chriſtophorum a Valle, celeberrimum ea ætate literarum humanarum Doctorem, poſtea Epiſcopum Tullenſem, ad S. Vitoni Cœnobium ad erudiendum Deſiderium evocavit, cujus præceptionibus hic ita uſus eſt, ut cum ſtudiorum ſocio Claudio le François in Academiam Muſſipontenſem non multo poſt tempore ablegari potuerit. Quo in loco, cum peſtis poſtea fureret, ad Remorum urbem ſe contulit, mox tamen depulſa lue Muſſipontem reverſus, Theologiæ curriculum ingreſſus eſt, quo cum laude emenſo, Virdunum in ſuum ſe Monaſterium recepit, ubi mores tam ſuos, quam ſodalium ad S. Benedicti regulam componere conatus eſt, monachi autem, ut importunum cenſorem ab oculis amoverent, Romanum ei iter perſuaſerunt, ex quo redux cum reducendæ ſanctioris diſciplinæ ſpes omnis decollaſſet, Deſiderius in Oratorium S. Chriſtophori prope *Rarecourt*, locum octo circiter milliaribus Virduno remotum, ſeceſſit, & ordini Minimorum nomen dare voluit, quod tamen factum non eſt. A. 1596 Deſi-

Digitized by Google

Deſiderius S. Vitoni Prior factus, omnem omnino lapidem movit, quo pridem animo conceptum corrigendi cœnobii ſui propoſitum perficeret, quod cum variis rebus impeditus non poſſet, quandoquidem & Torontii S. J. qui idem ſibi propoſuerat, conamina irrita fuerant, octo ex veteranis monachis ab Epiſcopo S. Pontificis literis munito, A. 1598 in medium S. Hidulfi monaſterium concluſi fuerunt. Deſiderius novos tyrones ſubſtituit, & maximis difficultatibus ſuperatis, reformationem infirmis & tenuibus at felicibus initiis ſuſcepit cujus exemplum Claudius le Francois ſecutus, reformationem medii monaſterii aggreſſus eſt, eoque ambo ſocietatem, 1604 VII Id. Aprilis Clementis VIII literis confirmatam, condiderunt. Recepti poſtea Congregationis Caſinenſis ritus & habitus, ac plurima paulatim in Francia & Belgio Cœnobia eadem methodo reformata fuerunt. Quare neceſſe videbatur, novam in Francia iisdem tamen legibus viventem congregationem inſtituere, quæ a ſuis & ſibi propriis Superioribus regeretur, quod A. 1618 Ludovicus XIII his quidem conditionibus probavit, primo, ne congregatio alio, quam urbis cujusdam aut Monaſterii, intra fines regni conſtructi, nomine inſigniretur; ſecundo, ne ultra Franciæ limites pateret; tertio, ne ejus Superior aut Præſes Generalis alius natione eſſet, quam Francus. Ad quod diploma regium etiam A. 1621 acceſſit approbatio Gregorii XV P. M. qui voluit, ut novum hoc Benedictinum in Francia Sodalitium *Congregatio S. Mauri* diceretur. A. 1623 Deſiderius noſter diem obiit ſupremum, neque minus tamen Congregatio S. Mauri continuata eſt, & ab ea plura in eccleſiam remq; literariam commoda profecta ſunt, quo nomine imprimis ſplendidisſimæ emendatiſſimæque SS. Patrum editiones, ſocietatis juſſu editæ, merito laudantur, uti pluribus hac de re Rev. Autor in Diſſertationis fine agit.

Opus ipſum duobus libris abſolvitur. L. I. XLI vitæ continentur: Nicolai Hugonis Menardi, Lud. Thomæ du Four, Joannis Firmini Rainſſant, Claudii Chantelou, Jo. Roberti Quatremaires, Lud. Gabriel. Bugnoti, Simonis Germani Millet, Franciſci Delfau, Guillelmi Hugonis Vaillant, Natalis Philiberti Jameti, Jo. Bernhardi Planchette, Renati Ambroſii Janvier, Fran-

Digitized by Google

ciſci Anſelmi Thevart, Joannis Lucæ D'Achery, Ludovici Gabrielis Broſſe, Jo. Franciſci Pommeraye, Jacobi Langelé, Philippi Baſtide, Hieronymi Joachimi le Contat, Antonii Joſephi Mege, Ludovici Bulteau, Jacobi du Friſche, Chriſtophori Tachon, Jacobi Lopin, Juliani Gatiani Morillon, Michaelis Germani, Dav. Placidi Porcheron, Claudii Bretaigne, Jo. Garet, Antonii Pauli le Gallois, Claudii Martini, Ludovici Seroux, Andreæ Roze, Claudii Hugonis Mothoud, Jo. Mabillonii, Antonii Beaugendre, Antonii Pouget, Theodorici Ruinarti, Thomæ Blampin, Gabrielis Gerberon & Franciſci Lamy.

Libro II exhibentur Simon Bougis, Robertus Guerard, Michael Gourdin, Leonardus de Masſior, Claudius David, Nicolaus le Nourry, Jo. Paulus du Sault, Jo. Martianay, Dionyſius de Sainte Marthe, Jo. Stephanus Badier, Claudius Guenié, Petrus Couſtant, Edmundus Martene, Guillelmus Beſſin, Bernhardus de Montfaucon, Guillelmus Rouſſel, Renatus Maſſuet, Michael Felibien, Guido Alexius Lobineau, Julianus Garnier, Antonius Auguſtinus Touttée, Franciſcus le Texier & Prudentius Maran. In quorum vitis exponendis & ſcriptis recenſendis oppido diligentem operam navavit R. Autor, & præterea non exiguam perſæpe partem Præfationum, quas eruditiſſimi Benedictini S. Mauri ſuis operibus præfigere conſueverunt, illorum vitis intertexuit, tum propterea, quod ſelecta ejusmodi ex præfationibus loca plurima plerumq; continent, quæ ad vitas ſcriptorum, occaſiones & fata operum ſpectant; tum ut, iis præſertim, qui tam vaſta tantorumque ſumptuum opera vix ad manus habent, nonnullam eorum ſaltim epitomen exhiberet, ſtilique ſimul ſpecimen, quo Scriptores illi uſi ſunt, daret.

Ad calcem doctiſſimi hujus Operis Anonymi de *Scriptoribus eccleſiaſticis* ſcriptum nunc primum ex bibliotheca Mellicenſi in lucem edidit Autor, quod Seculo XII exaratum fuiſſe ex eo veriſimile putat, quod capite XCI Hermannum Contractum, qui anno MLIV obiit, *in muſica pene modernis omnibus ſubtiliorem* extitiſſe narrat, tum quod c. CV Manegoldum, Gregorio VII P. M. æqualem, tanquam *modernorum Magiſtrum Magiſtrorum* celebrat; & Rupertum, cap. ult. recenſitum, c. LXXI

beata

beatæ memoriæ Abbatem Tuitienſem vocat; qui mortuus eſt A. MCXXXV. Immo videtur eodem tempore ſcriptor opus ſuum adornaſſe, quo Honorius Auguſtodunenſis & Sigebertus Gemblacenſis de ſcriptoribus Eccleſiaſticis commentati ſunt, quorum ille circa A. MCXXX, hic A. MXCIII e vita exceſſit. Cum vero in referendis ſcriptoribus Anonymus hic non ubique temporis rationem habuerit, R. Editor eum notulis chronologicis ſubinde emendavit.

Ceterum fidem facit Noſter, ſe brevi oſtenſurum eſſe, Benedictinos in Germania Cœnobitis Francicis ejuſdem ordinis alumnis nec numero Autorum, nec librorum editorum multitudine inferiores eſſe. Quod ut mox exſequatur & cetera quoque, quæ parit, opera feliciter abſolvat doctiſſimus Autor, Reipubl. literariæ bono precamur.

JO. ULRICI PREGIZERI U. J. D. &c. SUEVIA & Wirtenbergia Sacra, opus poſthumum & plane novum editum a B. Autoris Filio M. GEORGIO CONRADO PREGIZERO, Eccleſiæ Tubingenſis Diacono.

Tubingæ, apud Johann. Georg. Cotta, 1716, 4.
Alph. 3 pl. 5.

AUtor operis *Jo. Ulricus Pregizerus*, Anno CIↃ IↃCXLVII natus, Patre *Jo. Ulrico* Theol. Licent. & Philoſophiæ Practicæ P.P. & avo Jo. Ulrico Theol. P.P. & Tubingenſis Academiæ Cancellario, eodem, quo in lucem editus fuit die, 11 *Februarii* CIↃ IↃCCVIII defunctus eſt. Reliquit is *Sueviam Sacram*, quam Filius ejus plurimum Reverendus multis locis auctam emendatamque publici nunc juris fecit. Initio Autor de triſtiſſimo ſtatu religionis in Suevia ante inſtituta Chriſtiana Sacra quædam præfatus, Sec. poſt Chriſtum natum I, II & III quosdam Suevorum ad veram fidem converſioni operam dediſſe memorat. In quibus *Lucius Cyrenæus* Pauli Apoſtoli cognatus, *Maternus Eucherius & Valerius*, a S. Petro Apoſtolo emiſſi perhibentur. Tum *S. Lucius* Rex Britanniæ, quem A. CLXXVII recepta Chriſti religione, dimiſſoque regno in Germaniam ve-

Digitized by Google

niſſe, ibique interfectum fuiſſe, conjiciunt, & *Eleutherus*, quem A. CCCX Laureacenſi Eccleſiæ præfuiſſe dicunt, memorantur, quibus in rebus, quæ accuratiori inquiſitione indigent, imprimis *Cruſii, Stumpfii*, aliorumque recentioris ætatis ſcriptorum fidem Noſter ſequitur, quibus & in reliquis majorem, quam par erat, autoritatem tribuit. Sec. IV Auguſtæ Vindelicorum *S. Narciſſum* Epiſcopatus fundamenta jeciſſe, Bruſchii fide affirmat. At aliquoties in deſignandis annis contra Chronologiæ fidem peccaſſe videtur, cujus rei exempla quædam adducemus. Concilium Nicænum, Funccii autoritate nixus, ad annum CCCXXVIII refert, quod A. CCCXXV celebratum fuit, ſi Socrati credendum. Is enim anno Seleucidarum Alexandræo DCXXXVI convocatum fuiſſe L. I c. 13 autor eſt, qui annus A. Chriſti CCCXXIV inchoatus fuit, quocum & Euſebius conſpirat, qui Concilio ipſe interfuit. P. 10 de converſione Clodovæi Regis ad Chriſti fidem agens celebre ad Tolbiacum prœlium, quo victi ſubjugatique Alemanni, deſcribit, quod A. CCCCXCIX accidiſſe putat. Verum anno XV regni Clodovæi ad Tolbiacum pugnatum fuiſſe, *Gregorius Tur.* L. II c. XXX, *Geſta Francorum epitom.* c. XV, *Hincmarus in vita S. Remigii* c. XXXIV, p. 195 apud *Surium* d. XIII Jan. teſtantur. Diem autem is ſupremum A. IↃXI obiit, poſtquam XXX annis imperavit, ut *Turonenſis* L. II cap. XLIII, *Geſta Franc. epitomata* c. XVIII, *Aimoinus* L. I cap. XXV, *Chron. Francor.* ap. *Labbeum* T. I Biblioth. MS. p. 330, perhibent: unde evincitur prœlium iſtud in A. CCCXCVI incidiſſe. Clodoveum anno quingenteſimo baptizatum fuiſſe, Pregizerus tradit. Enimvero ex *Aviti* Viennenſis Epiſcopi epiſtola ad Clodoveum apparet, die Chriſto natali id accidiſſe, & Anaſtaſius Pontifex in literis a *Dacherio* Tom. V Spicilegii editis *in Exordio Pontificatus ſui id contigiſſe*, autor eſt, qui A. CCCCXCVI Menſ. Novembri Pontifex electus fuit, & A. CCCCXCVIII eodem menſe obiit, unde patet Clodoveum A. CCCCXCVI die Chriſti natalitio baptizatum fuiſſe. Sed majori cum diligentia Cl. Autor ea collegit, quæ ultimis ſeculis adnotanda fuerunt. Etenim ſecundum ſeriem ſeculorum, quæ circa res ſacras in Suevia geſta fue-

Digitized by Google

fuerunt, recenſet, ubi multa quidem notatu digna occurrunt, quæ quidem referre per compendium non licet. Acceſſerunt *Suevia Gentilis a M. Georgio Mellino* conſcripta, & Anonymi alte heydniſche Schrifften und Bilder, ſo ietzo unter dem groſſen Luſt-Hauſe zu Stuttgard zu ſehen ſind. P. 213 ſequens inſcriptio occurrit:

IN. H. D. D.
BIVIIS. TRIVIIS. QV.
ADRIVIIS, SATTO
NIUS. JUVENILIS
B. F. COS. PRO. SA
LUTE SUA ET SUO
RUM POSUIT. V. S.
LLMI D DEC. CRR.

Quæ ita explicatur: *In honorem Deorum Dearumque Biviis Triviis, Quadriviis, Sattonius Juvenilis Beneficiarius Conſulibus. Pro ſalute ſua & ſuorum poſuit. Voto ſoluto libens lubens merito.* Quid autem reliqua ſibi velint, non additur. Pag. 216:

IN H. D. D. JOVI
ET. JUNONI. REG.
GENIO. LOCI.
ET. D. D. OMNIB.
P. SEDULIUS.
JULIANUS. MI.
LEG. VIII. AUG. A
ToNINIANE BF. CoS.
PRo SAL. SUA. ET. SUoR.
STAT ITERATO POSUIT IMP.
DIVI ANTONINI AUG. P. E. V. R.

Sequuntur pag. 252 Georgii Pregizeri oratio de origine, progreſſu & celebritate ſtipendii Theologici Tubingenſis, Monaſterii quondam Auguſtiniani; pag. 260 Nicolai Friſchlini Carmen de Illuſtri Tubingenſi ſtipendio & pag. 314 ejusdem Monaſteria Ducatus Wirtenbergici, ubi ſimul Abbates Evangelici omnium cœnobiorum Wirtenbergicorum recenſentur. Tandem

Digitized by Google

dem Cl. Editoris Bibliotheca Suevo-Wirtenbergica, cujus prior pars libros a Theologis Suevis & Wirtenbergicis editos, poſterior ſcriptores rerum Suevicarum & Wirtenbergicarum complectitur. Hæc ejusdem ſeries Epiſcoporum Conſtantienſium, & Auguſtani Epiſcopatus deſcriptio excipiunt, demumque origines Chriſtianæ Religionis in Germania, Gallia, Suecia, Dania, Polonia, Hungaria, Italia, Hiſpania & Anglia recenſentur, & ſupplementa quædam adduntur.

BURCARDI GOTTHELFFII STRUVII SYNTAGMA Hiſtoriæ Germanicæ a prima gentis origine ad annum usque MDCCXVI, ex genuinis hiſtoriarum documentis & coævorum Scriptorum monumentis illuſtratum.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1716, 4.
Alph. 12 pl. 4.

EGregie de civibus ſuis meritus eſt Autor ſcriptis plurimis celeberrimus, quod Hiſtoriæ Germanicæ, quam vix quisquam antehac cum laude aggreſſus erat, ſyntagma, tot veterum monumentis prudenter excuſſis, in lucem edidit. Abſolvit opus triginta octo diſſertationibus, quas (ſi paucas excipias) ſuccinctis theſibus diſtinctas, more in Academiis conſueto, e cathedra publice defendit. Præmiſſis itaque Diſp. I, quæ ad Germanorum originem, nomen & fines pertinent, in quibus dijudicandis variorum ſcriptorum ſententias erudite examinat, tum Diſſ. II & III antiquitatibus eccleſiaſticis, civilibus, militaribus & œconomicis diligenter excuſſis, in reliquis hiſtoriam ipſam a Carolingis ad noſtra tempora accurate tradit, ut tamen in his quæ inde a temporibus Friderici III geſta ſunt, paulo prolixior ſit, nec ea prætermittit, quæ gentes alias, maxime eas quibuscum Germanis aliquid negotii interceſſit, ut Belgas, Danos, Ungaros, concernunt. Ita vero verſatur in hiſtoria Imperatorum, ut parentes, nativitatem, mores, bella, eaque ſecundum temporum ſeriem, geſta civilia, leges imprimis & conſtitutiones, conceſſas dignitates, mortem denique & familiam, exponat, nec minus eorum rationem habeat, quæ ad viciſſitudines Principum

&

Digitized by Google

& familiarum, ad controverſias, quæ Statibus vel cum Imperatore vel inter ipſos intercedunt, prærogativas legatorum, ſucceſſiones illuſtres, & quævis alia publici juris momenta pertinent; ut viam adeo paratam illis aperiat, qui ad publica Germaniæ noſtræ jura animum convertere cupiant. Ceterum id præcipue dedit operam, ut cuncta coævorum ac præſtantiſſimorum ſcriptorum fide confirmaret, quorum ut loca integra in ſubjectis notis appoſuit, ita ſubinde in ipſis theſibus aliorum verbis loquitur, quippe de ſtyli concinnitate non æque ac de rebus ipſis ſollicitus. Præterea numos quoque, diplomata & quicquid eſt Actorum publicorum diligenter in conſilium adhibuit, nec in noviſſima hiſtoria diaria hiſtorica menſtrua, Gallorum præſertim, inſuper habuit. Denique, ne quid operi deſit, locupletiſſimum rerum & verborum Indicem addi ſub finem curavit.

Friedrich Gladovs Verſuch einer vollſtändigen und accuraten Reichs-Hiſtorie von Teutſchland ꝛc.

i. e.

FRIDERICI GLADOVII TENTAMEN PLENÆ atque accuratæ Hiſtoriæ Imperii Germanici.

Lipſiæ & Halæ, apud Felicem du Serre, 1717, 4.

Alph. 7. pl. 3.

CL. Autor, qui libellum Germanicum ſub tit. **erbaulicher Zeit Vertreiber**, ſtylo acerbiore compoſitum anno 1710, ac deinde Naudæi Bibliographiam Politicam cum notis ſuis edidit, plura alia publicæ luci expoſiturus erat, niſi die 24 Martii anno 1715 obiiſſet Halæ Magdeburgicæ, ubi & in illuſtri Reformatæ religionis Gymnaſio Regio docuit, & lectionibus in Fridericiana Academia habendis vacavit. Non obſtitit tamen propera mors, quo minus anno proxime elapſo ejus Introductio vernacula in noviſſimam Geographiam Europæ binis editionibus eodem tempore in lucem prodiret, quarum altera *Speran-*

dri-

Digitized by Google

dri nomen mentitur, altera, Supplemento de Aſia, Africa, & America ab alio aucta, *Gladovii* noſtri nomen præfert. Sequitur nunc præcipuum ejus opus, Hiſtoria Germaniæ, quæ quanquam ultima Autoris lima deſtituta, attamen eo ab ipſo jam provecta fuit, ut vivus Bibliopolam ei quæreret, ac moriens luce publica digniſſimam reliquerit. Quippe in ea elaboranda Autor leges ſcribendi optimas ac lectoribus utiliſſimas & animo præcepit, & feliciter executus eſt. Nimirum pro ſcopo habuit præcipue hiſtoricum, non raro JCtum, aliquando etiam Philoſophum & litteratorem agere, adeoque res geſtas Germanorum a primis, quantum ex litterarum monumentis conſtat, incanabulis, ſepoſito partium ſtudio, breviter quidem ſed plene ea ratione tradere, ut cum de hiſtoriæ veritate in factis potiſſimum controverſis conſtaret, tum utilitas doctrinæ in ſtudio Politico aliisque eruditionis partibus, & inprimis Jurisprudentia publica Germanorum appareret. Itaque poſitionibus breviſſimis rem totam nervoſe narrare, notisque perpetuis uberius illuſtrare, & optimis auctoribus tam coævis, quam recentioribus magno numero adductis probare ſtuduit. Ex utrisque ipſa verba, quoties opus videbatur, allegat, atque diſſidentium ſententias breviter examinat. Quoque magis appareret, quantam quisque fidem mereatur, plerumque primo, quo quemvis nominat, loco brevem Autoris hiſtoriam, addita illius cenſura, inſpergit. In primis viciſſitudines, quibus forma regiminis vel in toto imperio, vel notabili ejus parte mutata eſt, diligenter annotandas ſtatuit, nec quicquam eorum, quæ ad ſucceſſiones, controverſias, ac prætenſiones Germanorum intelligendas neceſſaria credidit, omittendum putavit, eoque Genealogias illuſtrium ſubinde inſeruit. Ceterum princeps hiſtorici officium ratus ingenue ſcribere, nihil cujusquam favori dedit, ſed ubique ſententiam ex animo dixit, nec ulli aut imperanti, aut ſcriptori pepercit, verum potius nævos cujusq; fideliter annotavit, cavens tamen ne cui per calumniam notam inureret. Enimvero aliquando tanta libertate, quæ ſenſerat, expreſſerat, ut, qui poſt Autoris obitum operis recognoſcendi curam ſuſcepit, paſſim nimiam cenſuræ acerbitatem temperandam putaverit. Denique

nique

Digitized by Google

nique promiſcuas obſervationes per occaſionem inſerere, & argutas de rebus geſtis, quas enarrat, cum Poetarum tum aliorum ſententias referre non dubitavit. Hoc ergo inſtitutum ne illotis, quod ajunt, manibus aggredi videretur, Prolegomena de Hiſtoria in genere, adminiculis Hiſtoriæ Germanicæ neceſſariis, & ſpeciali ejusdem diviſione præmiſit. Hiſtorici officium difficile, bonum hiſtoricum, maxime in Germania, rarum ait, tum per genuinam Germaniæ hiſtoriam nihil aliud, quam veram, cohærentem, plerumque pragmaticam, ſtyloque puro & perſpicuo ſcriptam de iis, quibus ſtatus totius Germaniæ nititur, relationem intelligi oſtendit, indeque ejus utilitatem in Jure publico & Politica, differentiamque a Memoriis, *Memoires* & fabulis, quas vocant, Romanenſibus derivat. Hinc genuina ſubſidia a Geographia, Chronologia, Diplomatibus, coævis aliisque fide dignis ſcriptoribus, numismatibus, inſcriptionibus, ſigillis, arte Heraldica, Genealogia, prætenſionibus & juribus petenda docet, & quid judicium ac memoria Hiſtorico præſtent, declarat, denique opus in VII Periodos diſpeſcit, quarum ſingulas ſingulis libris complectitur. Etenim per ſingulos ire prolixum foret, id tantum notamus, Librum VII, qui ceteris multo diffuſior dimidiam operis univerſi partem conſtituit, Auſtriacorum res inde ab Alberto II ad pacem nuperam Badenſem complecti. Hic ergo Imperatorum horum familiæ, potentia, comitia, leges, habitus ad Pontificem, obitus, ingenia, mores, ſtatus Eccleſiaſticus & Politicus, ſcriptoresque, qui de iis commentati ſunt, diligentius referuntur: ſimulque notabiliora de Statibus Imperii, Concilia, nova inventa & Academiæ, pacificationes, totum imprimis Reformationis negotium, aliaque memorabilia recenſentur. Uſum operis adjuvant bini Indices locupletiſſimi, quorum prior ſcriptorum, unde ſua hauſit Gladovius, plenum catalogum exhibet, ad ea potiſſimum hiſtoriæ loca, quibus Autor de ſingulorum vitis ac meritis nonnihil attulit, lectorem remittens. Poſterior res ipſas hoc volumine comprehenſas ſerie Alphabetica pleniſſime recenſet, & quæ de Imperantibus dicta ſunt, non modo ſub eorum, ſed & ſub regionum, quibus præfuerunt, & ad quas res geſtæ pertinent, nominibus refert.

Proleg. § 1-3.

4-31.

32-34

35.

Digitized by Google

DEFENSE DE LA MONARCHIE DE SICILE CONTRE les Entrepriſes de la Cour de Rome.

i. e.

DEFENSIO MONARCHIÆ SICULÆ ADVERSUS uſurpationes Aulæ Romanæ.

Amſtelodami, apud Steph. Lucam, 1716, 8.

Pl. 15.

LIbelli hujus Autor nominis fama Cel. du Pin jura Siculorum molitionibus Pontificis huc usque impetita egregie defendit, eorum origines a tempore fidei Chriſtianæ a Siculis receptæ ducens. Hinc c. 1 ſtatum Siciliæ, antequam a Rogerio fuiſſet occupata, & c. 2 primordia Chriſtianiſmi, atque Eccleſiarum, quas fundaverat Rogerius, brevibus deſcribit. C. 3 Bullam Urbani II exhibet, qua Rogerio, hæredibus & ſucceſſoribus (conf. c. 6) dignitas ac poteſtas legati ſedis Apoſtolicæ tribuitur, ſeu ut verius loquamur, jura confirmantur, quibus jam ante uſus fuerat. Deinde contra frivolas Baronii objectiones hujus Bullæ veritatem fidemque c. 4, 5, 7, 15, 17 uſu omnium Siciliæ Regum (ut ex hiſtoria ſubnexa patet, c. 9) occaſione data firmatam a ſummis Pontificibus & ſubinde renovatam, c. 10, & perpetua poſſeſſione continuatam c. 11 adſtruit. C. 12 fuſius demonſtrat, non ſolum juſtum, neceſſarium & maxime proficuum fore, ut jus ſuum Monarchia Sicula retineat, ſed omnium omnino Regum intereſſe, ut Siciliæ Regis cauſam tueantur, ne eadem ſors a Pontifice ipſis ſit ſubeunda, c. 13, maxime cum ſimilia jura ſummis plerisque Principibus competant. C. 14 ſupremum quoque Dominium in Siciliam, & inde dependentem Inveſtituram Pontifici plane negat c. 16. Cauſas tandem turbarum recentiorum c. 18 proponit, unde conjici poteſt, quam levi ſæpe momento lites atrociſſimæ a Pontificibus motæ conſtent. Epiſcopus Liparenſis vendenda cuidam piſa dederat, qui Dominum illorum reticens, tributum ab exactoribus ſolvere coactus eſt. Aſt iſti, comperto, cujus eſſent, non ſolum omnia reddiderunt, ſed Magiſtratus etiam, Epiſcopum adeuntes, ut ſe excuſatos haberet, ſubmiſſe ſunt precati. Contra

tra Præſul, ira exæſtuans, fulmina adverſus exactores emiſit, qui cauſa ad Tribunal Siculum delata plene ſunt abſoluti. Inde Pontifex litem ad ſe delatam ſuam fecit, rem iſtam ad reſervata Pontificia pertinere cauſatus. Paulo poſt decretum ad Siculos miſſum, quod cum noxium libertati Eccleſiaſticæ videretur, Vicarius Regius promulgari prohibuit: at Epiſcopi Catanæ & Agrigenti, interdicto inſuper habito nihilominus promulgabant, unde regno excedere juſſi ſunt, quo facto ſuis ſacris interdixerunt. Horum quoque cauſam in ſe ſuſcepit Papa, atque judicem Monarchiæ Siculæ excommunicavit, & occaſionem p. 204. Rege mutato opportunam ratus, omni transactione ſpreta jura Regni penitus abrogare conatus eſt. C. ult. Autor oſtendit, qua ratione Siculi antiqua jura ſint tutati, quandoquidem me- p. 188. diante præſertim legato Gallorum Tremolio, haud poſt habita interim reverentia ſedi Pontificiæ debita, appellationem a Pontifice male informato ad Pontificem melius informandum interpoſuerint. Sequitur uberior narratio omnium Actorum inter Aulam Romanam & Siculam ob forum Monarchiæ litigioſum, ex Italico idiomate in Gallicum translata, ſubjunctis ſcriptis publicis, aliisque quæ pertinere eodem viſa ſunt.

VOYAGE AUTOUR DU MONDE.

h. e.

ITER CIRCUM TERRÆ ORBEM, COEPTUM MDCCVIII & finitum MDCCXI a WOODES ROGERS; ex Anglico Gallice verſum.

Tomi II.

Amſtelodami, apud viduam Pauli Marret, 1716, 8.
Alph. 1 plag. 20

COmmercia in mari Auſtrino inter Americam & Aſiam Hiſpani fere usque ad finem ſec. XVII ut propria ſibi vindicarunt. Poſt pacem Ryſvicenſem demum Galli duas naves mercibus ſuis onuſtas eo miſerunt, & invitante ſucceſſu, earum numerum ita brevi auxerunt, ut uno anno centum amplius Myriades (Thalerorum) in Galliam referrent, non minimum

mum certe belli contra tot Europæ populos ſuſtinendi præſidium. Tandem & Anglis aditus eo patefactus eſt, per ultimum bellum de ſucceſſione Hiſpanica geſtum, & per fœdus, quo inter Imperatorem Leopoldum & Guilielmum III M. Britanniæ Regem convenit, ut quæcunque Angli in Americanis provinciis jure belli ceperint, ſibi ſervarent. Hac occaſione Rogerius noſter cum duabus navibus, Anglorum quorundam ſumptibus inſtructis, quarum alteri ipſe præfuit, eo contendit, præmonſtratore Guilielmo Dampier, qui jam antea mare illud plus vice ſimplici ingreſſus, bis terrarum orbem circumnavigarat. Solverunt Briſtolio die 2 Aug. 1708, multisque difficultatibus ſuperatis, & aliquot hoſtium navibus in poteſtatem redactis, præda onuſti per Aſiæ & Africæ littora die 2 Octob. 1711 in Angliam reverterunt. Quæ igitur in itinere iſto memoratu digna occurrerunt, Rogerius e Diario ſuo ita in lucem profert, ut ſimul ſingularum, quas vidit, terrarum, præcipue Americanarum, deſcriptionem addat, & eam quidem plerumq; ex Neuhofio aliisque itinerariorum ſcriptoribus petitam, ſed novis tamen teſtimoniis confirmatam. Eo pertinent, quæ memorat de genere ſerpentum in Braſilia, *Liboya* dicto, XXX pedes lon-
T. I. go & integrum capreolum uno rictu deglutiente, p. 91, de divitiis fodinarum aurearum & argentearum indies creſcentibus, p. 92, de cauſis, ob quas Belgæ fœderati provincias tam opimas, A. 1637 occupatas, A. 1643 viciſſim amiſerint, p. 95, de Braſilienſium moribus & inſtitutis, veſtitu, habitu corporum & diverſis nationibus, p. 96. Ineunte A. 1709 Rogerius cum ſociis Braſiliam prætervectus, & ſuperato Horni promontorio in mare Auſtrinum ingreſſus, viam hanc longe commodiorem eſſe, p. 171 oſtendit, quam per fretum Magellanicum, A 1519 a Ferdinando Magellano auſpicio Caroli V detectum. Deprehenduntur circa fretum iſtud gigantes tantæ magnitudinis, ut Europæi mediocris ſtaturæ vix cingulum illorum capite ſuo
p. 173. contingant. Menſe Februario ad reparandas naves aliquandiu ſubſtiterunt in inſula Jo. Ferdinandi, ubi præter plurimos canes marinos, & leones marinos inuſitatæ magnitudinis, non niſi unum hominem, Selkirchium, natione Scotum, invenerunt, qui

a præ-

a præfecto navis relictus per quatuor annos vitam ſolitariam egerat, hoc Anglorum adventu demum exilio liberatus, p. 193 ſqq. Poſtea *Guiaquil* inſulam & urbem deprædati, aliquot naves Hiſpanicas interceperunt, & inter eas unam Manillæ inſulæ, quæ quotannis mercaturæ cauſa in Mexici portum & civitatem Acapulco commeare ſolet. Hoc enim commercium Mexici maritimum in littore occidentali præcipuum eſt, cum Europæi plerique omnes recta via in portibus lateris Orientalis negotientur. Veteres Mexici incolas ingenio non impolito præditos fuiſſe, præter alia oſtendunt ſigna Hieroglyphica, quibus rerum apud ſe geſtarum memoriam conſervarunt. Eorum explicationem, Mexicana lingua conſcriptam, præſes Hiſpanicus ducentis fere abhinc annis Hiſpanice verſam miſit ad Imp. Carolum V, ſed nave a Gallis intercepta, pervenit illa Lutetiam in manus Andr. Thevet, cujus heredes illam vendiderunt Hackluytio Anglo, unde Anglice verſa prodiit cum figuris, Principes aliasque perſonas Mexicanas repræſentantibus cura Henr. Spelmanni æri inciſis. Hujus hiſtoriæ Mexicanæ ab anno Chriſti 1324 usque ad med. ſec. XVI deductæ partem tertiam, quæ ritus & diſciplinas Mexicanorum continet, Rogerius p. 22 ſeqq. in compendio ſiſtit, deinde p. 26 ſeq. in origines Americanorum inquirit, & veriſimillimum judicat, illos ex Tartaria huc demigraſſe, quia hodienum naves ex inſulis Philippinis in Mexicum quotannis venientes, curſum maxime ſeptentrionalem tenere coguntur, ut vento ſecundo uti poſſint, & ad 42 gradum latitudinis ſeptentrionalis provectæ, ſubinde vada in Oceano reperiunt, indicia terrarum, nobis licet incognitarum, & fortaſſe cum California & Japonia cohærentium. Neutrius enim extremitas ſeptentrionalis adhuc detecta eſt. Ceterum itineraria ultimorum & probatiſſimorum Scriptorum, nominatim Gemelli, qui 1697 Mexicum perluſtravit, P. Ovale natione Americani, & aliorum hic quoque Noſter illuſtrat & confirmat, ſigillatim illud, quod poſterior refert de regionibus a Blanco promontorio ſub gr. 4 lat. meridionalis, usque ad Coquimbo, ſub gr. 30, pluvias æque ac tonitrua ignorantibus, ac nihilominus largo rore ita rigatis, ut ſat uberes fructus proferant, p. 43 T. II.

Digitized by Google

Rebus in littore Americano feliciter geſtis, naves Anglicæ 1710 die 10 Jan. ex California per mare pacificum, in Aſiam, & ſpeciatim ad Latronum inſulas curſum direxerunt, & die 11 Mart. Guam inſulam primum conſpexerunt, cujus præſes, Hiſpanus licet, reſiſtere non auſus, annonam & comeatum, cujus inopia hucdum laboraverant, petentibus conceſſit, p. 75 ſeq. Menſe Junio attigerunt Bataviam, urbem Javæ inſulæ imo omnium, quas Belgæ fœderati in Aſia tenent, facile principem, e qua præfecti in reliquas illorum provincias mittuntur. Urbis hujus ſitum, & ſplendorem, præſidis Batavici, qui tertio quoque anno ex ſenatu Indico, XXIV ſenatoribus conſtante, eligitur, magnificentiam prorſus regiam, apparatum bellicum, & rationem commerciorum cum Chinenſibus, qui ipſi merces ſuas in hanc inſulam important, & tutum in portu Bataviæ, nunquam paucioribus quam XX navibus bene armatis munito, refugium habent, Rogerius p. 127 ſeq. copioſe deſcribit, & ſimilem portum in Societatis Anglicanæ provinciis Indicis deſiderat, multo plus profuturum, quam navigationes in ipſam Chinam inſtitutas. Navibus hic, Hollandorum ſociorum & amicorum, conceſſione refectis, Angli noſtri ad Caput bonæ ſpei perrexerunt, idque ultimo anni menſe aſſequuti ſunt. Sequenti anno 1711 cum claſſe Belgica, ibi exſpectata, reliquam itineris partem feliciter confecerunt. Promontorii illius Africani incolas, imprimis Hottentotos propter barbariem vix hominum nomine & ſocietate dignos, loci naturam, & præcipue Euri ex monte Taffelberg ruentis, violentiam navigantibus pernicioſam, Hollandorum in illo ſedes, noſocomium & reliquum apparatum, ut et modum & cautionem, qua claſſis illorum in Belgium deducitur, perſpicue Noſter p. 147 ſqq. exponit. Supplementi loco addit deſcriptionem littorum, portuum, rupium, vadorum, inſularum, promontoriorum &c. ab *Acapulco* ſub gr. 17 lat. ſeptentrionalis usque ad Inſulam *Chiloë* ſub gr. 44 lat. meridionalis, ex MSStis Hiſpanicis navium in hoc itinere captarum, non tam jucundam lectu, quam utilem eo navigaturis, & Chriſtophori *d'Acugna* diſſertationem de fluvio Amazonum jam A. 1682 Pariſiis Gallice editam.

MEMOI-

MEMOIRES ET REFLEXIONS SUR LE REgne de Louis XIV.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI ET MEDITAtiones de his quæ regnante Ludovico XIV evenerunt, uti & de iis, qui rebus gerendis præfuerunt; Autore M. L. M. D. L. F.

Roterodami, apud Caſp. Frizſch, 1716, 8.
Pl. 17.

HOſce Commentarios Vir ab omni adulatione ſervili plane alienus compoſuerat, quem Marchionem *de la Fare* fuiſſe dictum perhibent, uti etiam ex literis initialibus apparet. Conſtituerat Autor eosdem ad finem belli ob Hiſpanicam ſucceſſionem moti continuare, ſed morte forſan præventus ſaltem ad pacem Ryſvicenſem opuſculum perduxit. Veritatis ſtudium cum ex iisdem undique eluceſcat, operæ pretium erit, vel breviter illis immorari. Ludovicus XIV ſecundum opinionem Autoris noſtri fuit natura timidus, vivoque Mazarino ex illius tantum arbitrio pependit, donec conſilio ejusdem, ne familiarius cum Gallis viveret, poſt Cardinalis obitum autoritatis ſuæ tenaciſſimus exiſteret. Attamen quos in aulam cooptaverat, omnia pro lubitu agebant, ſemotis illis, qui Regem vera edocere potuiſſent; & cum Primores Regi obſequiis plurimis blandirentur, ipſe una cum ſuis poteſtate abuti cœpit. Hinc Gallia, dum aliis terrorem incutere viſa, ipſamet langueſcens viros nec Arte nec Marte magnos produxit, Rege optime meritos præmiis haud afficiente. Denique Regina Matre mortua, Ludovicus ſevero ingenio indulgens, in villis plerumque degit, urbanitate civium ab aula pene ſummota, & dum paucis & adeo fœminis omnia credit, a Luvoyo, Colberto ſemper infenſo ad capeſſenda conſilia duriora concitatur. Cum Anglorum Regem Carolum II in ſuas partes trahere Galli cuperent, mediante Aurelianenſi, arcanum primus detexit Turennius amore captus Coaquiniæ, cujus rei ſe prorſus indignæ eum poſtea puduit. Turennius hiberna ſimulans A. 1674 celeriter coacto

p. 30. 40. 59. 181. 185. 81. 143.

coacto exercitu Germanos eo adegerat, ut trajecto Rheno ſalutem quærerent, inde Lotharingus dixiſſe fertur: unum Princi-
p. 144. pem Gratia Regis 5 Principes Dei Gratia fugaſſe. Eques Rohanæus obæratus, dum fœdere clandeſtino cum Belgis inito ſeditionem in Normannia commovere conaretur, captus & a Judice Beſonio ſpe vana veniæ lactatus, cum omnia fateretur, capite eſt truncatus. Quantum Galliæ damnum ex violenta Re-
184. formatorum converſione ſit enatum, vel inde conſtat, quod plus 800000 hominum commerciis deditorum e Gallia emigrarint, ingentem divitiarum cumulum ſecum aſportantes. Luvoyum jam diu ob ſeveritatem & crudelitatem Regi exoſum
248. morte ſubita extinctum, quod Medicus Seron a Sabaudo corruptus venenum ipſi propinaſſet, Noſter exiſtimat. Culpam cla-
257. dis ad Steenquercam A. 1692 a fœderatis acceptæ plerique in proditionem Scribæ Bavarici Milleroix conferunt, ſed Luxenburgicum potius ab iſto deceptum, Autor tradit.

LA VIE DE LA REINE ANNE, &c.

i. e.

VITA ANNÆ STUARTÆ, REGINÆ Magnæ Britanniæ, Galliæ & Hiberniæ, ex Anglica in Gallicam lingvam converſa.

Amſtelodami, apud Petr. Humbertum, 1716, 8.
Alph. 1 pl. 8 cum icon. 3.

VItam Annæ Reginæ, & res tota fere Europa geſtas annis duodecim, quibus iſta Britanniam imperio rexit, paucis deſcribere Anglus quidam ſibi induxit in animum, ita tamen ut illis, quæ extra fines Regnorum Britannicorum evenerunt, leviter tactis, Anglica præſertim ſub examen revocaret. Sed optandum eſſet, ut cauſas tot mutationum & clandeſtina conſilia, quorum haud ignarus Autor fuiſſe videtur, curatius tradidiſſet, cum pauciſſima illorum ad nos pervenerint, reliquis autem, quæ in vulgaribus quibusvis libellis circumferuntur, facili negotio carere potuiſſemus. Supervacaneum ergo foret, ſatis aliunde nota ad nauſeam usque hic repetere, potius ſufficiet, pauca licet haud

Digitized by Google

haud ubivis obvia, inde notaſſe. Anna, Jacobi II Eboracenſium p. 2.
Ducis & Annæ Hyde filia, n. 1665, 6 Febr. a teneris annis juſſu
patrui Caroli II invito Patre ſacris Proteſtantium eſt imbuta,
fato quodam ſingulari, ut facilior ipſi aditus ad Britanniæ Regna
pateret, quibus etiam anno 1702 eſt potita. Cladis prope Spier-
bachium A. 1703 acceptæ culpa confertur in Germanos, diem
S. Leopoldo ſacrum feſtive tranſigentes, quos Galli ſubito ador- 70.
ti fuderint, atque fugarint. Pugna ad Ramilias pugnata maxi- 149.
mum vitæ periculum ſubiit Marlboroughius ſtrenui Ducis offi-
cio functus, cum ex equo in terram dejectus, alterum conſcen-
deret, & globulus tormenti forte emiſſus equiſonis fulcra pe-
dum tenentis caput auferret. Diuturna iſto tempore contro-
verſia eſt exorta inter Anglos, quorum Legibus ſancitum erat, 80. 81. 115.
ne ullus ab Eccleſia Anglica diſſentiens muneri publico admo-
veretur, unde quidam ex Non-conformiſtis, quos vocant, ut offi-
ciorum honorumque eſſent participes, ſemel quovis anno cultui
divino intereſſe, & S. Synaxi cum reliquis uti ſolebant. Ad in-
hibendam iſtam fraudem, quam *Conformitatem occaſionalem* vo-
cabant, detulerunt ad Parliamentum, ut gravis pœna ſtatueretur
in fraudatores, quam inferior Curia mox probavit, adverſa tamen
ſuperiori Curia nihil actum eſt. Acriores inde lites Parliamen- 137.
tum agitarunt, quibusdam Eccleſiam Anglicanam in periculo eſ-
ſe dictitantibus, quod poſt mutuas altercationes negare placuit.
Negotia quoque circa Unionem Anglos inter Scotosque, Socie- 174.
tatem mercatorum Auſtralem, & Pacem Ultrajectenſem geſta 330 ſq.
uberius hic commemorantur. Tandem diſcordiis Comitis Oxo-
nienſis & Bollingbrokii nimium divexata Regina diem obiit 477.
ſupremum, die 1 Aug. A. 1714, pene quinquagenaria. Fuit iſta
pietate & clementia inſignis, acceſſu facilis, dolorum, quibus a
morbis crebro angebatur, haud impatiens, populi ſui amantiſſi-
ma, injuſtitiæ neſcia, & ut brevibus dicamus, ſexus ſeculique ſui
ornamentum.

CORRECTORUM IN TYPOGRAPHIIS ERUDITORUM centuria, ſpeciminis loco collecta a JO. CONRADO ZELTNERO.

Norimbergæ, ſumtibus Adami Conath Felſeckeri, 1716, 8.
Alph. 1 plag. 16.

PRæfamen, quod operi huic præmiſit doctisſimus Autor, de fatis typographiæ diſputat; quibus traditis, ſalubriora commendat media, morbis typographiarum accommodanda. Ex ipſis eruditis correctoribus hoſce collegit: Albinium, Alcyonium, Amerbachios, Andreæ, Apin, Atanagum, Badium, Bergellanum, Beer, Bergler, Bootium, Bruſchium, Campanum, Caſaubonum, Caſtellanum, Chriſtiani, Cano, Couerdale, Cruciger, Crenium, Curcellæum, Deglerum, Demetrium Chalcondylam, Dilherrum, Dodo, Deſiderium Eraſmum, Guilhelmum Fabricium, Felbinger, Finek, Flacium, Flittnerum, Franciſci, Jo. Frobenium, Freigium, Gelenium, Gemuſæum, Gerbelium, Geſelinum, Gheesdalium, Golzium, Harduinum, Marc. Heiland, Heroldum, Hornſchuch, Hohburgium, R. Jacob. Ben-Chaiim, Juntinum, Jungermannum, Corn. Kilianum, Jo. Kislingium, Knouf, Kuſterum, Jo. Laſcarem, Loniceros, Paul. Manutium, Jo. Gabr. Maier, Melanchthonem, Milangium, Modium, Muſculum, Muſurum, Oecolampadium, Oporinum, Opſopæum, Orthuinum, Pantaleonem, Guid. Patinum, Pellicanum, Perierium, Piſtorium, Chr. Plantinum, Portam, Pulmannum, Putſchium, Ranconnetum, Raphelengium, Rhenanum, Roccam a Camerino, Rorarium, Ruſcellum, Sandium, Scapulam, Jo. Schmidium, Servetum, Jo. Sextum, Henr. Stephanum, Stratandrum, Strebæum, Sylburgium, Trecium, Tulichium, Vultejum, Waltherum, a Zeſen, Theod. Zwingerum. Horum vitam & ingenii monimenta brevibus perſequitur Autor, variaque affert, quæ lectoribus & hiſtoriæ litterariæ ſtudioſis afferunt ſuavitatem

p. 108. jucunditatemque. Quod ad Iſaacum Caſaubonum attinet, ipſe in exerc. in annal. Baron. fatetur, ſe juventutem ſuam in corrigendis chartis typographicis haud tranſegiſſe; alii tamen communi conſenſione affirmant, vixiſſe eum in familia Henrici Stephani, cujus Filiam Florentiam in matrimonium duxerat, eidemque operam per aliquot annos in emendandis libris præ-

137. ſtitiſſe. Thomam Crenium defendit Autor contra Severinum a Clamoribus, qui 1706 epiſtolam ad amicum quendam Baronem

nem de ſtudiis, vita & moribus Crenii Latinam edidit, & in deſcribendo ingenii illius & animi charactere fuit diligens. De Kuſteri Ariſtophane notat, quod Spanhemii notæ non fuerint niſi
in priores tres Comœdias excuſæ, quoniam dolo quodam malo factum, ut reliquis Kuſterus carere neceſſe habuerit. Paulus Manutius Venetiis Romam a Pio IV Pontifice Maximo vocatus eſt, ut emendationi typographicæ præeſſet, quod munus & per multos annos egregie ornavit. Sed quum ſpem fefellerit eventus, & perperi ſæpe ſit coactus indecora prorſus, indignaque ſtudiis ſuis, in patriam reverſus, rediit ad præclara litterarum ſtudia. Philippus Melanchthon typographicæ officinæ Anſelmi Tubingæ præfuit. Petrus Trecius Italus Seculo XV gloriatus eſt, triginta voluminum millia a ſe reviſa & recognita ex prelis exiiſſe, quam Thraſonicam jactationem fuiſſe ſibi perſuadet Autor. Ceterum optandum erat, opus hoc de claris Typographis, quod ſingulari cura elucubravit Autor, paulo correctius atque emendatius in lucem prodiiſſe.

p. 312. 335. 354.

Vollſtändiges Haushaltungs-Recht, &c.

i. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR JUS OECONOMIcum abſolutiſſimum, in quo jura ad culturam agrorum & hortorum, rem pecuariam, venationes, ſylvas, piſcationes, molendina, vineta, rem cereviſiariam, metallicam, commercia & alia œconomica ſpectantia, ſecundum ſanæ rationis ductum, legesque Romanas & Germanicas tractantur.

Lipſiæ, apud Jo. Chriſtianum Martini, 1716, 4.
Alphab. 9 plag. 12.

AUtor generoſiſſimus ſcriptis variis vernaculo hactenus ſermone editis clariſſimus in Præfatione, & titulum vindicat, abſoluti quid promittentem, & crambem, a Leiſero in Jure Georgico & ab aliis in libellis œconomicis coctam & recoctam, ſe hic apponere negat, tandemque ingenue declarat, qua conſtantia & æquitate diverſa invidorum judicia ſit laturus. Libro I de Contractibus in genere, eorundemque cautelis, de Emtione & Venditione, Retrovenditione, Locatione & Conductione prædiorum, hujusque diverſis generibus agit, cautelasque utiles & obſer-

Digitized by Google

obſervatu neceſſarias commemorat. Hinc Libro II perſonas ad ſtatum Oeconomicum pertinentes conſiderat, ſingulisque capitibus ſeorſim oſtendit, quænam ſint jura Patrisfamilias, Statuum Provincialium, quorum alios Landſaſſiorum, alios Amt- vel Schrifftſaſſiorum nomine in foro noſtro compellamus: quibus accedunt jura judiciorum ruralium directoribus, ſcultetis & ſcabinis paganis, quæſtoribus, reique familiaris adminiſtratoribus, famulitio, ruſticis & hominibus propriis competentia. Libro III jura exhibet prædiorum ruſticorum, in ſenſu latiori talium, quorum alia ſunt allodia, alia feudalia, nobilia, eccleſiaſtica, precaria, emphyteutica, cenſitica, ruſtica, quæ omnia uno capite percenſentur. Reliqua vero præſentis libri capita enucleando juri pagorum, operarum a ſubditis præſtandarum, finium, prædiorum nobilium, librorum in quibus tributa & ſteuræ, uti vocamus, deſcribuntur, ſervitutum ruſticarum & jurisdictionis patrimonialis ſunt deſtinata. Agriculturam & frumenta Lib. IV expendit, proponitque novem capitibus prioribus jus agrorum, agriculturæ, jugerum incultorum, præſtationum ruſticarum, quas dicimus die Hufen-Gelder, & novalium i. e. agrorum de novo cultorum, ſeminandi, metendi, cannabum linumque gignendi & horum fabricandorum uſum communem docet. Quæ ſuperſunt hujus libri capita, id quod juſtum eſt circa Dardanarios, molendina & furnos evolvunt. Tranſit Libro V ad hortos, deſcribitque jus tam arbores, quam alia arboribus affinia plantandi. Et quum res pecuaria inter ruſticos fere ſit præcipua, hinc Libro VI jura eo ſpectantia declarat, & demonſtrat, quid juris circa prata, paſcua & compaſcua, pignorationem, equos, boves, vaccas, oves earumque paſtores ſeu opiliones, capras, porcos, canes, columbas, gallinas & paſſeres, tandemque apes obtineat. Expoſitis juribus animalium cicuratorum, pergit Libro VII ad ea, quæ degunt in ſylvis, agiturque de rebus foreſtalibus & venatoriis: unde juris foreſtalis, lignandi, venandi, convenandi, & quidem interdum precario tantum, lupos capiendi, feras fovendi vel bannum ferarum habendi, easque diſploſis ſclopetis enecandi, alterum in venando præveniendi, feras ex vivario & cuſtodia noſtra elapſas vindicandi, fures ferarum puniendi, aucupandi, venatores & ſylvarum

rum

rum cuſtodes conſtituendi, tandemque porcos in ſylvis glandibus paſcendi & ſaginandi additur deſcriptio. Librum VIII deſtinat rei aquaticæ, quandoquidem de eo, quod legibus eſt conſentaneum circa fontes, litorum vallationes & munimenta inundationibus objicienda, flumina, in quibus ligna interdum transvehuntur, quod jus gratiæ appellant, piſcationes, canales, trajectiones fluminis navigio (die Fähre) factas, pontes, navigationes & alluviones, agit. Utiliſſima pariter ac cumprimis neceſſaria res eſt vinum & potus ex frumento, hordeo imprimis, coctus, quem cereviſiam ſalutamus. Utriusq; jura perſcrutatur A.G. Libro IX indeque de vineis, torcularibus, vini venditionibus, ejusque adulterationibus, ut & de vino ſublimato luculenter commentatur, nec non in jus coquendi vendendique cereviſias, ſimulque in facultatem cauponas habendi atque hoſpites recipiendi diligentius inquirit. Ipſum vero rerum gerendarum nervum attingit Libro X, ubi res metallicas pertractat, & metallifodinarum theſaurorumque jura declarat: quibus adjicit lapidicinas, ſalinas, calcem, lateresque coquendi poteſtatem, ut & judicem atque forum, in quo lites de rebus metallicis ſubortæ deciduntur. Florem denique ipſamque vitam non ſolum Oeconomiæ ſed totius Reipubl. commercia nempe, Libro XI contuetur, eoque jura ementium atque vendentium, vectigalium, viarum publicarum, aurigarum, curſus publici ſive poſtarum, monetæ, cambii & nundinarum conſiderat, tandemque juſtum rerum Indicem ſubjicit. Ipſam tractandi rationem quod attinet, utitur A.G. recepta hactenus apud juris legumque Doctores methodo, procedendo per cauſas, ſive per definitionem, diviſionem, differentias, ſubjectum, objectum, formam, finem & effectum, prout ſimplicitas vel difficultas rei exigit, ſingulas capitum materias declarando, quibus nonnunquam origines tam ex jure, quam ex hiſtoria & antiquitate petitas præmittit, & affinia ſubjungit. Imprimis placuit, quod in contractibus, quos hic pertractare conſultum exiſtimavit, *ſubſtantialia* a *naturalibus* bene ſejuncta deprehenderimus. Principia hic propoſita confirmata videas, non operoſa equidem & quæ nauſeam movere queat, ſufficiente tamen legum Romanarum cumulatione, quibus vel plane tacentibus, vel ad accommodandum haud idoneis,

ſubſtituit jura patria, eaque vel publica, quæ in Receſſibus Imp. extant, vel Provincialia & ſtatutaria. Nec ſibi religioni ducit A. G. quæſtiones nonnullas domeſticis i. e. ex proprio ingenio deſumtis argumentis decidere, Doctorum opiniones excitare, & ſubinde præjudicia atque JCtorum reſponſa inſpergere, & ubique juſtitiam æquitate & pietate temperatam repræſentare. Nec ſubſiſtit in ſola, quam vocant, theoria, praxin inſuper ad partes vocat, & præter actionum genera & libellos, ubi commodum eſt viſum, ſubjectos, modum procedendi in judicio litibus imprimis metallicis dijudicandis præſtituto, ut & proceſſum cambialem lib. 10 c. 6 & lib. 11 c. 7 accurate delineavit. Ceterum ad calcem cujusque capitis & argumenti fontes, unde aliquid in hoc opus derivaverit, digito quaſi indice demonſtrat fideliſſime. Ne tamen alienas tantum meditationes ſecutus exiſtimetur, nonnulla veluti ſpeciminis loco delibabimus. Pag. 1502 ob cauſas graviſſimas, uſum virgæ mercurialis ſeu divinatoriæ non eſſe adeo innocentem, ut communiter credunt, aſſeverat, & p. 290 textum juris Provincialis lib. 3 art. 42 dubium ex collatione cum lib. 3 art. 32 feliciter excutit & prudenter applicat: & p. 702 ſqq. principia circa molendinorum ædificationem (von Sachbäumen und Sicherpfählen) non contemnenda, & procul dubio ex proprio ingenio depromta invenies. Oſtendit ibidem A. G. uſum imprimis Matheſeos, quam optime callet & enixe amat, omnibusque rei familiaris ſtudioſis iterum iterumque & hic & alibi commendat. Pag. 1000 prolixe & eleganter de origine juris venandi, & quatenus Princeps iſtud ſibi vindicare queat, diſputat; tum p. 1261 ſqq. oſtendit, quantopere interſit navigationem in fluviis canalibus adjuvare, & quæ canalium conſtruendorum ſit ratio; & p. 1510 ſqq. ſalinas Halenſium uberius deſcribit; ut taceamus operoſam quæſtionem, utrum navigium, quo flumina trajicimus (die Fähre) pertineat ad res mobiles, an vero ad immobiles? quam etſi non decidit, ingenioſe tamen in utramque partem ventilat. In officia quoque famulitii & aliorum officialium curioſe admodum inquirit & fraudes eorundem dexterrime detegit cujus rei exempla de triturantibus p. 612, opilionibus p. 935, Metallifoſſoribus p. 1474, venatoribus aliisque addi poſſent, niſi id pro-

prolixum nimis foret. Nec minus lectu jucundi ſunt articuli ordinis triturantium p. 612 exhibiti, & utilis cognitio vitiorum, quibus equi ſæpenumero ſunt obnoxii, quorum p. 877 triginta tria enumerat, ob eaque actioni redhibitoriæ, ſi Saxoniam exceperis, locum eſſe putat; & quæ ſunt alia, quæ brevitatis cauſa omittimus.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. DOCT. Superint. & Paſt. Prim. Rochlit. Parergorum Sacrorum Exercit. I, II & III.

Altenburgi, apud J. L. Richterum, 1716, 4.

Plag. 8.

VIſum eſt Autori S. R. horis ſubciſivis ſelecta quædam ſacri argumenti themata curatius evolvere, cujus quidem inſtituti primitias tribus his Exercitationibus offert. In *prima* exercitatione de incommodis diſſerit, quæ ex errore, *S. Trinitatem ex lumine rationis demonſtrari poſſe*, proficiſcuntur, & commoda contra hæc mala remedia ſubminiſtrat, ubi Jacobus ſimul Altingius & alii refelluntur. In *ſecunda* Socinianum *Anonymum*, qui abhinc aliquot annis in Anglia vindicias unitariorum ſcripſit, arguit, hujusque figmentum, *præter unum Verum Deum, tres etiam Sub-Deos dari*, examinat, examinatumque explodit. Ultima tandem exercitatione de neutiquam bis facta Filii Dei generatione, quam Hermannus Deuſingius duplicem fingit, disquiritur, idemque idoneis argumentis confutatur. Non deſunt in ſingulis ſingularia quædam, notatu quidem haud indigna, quæ tamen brevitatis ſtudio ducti tacito pede præterimus. Continuationem laboris, ſimul ac nobis de hac conſtabit, B. L. indicare non gravabimur.

F. CONRADI PHILOSOPHI ORD. D. BENEDICTI, Chronicon Schirenſe, Sæculo XIII conſcriptum, item JO. AVENTINI Chronicon Schirenſe, nova hac editione ad præſens usque tempus perductum, accurante GEORGIO CHRISTIANO JOANNIS.

Argentorati, ſumtu Jo. Rainoldi Dulſſeckeri, 1716, 4.

Alph. 1 pl. 12.

BEne utique de Schirenſi Cœnobio meritus eſt utriusque hujus Chronici Editor doctiſſimus. Etenim *Conradus*, qui,

quod

quod rerum Philoſophicarum ſatis pro ea ætate (vixit enim Sæculo XIII) peritus eſſet, *Philoſophi* cognomen ſortitus eſt, ejusque cœnobii Prior & Cuſtos fuit, a Stephano Abbate Schirenſi jam tum A. 1623 editus in lucem fuerat. Aventini vero Chronicon a primis initiis ad ejus fere tempora h. e. ad A. 1517 deductum, non tantum Biponte 1600, verum & rurſus 1623 cura Stephani cum Conradi Chronico prodierat. Verum cum tanta utriusque libri eſſet raritas, ut aliqui dubitarent, num edita unquam fuerint hæc Chronica, conſilium cepit Cl. Editor ea recudendi, quod adeo probavit, qui nunc Schiræ ſuæ jura dat, Abbas *Benedictus II*, cognomento *Meiding*, ut illi tum hæc ipſa Chronica, tum nomina Anteceſſorum ſuorum benevole communicaret. Itaque Noſter non modo illa ad Ingolſtadienſem editionem accurate recudit, verum & Abbates inde ab obitu Johannis Chryſoſtomi, qui in A. 1558 incidit, ad hæc noſtra tempora nova Appendice ſubjecit, demumque quatuor Indices, Geographicum nempe, tum Principum & virorum illuſtrium, Autorum item a Stephano Abbate in ſubjunctis notis allegatorum, & rerum memorabilium addidit.

LECTORI.

PRodiere Supplementorum Tomi VI Sectiones VII, VIII & IX, quas brevi excipiet Sect. X. Notamus vero, per errorem in titulo Sectionis VII poſitum fuiſſe *Tom. VII Sect. VII*, cum legendum ſit *Tom. VI Sect. VII.* Corrigenda etiam ſunt ſuperiori Menſe Martio p. 70 & 71 pauca in margine, & pro *TAB. I* legendum *TAB. II* pariterque pro *TAB. II* leg. *TAB. III.* Significandum denique hac occaſione duximus, Novellas Literarias vernaculas, de quibus ſuperiori Anno Menſe Julio p. 333 ſq. & alibi diximus, quæque ſub tit. Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen inde ab initio Anni MDCCXV *in forma octava* proſtant, hoc anno bis quavis ſeptimana prodire cœpiſſe, quo futurum ſperamus, ut Diariorum & Novorum Litterariorum, quæ continuo ad nos transmittuntur, omnem deinceps farraginem capiant, eoque Hiſtoriam Literariam noſtri temporis ſcripturis larga meſſis ſuppetat.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Aprilis Anno MDCC XVII.

OEUVRES DE MR. MARIOTTE DE L'ACAdemie Royale des Sciences.

hoc eſt,

OPERA MARIOTTI, SOCII ACADEMIÆ Regiæ Scientiarum.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Van der Aa, 1717, 4.
Alph. 4 plag. 2 Tabb. æn. 25.

OPera viri celeberrimi & de Scientia naturali optime meriti, quæ a Phyſicis in pretio habentur, in duos Tomos diſtribuit Editor. In Tomo primo comparent Tractatus de percuſſione ſeu conflictu corporum & quatuor Tentamina phyſica, 1 de vegetatione plantarum, 2 de natura aeris, 3 de calore & frigore, 4 de natura colorum. In ſecundo continentur Tractatus de motu aquarum & aliorum corporum fluidorum; Regulæ de aquis ſalientibus; Novum inventum circa viſionem; Tractatus de libellatione, alius de motu pendulorum; Experimenta de coloribus & congelatione aquarum; Tentamen denique Logicæ.

Tractatus de conflictu corporum typis deſcriptus eſt juxta editionem Pariſinam Anni 1679, prioribus multo auctiorem & correctiorem. In eo celeberrimus Autor præcipuas motuum regulas experimentis pendulorum confirmat, quod idem ante coram Societate regia Londinenſi præſtitiſſe *Chriſtophorum Wrennium*, in Principiis Philoſophiæ naturalis mathematicis p. 19 *Nevvtonus* teſtatur. Stupendos fulguris effectus per regulas de mutuo corporum ſolidorum & fluidorum conflictu explicat.

Digitized by Google

Tentamina phyſica de plantis, aere, frigore atque calore impreſſa ſunt juxta editionem Pariſinam annorum 1676 & 1679. Primum de plantis ſcriptum eſt ſub forma epiſtolæ ad Dn. *Lantinum*, in ſupremo tribunali, quod in Burgundia eſt, Conſiliarium. Triplex habet argumentum: tractat enim in eo Autor 1 de elementis ſeu principiis, 2 de vegetatione, 3 de cauſis virtutum plantarum. Inter principia craſſa plantarum refert aquam, ſulphur aut oleum, ſal commune, nitrum, ſal volatile ſeu armoniacum & aliquas terras. Craſſa vocat hæc principia, quia eadem ex aliis ſimplicioribus componi ſtatuit. Vegetationem plantarum a prima ſeminis germinatione orditur, ubi plumulam per vaſa capillaria ex lobis primum nutrimentum capere probat, donec radix aquam pluvialem imbibere apta ſit. Circulationem ſucci nutritii in plantis variis experimentis ac obſervationibus firmat & perinde ac in corpore animali duplicis generis vaſa in corpore plantarum agnoſcit, quorum alia venis, alia arteriis comparat. In ſemine totam plantam præexiſtere negat; præcipuas tamen partes in eo contineri largitur, vi quarum ex ſucco nutritio reliquæ elaborentur. De virtutibus plantarum per ſolas experientias ſtatuendum eſſe cenſet: nec quicquam huc facere inſpectionem ſtructuræ, colorem, odorem, ſaporem atque chymicas operationes concedit. Sane per chymicas operationes plantarum virtutes immutari, ita ut earum ope cognoſcere minime detur, quales ſint in ipſarum ſtatu naturali. Suadet igitur, ut, quæ cum veteres, tum recentiores de plantarum virtutibus prodiderunt, novis experimentis confirmentur.

In Tentamine de aere experimentis probat ejus gravitatem atque elaſticitatem, & quod in ratione ponderum comprimatur: ubi inter alia phænomena nonnulla Tubi Torricelliani recenſet. Aeri adſcribit lachrymarum vitrearum phænomena, experimentisque confirmat, aerem in aqua aliisque fluidis diſſolvi atque in ejus poros ſeſe inſinuare. Agit etiam de rarefactione & condenſatione aeris. Negat denique, aerem ſalia diſſolvere tempeſtate humida; negat, eſſe cauſam corruptionis, nec evidens eſſe largitur, quod in pulmonibus ſanguini permiſceatur.

In

Digitized by Google

In Diſcurſu de frigore & calore id agit, ut oſtendat, frigus non eſſe niſi privationem ſeu imminutionem caloris & maximam partem cellarum eſſe æſtate calidiorem quam hieme, quicquid in contrarium afferat vulgus. Præjudicium vulgi inde, quod tactu gradus caloris diſtinguere velint, thermometrorum adeo fide fretus idem oppugnavit.

Tractatus de coloribus recuſus eſt juxta ed. Pariſinam A. 1686, & in duas partes dividitur. Prioris argumentum ſunt colores per refractionem producti; poſterioris vero colores corporum luminoſorum, colores variabiles refractioni debiti atq; fixi & permanentes corporum illuminatorum. De coloribus per refractionem in priſmate trigono vitreo genitis hypotheſes *Carteſii, Nevvtoni* atque *Grimaldi* rejicit, ob rationes, quæ attentionem merentur. Ipſemet miſſis hypotheſibus experientias quasdam claras aſſumit & inde rationes ceterorum phænomenorum reddit: quæ ſane optima & tutisſima de naturalibus philoſophandi methodus. Inter iſta phænomena iris etiam cum coronis & parheliis locum habet. Iridem primariam explicat per duplicem refractionem & ſimplicem reflexionem in eadem gutta; ſecundariam per duas refractiones & duas itidem reflexiones in eadem gutta. Licet autem in generali explicatione conveniat cum *Antonio de Dominis* & *Carteſio*, quorum ille iridis primariæ, hic ſecundariæ veram cauſam primus detexit, in ſpecialibus tamen nonnullis ab iisdem diſſentit. Obſervat etiam, ſe aliquoties in nebula conſpexiſſe irides colorum expertes ad præſentiam Solis, ter etiam in eadem nocte ad præſentiam Lunæ. Quoniam vero refractiones in vaporibus iſtis imperceptibilibus ſub iisdem angulis contingere didicit, ſub quibus in guttis pluviæ fiunt; vaporum figuram eſſe ſphæricam concludit, minime autem eos, quod *Carteſio* placuit, in filamenta exigua extendi. Eadem methodo utitur in explicandis coloribus permanentibus, qua in emphaticis uſus, ne hypotheſibus indulgens incertitudinis labem adſpergat dogmatibus ſuis.

Tractatus de motu aquarum poſt obitum Autoris primum prodiit cura *Philippi de la Hire* A. 1690, & in his Actis Tomo I Supplementorum abunde de eo dictum eſt. Regulæ de aquis

 ſali-

Digitized by Google

ſalientibus deſcriptæ ſunt ex operibus Mathematicis & Phyſicis ſociorum Academiæ Regiæ ſcientiarum A. 1693 editis & in Actis A. 1696 p. 130 indicantur. Epiſtolæ de novo invento circa viſionem, quod ſcilicet choroides ſit præcipuum viſus organum, ex collectione plurium tractatuum Mathematicorum a ſociis Academiæ Regiæ ſcientiarum conſcriptorum & Pariſiis 1679 editorum deſumtæ leguntur in Actis A. 1683 p. 67. Prima earum ſcripta eſt ad *Pecquetum*: altera reſponſoria eſt ad epiſtolam *Perralti* cum *Keplero* defendentis, viſionem in retina fieri, quæ etiam ad iſtam rectius intelligendam hic integra inſeritur. Tractatus de libellatione ex eadem collectione deſumtus, ubi multo auctior & exactior exſtat editione priore. Libellam deſcribit conſtructionis admodum ſimplicis & vulgarium libellarum, chorobatis præſertim *Vitruviani*, defectus notat. Caſus etiam ſingulos ſigillatim perſequitur, ubi libellatione opus eſt.

Tractatus de motu pendulorum nunc primum in lucem prodit ex MSC. Autoris originali, quod ad *Hugenium* miſit, *Hugenius* vero poſt obitum cum aliis MSC. raris Bibliothecæ Lugdunenſi legavit. Præmittitur epiſtola d. 1 Febr. 1668 ad *Hugenium* ſcripta, cum tractatum mitteret: in qua fatetur, propoſitiones eſſe eaſdem, quas dedit *Gallilæus* de pendulorum & corporum gravium motu, alio tamen longe modo demonſtrari alioque ordine concatenari. Inprimis veram accelerationis motus gravium cauſam prop. 1 dare prætendit, quam *Gallilæus* ſuppoſuit, & nonnulla ſuperaddit *Gallilæo* indicta.

Experimentum de coloribus unicum eſt, quod ſc. olei Tartari per deliquium guttæ duæ vel tres turbent vinum rubrum vitro infuſum & rubedine privent; totidem vero guttæ Spiritus ſulphuris claritatem priſtinam cum rubedine reſtituant. Experimenta de congelatione aquarum ſunt ſex & hodie pervulgata, ut de iis dicere ſupervacaneum judicemus. Id unice notamus, quod, cum glacies ordinarie innumeris bullulis repleta ſit, quæ pelluciditatem impediunt, ad conficiendas lentes cauſticas glaciales non ſine ſucceſſu uſus fuerit glacie, in quam abierat aqua decocta.

Ten-

Digitized by Google

Tentamen Logicæ ſine Autoris nomine prodiit Pariſiis A. 1678, ſed Autor ipſemet fœtum hunc ſuum agnoſcit in Tractatu de motu aquarum. Licet nomen commune habeat cum aliis Tractatibus, qui Logicæ inſcribuntur; facies tamen ejus prorſus diverſa. Autori nempe propoſitum eſt recenſere principia ſcientiarum & oſtendere, quomodo ex iis firmiter ſit concludendum. Pars itaque prima agit tum de principiis & propoſitionibus fundamentalibus ratiociniorum in genere, tum iis in ſpecie, quibus in Phyſica, ſcientia morali & ad concluſiones probabiles opus eſt. Altera multo prolixior in quatuor diſcurſus diſpeſcitur. In primo diſquiritur, quanam re opus ſit, ut alii ex aſſe mentem noſtram aſſequantur, ubi adeo definitionum doctrina pertractatur. In ſecundo agitur de inventione principiorum cum intellectualium in Geometria, Arithmetica & Algebra, tum eorum, quibus ad res ſenſibiles cognoſcendas opus eſt in Phyſicis, tum denique propoſitionum moralium. In tertio forma argumentandi exponitur, ubi tanquam inutilia rejiciuntur, quæ de figuris & modis ſyllogiſmorum vulgo præcipiuntur. Tandem in diſcurſu quarto de falſis apparentiis & Sophiſmatibus, tanquam errorum cauſis diſſeritur.

EPHEMERIDES DES MOUVEMENS CELESTES, pour les Années 1715 jusqu'en 1725 &c.

hoc eſt,

EPHEMERIDES MOTUUM COELESTIUM AB A. 1715 usque ad 1725, Autore Dn. DESPLACES.

Pariſiis, apud Jacobum Collombat, 1716, 4.

Alph. 2.

AUtor in præfatione laudat Aſtronomos, per quos Aſtronomia profecerit, *Ptolemæum*, *Copernicum*, *Tychonem*, *Ricciolum* & Academiæ Regiæ Scientiarum Aſtronomos, ſilentio præteriens *Regiomontani*, *Kepleri*, *Hevelii*, *Flamſtadi* aliorumque in Scientiam merita. Ceterum Ephemerides ſuas computatas eſſe ait ſecundum Tabulas nondum editas & obſervationibus atque hypotheſibus Aſtronomorum Academiæ Scientiarum

ſuperſtructas. Promittit earundem continuationem, & in decennium proxime ſequens prælo jam paratas eſſe affirmat. Præter planetarum longitudines, latitudines, aſpectus & mediationes, in iisdem comparent occultationes fixarum a planetis, præſertim Luna factæ, ortus & occaſus ſiderum, immerſiones & emerſiones primi Satellitis Jovis. Quod attinet eclipſes Solares memoratu dignas, quæ A. 1722 d. 8. Dec. h. 2 pomo′ 23″ accidet, erit 5 digit. 26 min. in parte auſtrali; quæ vero A. 1724 d. 22 Maj. h. 6 pom. 3′ continget, erit 10 dig. 17′. Lunaris A. 1718 eſt totalis cum mora. Initium h. 9 3′ d. 9, Sept. immerſio h. 7 9′, medium 8 h. 5′, emerſio h. 9 finis h. 10. 6′. Similiter lunaris A. 1722 eſt totalis cum mora. Initium d. 28 Jun. h. 12. 1′, immerſio h. 13 11′, medium h. 13 43′, emerſio h. 14 16′, finis h. 15 25′. Præmittitur Introductio de uſu Ephemeridum luculenta.

M. JOANNIIS GAUPPII, LINDAV. ECCLES. Min. Ephemeris motuum cœleſtium prima ad Annum a nativitate D. N. J. C. MDCCXVII ex Aſtronomicis Tabulis recentiſſimis Dn. PHIL. DE LA HIRE computata, ſed ad meridianum Uranoburgicum directa.

Auguſtæ Vindelic. apud. Caſp. Brechenmacherum, 1716, 4.
Pl. 8 Tabb. æn. 3.

CUm clariſſimus Autor, per annos complures in conſtruendis Ephemeridibus occupatus, ad annum C completum 1730 perveniſſet, & tandem de illarum editione cogitare cœpiſſet, conſtituit ſecum nundinis ſingulis, vel unam, vel binas cum publico communicare. Prodit igitur hæc omnium prima, complexa faciem cœli in annum præſentem, & computata ad Tabulas Cel. *de la Hire*, (ad meridianum tamen Uranoburgicum) excepto Solis motu, quem e Rudolphinis deſumſit, adhibitis tamen æquationibus Caſſinianis. In æquandis diebus naturalibus eodem Autore utitur, tum alibi, tum in Eclipſibus primi Satellitum Jovis, ad regulas Jovialium Tabularum. Sunt autem menſium cuivis quatuor paginæ tributæ. In prima ponuntur loca planetarum e longitudine & latitudine, ad ſingulos dies ſtili

ſtili veteris & novi, definita, una cum motu correcto nodorum Lunæ in antecedentia. Altera exhibet aſpectus tam Lunæ & reliquorum Planetarum, quam horum inter ſe. Tertia complectitur Declinationes & Culminationes Planetarum, quas ortui Planetarum & occaſui ideo prætuliſſe ſe dicit Autor, quod culminationes obſervandis altitudinibus meridianis aptiſſimæ ſint, & ſub eodem meridiano omnibus conveniant elevationibus Poli. Ultima continet Phænomena cœli, id eſt, tempora conjunctionum & ad fixas appulſuum, addita quantitate arcus inter Planetas, vel Planetam & fixas interjecti, quo tempore ad eundem circulum Latitudinis pervenerunt: accedunt ad hæc & tempora culminationis initialis puncti arietis, & æquationes temporum Caſſinianæ. In fine præterea cujusvis paginæ Solis & Veneris ortus & occaſus in brevi tabula ad altitudinem poli 49 gr. 30 m. cum diametro Solis apparente, per intervalla ſingulorum quinque dierum, referuntur. Mercurii ortus & occaſus ad eandem poli altitudinem cum duratione apparitionis ſingulari tabula exhibetur, quæ prima eſt menſtruis ſubjunctarum, & in fine, ejus ad fixas appulſus, qui in Phænomenis cœli prætermiſſi fuerant, determinat. Hanc enim & Tabula ortus & occaſus Lunæ, ad eandem poli altitudinem; & alia pro ortibus & occaſibus reliquorum planetarum continens arcus ſemidiurnos pro elevationibus poli a 37° ad 60°, ac declinationibus Planetarum quibusvis; & diverſæ adhuc pro immerſionibus emerſionibusque intimi ſeu primi ſatellitum Jovis, eo, quo dictum eſt, ordine ſequuntur. His denique ſubjiciuntur Eclipſes Solis ac Lunæ, per præcipua calculi momenta, & delineationes additas repræſentatæ. In ſolaribus enim tranſitus centri penumbræ, quando via ejus terræ diſcum ingreditur, vel parallelorum, quando extra cadit, per loca optice projecta, in plano comparent. Lunares ratione conſueta expediuntur.

A. M. SCHMIDII DEDUCTIO ULTERIOR INVENTIONIS ſuæ de vero Planetico-Solari Syſtemate palpabili modo demonſtrando, per globos verticaliter exploſos, ad longisſimam diſtantiam verſus occidentalem plagam relapſuros.

Lune-

Luneburgi, literis Sternianis, 1715, 4.

Plag. $1\frac{1}{2}$.

EJUSDEM TENTAMEN III NOVÆ INVENTIONIS &c.

Luneburgi, literis Sternianis, 1716, 4.

Plag. $2\frac{1}{2}$.

AUtor propoſitionem ſuam, in Actis 1715 M. Julio p. 328 expoſitam, hic ulterius deducit, & objectionibus quibusdam occurrit, præcipue *de motu a Terra mota globo Orientem verſus ſimul impreſſo*, quem ſuppoſitum motum impreſſum §. IV breviter novem rationibus refutat. Provocat deinde ad experimenta a Merſenno aliisque jam facta, methodumque exponit, quomodo experimentum hoc vel ſclopetis, vel potius tormentis majoribus rite iterari queat; ubi globi ſolidi relapſum verſus Occidentem, ſecundum recentiorum Aſtron. motus terræ annui calculum ad 150 fere milliaria Germ. expectandum fore, §. IX computat; quæ tamen diſtantia longe minor futura ſit, ſi globi, ad veſtigia eorum facilius detegenda, excavati, pulvere pyrio aliisque ignium artificialium idoneis requiſitis replerentur.

Tentamine III Autor præcipuam illam quæſtionem: *Num motus puræ vectionis motum continuatum imprimat?* uberius expendit, & ad experimenta pro hac hypotheſi ſtatuminanda objecta reſpondet, vel ficta & falſa talia eſſe, vel ambigua, vel vehiculum aeris deferentis, & proportionem graduum hic intercedentem, non ſatis accurate conſiderata fuiſſe. Sex deinde novis argumentis motum a terra impreſſum uberius impugnat, & ad inſtantias regeri ſolitas reſpondet. Denique veritatem experimenti fundamentalis Merſenniani confirmat, & ad illud rite iterandum provocat; quod licet apparatus non privati ſit, alias tamen facillimum, ejusque uſum ac momentum non contemnendum fore ſperat.

HIPPOCRATIS DE MORBIS POPULARIbus Liber Primus & Tertius Græco-Latinus. His accommodavit novem de Febribus Commentarios JOANNES FRIEND, M. D. Coll. Med. Londin. & Soc. Reg. Socius.

Londi-

Digitized by Google

Londini, impenſis Guil. Innys, 1717, 4.
Alph. 1 pl. 18.

AUtor clariſſimus hujus Opuſculi, quod quidem charactere nitidisſimo editum eſt, hoc in animo habuit, ut primum & tertium Epidemiorum librum *Hippocratis*, qui ex ſeptem ſoli pro germanis habentur, publico daret. Hos ſimul jungi voluit, non modo quod pulchre unoque ſtyli acumine ſcripti ſint, ſed quod in eodem argumento verſati, unum quoddam idque perfectum opus conficiant. Siquidem in *Febribus* enarrandis toti ſunt, & quod in aliis *Hippocratis* ſcriptis minime factum eſt, ſingulares ægrotantium Hiſtorias perſequuntur. Itaque id egit Cl. Editor, ut, quod a ceteris Hippocratis interpretibus præteritum videt, oſtendat ex hoc ipſo fonte hauriri poſſe, & quæ deſiderantur adeo in febribus acutis, medendi indicia demonſtret. Quippe *quadraginta duas Febre* acuta laborantium Hiſtorias deſcribit Hippocrates; ex his mortui ſunt *viginti quinque:* ex reliquis, qui ſalvi evaſerunt, nemo niſi evacuatione aliqua interveniente ad ſanitatem perductus eſt. Perſpicue hinc liquere Autor haut perperam judicat, quid in hiſce morbis depellendis moliatur natura, & qua demum via ars, quæ ad naturæ regulam dirigenda eſt, debeat incedere. Igitur inſtituit Evacuationes illas, quibus hæ Febres ſolutæ ſunt, percurrere; & deinceps de præcipuis *evacuandi* generibus, quæ vel a natura indicata vel ab arte exculta ſunt, pauca diſſerere: neque enim ſui inſtituti eſſe ait, de Medicina integrum Volumen conſcribere, ſed ea tantum, quæ apud alios aut intacta, aut non ſatis explicata reperit, perſtringere. Quare, quæ de præſidiis in hoc Febrium genere maxime illuſtribus exponenda arbitratur, in *novem Commentarios* diſpeſcit, quorum 1 de ratione ſcribendi, quam in Epidemiorum libris tenuit Hippocrates, in 2 de Sanguinis Miſſione, præſertim de Venarum Jugularium Sectione, in 3 de Sudoribus, in 4 de Vomitione, in 5 de Excreatione purulenta, de Pleuritide item, & Peripnevmonia, in 6 de Abſceſſu, deque Coli & Veſicæ Ulcere, in 7 de Purgatione; quam vim habeat in Febre putrida, quæ Variolis confluentibus ſupervenit,

inque capitis Eryſipelate & de Excretione Inteſtinali, in 8 de Urinæ Profluvio, & in 9 de Veſicantibus, quæ Cantharides recipiunt, agit.

Commentariis hiſce multa inſerit Autor Clariſſ. quæ ad Hiſtoriam Medicam pertinent; quædam ad Anatomen ſpectantia attingit; præcipue vero hunc de Evacuantibus Sermonem, quatenus ad curandi Artem referantur, cautionibus obſervationibusque propriis & nonnunquam ægrotantium Hiſtoriis illuſtrat. De *Purgatione* in Febre putrida, quæ *Variolis* ſupervenit, quia illa medendi ratio fere nova eſt & a paucis in uſum ducta, paulo longior exiſtit; eaque, quæ de iſtiusmodi curatione diſſerit, ſententiis illuſtrium Medicorum, *Frewin, Levett, Cade, Mead, Gibbons* confirmat; eorumque Epiſtolas ad ſe de hac re miſſas adjungit.

In *Præfatione*, quid in hac Editione præſtitum ſit, & in quo ceteræ *Hippocratis* Editiones defecerint, breviter Lectorem monet; & quædam obiter de *Dialecto Jonica* notat.

Librum hunc tanquam munuſculum aliquod mittit amico ſuo, *Richardo Frewin,* Medico Oxonienſi: cumque eo quaſi collocutus, de Veterum Medicorum in ſcribendo præſtantia multa memorat, eosque in morborum Hiſtoriis deſcribendis ſignisque explicandis fuiſſe accuratiſſimos, dicit. Horum maxime illuſtrium, *Celſi, Calli Aureliani, Alexandri Tralliani, Galeni, Aretæi, Hippocratis* modum, quem quisque in ſcribendo tenuit, & in quo quisque maxime excelluit, brevi perſtringit: deinde oſtendit, quam procul ab hac ſcribendi laude abſint, qui idem argumentum tractaverunt, Recentiores.

GERARDI GORIS, MED. DOCT. EXAMIN. Chirurg. & obſtetric. ac Inſpect. Cadav. v. o. in Rhenoland. Mercurius Triumphator, continens Argenti vivi Hiſtoriam, Indolem, Prærogativam & Noxas in morborum chronicorum, præſertim Luis Venereæ curatione. Annectitur de Curationibus Sympatheticis Tractatus.

Lugduni

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Haack, 1717, 8.
Plag. 18 cum dimid.

INtegram hic Argenti vivi Hiſtoriam reperiet Lector curioſus, a clariſſimo Gerardo Goris traditam, ex qua potiora excerpemus. Cum miraculorum plena ſint omnia in rerum natura, vix ullum mirabilius inter ea reperire licet, quod mirifica ſua textura, atque haud omnibus ſatis conſpicua efficacia & viribus conſiderantis animum magis ſuſpenſum & attonitum reddat, quam ſtupendum illud autoris naturæ miraculum, æternique liquoris vomica, uti Noſtro audit, Argentum vivum. Dubium enim ſane eſt, majorine damno quam emolumento mortalibus primo innotuerit; nam ſi myriades malorum reſpicias, quæ humanum genus miſere prægravarunt, poſtquam infidum hunc hoſpitem tam in mechanicis quam medicis tractare cœperint, haud gravate penitus ejus uſum ſemper & in omnibus damnabis, præſertim e foro medico relegabis ac proſcribes, tanquam truculentiſſimum, ubique locorum maximas impune ſtrages edentem, graſſatorem atque nocentiſſimum, ſemperque deleterium. Vix latere poteſt hydrargyrum in imis montium penetralibus, quin ſe prodat; lapidibus enim albis ſed valde levibus inſtar calcis circumdatum vulgo reperitur. Herbæ, quæ in montibus his creſcunt, ceteris magis vernant, & majores videntur, arbores vero rariſſime flores vel fructus ferunt, eorumque folia tardius proveniunt. Ejus profluvia norunt metallurgi, qui menſe Majo vel Aprili ſereno mane nebulas in vertice montium emergentes & inſtar lanæ goſſypii, cum craſſus hic vapor ultra terræ ſuperficiem ob gravitatem ſuam vix aſſurgat, ſupra herboſum ceſpitem pendulas reperiunt, argenti vivi venas ſubeſſe conjicientes. In hiſce locis tum hydrargyrum inveſtigant, præſertim in illis montis plagis, quæ ſeptentrionem ſpectant, quia venas ibidem ditiores judicant. Haud raro quoque multum aquæ circa has fodinas offendunt, & ipſum argentum vivum in ſuis latibulis & fodinis vel currens & fluidum vel ſtillatim & ſolidum in forma cinnabaris reperiunt; quod tamen haud ſæpe fit, quia mira & perniciſſima ſua fluiditate in cavernas, cryptas, rimas & fiſſuras terræ & lapidum reptat. In- Cap. I.

terim non plectuntur ſolum, qui ei effodiendo ſuam collocant operam, & vel morti traduntur, vel omnium partium debilitati & tremori, paralyſi, convulſionibus & aſthmati obnoxii redduntur, ſed & qui illud in igne tractant, aurifabri, ſpecularii, chymiſtæ, pictores, & qui aurum & argentum ab admiſtis recrementis mineralibus mediante mercurio ſeparant atque repurgant. Nec melius ſe exhibet, ſi improvide in medicamentum vertitur. Alios enim horrenda atque lethali mulctat ſalivatione, alios dentium vacillatione, & lapſu, orisque ardore atque fœda exulceratione faucium afficit, alios alopecia fœdat, haud paucos ſubito præfocat, alios catarrhis obnoxios facit, ac

Cap. 2. oſſa friabilia & darioſa reddit. Eſt autem mercurius liquor mineralis & metallicus volatilis, omnibus metallis cognatus, præcipue auro, ſed minime ferro, ponderoſus, denſiſſimus, colore

3. argento ſimilis, ignem fugiens. Mercurius dicitur triplex, nativus, artificialis & e metallis ac ſemimetallis extractus. Nativus etſi per ſe natura operatrice ſeparatus inveniatur, quem virgineum vocant, plerumque tamen ex terra minerali, quam

4. cinnabarim nuncupant, vi ignis evocatur. Vena enim ejus in ollis excoquitur. Inferiores ſcilicet ollæ usque ad margines defodiuntur, in ſuperiores vena in particulas fracta injjcitur, eæque repletæ obturantur muſco, & inverſæ in ora inferiorum imponuntur, ac undique miſtura, quæ conſtat ex pulvere terræ comminutæ & a carbonibus reſoluto circumfunduntur, ut ex ea ſuperiores palmam modo extent; ad utrumque foci latus ſaxa prius ſtructa ſunt, eisque ſuperimpoſita tigna, quibus operarii longa ligna injjciunt tranſverſa. Etſi vero ligna non attingant ollas, acris tamen ignis ardor eas calefaciens argentum vivum per muſcum in ollas interiores defluere cogit; ſi contra in inferioribus excoquitur, fertur in ſuperiores: ſi olla quædam vitium contraxerit, cum fumo aufugit. Dantur & aliæ venæ mercurii excoquendæ rationes, tam per aſcenſum, quam deſcenſum, & ad latus per exhalationem in conclave concameratum ſub ſpecie ſublimationis, cum mercurius recidit in arenam vel cinerem intermedium. Quoniam tamen vivus & currens propter fluiditatem ſuam difficulter tranſportari poteſt, magna ejus pars in for-

mam

ma cinnabaris relinquitur, vel in cinnabarin, addendo ſulphuris vulgaris p. i. tribus partibus mercurii, mediante ſublimatione, reducitur: poſtea ſuo tempore & loco, abſorpto per addita alcalia ſulphuris acido, iterum revicturus. Qui mercurium ſulphureis & nitroſis particulis conflari ſtatuunt, minus extra oleas vagari videntur, quanquam nec ſic intimior ejus textura ſatis pateat, a poſteritate forſan in apricum ponenda. Ex adunatis interim ejus minutiſſimis globulis haud difficulter ejus in igne volatilitatem, quamvis alias graviſſimus ſit, concipere poſſumus; quia ſcilicet figura rotunda minus apta eſt pro particulis inter ſe invicem uniendis. Sub hac forma per os ſumtus nil nocet, ſed in quibusdam morbis, ut in iliaca paſſione, inſigniter prodeſt. Ejus vero fluiditatem impediunt ſalia acida, eique vim corrodentem & deleteriam conciliant. Metalla potiſſimum ingreditur mercurius, utpote quæ nihil aliud ſunt quam concreta ex ſucco mercuriali, ſulphure & ſale; vapor enim viſcoſus mercurialis ignibus ſubterraneis ſublevatus reſolvit ſalia in fodinis ſeu venis, quæ reſoluta & confluentia corpus mixtum metallicum conſtituunt, quod tum pro majore vel minore ſalis & ſulphuris admiſtione modo in hoc, modo in aliud metallum concreſcit. Metalla enim æque ac lapides hodienum adhuc naſcuntur. Diſtinguunt tamen magis curioſi mercurium ab argento vivo, ſeu hydrargyro, illum metallorum proximam ponentes materiam, hoc mineralem vocantes liquorem, & veluti recrementum, aut incompletum partum, vel abortum deficientis naturæ, atque ille idem eſt, qui etiam ex metallis arte poteſt elici. Somnia interim ſunt, quæ Aſtrologi de planetis cœleſtibus metallificis perhibent, dum non ſolum gignere illa aſtra ſed & gubernare metalla, influereque viribus ſuis in proprium metallum, mordicus aſſerunt. Atque ex eodem fonte, nec non ex Arabum officinis & commentis prodiit auri foliacei in pharmacis uſus, qui an magis vanus ſit an inſanus, dubium manet. Inter præparata mercurii primo depuratio ejus a ſordibus adhærentibus commemoranda venit; quem in finem exprimitur vulgo per corium; quæ tamen enchireſis non ſemper ſufficit, quia metalla intimius ei conjuncta ſimul tranſeunt. Alias infunditur aliquoties

Cap. 4. 5. 6. 7.

in ſpiritum vini & agitatur; optimus tamen modus eſt, ſi mercurius præcipitatus aut cinnabaris cum ana tartari vel calcis vivæ deſtillatur, vel ſaltem ſimpliciter per ſe per retortam propulſus nihil recrementi relinquit. Sic enim puriſſimus mercurius ſe manifeſtat in receptaculo affuſa aqua frigida. Depuratur adhuc alio modo, nec ita vulgari, per ſalia quædam mineralia ac ſingulares quasdam enchireſes ad ſeparandum ab eo noxium ſulphur corroſivum a Gebro, Arabe, deſcriptas. Nota puritatis eſt, quod carbonibus impoſitus totus effumet & ſine ſtrepitu, vel in cochleari argenteo evaporationi ſuper prunis expoſitus maculam relinquat flavam aut albicantem, non nigram aut fuſcam. Vulgo cenſetur optimus, qui eruitur e mineris auro vel lunæ vicinis, & hinc præfertur Hungaricus aliis. In Medicina luis venereæ verum & ſpecificum ejus antidotum creditur, quale tamen, prout communiter adhibetur, non eſt, quatenus ptyaliſmum excitando utiles pariter ac inutiles humores, eosque ſubtiliſatos & fluidiores redditos per glandulas ſalivales exterminat. Hæc vis ſeu potius virus hoc in mercurio vulgari ſolum reſidet, ſiquidem ex metallis extractus ſalivationem inducit nullam, atque ita præſtantiſſimum & ſecuriſſimum ſimul evadit medicamentum in morbis chronicis, præſertim venereis, polychreſtum & ferme catholicum. Uſitatiores magisque vulgares mercurii præparationes medicinales ſunt præter depurationem præcipitatio ſeu potius calcinatio, ſublimatio, deſtillatio, extractio, liquatio, & ſalificatio, quibus accedit cryſtalliſatio, unde arbor Dianæ ſeu philoſophica emergit. Pro impoſtoribus vero habendi ſunt, qui ex mercurio per ſe aquam, ſpiritum, oleum & ſal elicere volunt. Nec magis æſtimandi veniunt, qui ex mercurio & viridi æris, lapide calaminari, ochra vel radice curcumæ aurum conficiunt ſophiſticum. Præparatio ejus cum anatica ſulphuris communis portione, quæ æthiops mineralis audit, omnium ineptiſſima eſt, cum nihil aliud ſit quam mera calx inutilis acido ſaturata. Omnium primus, qui ad luis venereæ curationem unguentum mercuriale ordinavit, Jacobus Carpenſis vulgo creditur. Huic tamen alii volunt facem prætuliſſe Judæum quendam Uliſſiponenſem, qui lue hoc affectus in opere

Cap. 8.

quo;

quodam mechanico mercurium imprudentius tractaverat, & per inſequentem mox ptyaliſmum curatus fuit. Eum empirici quidam audaciores & ſagaciſſimi remediorum exploratores ſecuti, per analogiam quandam hoc remedium tranſtulerunt a curatione mentagræ & pudendagræ, ad quos affectus jam ante ſecula uſurpatum fuerat ab Arabibus, in luis venereæ curationem, tanto ſucceſſu & commodo, ut deinceps pro alexiterio & fœdæ hujus luis antidoto ſit habitum; quod tamen niſi optime tractetur, debite caſtigetur, opportune detur, & prudenter atque circumſpecte adhibeatur, non ſatis tutum datur. Dolendum in- Cap. 9. 10.
terim eſt, latere nos non minus mercurii in corpore humano operationes, veraque effecta, quam vires plurimorum ſimplicium, quas nemo a priori explicare audebit. Luem veneream uod 11.
attinet, non hæc demum ſua incunabula ætate Caroli VIII Galliæ Regis, anno 1493 & 1494 ad Neapolin cum Alphonſo Rege bellum gerente, habuit, licet plurimum tum temporis ſævierit; ſiquidem Guilielmus Salicetus & Valeſcus Tarantanus, diu ante hoc tempus viventes, plurima ejus commemoraverint ſymptomata. Certum interim eſt, hanc luem nulli jam adulto ſupervenire, niſi contagio qui ſe polluerit. Poſthabitis autem 12.
omnibus aliis medicamentis, quæ ægri tales non ſine ſummo tædio nec absque periculo vel deglutiunt, vel ſibi illiniri permittunt, inveniſſe ſe dicit Autor novum modum mercurium præparandi, unde hic ingenita ſua virulentia exutus absque ulla ſalivatione omnia acidi maligni ſpicula & cuſpides diffringit, & comminuit, atque ex corpore per ſudores, urinam, inſenſibilem transſpirationem &c. modo adeo placido eliminat, ut ejus operationes, etiamſi valde ſint efficaces, vix ab aſſumentibus ſentiantur. Notum eſt in vulgus, quod mercurius ſalia acida alliciat, a 13.
quibus fluiditate ſua exuitur, & vim corrodentem & deleteriam acquirit. Cum autem lues venerea ſua primordia ab acido volatili, viſcido quodam involucro occultato, capiat, neceſſario mercurius cum eo combinatus reviviſcit, paſſim vulnerat, os faucesque lædit, corrodit & excoriat, nec raro ventriculum & inteſtina ſtimulat, eorumque vaſa ſanguinea dilacerat, & aperit, unde diarrhoea vel dyſenteria oritur. Salivatio, quam provo-

vocat, tamdiu durat, donec virus venereum vel ipſum argentum vivum aſſumtum foras fuerit eliminatum. Si e contrario non ſatis ſalium acidorum oſtendat, tunc per poros cutis transſpirat, ſecum rapiens obvium viroſum acidum venereum, qua ratione nonnulli admodum feliciter ſine ſalivatione in ſanitatem reſtitui poſſunt. Per intervalla vero ſi mercurialibus bene præparatis utamur, obſtructiones reſerandi, maſſamque ſanguineam depurandi cauſa, tum perraro ſalivationem, purgationem utplurimum, urinam vero & ſudores rarius, niſi quispiam peculiarem mercurium præparandi modum calleat, ciere ſolent. Cum

Cap. 14. autem in duas partes abeant, qui luem veneream curandam ſuſcipiunt, & vel per ſalivationem, vel per decocta lignorum eandem debellare annituntur; Autor noſter lites has compoſiturus, ſalivationem non penitus rejicit, ſed illam quoque haud temere inſtituendam eſſe, & niſi cum morbus jam nimis inveteratus, & pertinax aliis remediis non amplius cedat, locum invenire exiſtimat.

In tractatu de cura Sympathetica id agit Autor clariſſimus, ut ex ſympathiis & antipathiis, quæ in rerum natura occurrunt, probet, dari etiam curationem magneticam vel ſympatheticam, ex variorum Autorum autoritate & propria experientia convictus, etiamſi veræ & adæquatæ cauſæ ejusdem etiamnum nos lateant. Coronidis loco appoſitæ ſunt quædam literæ ad Autorem datæ, methodum ejus luem veneream curandi concernentes & confirmantes.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM HISTORIÆ Naturali omnium terræ regionum inſervientium. Hiſtoriæ naturalis Helvetiæ Prodromus. Accesſit Celeb. Viri JACOBI LE LONG, Bibliothecarii Oratoriani, de ſcriptoribus Hiſtoriæ Naturalis Galliæ. Collegit JOH. JACOB SCHEUCHZER, Med. D. Math. Prof. Societ. Leopoldino-Carolinæ, Regiæ Angl. & Boruſſ.

Tiguri typis Henr. Bodmeri, 1716, 8.

Plag. 16.

CEleberrimus Autor, qui id ſaltem egit, ut indicaret Autores, qui hujus vel illius provinciæ naturalia, ut ſunt lapides, gem-

Digitized by Google

gemmæ, mineralia, aquæ, plantæ, herbæ, & id genus alia, delinearunt. Prodromum appellat hoc opuſculum Hiſtoriæ Naturalis Helvetiæ: ſiquidem ejus generis libellum a ſe confectum ſub prelo jam ſudare ſubinde indigitat, de quo, quid ſperandum ſit, Lectori in Præfatione uberius declarat. Methodo procedit Geographica, oſtenditque, quinam ſcriptores faciant ad notitiam rerum naturalium in orbe univerſo occurrentium. Singuli ſcriptores, ſingularum provinciarum naturalia adumbrantes, ſecundum ordinem alphabeticum recenſentur, nominibus Autorum nonnunquam ea, quæ ad tempus nativitatis & mortis, tum & dignitates, quibus inſigniti fuerunt, ſpectant, adduntur, tum & argumentum, editionis locus, annus & forma, interdum etiam nova impreſſio & augmentatio, rariſſime tamen, ſubjicitur. Abſolutis cujusque provinciæ Autoribus, qui ſuis nominibus inclaruere, annectuntur Anonymi, in quorum cumulatione adeo diligens fuit Scheuchzerus noſter, ut etiam cantilenas, quas de prodigiis confingere, & quarum decantatione miſellæ plebi metum incutere ſolent circumforanei, addere operæ pretium putaverit. Ferax admodum harum fabularum Germania noſtra, ideoque prolixum valde catalogum de iis videas contextum p. 66-ad 82, cujus furfuris novella etiam extat p. 116, ubi de prodigio, quod A. 1571 d. 29 Sept. in cœlo apparuiſſe fertur, legimus. Selecta admodum ſunt, quæ Autori, pro inſigni ſua in hiſtoria literaria cognitione, de ſcriptoribus Hiſtoriæ Naturalis Galliæ communicavit Cl. le Long, quæque hic appendicis loco opuſculo Scheuchzeriano ſubjecta deprehendimus; cujus Viri diligentiam ſi aliarum quoque regionum eruditi æmulari velint, tum demum de integra Bibliotheca horum ſcriptorum gratulari ſibi poſſet orbis eruditus. Enimvero diligentiſſimo Scheuchzero neutiquam propoſitum videtur, ut omnes recenſeret Autores, verum ut, quos in promptu habuit, indicaret, ſimulque, quænam via inſiſtenda ſit ei, qui opus hiſtoriæ naturalis cujusdam provinciæ molitur, doceret.

ARNOLDI CORVINI A BELDEREN, JC. Jus Canonicum methodo Inſtitutionum per Aphoriſmos ſtri-

ſtim explicatum. Cui acceſſerunt JO. JAC. WISSENBACHII, JC. Contradictiones Juris Canonici, ut & Differentiæ Juris Civilis & Canonici, cum indice materiarum & titulorum atque Præfatione SAM. STRYKII JC. Denuo illud edidit, notisque ſuccinctis illuſtravit JUSTUS HENNINGUS BOEHMER, JC. Comes Palat. Cæſ. Potentiſſ. Regi Boruſſ. a Conſ. aul. & Prof. Jur. Ord. in Regia Fridericiana.

Halæ, ſumtibus Orphanotrophei, 1717, 8.
Alph. 2 pl. 12.

JUs Pontificium non eadem hactenus apud omnes, ſive Romanenſes ſpectes, ſive Proteſtantes, tractandi ratio obtinuit. Nonnulli enim altius aſcendentes, cunctaque a primis inde Chriſtianæ Eccleſiæ incunabulis repetentes, diverſitatem, quæ inter hujus inſtituta & recentiorum Canonum placita Pontificumque Romanorum ſanctiones intercedat, expoſuerunt; qua in re Galli cumprimis ſcriptores, dum ſecundum libertatem Eccleſiæ ſuæ vindicias agunt, operam collocarunt & profecerunt plurimum. Alii vero intra Decreti & Decretalium, quatenus Juris Canonici Corpore continentur, metas ſubſiſtentes, præter Concilii Tridentini & novas Pontificum Deciſiones nihil adjiciendum eſſe crediderunt. Tertium genus poſt renatam Evangelii lucem & diſciplinam veterem Eccleſiæ reſtitutam enatum eſt, eorum, qui cum obtruſa ſemel majoribus Juris illius volumina, a Reformatoribus noſtris, qua publici ſtatus dignitas & tranquillitas doctrinæque integritas paterentur, tolerari, Ordinationibusque, quas in ſuis Principes Proteſtantes territoriis, poſtliminio velut recuperata poteſtate circa Sacra, condiderunt, corrigi vel ſuppleri etiam animadverterent, officii ſui eſſe arbitrati ſunt, ſi partem hanc prudentiæ Juris ita informarent, ut iis, quæ ex Pontificum rivulis haurienda eſſent, leges Eccleſiaſticas cum totius Imperii, tum ſuæ quisque Provinciæ adderent; unde mixta ſpecies juris Pontificio-Eccleſiaſtici prodiit. Perfectiſſimus tamen haud dubie illorum labor haberi debet, qui tripartitum fecerunt, ſic ut in ſingulis materiis primo quidem ſententiam

tiam primitivæ Eccleſiæ explorarent, deinde innovationes & deviationes Eccleſiæ Romanæ earundemque cauſas detegerent; denique quid in abuſibus his tollendis Reformatorum induſtria præſtiterit, oſtenderent: quam viam iniviſſe meminimus magni nominis JCtum *Joannem Schilterum*, & majori adhuc apparatu Virum in hac palæſtra exercitatiſſimum, *Juſtum Henningum Bœhmerum*, in elaboratiſſimo Opere, quod *Jus Eccleſiaſticum Proteſtantium* inſcripſit, cujus continuationem avide expectant juſti ſtudiorum horum æſtimatores. Ad ſecundam claſſem merito ſuo referendus eſt præſens libellus *Arnoldi Corvini*, utiliſſimus eis, qui Jus Pontificium, ut in Decreto & Decretalibus literis exhibetur, noſſe deſiderant, quæ prima, ut arbitramur, cura eſſe debet illis, qui ſine offenſa in eo ediſcendo progreſſus facere cupiunt. Enimvero, uti genuinis Theologiæ, Politices Hiſtoriæque adminiculis inſtructo arduum eſſe nequit nævos illius agnoſcere, ita ſi rudis adhuc animus juris illius præceptis undique obloquentes audiat, repugnantium ſibi invicem opinionum mole oppreſſus difficulter capiet, quæ juris Pontificii proprie habenda ſunt. Lucem primum adſpexit fœtus hic Amſtelod. 1648, eo nimirum tempore, quo Reformatorum adhuc ſacris Autor addictus eſſet, qui poſtea ad Pontificiorum caſtra tranſiens, & ab Electore Moguntino ad Conſiliarii munus & Profeſſionem Juris ordinariam evocatus, eundem denuo typis deſcribi fecit Moguntiæ 1662. Secuta fuit tertia Editio Halæ Saxonum 1704 curante celebri JCto, *Samuele Strykio*, qui *Contradictiones Juris Canonici* a *Wiſſenbachio* obſervatas, nec non *differentias Juris Civilis & Canonici* a *Joachimo Haſſæo*, Roſtochienſi, in Academia Baſileenſi quondam congeſtas, junxit. Retinuit acceſſiones easdem in hac, quam præ manibus habemus, Editione celeberrimus *Bœhmerus*, eamque præterea ſuccinctis, ſed perdoctis, notis textui Corviniano ſubjectis auxit, quibus mens Autoris explanatur, origines ſacrorum inveſtigantur, fontes errorum aperiuntur, & praxis Eccleſiarum Proteſtantium indicatur, ut in compendio præſtitiſſe videatur, quæ in ante laudato opere pleniore manu dedit aut adhuc eſt daturus. Sed ut ſalivam moveamus Lectori, juvat unum alterumve produ-

Digitized by Google

cere. Pag. 76 originem *Canonicorum*, quam plerique omnes ad *Auguſtini* tempora rejiciunt, ex inſtituto *Chrodograndi*, Epiſcopi Metenſis ſub *Pipino*, accerſit, qui ut Clericos in ordinem redigeret, monaſticam eis vitam impoſuiſſe fertur; nimirum ut communi dormitorio, refectorio & clauſtro uterentur, & ſecundum Canones in Aquisgranenſi Concilio A. 816 ſpecialius determinatos, ſed absque Votis, agerent. At cum Sec. XI ſinguli ſeorſim habitare inciperent, inde factum, ut quidam Canonicos ad vitam communem reducerent, & quo melius in obſequio detinerent, Paupertatis Voto abſtringerent; hosque *Regulares* dictos, ceteris laxiorem diſciplinam profeſſis *Secularium* nomine relicto. Porro inter Regulares & Monachos id intereſſe putat, quod hi *Benedicti* vel alterius religioni adſcripti ſint, illi ſolam *Auguſtini* regulam amplectantur, ac clericorum quoque munia obeant. Ceterum ab illa cognatione plura in Capitulis hodienum ſuperare monaſticam indolem ſpirantia, quo officia Decanorum, Præpoſitorum, annum probatorium aliaque refert. P. 95 reprehendit diviſionem rerum *in ſpirituales & temporales*, & ab objecto in *eccleſiaſticas* & *ſeculares* potius diſpertiendas eſſe animadvertit, ita ut illæ abſolvantur rebus in patrimonio Eccleſiæ, qua univerſitas eſt, exiſtentibus, & negotiis eccleſiaſticis, quatenus jure externo definiuntur. P. 102 Exorcismum a Veteri Eccleſia in Energumenis ſaltem, non etiam in Baptiſmo infantum adhibitum, ideoque rectius omitti aſſerit. P. 114 obſervat, neminem priſcis temporibus ab Euchariſtiæ uſu, quam ſingulis diebus diſpenſare ſolenne erat, arceri potuiſſe, quam fraternitatis, ſive communionis, jure per excommunicationem exutum, hanc autem non in Epiſcopi aut Paſtoris ſolius, ſed totius Eccleſiæ arbitrio fuiſſe. Utilis inprimis p. 142 ſeqq. obſervatio occurrit de diviſione Sponſaliorum in ea, quæ *de præſenti* & *de futuro* matrimonio contrahi dicuntur. Cum enim noſtrates appellationes iſtas in alienum plane ſenſum convertant, *pura* cum ſponſalibus *de præſenti* miſcendo ac illis, quæ *de futuro* ſunt, opponendo, male eos Juris Pontificii Deciſiones ad nuda verba applicare judicat. Sic perperam credi ſponſalia pura mutuo diſſenſu diſſolvi non poſſe ob *c. 31 X de Sponſal.* cum

textus

Digitized by Google

textus hic de ſponſalibus *de præſenti* agat. Similiter non recte defendi abſolutam coactionem ad ſponſalia *de præſenti* conſummanda, ex eo, quod *c. 17 X eod.* de Sponſalibus *de futuro* ſaltem accipi debeat; cum quæ a Pontificiis *de futuro* vocentur, nobis ſint *de præſenti*, quæ autem illi *de præſenti* dicant, apud nos ferme ignorentur. Tandem p. 153 monet Sponſalia *de præſenti* & matrimonium juxta mentem Juris Canonici non differre intuitu *vinculi*, bene tamen intuitu *effectuum jurium externorum*. P. 189 *c. 1 X de clandeſt. deſponſ.* depravatum credit & emendat: *Si quis clam deſponſaverit aliquam, & mulier negat hujusmodi deſponſationem, viro incumbit probatio*, quippe qui tunc actoris vices ſuſtinet. P. 263 oſtendit *Inſtitutionis* actum in fraudem Patronorum Laicorum inventum eſſe, ne hi munus Sacrum cum beneficio contuliſſe videri queant, etſi jure antiquo Collatores ejus omnino fuerint. Diſplicet quoque ei p. 264 noſtrorum ſententia, inſtitutionem realem, ſeu *inveſtituram*, ut vocant, a nemine, niſi Epiſcopo vel ejus jure gaudente fieri, nullaque præſcriptione a Magiſtratu inferiori acquiri poſſe, exiſtimantium, eamque ex erroneo principio de Jure Epiſcopali Principum Evangelicorum fluere arbitratur. Sed hæc ſpeciminis loco commemoraſſe ſufficiet.

JOANNIS ERNESTI OLYMPII, EQVITIS DE HEIN, Jus Publicum Imperii Rom. Germ. in VI Libros diviſum.

Francof. & Lipſ. ſumtibus Autoris, 1717, 4.
Alph. 6 pl. 10.

QUamvis ſcriptorum copia jam pridem laboret Imperii noſtri notitia, non tamen abs re penitus fore exiſtimavit Autor Gen. ſi opus hocce juxta Capitulationes noviſſimas Joſephi & Caroli VI concinnaret, eo præſertim intentus, ut quæ in hujus alteriusve Religionis in Imperio toleratæ vergunt præjudicium, ab omni partium ſtudio alienus in medium proferret. Nec in eo quidem debitis laudibus defraudandus eſt, majorem gratiam initurus, ſi ipſi placuiſſet, argumentis adverſariorum ſuccincte propoſitis ſuam quoque ſuperaddere deciſionem. Ac-

 cedit

cedit quod termini Metaphyſici, Syllogiſmi, & caſus ex Jure
p. 567 ſqq. Civ. petiti minus gratiæ ac ſuavitatis afferre legentibus videantur. Quantum in ipſo opere ſit præſtitum, peculiaria
24. quædam exinde conſignata commonſtrabunt. Imperium noſtrum recte quartam Monarchiam vocari, 1 ob Prophetiam Danielis, 2 ob Dominium in Romanos retentum, ſtatuit Autor
25. Ill. Occidentalia Regna a noſtro pendere affirmat, cum nec
67. olim, nec hodienum ipſorum ſuprematui illud obſit. Auguſto Romanos non abſolutum detuliſſe Imperium autumat, cum
72. ſpeciem libertatis S. P. Q. R. retinuerint. Capitulationes electo Conrado I putat exortas, licet ſolennes a Carolo V demum ori-
90. ginem ducant; has vero Legibus imperii Fundamentalibus minime accenſendas, quod Principes in Proteſtando contra eas-
92. dem perſiſtant; nec illas ex re eſſe Imperii, ſi exteros maxime reſpicias, cum tarda belli conſilia inde proveniant; imo urgente neceſſitate Imperatorem ad tutandam Imperii ſalutem a Capitulatione recedere poſſe. Carolum Calvum
196. & Ludovicum Balbum inter Imperatores connumerat, qui jure
209. ſuo, non ex coronatione Pontificis, Imperium ſint adepti. Du-
158. bravio, Sigismundum ſemet ipſum elegiſſe dicenti, & fabulæ de Ottonis III uxore laſciva fidem adſtruere non dubitat. Electoribus in eligendo Imperatore diſcordibus, deciſionem ad Prin-
210. cipes pertinere tradit. Soli Cæſari Jus condendæ civitatis vin-
282. 312. dicat, & absque ejus conſenſu Status non poſſe munimenta condere ſibi perſuadet. Præterea Pontifici Romano ex traditis Ju-
328. ris Canonici præcedentiam tribuere videtur. Omnia Wences-
349. lai privilegia valere cenſet, niſi defectu aut falſitate laborent.
390. Vicarii Saxonici jura nimium imminuit, & Advocatiam Qued-
432. linburgenſem, olim Capituli Halberſtadienſis, a Saxonibus deinde per ſpolium fuiſſe retentam, ſibi fingit. Numerum Ele-
454. ctoralis Collegii ſeptenarium a ficta numeri ſanctitate deducit.
754. Comitia tantum in loco, in quo lingua Germanica & Imperii
892. Juriſdictio obtineat, celebrari poſſe; Statui quoque, neutris partibus addicto, licitum exiſtimat, militi Cæſareo tranſitum con-
928. cedere. Cauſas Principum Proteſtantium matrimoniales coram Arbitris, vel Conſiliariis propriis juramento fidei ſolutis, vel ſi alte-

altera pars renuat, coram Illuſtribus Commiſſariis ejusdem Re-
ligionis ab Imperatore nominatis eſſe decidendas, egregie
oſtendit. Circulum Auſtriacum & Burgundicum non jure Cir- 988.
culi, ſed ex ſingulari tantum privilegio Aſſeſſores Cameræ præ-
ſentare, eodemque nunc jure Electores Bohemum & Brunſuico-
Luneburgenſem gaudere refert. Formam Imperii noſtri mi- 1101.
nime quidem cum regulis Ariſtotelicis convenire dicit, eſſe ta-
men propriam, prout legibus ſuis eſt definita, quæ reſpectu ha-
bito ad alias Reſp. plane eſt anomala; Imperium vero Electionis 1102.
jure deferri. Quam denique ſubjunxit, Rationem Status, L. B.
dijudicandam merito relinquimus.

TITI LIVII FOROJULIENSIS VITA HENRICI V Angliæ Regis. Accedit Sylloge Epiſtolarum a variis Angliæ Principibus ſcriptarum: e manuſcriptis edente THOMA HEARNIO A. M.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1716, 8.

Plag. 16.

Duæ ſunt partes hujus libri, ut ex ipſo titulo apparet, quarum prima continetur vita Henrici V, Angliæ Regis celeberrimi, ſcripta ad filium ejus Henricum VI, cujus fragmenta cum aliquam multa apud Hiſtoriæ Anglicanæ ſcriptores extarent, integrum exemplar e bibliotheca Cottoniana deſcriptum, & cum codice Cantabrigienſi in Collegio corporis Chriſti adſervato collatum jam tandem edere, hortatu ſummorum virorum, in animum induxit Clar. Hearnius. Titi vero Livii nomen, quod ſcriptori huic tribuitur, fictitium eſſe, editori videtur indubium; inde autem deductum, quod fidem Titi Livii Patavini fuerit imitatus, cujus tamen elegantiam non eſt aſſecutus, quod ſeculo, quo floruit, facile condonandum. Italus autem fuit, qui patria relicta in Angliam ad Humfredum Gloceſtriæ Ducem, Henrici V fratrem, profectus, hortatu ejus vitam illuſtriſſimi hujus Regis filio ejusdem (cui ipſe a ſecretiori conclavi fuit) dicatam ſcripſit, ea induſtria (judice Hearnio) ut plerique omnes eum preſſis veſtigiis ſint ſecuti; quamvis Matth. Parkerus ipſum multa ab hoc inclito Principe divinitus facta prætermiſiſſe arguat, ſolum id-
ce

eo ne videretur veſtigia alterius cujusdam ſcriptoris anonymi exiguique pretii legere; quod judicium Hearnius reprehendit tanquam nullo fundamento nixum.

Ceterum cum hujus nobiliſſimi Regis acta in obſcuro non verſentur, non opus eſſe cenſemus in ſuccincta hujus operis recenſione quicquam afferre, præter ſingularia quædam. Ut cum refertur, antequam Gallicam expeditionem ſuſciperet, eum prius ad eliminandos hæreticos quosdam, quorum capita erant Oldecaſtle alias Cobhamii dominus & Johannes Acton, in agro Londinenſi novas opiniones ſpargentes, armisque ſe tuentes, animum adjeciſſe, eosque magna celeritate oppreſſiſſe, quin & Oldcaſtellum vi proclamationis publicæ (quæ in fine hujus tractatus habetur) in poteſtatem ſuam redactum, una cum aliis ſupplicio affeciſſe. Pariter cum Autor narrat, Sigismundum Imperatorem, qui conciliandæ inter duas nationes Gallicam & Anglicam pacis ergo iter in Galliam prius, deinde in Angliam ad Regem Henricum, (quamvis ob pertinaciam Gallorum irrito ſucceſſu) ſuſceperat, in fraternitatem militum Garterii adſcriptum eſſe. Item cum pacis conditionum, quæ inter Carolum, Galliæ regnum tunc obtinentem, & Henricum tandem convenerat, præcipuæ fuiſſe memorantur: ut Caroli filius, Delphinum ſe vocans, ob cædem Burgundiæ Ducis ſucceſſione Franciæ excluderetur, quam habiturus eſſet Henricus, intereaque omnia adminiſtraturus titulo *Regentis* Regni Gallici, dum Carolus valetudinarius exiſtens nomen Regis haberet; utque pax ea connubio Catharinæ Caroli filiæ cum Henrico inito firmaretur. Ex quo conjugio poſtea ortus eſt Henricus VI.

Altera hujus operis pars exhibet Regum aliquot & Principum Anglicorum utriusque ſexus epiſtolas, maximam partem ex autographis deſcriptas, quarum collectionem Thomas Smithus S. T. P. moriens Editori legaverat. Præter quas ſe adhuc alias, ſed perpaucas, poſſidere innuit Cl. Hearnius ab Henrico VIII ad Annam Bolenam ſcriptas. Quas ideo ſe ſuppreſſiſſe ait, quod verba aliquot contineant obſcœna, quæ lectoribus modeſtiæ virginalis (Annæ Bolenæ ſcilicet ſimilibus, cujus pudicitiam illecebris ac blanditiis ſuis ab Henrico non expugnatam

con-

contendit Hearnius) diſplicituræ eſſent. Quamvis easdem ab alio editas notet. Ceterum hac ſylloge eo majorem gratiam apud omnes iniiſſe celeb. Editor ſibi ſpondere poteſt, quo ſunt ſcriptores harum epiſtolarum illuſtriores, præſertim cum non tantum familiores quasdam, ſed majoris momenti res attingant. Nec minus rem gratam nos Lectoribus facturos ſperamus, ſi ſpecimina rerum iis contentarum delibemus; hoc ſaltem notamus, quod optandum fuiſſet, ut in omnibus, quod tantum in aliquibus factum, dies annusque, quo exaratæ ſunt, fuiſſent annotati.

Occurrit adeo p. 103 epiſtola Henrici VIII Regis Angliæ ad Epiſcopum Durhamenſem, in qua reſpondet literis ejusdem, unaque Epiſcopi Eboracenſis & Winceſtrienſis, quibus auricularem confeſſionem defendere nitebantur. Miraturque adeo obſtinatum animum eorum, quo eadem argumenta, quæ nuper in pleniſſimo conſeſſu curiæ regni ſive Parliamenti ab Archi-Epiſcopo Cantuarienſi, aque ſe ipſo penitus fuerint excuſſa, recoquere nitantur Nihilominus tamen ipſe de novo ad allatum ab iis locum Chryſoſtomi, inquientis: *QUOD SOLUS PUDOR SUFFICIAT PRO POENA*, reſpondet: vocabulum *SOLUS* facere potius contra auricularem confesſionem, quam pro ea. Adducitque alium ex eodem Patre, ubi ait: *non hominibus peccata tua detegere cogo*. Porroque notat, autoritatem Bedæ & Poli non innuere, quod a Deo ſit mandata confesſio, ſed ſimpliciter, quod ipſi eam non ſubterfugiſſent facere. Quantum ad dictum Origenis, ex eo probari poſſe non minus: *quod teneamur lavare ſtratum lacrimis*, ac tenemur: *dicere ſacerdoti*. Atqui prius neminem pro neceſſario venditare, adeoque nec poſterius magis urgendum. Scripturæ dictum, quo Origenes utatur ad confirmandam ſententiam ſuam, non dicere: *quod pronunciabo injuſtitiam meam ſacerdoti*, ſed: *Domino*. Jacobi aſſertum quadrare potius in extremam unctionem, quam confesſionem. Cyprianum *de lapſis* laudare quidem eos, qui confiteantur ſacerdoti, ſed nequaquam pro præcepto illud injungere. Dicta Eſaiæ c. 43, ſecundum verſionem ſeptuagintaviralem, & Prov. 18 loqui non de auriculari ſed cordis interna confeſſione, de qua etiam agit Pſ. 51. Quin tandem verbis ab Epiſcopis ultimo allatis: *circa*

Digitized by Google

perſonas vero miniſtrorum, Eccleſiam aperte innuere, confeſſionem non eſſe Dei ordinationem, imprimis cum ipſa ſibi ſumſerit de tempore & modo confitendi diverſimode pro ratione diverſarum regionum ſtatuere.

Amplius p. 103 extant Catharinæ Arragoniæ, tum adhuc Reginæ & uxoris Henrici VIII literæ, quibus ei nunciat victoriam per duces ejus a Scotis reportatam, occiſo Rege ipſorum & armis veſtibusque ejus captis. Sequenti epiſtola ab aliquo ex miniſtris regiis petit, ut apud Regem intercedat, quo filiæ ſuæ morbo laboranti venia daretur, non tantum propius ad ſe accedendi & in vicino loco commorandi, quod Henricus non abnuerat, ſed etiam ipſam videndi, de ſecuritate ejus pignore corporis ſui cavens. Aliis literis eadem Eliſabetham, tum juvenculam, humaniſſimis verbis hortatur, ut opus Eraſmi in Johannem, quod transtulerat, non diſſimulato nomine ſuo edat.

P. 109 & ſq. offerunt ſe literæ Annæ Boleniæ nondum Reginæ, ad Cardinalem Wolſeum, quibus pro munere ſubmiſſo & prolixo ejus favore gratias agit. P. 111 vero literæ ejusdem jam in carcere detentæ, quibus Henricum inter alia rogat, ne juratos ſibi inimicos judices & accuſatores ſuos ferat, ſed legitimum judicium inſtruat; quo facto ſe vel innocentiam ſuam omnibus patefacturam, vel culpam ſuam publice confeſſuram. Quod ſi vero apud Regem jam aliter decretum fuerit, Deum orat, ne crudele ejus & principali faſtigio indignum factum, in ſummo judicio, coram quo innocentia ſua clariſſime pateat, ſeverius puniat. Et in fine hujus epiſtolæ narratur, cum Rex miſſo nuncio eam hortaretur, ut verum fateretur, eam reſpondiſſe: *nihil amplius ſe poſſe confiteri, quam quod jam dixiſſet. Ceterum Regi ſummas ſe gratias debere, non ſolum quod ex mediocri fœmina Marchionem & plane Reginam feciſſet, ſed etiam quod, cum ullum dignitatis augmentum in terris ſibi adjicere haud poſſet, nunc in animo habeat, ſe Martyrem & Sanctam in cœlis efficere.*

Eduardi Principis tum regii, quæ ſequuntur p. 115 ſq. ad novercam Catharinam, Henrici viduam, ſtylo latino nitidiſſimo ſunt concinnatæ. Edictum ejus jam Regis extat p. 117, de motibus Kettii cujusdam, qui in Norfolcia & Suffolcia pro Rege ſe-

geſſe

geſſerat, quorum oppreſſio Duci Somerſettenſi demandatur. P. 111 Epiſcopus Winceſtrienſis ob inſolentiam verborum & actuum graviter increpatur, & miſſis 4 ex miniſtris regiis ipſi 4 articuli ſubſcribendi proponuntur. Extant & literæ Janæ Grayæ, quæ regium titulum aſſumſerat, ad ſedandam plebem quosdam ex nobilibus ablegantis. In literis Mariæ Henrici filiæ plurimis ſunt aliquot, quibus culpam & offenſam apud patrem deprecatur verbis humillimis. Quænam illa culpa fuerit, apparet ex epiſtola præcipue p. 137, in qua Cromwellius Regi ab intimis conſiliis eam duriter objurgat, quod articulos quosdam ſubſcribere recuſaverit. Erant hi numero tres p. 143 expreſſi, quorum *primo* ſupremam Regis poteſtatem in temporalibus ſine limitatione agnoſcit, ejusque legibus omnibus & ſingulis ſe ſubmittit. *Altero* agnoſcit Regem tanquam caput Eccleſiæ Anglicanæ poſt Chriſtum ſummum, & Epiſcopi Romani affectatam, & hactenus in regno Anglicano exercitam & uſurpatam poteſtatem non aliter abominatur, ac ceteri ejus fideles ſubditi. Præterea omnibus commodis & juribus, quæ ex ſententiis & dicta poteſtate Romani Præſulis in ſe redundare poſſent, renunciat. *Tertio* libere & nullius rei reſpectu quam officii ſui erga Deum & Regem habito agnoſcit matrimonium, inter Regem & matrem Mariæ pridem initum, fuiſſe inceſtuoſum & illegitimum. Et his omnibus articulis tandem etiam ſubſcribit. Reliquæ Mariæ epiſtolæ continent iteratas gratiarum actiones ob veniam ejus offenſæ impetratam, inſuper etiam quædam domeſtica. Ex interjectis p. 149 Wriothesleji literis apparet, Mariæ nomine Regis aliquam matrimonii conditionem propoſitam, in quarum fine miratur idem Eliſabethæ tum juvenculæ gravitatem & maturum judicium, eamque in ſermone cum ipſo habito non alitet ſe geſſiſſe ac matronam 40 annorum teſtatur. P. 154 exſtat epiſtola Mariæ jam Reginæ ad Eliſabetham, qua eam ſub prætextu majoris ſecuritatis ad ſe accerſit. Eſt & alia p. 157 Philippi & Mariæ ad Papam Marcellum II, qua D. Nicolaus Hethe commendatur ad munus Archiepiſcopi Eboracenſis.

Inde Mariæ Emanuelis Portugalliæ Regis filiæ binæ epiſtolæ ad Mariam Anglicam latino idiomate, Annæ Clivenſis ad

eandem Mariam una, inſuper adhuc una Eliſabethæ ad Catharinam novercam ſe offerunt; quarum poſtrema orat illa, ut transmiſſum libellum verſibus Gallicis primo ſcriptum, aque ipſa in proſam Anglicam converſum, cujus titulus: *Speculum animæ peccatricis*, poliat atque emendet, adjecta præfatione opuſculo illi præmittenda. Precatio Eliſabethæ p. 164 extans in publico precationum libello, *Supplicatione ſanctorum* dicto, ſæpius recuſa eſt.

Hinc ſequuntur literæ Eliſabethæ latinæ, ad Eduardum fratrem, tum temporis Regem, eleganti ſtylo & humaniſſimo, quarum binis p. 168 & 171 excuſat ſe, quod non conſuetum munuſculum literarium ob valetudinem paulo imbecilliorem aut temporis anguſtias obtuliſſet. Picturæ ſuæ eidem transmiſſæ addit epiſtolam Anglico idiomate ſcriptam delicatiſſimi & ſuaviſſimi ſtyli. Succedunt dein aliquot monumenta Eliſabethæ jam Reginæ; quorum primo p. 176 interdicitur omnibus membris & rectoribus Collegiorum Academicorum cum uxoribus & liberis ſuis intra præcinctum eorundem habitare. P. 178 Archiepiſcopo Parkero in reformandis ritibus occupato poſt diſceſſum Epiſcopi Elienſis adjunguntur operis adjutores Epiſcopi Londinenſis & Sarumenſis. In epiſtola p. 183 eadem Jacobo Scotiæ Regi ob egregiam indolem & virtutum amorem gratulatur, eumque, ut in profeſſione veræ religionis perſiſtat, hortatur.

In cujus epiſtolis, quæ p. 185 incipiunt, eſt aliqua ad eandem Eliſabetham, qua ei inſidias Falklandiorum, quas vix evaſerat, exponit, annuamque pecuniam ſibi promiſſam mitti petit. Reliquarum pleræque ſunt ad Daniæ Regem ſocerum, ejusque familiam miſſæ. Una eſt directa *ad pios verbi Dei Paſtores, Doctores & Miniſtros evangelicæ veritatis præcones* ubique terrarum exiſtentes, qua rogat, ut legato ſuo Patricio, quid ad emendationem doctrinæ & diſciplinæ in ſuo regno neceſſarium videretur, communicarent. In epiſtola alia p. 197 ad amicum aliquem data exponit, quantas contentiones ipſe cum Presbyterianis habuerit, quorum argumenta dicterio non ineleganti exceperit, dicens; *non æquum eſſe, ut, qui ſignum crucis aereum poſt bapti-*

Digitized by Google

ptiſmum recuſarent, haberent in crumena cruces ſolidioris & magis propriæ ſubſtantiæ. Exhibentur hic etiam duæ ejus inſcriptiones dedicatoriæ, una ad Oxonienſem, altera ad Cantabrigienſem Academiam miſſæ, Operibusque ejus præfixæ, cum Oratione præfecti Bodlejanæ bibliothecæ, habita tunc cum Opera illa in Archivo bibliothecæ reponerentur, & epiſtola Academiæ Oxonienſis gratias agentis pro illo δώρῳ βασιλικῷ. In illa oratione memoratur tanquam notabile, quod Bodlejus fundator peculiare aliquod armarium, quo conderentur ſcripta a Regia Majeſtate profecta, inſtruendum mandaverit, antequam vel ſomniaſſet a Jacobo edendum aliquod literarium opus. Literæ Caroli, Jacobi filii, & Guſtavi Adolphi Sueciæ Regis mutuæ agmen hoc claudunt. Quibus accedit auctarium ex MStis muſei Thoresbyani, continens præcipue literas Catharinæ Parriæ, poſtremæ ex uxoribus Henrici VIII, ad claſſis præfectum, quem pridem amaverat, & Eduardi Regis ad ipſam, agentes de controverſiis quibusdam inter illam & maritum ejus poſteriorem; item aliquot epiſtolas Eliſabethæ Jacobi filiæ, quæ Electori Palatino nupſit, Praga ſcriptæ, ubi tum commorabatur cum conjuge a Bohemis in Regem electo, quibus rogat Murreum, ut per fratrem ejus educationi commiſſum pro auxilio ipſis præſtando apud patrem intercedat.

Appendix tandem operis exhibet verba poſtrema Jacobi Angliæ Regis, ex dictis potiſſimum Scripturæ deſumta & fiduciam in Deum Chriſtique meritum ſpirantia, quæ, ut teſtatur ſubjuncta Guilielmi Paddi notula, ipſi agonizanti ab Epiſcopis præſentibus prælecta fuerunt.

DANIELIS PAREI HISTORIA BAVARICO-Palatina. GEORGIUS CHRISTIANUS JOHANNES recognovit, adnotationibus illuſtravit, & duplici appendice auxit.

Francofurti ad Mœnum, ſumptibus Frid. Wilh. Förſteri, 1717, 4. Alph. 4½.

NOvæ huic editioni quid Editor adjecerit, a nobis commemorandum eſt. Primo loco præfatio occurrit, qua de ſcri-

ptoribus ad hiſtoriam, remque Palatinam noſcendam, ſpectantibus agit, & typis non ſolum exſcriptos, ſed manu etiam exaratos recenſet. Attulit minorum etiam Voluminum & levioris momenti Autores, nec locum inter illos denegavit illis, qui vel verſibus modo luſerunt, vel panegyricos conſcripſerunt, vel in pompis deſcribendis occupati fuerunt, quandoquidem & hos nonnunquam hiſtoriæ rebusque geſtis lucis aliquid affundere palam eſt.

Palatinatus Rhenenſis τοποθεσίαν *Freherus* in Originibus, *Zeilerus* in Topographia, quam in multis mancam eſſe, in multis vulgi ſtare opinionibus, falſa veris miſcere, nec diſtincte ſemper procedere, notatur, *Jacobus Beyerlein* in Antiquitatibus Palatinis ex *Jo. Agricolæ* viridario & aliis MStis collectis, vernacula lingua exaratis, & a *Miegio* in Collectan. Palatinis p. 1 editis, deſcribunt. Ad ſpecialiora pertinent, quæ de *Greichelwa*, tractu Sueviæ contermino, Chytræus in Oratione, & *Herzog* in deſcriptione vernacula, quæ inter alia MSpta ἀνέκδοτα latet in bibliotheca Francofurtenſi ad Mœnum, tradiderunt. De *Heidelberga Autor Chron.* MSpti ab Autore Germ. Principis allegatus, *Heroldus*, *Hubertus Thomas Leodius*, *Paulus Meliſſus*, *Marquardus Freherus P. II* Origin. *Johannes Seobaldus Fabricius & Melchior Adami*; de *Lupuduno*, hodie Ladenburgo, *Freherus* & alii memoriæ prodiderunt. Sequuntur ſcriptores chorographici Manhemenſes, Oppenheimenſes, Neohuſini, Bipontini & Lichtenbergenſes. Scriptores genealogici alii univerſum ſtemma Palatinorum Rheni exhibent, ut *Jo. Sabelloine* in Genealogia Palatina, quæ MSta latet in Bibliothecis, Autor des Berichts oder Erleuterung der Geburts-Tafel 2c. Baſileæ 1565 4 editus, *Jo. Herold* in Exegeſi, *Pantaleon Candidus & Jacobus Ludovicus Beutherus*, qui familiam Comitum Palatinorum Rheni a Carolo M. deſcendere ſtatuunt, Anonymi nonnulli, & *Tolnerus*. Alii certos intra limites ſeſe continent; ita Comites Palatinos a Ruperto Imp. prosatos *Vitus Polantus*, & Principes Bipontinos *Beutherus* collegit. Sequuntur ſcriptores hiſtorici.

Hic Cl. Editor primum eos produxit in medium, qui de antiquiſſimis Rheni Palatinis egerunt; deinde qui veterum recen-

centiorumque hiſtoriam ſimul complexi ſunt; tum illos, qui in recentiorum rebus ſolum fuere occupati; ſequuntur, qui ſigillatim perſcribendis quorundam geſtis operam dederunt, immo qui aliquorum tantum laudes proſequuti ſunt. Speciminis loco quædam ex iis quæ Cl. Autori obſervata fuerunt, delibabimus. P. 23 *Narrationem de venerabilibus Palatinis Rheni Ehrenfrido ſeu Ezone & Mathilde, eorumque filia B. Richeza Regina Poloniæ*, a monacho *Brunwillerenſi* conſcriptam, diu in Bibliotheca cœnobii Brunwillerenſi latuiſſe docet, quam poſtea Actis Sanctorum ad d. XXI Maji & Tom. I Scriptor. Rer. Brunſw. Ill. *Leibnitii* inſertam fuiſſe conſtat: Autorem a rebus, quas ſcripſit, non multum abfuiſſe conjicitur, cum quædam a vetula ſibi narrata referat, quæ Mathildem, Ezonis Palatini conjugem, juvencula viderat. P. 25 Autores MSpti recenſentur, qui recentiorum Comitum Palatinorum Rheni facta illuſtrarunt. *MStum de Rheni Palatinis*, additis antiquiſſimorum Palatinorum Rheni armis eisque variis coloribus diſtinctis illuſtratum, Herbornæ extitiſſe, Tolnerus autor eſt, qui *Joannis I* Ducis Bipontini opera concinnatum id fuiſſe, ſuſpicatur. *Anonymi chronicon Ducum Bavariæ & Palatinorum Rheni*, rhythmis Germanicis maxima ex parte Sec. XVI compoſitum, in Bibliotheca Friderici Benedicti Carpzovii extitit. *Chronicon Palatinum*, MStum ex Bibliotheca Marquardi Freheri, nunc Jo. Petrus Ludewig poſſidet. *Calendarium hiſtoricum* de Comitibus Rheni Palatinis in bibliotheca Ducali Bipontina, quæ anno CIↃ IↃC LXXVII Gallis in prædam ceſſit, extitit. *Hermanni Witechindi* hiſtoria de Palatinis, ſive Kurtze Hiſtoriſche Beſchreibung der hochlöblichen Churfürſten bey Rhein, Herkommen, Geburt und Folge nacheinander, brevis & vix quinque plagularum libellus eſt, ab *Ottone Wittelspachio* incipiens & in *Jo. Caſimiro* deſinens. Autor primum Heidelbergæ in collegio, cui a Sapientia nomen eſt, docuit: poſt in Academia linguæ Græcæ & deinde Mathematum Profeſſor, A. CIↃIↃ LXIX Rectoris functus eſt munere & d. VII Febr. CIↃ IↃCIII obiit. *Georgii Tolmidæ* hiſtoria Comitum Palatinorum Rheni, molis pariter exiguæ libellus, habet tamen, quæ fruſtra apud alios quæſiveris. Incipit a *Liutpoldo*, Arnulfi patre, ac de-

ſinit

finit in *Joanne*, Duce Bipontino, *Friderici V* tutore. P. 27 Gottfriedi Ferdinandi Buckiſch Hiſtoria genealogica Palatino-Neoburgico-Bavarica, vernacula lingua conſcripta, fuſius deſcribitur, quum illa nec Ludwigio, nec Struvio, nec Nevio nec ipſi etiam Gryphio cognita fuerit. P. 56 Pauli *Hachenbergii* hiſtoriæ de rebus geſtis ac vita Friderici Palatini Electoris, vulgo victorioſi, ex variis ſcriptoribus collectæ & in octo libros digeſtæ, quæ nondum lucem publicam vidit, editionem ſe procuraturum Cl. Editor promittit. P. 58 docet, *Leodii* vitam Friderici II Palatini in linguam Germanicam converſam & ſub titulo Spiegel des *Humors* groſſer *Potentaten*, oder Leben *Friderici II &c. ab Hartmanno Myriciano* Sleuſingæ A. CIↃ IↃ CXXVIII editam fuiſſe.

Sequuntur, qui de prærogativis, item de litibus ac controverſiis publicis, ut de hæreditate Palatina, extincta cum Othone Henrico linea Electorali, ab Ludovico Barbato profata; de tutela electorali; de jure Vicariatus & Wildfangiatus; de jure ſucceſſionis in terras Electorales extincta linea Simerenſi; de controverſia cum Duce Aurelianenſi, &c. publicis ſcriptis egerunt: tum ſcriptores Conſiliorum in controverſiis Palatinis, item jurium municipalium ac ſtatutariorum. A ſcriptoribus civilis hiſtoriæ ad eos, qui ad hiſtoriam Palatinatus Rhenani eccleſiaſticam a tempore ſacrorum inſtauratorum illuſtrandam faciunt, Autor tranſit, hisque addit illos, qui de Academia Heidelbergenſi, ſcholisque in Palatinatu Rhenenſi celebrioribus aliquid litteris mandarunt. Tandem illi, qui de bellis in Palatinatu geſtis rebusque aliis ſcitu dignis egerunt, recenſentur, & ultimo loco de *Parei* hiſtoria fuſius agitur.

Daniel Pareus, ab Hartnaccio perperam ſub *Davidis* adductus nomine, *Jo. Philippi* fuit filius, *Davidis* celebris olim Theologi nepos, natus Neohuſii uno ab urbe Vangionum lapide, ubi tum pater in Gymnaſio bonas docebat literas. Anno ætatis XXI Neapoli Nemetum in illuſtri gymnaſio Caſimirano, litterarum gratia verſatus eſt. Poſt cum alibi, tum Hanoviæ apud patrem, ibi tum humanitatis in gymnaſio ſtudia profitentem, vixit, librisque variis prelo committendis impendit operam. Quod ad mortis genus attinet, alii a latronibus in via publica, alii in

Digitized by Google

in expugnatione Lutreæ Cæſareæ, una cum non paucis eccleſiarum miniſtris, trucidatum ſcribunt. Prelo Pareus dedit: I *Muſæi poema de amoribus Herus & Leandri*, Franc. 1627, 4; II *Mellificium Atticum* ſeu collectionem variarum ſententiarum ex Autoribus Græcis depromptarum, ibid. 1627, 4; III *Quintiliani inſtitutiones oratorias*, ibid. 1629, & Londini. 1641, 8; IV *Herodianum*, Francof. 1630 & Londini 1639, 8; V *Medullam hiſtoriæ univerſalis profanæ*, Francof. 1631; VI *Lucretium* cum notis, Francof. 1631, 8; VII *Lexicon Lucretianum*, ibid eod. anno, 8; VIII *Heliodori Æthiopica*, ex verſione latina *Stanislai Warſchewizii*, additis annotationibus, ibid. 1631, 8; IX) *Rhetoricam*, 1632, 12; X) *Medullam hiſtoriæ eccl.* 1633, 12; XI) *Hiſtoriam Palatinam* 1633, 12, jam demuo recuſam. Præterea notas etiam concinnavit in *C. Salluſtii Criſpi hiſtoriam*, Francof. 1649 poſt ejus obitum editas, & in *Nonio Marcellino* Grammatico nonnihil elaboravit. Laudatur Hiſtoria hæc Palatina a Gryphio, Ludwigio aliisque, ſed Hachenbergii judicio paucis probata fuit, quod humili ſtylo perſcripta, plena ruris eſſet & inficetiarum. Nec diffitetur Cl. Editor, quod in recenſendis antiquioribus Rheni Palatinis non mancus modo ſit, ſed in recentiorum etiam rebus ſæpius deficiat, ordinis etiam non ſemper ſervet rationem, & cum de Comitibus Palatinis ſe acturum promiſerit, primis duobus libris de Ducibus Bojoariæ verba faciat, ac præterea ſæpius a ſcopo recedat, quum v. g. de Caroli M. ſtudiis, moribus, conjugiis, agit, Heidelbergæ & Manheimii obſidionem deſcribit, & in recenſendis illarum urbium originibus, quas ex Freheri Originibus Palatinis deprompſit, prolixior eſt, quam res poſtulat. Quibus accedit, quod non pauca ex aliorum libris Pareus decerpat, plagiique reus habeatur. Editor Clariſſimus, cum hunc laborem in ſe ſuſcepit, opuſculum primo in partes, easque tum majores, quæ libri vocantur, tum minores, ſectionum nomine appellatas, tum minimas, paragraphos dictas, diviſit, loca Autorum, quibus ſua Pareus debet, ſedulo annotavit, notasque addidit, quibus Autoris errores, maxime qui hiſtoriam ſpectant Bavarico - Palatinam, correxit, aut obſcura explicavit; tandem duos appendices,

 qua-

Digitized by Google

quarum prior Comites Palatinos Rheni veteres ab Hermanno I ad Othonem usque illuſtrem, poſterior hiſtoriam Bavarico-Palatinam ab anno ſuperioris ſæculi 32, quo Pareus finivit, ad præſens usque tempus complectitur, nec non indices tres locupletiſſimos adjecit.

HISTOIRE DU REGNE DE LOUIS XIII ROY de France.

i. e.

HISTORIA REGNI LUDOVICI XIII, REGIS GALLIARUM, rerumque præcipuarum, quæ in univerſo orbe eo regnante geſtæ ſunt; acceſſit Collectio monumentorum ad res Ludovici XIII ſpectantium.

Tomus I, II & III.

Pariſ. apud Franc. Montalant, 1716, 8.

Alph. 8.

ETſi in hiſtoria Regis Ludovici XIII alii quoque laboraverint, adhuc tamen integrum ſibi eſſe exiſtimavit elegantiſſimi operis hujus Autor, quem celeberrimum Dupinium vulgo ferunt, in eodem ſtadio decurrere. Neque enim deſunt, quæ in horum temporum Hiſtoricis deſideret: fuerunt, qui tempori inſervientes venalem ſuam fecerunt operam, affectibusque ac præmiorum aviditate pleni, Hiſtorici vero officii plane immemores, elogia Patronorum potius quam Hiſtoriam ſcripſerunt: fuerunt & e diverſa parte, qui invidia aut vindictæ ſtudio ad conſignandos temporis ſui faſtos acceſſerunt. Etenim cum his morbis laborent plerumque ſcriptores, qui rerum, quarum ipſi fuerunt ſpectatores, memoriam ad poſteros transmittunt, multo majorem fidem promittere ſibi poterunt Lectores a Noſtro, qui multum ab illis temporibus, quæ deſcribit, abeſt. Ceterum nihil ſe neglexiſſe, quod ad augendam hiſtoriæ ſuæ dignitatem facere quicquam poſſit, nihil in veritate inquirenda laboris & curæ ſubterfugiſſe, nihil e his quæ proferenda reticuiſſe, Noſter gloriatur. Itaque & teſtes diligentes adhibet in libri margine, & peculiaribus Actorum tomis (quorum duos tribus his hiſtoriæ Tomis ſub-

ſubjecit) cuncta monumentis optimis firmat. In Vaſſorem vero, qui idem argumentum paucis abhinc annis pertractavit, vehementiſſime invehitur. Ut de primo Tomo, qui hiſtoriam Tom. I. quinquennii a nece Henrici IV ad annum ſuperioris ſeculi decimum quintum complectitur, dicamus primo, non in Galliæ modo rebus ſubſiſtit Autor, ſed ulterius progreditur & in exterarum gentium hiſtoriam longius exſpatiatur, quam affinem Gallicis rebus eſſe ſibi perſuadet. Hinc & Germaniæ & Hiſpaniæ & Angliæ & vicinarum Rerumpublicarum acta repetit, & ad remotiores nationes Polonos, Ruſſos, Perſas, Tartaros, pag. 31. Mauros aliasque ſæpius excurrit. Neque in recenſione rerum, quæ ad profanum & civilem ſtatum ſpectant, acquieſcit, verum & Eccleſiarum fata ſigillatim expendit, atque adeo & monaſte- 418. riorum & collegiorum fundationes diligenter excutit, & in ædi- 425. ficiorum publicorum atque illuſtrium origines inquirit. Denique virorum pacis vel belli ſtudiis inclareſcentium vitas, veluti coronidis loco, cuivis libro adnectit. Inter monumenta, quæ ſeorſim addita fuere, legi merentur quæſtiones Regici- 2. dæ Franciſco Ravalliaco propoſitæ, quas ſi cum reſponſionibus componas, facile patet, quousque ſuperſtitio & malignus ac audax animus procedant. Ingens imprimis hic apparatus arreſtorum, quæ vocant, declarationum, ſententiarum, orationum, literarumque, quæ Galliarum negotia concernunt. Neque deſunt tractatuum & conventionum inſtrumenta, quæ exteros propius concernunt: quo ſpectant pacta dotalia inter Ludovicum XIII & Philippi III Hiſpaniarum Regis filiam Annam A. 1612, fœdus inter Galliæ Regem & Tigurenſes A. 1614 d. 20 26. Jan. & pacificatio inter Sabaudiæ & Mantuæ Duces ac Hiſpa- 40. niarum Regem d. 1615 d. 25 Jun. conſtituta. 282.

T. II. Secundus operis hujus Tomus hiſtoriam rerum præcipuarum, quæ triennio integro poſt ſuſceptum a Ludovico regimen geſtæ ſunt, eodem plane, quo prior, ordine recenſet. Nec minor hic monumentorum copia acceſſit, in quibus, quantum ad ea quæ extra Galliam geſta, notari inprimis merentur, quæ Vallem Tellinam, cui Rex Hiſpaniæ inſidiabatur, controverſias inter Angliam & Franciam A. 1629 compoſitas, fœdus inter Batavos & Gallos, 1630, nec non Suecos & Gallos, 1631 factum, reſpiciunt.

Digitized by Google

T. III. Tomus III unici anni 1618 hiſtoriam exhibet. Senſit in eo Germania primos motus infelicis belli tricennalis; in Belgio vero Arminianorum & Gomariſtarum diſſenſiones illo tempore coortæ ſunt. Itaque multa de his in eo Tomo occurrunt non ubivis obvia, quæ Autor e Commentariis ſecretioribus hauſit; ut omnino optandum ſit, ut pro incredibili, qua pollet, induſtria Hiſtoriæ hujus, vel ipſa rerum varietate commendabilis, Tomos reliquos (& quartum jam prodiiſſe accepimus) mox ad finem feliciter perducat: quos cum primum ad nos pervenerint, paullo quidem accuratius percenſere conſtituimus, inſtituti tantum rationem hac vice expoſuiſſe contenti.

JOANNIS GEORGII GRÆVII ORATIONES, QUAS Ultrajecti habuit.

Lugd. Batav. apud Jo. du Vivie, 1717, 8.
Alph. 1 plag. 17.

TAnta utique cura, tantoque ſtudio in literis antiqui Latii verſatus eſt celeberrimus Grævius, ut omnem loquendi vim Ciceronis in lucem revocaſſe videatur: Et proinde illi, qui politiores, & Romanas inprimis literas amant & colunt, Cl. Burmanno multum debeant gratiæ, quod has ſummi Grævii orationes, in ſummam redactas, in lucem publico uſui emiſerit. Prima illarum *de literis*, habita 1661, confutat illorum argumenta, qui exiſtimant, nihil præclari in humaniori literatura poſitum eſſe, nec quidquam momenti ad rerum publicarum tutelam & ſtabilitatem. Quumque hi, quibus dignitas hujus rei literariæ odio eſt, videant, magiſtros harum doctrinarum nunquam fere gubernaculis reipublicæ admoveri, ſed domi in literis & otio innocentem peragere vitam; & hinc eo prolapſi ſint dementiæ, ut artibus his plane nihil reliquerint loci; facunde demonſtrat Grævius, tantam eſſe harum muſarum præſtantiam, ut hujusmodi argumentis iis quicquam deteri nullo modo queat. Secunda in funere viri illuſtriſſimi *Rabodi Hermanni Schelii* recitata eſt 1662, quippe qui memoriam nominis edito opere *Hygini & Polybii de caſtris Romanorum* propagavit ad poſteritatem, quod non obſervationibus ſolum illuſtravit, ſed

variis quoque diſſertationibus de præda, de ſacramentis, de die ſtipendii, de ſtipendio ductorum, de ſtipendio equeſtri, de ſtipendio militari, de telis legionum, de tributo & ærario, de victu militari, quas & Grævius Tomo X theſauri antiquitatum adjecit, aliisque auxit. Tertia de *fide & veritate religionis chriſtianæ*, dicta 1664, argumenta eorum, qui chriſtianorum ſacram diſciplinam condemnant ſtultitiæ, commemorat, eorundemque peſtilentiſſimos refellit errores, fidemque ac veritatem ſanctisſimæ noſtræ religionis ſtabilitate ſua firmare laborat. Quarta de *cometis* contra vulgi opinionem cometas eſſe malorum nuntios, habita eſt 1665 Rationes, quibus munitus hanc tuetur ſententiam Grævius, in eo poſitæ ſunt, quod in ſtellarum cenſu & numero ſit Cometa; & quamvis in varietate & diſſenſione ſint Philoſophorum præcepta de cometarum natura & origine, Diogenes tamen breviſſime dixit, cometam eſſe ſtellam, quæ & Pythagoræ fuit ſententia, quam a Chaldæis, antiquiſſima ſapientum natione, acceperat, & cui viri quoque præſtantiſſimi, qui noſtra tempeſtate in indagandis ſiderum motibus multum ſtudii & temporis poſuerunt, acceſſerunt. Si & ſit vapor, inanis imago, lumen ſideris denſa nube collectum, nullam tamen habebit futurorum ſignificationem, præcipue quum ſequitur motum ac ordinem neceſſarium, ſervat leges illas, quas illis Deus præſcripſit, quas migrare nullo pacto poteſt, nec unquam potuiſſet, etſi tenuiſſemus dignitatem illam, qua floruit omnium mortalium parens Adamus. Ad hæc tot bella geruntur, tot principes funguntur fatis, & aliis plurimis calamitatum malis premuntur homines, quæ nullum habent nuntium cometam. Quinta diſſerit de *Victoria navali*, ab Anglis menſe Julio 1666 reportata. Sexta eſt funebris in obitum viri ampliſſimi *Henrici Moreelſii*, olim in academia Trajectina Anteceſſoris, deinde Curiæ provincialis Senatoris & urbis patriæ Conſulis multisque aliis functi dignitatibus, habita 1666. Hic Moreelſius in lucem editus eſt d. 17 Decembr. anni quinti decimi ſupra milleſimum ſexcenteſimum; in academia Hardervicíana feliciter conſummavit, quæ præclare cœperat; quumque in Athenæo patrio ſtudiorum academicorum ſpatia confeciſſet, in Lugdunenſem aca-

academiam conceſſit, ibi Salmaſium, Heinſium, Vinnium adoravit, & in Gallias ſuſcepit iter, ubi Hannibalem Fabrottum Lutetiæ, Emundum Merillium Avarici Biturigum, & Jacobum Gothofredum juniorem Genevæ ſibi conciliavit ſuavitate ingenii. Septima iterum funebris eſt in obitum viri Clariſſimi *Regneri Mansveldii*, Doctoris & Profeſſoris in academia Trajectina, habita 1671, quippe qui libellum de legitima ratiocinandi ratione, & multas diſputationes de variis argumentis edidit, aliaque ſcripta edenda in ſcriniis reliquit, præcipue commentarium in Epicteti enchiridion & eruditiſſimas lucubrationes in librum, qui inſcribitur *Diſcurſus theologico - politicus.* Octava eſt panegyrica Sereniſſimo Principi, *Guilielmo Henrico*, Principi Arauſionenſi, Hollandiæ, Zelandiæ ac Ultrajecti Gubernatori hæreditario, fœderatæ Belgicæ terra marique imperatori ſummo, inter ſolennes gratulationes ob deſideratiſſimum ejus poſt exceſſum Gallorum in urbem Trajectinam adventum, autoritate ſenatus Academici dicta 1674. Nona funebris in exequiis V. Cl. *Iſbrandi Diemerbrœkii*, reipublicæ Ultrajectinæ Poliatri, ac in inclyta ejusdem academia Medicinæ Practicæ & Anatomes Profeſſoris ordinarii, habita 1674. Hic edidit commentarium de peſtilentia; anatomen corporis humani, in quam quicquid & antiqui noverunt, & noſtrorum temporum felicitas invenit & tandem ipſe rimatus eſt & perſpectum habuit, magno contulit ſtudio; item diſſertationes de morbis capitis & thoracis; & præter hæc monimenta reliquit librum de variolis ac morbillis, ut & hiſtorias rariſſimorum morborum ac vulnerum, quas collegit in primis Noviomagi, quum illuc quotidie mitterentur ex obſidione caſtelli Schenckii, quæ tum fervebat, ſauciorum militum magnus numerus. Decima de *Palladio Trajectinorum* habita 1675, quam excipit undecima funebris in obitum V. Cl *Joannis de Bruyn*, Phyſices & Matheſeos Profeſſoris in academia Trajectina, 1675, & duodecima in obitum viri celeberrimi, *Franciſci Burmanni*, S.S. Theol. Doctoris, & ejusdem in academia Trajectina Profeſſoris ordin. ac ibidem eccleſ. Paſtoris 1679, decima tertia *in natalem quinquageſimum academiæ Trajectinæ* dicta eſt, cui indicem illorum adjecit eorumque ſcripto-

rum

rum, quos urbs Trajectina tulit, antequam Academia conſtitueretur. Inter iſtos Guilielmus & Theodorus Canteri, Joannes & Otto Heurnii, Joannes & Antonius Cauchii, Gybertus Longolius, Henricus Agylæus, Lambertus Velthuſius, Martinus Schoockius, ſingularem inprimis nominis famam conſecuti ſunt. Decima quarta differit de auſpicatiſſima *expeditione Britannica*, cum potentiſſimus Guilielmus Arauſionenſis Princeps, Britanniæ, Galliæ, & Hiberniæ Rex inaugurаretur d. XI Aprilis, autoritate illuſtrium ordinum Trajectinæ diœceſeos 1689 habita. Decima quinta de *Guilielmo* III magnæ Britanniæ Rege, habita XVII Mart. 1691, cum Magiſterio collegii academici abiret; decima ſexta *Mariæ Stuartæ* magnæ Britanniæ Reginæ juſta perſoluta ſunt, quæ habita eſt die V Martii, qua Londini efferebatur, 1695, & decima ſeptima in obitum *Guilielmi* III Britanniæ Regis 1702 recitata fuit. Extremo acceſſit *Petri Burmanni* oratio funebris manibus Cl. Grævii 1703 dicata.

C. PLINII PANEGYRICUS TRAJANO DICTUS; interpretatione & notis illuſtravit JACOBUS DE LA BAUNE, ad uſum Sereniſſimi Delphini.

Londini, impenſis Henr. Clements, 1716, 8.

Plag. 19.

ITerata editione renovataque panegyricum ſermonem C. Plinii, imperatori Trajano dictum, videmus. Oratio hæc elegantiſſimum antiquioris eloquentiæ Romanæ exemplar eſt, ita ut tam rebus ſua concinnitas, quam verbis nativa vis inſideat, quam evolvi ab illis decet, qui ad genuinam facultatem dicendi pervenire cupiunt. Fuerunt eo nomine ſummi & eloquentiæ verioris ſcholaſticæque rei amantiſſimi viri, quibus commodum & e re literarum eſſe viſum fuit, fœtum hunc Plinii nova induere facie, caſtigare, additamentis augere atque illuſtrare, ut publicæ conſulerent utilitati. Inter monimenta illa veterum autorum, quæ erudita Galliarum ingenia in uſum Sereniſſimi Delphini paraphraſi & adnotationibus explicata dederunt, hoc quoque Plinii eſt, cui illuſtrando *Jacobus de la Baune*

Baune ſuam operam ſtudiumque conſecraverat. Non eſt, quod lectorem edoceamus, quid de la Baune præſtiterit, numque ſuo officio, quod eruditi ac prudentis interpretis eſt, fecerit ſatis, quum editionem ipſius uſu multi temporis cultoribus Latinæ eruditionis ſatis cognitam eſſe conſtet. Sed tamen editionis hujus ab Anglis repetitæ paucis facere mentionem, non ab re eſſe putamus. Eadem ſe exhibet facie, qua Pariſienſis: Londinenſis Editor nullum præmiſit præfamen, quamvis ipſi operi vita M. Ulpii Trajani ſit præfixa. Obſervationes retinuit integras, nec quidquam in illis immutavit; quæ & ipſi textui ita ſubjectæ ſunt, ut in oculos lectorum facile incurrant. Huic vero editioni quædam notæ ſelectiores Lipſii, Livinei, Catanæi, Rayani, Baudii, Rittershuſii acceſſerunt, ſed Editor talem illarum delectum inſtituit, ut junioribus philologiæ ſtudioſis, & ſimplici grammaticæ eruditioni tantum inſervire queant. Reconditæ latinitatis & critices momenta haud attingunt; ſed locutiones formulasque Plinii, quæ videbantur difficiliores, aliis vocibus communi loquendi conſuetudine frequentioribus explicant. Fuiſſet omnino rei ſcholaſticæ conſultum, opus hoc Plinii ejusmodi illuſtrare adnotationibus, quæ ex Græcis aliisque Latinis ſcriptoribus depromtæ, & ex quibus videant adoleſcentes, unde vera eloquentia tam materiam, quam pulcritudinem ſuam expetat. Ceterum additæ obſervationes non tanti momenti ſunt, ut ſpecimina earum quædam colligere, habeamus neceſſe. Extremo apparet quoque Index vocabulorum omnium, quæ in Plinii Panegyrico leguntur.

CHRISTIANI GOTTHULFF BLUMBERGI, S. S. Theol. D. & Superint. Cygn. Fundamenta Linguæ Copticæ, ingratiam eorum conſcripta, qui linguam Coptico-Ægyptiacam brevi facilique methodo exoptant.

Lipſiæ, ſumtibus Friderici Groſchuffii, 1716, 8.

Plag. 7.

SUmme Rev. Autor, cujus ſcripta, Myſterium Papali Coronæ adſcriptum vindicantia, in Actis A. 1702 p. 490 & 1711 p. 279

279 recenſuimus, in Præfatione libelli hujus hiſtoriam potiſſi-
mum linguæ Copticæ, uſum, & inſtituti rationem exponit. Ita-
que de lingua veterum Ægyptiorum eorundemque literis non-
nulla præmittit, eamque poſt Ebraicam antiquisſimam eſſe, p. 1.
probare conatur. Literarum natales Hermeti, qui & Mercurio
dictus, tribui refert. Duos autem Hermetes Ægyptios extitiſ- 2.
ſe, unum literarum inventorem, alterum ſcientiæ reſtaurato- 3 ſq.
rem, & per illum Moſen, per hunc Joſephum ſignificatum fuiſ-
ſe, autumat, quamvis ea ſententia cum Chronologia minus
convenire videatur. Taxat porro Kircherum, qui primas lite- 7.
ras in orbe terrarum fuiſſe Ægyptiacas, quas Cadmus in Græci-
am invexerit, in *Oedipo Ægypt.* tradit, & quatuor characterum
Ægyptiacorum genera ex Arabico quodam ſcriptore in *Obeliſco
Pamph.* recenſet, imo & tria illa Ægyptiorum ſcribendi genera,
quæ a Porphyrio & Clemente Alexandrino exponuntur, in
Prodromo Copto magnopere conturbat. Ipſe autem idem illud 8.
triplex Ægyptiorum ſcribendi genus, hieroglyphicum, ἱερατικὸν
& epiſtolographicum de eo, quod in columnis & Deorum figu-
ris ſeſe obtulerit; quo ſacrorum ſcribæ uſi ſint; quodque Cle-
mentis ævo, quo lingua Græca eruditis familiaris erat, in uſu fu-
erit, interpretatur. Additis quoque nonnullis de hieroglyphi- 9.
ci ortu, reliquiis & interpretibus recentioribus, nec dubitat, ve-
teres Ægyptios duos hieroglyphica a vulgo occultandi modos,
ſive per fabulas & allegorias, ſive per figuras aut certa ſymbola,
habuiſſe. Et hinc aſſentitur illis, qui veterum Sinenſium ſcri- 10.
pturæ genus cum Ægyptiorum hieroglyphico ſcribendi modo
convenire aſſerunt. Poſt Hieroglyphicam vero illam ſcribendi 12.
rationem ſacerdotes Ægyptiorum animi ſenſa per certas literas
expresſiſſe, docet; at, quales illæ fuerint, haud ſatis conſtare 13.
fatetur. Neque id mirum ulli videri poſſe, arbitratur ex eo,
quod lingua Ægyptiorum ſub Perſis, Græcis, Romanis, Sarace-
nis, Turcis variis mutationibus fuerit obnoxia. Atque inde et- 14.
iam colligi poſſe putat, quid de hodierna lingua Coptico-Ægy- 15.
ptiaca ſtatuendum ſit. Nempe, cum ſub Ptolemæis præ patrio
Ægyptiorum ſermone lingua Græca prævaluerit, linguam Ægy-
ptiacam non tantum propriarum literarum jacturam ſubiiſſe,
ſed etiam Græcorum literas & voces adoptaſſe; atque adeo ſuf- 16.

Digitized by Google

fragium mereri Beemannum, aſſerentem, quod hodierna lingua Coptica ex Ægyptiaca antiqua & Græca conflata ſit. Hac autem lingua uti hodienum Coptitas, a Copto Thebaidos metropoli denominatos, & Chriſtianæ religioni addictos, eorumque non paucos Alexandriæ & in Abysſinia habitare, unum Patriarcham in Cairo urbe commorantem venerantes, memorat.
p. 17. Obſervat præterea, illos Scripturam in ſuum idioma transtuliſſe, in Vaticana obviam. Alios etiam Codices in Bibliotheca Bodlejana, & Pariſiis in Regia, Coisliniana & Montfauconii extare.
18 ſqq. Ceterum multas eorum voces cum Ebraicis convenire, & vocabula etiam Latina & Græca corrupta linguæ illorum admixta
20 ſqq. eſſe, oſtendit. Quantum ad uſum hujus linguæ, illam explicandis quibusdam peregrinis Scripturæ vocibus, & ritibus antiquis illuſtrandis inſervire poſſe, exemplis nonnullis ex Kirchero, Pfeiffero, & Andrea Mullero petitis declarare ſtudet. Dum inter alia ibi Pharaonis nomen cum Kirchero & Pfeiffero e lingua Coptica *Rex meus* exponit, & Vitringæ & Jaquelotio aliter de illo ſentientibus reſpondet, dicere etiam aliquid potuiſſet de Cl. Perizonii conjectura, qua in Orig. Ægypt. c. 21 p. 394 nomen Pharao ſeu Pharo ejusdem eſſe originis & ſignificationis cum vocabulo πίρωμις apud Herodotum ſuſpicatur, quamque uberius poſtea probare allaboravit Cl. Oldermannus in peculiari ſcripto, cui titulus: *Pharao Herodoto πίρωμις h. e. Optimus*, Helmſtad. 1712, 8. An vero ſatis feliciter, dubitabunt illi, qui viderint, ex Herodoto II. 143 ſaltem apparere, quod Pontifices Ægyptiorum nomine πίρωμις fuerint inſigniti, & ex Herodoto c. 142, Diodoro Siculo Lib. I p. 64 ed. Rhodom. & aliis meminerint, Pontifices Ægyptiorum a Regibus eorundem fuiſſe diſtinctos. Nobis autem hac occaſione obſervare liceat, quod vox πίρωμις Herodoto *καλὸς κἀγαθὸς bonus & probus* expoſita, ſi, demta terminatione *ις*, paulo mollius breviusque pronuncietur, cum Germanorum *fromm*, pariter *probum* notante, ma-
28. gnam cognationem habeat. Sed ut ad Maxime Rev. Autorem noſtrum revertamur, ille rationem inſtituti exponens declarat, inter fructus orientalis literaturæ, cui juvenilibus annis fuerit deditus, hæc eſſe linguæ Copticæ Fundamenta, eaque ſe ideo edenda in lucem putaſſe, quod Kircherus in linguæ Copti-

cæ

Digitized by Google

ex Prodromo ejusdem præcepta ex ſcriptoribus Arabicis ſuppeditans, ſæpe erraverit. Spem quoque facit, fore, ut & Dictionarium Coptico-Latinum, & Latino-Copticum prelo ſubmittat. In ipſis Fundamentis de Literarum conſtitutione & lectione, vocis analogia, Nomine, Pronomine, Verbo, Particulis, Syntaxi ſeptem membris breviter & dilucide præcipit, orationem Dominicam, lingua Coptica exhibitam, brevi analyſi juxta præcepta ſua diluit, & ut conſtet, quænam Poeſeos apud Coptitas ſit ratio, Hexaſtichon Copticum, quo Sereniſſimum Saxoniæ Electorem, *JOHANNEM GEORGIUM II* b. m. B. Pfeifferus die natali excepit, in fine ſubjungit. 29. 32.

Kurtze Abhandlung von Verſtand des Menſchen ꝛc.

i. e.

BREVIS COMMENTATIO DE INTELLECTU HUMANO ante & poſt lapſum humani generis; Autore JO. CHR. KUNDMANNO, Med. D. & Pract. Uratislavienſi.

Budiſſæ, apud Dav. Richter, 1716, 8.

Plag. 15.

TRadit Experientiſſ. Autor ea *duobus libris*, quæ de facultatibus & operationibus intellectus noſtri ab aliquo tempore meditatus eſt. Sicque *L. I c. 1* brevibus creationem macro- & micro-coſmi, & *Cap. 2* præſtantiam intellectus Protoplaſtorum in Paradiſo viventium exponit, ſimulque de impoſitione nominum animalibus brutis datorum aliqua obſervat. *Cap. 3* agit de lapſu generis humani, de arbore vitæ & necis, deque metamorphoſi hominis poſt comeſtionem exitialem & aliis. Capite 4 vero inquirit in corruptas aliquot intellectus corrupti ideas, quales ſunt plurimi conceptus de Deitate ſpirituumque eſſentia nimis craſſi & corporei. Qua occaſione quoque nonnulla de vi animæ præſagiendi, de ominibus mortem hominis antecedentibus, nec non ſimilibus animæ ſibi relictæ operationibus miris afferuntur. Ex multis unicum exemplum adduxiſſe operæ pretium erit Dn. Chriſtoph. Rhumbaumii Med. 77.
D. & Pract. Uratislav. qui de ſtatu ægroti non extra periculum conſtituti admodum ſollicitus, demum in mediis curis obdormiſcens viſus eſt ſibi in ſomno librum accipere, in quo omnis curationis methodus pariter ac ipſa, quibus utendum erat, remedia clare ſatis deſcripta erant. Qua re ille commotus atque

Digitized by Google

expergefactus talem unquam librum ſibi obveniſſe non recordatur; notat nihilominus Titulumſcripti & paginæ numerum; ipſamque methodum præſcriptam, cujus recordabatur, in ſanando homine miſero felici ſucceſſu adhibet. Quid fit? poſt aliquot demum annos prodit liber ſimili plane Titulo inſignis, quem cum Rhumbaumius avidiſſime evolveret, cum ſtupore & methodum illam, & in eadem quidem, quam notaverat, pagina reperit. In *Libro ſecundo* pergit Cl. Autor ad operationes Animæ in corpus humanum: in quo efformando, movendo & conſervando tota, quanta eſt, occupata eſt. Percenſet ergo *Cap. 1* brevem hiſtoriam conceptionis humanæ, formationis in utero, generationis, educationis etiam, alimentationis, digeſtionis, ſecretionis & reliquarum, quæ ad noſtri conſervationem neceſſario requiruntur, actionum vitalium. Cum autem, quicquid contra moliatur anima, ob diverſiſſimas tamen rationes corpus noſtrum in conceptionem adeo pronum ſit, ut non poſſit non ſæpenumero in ſtatum turbatum & morboſum labi: hinc *Cap. 2* laudantur operationes mentis Therapevticæ, quibus illa corpori afflicto proſpicit, vitioſa emendat, confuſa digerit & quæ nullo modo correctionem patiuntur, ejicit atque exterminat. Ultimo denique capite, quantæ ſint Pathematum animi in corpus etiam robuſtiſſimum vires, tum rationibus tum exemplis probat notatu dignis, & cautelas ſimul non contemnendas circa regimen ægrotorum diverſaque medicamentorum genera ſubminiſtrat.

Ceterum multa ubique curioſa & lectu jucunda in notis ad paginarum oras rejectis obveniunt, quæ ſive propria experientia, ſive prolatorum ſcriptorum lectio Cl. Autori ſuggeſſit. Dolendum ſaltem, tot fœdos in libellum Typographi errores abſente Autore irrepſiſſe: quod ipſum calcaris inſtar eſſe poteſt Cl. Dn. Kundmanno, ut proxime ſecundam emendatiorem & altera Parte de *intellectuum differentia* (cujus in præfatione ſpem facit) auctiorem editionem lectori exhibeat, cui ſi capitum quoque & librorum ſynopſin addere non gravaretur, ſingularem apud lectorem gratiam initurus eſſet.

DESCRIPTION DE L'ACADEMIE ROYALE DES ARTS de Peinture & de Sculpture par M. Guerin, Secr, &c.

i. e.

DESCRIPTIO ACADEMIÆ REGIÆ ARTIUM, Picturæ & Sculpturæ; Autore Dn. GUERIN Acad. Secr. perp.
Pariſiis, apud Jac. Collombat, 1715, 12.
Plag. 11 fig. æn. Tabb. 7.

AUtor nonnulla de incrementis, quæ ſub Ludovici XIV auſpiciis, ſcientiæ artesque in Galliis ceperunt, præfatus, p. 12 refert nomina XII Profeſſorum, qui poſt A. 1648 d. 1 Feb. quo primum Academici coierunt, provinciam illam primi adminiſtrarunt. P. 24 ſq. ſodalium claſſes enumerat: atque hic memorantur 1 Director, qui concionibus præeſt, quique poſt triennium provincia illa decedit; 2 Cancellarius perpetuus, ſigilli cuſtos; 3 quatuor Rectores, quorum tres perpetui, qui, abſente directore, ejus partes obeunt; 4 Rectoribus additi duo Adjuncti, itidem priorum abſentium munia occupaturi; 5 Profeſſores XII, quorum quilibet menſtruo ſpatio præceptiones illarum inculcat artium, diſcipulorumque ſtudiis providet; 6 octo Profeſſoribus Adjuncti; 7 duo alii Profeſſores Anatomiæ, Geometriæ & Perſpectivæ; 8 Theſaurarius, cuſtos academicorum operum ac monumentorum, qui & ſtipendia Regia cuivis ſolvit; 9 Conſiliarii, vel honorarii & ob artium iſtarum cultum atque amorem admiſſi, in deliberationibus ſua quoque Acta conferunt, quamvis ipſi Academiæ ſodales non exiſtant, vel, Academici ſex, qui ceteris virtute & artis ſcientia antecellunt. 10 Secretarius, qui obſervationes geſtaque deſcribit & conſervat. Reliqua pars opuſculi artificioſis operibus, eorundemque conditoribus, nec non conclavibus, in quibus congregantur, & in quibus opera ſua diſponunt Academici, deſcribendis, deſtinata eſt, quo de non eſt ut hoc loco multa commemorentur.

ELOGIUM JACOBI GRONOVII.

AMiſit clariſſima Lugdunenſium apud Batavos Academia præterito anno Jacobum Gronovium, Virum, qui dum vixit, aſſiduam dedit operam, ut bonas literas ornaret, & quicquid ingenio & doctrina poterat, ad communem omnium utilitatem conferret. Natus eſt Vir celebris Daventriæ oppido Belgii fœderati nobiliſſimo, patremque habuit Virum itidem præclare doctum, qui Daventria relicta Lugdunum abiens hunc filium artibus, quæ in puerilem ætatem cadunt, ſatis excultum eo ſecum

 duxit,

duxit,& nihil eorum,quæ ad formandum poliendumque ejus ingenium pertinere videbantur, prætermiſit. Inprimis cum ſingulari naturæ inſtinctu literarum Græcarum & Latinarum amore eum flagrare animadverteret, non retraxit ab hoc laudabili inſtituto,imo acriores ei admovit ſtimulos,& ut in egregio propoſito perſiſteret,& amœniora literarum ſtudia cum Juris ſcientia conjungeret,vehementer hortatus eſt. Quo factum, ut accepta peregrinandi poteſtate in Angliam optimam literarum ſedem primum excurreret, & in Academia Oxonienſi, & Cantabrigienſi e codicibus manu exaratis ſedulo colligeret, quicquid futuro tempore uſibus ſuis proficuum exiſtimabat. Hic in complurium doctorum virorum amicitiam admiſſus eſt,& cum Pocockio,Pearſonio, præcipue autem Merico Caſaubono,tam familiariter vixit, ut & poſtremus morti proximus inter mutuos ejus complexus exſpiraret. Ex Anglia redux,fructus,quos ex iſta peregrinatione tulerat,illico cum eruditis communicavit, & Polybium Hiſtoricum Græcum ſuis & Caſaubonorum obſervationibus illuſtratum edidit. Qua & re proceres urbis patriæ,quibus Gronovii ingenium mirifice placebat, adducti, provinciam, quam Hogerſius olim tenuerat, ei decreverunt,quam tamen exteris inviſendis regionibus intentus modeſte abnuit, & ſequenti anno in eorum ſocietatem,qui illuſtrem Paatſium ordinum Belgicorum legatum in Hiſpaniam comitabantur, adſumtus eſt. Inde Italiam petiit, ubi tantum gratia apud magnum Hetruriæ Ducem valuit, ut Magliabecchio & purpurato Patre Mediceo pro ipſo potiſſimum adnitentibus, in locum Chimentelli Profeſſoris Piſani ſufficeretur. Neque tamen diutius ibi commoratus eſt,ſed elapſo duorum annorum ſpatio Venetias, Pataviumque evolavit. Cum vero accidiſſet, ut morte propinqui cujusdam opimam hereditatis portionem ad ſe devolutam cerneret, retulit iterum pedem in Germaniam,& ſibi ac Muſis ſuis deinceps vivere decrevit. Sed non diu admodum hoc literato otio frui potuit, quandoquidem A. 1679 Lugdunum evocatus, & Profeſſoris officio admotus eſt, ubi primo ſtatim in Academiam introitu tam egregie ſe commendavit Patribus,ut penſionem huic muneri attributam quadringentorum florenorum acceſſione augerent. Ad exteros aliquoties invitatus eſt; nihilominus tamen Lugdunum ſuum Patavio, Kilonio,aliisque locis,quo

voca-

vocabatur, perpetuo prætulit. A. 1702 titulo Geographi Lugdunenſis & lautiore iterum ſtipendio ornatus eſt. In eo jam ejus induſtria verſabatur, ut Tacitum ſcriptorem graviſſimum variis adnotationibus auctum in lucem emitteret, cum fatum intervenirer cœptis, & filiam ejus natu minimam, quam eximio amore diligebat, inopinata morte extingueret. Qua domeſtica clade ita parens percuſſus, & quaſi extra ſe poſitus fuit, ut die XXI Octobr. præteriti anni, poſtquam undecim dies lectulo fatali adfixus decubuerat, ſimili modo ex hac vita emigraret. Alter filiorum, quos reliquit, arti medicæ, natu vero minimus juris ſcientiæ & elegantioribus literis ſtudium ſuum addixit. Ceterum Gronovius non admodum placido, ſed paululum acerbiore ingenio fuit, quod inprimis controverſiæ, quæ ipſi cum Fellero, Perizonio, Iſ. Voſſio, Fabretto, Blancardo, Clerico, Kuſtero aliisque interceſſerunt, ſatis ſuperque teſtantur. Scriptorum, quibus inclaruit, larga meſſis eſt, quoniam vero maximam partem in his Actis noſtris recenſentur, illa ſaltem hic indicaſſe ſufficiet. Edidit autem 1) Macrobium cum ſuis, Pontani, & Meurſii obſervationibus, Lugduni 1670 in 8. & Londin. 1694, 8. 2) Polybium cum ſuis & ineditis Caſauboni utriusque, Valeſiique, & Palmerii notis, Amſt. 1670, III vol. in 8. 3) Cornel. Tacitum cum variorum Commentariis, Amſt. 1673 & denuo 1685, II volum. 4) Supplementa Lacunarum in Ænea Tactico, Dione, & Arriano, Lugd. Bat. 1675 in 8. 5) Tit. Livium Amſt. 1679, 8. 6) Stephani Byzantini Fragmentum de Dodone exercitationibus Academicis illuſtratum, Lugd. Bat. 1681, 4. 7) Henrici Valeſii Notas in Harpocrationem Lugd. Bat. 1682, 4. 8) Senecam Tragicum Amſt. 1682, 8. 9) Exercitationes Academicas de Pernicie & caſu Judæ, Lugd. Bat. 1683, 4. 10) Epictetum, Delph. 1683, 8. 11) Pomp. Melam cum Excerptis ex Julio Honorio, & Æthici Coſmographia, Lugd. Bat. 1685, 8. 12) Diſſertationes de Origine Romuli, Lugd. Bat. 1684, 8. 13) Reſponſionem ad Cavillationes Fabretti, Lugd. Bat. 1684, 8. quibus Fabretti ficto Jaſithæi nomine Apologema ad Grunnovium, in ejusdemque Titivilitia ſeu ſomnia de T. Livio oppoſuit. 14) Leonardi Auguſtini Gemmas & Sculpturas antiquas, Franequ. 1685 & 1694, in 4. 15) Aulum Gellium, Lugd. Bat. 1687 in 8 & 1706, in 4. 16) Lu-

Digitized by Google

Lucianum Gr.& Lat. II Vol. Amſt. 1687, 8. 17) Stephani Byzantini editionem Berckelianam, Lugd. Bat. 1688, fol. 18) Cebetis Tabulam Gr.& Lat. cum notis ſuis, Lugd. Bat. 1687, 8. 19) Jo. Fred. Gronovii de Seſtertiis, ſeu ſubceſſivorum pecuniæ veteris Græcæ & Romanæ Libr. IV, Lugd. Bat. 1691, 4. 20) Ciceronis opera cum notis, Lugd. Bat. 1692, 4. II Vol. & 12. V Vol. 21) Ammianum Marcellinum cum Lindenbrogii, Valeſiorum & Gronovii notis, Lugd. B. 1693 in fol. & 8. 22) De Icuncula Smetiana, qua Harpocratem indigitarunt, Lugd. Bat. 1693 in 4. 23) Harpocrationis Lexicon Græce cum ſuis & Valeſii Mauſſacique notis, Lugd. Bat. 1696 in 4. 24) Gorlæi Dactyliothecam, Lugd. Bat. 1695, 4. II Vol. 25) De duobus lapidibus in agro Duyvenvoordienſi repertis, L. B. 1696, 4. 26) Rycquium de Capitolio Romano cum Not. Gronovii, L. B. 1696, 8. 27) Q. Curtium cum ipſius & variorum notis, Amſt. 1696, 8. 28) Theſaurum antiquitatum Græcarum, L B. 1697-1702 fol. XII Vol. 29) Geographiam antiquam, hoc eſt, Scylacis Periplum maris mediterranei, Anonymi Periplum Paludis Mæoticæ, Agathemeris Hypotypoſin, cum notis Voſſii, Palmerii, Tennulii, & Gronovii, L. B. 1697, 4 & 1700, 4. 30) Manethonis Apoteleſmatica cum verſione Latina & notis, L. B. 1698, 4. 31) Suetonium a Salmaſio recenſitum cum emendationibus Gronovii, L. B. 1698, 12. 32) Animadverſiones in Scylacis Oxonienſem editionem, & diſſertationes Dodvvellianæ de Scylacis ætate examen, cum Ephori fragmento ex Coſmæ Topographia, L. B. 1699, 4. 33) Memoriam Coſſonianam, adjecta nova Editione monumenti Ancyrani cum not. Gronovii, L. B. 1695, 4. 34) Phædrum cum Joh. Frid. & Jac. Gronovii notis, & Nic. Diſpontini Collectaneis. L B. 1703, 8. 37) Arrianum de expeditione Alexandri cum ejus Indicis, addita Vulcanii verſione interpolata, & ſuis animadverſionibus L. B. 1704, fol. 36) Minutium Felicem cum not. varior. & ſuis, addito Cypriano, & Firmico, L. B. 1709, 8. 37) Fragmentum Joſephi, quod continet decreta Romana & Aſiatica pro Judæis, cui additæ ſunt notæ ac emendationes variæ in Suidam, L. B. 1712, 8. 38) Herodotum Gr. & Lat. cum not. L. B. 1715. De ceteris, quæ adfecta habuit Gronovius, ſpes adhuc ſupereſt, fore, ut a filiis ſuo tempore edantur.

In Act. M. Mart. p. 98 l. 13 poſt *Platonicæ* inſere *placitis*; l. 22 pro *κανήχησιν* lege *κατήχησιν*; p. 99 l. 7 pro *ἀκανάςαλον* lege *ἀκαλάςαλον*; p. 141 l. 6 pro *Jus gratiæ* lege *Jus grutiæ*.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Maji Anno MDCC XVII.

GERARDI NOODT, JC. ET ANTECESSORIS Commentarius in D. JUSTINIANI Digeſta ſive Pandectas Juris enucleati, ex omni vetere Jure collecti; quorum prima Pars in quatuor Libros diſtributa hoc volumine exponitur.

Lugduni Batavorum, apud Jo. van der Linden, 1716, 4.
Alph. 2 plag. 5.

INter tot alia decora celeberrimi JCti Gerardi Noodt hoc etiam referendum putamus, quod cum integra ætate perpetim deprecaretur ad Pandectas juſtum commentarium ſcribere, nunc flexa illa, prope ultro tantum opus in ſe ſuſceperit. Non is ſane hic ingreſſus eſt vulgare iter, nec aliena demum veſtigia ſequitur, ſed multum vindicat ſuæ induſtriæ. Præfationis loco haberi poſtulat duas Diſſertationes, de Civili prudentia, & de cauſis corruptæ Jurisprudentiæ. Deinde præcipuam ſe habuiſſe curam ait Edicti perpetui,& exemplo Jacobi Gothofredi tentavit textus ex eodem libro priſci alicujus JCti ſumptos, ſed diſtantiſſimis titulis diſperſos, ſuo autori reſtituere, eosque iterum veluti combinare. Idem illud conſilium Jacobi perſecutus erat ex Noſtratibus illuſtris D. Georgius Guilielmus Leibnitius,doluitq; paucis ante obitum diebus,laboribus iſtis ſuis ultimam manum imponi neque a ſe, neque ab Amicorum aliquo, (promptum enim ſe profitebatur ad MSc. communicationem) non potuiſſe. In quascunque nunc operas incidant ſchedæ iſtæ, certum eſt, poſſe nos præſentibus tantiſper frui: in quibus plurima etiam noviter inventa detectave & ante non animadverſa deprehenduntur. Occupavit autem Vir ſui nominis famæque, *Jo. Clericus*, Libri I titulos priores tres To-

mo V Bibl. A. & M. p. 181 partis primæ, voluitque, a Theologo & Polyhiſtore etiam, JCti noſtri magna in omnem rem literariam merita prædicari. *Il n'y a point ici*, inquit, *de paroles perdues*. Spargit autem is ſubinde etiam ſuas obſervationes, & ad

Lib. I. *L. I §. 1 merito nos quis ſacerdotes juſtitiæ appellet*, annotat p.
Tit. I. 186: *C'eſt en effet la fin des bonnes Lois, & il faut rendre cette juſtice aux anciens JCtes Romains; que de reconnoitre, qu'ils ont conſervé en Occident & en Orient les idees du juſte & de l'injuſte, à l'egard d'une infinité de cas; que les Barbares, qui envahirent l'Empire Romain, auroient entierement effacées ſans eux; à quoi la Juriſprudence Canonique n'auroit pas peu contribué. Les diſſenſions des Chrétiens, & la Domination Eccleſiaſtique introduiſirent bien des Maximes entierement contraires au Droit Naturel, auquel l'ancien Droit Romain n'avoit donné que peu, ou point d'attente; ſur tout ſi l'on conſidere, que les Chrétiens auroient du étre, par la religion qu'ils profeſſoient, infiniment plus equitables, que les Romains.* Statim Ulpianus: *juſtitiam colimus; & præterea boni & æqui notitiam profitemur: bonos non ſolum metu pœnarum, ſed præmiorum quoque exhortatione efficere cupientes.* Mox *L. 10 §. 1* juris præcepta ſunt tria. *Senſus horum*, ait D. Noodt loquens de juſtitia interna & externa ſimul, velut duplici objecto artis, *fugit pleroſque.* Et comprobat hanc interiorem *D. Clericus* iterum p. 191, quæ ſane videbatur ſuperare captum Ulpiani, JCti Gentilis, & plane pertinere non tam ad Stoicorum philoſophiam, quam multo adhuc ſublimiorem. Totus propemodum in eo eſt *D. Clericus*, ut integram Commentationem noſtri ad Lib. I Tit. 1. totidem verbis, (adeo in ipſis complacuit ſibi) repetat ac deſcribat: quod nobis ſentimus non eſſe ſimiliter integrum. Illud etiam caput egregium de Lege Regia, quod a noſtro pridem Lib. I Obſ. c. 3 pertractatum denuo poſt diſſertationem de eodem argumento, quam 1699 publice primum recitaverat, ita tangit *D. Clericus* p. 208: *il n'eſt pas vrai, que le peuple s'en fut privé lui même, en mettant l'Empereur en ſa place.* Omiſit tamen non immerito expoſitionem *L. 2 §. 16 ne quid in loc. publ.* ceu JCtis propriam. *Turbant ibi*, inquit D. Noodt, poſtrema verba vehementer & per conjectu-

ram

ram ea ita reddit: *niſi forte quis hoc impetraverit cauſa cognita & æquitatis ratione.* Omittit etiam *D. Clericus*, quod circa Reſponſa prudentum expreſſit Noſter: ante Auguſtum, & ſtatim poſt LL. XII Tabb. licuiſſe omnibus, fiduciam ſtudiorum habentibus, inde vero paucis tantum, de jure reſpondere. Per Theodoſium autem demum juri ſcripto annumerata eſſe quorundam reſponſa, ac tunc accepiſſe autoritatem lectionis & juris conditi. Titulum II diligentiæ & eruditioni Viri illuſtris, Corn. van Bynckershoek, ſpe proxima commendans, verba XII Tabb. *privilegia ne irroganto,* ad Tit. III exponenda ait Noſter in malam partem: ut, ſi nova infligatur pœna aut vetus gravetur. Fuiſſe eam prohibitionem ubique neceſſariam libera republica, ob nimiam potentiam tribunorum: mutata tamen etiam rep. adhuc obtinuiſſe, *L. 1 §. 2 de Conſtit. princ.* minore licet periculo, & nulla cauſa odii principalis in privatos infra principem conſtitutos. Quæ ita tranſtulit *D. Clericus* p. 214: *mais la Republique etant changée, lors que le Prince étant au deſſus de tous n'avoit pas de ſujet de haïr les particuliers, on crut, qu'il n'y avoit pas de danger, à lui accorder ce Droit.* Copioſior eſt Noſter in eruenda mente Ulpiani, *L. 31* & remittit nos ad laudatam Diſſertationem de jure ſummi Imperii, atque ad Lib. I Obſ. c. 3, 4. Ab Ulpiano non diſputari, an ſit Princeps ſolutus legibus omnibus, ſed an habeat privilegium a Lege Julia & Papia? Textum enim hunc depromptum ex ejus Libro XIII ad legem illam Juliam & Papiam. Etiam una vero qui ſolutus ſit lege, legibus ſolutum illum dici, ex uſu Latini ſermonis. Reſpicere Ulpianum ad id, quod Caligula primus per Senatum hac lege ſit ſolutus, cum ei neceſſe eſſet, ne caducaria illa teneretur. Auguſtum & Tiberium eadem nondum ſolutum fuiſſe: Auguſtum tamen lege Cincia, Conſulatu demum ejus decimo, deinde aliis etiam, ſcilicet nominatim: ceteris æque, atque alios cives obligatum. Ne hic quidem *D. Clericus* deſeruit Noſtrum p. 218: *C'eſt une matiere importante & ſur laquelle bien des gens s' etoient trompez: en s' imaginant, que le Senat avoit declaré que l'Empereur n'etoit obligé d'obſerver aucune loi: ce qui eſt abſurde.* Textum Ulpiani *L. 34 h.* ita legit D. Noodt, *an etiam contradicta aliquando, judicio firmata ſit conſuetudo:* obſervaſſe hanc lectionem

T. 2.

T. 3.

T. 4.

onem. Leunclavium Lib. 2 notator. c. 3 ex ſententia verſionis Græcæ, *quum aliquando in dubium vocata, judicio firmata fuit.* Jam vero mentem Conſtantini in *L. 2 C. quæ ſit long. conſuet.* ex hiſtoria Eccleſiaſtica illuſtrat. Proconſulem Africæ Proculum, Gentilem forte, quæſiviſſe ab Imperatore, an autoritas conſuetudinis uſusque longævi contraria lege queat infringi in cauſa religionis? Reſpondiſſe Conſtantinum: ſi conſuetudo ratione & veritate nitatur, non debere; ſin mala ſit, magis errorem videri, nec minus lege quam ratione vinci. In quam rem præſto ſunt loca Lactantii & Symmachi. De ſuo addit his D. Clericus p. 222 textum Conſtantini ejusdem, *L. 2 C. Theod. de maleſ. & mathem.* ubi religio Gentilium propria vocis acceptione vocetur conſuetudo: *& conſuetudinis veſtræ celebrate ſolennia.* In

T. 5. textu Florentini, libertas eſt naturalis facultas, *niſi ſi quid vi aut jure prohibetur*, *L. 4 h. t.* Verba hæc ultima pro iisdem poſita videntur D. Noodt, quo modo tutela dicatur vis, ac poteſtas.

T. 6. Jus patriæ poteſtatis contendit adhuc obtinuiſſe tempore Papiniani; eaque occaſione lucem dat obſcuro illius loco, *Tit. IV Collat. leg. Moſaic. & Rom.* Neque obſtare textum Hadriani in verbis Marciani *L. 5 de lege Pomp. de parricid.* Non eſt, inquit, hoc vulgatæ eruditionis. Nam ab Hadriano non ademptum eſt ibi patri jus vitæ & necis in filium per conſtitutionem aliquam generalem, ſed jure ſingulari & per reſcriptum perſonale deportatus erat in Inſulam, quod filium necaſſet in ſylva & venatione per inſidias, latronis magis quam patris jure, nec cognita cauſa delicti, quod novercam adulteraret. Id vero reſcribere licuiſſe Principi extra ordinem, ſuadente ratione etiam adverſus legem communem. Inflexum deinde fuiſſe jus illud patrum reſcripto demum Imp. Alexandri ad libellum Artemidori, patris, *L. 3 C. de patr. pot.* jubentis, Præſidi provinciæ offerri filium, in contumacia perſeverantem. Et hic iterum non extare Conſtitutionem quidem generalem: ſed uſu mox arreptum illud reſcriptum a JCtis, & in jus novum tranſiiſſe, ceu plenum humanitatis. Hoc enim reſpicere Ulpianum *L. 2 ad L. Corn. de Sicar.* ipſumque Paulum: qui eo nomine ſupplendus ſit in *L. 11 de Lib. & poſth. quos & occidere licebat*: ante reſcriptum ſcilicet Alexandri.

Digitized by Google

dri. Pœnam autem cum patri occidenti ſimul non conſtituiſſet ille, eam a Conſtantino primum & palam ſanciri. *L.un. C. de his,qui par. vel lib.* Bene recenſuit hoc caput, quia eſt hiſtoricum quaſi, etiam Autor des Nouvelles de la Rep. des lettres, qui operas D. Clerici perſequitur *art. 7 p. 413: L'Empereur Alexandre fut le premier qui donna atteinte a ce Droit-mais il ne fixa pourtant point de peine contre celui, qui n'obeiroit pas a ce reſcript. Ce fut l'Empereur.* Supple, *Conſtantin.* Tranſiliit autem emendationes textuum omnes, hic quidem frequentiſſimas; ſufficere exiſtimans, ſi univerſim de iis diceret, *on trouve a chaque page des remarques nouvelles ſur des textes corrompus, ſur d'autres tronquez ou interpolez, auquels il faut faire des additions, ou des retranchemens, ſur l'origine & les progres des Loix, & ſur quantité d'autres matieres curieuſes & utiles*, p. 414, 415. Noſtrum autem fuerit, præcipua ſpecimina iſtius medicinæ in gratiam JCtorum hic exhibere. Et prompte adeſt nobis locus Pauli, *Lib. 4 Sent. tit. 9 §. 5*, collatus cum *L. 12 de ſtat. hom.* Levis ei menda nocuit *d. §. 5*, altera vocula *aut*, qua bis utitur, mutante locum. Legit, *ut aut ſeptimo*, aut *pleno decimo menſe partus maturior videatur* pro, *ut aut ſeptimo pleno, aut decimo.* In *L. 34 de Adopt.* ſupplet verbum, *Legis*: an Legis actio ulla ſit? pro, *an actio nulla ſit.* Labeo putat, nullam eſſe Legis actionem. Adoptio enim eſt Legis actio. Ceſpitat autem circa T. 7. *L. 8 h.* & fatetur, ſe nondum potuiſſe ad liquidum deducere, quemadmodum lucem ibi faceret Modeſtino. *Doceant*, inquit D. Noodt, *eruditiores: habebo gratiam.* Recte conſtitutum eſt a D. Claudio, ut curatoris autoritas intercederet in arrogatione, & mutatum adeo, quod ante obtinuerat, ut illa non intercederet. Nihil hic de fœminis. De his autem ſermonem eſſe rebatur Cujacius, & eo textum ſic exponebat; in arrogatione fœminarum ante D. Claudium non ſuffeciſſe autoritatem Curatoris, ſed tutoris fuiſſe neceſſariam. Id vero ſub ipſo recte mutatum eſſe, ut curatoris autoritas ſufficeret. *Lex Claudia*, inquit, *ſuſtulit fœminarum tutelas legitimas*, ut Ulpianus ſcribit *titulo XI de tutelis.* Ex illa lege fœminæ adultæ non ſunt amplius in perpetua tutela, ſed agunt ſub curatoribus, perinde, atque mares.

Hæc mens Cujacii. D. Noodt cum vidiſſet, omnino non ſuſtuliſſe Claudium legitimam illam fœminarum tutelam; ſed apud Ulpianum legendum, *lex Claudia ſuſtinet* eam, per deducta Jac. Gothofredi, quem laudat, credidit, textui Modeſtini jam amplius ſuccurri aliunde non poſſe. Atqui is de fœminis non loquitur, (quod quidem fecit alibi Gajus, *l. 21 h.*) Id porro ait tantum Modeſtinus: Curatoris autoritatem olim non fuiſſe adhibitam. Hoc cum ſub Claudio recte mutatum ſit, tenendum eſt, autoritatem curatoris ſuffeciſſe. *L. 7 de tut. & Curat. dat. L. 61 pr. de jur. dot.* De perpetua autem illa tutela muliebri perperam intellexit Cujacius verba Ulpiani Tit. XI, dum legit, *ſuſtulit*, pro, *ſuſtinet*. Loquuntur enim de ceſſione tutelæ legitimæ muliebris. Ceſſionem illius Claudius ſuſtulit, tutelam ipſam etiam hactenus ſuſtinuit. Recteque adeo vindicavit J. Gothofredus verba Ulpiani, ſed ſalva veritate in reliquis. Nam & in *L. 5 C. de auct. præſt.* quam Noſter attulit, & tutorum & curatorum conſenſus in arrogationem requiritur. Decepit Cujacium *l. 3 C. de legit. tut.* ubi, lege Claudia ſublata per Conſtantinum, ad pupillarum fœminarum tutelam vocari patruos etiam conſanguineos Leo voluit, quod caput legis Claudiæ multum differt ab altero illo, de non cedenda tutela muliebri. Lex autem illa Conſtantini eſt in C. Theod. ubi Jac. Gothofredum laudat Noſter. Porro circa cautionem arrogatoris monet ille, *in l. 19 pr. h.* abundare verbum, *SERVO*; delet igitur ac ſcribit *& multo magis ſubſtituto, item legatariis.* Jam enim antecedit, *& libertatibus proſpectum eſſe.* Et per ſervum publicum in *L. 18 h.* intelligit miniſtrum vel tabellarium publicum. Jam

T. 8. comparat *L. 7. de div. temp. præſcript.* Marciani cum ejusdem *L. 6 de div. rer.* (ſunt enim ex eodem libro) comparat porro cum Papiniano, *L. 45 de uſurp. & uſucap.* Et in hanc arbitratur irrepſiſſe verba quædam adventitia, quæ pro gloſſemate ad oram libri releganda ſint. Sic enim ſcribendum exiſtimat: ſi quis ædificio funditus diruto, quod in litore poſuerat, * *alterius poſtea eodem loco exſtructo, occupantis datam exceptionem opponat.* Hic omittit, *aut dereliquerat ædificium*, & pro, *occupantis*, ſcribit, *occupanti*, quod ſit etiam in aliis libris. Noverat ille,

Flo-

Digitized by Google

Florentiæ etiam extare iſta, quæ expunxit. Non tamen tractari dicit a Papiniano illum ſimul caſum, ſi a priori ædificatore pro derelicto habitum ſit integrum ejus ædificium, ſed hunc tantum: ſi a priori ædificatore funditus dirutum ſit ædificium, deinde alius locum iſtum occupaverit, novumque ibi ædificium poſuerit. Interpretem quemcunque per gloſſema illud de ſuo præterea indigitare, ſi derelictum a priori ſit ædificium, non ei prodeſſe præſcriptionem longæ poſſeſſionis adverſus ſequentem ædificatorem alterius poſtea eodem loco ædificii. Tria ſunt ad tuendam Juriſdictionem a Prætore propoſita edicta. Lib. II. Verba primi de albo corrupto ita videntur ab Ulpiano fuiſſe Tit. I. concepta, *L. 7 pr. de Juriſdict.* Si quis id, quod juriſdictionis perpetuæ cauſa in albo propoſitum erit, dolo malo corruperit, in eum, ſi quis eo nomine agere volet, 500 aureorum judicium dabo. Hic iterum ab interprete quodam adjecta credidit verba, *non quod prout res incidit*, &, *in charta vel alia materia.* Viciſſim adjecit Noſter *ſi quis eo nomine agere velit*, loco illorum, *quod populare eſt*. Secundum Edictum de coercendo novo atque iniquo jure tria habet capita: primum & ſecundum T. 2. extant *L. 1 §. 1 quod quisque jur. in alt.* Reliqua, *ſcilicet-patiatur*, mavult ſimiliter veteri cuidam interpreti tribui, quam ab ipſo Ulpiano ſtatim repeti. Tertium caput ait continere exceptionem, quæ ſit a Cujacio expreſſa, *l. 4 h. præterquam-feciſſet.* Ubi mirum eſt, Noſtrum non laudare iterum Antonium Vaccam, vel reprehendere ad h. l. ceu ſupra p. 40 fecerat. Verba Antonii, *hæc exceptio non inelegans modo, ſed prorſus inepta eſſet ſi doli verbum in Edicto vel adjectum vel ſubintellectum eſſet.* Tertium Edictum ita concepit Noſter: *Si quis jus dicenti non* T. 3. *obtemperaverit, quanti ea res eſt, intra annum adverſus eum judicium dabo.* Colligit iſta ex rubrica, & *L. un.* §. 4 *h.* Plura verba prætoris fuiſſe non dubitat, ſed ea ex hoc titulo non apparere. Quid ſit *extremum in juriſdictione, τὸ τέλος*, ex Cicerone de finibus, quia intactum aliis, recitat. Ellipſin etiam vidiſſe Cujacium in §. 1 & poſt, *paſſus eſt*, ſubaudiendum, *is jus dicenti obtemperaſſe videtur.* Satisdare dicimur, *cui ita cavimus*, non, *cavit. L. 1 h. t.* Ad Tit. *de Edendo* laudat lectionem T. 8. T. 13.

Græ-

Græcorum in *l. 1 C. de alienat. jud. mut.* cum in rem actioni *poſſeſſio pariat adverſarium*, i. e. cum poſſeſſio ad alium devenit, parit domino, cujus eſt rei vindicatio, adverſarium. Edictum
T. 14. de pactis nudis, ne petatur, quæque in jus vocationem prævenire aut finire poſſunt, illuſtravit Noſter pridem ſpeciali libro. *Opp. p. 645.* Ex eoque juvat notaſſe, in *l. 17 §. 3 h.* ejicienda verba, *ſed ut ab herede petatur*, cap. 4 d. l. Similiter in *l. 22 h. a fidejuſſore petatur*, quæ hactenus ſemicircellis adhuc incluſa tolerantur. Pauli mentem in *l. 27 §. 2 h.* declarat c. 8, pactum eſſe juris naturalis, ſtipulationem juris civilis. Sic eundem dicere *l. 48 §. 1 de A.R.D.* uſucapionem eſſe juris civilis, *pr. J. de uſucap.* fructuum capionem juris naturalis. §. *35 J. d. R.D.* Et Modeſtinum, *l. 10 de cap. minut.* tale legatum non juris civilis, ſed naturalis eſſe. Properandum nobis eſt: addamus ergo ex c. 28 & ultimo lectionem *l. 27 pr. de pact.* Si unus ex argentariis *cum debitore* pactus ſit; vel: ſi unus ex argentariis *duobus, cum debitore* pactus ſit. Fidem conjecturæ huic videntur facere verba ultima, *idemque in duobus reis ſtipulandi dicendum eſt.* Nul-
T. 15. la hic mentio *ſociorum.* Sub titulo de transactionibus non eſt Edictum: ſed ſufficit proximum de pactis. Et veriſimile eſt, unum olim fuiſſe titulum. Ex eodem illo libro ſingulari c. 3 iterum obſervamus expoſitionem *l. 1 de transact.* Si enim vere ita ſcripſit Ulpianus, vix poteſt ſine rubore excuſari ab inepta ejusdem rei repetitione, *donationis cauſa*, &, *liberalitate remittit.* Prudenter exaudiendum eum, quaſi ſcribat: qui paciſcitur donationis cauſa (ex Duareni ſententia) *etiam* rem certam & indubitatam liberalitate remittit. Sic Paulus *l. 1 fin. reg.* actio finium regg. *etiam* in perſonam eſt, quia mixta. Iterum *l. 2 §. 3 de reb. cred.* Creditum conſiſtit *etiam extra eas res*, &c. Et *l. 31 §. 1 de uſurpat. & uſuc.* in uſucapionibus, *etiam* mobilium, tempus continuum numeratur. Duæ ergo ſunt pacti formæ: Una ſit donationis cauſa, quæ dicitur pactum in ſpecie, & fit *etiam* de re certa & indubitata: altera eſt transactio, quæ tantum fit in re dubia. Scævolam in *l. 14 de transact.* non ſervaſſe gloriam integræ veritatis, fatetur c. 22 ſe opinatum olim juvenem, *Probabil. l. 2 c. 2. Nunc flexa ætate, alia quis expectet.* Sæpe etiam

&

Digitized by Google

& multum quæſiviſſe ſe aliquam mutandæ ſententiæ cauſam, ſed nondum inveniſſe vel probabilem. Nec exiſtimaſſe priſcos, ab officio viri boni eſſe omnino alienum, in reſponſo juris dare aliquid amico: docente Gellio L. 1 c. 3. Totum colorem latere in *incerto ſucceſſionis*, plane imaginario & ficto. Ad *l. 2* Lib. III.
§. 5 de his qui not. infam. quærit, an recte ſit notatus infamia in T. 2.
Edicto Prætoris, qui artis ludicræ, pronunciandive cauſa in ſcenam prodierit; quum ludi tales fierent in honorem Deorum, ideoque turpes illi haberi non deberent. Sed hunc ſcrupulum exemiſſe Auguſtinum lib. 2 de Civit. Dei c. 12. Romani quamvis voluerunt. Autor des Nouvelles p. 418 repetit ſimiliter locum hunc, *comm'un bon paſſage de S. Auguſtin.* Sed neuter vidit, dialogum ibi quaſi eſſe inter Scipionem, e libris Ciceronis de Republica, & Auguſtinum. Verba hic allata ſunt Scipionis. Reſpondet ei Auguſtinus, *præclara ſane & Romanis laudibus annumeranda prudentia. Sed vellem ſe ipſa ſequeretur, ſe imitaretur.- Theatricæ illius turpitudinis qua fronte notatur actor, ſi adoratur exactor?* Concludit, non poſſe infames eſſe actores ſcenicos, ſi ludi ſcenici fiunt in honorem & juſſu adeo, præceptoque Deorum: aut ſi iſti ſint omnino infames, nullo modo Deos tales colendos eſſe. Ergo iſtum ſcrupulum non exemit Auguſtinus, ſed retorſit: dummodo totam ſeriem quis inſpiciat, non unam particulam. In textu Ulpiani *l. 6 §. ult. h.* cum illuſtri Viro, C. van Bynckershoeck emendatius mavult: *non de perfidia agitur, ſed de calculo, qui fere* indicio *ſolet dirui*, pro, *judicio.* Infamiam autem binorum ſponſaliorum binarumque nuptiarum *l. 13 §. 1, 2, 3, 4 h.* tranſmiſit ſilendo, quod caput tamen ad jura religioſa pertinet, ſed gentilibus etiam quodammodo cognita, eoque Prætoris edicto cum nota captum ipſius ſuperante inſerta. Siglorum geminantium beneficio ſanat Noſter *l. 35 pr. h. & liberti, Patronus §. 1 Patronus libertum.* Sane cum in liberto hoc placeat Prætori, non eſt cauſa, cur in patrono improbaverit. Id vero monuerat jam *Obſerv. l. 2 c. 16.* Nec tamen definit, an legi debeat, & *liberti Patronus*, an diviſim, *& liberti, & Patronus.* Nam ſigla non innuunt, *et* geminandum, ſed geminant tantum mentionem Patroni. Edictum pro- T. 3.

 cura-

Digitized by Google

curatoris pro actore *l. 33 §. 3* ſupplevit ex *l. 43 §. 4 h.* & ex fragmento Pauli *ſentent. Lib. I c. 10 §. ult.* tum ex *l. un. C. de ſatisd.* atque ex *l. 5, 6, 7, 65 D. h.* Magno laboris feliciſſimi augmento & frequentiſſimo. Incidenter ope ſigli in *l. 21 h.* ſcribit denuo, ratam rem haberi libello *Prætori dato*, pro, *Principi*. Labeo & Sabinus diſſentiunt in *l. 43 §. ult.* & *l. 45 h.* an poſſit cogi defenſor, ut judicium ſuſcipiat? Recitata ſententia utriusque, finit Noſter, *inanem eſſe laborem ejus, qui ſtudeat conciliare eos, qui*
T. 5. *conciliari nolint.* In ejusdem Labeonis textu *l 6 §. 3 de neg. geſt.* errorem ſcripturæ detegit: ipſe tamen ſi quid impendit, *non in id, quod ei abeſt*, actionem, *ſed, in quod ego locupletior factus ſum, habet contra me* exceptionem. Atque ſic conjectaverat jam *lib. 3 Probab. c. 9.* Pomponium & Proculum in *l. 11 h.* circa caſum etiam interdum præſtandum, illuſtrat ex *l. 22 C. h.* *Novum* enim negotium, quod non ſolitus erat abſens facere, habere vim ſpecialis *FACTI*, in quo præſtandus ſit utique caſus fortuitus. Et iſta correctio *facti*, pro, *pacti*, debetur rurſus Dn. van
T. 6. Bynckershoeck, *Lib. I obſ. c. 7.* Difficilem textum *l. 1 §. 3 de calumniat.* an ceſſet conſtitutio Antonini Caracallæ ad Caſſium Sabinum, ſi adverſarius non per calumniam ſed tranſigendi animo pecuniam accepit, multo minus per ſordidam concuſſionem, gaudet ſe explicuiſſe feliciter in *Diſſ. peculiari ad l. 18. C. de Transact.* Ait autem c. 14 *Opp. p. 393*, in illis cauſis, ubi unicuique licet tranſigere, non eſſe interdictum transactionibus bona fide factis, ſed ſordidis concuſſionibus. At vero licere unicuique tranſigere in publicis vel privatis vel fiſcalibus cauſis, non expreſſit conſtitutio Antonini. Et videntur Autores diſcordantium textuum hic quoque nolle conciliari. Græcum etiam ſcholium de eo, qui dat προφανῶς & tranſigendi animo,
Lib. IV. rem non exhaurit. Celſi verba in *l. 3 §. 1 de minor.* ita reddit D.
T. 4. Noodt, non ſolum extremo judicii die deceptum minorem ſed *totum judicium* ei videri fuiſſe obſtructum. Similem occurrere locutionem apud Juſtinum & Ovidium de obſtructa via & orbe terrarum. Ex eodem Ulpiani libro XI ad Edictum depromptam *l. 16 pr. h.* & *l. 25 de fidejuſſ.* imo utramque olim cohæſiſſe. Ac laudat lectionem Ant. Contii in *l. 25*: ut *his* non

ſub-

Digitized by Google

ſubveniatur, quoniam *ei* mandati actio non competit. Alias enim nullum hic eſſe ſenſum. Acutior eſt medela *l. 1 §. 8 ad SC. Tertull.* quam attulit occaſione *l. ult. de cap. minut.* Nullo iterum ſenſu legi hactenus, *capitis minutio ſalvo ſtatu Contingens, liberis nihil nocet.* Nullam contingere poſſe ſalvo ſtatu. Scribit igitur vi ſigli: *capitis minutio ſalvo ſtatu C. contingens.* Civitatis inquam: quæ eſt minutio minor. Sic in *l. 2 h.* deminutiones, quæ ſalva *Civitate* contingunt. Iterum *l. 5 §. 2 h.* quæ ſalva *Civitate* accidit. Fuſius *lib. 2 obſ. c. 21* dixerat, librarium imperitum aut non attentum reputaſſe, literam C abundare; quod ab ea videret incipere *contingens*, eamque adeo neglexiſſe. Verba Edicti in *l. 2 §. 1 h.* habet pro mutilis. Neque enim exprimi tempus anni utilis, vel cognitionem cauſæ. Supplet ergo, *perinde quaſi id factum non ſit intra annum- cauſa cognita judicium dabo.* Præter actionem in factum, quæ contra alienantem judicii mutandi cauſa datur poſſeſſori priſtino, ad reſtitutionem in integrum, *l. 1 de alienat. judic. mut.* competit etiam actio directa adverſus novum poſſeſſorem. *l. un. C. h.* Sed vitioſe ait extare textum. Ex MSC. quibusdam Accurſianis & auxilio Græcorum ſcribit, *cum in rem actioni poſſeſſio pariat adverſarium.* Fecerat id jam *libro de pactis & Tranſact. c. 13* Opp. *p. 697.* Nunc ipſam rubricam reſtituit, *de receptis arbitrIs, & qui arbitrium receperunt.* Siglum eſt in I longo, & fit, *arbitris.* Javolenus autem in *l. 39 h.* a ſpuriis aliquot verbis integris purgandus erat, & totus declarandus. Prima verba ait eſſe Caſſii: *non ex omnibus pertinent.* Sequi verba Javoleni: *ſiquidem & contumaciam - poterit.* Scriptum fuerat: *idem.* Reliqua ſunt ſpuria, *pecuniam eum adverſario dari jubendo.* Non poſſe arbitrum directo & palam indicta pœna punire abſentem, qui non præbuit operam ſuam arbitro præſens; facit autem, ut apud prætorem, petente altero litigatore, puniatur ex compromiſſo. Si teſtium nomina abſens ille non exhibeat, non opus eſſe pœna, ſed procedere arbitrum ulterius in ipſa cauſa & poſſe condemnare eum, qui intentionem ſuam per teſtes non probavit. Explicit pars prima Pandectarum intra ſeptimum menſem, Deumque rogamus, ut ceteri quoque libri mox, & citra inter-

T. 5.

T. 7.

T. 8.

Digitized by Google

ventum mortalitatis, ſuo ordine prodeant. Deſiderant ſane & iſti eruditionem D. Noodt copioſam, tum judicium par materiæ, lectionem ampliſſimam, & profundæ meditationis uſum: ad commodum non aliquorum, ceu ipſe ait per verecundiam ſuam, ſed omnium.

DE ECCLESIASTICI INTERDICTI SENtentia nec ullum ob metum violanda, nec ſubjectorum judicio expendenda, ex occaſione Sicularum Cenſurarum, Diſſertatio.

Superiorum permiſſu, Anno 1715, 4 maj.
Alph. 1 plag. 9.

JAm ſupra, Martio Menſe p. 130, cum *Dupinii*, V. C. *Defenſionem Monarchiæ Siculæ* recenſeremus, tenuia maximarum diſcordiarum initia tetigimus, quæ Sacerdotium inter & Imperium in Siciliæ Regno ingenti animorum contentione hodie exercentur. Nihil addendum narrationi ducimus, niſi quod hæc, quam manibus verſamus, tractatio facti circumſtantias aliter paulo exponat, ac a Defenſore traditas accepimus. Negat
p. 375 ſeq. nimirum Liparenſis in Sicilia Antiſtes *Tedeſchius* [is enim fœtum hunc Romæ excluſit] vectigalis exactionem ab ignorantibus officialibus factam eſſe: negat eos ad reſtitutionem paratos fuiſſe, quin potius contumaciter renuiſſe; conſcium denique & autorem facinoris, eoque læſæ immunitatis Eccleſiaſticæ, facit Judicem Monarchiæ Siculæ. Cæterum Pontifex, quod Interdictis ſuis, quibus *Cataneenſem* & *Agrigentinam* Civitates cum Diœceſibus ſuis ſubjecerat, parum ſe proficere intelligeret, Præſulibus Cleroque omni mandatorum tenacioribus a civili poteſtate aut carceri mancipatis, aut ſolum juſſis vertere, pinguiſſimis reditibus Fiſco interim applicatis, reliquis autem pœnarum metu ſubactis Sacra publice reſtaurantibus, ne ſegnior in officio videri poſſet, novum ex Gandulphi arce d. VI Nov. 1714 edictum emiſit, quod die nona ejuſdem menſis in urbe promulgatum eſt, quo & fulmina ante evibrata renovaret, ac inobſequentem & contumacem Clerum, omni timoris excuſatione præciſa, ad ſtrictiſſimam obſervationem compelleret.

Hi

Hi tamen non omnino cedere certi eodem anno vertente Apologeticum ediderunt: *Riſpoſta di ſette Teologi & Canoniſti al Voto ſtampato in Colonia Agrippina, il cui titolo: Votum ſex in Sacra Theologia Magiſtrorum*; quo juſtitiam metus ſui adverſus Cenſuras a Pontifice inflictas defenderunt, easque iniquitatis & nullitatis arguerunt libere. Auſibus his objicere ſe ſtatuit *Liparenſis*, ipſe etiam ob turbas illas a Diœceſi ſua exul, Defenſor cauſæ hujus non utique malus, cui cum Theologis iſtis Siculis tanto facilius fuit congredi, quo minus hi Interdicti uſum non omnino tollere auderent, quod Sectæ ſuæ infelicitas, & infixus alte mentibus error, ipſis non permittebant, ſed quod in re ſaltem præſenti locum ei haud concederent, id unum agentes, ut Decretalium, quibus premi ſe credebant, rigorem mitigarent, & diſtinctionum ſubtilitate adhibita a ſe averterent. Univerſa tractatio in tres partes diſpeſcitur, quarum *prima* interdicti antiquitatem, neceſſitatem & obligandi vim explicat: *ſecunda* illud nullum ob metum violari debere docet, & ad argumenta pro adverſa opinione allata reſpondet: *tertia* ſubditis omnem judicii libertatem de ſententiis Prælatorum, jure an injuria decernantur, adimit. De natalibus Interdicti diviſa ſunt doctorum Virorum ſuffragia. *Sarpius* ad *Alexandrum III* Friderico Ænobarbo coævum; *M. Antonius de Dominis* ad *Gregorium VII*; alii ad Synodum *Lemovicenſem II* A. 1031 habitam, quos inter eſt Juris Canonici peritiſſimus Vir *Zegerus Bernardus Eſpenius*, retulerunt; *Alexander Natalis* denique ad Annum usque 994 aſcendit, motus *Ademari* ſancti Eparchii Engoliſmenſis Monachi, auctoritate, qui in Chronico ſuo ad d. a. ab *Alduino*, Lemovicenſi Epiſcopo, Cenſuræ id genus invectum putavit, *novamque obſervantiam* dixit. Nulla ex his ſententiis Noſtro ſe probat, cui certum eſt, veſtigia Interdicti longe vetuſtiora ſuperare. Nos omiſſis, quæ ad interdictum *Speciale loci* vel *perſonæ* pertinent, ea ſaltem adducemus, quæ antiquitatem *Generalis*, de quo potiſſimum controvertitur, aſſerendam faciunt. Commemorandum hic Interdictum, quod Cenomanenſis Eccleſia ſub *Gunthberio*, Epiſcopo, qui regendam eam circa A. 884 acceperat, experta eſt ob *Rotgarii* cujusdam rapinas. Querela *Gunthberii*

p. 5.

10 ſeqq.

18.

20.

Digitized by Google

apud *Mabillonium Analect.* T. III inter alia hæc habet : *ipſa et-*
iam Civitas tota & omnes Eccleſiæ ob ipſius irrevocabilem perfi-
diam tandiu ab Epiſcopis generaliter a Miſſarum ſolenniis &
officio divino excommunicatæ manſerunt quandiu ipſe ſacrilegus,
& ſui in eadem pertinacitate & feritate ſteterunt. Eodem Se-
p. 21. culo A. 870 regnante in Galliis *Carolo Calvo, Hincmarus* Laudu-
nenſis Epiſcopus toti Parochiæ ſuæ ſacris interdixit, cujus rei lo-
cupletem habemus teſtem *Hincmarum* in Opere *LV Capitulo-*
rum. *Leudowaldus* etiam Bojocaſſinus Epiſcopus, ob cædem
33. *Prætextati*, Rotomagenſis Antiſtitis, A. 586 factam, *Epiſtolas,*
ut Autor eſt *Gregorius Turonenſis, per omnes ſacerdotes direxit,*
& accepto Conſilio, Eccleſias Rotomagenſes clauſit, ut hic Populus
ſolennia divina non ſpectaret. Apud eundem legitur Interdi-
34. ctum a Pictavienſi Epiſcopo Annum circiter 590 *Chrodieldi*
intentatum. Neque forte ſextum Seculum, etſi aliter viſum
ſit Noſtro, Interdictum origine ſua antevertit : nam quod is
eo trahere conetur, ſi Populus vel motu proprio a Præſule ſuo
ſeceſſionem fecerit, aut Summæ poteſtatis juſſu ab eo abſtinue-
rit, quale quid *Neſtorio*, itemque *Eunomio* accidiſſe fertur, ex-
communicationi propiora ſunt, & per accidens ſaltem Interdicti
ſpeciem quandam præ ſe ferunt. Neque Interdictum Chriſti-
aniſmo σύγχρονον facile ſibi perſuaderi patietur, aut primis Se-
culis ortum, qui *nervum* illum *Diſciplinæ Eccleſiaſticæ*, ut audit
in C. 5. *de Conſuetud.* inſtrumentum eſſe credit impo-
tentis faſtus Clericalis in perniciem Laicorum, cumprimis
Principum, comparatum. Si enim quæras ex Noſtro, quot
quibusque caſibus vis ejus ſe exerat ? ille haud cunctanter qua-
54. tuor numerabit. 1 Si civitas homines impietatis reos, Clero ni-
mirum exoſos, intra tempus definitum non ejiciat, & ad ſatis-
faciendum compellat; vel ſi 2 excommunicationis ſententiam
adverſus ſe latam contemnat. 3 Si Princeps anathemate per-
cuſſus non reſipiſcat, *quo deteſtatione & convicio Populi* (verba
ſunt *Cromeri* de Interdicto quo *Boleslao* Rege *Stanislaus* Polo-
niæ Regnum irretiverat) *qui ſacris arcebatur, ad ſaniorem men-*
tem revocaretur. 4 Si excommunicatio minus proficua, & in
opportunius tempus differenda. Sed num hæ prægnantes ſatis
cauſæ cenſeri poſſint, alii viderint. In

Digitized by Google

In *ſecunda* parte Diſſertationis id potiſſimum molitur *Liparenſis*, ut inanem oſtendat Adverſariorum ſuorum diſtinctionem *metus* in *formalem* & *materialem*, quorum illum quidem, non etiam hunc dignum Interdicti vindicta contenderant. Scilicet *formalis* ipſis eſt, *cum quis eo fine legis aut Cenſuræ violationem per minas metumque incuſſum nititur extorquere, ut oſtendat, ſe poteſtatem Eccleſiaſticam nihil facere; Materialis* autem, *ſi quis ſine ulla ſchiſmatis aut hæreſeos labe, fidei aut religionis detrimentum minime intendens, legem aut cenſuram Eccleſiaſticam prohibet obſervari.* Vindicatur hac occaſione *c. fin. X de his, quæ vi metusque cauſa*, quod illi ſuæ ſententiæ conciliare ſtuduerant. Ex *tertia* parte, quæ cœcum obſequium exigit, nihil magnopere obſervandum venit. Id tamen monendum eſt, reperiri ad calcem *Gregorii IX* Decretalem nondum editam integram ad Archi-Epiſcopum Bracharenſem adverſus Interdictum ſive ſponte ſive ex metu violantes, unde deſumtum eſt *c. 18 X de exceſſ. Prælat.* p. 73. 74.

JOH. JACOBI MANGETI, MEDICINÆ DOctoris, Sereniſſimi & Potentiſſimi Regis Pruſſiæ Archiatri, Theatrum Anatomicum &c. cum Indicibus neceſſariis.

Genevæ, ſumptibus Cramer & Perachon, 1716, in fol. Chart. Auguſt.

Alph. 10 plag. 16 Figur. Tabul. 137.

SPlendidum hic ſiſtimus *Theatrum Anatomicum*, ex quam plurimis recentiorum Anatomicorum ſcriptis ab eo magna cum cura concinnatum, qui ſexageſimum quartum ætatis annum nunc excedens *Bibliotheca anatomica* (a nobis in *Act. menſe Julio* A. 1685 p. 296 recenſita,) *medico-practica, pharmaceutico-medica*, & *chemica curioſa*, nec non *Obſervationibus Notisque in univerſa Barbette Opera* editis, Medicos inter dudum inclaruit. Cum laudatus namque Autor Anatomiæ incrementa continua optime noſſet, haud temere credidit publico pergratum fore, ſi recens obſervata anatomica omnia, quæ *Ruyſchio, Bidloo, Chirac, Cowpero, Verheyen, Fantono, Baglivo, Pacchio-*

chiono, Valſalva, Morgagno, Bianchi, Vercellono, Terranco, Litre, Mery, Brunnero, Reverhorſtio, Hovio, &c. debentur, in unum colligeret corpus, cui commode alia poſthac invenienda poſſent inſeri. Quo integra tamen corporis humani conformatio exactior pateſieret, ex *Gliſſonio, Malpighio, Williſio, Havero, Gagliardo, Kerckringio, Swammerdammio, Graffio, Drelincurtio, Nuckio, Vieuſſens, Riedley, Peyero, &c.* varia pariter, quæ *Bibliotheca* jam *anatomica Editioni poſteriori* A. 1699 divulgatæ deprehenduntur intertexta, æque repetere habuit neceſſe, ac tot celeberrimorum ProfeſſorumOpuſculis, vel integris, vel excerptis, innumeras Figuras nitide exſculptas adjicere. Quemadmodum vero totum iſtud opus in *duos* diſtributum voluit Tomos, *libros quatuor* involventes, ita in horum *Libro I* eas ante omnia pertractans partes quæ nunc ſimilares, nunc generales audiunt, ac in toto corpore, potiſſimum extrinſecus in artubus ac trunco, proſtant, Fibras videlicet, Cuticulam, Cutem, Panniculum adipoſum & carnoſum, Muſculos, Oſſa, Nervos, Arterias, Venas, Vaſa lymphatica, Glandulas, Membranas & Ligamenta, Myologiam imprimis ex *Johanne Brown* atque *Cowpero*, Oſteologiam ex *Bidloo, Cowpero, Ruyſchio & Kerckringio*, atque Nevrologiam ex *Raymundo Vieuſſens* figuris illuſtrat. Hinc in *parte prima libri II* poſt Peritonæum ac *Poupartii* Ligamenta rotunda validiſſima, hernias in inguinibus præcaventia, partes in abdomine contentas, ſpeciatim Omentum, Oeſophagum & Ventriculum, Inteſtina, Meſenterium, Lienem, Hepar hujusque Veſiculam & ductum biliarium, Glandulas renales, Renes, Ureteres & Veſicam urinariam, induſtrius eruit, dum in *ſecunda iſtius libri Parte*, a qua *Tomum II* auſpicatur, Organa generationis, prout in utroque ſexu ſeſe habent, perluſtrat, fœtusque conceptionem in teſticulis ſive ovariis muliebribus per hiſtorias embryonum, modo in ipſis ovariis, modo in abdominis cavo, modo in tubis uterinis efformatorum, demonſtrat. *Liber* porro *III* Thoraci deſtinatus, ubi ſtructuram Mammarum, Pleuræ & Mediaſtini, Thymi ac Glandularum Oeſophagi, Pericardii, Cordis atque Pulmonum exhibuit, non neglectis iis, quæ lactis analyſin & ſanguinis circulum concernunt; in IV

tan-

Digitized by Google

tandem Parte, nunc intra cranium tres Meninges ac Cerebrum, nunc extra illud Oculi partes exteriores, Oculi proprie dicti, Aures, Naſus, Lingua, Genæ, Tonſillæ, Uvula & Tunica pituitaria ita deſcribuntur, ut tam hic, quam alibi, tum Autorum ſententiæ, tum controverſiæ, de cauſa v. g. motus muſcularis, de chylificatione, de exiſtentia ſpirituum animalium, de glandularum textura &c. inter Anatomicos hodie agitari ſolitæ, cum *Noſtri* Epicriſi ſedulo indigitentur, ac nova itidem Opuſcula, quæ ſeorſim typis exſcripta nondum videre licuit, aliquando interponantur. Qualia inter, præter *Lancifii de Lineis cutis chiromanticis ac metoſcopicis*, nec non *de ſede animæ ſenſitivæ, Diſſertationes ad Fantonum, Bianchi Diſſertationes epiſtolicæ de ingenti Aortæ aneuryſmate ex hujus polypo, de Ilei in Colon ingreſſu, de Mechaniſmo, quo urina in veſica continetur, ac de duræ meningis finibus, in baſi Calvariæ obviis*, ad circularem Ridley ſinum expungendum, tanto magis eminent, quanto accuratius ſingula laudati *Bianchi* Obſervata Figuris una dilucidantur, quæ quinque Tabulis extra ordinem comprehenſæ, inter innumeros ſolæ merentur novæ ſalutari.

Ceterum ſicuti *Tomo I* Elenchus Capitum & *Tomo II* Tabularum Elenchus præmittuntur, ita poſtremo *Bartholomæi Euſtachii Tabulæ Anatomicæ a Lancifio* Romæ A. 1714 in lucem protractæ, ac in *Actis* noſtris *Menſe Junio* A. 1715 p. 329 excerptæ, ea ſubjunguntur facie, qua Tabularum quadraginta ſeptem Figuræ in viginti & una Tabulis apparent repræſentatæ earumque non niſi pauciſſimis literæ vel numeri adſcripti.

MICHAELIS FRIDERICI LOCHNERI, ARCHIATRI Cæſ. Nerium ſive Rhododaphne veterum & recentiorum, qua Nerei & Nereidum mythologia, Amyci laurus, Saccharum Al-haſchar, & ventus ac planta Badſamur aliaque explicantur, ac diverſis S. Scripturæ locis lux affunditur; accedit Dafne Conſtantiniana.

Norimbergæ, apud hær. Jo. Hoffmanni, 1716, 4.

Pl. 15 cum fig. æn. pl. 1½.

Digitized by Google

DE Nerio planta acturus, laudata pluribus induſtria, celeberrimus Autor, nominis rationem primo loco excutiendam ſumſit, male vero aliquibus vertit, quod a Græco ἐρᾶμαι & negativa νη idem derivent, cum potius Grajæ Nerii origines ex orientalibus fontibus ſcaturiant, & νηρὸν Græcum, quod humidum notat, a נר ac נהר deſcendat, quo Hebræi, Aramei & Arabes fluvium appellant, cum quibus & Pœnis convenit: unde Græcis lexicographis νηρὸν, νερὸν aquam, atque νερὼν locum indicat, aquis irriguum; & derivata aquæ ſemper notionem involvunt, ſicut ναρὸν, & Latinorum Nar, fluvii notionem habent, & Nares apud Vitruvium pro foſſis, quibus aqua educitur, Narica vero piſcis genus eſt, & quæ ſunt alia copioſe & induſtrie a Cl. Autore collecta, qui & data occaſione lexicographorum loca non pauca emendanda ſuſcepit, quæ prætermittemus. In ſecundo capite illos laudat Autor, qui a Nereo & Nereidibus propius derivant Nerium, cum æque eorum, ut hujus origo nominis, ad Hebræos Chaldæosque referenda ſit. Egregia ſunt imprimis, quæ p. 10 ſeq. de Nerei marini Dei, & Nereidum origine ex antiquitate attulit. Et quia tanta eſt cognatio inter marina numina & plantam Nerium, non dubitat Autor doctiſſimus, plurimos plantarum ramos, quos Dii marini Deæque manu tenent, & quæ in gemmis, numisque & aliis antiquitatis monumentis exhibentur, non veræ laurus eſſe, ſed ἀγχίας δάφνης vel Rhododaphnes, quæ eſt Nerium. Maximam nominis celebritatem Nerio ſive Rhododendro dedit Amycus Bebryciorum Rex, qui cum Polluce congreſſus, occubuit & e tumulo plantam emiſiſſe fertur, quæ inſaniæ ejus diviniorem notam prodit, quam humana mens aſſequitur; ſiquidem plantæ hujus ramus, ſi in convivium infertur, a ratione deturbare homines creditur. Equidem laurum plantam hanc fuiſſe plerique aſſerunt, ſed probat Cl. Lochnerus, non aliam eſſe, quam Rhododaphnen noſtram, movendæ mentis veneno jam diu infamem. De Nerii forma, variis ſpeciebus, & uſu ſalutari & noxio variæ veterum & recentiorum adferuntur ſententiæ cap. 4, quas longum foret hic repetere. Ex Nerio planta præparatum eſt ſaccharum *Al haſchar* veteribus cognitum, noſtris ignotum

Digitized by Google

tum & capite V heic reparatum. Alii id pruinæ in modum plantæ *Al oſchar* innaſci tradunt, uti manna, alii idem ex Arabia felici, forma maſtiches afferri tradunt, quod vero diverſum ab illo vero Autor monet, & ſimul notat J. C. Scaligerum, qui id ex Tigala planta ſudare aſſeruit, cum nihil ſit aliud, quam ſuccus adhærens inſecti reticulo, quo ſe abſcondit bombycino artificio, & in contorto a ſe plantæ folio requieſcit, quia plerisque dicitur *Al oſcher*, & vera eſt Nerei ſpecies. Hoc ſaccharum *Al haſchar* Ebn Sina cum lacte *Al-Luffah* miſcendum eſſe docuit, quod nonnulli eſſe Dudaim Hebræorum putent, quorum mentio fit Geneſ. XXX; quibus tamen contradicit Autor, monens potius cum Perſarum *Deſtambaje* & Arabum *Schemamah* convenire, quamvis nonnulli mali medici ſpeciem faciant. Etenim Ludolfus per *Muſam*, ſive *Mauz*, ficum nempe Indicam, longiſſimo latiſſimoque folio, fructu longiſſimo, *Dudaim* interpretatus eſt, cui ob validas rationes Autor non auſus eſt refragari; at quidam tamen uvam illam ex terra promiſſa benedicta allatam fuiſſe *Muſam* autumant. Data opportunitate hic Autor explicat, quæ portentoſa narrantur de vento *Badſamur* a Perſis dicto a flore plantæ *Gul Badſamur*: hic autem ventus ab auſtro flans tanto ardore exhaurit corpus hominis, ut præcluſis ſpiritibus ſuffocari neceſſe ſit iis, qui madido linteo obtecti, introitum in os non impediunt. Hinc *Gul Badſamur* eſſe Nerium, Noſter judicat, quod toxico ſuo venenato vento nomen indidit, præcipue cum ex ea plaga ſpiret ventus, ubi larga *Gul Badſamur* ſeges eſt, ex qua tamen omne venenum ventum tollere, nec Autori perſuaderi potuit. Potiſſimam vero tractationis partem ponit in explicatione S. Scripturæ locorum aliquot, in quæ ex contemplatione diligentiore Rhododaphnes ſuæ incidit. Primus eſt Exod. XII, 8, ubi *Merorim* Judæi comedere jubentur cum Azymis in cœna paſchali. Proprio vero ſignificatu *Merorim* notant amaritudines, & inde ad amaras herbas transferuntur propius, inter quas Plinius tanquam præcipuum cum exprobratione amaritudinis refert πικρίδα. Quæ igitur herbarum ex noſtris fuerint, variæ ſunt doctorum ſententiæ. Sed Noſter ex Gemariſtarum traditione, verum ſe inveniſſe vo-

cis ſenſum putat; hi namque Hirdophnin eſſe tradunt ſpeciem herbæ amaræ, cujus uſus ſit in eſu Paſchatis, quæ beſtiis venenum ſit, & homini uſu innoxia. Ex quo ipſe colligit, *Hirdophnin* veram, ſed voce corrupta, eſſe Rhododaphnen. Verum ne Autori a ſe ipſo capite quarto de Nerii uſu interno homini vix non pernicioſo dicta opponamus, ſaltem monemus, inter edulia forte locum nunquam reperiſſe Rhododaphnen, nec Gemariſtarum opinionem ullo jure Judæis reliquis præferendam, qui vel raphanum, vel armoraciam, vel chærefolium interpretantur: nec literarum in voce aliqua convenientia tutum argumentum præbet. Exod. XV, 25, de aquis amaris dicitur, quas immiſſione ligni Moſes dulces, & ad bibendum gratas fecerit; quod vero hoc lignum fuerit, varia nugantur Rabbini, nec certa doctores chriſtiani conjiciunt. At omnibus veriſimiliora futura fuiſſe, ſi, quæ de ſaccharo *Al Aſchar* adduxit, fuiſſent cognita, Noſter autumat: quanquam nec ipſe certi quippiam hic pronunciare audet. Expenditur inde locus Num. V, 11, ubi de aquis amaris, uxori adulterii ſuſpectæ exhibitis, agitur, quibus doctores Judæi varias herbas immerſas eſſe aſſerunt, quod, ſi cum S Scripturæ verbis conſiſteret, nullam licere aptiorem rei plantam comminiſci, quam Rhododaphnen, Vir doctus conjicit; attamen cum id a Spiritu S. dictis repugnet, ab aſſenſu ſe continet. Exercitationi de Daphne Conſtantiniana occaſionem præbuit numus, cum epigraphe: *CONSTANTINIANA DAFNE*, & infra: *CONS.* Hunc Oedipo indigere Patinus aſſeruit, verum poſt adductas variorum divinationes, Autor pronunciat, numum hunc fuiſſe cuſum, cum Gothi a Conſtantino repreſſi eſſent, & in captivitatem, impetrata pace, redacti, Daphnes nempe ope, quæ arx eſt a Conſtantino exſtructa & Transmarinæ oppoſita, a Procopio deſcripta, ubi Conſtantinus baliſtarios Dafnenſes armis exercuit, quorum ope & arcis munimine barbaros repreſſit; eoque numus pertinere putatur. Verum Conſtantinopoli cuſus, quod Patinus ſupponit, victoriam Conſtantini quamcunque, per Victoriæ imaginem, manu laurum tenentem, captivum pedibus ſubjectum & tropæum appoſitum indicare, & Dafnen adeo vel laurum Conſtantini victoriam

Impe-

Digitized by Google

Imperatoris notare, quid vetat? Ceterum de Autoris *Commentatione de Ananaſa*, eodem fere tempore vulgata, diximus Suppl. T. VI Sect. IX p. 436.

HISTOIRE DE LA MUSIQVE ET DE SES EFFETS, depuis ſon origine jusqu'a preſent.

i. e.

HISTORIA MUSICES, EJUSDEMQVE EFFECTUUM a prima artificii origine, usque ad præſentem ætatem deducta.

Pariſiis, apud Jo. Cochart & rel. 1715, 12.

Plag. 21.

BOnnetus, præſentis Autor opuſculi, cum manuſcriptas ab Abbate Bourdelotio, patruo ſuo, & alias a fratre, Medico ordinario Regio, collectas, atque argumento propoſito illuſtrando deſtinatas obſervationes, accepiſſet, appulit animum ad illud literatæ hiſtoriæ caput ex inſtituto explicandum, quod hucusque inter deſiderata a doctis viris fuit relatum. Cap. I tradit hiſtoriam tetrachordi, ab *Apolline*, qui Muſices inventor perhibetur, compoſiti, quod Muſices ſyſtema, ex Autoris noſtri ſententia, circiter 1500 annis perſtitit, donec *Pythagoras* mathematicam de proportionibus doctrinam accommodaret ſonis, monochordumque conſtrueret, pro definiendis exactius ſonorum differentiis. Quæ quidem obſervatio diu apud Græcos magni fuit æſtimata & exculta, quamvis paulo poſt *Simonides* ſeptem chordis, a Pythagora aſſumtis, adderet octavam, & *Ariſtoxenus* Philoſophus Ariſtotelicus contenderet, in muſicis parum valere mathematicas ſpeculationes, ſed ipſo ſenſu adhibito omnia melius diſcerni ſonosque harmonicos definiri, quam ob cauſam idem etiam tetrachordum reducebat. Poſt hos *Olympus*, circa A. M. 3600, cum nimis cito octo tonos ſe conſequi animadvertiſſet, interpoſuit ἡμιτόνια, genusque denſum excogitavit. His ita factis, de characteribus cuivis ſono deſignando idoneis cogitabatur. *Latini* igitur, Italiæ gens, antequam Romanorum imperium in Italia cœpiſſet, circa A. M. 3714 artium ſtudioſi, quindecim alphabeti literas adhibebant: omiſſis aliis indicibus, antea apud Græcos uſitatis. Hinc ad ſequiora tempora Autor de-

 labi-

Digitized by Google

labitur, & *Boëtium* ac *Gregorium M.* Papam laudat, quorum poſterior 7 primas alphabeti literas uſibus deſtinavit muſicis: juſſitque, uti in cathedralibus templis muſica ſonaret, atque a ſelecto artificum numero ſtudioſius excoleretur. Notat etiam, *Guidonem Aretinum* muſicam comtiorem, atque vocibus aptiorem reddidiſſe, inventis modorum brevibus nominibus, ſyllabis nimirum notiſſimis ſex, ut, re, mi, fa, ſol, la, accommodatis literis alphabeti prioribus, jam tum uſitatis. Cum vero pro varietatibus motuum, durationibus, ceſſationibus & ſimilibus accidentibus, nondum recepti eſſent characteres idonei, eos ſupplevit circa A. 1553 *Jo. Desmurs* Pariſ. Doct. Sorbon. & Franciſcanus quidam monachus, cujus nomen non exprimit, aut alius, circa A. 1675, quem appellat *Metru*, ſublata nota ſeptima *F* aliam *ſi* ſubſtituens. Commendat deinde *Joſ. Zarlini*, Itali, opera Muſica, circa A. 1590 compoſita, & *Merſenni* editam Pariſ. 1640 Harmoniam mundi. His expoſitis, tandem Ebræorum, quos primo tamen loco commemorare, quibusque præcipuam cultæ Muſices gloriam relinquere debebat, recordatur, & credibile tantum exiſtimat, ante Græcos habuiſſe illos artificioſum ſyſtema Muſices, quamvis negare videatur, Græcis ceterisque nationibus ab Ebræis quædam communicata fuiſſe. In fine capitis inſtrumentorum, enchordorum, pneumaticorum, pulſatilium diſcrimina enarrat. Cap. II agit de quatuor modis cantionum principalibus, qui apud veteres ad affectus excitandos & compeſcendos adhibebantur, & quidem 1 de Doric, gravibus religioſisque rebus decantandis accommodato, 2 Phrygio, ad furorem impellente, 3 Lydio, elegiis apto, & 4 Æolio, amœniori, amoris & lætitiæ affectum commovente, horum & inventores & mutationes recenſet, & effectuum a modis iſtis profectorum exempla quædam addit. Cap. III exponit Philoſophorum & Poetarum quorundam de uſu Muſices ſententias: quod nempe a providentia ad ſanandos animi corporisque morbos data ſit. Declarat ſimul Muſices diſcrimina, & exempla quædam affert ſingularium, qui Muſicæ debentur, affectuum. Cap. IV enumerat effectus quosdam Muſices artificialis auxilio productos: agitque ſimul de nonnullis automatis mu-

ſicis.

Digitized by Google

ficis : Cap. V ſententias Ebræorum de origine Muſices, & uſu ejusdem tradit. Cap. VI cultum æſtimationemque, qua Græci Muſicam proſecuti ſunt, nec non uſum illius in ſpectaculis, conviviis, ſaltationibus, &c. deſcribit. Cap. VII de Ludis Olympicis & præmiis, quæ ibi Muſicæ arte ceteros ſuperantibus proponebantur, Cap. VIII de Chinenſium arte muſica, & ejus in ſolennibus lætitiæ ſignificationibus uſu diſſeritur: idemque variis ex hiſtoria illa collectis exemplis illuſtratur. Eundem explicationis obſervat ordinem in Cap. IX, in quo prolixe muſica Romanorum deſcribitur. Nec non Cap. X, ubi hiſtoriam Muſices apud Gallos illuſtrat, & exponit non ſolum initia publicarum, in quibus Muſica ars tradebatur, ſcholarum a Bardo, quinto Gallorum Rege, circa A.M. 2140 inſtitutarum, verum etiam artis illius progreſſum, & Reges, qui Muſices incrementis proſpexerunt, latius paulo enumerat. Cap. XI affert exempla ſolennium quorundam feſtorum & ludorum, variis in Principum aulis, veteri recentiorique ævo, adhibita muſica celebratorum. Cap. XII inſeruit diſſertationem epiſtolicam de pretio itemque diſcrimine Muſices Italicæ & Gallicæ, ubi hanc priori non ſolum æquiparari, ſed & in quibusdum præferri poſſe, judicat. Caput XIII curioſis refertum eſt relationibus, de virtute muſices, qua bruta animantia commovet: memorat autem elephantes ſaltandi artificium doctos, aves ad tibiæ cantum advolantes, mures atque araneas, artificem teſtudine canentem obſidentes, glires in funibus ſaltantes, apes cymbalis revocatas & tranquillatas, equos buccinis tympanisque alacriores redditos &c. Tandem Cap. XIV laudem Muſices paucis repetit, totique hiſtoriæ finem imponit.

MISCELLANEA LIPSIENSIA, AD INCREmentum rei litterariæ edita.
Tomus III & IV.

Lipſiæ, ſumtu Hæred. Lanckiſianorum, 1716, 8.
Alph. 2 plag. 4.

QUum ſuperioribus de prima ac ſecunda parte Miſcellaneorum Lipſienſium, quæ curæ ac induſtriæ Cl. Pezoldi commodi

modi rei literariæ ſtudioſi debemus, diſſerere inſtituimus, non ab re eſſe videtur, ſi eandem in recenſendis reliquis Tomis, qui adhuc prodierunt, navamus operam. Fruitur negotium hoc literarium feliciori ſucceſſu, ita ut jam pars tertia ac quarta in eruditorum verſentur conſpectu, quarum ſummam exhibere nobis eſt in animo. Obſervationes, quod ad numeros attinet, cum prioribus conjunguntur, quibus de cauſis Tomo tertio obſervatio LIV prima apparet, quippe quæ de *fabula ſocietatis Abbreviatorum Romana* diſputat, Autore doctiſſimo *Heumanno*. Qui quum in libro, quem de Anonymis & Pſeudonymis inſcripſit, ſocietatem hanc fabulam eſſe pronuntiaverat, in qua nec veræ, nec veriſimiles contineantur res, ſententiam iſtam hac obſervatione aliis argumentis corroborare annititur. Inter alia obſervat, non eſſe veriſimile, doctos illos Viros, quorum patroni hiſtoriæ hujus faciunt mentionem, ſibi ſumſiſſe barbarum *Abbreviatoris* nomen, quum ſuperſtitioſam caſtæ linguæ Latinæ dederint operam. Ad hæc monet, quod certus fuerit ordo & dignitas Abbreviatorum; ſocietatem autem hujusmodi haud vocare *ordinem* ſoleamus, quod nomen publicis collegiis tribuatur; quibus ipſorum Italorum teſtimonium adjicit. Obſerv. LV *Cl. Feuerlini*, Profeſſor. Altdorfini, de *Cebete* agit, & disquirit, num Autor tabulæ, quæ Cebetis nomen præ ſe fert, alius ſit, quam Cebes Socraticus; quam opinionem quum foveat Hieronymus Wolfius, fretus his rationibus, quod Plato, junior Cebete Socratico in Pinace occurrat, & capite XI tabulæ hujus inter amatores falſæ eruditionis Διαλεκτικοὶ, Ἡδονικοὶ, Περιπατητικοὶ, Κριτικοὶ referantur; nomen autem Dialecticorum Socratici quidem Cebetis tempore nondum fuerit in contemtu, & Ἡδονικοὶ, ſive Ariſtippei atque Epicurei, item Peripatetici ac Critici, multo videantur Socraticis temporibus inferiores; inquirit in hæc argumenta, & quæ illis objici poſſint, copioſe profert. Quibus expoſitis, diligenter examinat ſententias Berkelii notis ad Cebetem; Clerici Silv. Philol. c. 8; Wolfii not. ad Cebet. Maſcardi diſſ. moral. ad Cebet. quorum illi Platonicum, iſte Stoicum, hic utrumque fuiſſe autorem Pinacis putarunt; & probat, ſcriptorem tabulæ ad eos pertinere, qui Socratis

doctri-

Digitized by Google

doctrinæ fuerunt addicti. Obſ. LVI, *M. Reime*, oſtendit, vocem סֶלָה eſſe notam, ſive ſcripturæ compendium, ita ut ſingulæ literæ ſingulas voces exprimant ſequentes: (ס״) סְלַח (ל״) לָנוּ (ה״) הַשֵּׁם *Juva nos Deus;* vel pro ratione contextæ orationis סְלַח לִי הַשֵּׁם *Juva me Deus!* Obſ. LVII, *Gottl. Stollii*, differit de *Timone Miſanthropo*, qui Colyttenſis, Echecratidisque filius a Luciano dicitur: vixit tempore belli Peloponneſiaci & Socratis æqualis fuit. Timonem hunc moribus *μισάνθρωπον* tradunt plures ſcriptores, ex quibus Autor nominat Plutarchum imprimis vit. parallel. t. 2 p. 158, ejusque teſtimonium explicat: de Luciano vero, qui copioſum de Timone compoſuit dialogum, obſervat, multa admiſiſſe, quæ repugnent veritati. Obſerv. LVIII, *M. Richteri, de argumentis Mathematicorum, queis contra atomos pugnant*, diſputat. Obſerv. LIX, *Bunemanni*, Lactantii Firmiani ex LX amplius MSS. & editionibus illuſtrati exhibet ſpecimina. Primum Autor libros tam ſcriptos, quam impreſſos, quorum auxiliis in caſtigando Lactantio uſus eſt, commemorat; deinde vero multa profert exempla emendationum interpretationumque, ut pateat, omnino ipſi ab aliis Lactantii interpretibus quædam fuiſſe relicta, in quibus ſuum adhuc ingenium ſtudiumque critices poſſet exercere. Obſ. LX, *Wenzelii*, differit *de periculo ex partu ſuppoſititio familiis ordinumque dignitatibus metuendo.* Obſerv. LXI, *M. Jani*, de *vini uſu feminis Romanorum interdicto*, deducit originem legis hujus, ut nulla femina, ſive ſit nobilis, ſive aliunde orta, biberet vinum, ab Hercule, ita, ut iſtam Romulus in ſuis ditionibus pœnis adnexis inſtauraverit. Quæ de uſu vini ideo ſanxerunt, ut non ſolum integritas innocentiaque mentis, ſed caſtitas quoque in primis ſarta tectaque conſervaretur, mulierque exemplar eſſet virtutis, ac verum rei domeſticæ ornamentum; quanquam ſrena hæc incenſam quarundam cupiditatem vini non plane reſtinguere poterant ac comprimere. Obſ. LXII, *M. Dopperti*, agit *de ſolenni linguæ Romanæ in curia quondam obſervatione*, & promiſcuo inter plebem, diſtincto a Quiritium nitore, exerci-

 tio,

Digitized by Google

tio, ad illuſtrandum caput 2 lib. 2 Valerii. Doctiſſimus Autor obſervat, quod linguæ Romanæ exercitium in curia & provinciis florente Quiritium ſtatu tantum fuerit uſitatum; prout Actus legitimi, qui & ſolennibus verbis peragebantur, nempe *emancipatio* aut *acceptilatio, hereditatis aditio, ſervi optio, datio tutoris, ſervi liberatio*, Latinis verbis præſcriptisque formulis exprimebantur; etiam translata imperii ſede Byzantium Conſtantinus M. nihilominus in nova Roma, aula ac doctorum collegiis Latinæ linguæ uſum retinuit, eumque cum Græcorum temperavit deliciis. Alio genere loquendi non utebatur plebs, quod Doppertus Comicorum, legum & S. C. monumentorumque fide confirmat, & teſtimonii loco monumentum Duillianum & tabulam æneam apud Genuates adducit. Obſ. LXIII, *M. Gellii*, de *Societate Charitatis & Scientiarum*, tradit illius originem, finem, leges, beneficia, ſociorumque munera. Quæ ſocietas, cujus fundamenta jam 1709 poni cœperunt, eo reſpicit, ut præter bonarum artium ac ſcientiarum incrementum, eruditorum vita defunctorum relictis feminis ac liberis proſpiciatur; eorum ſcripta, liberi, numiſmata, inſtrumenta mathematica, aliaque rariora conſerventur, ac denique vitæ ipſorum laudabiliter peractæ memoria literis publicis ad poſteros propagetur. Obſ. LXIV exhibet reſponſionem *M. Egenolfi* ad dubia *M. Lyſeri* contra ipſius hiſtoriam patriæ linguæ, quæ tom. 2 p. 541 Miſcell. Lipſienſium leguntur. Hanc ſequitur Obſ. LXV Viri Cl. *Jo. Friderici Weidleri*, Matheſ. in Academia Vitembergenſi Profeſſoris, Collegæ noſtri in primis induſtrii, de *aurora boreali*, d. 17 Mart. anni ſuperioris veſperi conſpecta; & obſervat. LXVI ſiſtit celeberrimi *Felleri flores pietatis erga Deum*, ex literis ipſius ad B. Daumium olim ſcriptis collectos a *Cl. Vinboldo*, Rectore Cygnenſi. Obſ. LXVII, *M. Weinrichii*, de *prima Tyri origine*, de nominis cauſa ſollicita eſt; qua declarata, ipſius urbis fata attingit; quumque varia fuerint oppida & quatuor *Tyri* nomine celebrata indicet Bochartus, miſſis aliis, Tyrum inſularem tantum intuetur, ejusque eruit originem. Extremo obſervationis Autor promittit hiſtoriam Regum Tyriorum & univerſæ reipublicæ. Obſ. LXVIII, *Geamæni*, de *voluptate ſenſuum internorum*

rum e rerum varietate perceptibili agitur,qua inter alia *alamodalitatem veſtiariam*,ut lingua ejus Latina utamur,explicat Autor. Obſ.LXIX diſputat de *Lollo,veteri Franconiæ deaſtro*,cujus veſtigia in agro Suinfurtenſi occurrunt, cujusq; figuram principium tomi hujus exhibet, Autore *Bocriſio.* Ajunt, fuiſſe ſtatuam æneam adoleſcentis, crinibus flavis, pollice & indice dextræ manus linguam apprehendentis, reliquis digitis in altum porrectis: ſiniſtra autem manu poculum vini, ſpicis triticeis immiſtis, præferentis & de collo appenſa papaverum capita geſtantis. Obſ. LXX continet *Cl. Hilſcheri* de veteri monumento in templo noſtro Paulino ante reformationem religionis poſito conjecturas; quam Obſ. LXXI excipit, Autore *Cl. Lyſero*, qua conſilium de novis ephemeridibus literatis, iisque univerſalibus conſcribendis exhibet, cui paralipomena de actis literariis univerſalioribus ſubjecta ſunt. Obſ. LXXII ſuperiori Bunemanni de Lactantio caſtigando oppoſita eſt a *Cl. Jo. Georgio Walchio*, & antequam ejus repellat cenſuras, tradit varia de *Scepticiſmo critico*, ex quibus colligi poteſt, quam utilitatem ſcientia Logica, inprimis doctrina de probabilitate arti criticæ afferat.

Pergamus ad Tomum quartum,cui clariſſ.Editor eruditum præſamen de fatis inſtituti hujus literarii præmiſit. Obſ. LXXIV de *horis paſſionis Chriſti*, conſcripta eſt a ſumme reverendo *D. Kettnero*, & oſtendit, quod horarum nomen valde ſit antiquum; quod Ægyptii vel Chaldæi horas ſive duodecim diei partes invenerint; a quibus iſtas acceperint Græci, ab his vero horologiorum prima vel elegantior ſtructura ad Judæos pervenerit: item quod Judæi citius vicinos Babylonios in arte Gnomonica ſint ſecuti, quam Romani remotiores, bellis tantum occupati: quod horæ Romanorum tempore Chriſti nondum a media nocte, ſed ab ortu Solis inceperint: quod Romani variis horologiis fuerint inſtructi: quod horologia antiqua tempore Chriſti & ante Chriſtum nocte dieque fuerint hydraulica: quod videatur probabile, Judæos tempore Chriſti majores & minores horas numeraſſe, ſive 24 ſeſquihoras, tanquam 12 plenas, peculiari tuba & ſigno diſtinxiſſe; quod conciliatio Marci & Johannis variis involuta ſit difficultatibus; quod ſit veriſimile, diem

Digitized by Google

Paraſceves tribus horis vulgarem diem præceſſiſſe, ſignoque dato publico ab aliis diebus eſſe diſtinctum, ut adeo hæc obſervatio ſingulari eruditione ſit conſpicua. Obſerv. LXXV *Bocriſii* diſſerit de *muſica, praexercitamento Ebraeorum*, quo ad ſapientiam diviniorem ſe præparabant. Obſ. LXXVI, *Haſii*, exhibet ſolutionem Problematis Algebraici, quod ſuperioribus annis in diario Viennenſi A. R. P. Auguſtinus Thomas a S. Joſepho his verbis propoſuerat: *Datam rectam ſecare in 4 partes rationales inaequales, ita ut ſumma quatuor cuborum, manente proportione Imae ad IIam, & IIIae ad IVam, ſit omnium minima.* Num. LXXVII extat programma *Jo. Hubneri* acceſſionibus auctum & emendatum de duobus ſcholarum peſtibus, *Paedantiſmo & Galantiſmo*; quo ad pædantiſmi ſpecies ſtudium rerum inutilium; inſanum antiquitatis amorem; affectatæ obſcuritatis libidinem, & mores a vita communi abhorrentes refert. Obſ. LXXIIX, *Pylii*, diſputat *de eruditis, de quorum morte falſus rumor*, Joſepho quippe, Jacobi patriarchæ filio, Alexandro M. Cicerone; Claudio Tiberio Druſo, Aureliano Lucinio Valeriano, Arſenio, lectore quondam Athanaſii, dein Epiſcopo civitatis Hypſelitarum & ſocietatis Meletianæ, Deſiderio Eraſmo, Martino Luthero, Tilemanno Stella, Luca Loſſio. Obſ. LXXIX, *D. Schmiederi*, de *equo fictili* locum *Hipp. l. 4 Epidem.* corruptum priſtinæ valetudini reſtituit. Obſ. LXXX ejusdem *Schmideri* eſt de vera herbæ Verbenæ denominatione Germanica, quæ *Eiſenkraut* appellatur. Obſ. LXXXI, *Thryllitii*, de *Aelianorum*, quorum monumenta ſuperſunt, hiſtoria quippe animalium, hiſtoria varia, epiſtolæ, Tactica, *aetatibus*; & Obſ. LXXXII, *Benckeri*, de *intellectu puro* agunt. Obſ. LXXXIII, Autore *Heumanno*, tollit quatuor mendas ex primo Horatianarum Odarum libro Odæ quippe XXIX; ubi pro *montibus* ſcribit *fontibus*, ita ut *relabi fontibus* idem ſit, ac relabi ad *fontes*, Græca loquendi ratione: Od. XXXII, qua pro: *mihi cunq; ſalve*, ponit: *mihi nunc reſolve*, o mea lyra; iterum Græca dicendi conſuetudine, qua τὸ *reſolve* ponatur ſenſu paſſivo vel reciproco pro *reſolve te*, vel *reſolvaris quaeſo*: Odæ XXXV, ubi pro: *ferre jugum pariter doloſi* legit: *peroſi*, & vocem hanc ſenſu activo per: *averſans* explicat: & Od. XXXVII

pro

Digitized by Google

pro vulgari ſcriptura: *dum Capitolio Regina dementes ruinas funus & imperio parabat*; ponit: *dum Capitolio Regina demens & ruinas funus & imperio parabat*. Obſ. LXXXIV, *Wagneri*, ſiſtit hiſtoriam de *morte magni Panis*, apud Plutarchum de oraculorum defectu ſub examen revocatam. Obſ. LXXXV, *M. Weinrichii*, agit de *abſtinentia carnis Pythagorica*. Obſ. LXXXVI, Autore Cl. *Kochio*, examinat quæſtionem: *num S. Cæna poſſit vocari medicina corporis?* eamque variis nixus argumentis negat Kochius. Obſ. LXXXVII, *M. Eckhardi*, diſputat de *ſcholis a Juliano Apoſtata Chriſtianis occluſis*. Obſ. LXXXVIII, *M. Jani*, de *odio veterum Germanorum in cauſarum patronos*, cujus rei certum argumentum ex Floro lib. 4 cap. ultimo petitur. Alii cauſarum patronos viperas, canes, togatos vultures; alii viliſſima capita, forenſia pecora; omnis nequitiæ exempla; eorumque eloquentiam verba canina nominarunt, id quod ex Ammiano Marcellino, Apulejo, Salluſtio, Horatio, Columella aliisque ejusdem generis Autoribus ſatis perſpicuum eſt. Obſ. LXXXIX, *Egenolfi*, exhibet *conſiderationem animæ Longolianæ*. Obſ. XC, *Martini*, eſt in locum Jud. XV v. 4, de *Vulpibus Simſonis*, in manipulos ſtraminis transmutatis, formæ avitæ nunc iterum reſtitutis, adverſus Tom. IIX Obſ. Halenſ. n. 14. Obſ. XCI, *Haſii*, exhibet ſolutionem alterius problematis algebraici a R. P. Auguſt. Thoma a S. Joſepho hiſce propoſiti: *Datam rectam ſecare in quatuor partes rationales inæquales, ut ſumma 4 ſolidorum a tribus quibusvis partibus productorum (manente proportione Imæ ad IIam, & IIIæ ad IVam) ſit omnium maxima.* Obſ. XCII, ex literis *Schamelii* ad Cl. Pezoldum, tradit quædam obſervatione digna de Lutheri verſione ſacri codicis Latina. Extremo cum tertiæ, tum quartæ partis, doctiſſimi *Grundmanni* urnæ defunctorum in republica inprimis Literaria per annum MDCCXIV collectæ, additæ ſunt. Optamus, ut opus hoc incrementis Muſarum amplificandis ſaluberrimum proſperrimo ſemper fruatur ſucceſſu.

CONSTITUTIO REI SCHOLASTICÆ ILfeldenſis, complectens cum lectionum, tum legum, diſciplinæ atque emendationis rationem, cui inſerta commen-

Digitized by Google

tio Parergica de ratione ſtudiorum humaniorum Autore GE. NICOLAO KRIEGK.

Northuſæ, in officina Cœleriana, ſumtu Cœnobii, 1716, 4. Alph. 2 plag. 2.

CL. Autor, qui variis ingenii monumentis ſuaviſſimæ caſtæque Latinæ linguæ non vulgarem conſecutus eſt famam, bono quidem ſalutis, incolumitatis & ſtudiorum juventutis ſuæ ſcholaſticæ Ilfeldenſis inprimis publicavit hanc conſtitutionem. Verum ejusmodi ingreſſus eſt viam, ut multa cura fideque tradiderit conſilia & præcepta, quæ politioris literaturæ candidatos ad veram cognoſcendi iſtam viam perducere poſſunt. Præfatione inter alia commemorat meliores cœnobialium potiſſimum quorundam Prytaneorum, deſcriptiones, quas in exaranda hac commentatione intuitus, & ex quibus, quæ bona & commoda ſubinde viſa, liberaliter mutuatus eſt. Incipit ab ipſa ſchola *Ilfeldenſi*, quam Neander ita fundavit, ut ejus conformatio ac diſciplina conciliaverit aliis officinis literaris, inprimis Hirtzhainenſi & Ilſenburgicæ, magnam celebritatem; & pergit ad *Walckenredenſem, Gottingenſem, Gandersheimenſem; Goltpergenſem*, quam Friedericus II Princeps Lignicenſis, dum ſe in caſtra Auguſtanæ Confeſſioni addictorum conjecit, excitavit, ſubmotis ſeſſoribus prioribus monachis; *Portenſem*, *Miſnenſem*, & *Grimmenſem*, quæ antea monaſteria Mauritius,glorioſiſſimus Saxoniæ Elector, in bonæ mentis palæſtras, regiis prope vectigalibus dotatas, convertit; *Lauinganam*, quam inſtruxit iisdem doctrinis, regulis, legibus Jo. Sturmius, quibus Argentinenſem munivit; *Hailsbrunnenſem*, ſive Gymnaſium ad fontem ſalutis, ædificatum a Marchione Ge. Friderico, A. 1582; *Schleuſingenſem*, quæ ſuam refert originem ad Georgium Erneſtum Comitem ac Principem Hennebergiæ; & *Gothanam*, fundatam ab Electore Joanne Friderico, amplificatam a Joanne Caſimiro, ſuſtentatam munificentia Erneſti Pii. Præfationem hanc ſequitur proluſio de rei ſcholaſticæ Ilfeldenſis origine & autoribus. Monaſterium Ilfeldenſe, quum verteretur annus 1190, cœptum fundari, perſtitit ad annum 1550, quumque diſcuſ-

diſcuſſis longorum errorum & ſuperſtitionum tenebris, in Gymnaſium, bonæ mentis palæſtram, mutaretur, evocatus eſt Michael Neander ex ludo Northuſano. Ipſum opus in duodecim capita diviſum eſt. Primum agit de accedentibus ad lyceum Ilfeldenſe; ſecundum de exercitiis pietatis per dies dominicos & feſtos, de moribus & officiis in templo cum ante, tum poſt meridiem; tertium de quotidianis pietatis exercitiis, precibus ordinariis in auditorio majore matutinis, ſub primordia finemque lectionum, ac veſpertinis; quartum de claſſium & ordinum diſtributione, & lectionibus ſecundum catalogos. Capite vero quinto catalogus lectionum claſſis ſecundæ, ejusque ordines diſtincti illuſtrantur per modum commentationis parergicæ de ratione ſtudiorum colendorum. Hinc varia erudita monet de editionibus, ſtilo Ciceronis epiſtolarum ad diverſos, Cornelii Nepotis, Phædri; mire commendat Neandri ſyllogen locutionum ac formularum Latino-Germanicarum, & aliorum hoc literarum genere clariſſimorum virorum opera. Eadem ratione oſtendit, pro ingeniorum viribus culturam Græcæ linguæ, hiſtoriæ, matheſeos & artis poeticæ, cum fructu inſtituendam. Capite ſexto catalogus lectionum claſſis ſuperioris ſive primæ illuſtratur, & diſtinguuntur ordines, ita ut ſectione prima ſuperior ordo claſſis primæ, ſecunda vero inferior ejusdem claſſis tradatur. Hac occaſione doctiſſimus Autor exhibet modos ſtili comparandi, & facunde diſſerit de auditione, lectione & interpretatione, exercitatione, meditatione, imitatione, emendatione, locutione, ac excerpendi ratione diſtincta per ſeptem regulas. Sive Romanam, ſive Græcam linguam reſpiciamus, deprehenduntur ibi, quæ cultoribus harum doctrinarum utilia ſunt, & ad hiſtoriam Grammaticarum, Lexicorum, Autorum claſſicorum ſpectant. Nec minus de arte oratoria aliisque ſcientiis, quibus ſtudioſa formatur juventus, ſalubria commendat præcepta, monita inſtrumentaque prudentiæ diſcendi. Capite ſeptimo tractat de ſtudiis quotidianis, repetitionibus, examinibus, exercitiis memoriæ, recitationibus, diſputationibus, dialogis, diſquiſitionibus, collationibus: octavo de moribus ad menſam, cibique & potus temperantiam pertinentibus: nono de

Digitized by Google

de exercitationibus corporis, ludis & animi relaxationibus: decimo de legibus: undecimo de diſciplina & moribus: duodecimo de abituris a lyceo Ilfeldenſi. Liber itaque eſt rerum optimarum pleniſſimus, qui plura continet, quam prima iſtius facies promittit. Unice vero ſcholaſticæ utilitati, quæ in probis & rectis moribus, in bonæ mentis literis veræque ſapientiæ doctrinis conſpicua eſſe debet, deſtinata eſt.

PETRI ANTONII CORSIGNANI J. C. DE Viris illuſtribus Marſorum liber ſingularis, cui etiam Sanctorum, ac venerabilium vitæ, nec non Marſicanæ Inſcriptiones acceſſerunt.

Romæ, ſumtibus Antonii de Rubeis, 1712, 4.
Alph. 1 pl. 18.

Hiſtoriam Marſorum Mutius Phœbonius jam A. 1688 collegit, & in Catalogo Epiſcoporum Marſorum peculiarem de *Viris Marſorum illuſtribus* librum promiſit, ſed mors intervenit deſtinatis, & ſpem, quam eruditis dederat, prorſus extinxit. Hanc igitur jacturam ut aliquo modo reſarciret Petr. Ant. Corſignanus, & illibatam civium ſuorum memoriam propagaret ad poſteros, iſthunc librum de Viris illuſtribus Marſorum concinnavit, quo, ut ipſe loquitur, *Marſos excellentes homines, tanquam Phœnices e cineribus evocare* adgreſſus eſt. Omnis libri (quem hoc anno denuo Romæ typis ſubjiciendum accepimus) compages e duodecim capitibus contexitur, quorum primum præfationis cauſa confectum eſt, & inſtituti rationem exponit. C. II Marſorum nomen eruit, regionis fines adducit, & quædam antiquarum urbium nomina recenſet. Nomen Marſorum alii a Marſya Phrygum Rege; alii a duce Lydorum ejuſdem nominis; alii a Marſya comite Liberi Patris derivant. Servius Marſos a Circe prognatos, & Marrubios, quaſi ad mare vitam degentes, dictos exiſtimat. His vero omnibus Autor ſententiam præfert, quæ Marronem primum Marſorum ducem huic populo nomen dediſſe aſſerit. Græci Marſos communi aliquo nomine Tuſcos, interdum & ὀφιȣ̃χȣς propter eximiam Serpentum multitudinem, qua eorum regio horruit, vocaverunt.

Hinc

Hinc &, uti Autor memorat, vipera apud Marſos vulgo Maraſſum adpellatur. Quod ſi tamen Plinio, Gellio, Solino aliisque credendum, immunis a peſtifero ſerpentum morſu Marſorum natio fuit, utpote quæ non niſi ſalivam ejuscemodi vulneribus adhibuit, quam ingenitam virtutem Autor medicis herbis, quibus Marſi veſcebantur, & ea regio inprimis abundabat, adſcribit. Omnis autem Marſorum Provincia ab oriente a Pelignis & Veſtinis, ab his Alterno fluvio, ab illis linea ad Appenninum quaſi producta diſtinguitur; a Septentrione Sabini vicini ſunt; ab occidente ab iisdem Sabinis ſeparatur; a meridie autem tractu, qui paulo infra Liris fontes procedit, a Latio dirimitur. Inter antiquas Marſiæ urbes Aquila, Corfinium, & præcipue Sulmo Ovidii Naſonis patria celebratur, de qua etiam Herculis Cioſani opusculum, quod una cum effigie & vita Ovidii Aquilæ An. 1587 prodiit, allegatur. C. III Viros illuſtres ante Chriſti adventum enumerat, inter quos Marro, qui A. U. C. 346 vixit, primum locum obtinet, quem deinde alii excipiunt, quorum in agmine Domitius Poeta, Ovidio & Horatio æqualis, qui bellum Herculis ſeu Amazoniden ſcripſiſſe perhibetur, & Valeria, fœmina illuſtris ac fortis, apparet. C. IV de Viris Illuſtribus P. N. C. agit, quo nomine Bonifacius IV Pontifex, Petr. Raynaldutius Pſeudo-Papa, & Cœleſtinus V intelliguntur. C. V de aliis ſanctis Viris, & C. VI de Viris ſanctis, qui in Marſis morati ſunt, & obierunt, inſcribitur. Ubi Autor more Viris doctis, qui Pontificiæ religioni addicti ſunt, conſueto plurima miracula inſpergit. Sic p. 55 Thomæ a Celano animam multos ex filiis a Purgatorii ergaſtulo tunc dimiſſos ſibi aſſociaſſe ſcribit; p. 66 M. Veſtrium Barbianum vitrum confractum precando iterum reſtituiſſe narrat; p. 97 in oppido Scurculæ ſcamnum, ubi S. Bernardinus Senenſis quievit, adſervari memorat, in quo doloribus cruciati ſtatim convaleſcere putantur. C. VII Cardinales Marſos recenſet, inter quos Cæſar Baronius, qui in ſpiritu matris animam ad ſuperos evolantem vidiſſe creditur, & Julius Mazzarinus eminent, de quo poſtremo notatu dignum, quod haud nudus, ut ceteri homines, ſed tunica quadam, quaſi veſte circumdatus, & cum duobus dentibus in vitam introiverit. C.

Digitized by Google

VIII de Epiſcopis in Marſis natis agit, qui cum Marſicanam, tum alias Eccleſias gubernarunt. C. IX ſiſtit Epiſcopos urbis Celani, quæ caput eſt Marſorum urbium. C. X Viros Celanenſes militia ac titulis illuſtres enarrat. C. XI Viros Celanenſes doctrina inſignes recenſet. C. XII alios viros Marſos doctrina & militia claros adducit, e quibus Leander Galganettus JCtus, Marc. Antonius Coccius Sabellicus, Andreas Argolus Mathematicus, Joh. Argolus, Philippus Guadagnolus, qui juſſu Pontificis Scripturam S. Arabice vertit, & Mutius Phœbonius, ſcriptor Hiſtoriæ Marſorum, celebriores ſunt; reliqui ſcriptores non adeo multum nominis inter eruditos adepti videntur.

NUOVO METODO GEOMETRICO PER TROVARE fra due linee rette date infinite medie continue proporzionali, &c.

i. e.

NOVA METHODUS GEOMETRICA PRO inveniendis mediis continuo proportionalibus infinitis, inter duas rectas datas; Autore PAULO MATTHIA DORIA.

Antverpiæ, apud Chriſtophorum Plantinum, 1715, 4.
Plag. 13 cum fig.

QUi inde ab aliquo tempore inter Italiæ Geometras quosdam turbas excitavit liber, jam ſecundum editus, & ſero tamen ad nos pervenit. Primum enim Auguſtæ apud Danielem Hopper prodiit A. 1714 alio & ordine propoſitionum, & ſtilo. Quæ enim ſuccincte ibi tradita erunt, ea in hac editione, quam non Antverpiæ quidem, ſed in ipſa Italia prodiiſſe perſuaſi ſumus, uberius explicantur, mutata etiam interdum propoſitionum forma & numero corollariorum. Reliqua diverſitas omnis ſub finem præfationis ſatis prolixe ab Autore exponitur. Initium enim illius præfationis fontes errorum aperit, quos perſuaſum ipſi eſt, & omnes committere, qui novis ſe inventis opponunt, & nuper illos Mathematicos commiſiſſe, qui varia nova huic ſolutioni problematis mediarum objecerunt. Indicat autem

Digitized by Google

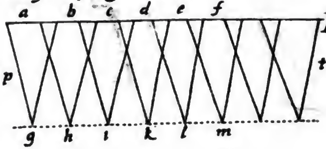

Fig. 4.

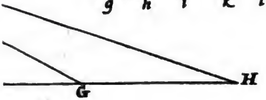

Fig. 1.

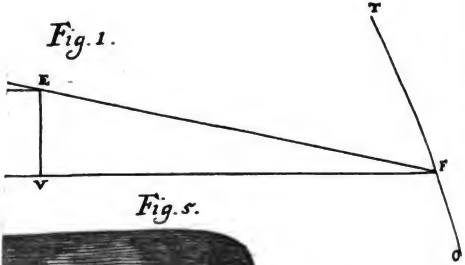
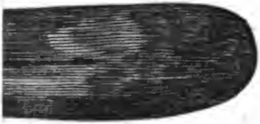

Fig. 5.

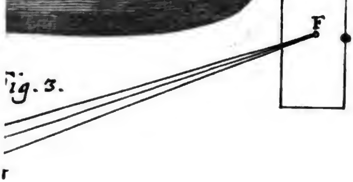

Fig. 3.

Digitized by Google

autem præcipue ſequentes, impetus phantaſiæ, animum præventum, & tumultum commotarum paſſionum. Remedium hiſce aſſignat ſtudium Geometriæ. Vitio tamen methodorum evenire, ut tam pauci fructum e Geometria, qua remedio, capiant. Nihil enim primo tam uſitatum eſſe, quam a ſolvendis problematibus abhorrere, quo fit, ut inveniendi & inventa aliorum examinandi facultatem pauciſſimi conſequantur. Secundo complures Analyſi ſic abuti, ut Syntheticam meditationem prorſus fugientes, in calculi facilem & expeditam praxin ſeſe præcipites dent, & malint in examinandis aliorum inventis calculo agere, quam iis, quæ ſingulorum præconcepta præſtat meditatio. Tertio novas methodos magno numero adoptari non modo idem, quod Algebra, vitii habentes, ſed & alienas a rigore demonſtrationum & ſola approximatione contentas. Deinde poſtquam methodum indiviſibilium ſatis laudavit, Italos reprehendit, quod Cavalerio invideant ſua, & in *aliarum nationum* methodos tam perdite ferantur. Quæ & hic & in ſequentibus de adverſariis præſentis inventi, deque conatibus Autoris dicuntur, ea & in illos duriora, & de ſe ipſo magnifice magis dicta videri poſſint, quam ſcriptorem Mathematicum decet: ſed dandum aliquid rati cothurno linguæ rei potius aggredimur caput.

Inventi ſumma hæc eſt. Deſcripta concipiatur Parabola ABD, Parametro AB, ſitque BQ=3AB, adeoque e Parabolæ natura QH=2, ſi loco AB ſcribatur unitas; porro ſit QC=5 AB, adeoque AC=9, & ergo CD=3. Fiat QL=8, qui cubus eſt QH, & CF=27, qui cubus eſt rectæ CD, & hoc modo producta parabola verſus D, quantum lubet, capiantur cubi ordinatarum intermediarum omnium in ipſis productis, & connectatur terminatio rectilinea BLF &c. quo facto, cubos omnium ad lineas BL, LF &c. terminari Autori perſuaſum eſt, huncque habet pro genuino cuborum loco. v. Prop. 5. 12. TAB. V. Fig. 1.

Eodem modo conſtruendo loca quadrato-quadratorum, & reliquarum potentiarum, facile ſibi iter paratum putat, ad conſtructionem problematis generalem, quam pro unica media ſic expedit. Si inter X & Z quæratur media unica, deſcri-

Digitized by Google

batur Parabola parametro X=AB, axeque producto verſus C, donec AC exceſſerit Z, conſtruatur ACI triangulum æquicrurum, unde erit & BB=AB, & MP=MA, &c. atque adeo ad BI terminabuntur quadrata reſpondentium ordinatarum BB, MN, CD &c. in ipſarum productionibus ſumta, uti explicatur propoſitione 2. Fiat C 10=Z ductisque *rof* & *df* cum AC & CD reſpective parallelis, erit *de* media quæſita, quæ eſt materia propos. 3. Atque hoc idem plane eſt, ac ſumere Ad=Z, erigereque *de*, neque adeo quicquam novi. At nimis nova ſunt, quæ nunc ſequuntur. Inter X & Z deſiderantur mediæ duæ, id eſt, habetur Z pro cubo, X pro unitate. Producatur parabola ABD cum BI, BL, EI &c. locis potentiarum, donec cubus CF, cujusdam ex aſſumtis ordinatæ CD, evaſerit major quam Z. Fiat CV=Z, ductisque ut ante VE & EM, erunt MN & MP, ut radix & quadratum, id eſt, lineæ quæſitæ, quod quidem e figuræ inſpectione ſatis manifeſtum eſt, modo BL, EF &c. fuerit genuinus cuborum locus; ſi Z fuerit minor quam GL, faciendum GX=Z, reliquis ut ante manentibus.

TAB. V. Fig. 2. Porro requiruntur mediæ tres, id eſt, ſit Z quadrato-quadratum, & X unitas, quæruntur radix, quadratum & cubus. Factis iisdem, quibus ante, ſit CVH locus quadrato-quadratorum, fiatque DY=Z, & ductis YV & QV ad AD & DE parallelis, erunt quæſitæ QK, QR, QS, modo CVH verus quadrato-quadratorum CQ cuborum fuerit locus. Et hoc modo progrediendo in infinitum, conſtructio eadem infinitas medias ſuppeditabit, modo loca potentiarum genuina in rectilineis Autoris habeantur.

Et hic quidem, ſi quorundam talis eſt novitas, ut tam parum valeant ad vetera evertenda, ut tuto operoſo ipſorum examine ſuperſedere quis poſſit: hoc ex eorum fortaſſe numero eſt dicendum. Examen ſuſceperunt tamen Auguſtinus Arrianus, publicus in Regio Neapoleos ſtudio Lector, & Nicolaus Galizia, Profeſſor Matheſeos Nepolitanus; porro Anonymus quidam, & pariter ſine nomine Bartholomæus Intieri, proditus vero ab Autore p. 88, quorum omnium objectiones cum reſponſionibus Autoris operi ſubjunguntur. Hyacinthi enim de Chriſtophoro impu-

impugnationes ideo omiſſas ait, quod cum reliquis coinciderent. Omnes autem in oppugnando cuborum loco verſantur. Et Auguſtinus quidem Arianus, Nicolausque Galizia prima objectione negant præcipuum momentum indirectæ demonſtrationis allatæ pro loco cuborum ad propos. 5. Summa demonſtrationis hæc eſt: CF, QL, BB ſunt cubi per conſtructionem; ſi ergo intermediarum ordinatarum cubi reſpectivi non ad BL & LF terminantur, intra vel extra cadent; quod ſane certiſſimum eſt. At ſi extra cadere dicantur, qui inter QL & CF v. c. interſunt, quum major ſequens continuo ſit præcedente, ob ordinatas verſus CD majores; ea, quæ proxime præcedit CF, ipſam CF excedet: & eodem modo, ſi intus cadere dicantur regrediendo a CF ad PL, ſequi putat Autor, eam, quæ proxima eſt ipſi QL, hac utique eſſe minorem. Opponentes utrumque negant inſtando, quæ ad KL & TF terminantur ordinatarum productiones, & extra BL, LF, cadere, & eas quæ ipſis QL, CF, proximæ ſunt, non facere majores ipſis QL, CF, reſpective, nec ſecundo caſu ultimas earum, quæ ad LS & FO terminantur, & intra angulos CFO, QLS, cadunt, minores eſſe ipſis CF, QL &c. Cui addi poterat, differentias productarum ordinatarum extra vel intra BL & LF cubos terminantium, poſſe decreſcere, neque illa incommoda ſequi, niſi ſupponatur differentiarum æqualitas, quod idem eſt, ac ſupponere id, quod probari oportebat. Secunda objectio eorundem ad incommodum ducit. Idem agit tertia Anonymi, quanquam ratione aliquantum diverſa. Bartolemæus Intieri calculo generali oſtendit, locum cuborum non rectam eſſe, ſed parabolam cubicam. Quibus omnibus idem fere obtigit reſponſi. Nam præter diſtinctionem inter id, quod rectis convenit qua talibus & qua cubis, & novas ſatisque longas demonſtrationes loci cuborum rectilinei ad I & III objectiones allatas, ſola excuſatio reſtat, opponentes conſiderare Parabolam in alia geneſeos hypotheſi, quam qua utitur Autor. Qui ipſo affirmat, pro generationum diverſitate contrarias Parabolæ eſſe poſſe proprietates, ſeu potius, quod juxta unam generationem certiſſimum eſt, id in incommoda ducere, ſi juxta aliam exigatur; quod quantum conveniat cum uniformi non

TAB. V. Fig. 1.

Digitized by Google

extenſorum tantum, ſed & rei cujusvis natura, alii judicaverint.

Quibus de cetero volupe fuerit ideam formare totius inventionis, & generationem Parabolæ perſpicere, ad quam ubique provocat Autor: ii conſilium ejus omne percipient e ſequentibus, quibus innotuit nobis, per ſchedam ex Italia una cum libro transmiſſum. Deprehendit ſcilicet, parabolæ geneſin, qualem exhibuit Galilæus, Apollonianæ multum præſtare, in qua quippe unitas ſeu parameter non tantum per lineam ſed & per numerum exponitur, perinde ac ordinatæ integris 2, 3, 4 &c. deſignatæ, quæ ad determinata axis puncta ducuntur, & a vertice diſtantias habent ſequentibus 1, 4, 9, 16 &c. exprimendas. Quibus quidem commodis omnino carere Autori videtur Apolloniana conſtructio, quæ quippe ad numeros non attendit. Exiſtimavit igitur Autor, uti duæ mediæ quantitates in numeris ideo habentur, quod habeatur expreſſa numero unitas, ſic ope deſcriptæ hac methodo parabolæ, in qua & unitas & ordinatæ linea & numero explicantur, haberi poſſe medias duas & infinitas. Tandem inter commoda iſtius geneſeos haud ultimum eſſe invenit, quod linea numeri loco poſſit adhiberi, & quod ordinatæ interceptæ infinitæ haberi poſſint ope methodi indiviſibilium, inter illas, quæ numero exponuntur. Arte rem peragit ſequente. Principio in prima propoſitione geneſin iſtam parabolæ docet, & interceptas inter illas ordinatas, quæ numero exprimuntur, numero explicari eadem ſervata parametro non poſſe, in prima conſideratione ſubjuncta propoſitioni oſtendit, quanquam mutata parametro perfacile exponantur. Deinde unitate & ordinatis, quæ numero exponuntur, tanquam limitibus utitur intermediarum, eave re quadrata in numeris obtinet 1,4,9&c. ad hypotenuſam trianguli æquicruri terminata, & limites conſtituentia quadratorum interceptorum & irrationalium, uti e prop. ſecunda patet, mediamq; unam his poſitis invenit, ut ſupra commemoratum eſt, propoſitione tertia. Porro ordinatis numero ſic expreſſis utitur ad parabolam planam inveniendam, quæ reſpectu ordinatæ datæ, non autem cujusvis, officium cubicæ faciat, ut adeo nova parabola opus ſit ad

ha-

habendum cubum ordinatæ cujusvis, ut patet e propoſ. quarta, & ad conſtruendos cubos 1, 8, 27, &c. qui limites ſunt interceptorum, horumq; integrum locum determinandum, quod ſuo modo exequitur Autor prop. quinta. Ex iisdem tandem cubis ad hypotenuſam æquicruri terminatis & limitum inſtar aſſumtis infinitos ad eandem cubos terminari oſtendere ſuſcipit, quo poſitive demonſtret prop. 12, quod in quinta negative tentaverat. Ut adeo in univerſum quatuor in locis propoſitionis primariæ demonſtrationem tentaverit Autor, prop. 5, 12 & cor. 2 hujus: item in reſponſionibus ad objectiones p. 72, 73, 74, 75.

Ceterum quæ propoſitionibus ſubjungitur epiſtola ad Antonium Monforte meditata quædam continet circa differentias potentiarum ſuperiorum, at numerice, id eſt, particulariter expedita. Alia eſt ſub finem operis addita epiſtola Antonii Monforte ad Autorem, quæ in probanda & extollenda inventione Doriana occupatur. Quæ vero ab Autore ſeorſim edita eſt epiſtola, ſcripta 11 Aprilis 1716 ad Paulum Franconem Marchionem de Salcito, id agit, ut conſectaria quædam explicet, quæ e *Nova Methodo* deducuntur, circa parabolas generum ſuperiorum. Cum enim Cl. Autori perſuaſum ſit, potentias ordinatarum terminari ad rectas, aliter exiſtimare non poterat, quam Parabolas altiores, quas omnes hactenus Geometræ pro curvis habuere, curvas non eſſe, ſed particulas aut fruſta hypotenuſarum diverſorum triangulorum rectangulorum. Uti igitur in conſideratione ad prop. undecimam novæ methodi, parabolam vulgarem curvam ait eſſe, ex indefinito rectarum numero compoſitam, quas rectas pro hypotenuſis habet indefinitorum numero truncorum triangularium: ſic prima propoſitione & iis quibus abſolvitur epiſtola omnibus, altiores omnes eo modo ex hypotenuſis componi, ſatagit oſtendere, quo in conſtruendis rectilineis ſupra explicatis fuerat uſus. Qui horum omnium accuratius examen inſtituent, quod nobis jam permiſſum non eſt, ii, ſi aliunde non innotuit ipſis, deprehendent veritatem eorum quæ A. 1686 p. 298 horum Actorum leguntur, *Sed Geometria Indiviſibilium Cavallerii Scientiæ renaſcentis non niſi infantia fuit; multumque ex methodis aliarum nationum* ſubſidii eſſe petendum, niſi quis velit a via aberrare.

NO-

Digitized by Google

NOTANDA CIRCA THEORIAM COLORUM *Nevvtonianam.*

IN Actis A. 1713 p. 447 monuimus, multos optare, ut Vir ſummus, *Nevvtonus* mentem ſuam aperire dignetur de difficultate ab ingenioſiſſimo *Mariotto* ejus colorum theoriæ objecta. *Mariottus* ſcilicet contendit, lumen coloratum per refractionem in priſmate trigono factam productum iterata refractione in alios colores ex parte mutari, quod tamen vi theoriæ *Newtonianæ* immutabile eſſe debebat. Cum hæc legeret *Newtonus*, difficultatem e medio ſublaturus experimenta, quibus theoria ipſius confirmatur, juxta methodum ſuam per J. T. *Deſaguliers*, Societatis Regiæ Sodalem, coram illuſtri hac Societate iterari curavit, qui eadem poſtea coram *Monmortio* aliisque Academiæ Regiæ Scientiarum Sociis felici cum ſucceſſu repetiit. Inde apparet, radios luminis eſſe omnino heterogeneos & pro diverſitate coloris diverſos admittere refrangibilitatis atque reflexibilitatis gradus, & colores vere primitivos per refractionem in alios minime mutari poſſe. Ratio vero, cur *Mariotto* non ſucceſſerit experimentum, hæc redditur, quod colores per refractionem in priſmate factam productos falſo habuerit pro primitivis, cum per eam radii heterogenei non prorſus a ſe invicem ſeparentur, atque methodum ignoraverit eos ſufficienter a ſe invicem ſeparandi. Primum nimirum eandem publicavit *Newtonus* in Optica prop. 4 lib. & *Deſaguliers* teſtatur, deſcriptionem ibi traditam ſibi ſuffeciſſe ad experimenta cum ſucceſſu capienda. Succeſſus experimentorum claret ex Transactionibus Anglicanis Anni 1716, ubi Num. 348 p. 435 & ſeqq. ſingula diſtincte deſcribuntur, quæ coram Societate Regia ad nutum *Newtoni* iteravit. Nos operæ pretium judicamus, ut methodum ſeparandi a ſe invicem heterogeneos luminis compoſiti radios ex Optica *Newtoniana* huc tranſcribamus. In Solis radio per parvum rotundumque foramen in cubiculum tenebricoſum immiſſo lens M N intervallo circiter decem duodecimorum pedum a feneſtra erigatur, qua foraminis imago I ſuper chartæ albæ plagulam ultra lentem collocatam diſtincta depingatur. Deinde proxime poſt lentem M N priſma vitreum

TAB. V. Fig. 3.

ABC

ABC interponatur, quo lumen trajectum refringatur ab I ad ali-
am chartam pt, ibique rotunda imago I convertatur in oblon-
gam pt. Movenda autem eſt charta ultro citroque usque eo,
donec charta & priſma juſto inter ſe ſpatio diſtent, quo rectili-
nea imaginis latera quam maxime diſtincta appareant, ſine ulla
penumbra. Ea imago pt conſtat ex circulis ag, bh, ci, dk, el,
in una eademque recta ordine continuo diſpoſitis, qui ſinguli
æquales ſunt circulo I & conſequenter foramini F magnitudine
reſpondent. Quamobrem minuendo id foramen hi circuli,
iisdem adhuc manentibus centrorum intervallis, in quam li-
buerit parvitatem contrahi poterunt, indeque obtinebitur radi-
orum mixtura in imagine pt tam parva, quam ipſi cupimus.
Loco rotundi foraminis F melius adhibetur oblongum, forma
oblongi parallelogrammi, cujus longitudo parallela ſit priſma-
ti ABC & unciæ unius aut duarum, latitudo ſolummodo $\frac{1}{10}$ aut TAB. V.
$\frac{1}{20}$ unciæ. Poteſt etiam adhiberi foramen triangulum, binis Fig. 4.
lateribus inter ſe æqualibus, cujus baſis e. gr. circiter $\frac{1}{10}$ unciæ,
altitudo uncia una aut plus eo. Etenim hoc pacto, ſi priſma-
tis axis ſit parallelus ad trianguli perpendicularem, imago pt
jam compoſita erit ex triangulis æquicruris ag, bh, ci, dk, el,
fm &c. aliisque innumeris intermediis triangulis, foramini tri-
angulari forma & magnitudine reſpondentibus & inter duas li-
neas parallelas af & gm ordine continuo diſpoſitis. Quare lu-
men a latere obſcuriori gm erit plane ſimpliciſſimum, a clariori
af aliquantum compoſitum, ut adeo in utroque varia experi-
menta una capere liceat. In hujusmodi experimentis cubicu-
lum eſſe debet maxime tenebricoſum, lens bona, qualis in tu-
bis adhiberi ſolet, priſma angulo longiori, puta 70 graduum, be-
neque factum ex vitro bullis venulisque immuni, & faciebus
accurate planis, ſumma item cum cura perpolitum, quo modo
lentes tuborum poliuntur. Priſmatis præterea acies angulatæ
lentisque extremitates, quatenus irregularem aliquam refracti-
onem efficere poſſint, charta nigra agglutinata obtegi debent,
radiique ſolaris in cubiculum transmiſſi lumen id omne, quod
ad experimentum erit inutile, charta nigra aliove aliquo ni-

Digitized by Google

gro objecto corpore omnino intercipiendum eſt. Denique quia priſmata apta difficillime comparantur, utendum eſt vaſis ex ſpeculorum confractorum partibus in formam priſmatum, concluſa intus aqua pluvia, compactis, & ad augendam refractionem aqua Sacharo Saturni copioſe imbui poteſt.

Bericht von Egyptiſchen Mumien ꝛc.

h. e.

MUMIOGRAPHIA MEDICA, SEU NARRAtio de Mumiis Ægytiacis, ſpeciatim de Mumia in officina pharmacevtica Gothana aulica proſtante, variisque in illa repertis idolis & icunculis hieroglyphicis; Autore CHRISTIANO HERZOG, Pharmacopola aulico Gothano.

Gothæ, typis Reyherianis, 1717, 8.
Plag. 10 & Tab. æn. 1.

AD Sereniſſimum Ducem Saxo-Gothanum ſcriptus eſt hic libellus, quem rei medicæ conſtituendæ & a Ludoviciana accuſatione vindicandæ autorem, & vicinis exemplo fuiſſe ſignificat in limine; utpote cujus ſtatuta medica Gothana cum adjectis pharmacorum pretiis aliis talium legum publicandarum occaſio fuerint, & pene norma. Nec diſſimulatur, tanti Principis clementiam cauſam extitiſſe Autori ornandi diligentius corpus ſuum pharmacevticum, providendique, ne quid medico uſui ſervientium rerum deſit; atque eo conſilio comparatum eſſe Ægyptiacum cadaver humanum, quod vulgo *mumia* appellatur, idque notæ melioris: quod hoc libello oſtenditur. Caput I generatim Ægyptiacarum mumiarum notitiam aperit, pollincturæ in ſacris literis veſtigia notat, ſepeliendi apud Ægyptios ritum ab Herodoto & Diodoro Siculo, aliisque Græcis, & Latinis ſcriptoribus commemoratum, recenſet; obſervatque, primos Chriſtianos pollincturæ Ægyptiacæ quosdam ritus imitatos eſſe: pollinctorum autem corporum uſum medicum introduxiſſe Arabes, & cum arte medica Europæis nationi-

Digitized by Google

onibus tradidiſſe. Ibidem integrorum cadaverum, cum omni apparatu & ornatu ſepulchrali, ex Ægypto in Europam translatorum occaſio notatur; & memorantur exempla ſcriptis illuſtrata Struppii, Kircheri, Gryphii, Kettneri, qui ex inſtituto de Mumiis commentati ſunt; nec non aliorum ſcriptorum, qui paſſim mumiarum rationem habuerunt. Caput II deſcribit mumiam Gothanam, & curatioris illi impenſæ pollincturæ ſigna indubitata. Hic diverſitas pollincturæ ab Herodoto & Diodoro Siculo inculcata probatur comparatione materiæ mumiæ Gothanæ cum fragmentis vulgaribus, & confirmatur autoritate D. Caſpari Ratzebergeri, qui in Herbario vivo, inſigni opere manuſcripto bibliothecæ Irenopetreæ, illam differentiam obſervavit: oſtenditurque, nec vulgaribus fragmentis deeſſe virtutem, nec corrumpendi ea, vel permutandi cum alio mumiarum genere, quod fieri contendunt hujus medicamenti oſores, cuiquam eſſe cauſam in tanta genuinarum mumiarum copia, & vilitate; harumque fragmenta vulgaria, quæ in officinis pharmacevticis proſtant, non temere eſſe contemnenda, propter piſſaſphaltam, ſingulari medicandi facultate præditum bitumen, quod vilioris etiam pollincturæ materia fuit; fieri etiam poſſe, ut, quæ vulgo proſtant, fragmenta curatius conditorum corporum particulas habeant, & integra corpora vilioris minusque ſumtuoſæ pollincturæ opus ſint. Optimæ notæ mumiam eſſe Gothanam, poſtquam hujus magnitudo & facies externa colorque deſcripta ſunt, probatur ex ejus odore, auro inductis unguibus, gemmis pluribus, idolorum & myſteriorum Ægyptiacorum hieroglyphicis ſimulacris ſub brachiis manibusque in pectore percuſſo repertis, maxime autem ex inſtrumento ſingulari, in abdomine cum ſiliqua & maſſa adhuc tractabili gravis odoris invento. Hujus generis & notæ mumiam nondum obſervatam, atque in uno corpore tot, & tam pretioſæ materiæ ſimulacra, resque rariſſimas, ac ipſum, quod Autor ſuſpicatur, ab Herodoto deſcriptum lapidem Æthiopicum, aperiendis cadaveribus, forſan etiam in ipſa pollinctura vinciendis, & ligandis adhibitum, a nullo adhuc ſcriptore de hujus generis

 anti-

Digitized by Google

TAB. V. Fig. 5. antiquitatibus notatum, documento eſſe contenditur, curatiſſimæ pollincturæ cadaveris nobilis, ac ſacræ originis: ſiliquam acaciæ fructum, vulgo *Sant*, vel *Caehia*, aut *Sesban*, vel *Sophira* fuiſſe, ex Proſperi Alpini deſcriptione harum plantarum in Tractatu *de plantis Ægypti* colligitur: cujus & autoritate probatur, non defuiſſe Ægyptiis opobalſamum ipſum, quod ad perficiendam pollincturam ſumtuoſiorem potuerint adhibere, & hic adhibuiſſe videantur. Refelluntur his documentis Nardius, & Grew: qui ſolo aſphalto imbuendis coquendisque cadaveribus totam pollincturam peractam fuiſſe affirmarunt; atque huic Gothanæ inſignis vetuſtas, ultra Cambyſis tempora excurrens, aſſeritur. Caput III expendit ſignificationem in Gothana mumia repertorum hieroglyphicorum ſimulacrorum. Negatur literarum inſtar ſignificare notas iſtas hieroglyphicas, vel tempus, nomen, ortum, dignitatemve defunctorum prodere; atque recentioris ævi fuiſſe repræſentata a Della Valle literata mumiæ inſcriptio arguitur, ex quo contra ritum veterum Ægyptiorum a ſiniſtra ad dextram ducta literatura Coptica invaluit, quam illa refert inſcriptio. Quid autem ſibi velint ſepulcris & ſepulcralibus faſciis inſcripti, expreſſique gemmis, vel ære, vel opere figulino characteres, ignoratum fuiſſe demonſtratur per plura ſecula, & falſo explicatum ab Hermapione apud Ammianum Marcellinum, libro XVI cap. 4 Rameſſenſem obeliſcum deſcribentem; ex parte inveſtigatum conjectumque ab Horo Apolline, Clemente Alexandrino, Diodoro Siculo, Epiphanio, Sympoſio, Pierio Valerio, clarius explanatum tandem ab Athanaſio Kirchero: e cujus ſententia vota precesque pro defunctis contineant feralia illa ſigna hieroglyphica, atque, ut rata illa ſint, efficiant, maxime ſi conſtent ex materia vel lapidibus, quibus inſita credatur vis & facultas trahendi ad vota numen divinum. Delectari hoc errore mortales, monetur, ferrique ſua ſponte ad præſtigias theurgicas. Inſitum humano ingenio vitium eſſe, malle numen facere, quam verum colere; ut ſuis poſſit aptum fingere cupiditatibus, fictoque abuti ad libidinem, inveniſſe primos gentium patres docendi ſubſidia, rerum cœleſti-

Digitized by Google

rum ſigna illa hieroglyphica;his poſteros divini Numinis n⟨o⟩men atq; vim tribuiſſe, pro fingendi vanitate & mentiendi libidine, idq; initio ſub ſpecie non mala,& propter cauſam ipſis probabilem, ſed paulo poſt donata religione licentia ad omnem ſuperſtitionis turpitudinem provectos eſſe.Hoc pacto deceptos Iſraelitas,nec præſentiſſimi Numinis veri documentis clariſſimis ab illa inſania theurgica potuiſſe revocari: ac ideo Moſaico interdicto ſublatum omnem ſimulacrorum uſum;atque Ezechielem VIII, 6 ſeqq. tantum non nomine Ægyptiorum accuſare hieroglyphica.Oſtenſo ſuperſtitionis & corruptæ veterum ſapientiæ fonte & origine,tranſitur ad explicationem in Gothana mumia repertorum LXXII hieroglyphicorum amuletorum, &, quid horum ſingula ſignificent, eruitur ex obeliſcis & inſcriptionibus hieroglyphicis Kircherianis,notaturque, ubi Gothana explicata inveniantur. Quid autem univerſa, tanquam in contextu, ſignificent, conjicere poſſe affirmatur, quotquot verſati ſint in noſcendis placitis Ægyptiorum, Chaldæorum, Cabbaliſtarum, Pythagoræ & Platonicorum; atque his conſentanea conjectura de horum contextu, ac ſenſu, ad ſalutem animæ defuncti cadaveris pertinente, proponitur, & eruditis excutienda commendatur. Caput IV ſingulorum lapidum hieroglyphice effictorum naturam explicat, indicatque ſpeciatim eorum genera, figuram, & pondus.Nimirum ex lapide Lazuli orientalis in Gothana mumia repertas eſſe imagines Iſidis tres, Apidis unam, Oſiridis unum, vas Niloticum unum, columnas Iſiacas duas, rhombum unam,vas Niloticum rotundum unum,Hori baculos minores duos, ſphæras duas: ex Jaſpide Harpocratis imagines duas, Apidis unam, columnam Iſiacam unam, vaſa Nilotica rotunda duo, baculos minores duos, ſphæras duas: ex Achate ſubviridi imagines Apidis tres, ranæ unam, Oſiridis unam, vas Niloticum unum, baculos duos: ex nigro imaginem Canopi unam, Apidis duas, Oſiridis duas, amuletum piſci ſimile unum, ligonem cum cruce unum, altaria duo, pyramida unam, baculos minores tres, ſphæras duas: ex variegato lucidiore imagines Apidis duas: ex obſcuriore imaginem Apidis unam, tabulas nu-

das duas, amuletum piſci ſimile unum, menſam unam, vas Niloticum unum, columnam Iſiacam unam, baculum majorem unum, rhombum unum: ex alabaſtro imaginem Hori unam, Apidis duas, ranam unam, Oſiridis imaginem unam, tabulam nudam unam, amuleta piſcibus ſimilia duo, vas Niloticum unum, rhombos duos, vas Niloticum rotundum unum: ex lapide duriſſimo nigro, forſan Herodoti Æthiopico, ſingulare illud ſupra memoratum in Schemate n. 73 ſignatum inſtrumentum. Caput V materiæ medicæ, quæ ex Ægytiorum ſepulcris petitur, naturam excutit, contenditq;, veram eſſe D. Gabr. Clauderi ſententiam, qui in Methodo balſamandi c. 4 ſcripſerat: *Corpora hæc mumiſata aliter fere æſtimare non valeo, quam pro thecis & capſulis mixturarum balſamicarum egregiarum in locis ſuis natalibus curioſe compoſitarum transportatoriis*: adeo ut materiam hanc medicam non magis ingratam efficere debeat, quod in ea de homine ſupereſt, quam vina exotica, quibus deferantur pelles beſtiarum rite præparatæ. Id confirmatur autoritate Struppii, & etymologia vocis mumiæ genuina, ex Kæmpfferi Amœnitatibus exoticis p. 316 depromta: qui cum Struppio rebus ex minerali regno petitis, ille nempe perſico bitumini, hic Germanorum oſteocollæ, Mumiæ nomen tribuit. Junckenium etiam in Chimia experimentali p. 74 ed. 1702 non obſcure ſtatuiſſe, Ægyptiorum pollinctura non humanam carnem conditam; ſed cutem & oſſa in thecas & receptacula aromatum, reſinæ & bituminis nobilioris fuiſſe præparata. Hinc vel propter hæc, ſi illa etiam, aromata videlicet defuerint (quæ quomodo in Ægypto deeſſe potuerint, non appareat) non contemnendas eſſe Mumias demonſtratur, redditurque ratio, cur hæ Aſphalti magis, quam aromatum referant odorem. Refelluntur, qui ideo negant, alio, quam aſphalto, medicamine ulla corpora fuiſſe condita, vel particulas, quæ vulgo proſtant, aliud quid eſſe, quam tale bitumen; idque vel exemplo mumiæ Gothanæ, & rationibus pluribus: quibus contrariæ deſcriptiones & ſententiæ de mumiis Myrepſi, Martinii, Matthioli, Cordi, Fuchſii & horum autoritatem ſecutorum ſcriptorum pharmaceuticorum notantur &

TAB. V. Fig. 5.

excu-

excutiuntur. Expenduntur & conſilia Matthioli, Fuchſii & Schrœderi, nec non Paracelſi, de nova ratione mumiarum præparandarum, & quicquid Lucius & ſectatores de mumialibus medicamentis & effectibus tradunt, commemoratur. Caput VI. exponit verarum & Ægyptiacarum mumiarum facultates medicas, propter quas Struppius illas medicamentum *diacatholicon* appellat, & Fuchſius, qui in Paradoxis illas valde improbaverat, ipſe in praxi medica præſcribit; atque harum facultatum rationes inveſtigat, memoratque veterum Ægyptiorum panaceam a Kirchero ex Arabico Autore, Ebn Rhodam, deſcriptam. Caput VII uſum mumiæ Ægyptiacæ repræſentat, olim Regi Galliarum Franciſco maxime commendatum, deinde improbatum a Galenicis, ſed retentum tamen in praxi: quod plurium formularum exemplis oſtenditur, ab illis ipſis præſcriptarum, qui hoc medicamentum damnant. His opponitur Schrœckii & Wedelii autoritas. Cur autem apud ipſos Ægyptios hodie non habeat uſum medicum eorum mumia, ex Proſperi Alpini de medicina Ægyptiorum libris Lectori expendendum relinquitur. Ceterum integrum libellum, qui eruditis animadverſionibus paſſim refertus eſt, perlegiſſe neminem pœnitebit.

HISTOIRE ET REGLES DE LA POESIE FRANCOISE.

i. e.

HISTORIA ET REGULÆ POESEOS Gallicæ.

Amſtelodami, apud Steph. Roger, 1717, 12.

Plag. 11.

AUtor opuſculi, *Mervesin*, poſt præmiſſam brevem Poeſeos Græcæ Romanæque hiſtoriam, p. 30 ſuæ gentis in carminibus componendis ſtudia enarrat. Monet igitur, Bardos, a Bardo V Rege Gallorum appellatos, primos panxiſſe poemata, quos ſecuti Druides, univerſam ſui juris & cultus religioſi ſcientiam carminibus comprehendebant. Sequioribus autem temporibus

bus Gothi, quorum Runæ celebratiſſimæ ſunt, facta in Gallias irruptione, ſecum rythmos concinnandi artificium inferebant. Attamen fatetur Autor, non adeo inſignes ſub Merovingis progreſſus Poeſin feciſſe: ſoli fere *Fatiſta*, qui carmina pro concione in ſaltationum gratiam decantabant, ſtudium Poeſeos colebant, & a Regibus ipſis lubenter audiebantur. Ad Carolingorum itaque tempora progreditur, quibus non eadem ſemper fortuna Poeſis uſa eſt. Artifices inter laudat *Elinandum de Beauboiſis* ſub Ludovico VIII, *Thibaut* Campaniæ Gallicæ Comitem, Poetam & Poetarum patronum, & alios. Scriptorum, quæ Romana vocantur, originem porro p. 49 exponit, refertque, hoc nomine olim in Gallia poemata Romano ſermone facta fuiſſe appellata; in quibus cum fictiones & allegoriæ dominarentur, tandem non poemata ſolum ſimilia, ſed & proſaica ſcripta, hiſtorias, multis ſymbolis & fictionibus involutas, complexa, ita fuerunt cognominata. Hinc ordine explicat, quinam ſubſequentibus temporibus Poetæ claruerint, & in quo præcipue genere præ reliquis excelluerint. Suntque *Alanus*, Carolo VII a ſecretis, quem aliquando ſecure dormientem Margaretha Regis filia, laudans oris & poematum ſuavitatem, oſculata eſt, *Franciſcus Villon* ſub Lud. XI, *Octavianus a S. Gelaſio*, *Margaretha Valeſia*; ſoror Franciſci Regis & Poetis, tum *Clemens Marot*, *Du Belay*, *Michael Pourré*, omnes coævi ſub Franciſco I, *Petrus Ronſardus*, *a S. Gelaſio*, *Frenaye*, qui primus Idyllia in Gallia ſcripſit, *Paſquier*, *Beleau*, *Stephanus Jodellus*, *Doratus* ſub Henrico II, *Deſportes*, *Balſac*, *Bartas*, *Paſſeratius*, *Bertaud* ſub Carolo XI, Denique recentiores, qui ſub Ludovico XIV celebritatem nominis adepti ſunt, quorum plerorumque nec nobis ignota ſunt nomina, addit, & p. 219 brevem Poeſeos Gallicæ regularum explicationem affert; in qua de ſyllabarum numero, nexu, rythmis, carminumque diverſitate agitur.

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Junii, Anno MDCCXVII.

Der Königl. Däniſchen Mißionarien aus Oſt-Indien eingeſandte ausführl. Berichte ꝛc.

i. e.

MISSIONARIORUM REGIS DANIÆ RELAtiones octo, de rebus a ſe inter Indos Chriſtianæ religionis ſtabiliendæ cauſa geſtis.

Halæ, typis Orphanotrophii, 1715, 8.

CONTINUATIO RELATIONUM HARUM NONA & DECIMA.

Ibidem, 1716, 8.

CONTINUATIO RELATIONUM HARUM UNDECIMA.

Ibidem, 1717, 8.

Alph. 5 pl. 9.

TRanquebarem in Coromandelino littore auſpiciis *CHRISTIANI* Regis A. clↄ Iↄcxx a Tanſchurenſi Principe commerciorum cauſa Dani obtinuerant. Chriſtianæ vero rei ſtabiliendæ cauſa nihil usque ab iſto tempore geri & ſuſcipi in iis regionibus potuerat. Quæ res *FRIDERICUM* Regem, qui nunc magna conſummatiſſimi Principis gloria Danos & Norvagos regit, etiamnum juvenem ad miſericordiam commovit, ut ſæpius conſilium iniret, quibus modis afflictæ graviſſimis tenebris gentilitati opem ferre poſſet. Poſtquam igitur ſalutarem multis & optabilem principatum auſpicatus eſt, in eam cogitationem totus incubuit, & communicata re cum Franciſco Julio Ludekenio beatiſſimo viro, Bartholomæum Zigenbalgium & Henricum Plutſchovium A. clↄ Iↄ ccv Tranquebarem miſit, qui Indorum animos tentarent. Hæc fuerunt initia ſalutaris expeditionis, poſt quæ, quanta ſolicitudine, quo zelo eam adjutam ſapientiſſimus Princeps voluerit, ex

 his

his relationibus manifeſtum eſſe poteſt. Nos tamen hæc non prædicare, quoniam auguſtiora ſunt multo, quam ut id fieri hoc loco poſſit, ſed tantum recenſere tam inſigne & memorabile ſanctiſſimæ cogitationis exemplum conſtituimus. Pro hoc facto dabit Deus Regi felicitatem, diuturnitatem & quæ votis ſubditorum & bonorum omnium poſci ſolent, ut quæ juvenis in cauſa Dei exorſus eſt, ea multum aucta ſenex videat, tuendaque ad omnem poſteritatem transmittat.

Hafnia profecti Miſſionarii Tranquebarem A. clↃ Ↄ ccvi tenuerunt. A quo tempore literis ad amicos ſcriptis, quæ a ſe geſta aut animadverſa notataque fuerant, expoſuerunt; quarum aliquæ Berolini, ceteræ Halæ prodierunt ſingulis fere annis. Quia autem multa ſane continent, ex quibus cum Chriſtianæ rei incrementa & Indorum ſuperſtitionem cognoſcimus, tum ipſam etiam eruditionem noſtrorum hominum augeri videmus, tria hæc capita ſpeciatim ordine pertractabimus. A Luſitanica lingua exorſi in itinere fuerant, ſed Malabaricam, nullis ante id tempus noſtrorum præceptis emollitam ac ne notam quidem Europæis, qui tum Tranquebare agebant, ab ipſis Indis, nec gnaris noſtrorum compendiorum, nec ſatis in Chriſtianos æquis, multo difficilius cognoverunt. Cum tamen ſtudio perviciſſent, ad vertendos libros Europæos animum appulerunt. Itaque primum Enchiridion B. Lutheri interpretati Malabarice, Indis, quos Chriſto obſequentes habebant, expoſuerunt. Primitias A. clↃ Ↄccvii fauſto & ſalutari omine baptizarunt, eodemque anno templum exſtruxerunt & nomine Hieroſolymorum XIX Cal. Sept. magna Chriſtianorum, Mahumetanorum & Indorum frequentia inaugurarunt. Sed quod in inſtitutione puerorum cumprimis magnam ſpem collocatam eſſe viderent, idcirco hoc major erat cura ſcholarum, in quibus Indi ad noſtrorum mores & conſuetudines ipſamque religionem veluti manſueſcerent. Miſſionarii igitur non Chriſtianorum ſolum Europæorum, qui Tranquebare agunt, liberis conſuluerunt, ſed maxime etiam Neophytorum liberos in diſciplinam & curam ſuam ſuſceperunt, ut hi pie adoleſcerent eccleſiæque aliquando adjumento eſſe poſſent. De inſtitutis ſuis & omni diſcipli-

Digitized by Google

ſciplina amicos per literas ſedulo edocuerunt. Cum deinde intimius Malabaricam linguam Zigenbalgius pernoviſſet, vertendis S. Libris noſtris ſe dedidit & A. cIↄ Iↄccviii xvii Cal. Nov. exorſus eſt, die ob ſalutare conſilium æterna digno memoria. Nam cum obtinentem aliquando in Indis religionem Chriſti id maxime evertit, quod ſanctiſſimis Libris noſtris carerent, igitur ab eo nova lux denuo oriri videtur, in quo dudum occiderat. Ita ſane ſexto Seculo Coſmas Ægyptius a navigatione in Indiam Indicopleuſtes dictus, homo non magno judicio, ſed maxima religione & in notandis rebus induſtria, animadverterat multis locis religionem Chriſti periclitari, quod libri ſanctiſſimi negligerentur. Afferemus ipſius verba ex Topographia Chriſtiana f. 342: *πολλοὺς μὲν εὑρήσεις Ἕλληνας πεπιστευκότας καὶ βαπτισθέντας, ἀπιστοῦντας δὲ καὶ ἀγνοοῦντας τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, τοῦτ' ἐστι τὴν Θείαν Γραφὴν, ὡς μὴ ἔχοντας ἔκπαλαι εἰς βάθος ῥίζαν θεοσεβείας καὶ θεμέλιον πίστεως.* Idcirco Pamphilum ſuum ita adhortatur f. 308: *Διὸ παρακαλῶ φιλόχριστε διὰ σοῦ καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας ταύτῃ ἡμῶν τῇ γραφῇ, συνεχῶς ἀναγινώσκειν τὴν Θείαν Γραφὴν, καὶ τὸ ἐκ ταύτης κέρδος καρποῦσθαι, ὠφελεῖν δυνάμενον πάντα ἄνθρωπον τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα.* Erat utique ea res tum Chriſtianis tum ipſis Indis miraculo, cum tandem prodirent, legerenturque libri noſtri, & multo nunc erit magis, cum typis aucti per omnem Indiam veluti ſanctiſſimum ſemen diſpergi poſſunt. Quam difficile autem id opus fuerit, tum ob vertendi conſtantem laborem, tum hoc etiam magis ob ipſius linguæ & gentis genium, ad noſtros ſenſus, cogitationes & mores aliquanto contumacius, arbitrantium eſto judicare. Feliciter tamen, Deo gratia, A. cIↄ Iↄccxi pridie Calend. Maji integrum N. T. converſum Malabarice extabat & dein typis editum eſt Europæis, cujus recenſio mox his Actis inſeretur. Interea & alii libri ſcripti & multum aucta fuerant inſtituta, quibus videbatur res Chriſtiana adjuvari poſſe. Advenerant Joannes Erneſtus Grundler, Joannes Georgius Bœvingus & Polycarpus Jordanus, cum quibus etiam ſubſidia ex Dania & Germania ſubmittebantur & libri aliqui ad bibliothecam iis locis collocandam. Ipſe Zigenbalgius in itinere, quod Madras

 ſuſce-

ſuſceperat, non ſine fructu cum Indis ſæpius fuerat collocutus, cum Brachmanibus commercium literarum inſtituerat, multaque de Chriſtianis S. Thomæ, de Pontificiis & Armenis, quæ Europæorum interſit cognoſcere, annotaverat.

Omni illo tempore non tantum multa laboraverant viri integerrimi, ſed & perpeſſi fuerant, ut non parum in ſanctiſſimo miniſterio impedirentur. Sed cum in Europa res eorum innoteſcerent, in maxima erga Miſſionarios ſtudia complurium animi commovebantur. Ne quid de Germanis dicamus, A. V. Bœhmius, Georgio Daniæ Principi a ſacris, de inſtituto Danicorum Miſſionariorum relationes ediderat dedicatas Societati de propaganda fide in partibus transmarinis, cui tum præerat Thomas Tenniſon Archiepiſcopus Cantuarienſis. Quæ Societas tametſi communibus conſiliis Malabarenſem rem curare non poſſet, quod ſolius Americæ curam commendatam ex inſtituto haberet, tamen privatis ſtudiis adjuvit. Sed Societas de propaganda Chriſti cognitione nullis legibus ad unum aliquod inſtitutum devincta, rem hanc veluti ſuam ſuſcepit & ab eo tempore multum promovit, cui non conſilio ſolum, ſed etiam re & opibus ſuppetias venerunt complures, in quibus magna nomina, ArchiEpiſcopus Cantuarienſis, Academia Cantabrigienſis, Chamberlaynius, alii. Idcirco Miſſionarios Danicos in Societatem ſuam acceperunt Angli, & inter eos Angloſque, qui in India degunt, conjunctionem amicitiamque conciliarunt. Inprimis quod deſcribendis libris multa impenderent Miſſionarii, quos compendio poſſent per typos explicare, eo Societas & typos Tranquebarem miſit & Jonam Finckium arte excudendi inſtitutum. Sed cum in Braſiliam claſſis Anglica vento compulſa ibique a Gallis obſeſſa, deditione in manus hoſtium veniſſet, multa perpeſſus Finckius, & liberatus denique, cum in Indiam pergeret, diem ſupremum obiit. Quo infortunio animi Anglorum nihilo magis debilitati, paulo poſt libros, inſtrumenta Mathematica & argenti aliquid Tranquebarem miſerunt. Quæ cum, ut alia multa, pro Chriſti Deique cauſa Societas ſuſcepit, obſequitur ſane laudabili gentis ſuæ genio, quod in Societate mercatorum Indorum etiam perſpectum eſt, quorum magna fuerunt in hanc rem beneficia.

Cum

Cum hæc ita in Anglia fierent, in ipſa ſede ſanctiſſimorum conſiliorum Daniæ Auguſtiſſimus Princeps omni opera rem cœleſtem adjuvabat. Non tantum quod ſubſidio argentum cum tota Auguſta Domo liberaliter mitteret, ſed quod maxime ſalutaribus inſtitutis tantam rem fundaret & ſtabiliret omniaque obſtacula aboleret. Typographiam ex Germania ſubmittendam & typographos in Indiam tutiſſime avehendos curavit, & cum navis non ſine magna jactura rerum periret naufragio, non omiſit quicquam, quod interciderat una, quin iterum in Indiam ſedulo transmitteret. Eodem tempore libertatem conceſſit Miſſionariis ſine aliorum cenſura libros evulgandi, quod nihil aliquo errore infectum ſcripturos aut edituros eſſe ſciret. Imo ipſe ad Miſſionarios manu ſua ſcripſit, eosque clementiſſime excitavit, qua gratia in Rege nihil poteſt eſſe auguſtius. Atque jam antea Chriſtianus Princeps juventutis, Daniæ ſpes & orbis deliciæ, ad eos ſcripſerat literas magnam pietatem & cœleſtem animum ſpirantes. Utræque in his relationibus extant.

Antequam Miſſionarii hæc & multa alia Europæ in ſe merita & ſtudia cognoſcerent, multis tempeſtatibus jactabantur, ut R. Plutſchovius, Madra navibus Anglicis A. clↄ Iↄccxi profectus, res ſanctæ expeditionis in Dania ipſe curaturus iret. Is deinde reverſus in Indiam non eſt, quo adjumento & conſilio in Europa noſtris eſſet. Nec pervincere tamen potuit, donec ipſe Zigenbalgius ejus rei cauſa in Europam venit. Anno igitur clↄ Iↄccxiv cum Polycarpo Jordano & Neophyto juvene profectus, proximo anno Cal. Junii Bergam in Norvagia tenuit. Hic primum cognovit, ab Auguſtisſimo Rege ante paucos menſes inſtitutum fuiſſe Collegium de propagando curſu Evangelii, quod jam tum de conſiliis & curis ſuis Eccleſiam monuerat. Rebus in Dania & Germania ex ſententia compoſitis, R. Zigenbalgius, Præpoſitus Tranquebarenſis factus, eodem anno in Belgium & Angliam itinere ob hiemis injurias perículoſo profectus, a Societatibus & amicis omnibus amanter acceptus eſt. Nec minus Auguſtisſimum Regem totamq; Auguſtam Domum clementem expertus, menſe Februario ſolvit. Interea Johannes Erneſtus Grundler, qui rem Chriſtianam in India curabat, literas in Europam

Digitized by Google

miſerat, ex quibus multa cognovimus. Præcipue ſpem eſſe, ut aliquando in aulam Tanſchurenſis reguli admittantur, obtineantque libertatem rem Chriſtianam in regno ejus ſtabiliendi.

Ceterum quanto animo, qua cura, qua integritate & prudentia rem cœleſtem agant Reverendi Viri, ex his Relationibus conſtare poteſt. Nec minus ex iisdem conſilia adjuvandæ ejus rei multa experientia probata peti poſſunt. Jucundum autem eſt maxime cognoſcere, gentem omnibus inſtitutis, moribus, opinionibus a nobis mirum in modum alienam Chriſto tamen obſequi. Nec mirari debemus adeo, quod principia multis laboribus & calamitatibus plena exigua ad hunc diem, ſi univerſam gentem cenſeas, meſſe conſecrata ſunt. Ea enim firma & diuturna eſſe ſolent maxime, quæ non tumultuarie congeſta, ſed conſilio & multa arte compoſita a parvis initiis ad ſummam altitudinem adſcendunt. Veluti ipſam religionem Chriſtianam ad hanc dignitatem a minimis initiis profectam eſſe meminimus.

Impedimento rei Chriſtianæ multa eſſe cognoſcimus. Alieni adhuc fuerant a religione Chriſtiana Malabares ob calumniam morum noſtrorum. His obſtaculis ſummotis partim, aut imminutis, duo invenerunt, antiqua ſane & inſidioſa adverſus ſanctiſſimam religionem noſtram munimenta. Jactant enim, Miſſionarios, profectos ex gente ſtolida, omnem ſapientiam ex libris & monumentis ſuis ſuffuratos eſſe: tum vero exiſtimant, ſanctiſſimam quidem eſſe doctrinam & diſciplinam Chriſtianam, ſed ſuam tamen non aliquanto pejorem, eam ſane, quæ ſibi, ut iſta Chriſtianis, ſalutaris eſſe queat. Utrumque vetuſtum convitium. De altero ſatis luculenter conſtat inter omnes, & alterius in mentem venit Joannem Laurentium, Philadelphia Lydum a Photio Cod. C. LXXX argui. Τὴν θρησκείαν, inquit Photius, ὁ ἀνὴρ ἔοικε δεισιδαίμων εἶναι· σέβεται μὲν τὰ Ἑλλήνων καὶ θειάζει. θειάζει δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα, μὴ διδοὺς τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἐκ τοῦ ῥᾴστου συμβαλεῖν, πότερον οὕτω νομίζων θειάζει, ἢ ὡς σκηνῆς. Id in aliis etiam ſcriptoribus eorum temporum noſtri annotarunt.

Quæ

Quæ ad ſuperſtitionem & ſapientiam Indorum pertinent, ex ipſis Brachmanum epiſtolis & ſermonibus accepta ſunt. Ipſe etiam Zigenbalgius de idolis & ſuperſtitione Indorum librum ſcripſit, quem ſimulacris Deorum affabre exornatum Halæ MStum extare accepimus. Ubi etiam librum Malabaricum Nidi Wunpa de moribus, ante annos ſeptingentos verſibus ſcriptum, & a Zigenbalgio Germanice converſum, aſſervari cognovimus, cujus ſola præfatio in his Relationibus edita eſt. Sed ex epiſtolis apparet, gentem non adeo ſapientem eſſe, ut Luciano in Fugitivis ὄλβιον γένος ideo dici debuerit, attamen nec ſtolidam, ut vulgo aliquibus rerum humanarum parum curioſis habita eſt. De Deo & recte & perverſe ſentiunt. Quod de Brachmanum religione olim ſcholaſticus Thebæus obſervaverat & a Palladio Galata perſcriptum eſt, id videmus etiam hodie obtinere. Σεβόμενοι, inquit f. 8, τὸν Θεὸν καὶ γνῶσιν μὲν ἔχοντες οὐχ οὕτως δὲ λεπτὴν, μήτε δὲ διευκρίνειν οὕτω τοὺς τῆς προνοίας λόγους δυνάμενοι. ὅμως εὔχονται ἀδιαλείπτως. εὐχόμενοι κ. τ. λ. Et ſane cum Clearchus Solenſis memoriæ prodidit, Gymnoſophiſtas ἀπογόνους εἶναι τῶν Μάγων, id ex multis quæ Perſæ veteres & Indi etiam adhuc communia habent, confirmari poteſt. Utrique etiam unius Dei aliquem ſenſum habuerunt: Nam ut iis monumentis, ex quibus id de Perſis Thomas Hyde probavit, majorem fidem habeamus quam ſcriptoribus Græcis atque Latinis, quorum auctoritatem Philippus a Turre & Bernhardus Montfaucon; quos honoris cauſa nominamus, obtendunt, ipſi illi auctores Græci nobis imperant, quorum aliqui, qui penitius diſciplinam Magorum cognoverant, Herodotum multa ex ingenio de Perſis confinxiſſe arguerunt, apud Diogenem Laertium. Quid dicamus de vaccarum religione, de principio malo & bono, & ceteris, quæ, quod cum Perſis communia habent, ab his aliquando accepiſſe, merito exiſtimantur. Præter hanc ſuperſtitionem etiam Mahumetana in India obtinet. Sed videntur dubitare Miſſionarii, utrius ſuperſtitionis difficilior ſit futura expugnatio. Altera nullis legibus Chriſtianæ infeſta religioni, ſed faſtuoſa eſt & præ ſuis omnia multum ſpernit: altera ob leges multo eſt impeditior, ſed imbecillior etiam ingenio gentis ad meliora obſequentior is

tior is

tioris. Si quis utique conferat duo utriusque gentis exempla in principe viro Malabare p. 80 & in aliis; tum in Sancto quodam Muhametano p. 622 mirum, quanto major in iſtis humanitas, in Mahumetanis autem faſtus apparet, in hoc certe ſanctitatem propudioſam & peſtilentem profeſſo Muhametano, totius Mahumetanæ gentis impotentia veluti expreſſa & dedicata fuiſſe videtur. Sed hæc malumus ex ipſis Relationibus lectores curioſos cognoſcere. Igitur de iis agemus breviter, quæ ad noſtram eruditionem adjuvandam pertinere diximus. De Chriſtianis S. Thomæ p. 145, 106, 611, alibi, multa tradidit Zigenbalgius, unum tamen, quod de ipſius S. Thomæ in Indiam expeditione in libro aliquo apud Armenum legerat, & p. 198 breviter exponit, mirum in modum cupidos harum rerum excitare poteſt. Ipſa V. R. verba interpretabimur Latine: „Cum Armenis hujus loci (ſub monte S. Thomæ) quibus innotui, familiariter ago, & de fide eorum ex ipſis libris, quos habent, edoctus ſum. ----- Hiſtoriam de S. Gregorio prolixe ex libris enarrarunt, nec minus, quæ de conciliis noverant, ſimilia noſtris. In Hiſtoricis eorum veteribus multa inveni, quæ forſitan in Europa cognitu jucunda & utilia forent. Sed ea Germanice vertere & ad vos mittere, per tempus non licuit. Inter cetera in libro quodam, quem ante annos mille & amplius ſcriptum dicebant, hiſtoriam S. Apoſtoli Thomæ inveni, in qua prolixe exſtabat, eum in India fuiſſe, degiſſe Maliapure & ad religionem Chriſti complures perduxiſſe. Utinam hæc deſcripta aliquando in Europam transmittat V. R. ne, quod metuendum eſt, totus hic liber & ipſa rei memoria in India intercidat. Inter Malabares tres præcipue linguæ obtinent, primam Kerendum, alteram Damul, tertiam Wardagu vocant, ut ipſe Zigenbalgius p. 116 autor eſt. De lingua Kerendum primus Athanaſius Kircherus a Rothio edoctus in China illuſtrata egit, in qua etiam orationem Dominicam Latinam Brachmanicis literis expreſſam evulgavit, quæ poſtea etiam ab A. Müllero Greiffenhagio & nuper a D. Wilkinſio edita eſt. Eam linguam multum celari accepimus, verum, cum perquam antiqua eſſe videatur, res foret non ingrata eruditis, ſi quando per Miſſionari-

narios rectius edocerentur. Damulicæ linguæ Grammaticam V.R. cum Halæ eſſet, edidit, de qua paulo infra. Lingua hæc vulgaris eſt, & quod p. 126 ſcribit, literarum officio jam a multis annis ſervatur. Nobis quidem non tantum Malabaricæ literæ, ſed & Tanguticæ Bengalicæque, (quæ eædem ſunt) & Ceylanenſes ex Brachmanicis originem videntur ducere. A Samaritanis etiam has Eduardus Bernhardus in Tabula literaturæ orbis eruditi deducere voluit, ſed pinguiori Minerva, quam ut ſolebat alias vir mirifici ingenii, in omni illa re verſatus eſt. Ex Perſia autem Brachmanicas literas & Perſicas ex Ægypto denique repetendas eſſe, Vir in his rebus maxime perſpicax, ut in ceteris magni ingenii multæque eruditionis nobis perſuaſit.

Libros habent complures, quos Zigenbalgius in Bibliotheca ſua Malabarica, nondum edita, recenſuit, quæ, vel maxime eruditorum intereſt, ut aliquando prodeat. Excerpta de Lexicis Malabaricis & alia quædam p. 312 in his Relationibus extant. Hiſtoricos de rebus ſuis Malabares in manibus habent, qui non videntur putidi adeo eſſe, quod Perſæ aliqui Indis autoribus in hiſtoriis ſuis uſi ſunt. Medicos libros diligenter legit Zigenbalgius & ex iis de medicina Indorum Germanice commentatus eſt. Qui hæc & multa alia plenius cognoſcere velint, ipſas Relationes Miſſionariorum adeant. Deum autem immortalem communibus votis veneramur, ut hanc ſurgentis in India eccleſiæ ſpem perpetuam eſſe velit, ipſosque Miſſionarios cœlitus incendat, ut Indis omni integritate & ſtudio religionem hanc noſtram unice ſalutarem, expulſa abolitaque ſuperſtitione, impertiantur.

NOVUM TESTAMENTUM DOMINI NOſtri JEſu Chriſti, ex originali textu in linguam Damulicam verſum, in uſum gentis Malabaricæ, opera & ſtudio BARTHOLOMÆI ZIGENBALG & JOH. ERN. GRUNDLERI, Sereniſſimi Daniæ Regis FRIDERICI IV ad Indos Orientales Miſſionariorum.

Tomi II.

Tranquebaræ in littore Coromandelino, typis Malabaricis impreſſit G. Adler, 1714, 1715, 4.
Alph. 3 plag. 16.

AUro quidem ac gemmis, rerumque pretioſarum abundantia felix India æſtimatur: ſed unum illud κειμήλιον, quod valore ſuo theſauros omnes longo poſt ſe intervallo relinquit, adhuc ipſi defuit, videlicet ſalutaris cognitio Jeſu Chriſti. Quamvis enim negari nequeat ampliſſimæ regioni illuminationis gratiam jam olim oblatam, radiosque veritatis in eam ſparſos fuiſſe; tamen, quamdiu caruit verbo Dei ſcripto, quod lingua & characteribus ſuis expreſſum legere poſſet, cognitio veritatis in ſolo Indico non potuit firmas agere radices: potius ſuperſtitio ac ſpiſſa ignorantiæ caligo adhuc prævaluit, neglectoque vero Deo, nefariis India adhæſit Deaſtris. Sed Deus omnium ſpirituum, qui non fruſtra creavit gentes, licet eas juſtiſſimo ſupplicio in concupiſcentiis cordium ſuorum ad impuritatem tradiderit, ſingulari miſericordia Indos noſtro tempore proſequutus eſt, cum animum Sereniſſimi Daniæ Regis, feliciter hodie regnantis, FRIDERICI IV, divinis inſtinctibus inflammavit, ut intra annos abhinc fere duodecim, ut paulo ante diximus, ſemel iterumque miſerit, qui Tranquebaræ & in univerſo littore Coromandelino Indis Evangelium Chriſti adnunciarent. Quod quibus progreſſibus per Dei gratiam hucusque factum fuerit, de eo quidem ipſorum *Miſſionariorum relationes* vernacula lingua ſcriptæ, ac ſucceſſive ab Halenſibus editæ, proſtant. Certe Sereniſſimus Daniæ Rex ſucceſſibus miſſionis Indicæ excitatior factus, ſub finem anni 1714 non ſolum (quod jam pridem in animo habuerat) novam in extremos borealium regionum ſuarum fines inſtituit miſſionem, ad Finmarkios atque Lappos, ethnica caligine adhuc circumfuſos, luce veritatis colluſtrandos; ſed etiam ſingulare *Collegium*, a *Curſu Evangelii promovendo* denominatum, conſtituit, quod utriusque miſſionis negotia (ut laudabiliter jam facit) dirigeret: qua de re plura dicere nihil attinet, cum ipſius jam dicti Collegii illuſtris programma, ſupra memoratis *Relationibus* inſertum, publice exſtet. Potius ad Indicos Miſſionarios revertimur, qui cum neceſſarias inſtituto ſuo linguas,

Digitized by Google

guas, Luſitanicam & Malabaricam addidiciſſent, non contenti, viva, quod ajunt, voce docuiſſe Indos, ſcriptis quoque commiſſum ſibi opus promovere ſtuduerunt, varioſque de religionis Chriſtianæ capitibus libellos partim ipſi compoſuerunt, partim ex Europæis linguis in Damulicum, h. e. Malabaricum idioma transfuderunt. Ex quibus (ut Luſitanice ſcriptos jam tranſeamus) Malabarice prodierunt, *1 Epiſtola ad Malabares, de damnabili illorum idololatria & ethniciſmo*, *2 Catechiſmus*, *3 Cantionale pro Eccleſia recens plantata*, *4 Summarium doctrinæ Chriſtianæ, in uſum Catechumenorum*, & *5 Theologia Chriſtiana in uſum profectiorum*, omnes Tranquebaræ, ſed annis diverſis 1713-1716 editi. Cumprimis vero hic commemoranda eſt *Verſio Novi Teſtamenti Malabarica*, opus ut plane novum, ſic ſi uſum ſpectaveris, prorſus eximium, idque duobus comprehenſum tomis, quorum prior, IV Evangelia & Actus Apoſtolorum continens, Tranquebaræ anno 1714, poſterior vero, Epiſtolas Apoſtolicas ſanctamque complexus Apocalypſin, anno ſequenti, uterque in forma quarta, ille majuſculo Halenſi, hic vero minore Tranquebarenſi charactere, expreſſi ſunt. Ipſum N. Teſtamenti vertendi laborem non prius aggreſſi ſunt Miſſionarii, quam donec Damulicæ linguæ ſufficientes ſibi comparaſſent opes; quo quidem effectum eſt, ut ſtilus Verſionis non adſcititius ſit, ſed nativus, accuratus ac Malabaricæ genti ad intelligendum facilis. Deſudavit autem in ea concinnanda præcipue *Zigenbalgius*, perfecitque auxilio Dei opus die 31 Mart. 1711, quod d. 17 Oct. 1708 occœperat. Fundamenti loco poſuit textum Græcum, fcntes ipſos potius quam rivos conſectatus. Ne tamen ſuo tantum ingenio fideret, in ſubſidium ſimul uſus eſt verſionibus Europæis, Germanica B. Lutheri, Belgica, Danica, Latina & Luſitanica: conſuluit & præſtantiores, quos ad manum habuit, commentarios; inprimis, ſi qua in vertendo textu difficultas ipſi objecta eſſet. Prius autem, quam Verſio ad imprimendum typographo commiſſa fuit, non ſolum *Zigenbalgius* eam diligenter revidit atque polivit, ſed (quod oculos plus videre judicaret, quam oculum) etiam *Grundlero* ad percenſendum commendavit, ut communicatis invicem conſiliis

 & ob-

Digitized by Google

& obſervationibus, tanti res momenti conficeretur. Laudat Methaphraſta idiomatis Malabarici aptitudinem, quæ reddendo textui N. Teſtamenti avthentico tam accommodatum ſit, quam vix ulla Europæarum linguarum: hoc uno tamen contumax fuiſſe dicitur, quod numeris verſiculorum Græcorum non ubique voluerit adſtringi, adeoque interpretem ſubinde coegerit, verſiculos illos, qui Europæis linguis per comma, ſemicolon, aut colon tantummodo diſcreti ſunt, vel in unum compingere, vel ſaltim transponere. Cujus rei cauſam allegat, quod genius linguæ Damulicæ ferat, ut quæ Europæis in principio periodi ponuntur, ea ad finem fere rejiciantur. Præmiſſa eſt operi dedicatoria epiſtola ad Sereniſſimum Daniæ Regem. Gratulamur merito Miſſionariis, quod per Dei gratiam, & ſub auſpiciis tanti Regis, ipſorum induſtria effecerit, ut Indi Novum Teſtamentum jam legere, indeque ad ſalutem ſuam informari poſſint: nec dubitamus, quin adducendæ ad fidem Chriſtianam genti verſio illa ſit magno uſui futura. Optamus autem, ut & Veteris Teſtamenti verſionem Malabaricam, quam, ut & Luſitanicam, itidem ab eis ad impreſſionem parari cognovimus, non minus feliciter conficiant, totamque Indiam luce veritatis, Deo adſiſtente, impleant! Hoc unum ſupereſt, quod referamus, quia ad hiſtoriam impreſſæ illius Verſionis pertinet. Peropportune & ex avidiſſimo Miſſionariorum voto accidit, ut ſicut anno 1712 ex beneficio Anglorum, curante illuſtri *Societate Anglica*, quæ *a propaganda cognitione Chriſti* nomen habet, Luſitanicam, ſic anno 1713 Malabaricis inſtructam typis, ac Germanorum ſumtu adornatam Halaque transmiſſam, typographiam acceperint. Hujus enim uſus in imprimendo inprimis tomo priore N. Teſtamenti fuit. Accedit vero ſingulari providentiæ divinæ documento, ut inter typographiæ Malabaricæ miniſtros ex Lipſia noſtra nacti fuerint quendam *Adlerum* nomine, qui artem ſimul calleret fuſoriam, ſeu peritiam ipſas characterum formas, quas matrices vocant, ex ære conficiendi, ac typos fundendi. Hic enim in Tranquebarenſi oppido typis Malabaricis, quos Germanorum beneficentia ſubmiſerat, ſuperaddidit duplicem typorum, mediæ ac minoris formæ, eumque nitidiſſimum apparatum. Quod quam commodum Miſſionariis acci-

cide-

ciderit, vel exinde cognoſci poteſt, quod cum poſt impreſſam Halenſi typo priorem N. Teſtamenti partem, chartæ ex Anglia miſſæ apparatus haud ſuffecturus fuiſſet ad exſcribendam eodem typo alteram quoque ejus partem, medianus ille typus, ab Adlero in India confectus, admodum fuerit ad difficultatem illam levandam accommodatus.

GRAMMATICA DAMULICA, QUÆ PER varia paradigmata, regulas & neceſſarium vocabulorum apparatum viam brevisſimam monſtrat, qua lingua Damulica ſeu Malabarica, quæ inter Indos Orientales in uſu eſt, & hucusque in Europa incognita fuit, facile diſci posſit: in uſum eorum, qui hoc tempore gentes illas ab idololatria ad cultum veri Dei, ſalutemque æternam Evangelio Chriſti perducere cupiunt, in itinere Europæo, ſeu in nave Danica, concinnata a BARTHOLOMÆO ZIGENBALG, Serenisſimi Regis Daniæ Misſionario inter Indos orientales, & eccleſiæ ex Indis collectæ Præpoſito.

Halæ Saxonum, literis & impenſis Orphanotrophii, 1716, 4. Plag. 18.

CL. *Zigenbalgius* & Collega ejus ad Indos delati, ſtatim intellexerunt, id ſibi negotii datum eſſe, ut primo quoque tempore ipſorum linguam addiſcerent, ſibique redderent quam familiarisſimam. Sed hoc opus, hic labor fuit, eo plus difficultatis objiciens, quo minus ſubſidiorum in ſermone, ab Europæis vix unquam recte exculto, ſuppeditatum fuit. Non enim Europæi Indorum linguam curare ſolent, tantum abeſt, ut diſcant, eademque utantur, cum ad commercia in oris maritimis Indiæ tractanda fere ſufficiat ſermo Luſitanicus. Hoc unicum diſcendi cupidis medium initio ſupererat, ut qualicunque interpretis opera uterentur: qua re effectum eſt, ut *Zigenbalgius* octo menſium ſpatio non ſolum barbaros loquentes eorumque ſcripta intelligeret, ſed etiam fari inciperet labio Indico. Poſito hoc peregrini ſermonis fundamento perrexit in ejus indolem, proprietates doteſque penitius inquirere, eo quidem fine, ut eadem opera ſimul ſuperſtitionum Indicarum origines, late-

Digitized by Google

bras ac conſuetudines ſibi recluderet, aditumque ad refutationem patefaceret. Quamobrem quidquid Damulicorum codicum haberi potuit, diurna nocturnaque verſavit manu, legit, excerpſit, habita & rerum & phraſeologiæ ratione. Quod negotium ut eo expeditius eſſet, per aliquot annos domi ſuæ interpretes aluit, qui hæſitantem inſtruerent. Hac ratione & voces & phraſes præſtantiores notavit, & in certos commentarios digeſſit, ex iisque Lexicon conſcripſit non exiguum. Sed fuit hæc ſylva invia, & veluti labyrinthus, filum requirens Ariadnæum, h. e. artem grammaticam, in eorum gratiam, qui ſine tædio & anfractibus in linguæ hujus notitiam vellent perduci. Quare tentavit linguam iſtam ad præcepta grammatica revocare, & hoc pacto indolem ejus denuo experiri accuratius. Conſcripſit ergo primum Grammaticam Malabaricam, ſed intermixto ſermone Germanico interprete, eamque miſit in Daniam, ut apud Germanos Malabaricis typis ex ære fundendis exprimeretur. Verum id inſtitutum tunc temporis ſucceſſum non habuit. Igitur cum anno 1715 propter Miſſionis Indicæ negotia iter in Daniam neceſſario conficiendum haberet, hanc ipſam, quam recenſemus, idiomatis Damulici Grammaticam concinnavit lingua quidem Latina, ut & reliquis Europæ nationibus uſui eſſe poſſet, iis tamen, quæ Malabaricis literis exprimenda erant, Malabarice expreſſis. Impreſſio ejus proximo poſt anno facta eſt Halæ Saxonum, ubi characterum Indicorum adhuc quædam eſt copia. Quod ad linguæ illius uſum, is in propagando Evangelio Chriſti per Indiam (ubi Damuliſmus longe lateque uſurpatur) maxime conſpicuus eſt; copia vero illius tanta, ut cum locupletiſſimis linguis certare poſſit. Nec minor eſt ejus elegantia, venuſtas ac gravitas, uti & δείνωσις, utpote qua, quæ emphaſin habent, ſingulari verborum pondere exprimi poſſunt. Inter alia hoc etiam ipſi eſt proprium, quod nullis utatur interpunctionibus, immo ne ſpatiis quidem, quibus voces aliæ ab aliis diſtinguantur, & tamen facilitati & perſpicuitati nihil decedat, ſed ordo verborum rerumque legenti ſit planiſſimus. Grammatica tota octo capitibus abſolvitur, quorum I eſt de Literis, II de lectione ac pronunciatione hujus linguæ, III de Nominibus ſubſtan-

ſtantivis, eorumque declinatione, IV de Adjectivis, eorumque formatione, V de Pronominibus, VI de Verbis, VII de reliquis orationis Particulis, ac denique VIII de Syntaxi. Ceterum dedicatum eſt opuſculum Illuſtri *Collegio* Danico *de Curſu Evangelii promovendo.*

LA CRITIQUE ABREGEE DES OUVRAGES des Auteurs eccleſiaſtiques,

hoc eſt,

BREVIARIUM CRITICUM DE SCRIPTORIBUS eccleſiaſticis, Autore I. G. Theologiæ Doctore in Facultate Pariſienſi.

Tomi II.

Pariſiis, apud Laurentium le Conte, 1716, 12 maj.
Alph. 3 plag. 8½.

POſt tot libros de ſcriptoribus eccleſiaſticis editos Theologus quoque noſter ſuum publicare ſuſtinuit Breviarium, in quo, ut ipſemet ait, conſtituit, omiſſis digreſſionibus breviter repræſentare cujusvis Autoris eccleſiaſtici genuinos libros, ab iisque ſuppoſititios diſcernere, adjectis cauſis, cur quisque pro libro genuino vel ſubditio ſit habendus. Verum in progreſſu libri videtur ſcopi ſui oblitus eſſe, dum ad recentiora delatus tempora ſine ulla κρίσει merum exhibet, eumque ſatis indiligenter compoſitum, Catalogum ſcriptorum eccleſiaſticorum ad noſtra usque tempora. Ceterum Autorum eccleſiaſticorum appellatione etiam eos comprehendit, quorum monumenta ſacro ac θεοπνεύςῳ continentur codice. Præmiſſa itaque tractatione de canone Veteris Teſtamenti, quem in concilio Carthaginenſi A. 397 aliquot libris auctum eſſe, eamque auctionem a pluribus Papis, etiam a concilio Tridentino, confirmatam eſſe docet; de Autore Pentateuchi pluribus diſſerit, nec ſolum, cur Moſes merito pro vero ejus Autore habeatur, oſtendit, verum etiam, quæ contrariam in ſententiam afferuntur, ſuccincte diluit, faſſus, Esdram Pentateucho nonnulla adjeciſſe. Hinc reliquos V. T. libros paucis perſequitur. Joſuæ librum non ab ipſo,

Digitized by Google

ipſo, ſed tamen ejus juſſu ſcriptum eſſe putat. Librum Judicum, item libellum Ruth, ex antiquis commentariis ab Esdra confectum eſſe credit. Libros Samuelis, Regum, & Paralipomena, partim a Prophetis ſcriptos, partim ex ipſorum commentariis compoſitos fuiſſe, arbitratur. Pſalterium ait continere cantica non ſolius Davidis, ſed aliorum quoque, ab Esdra unum in volumen redacta. Canticum canticorum ſcribit eſſe Epithalamium, quod Patres Eccleſiæ crediderint myſtice interpretandum eſſe. Ad libros N. T. provectus ſtatuit, canonem librorum N. T. non eſſe conſtitutum a concilio quodam, vel ab uno quopiam eccleſiæ doctore, ſed niti unanimi conſenſu omnium eccleſiarum, quæ per traditionem certum habuerint, libros hoſce conſcriptos eſſe a viris θεοπνεύςοις. Evangelium a Matthæo primitus Hebraica ſcriptum lingua fuiſſe, Patribus accredit. Nazaræorum autem Hebraicum Evangelium a Matthæi Evangelio diverſum & ab hæreticis confectum fuiſſe judicat. Abſoluta librorum N. T. recenſione etiam apocryphos & pſeudepigra-
p. 85. phos N. T. libros perſequitur, *Symbolum* quoque, quod *Apoſto-*
92 ſqq. *licum* vulgo appellatur, eorum in numerum referens. Diſputat etiam de celebri illo teſtimonio de Chriſto, quod in Joſephi *Antiq. Jud.* legitur, idque ab ipſo Joſepho profectum eſſe con-
97 ſqq. tendit. Libros Sibyllinos, quos habemus, a Chriſtiano quopiam confectos vel potius confictos eſſe ſtatuit intra annum Chriſti 136 & 150. Canones Apoſtolicos, item Conſtitutiones Apoſtolorum, pro ſuppoſititiis repudiat, eandemque, quanquam obſcurius, fert ſententiam de libris Dionyſii Areopagitæ nomine præſcriptis. Hinc ſcriptores eccleſiaſticos veteres, cum deperditos, tum ſuperſtites, recenſet ſerie chronologica, eorumque genuinis recenſitis operibus, etiam ſubdititia commemorat, eorumque νοθείαν coarguit. Extantium etiam varias adducit editiones: quanquam nec perfecta nec ſatis accurata eſt hæc editionum recenſio. Concilia quoque recenſet, eorumque Acta, quæ quidem adhuc exſtant. Poſtquam ad ea pervenit tempora, ubi ſuppoſititii libri haud occurrunt, meram, uti jam diximus, exhibet recenſionem ſcriptorum eccleſiaſticorum, & quo propius accedit ad noſtra tempora, eo minus diligentiæ adhibet.

Digitized by Google

hibet. Sic T. II p. 384 de *Nicephoro Calliſto*, quem *Calixtum* vocat, nihil aliud profert, quam quod monachus fuerit Conſtantinopolitanus, & A. 1335 ſcripſerit Hiſtoriam eccleſiaſticam, editam Baſileæ A. 1553, Antverpiæ A. 1560, Pariſiis A. 1562, 1648 & 1630. Qua occaſione præterire nolumus typographicum ſphalma, quod in Tomum ſecundum *Bibliothecæ ſcriptorum eccleſiaſticorum* Olearianæ irrepſit p. 8, ubi Nicephorus iſte ſcripſiſſe inter alia legitur *Catalogum Meretricum* (pro *metricum*) *Imperatorum Conſtantinopolitanorum.* Eſt etiam, ubi errores committit Autor noſter. Sic T. II p. 437 nominat *Henricum de Kalteſein* pro *Kalteiſen.* P. 462 Rudolphum Agricolam vocat *natif de Piſe*, *Piſæ in Italia natum*, quem in Friſia haud procul Groninga editum eſſe certum eſt: niſi forte ſcribere voluit *natif de Friſe*, uti pagina ſubſequenti vocat Jo. Weſſelum. P. 476 Joannem Geilerum Kayſersbergium nominat *Joannem Galerum de Keiſervert.* Fallitur etiam, cum p. 476 ſcribit, *Reuchlinum* cognominatum fuiſſe *Capnionem*, cum utrumque ſit plane idem nomen, alterum Germanice, alterum Græce expreſſum. Nec minus falſum, cum p. 490 tradit, *Joanni Aventino* fuiſſe cognomen *Turmarii*, cum nomen *Thurnmaieri* (ita enim ſcribendum eſt,) ſit nomen hiſtorici illius gentilitium, *Aventinus* autem pro illius ætatis conſuetudine dictus ſit a patria. Tacemus, quod p. 500 ſcribit, Laurentium Surium accuratam edidiſſe hiſtoriam Lutheraniſmi: item, quod p. 507 & 509 Alciatum & Cujacium inter eccleſiaſticos ſcriptores refert, nec tamen ullum eorum librum argumenti eccleſiaſtici nominat. Seculi XVI & XVII ſcriptores duntaxat Catholicos exhibet, idque tam perfunctorie, ut nec nativitatis nec mortis annum annotet, neque eorum ſcripta accurate percenſeat. Occurrunt tamen nonnulla notatu digna, ut, cum p. 424 controverſiam commemorat de Autore libri *de imitatione Chriſti*, ſententiæque Benedictinorum, Thomæ Kempenſi eum abjudicantium, ac Gerſoni cuidam, Abbati Vercellenſi, vindicantium favet: item, cum p. 338 docet, falli eos, qui putent, Thomam Aquinatem *Summam* ſuam *Theologiæ* plagio quodam deſumſiſſe ex Vincentio Bellovacenſi, cum *Speculum morale* non Vin-

Digitized by Google

centium illum habeat Autorem, ſed juniorem alium. Denique lectu digna ſunt, quæ ſub finem operis exhibet viginti quatuor capita Concilii Tridentini, quæ adverſari videntur juribus Regis Galliæ & libertati Eccleſiæ Gallicanæ.

I. THOMASII PHILIPS DISSERTATIONES varii argumenti.

Londini, apud Jo. Baker & Joſ. Archer, 1715, 8.
Conſt. pl. 17 dimidiatis.

PRima hujus voluminis diſſertatio politici argumenti eſt, &, quod noſter Puſendorfius itidem docuit quondam ſingulari eodemque luculento libro, oſtendit, Papatum eſſe ædificium tanta arte conſtructum, nullis ut humanis conſiliis quicquam concinnius elegantiusve confici poſſit: unde & concludit Autor, qui in omnibus ejus technis ac deceptricibus circumveniendi rationibus bene ſit verſatus, eum in quavis rep. ſine ulla exceptione loci vel temporis ſummum evaſurum eſſe politicum. *Altera* utilitates perſequitur, quas Theologiæ cultor ex peregrinatione poteſt percipere. Scilicet primo tales homines deponunt mores rixatorios, nec, quod vulgo Theologi ſoleant, turbas movent ob leves in religione diſſenſiones. Deinde eccleſiæ Romanæ idololatriam, piis ſacerdotum fraudibus corroboratam, ſibi perſpectam reddunt. Hac occaſione Noſter refert, Romæ quotannis comicam celebrari tragœdiam (cui A. 1711 ſe interfuiſſe fatetur,) in honorem ſanctarum reliquiarum: ibi multos produci dæmoniacos, fictos videlicet & mercede conductos, ex iisque dæmonia expelli. Porro peregrinanti Theologiæ cultori optimi offeruntur concionatores, ex quorum auditu multum poteſt in arte oratoria proficere. Tum diſcuntur hac ratione linguæ, Italica, Anglica, Gallica, Belgica, Germanica, Hiſpanica: quo facto inter ſe comparari poſſunt præſtantiſſimæ Bibliorum verſiones: quæ collatio ad interpretandam ſacram Scripturam longe utilior Noſtro videtur lectione centum interpretum criticorum. Denique peregrinanti Theologo bibliothecas, monumenta vetuſta, viros doctiſſimos, ac rariora naturæ opera curioſo licet perluſtrare oculo. *Tertia* diſſertatione

bre-

breviter delineatur eccleſiarum Santgallenſis & Abbatiscellanæ in Helvetia regimen. Diſſerit initio de S. Gallo, ejusque cultu: hinc deſcribit præcipuos Abbates usque ad hodiernum, *Leodigarium*, quem ait familia valde humili oriundum, contentioſum & inquietum, anteceſſori ſuo Sfondrato eruditione & moribus longe diſſimillimum eſſe: tum attingit proximum in Helvetia cum Abbate Gallenſi bellum, pacisque factæ articulos recitat: poſtea hiſtoriam reformationis in hujus Abbatiæ terris exponit: ac denique præſentem eccleſiæ illius reformatæ ſtatum deſcribit. Hinc pari modo Abbatiscellanæ eccleſiæ, quatenus Reformata eſt, præſentem ſtatum & inſtituta lectoribus ob oculos ponit. Memoratu dignum, quod ex bibliotheca S. Gallenſi profert, teſtimonium MStum Michaelis Hummelburgii, A. 1525 ſcribentis, quod Rex Angliæ faſſus ſit, eum libellum, qui ipſius nomine præſcripto contra Lutherum circumferebatur, non ſuum eſſe, quanquam paſſus ſit, eum ſuo nomine inſcribi, perſuadentibus Theologis Pontificiis. Agmen claudit Hieromonachi Maximi Peloponnenſis, qui Seculo decimo ſeptimo Epiſcopus fuit in Pathmo inſula, Diſſertatio vulgari ſermone Græco compoſita *de ſacramento euchariſtiæ*, una cum Philipſii noſtri Latina interpretatione. Conſtat ea tribus partibus. *Prima* contendit Maximus ille, fermentatum panem in ſacra cœna adhibendum eſſe, quia, eundem a Chriſto adhibitum fuiſſe, & conſtans ſit primitivæ eccleſiæ traditio, & ipſum tempus, quo Chriſtus cœnam illam celebravit, id evincat. Invehitur igitur in Latinam eccleſiam, ejusque arrogantiam in mutando antiquiſſimo iſto ritu caſtigat. Pariter *ſecunda* parte Latinorum novitatem reprehendit, ſub una ſpecie hoc ſacramentum laicis exhibentium: ſimul Pontificiorum, quos hæreticos appellat, exceptiones ſatis argute retundit, Tridentinique concilii fulgura multo ſale excipit. Eosdem erroris arguit, quod non infantes quoque ut baptiſmi, ſic & ſacræ cœnæ, participes faciant. *Tertia* parte docet, cum Latini tranſſubſtantiationem tum fieri credant, cum ſacerdos pronuntiat verba Chriſti: *Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum;* Græcos ſtatuere, priſcis motos liturgiis, illam μετουσίωσιν eo tempore fieri, quo ſacerdos hæc

verba recitat: *Fac, ut hic panis fiat corpus pretioſiſſimum Chriſti tui.* Conferat Lector, quæ hac de re diximus A. 1711 p. 532 ſeqq.

USTAW WOINSKY,

h. e.

CONSTITUTIONES BELLICÆ, DE OFFICIO belli Ducum eorumque Vicariorum, rei tormentariæ, machinariæ, annonæ, juſtitiæ bellicæ, vigiliis Præfectorum, aliorumque, militiam exercentium vel conſilio aliave opera promoventium; Ruthenice & Germanice exaratæ.

Petropoli, 1717, 8.

Alph. 1 cum figg. æn.

CUm de *Articulis militaribus* Ruſſico idiomate conſignatis & militibus imprimis gregariis abhinc biennio cum proceſſu ordinario judiciali propoſitis dictum ſit nuper Suppl. T. VI Sect. X p. 453 ſeqv. non minus e re exiſtimamus, ut hoc loco nonnihil de *Conſtitutionibus* his, quæ ad ipſos potiſſimum belli Duces ſpectant, memoremus. In edicto, quod Sereniſſimus Ruſſorum Avtocrator PETRUS I præfationis loco præfixit, fuſe tradit, ex quo Cæſar Alexius Michaelides, Parens glorioſæ memoriæ anno 1647 militiam emendaverit, Ruſſosque ad leges ab ipſo ſancitas & ad præſcriptas regulas ordinatim bellare docuerit, felici Marte eodem tempore tam contra Polonos quam Svecos dimicatum, ac Poloniam quidem tantum non omnem devictam fuiſſe. At cum ordinata iſta belli gerendi ratio, incuria belli ducum, in deſuetudinem iterum apud populares ſuos abiiſſet, non diffitetur Legislator, Ruthenos nec ipſis barbaris, multo minus cultioribus ac ſecundum artis regulas bellantibus gentibus fuiſſe pares: uti bella Ruſſorum minus proſpere geſta contra Tartaros Precopenſes, primaque obſidio Aſofienſis (*Tanais*) 1706 contra Turcas, & Narvenſis 1700 contra Suecos ſuſcepta ſatis evincant. Poſtquam vero Ruſſorum militia denuo in meliorem ordinem diſpoſita fuerit, eos de bellicoſo ac-

ac fortiſſimo hoſte tot victorias reportaſſe feliciter tot urbes expugnaſſe, tot provincias ſibi iterum ſubjeciſſe &c. Addit, ſe utrumque, ordinatum æque ac tumultuarium pugnandi modum ſpectaſſe atque exitum utriusque hujus militiæ expertum tam in propriis quam aliorum exercitibus fuiſſe. Ideoque ſe amore bellicæ ἀκριβείας commotum, & ut ſui magis magisque cultiorum gentium inſtitutis militaribus adſuefiant, plura collectanea ipſam praxin bellicam concernentia, in chartam conjectaſſe, deinde horis ſubciſivis in ordinem redegiſſe, & nunc ſyſtema hoc typis divulgari ac inter primicerios militumque magiſtros diſtribui, juſſiſſe: ut hoc pacto cuivis pateat, quid officii ratio poſtulet, neve quis peccans ignorantiæ prætextu ſe tueri poſſit. Subſcripſit edicto: *Gedani*, ubi ultimam labori manum admoviſſe ſe teſtatur *d. 30 Mart. 1716*, nimirum in ipſo itinere de ſuorum commodis maxime ſollicitus.

Lubet nunc quædam, quæ ſingularia videri poſſint, delibare & excerpere. P. 78 Campi ductori injungitur, ne ſuos, vel in hoſtium terris prædari aut domos diripere & deſtruere patiatur: qua quippe licentia ipſe exercitus damnum ſibi inferat, annonæque caritatem & aeris injurias contrahat. P. 111 morbi chirurgis & medicis promiſcue omnes injunguntur ſine peculiari præmio curandi, excepta lue venerea, qua ſcilicet infectos militiæ magiſtros oporteat e peculio ſatisfacere Æſculapio: gregarii tamen milites & hoc, flebili licet, beneficio gratis fruantur in Noſocomiis. P. 129 Fiſcales dolo malitiave in accuſando uſi pœnam luere jubentur, accuſatis reis debitam. P. 164 Judicibus conniventibus pœna non coercitorum delictorum dictatur. P. 165 injungitur, ut Præſes Judicii criminalis album bacillum & gladium vagina vacuum in ſententia capitis ferenda adhibeat, addita explicatione, quod hic juſtitiam, ille vero intemeratam juſtitiam denotet. P. 209 circa ortum in caſtris & alibi incendium ſingulares cautelæ ſuppeditantur, imitatu omnino dignæ & tali calamitati apprime utiles. P. 210 docetur, quo honore quibusve ceremoniis ipſe Avtocrator, & exteri Principes, ipſorumque legati in caſtris & fortalitiis excipiendi ſint. P. 275 preces injunguntur ternæ de die, hoc addito, ut & alii

Digitized by Google

Græcorum ſacra non ſequentes legem hanc ex amuſſi obſervent, ſuæ tamen Eccleſiæ ritibus & formulis adhibitis. Subjungitur demum index ſingulorum capitum ſatis accuratus & prolixus.

WYERI GULIELMI MUYS, MED. DOCT. ET hujus atque Math. Prof. Ord. nec non Reg. Berol. Scient. Soc. Membri, Diſſertatio & Obſervationes, de Salis Ammoniaci præclaro ad febres intermittentes uſu, ad Regiam Societatem Londinenſem miſſæ.

Franequeræ, typis Franciſci Halmæ, 1716, 4.
Plag. 12.

ARti Medicæ nihil æque ac hæc duo deeſſe dudum viſum fuit Autori Clariſſimo; accuratam nimirum medicaminum uſitatorum & præſertim ſimplicium notitiam, tam reſpectu virium, quibus pollent, quam doſis eorundem, tum minimæ, quæ ad uſum interdum ſufficere, tum maximæ, quæ ſine noxa, cum res poſtulat, adhiberi poteſt: & deinde ejusmodi remediorum cognitionem, quæ morbo alicui depellendo paria ſpem tam Medici quam ægroti rariſſime fallant; quorum alterum ad Praxin Medicam, nova acceſſione augendam & locupletandam, alterum ad eandem illis, quibus nunc habemus, limitibus circumſcriptam multo magis perficiendam pertinet. Scire ſcilicet de ſingulorum medicamentorum viribus intereſt, 1 in quanam morbi ſpecie unumquodq; remedium vel prodeſſe vel obeſſe compertum ſit, ſedulo cavendo, ne confundantur morbi diverſi ob unius aut plurium effectuum convenientiam vel pro uno eodemque vulgo habiti, vel ſaltem communi nomine appellati; 2 qua ſaltem ejus doſi & quoties iterata opus ſit, ut inde optatus aliquis prodeat in dato morbo ſucceſſus, & quousque hæc innoxie augeri poſſit; 3 quo morbi tempore, qua methodo & quibuscum de victus ratione præceptis ejusmodi medicamentum ægroto dandum, & quibus in caſibus ab illius uſu abſtinendum; 4 quantum & quale hinc inde obſervatum fuerit ejusmodi morbo afferri decrementum & quousque vel ſolus illius uſus, ſatis diu continuatus, vel aliis ſubſidiis neceſſariis adjutus, morbo medendo

dendo ſufficere viſus; 5 utrum conſtans utplurimum, an vero varius & incertus ſit proſper ejusmodi medicaminis eventus, & qualis fere inter eas, quibus ſucceſſum habuerit, illove caruerit, vices proportio obtineat? 6 an hæc omnia per obſervationes juſto debitoque numero factas & fide relatas ſint demonſtrata, atque ita Lectori conſtet, quo dictis fundamento fides haberi poſſit. Interim probe ſimul advertendum eſt, ſedulo ad diverſam morbi aut ægri conditionem, vel differentem victus rationem, aut anni tempeſtatem, aeris temperiem, ventorum conſtitutionem, aut regionum diſcrimen, quæ quandoq; in cauſa ſunt, quo minus exploratæ cæteroquin remedii virtuti eventus interdum reſpondeat. Quam ob rem ab eo, quo ad Praxin Medicam acceſſit, tempore in id omni ſtudio, cura & induſtria incumbere cœpit Autor clariſſimus, ut ex obſervationibus accuratis, ſæpe repetitis, fide notatis ac denique inter ſe comparatis certas ac definitas medicaminis virtutes cognoſceret, atque ita ſibi provecta magis ætate altiorem praxeos notitiam non infirmo ſed ſtabili & certo fundamento ſubnixam compararet. Impræſentiarum ex hoc ipſo apparatu offert Salis Ammoniaci vires, quas ſecundum methodi modo commemoratæ leges accurate determinavit, nec contemnendo obſervationum numero demonſtravit. Quæ igitur de Sale Ammoniaco in hac diſſertatione commemoret, ex ſequentibus patebit.

Sal Ammoniacum Veteribus neutiquam innotuit; Andreas quidem Cæſalpinus ejus parandi modum publicavit, ſolum autem chymicum ejus in metallis uſum tradidit, medicum ne quidem attigit; nec reliqui Medici illo ævo viventes internam ejus in arte Medica, ſaltem in febribus, efficaciam agnoverunt, niſi quod Platerus ſal hoc in aſthmatis curatione commemoraverit. Succeſſu temporis febrifuga ejus vis innoteſcere cœpit, vera tamen ejus virtus & doſis legitima incognita fuit. Sub qua doſi Autor hoc medicamentum dederit, ſequens tabula docet.

Salis Ammoniaci Doſis.

In Ætate	Minima	Maxima
adulta	drachm.j.	dr. j. & Scr. ij. vel dr. ij.
15 vel 16 annorum	drachm.j.	drachm. j β

11. vel

11 vel 12 annorum	dr. j.	dr. j. & Scr. j.
8 annorum	dr. ß	dr. j. & Scr. ß.
3 annorum	Scr. ij.	Scr. ijß.
1 anni aut paulo grandiori	Scr. ß.	gr. XIV.

Medicamenti hujus doſin æger in uncia circiter una aquæ ſive coctæ ſive deſtillatæ vel cereviſiæ diſſolutam haurit ſemihora, vel etiam breviore ante acceſſionis initium intervallo, ſi ſcilicet febris vel ſtata hora vel certa ſaltem periodo conſtanter recurrat; ſin ſecus ſeſe res habuerit, ſine mora aſſumit, ſimulatque prima vel ingruentis vel jam invadentis paroxyſmi indicia perſentire cœperit. Ut primum autem eam potavit, confeſtim aliquid potus, ut cereviſiæ, vel Theæ, vel Caffee ſuperbibere, atque ita ſalſum ex ore ſaporem eluendo moleſtiam inde natam tollere, atque nauſeam avertere convenit. Etſi autem unica ſæpe doſi febrem depelli, neque poſtmodum reverti contingat, non tamen conſtans, aut certus ſemper hic effectus eſt; hinc majoris ſecuritatis ergo ægrotanti idem hujus medicaminis uſus ſub alterius paroxyſmi adventum ſimili plane ratione repetendus eſt. His peractis, etiamſi, quod raro equidem evenire ſolet, hac altera acceſſione morbi vires nondum fractæ vel admodum debilitatæ videantur, nihilominus absque ulteriore medicaminis uſu tertiam acceſſionem expectandam eſſe, cenſet Autor, utpote quem comperit paſſim, vel neutiquam reverti, vel leviſſime tantum afficere, atque deinceps ſponte ſua ægrum derelinquere. Quodſi tamen inopinatus ejusmodi caſus extiterit, ut febris pervicacior duplici ſalis doſi non ceſſerit, ſed tertia etiam acceſſione vegetum adhuc morbi vigorem oſtenderit, quarto paroxyſmo recurrente tertiam ejusdem doſin eadem plane ratione iterandam jubet. In duplicibus tertianis, ſi non neceſſarium, ſaltem utile ducit, ad ſingulas has, quæ morbum hunc componunt, febres non tantum ſingulas ſalis doſes adhibere, ſed & easdem proxima quaque acceſſione iterare. Toto interim curationis tempore, imo menſtruo poſt hanc intervallo, carnem ſuillam, aut lardum, & piſces marinos, imprimis paſſerem ſeu rhombum, apuam cobitem, aſellum

mino-

minorem majoremque prohibet, & ab aquarum fluentium ac præcipue fluminum tranſitu cavendum monet; durante vero febris acceſſione quocunque potu frigidiore ægris interdicit. Ut igitur de ſalis ammoniaci effectibus eorumque conſtantia & celeritate eo melius quis judicare poſſit, illos ex obſervationibus ſub calce libri recenſitis excerptos & in compendium redactos in unam tabulam coegit Autor, & ſic ſimul uno ſchemate oculis expoſuit, atque repræſentavit; ex qua tabula patet, inter viginti octo ægros febribus tertianis & quotidianis detentos vix quatuor fuiſſe, qui medicamento hoc uſi ſanitati non fuerint redditi; quem ſiniſtrum curæ eventum gravioribus ab ægro commiſſis erroribus in victu vel doſibus iterandis ſed neglectis adſcribit, & tantum abeſt, ut ullam aliquam noxam ex ejus uſu ortam viderit, ut potius absque ullo alterius medicaminis ſubſidio ventriculo appetitum excitatum, cibos bene digeſtos, faciei colorem & corpori vires exin reſtitutas deprehenderit. Operandi rationem ſalis ammoniaci quod attinet, cum Autor Clariſſimus nulla hic luxuriantis imaginationis commenta, ſed ſola obſervatione comperta, aut juſtis & legitimis inde conſectariis deducta tradere ſibi propoſuerit, pauca ſunt, quæ de illa allegat, hoc tamen obſervaſſe ſe aſſerit, quod, quamprimum ſal ammoniacum in ventriculum delapſum fuerit, mox aliqua ejus portio inde celerrime in corpus diffundatur, & ſanguini humoribusque permiſceatur, hocque medicamentum nec vomitum ciendo, nec ventrem movendo, nec ſudores excitando operetur, ſed in his febribus curandis potius earundem cauſam immutando & corrigendo, quam evacuando e corpore agat. Quanquam autem ſal ammoniacum in eradicanda febre quartana non ſat efficax fuerit repertum, in tertianis tamen & quotidianis curandis tanta ejus elucet virtus, ut cum cortice Peruviano de præſtantia contendere, cetera vero febriſuga longe ſuperare videatur. Corticis quidem hujus virtus in eo major eſt, quod certius has febres debellet, & tertianas citius curet. In his vero cortici ſal ammoniacum præſtat, quod ab hujus uſu recidivæ omnino rariſſimæ, a China China vero frequentiſſimæ fiant; dein quod tertianæ duplices & quotidianæ, quarum acceſ-

ſiones diu durantes ſe invicem celeriter inſequuntur, exiguo tantum relicto intervallo, quo ægri ad quietem & corporis a febre conquaſſati refectionem indigent, paſſim multo commodius ammoniaco ſale quam cortice Ganiperide curari poſſint. Cum autem cortex non niſi in ipſa febrium intermiſſione adhiberi debeat, illiusque uſus & certis reſtrictus intervallis, & ſæpe repetendus ſit, pro hoc equidem hic illud, quod paroxyſmos ſeparat, tempus neque ſat longum, neque ſatis commodum relinquitur; quare plures paroxyſmos ægrum perpeti neceſſum eſt, antequam tantam iſtius medicaminis copiam conſumpſerit, quanta quidem febri omnino ſupprimendæ ſuffecerit. Ad hæc tertianæ & quotidianæ febres interdum unica & paſſim binis ſalis doſibus curari ſolent, cum iſtiusmodi ægri ſex ſeptemve & nonnunquam multo pluribus Chinæ Chinæ pulveribus ad earundem curationem egeant, atque ita eam, quam ex medicamentis ſumendis capiunt, moleſtiam tanto ſæpius ſubire, ac tædium inde ortum vincere neceſſarium habeant. Etſi non cunctis, ſaltem quampluriinis, multo facilius eſt pauxillum liquoris gulam celerrime transeuntis, in quo ſal ammoniacum penitus ſolutum atque liquatum offertur, ſorbere quam pulverem ex ore difficulter amoliendum, & tantæ quidem molis, quantæ illi, qui ex cortice parantur, devorare. Tandem cum multæ, quæ corticem hunc ſuſpectum reddunt, hiſtoriæ ubique terrarum fere circumferantur, de ſale ammoniaco nullum cuipiam præjudicium hæret, nec ullus inde mali futuri metus eſt. Quæ circumſtantiæ ſal ammoniacum in tertianis & quotidianis febribus curandis cortici Peruviano ſi non anteferri, ſummo ſaltem jure atque merito æquiparari poſſe evincunt.

Obſervationes quod attinet, quæ diſſertationi huic adjunguntur, non ſolum hæ illas concernunt febres intermittentes, quæ hujus medicamenti uſu feliciter fuerunt profligatæ, ſed & tales, quæ partim manifeſto doſis & methodi defectu vel victus errore, partim fortaſſe, quod vel medioeri doſi non ſuffecerit medicamentum, vel virtute impar fuerit, neutiquam curatæ ſunt; & unicam de tertiana febre, in qua dubius aliquantulum ſalis effectus extitit.

D. LAU-

Digitized by Google

D. LAURENTII HEISTERI, MOENO-FRANcofurtenſis, Anat. Chirurg. ac Theor. Med. Prof. Publ. Altorfini. Acad. Cæſar. Nat. Curioſ. Regiæque Berolinenſis Societatis Scientiarum Collegæ, Apologia & uberior illuſtratio ſyſtematis ſui de Cataracta, Glaucomate & Amavroſi, contra Wolhuſii, Ocularii Pariſienſis, cavillationes & objectiones, itemque Pariſienſis Eruditorum Diarii iniquam cenſuram.

Altorfii, typis Jod. Guil. Kohleſii, Acad. Typogr. 1717, 8. Plag. 21½.

REcenſuimus ſuperiori anno, M. Novembri p. 526 ſſ. Tractatum hujus Autoris de *Cataracta, Glaucomate & Amavroſi*, atque ex eo oſtendimus, Autorem noſtrum experimentis & rationibus egregiis demonſtraſſe, morbum oculi, quem vulgo *ſuffuſionem* ſive *Cataractam* vocarunt, & pro membrana in humore aqueo ſemper habuerunt, plerumque humoris cryſtallini, & rariſſime humoris aquei eſſe vitium. Hanc ſententiam, quamvis nemo hucusque idoneis experimentis impugnaverit, & ne unicum experimentum proſtet, ubi cataracta curata membrana in oculo ſuppreſſa fuerit inventa; *Wolhuſius* tamen, tam in ſcriptis quibusdam publicis, quam in literis ad Autorem aliosque datis, vehementer ſe ei oppoſuit, eam falſam proclamare magno impetu anniſus eſt, illosque, qui aliud ſentiunt, admodum acerbe tractavit. Huic deinde acceſſerunt Scriptores Diarii Eruditorum Gallici (*Journal des Savans*,) qui ſuperiori Anno in analyſi Tractatus Autoris noſtri, A. 1713 editi, perquam acerbam cenſuram exhibuerunt.

Has vero cenſuras quia Autor noſter cum veritate non convenire, nominique ſuo valde ignominioſas eſſe putavit, hanc Apologiam contra hos adverſarios edidit, ut non ſolum ſuam ſententiam ejusque veritatem luculentius illuſtraret, & falſa confictaque (ut ait) crimina demonſtraret, quorum Adverſarii ipſum inſimularunt; ſed etiam ſimul publice oſtenderet, quam inique illi ſecum egerint: id quod ſummatim in Præfatione indicat, & poſtea elenchum rerum ſubjungit, ex quo totius apologiæ argumenta in compendio conſpici poſſunt.

 Divi-

Digitized by Google

p. 1 ad 161 Dividit autem ſuam apologiam in tres partes: in prima re-
ſpondet *Wolhuſii* objectionibus & cavillationibus, quas tam in li-
teris, nondum antea impreſſis, Autori noſtro oppoſuit, quam
quas contra hoc ſyſtema in epiſtola ad *Palſinum*, Chirurgum &
Anatomicum Gandavenſem, data habet: ubi Autor demon-
ſtrat, *Wolhuſium* ne unicum quidem experimentum, neceſſariis
requiſitis inſtructum, contra ſe protuliſſe; ſed loco talium,
quamvis ab Autore antea læſus non fuerit, ſcommatibus, ama-
rulentis & ignominioſis verbis uti, & ſimul cum Academicis Re-
giis Pariſinis indecore agere; dum aſſeveraverat *Wolhuſius*, *Hei-
ſterum* in ſuo de cataracta tractatu non niſi FUTILIA *Academi-
corum* (Pariſienſium) *argumenta* refutaſſe, *ſcripta ipſius non*
13. *niſi* VISIONES *eſſe*, *neque ipſum niſi interpretis partes egiſſe*,
aliasque dicteria & accuſationes profert, quæ Autor gravibus ar-
gumentis in univerſum falſa eſſe oſtendit, eumque tam diſcipuli
26. ſui teſtimonio, quam ex ipſis ſuis literis & aſſertis perſpicue con-
90. futat: quæ vero copioſiora ſunt, quam ut hic a nobis in compen-
dium redigi queant.

161 ad 216. In altera parte refellit *Cenſuram libri ſui a ſcriptoribus Di-
arii Gallici exhibitam*, ibidemque duplici ex capite demonſtrat,
eam valde eſſe iniquam: primo, quia omnis generis, ut perhibet,
falſa ipſi imputarint, ſenſum verborum ſuorum inverterint,
eumque hoc pacto ridiculum, imo plagiarium efficere conati
ſint: quas tamen accuſationes falſas, & ex odio & invidia ortas
eſſe, fuſe hic probat. Secundo loco analyſin Diarii Gallici
iniquam, & ad contemtum Autoris noſtri eſſe compoſitam, ex
eo patere docet, quia perhibeant tractatum ejus nihil continere,
quod non jam ab *Antonio Maitre Jan* & *Briſæo* fuerit dictum,
176 & ſeq. omniaque omittant, quæ Autor noſter notatu digna & curioſa
præ illis habet, ſicut exemplis quamplurimis comprobat: quæ,
ſi ab odio aut partium ſtudio liberi videri voluiſſent, in analyſi
publica, utilitatis publicæ cauſa, commemorare debuiſſent.
Inprimis autem oſtendit, hos ſcriptores una cum *Wolhuſio* non
obſervaſſe, *ipſum ab omnibus aliis Autoribus circa cauſam cata-
ractæ differre*, (id quod maxime notatu dignum erat) eoque
nomine novam & propriam fovere ſententiam; dum non, ut
vete-

veteres & *Wolhuſius*, ſolam membranam, neque cum *Antonio &* *Briſſæo* ſolam humoris cryſtallini opacitatem, cauſam cataractæ ſtatuit, ſed utramque cauſam conjungit; ſic tamen, ut rariſſime membrana cataractæ cauſa & idoneis experimentis adhuc probanda ſit. 2 Manifeſtat, eos *machina illius curioſæ*, quam in Tractatu ſuo deſcripſit & delineatam exhibuit, pro demonſtratione viſus ſine humore cryſtallino, *nullam prorſus mentionem feciſſe*, quæ tamen, ut probat, Pariſiis non fuerit, & forte nusquam antea viſa ſit. 3 Quia *in recenſendo capite de amavroſi præcipuum momentum, ob quod illam deſcripſit, nimirum curationem ejus ſalivatione feliciter peractam, omiſerint;* quod tamen publico, & præſertim Medicis in ſolatium talium miſerrimorum ægrorum ſcitu utiliſſimum fuerit. Silentio hic prætermittimus multa alia curioſa additamenta, quæ Autor §. 75, 76, 77, 78, 80 oſtendit a Diarii ſcriptoribus omiſſa & ſtudio ſuppreſſa eſſe: ex quibus manifeſtum eſſe, ait, eos ex invidia vel odio quodam, quæ ipſe hic præſtitit, ſupprimere voluiſſe, ut ignominia nomen ejus afficiant, ac ſi nihil ſingulare præ *Antonio* & *Briſſæo* egiſſet.

In tertia parte refutat objectiones *Wolhuſii* in ita dicto Mercurio eleganti (*Mercure Galant*) contentas, quas vero, etiamſi a *VVolhuſio* & Diario Pariſienſi magnopere extollantur, omnino debiles ad ſyſtema ſuum refellendum ac plerumque falſiſſimas eſſe demonſtrat, præſertim quia nulla experimenta, ſed tantum ratiocinia contineant, quæ in hac controverſia exigui ſint momenti, præſertim quia ſententiam Autoris & ſtatum controverſiæ non feriant, ſed ſolum hypotheſes quasdam minus eſſentiales *Antonii*, quas tamen Autor non aſſumſit: hinc mirandum, cenſores hos has *VVolhuſii* objectiones tantum extuliſſe, cum, ut Autor innuit, idoneis experimentis potius, quam cavillationibus pugnare debuiſſet, qualia vero, ut Autor oſtendit, nusquam produxit. p. 217 & 284.

Finem huic apologiæ imponit *Epilogus*, in quo Autor præcipua controverſiæ hujus capita repetit, ut lectores de ſtatu controverſiæ, quem adverſarii haud rite intellexiſſe videantur, eo melius judicare queant: quæ vero quia in brevius compen- 284.

 dium

Digitized by Google

dium mittere non poſſumus, veriti, ne ſenſum Autoris obſcuremus, Lectoribus, hanc controverſiam rite perſpicere deſiderantibus, ſuademus, ut ea ex ipſo Autore petant: nervoſe enim adverſarios ſuos refutat, Cataractæ & Glaucomatis doctrinam egregie illuſtrat, nihilque ab illis ſibi oppoſitum prætermittit, quod non ſolide luculenterque excuſſerit.

EXCERPTA EX LITERIS JO. FR. WEIDLERI Matheſ. Prof. Vitemb. ad D. J. B. M. d. 14 Apr. datis, de Aurora Boreali Vitembergæ in Saxonibus d. X Aprilis obſervata.

Dies erat Aprilis decimus, quo toto nobis Borrhapeliotes (N.O.) leniſſime ſpirans peramœnam ſerenitatem attulerat, atque mercurialem barometri columnam, ultra ſerenitatis terminum, quem hic notamus, nimirum 29 digitum pedis Romani completum, evexerat. Quanquam autem erat veſperi frigidiuſculus ille ventus, ſerenitatem tamen cœli conſtantiſſimam noctu quoque conſervavit. Hora vero IX m. 45 cum forte fortuna prope conclavis hypaquilonem (N.G.O.) ſpectantis feneſtram conſtitutus, inuſitatam animadverterem ſeptentrionalis plagæ claritatem, proſpiciens curioſius brevi auroram borealem ſatis illuſtrem, illi tamen, quæ ſuperioris anni menſe Martio conſpecta, alibique a me deſcripta eſt, parum fulgore inferiorem, deprehendi. Arcus nempe ſexaginta, quantum definire potui, graduum, tali prope horizontem nitore emicabat, qui creperæ, poſt occiduum Solem, relictæ luci albidæ, coloribus non infectæ, ſimillimus eſt. Cetera pars cœli ſerena erat & ſtellis undiquaque ſcintillantibus ornata, diffuſumque a Borea aurora lumen ita caliginem diſſipabat, ut etiam phænomeni, extra ordinem lucentis, ignari veſpera laudata noctis inſuetam claritatem notarent. Vix eram tractum lucidum contuitus, & jam fulgurationes prælongæ & inſignes, ex illo ipſo aſſurgebant, quarum nonnullæ a vigeſimo, quem albor lucis ſeptentrionalis continuæ erat aſſecutus, gradu ad 48, polum verſus, protendebantur. Hæ cum nuperis, quantum ad ſpeciem, ſatis conveniebant, figura apparens trabis cujusdam latioris lucidæ,

vel

vel flammæ infra paulo latioris, ſuperiori vero in parte cuſpidatæ, ſpectabatur. Latitudo erat diverſa, quarundam trium quatuorve graduum. Fulgurationes hæ ictu oculi in regione iſta lucida genitæ, poſt celerrimum verſus ſupera aſcenſum, dicto citius evaneſcebant. Quædam fere contiguæ ſimul, eodemque tempore, parallelωs prodibant, &, uti in aurora nupera, æquidiſtante ſitu ſervato, verſus Corum (N. O.) ab hypaquilone ducebantur, ſed, brevem emenſæ viam, citiſſimæ oculis ſemet ſubducebant. Tales flammas ingentes XII progreſſu temporis natas, uno horæ quadrante, usque ad hor. X conſpexi. Poſtea nullæ amplius a me viſæ ſunt, horæ dimidio, quo præterlapſo, cum & ſplendor imminueretur, & deſcendere aurora videretur, ab obſervatione deſtiti. Paulo ante hor. X erat hoc notatu digniſſimum ſpectaculum, quod nubes nigerrimæ & ſpiſſæ, in illo ipſo lucido tractu, aſſurgebant, fumi copioſi coagmentati inſtar referentes. Hæ ſenſim ad 34° elatæ, & verſus Corum propulſæ, cum antea eſſent continuæ, incipiebant in partes ſcindi, &, quod mihi maxime in hac obſervatione placuit, intra 15 m. ſpatium, ita diſſolvebantur & diſſipabantur, ut ne ullum quidem illarum in cœlo veſtigium amplius ſupereſſet. Quæ nubes quin incenſæ ſulphureæ materiæ fuligines haberi dicique poſſint, minime dubito. Nam breviſſimo illo tempore in regione illuſtri naſcebantur, ſed disjectæ a vento, in auras rurſum repente abibant. Ceterum nullum notavi materiæ prorumpentis ſtrepitum, omnia æquabili celerique motu agitabantur. Arcum lucidum prope horizontem, quamvis integrum, quia oppoſita conclavi meo curiæ aliarumque ædium altiorum tecta proſpectum liberiorem impediebant, videre haud potuerim, adfuiſſe tamen aliquem, alii, qui idem phænomenon conſpexerunt, referunt. Mihi, cum vererer, ut repreſentationes novæ, præter expectationem factæ, cito, quemadmodum etiam evenit, deſinerent, non erat integrum, alium quærere obſervationi magis accommodatum locum.

Ausführliche Beſchreibung des Fichtelberges im Norgau liegend ꝛc.

i. e.

Digitized by Google

LUCULENTISSIMA DESCRIPTIO MONtis Pinniferi apud Nariſcos ſiti, tribus partibus abſoluta.

Lipſiæ, apud Jo. Chriſtian Martini, 1716, 4.

Alph. 2 Tabb. æn. 13.

TItulum Ὀρογραφίας toti opuſculo tripartito præfixum jure optimo *prima* ejusdem *pars* ſibi vindicat: ſiquidem illa unice verſatur in delineatione montis, cui Pinus numeroſe ibi progerminans nomen Pinniferi peperit; niſi forte ab humiditatis abundantia, & ſic a Feuchte, pro quo Dialectu Thuringico-Franconica eſt Fichte, ita dictum exiſtumes, uti p. 40 Autor ſuſpicatur. Hanc conjecturam non omnino infirmam judicabunt illi, qui noverunt lacum infinitæ altitudinis, den Fichtel-See, muſco tamen ita oblitum, ut pedibus tranſire poſſis, non tantum in iſto monte reperiri, ſed etiam quatuor fluvios famæ haud exiguæ, Mœnum ſcil. Nabam, Egiam & Salam, duosque priores ex lacu laudato, poſteriores duos ex aliis montis illius partibus profluere: quorum ortus & progreſſus, nec non augmenta ex accurrentibus rivulis aſſumta, donec cum aliis fluviis ſeſe conjunxerint, & in mare devoluti fuerint, accuratiſſime delineantur. Quibus accedunt, quæ ex regno animali, vegetabili & minerali notatu digna ibidem deprehenduntur. Quorſum pertinent luculentæ deſcriptiones hominum, brutorum tam cicuratorum, quam ferorum, aquatilium & terreſtrium, arborum, frumentorum, florum, herbarum, metallorum, lapidum, petrarum, aliorumque naturalium circa laudatum montem inveniri ſolitorum. Quarum petrarum, quum ſtupendæ ſint altitudinis, & admiranda plane forma conſtructæ, imagines æri inciſæ oculis ſubjiciuntur, quas ſine horrore vix licet intueri. Lectu perjucunda ſunt, quæ Autor in hac parte narrat de Metallorum generatione p. 48 ſqq. de ranis, quas lacus quidam, ad ditionem Weiſenſtadienſem ſpectans non patitur, cujus terra aliis lacubus injecta, ranas enecat, p. 25, de theſauris & ſermone cum ſpiritibus ſubterraneis inſtituto p. 59 ſqq. de Pigmæis p. 92 & 95, de probatione aeris, quam Autor, ductu & auſpicio neſcio

cujus

cujus Aſan Aphjah Haſum ex orientali Engaddi oriundum p. 133 inſtituit. Ut taceamus, quæ p. 130 de meteoris quibusdam, p. 106 de ſpecie quarundam avium minorum, quas paros, vernacula Meyſen vocamus, flavi coloris, fucorum magnitudinem haud excedentium, & p. 57,80 ſqq. de arcibus in ſummis montium cacuminibus exædificatis, ut olim latronum eſſent receptacula, ut & ſuperſtitioſa nonnulla & œconomica, quæ p. 153 & 157 prolixe recenſentur. Nec ſilentio transmittuntur confines pagi & oppida, quale eſt Bonſidelium, quod imprimis p. 83 ſqq. uberrime delineatur. Scriptores, quorum hic fidem ſecutus eſt Autor, p. 11 recenſentur, ſuntque Conradus Celtes, Wilibaldus Pirckheimerus, Conradus Peutingerus, Andreas Althammerus, Betulius, Caſparus Bruſchius, Johannes Bertſchius & M. Joh.Math. Groſſius; quorum obſervationibus ſuas addit Noſter, tanquam teſtis αὐτόπτης ſubinde illorum hallucinationes redarguit, ſiniſtreque prolata emendat.

In *Parte altera* circa oppida, arces, vicos, pagos & thermas atque fontes ſalubres in confiniis montis pinniferi inveniendos occupatur. Sunt autem oppida fere extantiora Egra & Sclackenwaldum: thermæ tamen Carolinæ utramque propemodum hic faciunt paginam: nec diffitetur Autor, ſe Bruſchium, Summerum, & Angli cujusdam, Plumbtre nominati, diſſertationem de Thermis Carolinis Halæ Saxon. habitam tantum non deſcripſiſſe. Alios tamen ejusdem argumenti ſcriptores non inſuper habuit; quin imo propriam experientiam ſæpius ad partes vocavit. Salſa admodum eſt obſervatio quam P. I p. 39 & 40 quidem poſitam, huc tamen ſpectantem, legimus, aquas nimirum ſupra nativam virtutem opinione hominum nimium quantum adjuvari; & quod uteri ſteriles nonnunquam fœcundi & ad imprægnationem diſpoſiti revertantur, id non aquis, ſed converſationi prolificæ eſſe acceptum ferendum. *Tertia Pars* varia loca montis pinniferi, Palatinatus, Bavariæ, Bohemiæ, Saxoniæ ſuperioris & inferioris, aliarumque provinciarum per indicem quaſi demonſtrat, in quibus ingentes divitiæ, aurum & argentum, aliaque metalla, eſſent recondita, quæ antehac Wallones, Veneti, Mutinenſes,

Digitized by Google

Brabantiñi & Flandri in certis libellis, quos Wahl-Büchlein vocat, conſignaſſent: quorum artes magicas in obſerendis & reſerendis theſauris recenſet, addens ſignacula nonnulla, quorum judicio de metallis nobilioribus in terræ meatibus latitantibus capi queat conjectura. Hic tradita facile ſalivam ciere queant illis, quos auri ſacra fames urget, quique nihil habent antiquius, quam ut terræ viſcera rimentur, & pretioſiora metalla inde exſculpere ſatagant, de jactura opum, quam alii tulerunt & doluerunt, parum ſolliciti. Clauditur univerſum opuſculum variis conſiliis & experimentis ad metallorum tractationem, macerationem, ſeparationem, extractionem, præcipitationem, & id genus alia, facientibus, tandemque indice huic *ὀρυγραφίᾳ* ſufficiente.

THE HISTORY OF THE WARS OF HIS PRESENT Majeſty CHARLES XII King of Sweden &c.

i. e.

HISTORIA BELLORUM A CAROLO XII Sveciæ Rege geſtorum, ab expeditione ejus in Daniam usque ad reditum ex Turcis, ſcripta a Nobili Scoto.

Londini, apud A. Bell. & rel. 1715, 8.

Alph. 1 pl. 3.

CUm totum hoc bellum variis & diverſiſſimis partibus terrarum geſtum, & plerique ejus eventus ab Autore hujus hiſtoriæ, qui in exercitu Regis Sueciæ ab initio ejusdem usque ad prælium ad Pultavam verſatus eſt, deſcripti in recenti omnium memoria verſentur, licebit nobis breviter omnia percurrendo ea ſolummodo hic annotare, quæ minus vulgaria ſunt, pertinentq; utplurimum ad judicia Autoris, quæ quidem ſæpiſſime ex ſtudio partium ſuarum profecta, eo tamen minus de aſſentatione ſuſpecta habenda ſunt, quoties de hoſtibus feruntur; inter quos inprimis *AUGUSTO* Poloniarum Regi frequenter laudes virtutis bellicæ & conſiliorum tribuit ampliſſimas. Cauſas & antecedentia belli cum inde a morte Johannis Poloniarum Regis orſus prolixius ediſſeruiſſet, primo quid Danos inter & Holſatiæ
A. 1700. Ducem

Ducem in hoc Ducatu geſtum, irruptionem deinde copiarum Saxonicarum in Livoniam, poſtremo belli cum Ruſſis exordia oppugnatione Narvæ per hos facta enarrat. Deinde quibus viribus tum temporis regnum Sueciæ inſtructum fuerit, exponit, quas ad numerum 122500 militum, ſed variis locis & provinciis diſperſorum, acceſſiſſe ſubducto accurato calculo oſtendit. Inde cum narrationem belli, quod primum cum Danis geſtum & pactione Segebergenſi terminatum, ad finem perduxiſſet, Sueciæ Regem ſumma celeritate, cum ab expeditione in Seelandiam reverſus in regno vix menſem moratus eſſet, in Livoniam cum exercitu 18000 militum trajeciſſe narrat. Secutum eſt ad Narvam prælium abſente & plures copias contrahente Imp. Ruſſorum Petro. Ibi magna clade affectis Ruſſis tantum terrorem ait eſſe incuſſum, ut paſſim ridiculas preces, quas exhibet, ad S. Nicolaum, quem ſummo cultu venerantur, ſuderint, quibus auxilium ejus contra Suecos tanquam magicarum artium magiſtros implorarent. Erepto Ruſſis caſtro Petſchur inter Pleſcoviam A. 1701.
& Narvam, ineunte vere Rex Sueciæ ad Saxones convertitur. Petrus vero Ruſſorum Imp. habito cum Auguſto Poloniæ Rege Birzenæ colloquio (in quo quid ſingulis diebus ageretur, Rex Sueciæ per fidum quendam itidem nobilem Scotum reſcivit) ſummo ſtudio in emendationem diſciplinæ militaris inter ſuos incumbit, cujus inſtituti effectum Suecos maximo ſuo damno expertos Autor identidem teſtatur. Poloniam cum ſemel intraſſet Rex Sueciæ, diſpoſitis præſidiis in Curlandiæ & extremis Lithuaniæ oppidis, Reſpublica Polonorum proteſtari contra illata arma, & ſocietatem belli in Suecos omnem a ſe removere. Quod ingratum Regi Sueciæ ſuisque accidiſſe, Autor ait, cum ad occupandam, & jure belli in poteſtatem redigendam aliquam partem Poloniæ animum adjeciſſet: ſed ſuſcepto ſemel literarum commercio inter Regem Sueciæ & Cardinalem Primatem, aliosque ex magnatibus Polonorum, ille hos de Rege ſuo regno abdicando ſollicitare cœpit. Quod tantam indignationem Polonis movit, ut parum abeſſet, quin bellum hoc nomine Suecis denunciaret Reſpublica, teſtante Cardinale, nihil magis aures offendiſſe Polonorum, quam tam inauditi facinoris men-

Digitized by Google

tionem. Rex Sueciæ vero ſemel animo concepta conſilia exequi ſtatuens, quo cauſam haberet ulterius in Poloniam penetrandi, patrocinium domus Sapiehanæ contra Ogynskium ſuſcipit, Moſcos interea negligens, utpote quos plane pro hominibus nihili haberet; quantumvis Schlippenbackius, quem in Livonia reliquerat, cum 6000 Suecis contra 30000 eorum pugnans detrimentum aliquod accepiſſet. Deinde ut Rempubl. Pol. vel invitam ad ſequendum conſilium ſuum cogeret,
A. 1702. ad Warſaviam cum exercitu proficiſcitur, edita declaratione ſive Manifeſto. Interea pax Sapiehas inter & Ogynskium interventu Regis Auguſti conciliata, ſed Ogynskius ſuſceptis ſemel inimicitiis Suecos perſequi non deſtitit. Rex Sueciæ Cardinalem Primatem ad colloquium Warſaviam evocaverat, in cujus comitatu qui erant, modico habitu & cultu Regis offendebantur, qui erant circum Regem, Cardinalem ob exilitatem vocis ridebant. Conditionibus aliquot duris propoſitis, quas Poloni ægre audiebant, cum ſatis oſtendiſſet Rex ſe a propoſito flecti non poſſe, ulterius progreſſus cum copiis Saxonicis, quas Auguſtus R. iterum e ditionibus ſuis adduxerat, ad Cliſſoviam confligit, in quo prælio Dux Holſatiæ cecidit, victoria penes Suecos fuit. Cum interim Moſci in Livoniam irrumpentes Suecorum manum ſibi reſiſtentem concidiſſent, inque Lithuania Ogynskius multos eorum hinc inde diſperſos necaret, graviſſime hoc tuliſſe Suecos Autor innuit, optantes, ut miſſa Polonia Rex ſuis ditionibus ſuccurreret, nec ſuos tam diverſis locis adeo exiguo numero dimicare cogeret, iterumque Noſter, quam noxius hoſtium nimius contemtus Suecis extiterit, monet. Poſt dictam pu-
A. 1703. gnam ad Cliſſoviam Nobilitas Poloniæ majoris jam aperte Suecorum partibus & conſiliis ſe jungere, quibus poſt mille effugia & reſervata acceſſiſſe Cardinalem, Autor, non ſine cenſura levitatis ejus, arguit, quæ talis fuerit, ut ad ultimum quidem tam iis ad quos tranſierat, quam a quibus deſciverat, ſuſpectus, Regium montem Boruſſiæ ſeceſſerit, quo invidiæ ſe ſubduceret. Rege Sueciæ in obſidendo Thorunio, quod a Saxonibus tenebatur, occupato, qui ei ſtudebant Warſaviæ Comitia celebrant, non occultis indiciis in Jacobum Joannis Regis demortui filium

incli-

Digitized by Google

inclinantes. Hinc Auguſtus Rex cum fratre in ſuam poteſtatem redactum in cuſtodiam dat. Idem convocatis aliis comitiis Sendomirium, a fida ſibi nobilitate impetrat, ut fœdus ad ſe defendendum ineant. Rex Sueciæ contra, ut concertationum, quæ inter addictos ſuis partibus ardebant, finem faceret, ad quatuor propoſitas conditiones annuit; inter quas erant, ut nullam partem regni Polonici ſibi vindicaret, & quæ junctis ſecum copiis ipſi caperent, Reipublicæ cederent. At ne ſic quidem ad exitum tendentibus deliberationibus, cum exercitu Warſaviam venit, diemque eligendo novo Regi promulgare eos compellit. Tergiverſationes Cardinalis Rex Sueciæ indigne ferens & geſtibus & factis iram non diſſimulavit, & eundem Stanislao, quem novi Regis loco in ſcenam produxerat, congratulari detrectantem, ex conſilio Piperii Comitis, miſſis in terras ejus militibus, ad facienda imperata movet. Poſt hæc geſta Auguſtus Rex Suecos cum in Ruſſiam pellexiſſet, iis circa Leopolim occupatis ſumma celeritate ad Warſaviam advolat, &, quoscunque ex adverſariis ſuis ibi diutius morantes deprehendere poterat, abducit. Rex Sueciæ adeo ad amicos ſuos defendendos revocatus, peditatum Saxonicum duce Schulenburgio in Germaniam ſe recipientem aſſequitur, ſummaque vi binis vicibus oppugnat, bis tamen repulſus impedire non potuit, quo minus per ſilentium noctis trans Oderam in tutum locum ſe reciperet. Quod factum Schulenburgii non Autor ſolum magno encomio extollit, ſed a Rege Sueciæ ipſo laudem tuliſſe memorat. Inde Stanislaum in cogendis novis comitiis Warſavienſibus lentos expertum ſucceſſus indicatur, præcipue cum Smigelskius, novus tum plane miles, cujus celeritatem & calliditatem variis locis Autor mire deprædicat, hanc urbem & viciniam infeſtaret. Tandem de die coronationis inter ſuos convenit, juſſu vero Suecorum Franciſcanus frater, qui literas quibus Papa omnibus regni Epiſcopis hunc actum adjuvare ſevere interdicebat, Chelmenſi ſuffraganeo inſinuaverat, ſine mora urbe excedere, nec in conventus ſui domum redire compellitur, pœna mortis iis denunciata, qui ſimilia attuliſſent. Omnibus tandem a Suecorum clientibus ex ſententia peractis (mortuo interim Cardinali cui lepidum epicedium canit Autor) ſuper-

A. 1704.

A. 1705

Digitized by Google

venit Rex Auguſtus cum Moſcovitis. Rex Sueciæ expectato aliquantiſper majori numero copiarum, Viſtulam, trans quam interea ſe continuerat, tranſit, Auguſtumque ſequitur ad Tykozium & Grodnoum, ſed prælium jamjam commiſſurus viſa rei difficultate convertit ſe Vilnam in Lithuaniam, Auguſto Rege
A. 1706. interea Warſaviam iterum copias admovente. Sed cum prælio ad Frauenſtadium Sueci ſuperiores evaſiſſent, perque hyemem Rex Sueciæ in Volhyniam profectus eſſet, hoc animo, ut eam Stanislao adjungeret, ſequente æſtate expeditionem in Saxoniam ſuſcepiſſe memoratur. In pace autem, quæ, nonobſtante prælio ad Kaliſchium Suecis admodum funeſto, tunc coaluit inter Sueciæ Regem & Auguſtum Poloniæ, miniſtros hujus Saxonicos regis ſui rationem parum penſi habuiſſe Autor diſerte aſſerit, memoria vero lapſus longe alium ab iis nominat, qui hoc negotium geſſerunt, quales lapſus memoriæ in Autore noſtro deprehendi plures, diſſimulare non poſſumus.

A. 1707. Quid deinde medio tempore, quo Sueci in Germania morati ſunt, actum, idem fuſe narrat, quot legationibus frequentatus Rex Sueciæ fuerit, cur Gallis tum maxime afflictis ſuppetias non tulerit, nec minus quid cum Cæſare de libertate Religionis Lutheranæ in Sileſia & politicis quibusdam controverſiis actum fuerit a Rege tum temporis pro arbitro fere ſortis univerſæ Europæ culto, prolixe exhibetur, cum ipſis articulis totius hujus pactionis. Saxonia tandem relicta Poloniam iterum ingreſſus Rex Sueciæ ſupplicium de Patkulio Comite, tanquam de autore & incentore totius belli ſumit graviſſimum, quo ipſo non paucos ex ipſis Suecis maxime animo perturbatos fuiſſe Autor non diffitetur. Oſtendit eam non ſolum ope novi Primatis & Ruſſorum a Stanislai partibus admodum averſam, ſed & ab his pleriſque in locis vaſtatam. Hyeme adeo coactus circa Poſnaniam
A. 1708. ſubſiſtere, incunte vere Lithuaniam petit. Stanislaus cum fruſtra tentaſſet exercitum Polonicum in ſuas partes pertrahere, propere ad Suecos ſe recipit, metu ne ab eodem exercitu & Ruſſis intercluderetur. Nec Palatinus Kioviensis, qui circa Leopolim cum copiis erat, plus ſucceſſus habuit, exercitu Polonico & Mazeppa Coſaccorum duce, tum adhuc a partibus Suecicis alieno,

for-

Digitized by Google

fortiter ſe opponentibus. Ruſſi interea, Suecis ad fines ſuos accedentibus, ſemper retrocedere, & inſequentes mire fatigare, donec primum ad Wobizam fluvium prope Mohilovium cum 12000 eorum, fere omnibus deſultoriis militibus, ad manus ventum eſſet. Victores fuerunt Sueci, ſed iidem non ſine admiratione & præſagio futuri mali deprehendebant longe cum alio genere militum ſibi eſſe rem, quam habuiſſent ad Narvam. Circa Mohilovium Rex diu ſubſtitit exercitu ad alteram ripam Boriſthenis diſpoſito, expectans adventum Leuenhauptii, qui erat neceſſarium belli apparatum ex Livonia adducturus. Cum ille diutius abeſſet, Rex moræ impatiens Boriſthenem cum 50 millibus virorum tranſit, pridem amandato Stanislao in Boruſſiam Polonicam, & a Mazeppa, qui mentem mutaverat, in Auſtraliores partes pellectus ſecundum flumen ad Czernihoviam proficiſcitur. Illic triſte nuntium cladis exercitus Leuenhauptiani ipſe dux attulit, e qua cum 7500 militibus evaſerat. Conſtiterat manus ejus 14000 equitum peditumque, qui contemto 34000 Ruſſorum ipſis circa Mohiloviam occurrentium numero ne vallo quidem ſe munire ſuſtinuerant. Juſto tamen prælio cum ſuperati eſſent, jamque omnibus impedimentis & quæcunque ſecum advexerant, amiſſis, Moſcos ſecunda vice eos invadentes repulerant, & nocte adjuti flumine trajecto ad Regem citatiſſimo itinere venerant. Nec minus ibidem Palatini Kyovienſis, quem Ribinskius cum parte exercitus Polonici conciderat, calamitas Regi nuntiata. Coactus adeo Rex circa eadem loca tamdiu hærere, donec quæ prælio Leuenhauptii amiſſa erant aliunde ſupplerentur, quibusdam quidem locis ſecunda prælia facit, ſed Moſci Baturinum primariam Mazeppæ urbem, quamvis a 6000 Coſaccis defenſam, inſpectantibus Suecis, qui ob rapiditatem Deſnæ fluvii auxilium ferre non poterant, vi expugnant & diripiunt. Vere inter hæc geſta redeunte, Stanislaum cum Craſſovio duce ex Pomerania Rex ad ſe A. 1709.
venire jubet, ipſe vero ignobilibus aliquot oppidis in itinere captis ad fatalem locum Pultavam, quem 5000 lectiſſimorum militum defendebant, progreſſus eſt. In cujus obſidione diutius hærens, Ruſſorum Imperatore cum copiis omnibus intra 5

millia-

milliaria verſante, & annonariam rem Suecorum in ſummam difficultatem adducente Rex, ancipitem exitum jamdum augurante animo varia agitabat cum ſuis conſilia. Quorum quod erat utiliſſimum, recipere nempe ſe ad Boryſthenem, & advenientes exercitus expectare, animo & factis ſuis indignum cenſens, ad viam armis ſibi parandam, ut Moſcos in caſtris ſuis munitis aggrederetur, ipſe cum 28 millibus proficiſcitur, relicto poſt ſe in obſidione Pultavæ non exiguo cohortium numero, quæ omnes poſtea in poteſtatem hoſtium pervenerunt. Cum in conſpectum Ruſſorum veniſſet, vidit hos, inſtructa acie adventum ſuum præſtolantes, cum equitatu extra munitiones proceſſiſſe. Quem a Suecis aliquoties loco cedere coactum mira induſtria præfectorum ſemper prælium redintegraſſe, Autor teſtatur. Peditatus alia ratio erat, nam 70 tormenta bellica majora inter ordines Ruſſicos producta Suecorum aciem adeo miſere lacerabant, ut duces non pugnam ſed receptum circumſpicerent. Ergo peditatu Suecorum prælio excedente, ancipiti malo equitatus eorum urgeri, moxque totus exercitus pedem retro ferre. Victi adeo ſunt, quod non vincerent, iisque ſe quamvis militari more & ordine recipientibus inſtantes Moſci reditum ad caſtra intercludunt, caſtra ipſa cum omnibus impedimentis capiunt. Reliquiæ afflicti exercitus cum Rege ad Boryſthenem cum contendiſſent, ipſe ægre ſibi perſuaderi paſſus, ut hoſtibus & periculo ſe eriperet, navigio tumultuarie facto flumen ad Perevoloznam tranſit, reliquis ad 16000 ſub Leuenhauptio duce ob inopiam lignorum ad pontem faciendum relictis, qui, cum Menzikofius Ruſſicus cum 10 ſaltem millibus equitum ſub ejusdem diei finem adeſſet, pactis quibusdam conditionibus eidem omnes ſe dediderunt.

Poſt fatalem hanc rerum converſionem cum quidem *AUGUSTUS* Rex Poloniam repetens Stanislaum cum Craſſovio duce eadem excedere coegiſſet, Dani ſe in ſocietatem belli contra Suecos junxiſſent, Moſci Livoniam univerſam in poteſtatem redegiſſent, quid quibusvis in locis actum ſit, prolixius ediſſerere nunc non attinet. De ipſo Rege quid narret Autor, in compendio videbimus. Scilicet is cum Benderium difficili

& pe-

Digitized by Google

& periculoſo ob imminentes Moſcos & vulnus in pede exceptum itinere veniſſet; initio quidem nonniſi de reditu in ditiones ſuas tuto ſollicitus, Moſcis magno in honore apud Turcas exiſtentibus, qui pacem etiam cum ipſis poſt prælium ad Pultavam in 20 annos fecerant, repente in amicitiam intimam & A. 1710.
partes ſuas Chamum Tartariæ, quem vocant, perduxit, qui autoritate, qua pollebat in aula Sultani, rem eo deduxit, ut non ſolum poſtulata Ruſſorum de removendo ex ditionibus ſuis Rege rejicerentur, ſed etiam bellum contra ipſos in publico concilio 20 Octob. 1710 decerneretur. Exercitus Turcarum, qui A. 1711.
circa menſis Julii ſequentis anni initium Danubium tranſierat, 130 millium armatorum erat, quos, ſi diſciplina militaris Germanorum accederet, facile totius Europæ præſtantiſſimos milites Autor credit futuros eſſe, exceptis equitibus, quos ob imbecillitatem equorum vim Germanorum ſuſtinere non poſſe judicat. Ruſſorum Imperator interea Moldaviæ Principe in ſuas partes pertracto, in urbe ejus primaria Jaſſia magnam vim annonæ comportaverat, ulterius progreſſurus contemtu, ut credit Autor, Turcarum in extremum propemodum diſcrimen incidit, cum Turcas præter expectationem ante ſe, & a tergo incurſantem & loca, per quæ receptus daretur, infeſtantem haberet Chamum. Qui quidem cum commeatu omni Ruſſos excluſiſſet, Vezirium Turcarum magnum perpulit, ut prælium cum eis committeret. Moſci munitionibus ſe tenebant, Turcæ, cum e locis ſuperioribus, unde hoſtes pepulerant, tormentis eos infeſtaſſent, ſequenti die quatuor repetitis vicibus caſtra eorum ſumma vi oppugnabant, repulſi cum per noctem ad novam oppugnationem ſe pararent, Imperator Petrus, pecuniæ magna vi, ut vult Autor, placato Vezirio, pacem impetrat, Turcis admodum proficuam, Sueciæ tamen Rege plane neglecto, qui de injuria Vezirii graviter una cum Chamo ſed nequicquam in aula Turcarum queſtus eſt.

Hæc cum de Rege ipſo Autor diſſeruiſſet, & binas poſtmo- A. 1712.
dum victorias Steenbokii, & ejusdem maximo ſuo & exercitus A. 1713.
damno ſuſceptam expeditionem in Holſatiam, atque inde tot ditiones urbesque a Suecis diverſis partibus amiſſas indicaſſet,

Digitized by Google

concluſionis loco, quemadmodum res Regis apud Turcas poſt pacem inter hos & Ruſſos factam ſe habuerint, breviter exponit: conſilium dicens Chami fuiſſe, Regem in hoſtium poteſtatem vivum tradendi. Id cum Regi ſuboluiſſet, propere ipſum nunciis Conſtantinopolim miſſis veniam ulterius Benderii, dum res ſuæ ferrent, commorandi ſibi pactum, interea tractatibus & colloquiis Chami impetum ad tempus remoratum eſſe, qui cum diutius cohiberi non poſſet, quo minus in apertam vim erumperet, jamjam Rege in extremo periculo verſante, nuntium Conſtantinopoli rediiſſe cum mandatis, ut vi Chamus abſtineret, Regemq; ad Sultanum adduceret. A quo ipſum liberaliter habitum, pauloque poſt honorifice dimiſſum menſe nimirum Februario anni 1714, per ditiones Caroli VI Imperatoris, qui omnibus ejus comitibus & militibus neceſſaria ad iter quam liberaliſſime ſubminiſtrari curaverit, Stralſundam veniſſe.

A. 1714.

NOTITIA GERMANIÆ ANTIQUÆ AB ortu Reipublicæ ad Regnorum Germanorum in Romanis provinciis ſtabilimenta, Germaniæ & Germanicarum civitatum ſtatum & conditionem plene declarans; Autore JACOBO CAROLO SPENERO; acceſſit Conſpectus Germaniæ Mediæ.

Halæ Magdeburgicæ, ſumptibus Bibliopolii novi, 1717, 4. Alph. 6 pl. 3 & Tabb. Geogr. 2.

EGregie de hiſtoria & antiquitatibus Germaniæ noſtræ meretur Autor doctiſſimus, cujus *Hiſtoriæ Germaniæ univerſalis & pragmaticæ* Libros priores commendavimus in Actis Anni 1716 p. 531, de poſterioribus Libris VI, pariter nuperrime editis, quibus hiſtoriam ad præſentem annum deduxit, proxime dicturi. Quo inſtituto *Notitiam hanc Germaniæ Antiquæ* elaboraverit, in ſua Præfatione ipſe docet. Plures nimirum Germanicæ antiquitatis partes copioſius expoſiturus, primum hic ſiſtit Geographiam. Eam ut gratiorem lectuque jucundiorem redderet, ubique interſperſit populorum hiſtoriam, factaque æque ac fata eorum & inſtituta cum publica tum privata ſtrictim commemoravit. Per ſola momenta rerum & numeros periodorum ſcriptionem antea interdiſtinctam ex deſideriis aliorum

facile

Digitized by Google

facile in libros capitaque & numeros more hodie ſolenniori diviſit & diſpoſuit. Sex itaque libris nunc totum argumentum abſolutum eſt. Demonſtratis in operis limine Geographiæ Germaniæ antiquæ commodis, difficultatibus, terminis; Libro primo Fines Germaniæ Veteris exponuntur. C. I diverſitatem finium regionis & nationis declarat; ſimulque opportune contra variarum vetuſtiſſimarum migrationum aſſertores oſtendit, non neceſſario ex Germania Germanos arceſſendos, qui in Sarmatia antiquitus habitarunt, ſed eorum forſitan majores in via in Germaniam ſtatim ſubſtitiſſe extra proprios Germaniæ deinceps definitos limites. C. II Germaniæ regionis fines, C. III nomina Germaniæ Romanis ſolennia, & denique C. IV Germanicæ nationis fines indicat: capto ſcilicet ex prima finium diviſione ſingularium hiſtoricorum capitum argumento. In Librum ſecundum enarrationem naturalium notarum, ſylvarum, fluviorum, montium veteris Germaniæ Cl. Autor digeſſit. Docet hic C. 1, quam improbe Germanicæ telluris naturalem conditionem Græci Romanique criminati ſint: cujus rei veris idoneisque rationibus detectis, ſimul culpat graviorem errationem recentiorum ſcriptorum, ex Romano ubique ore pendentium. C. 2 fluvios Germaniæ & C. 3 ſaltus montesque ordine juſto percenſet, hiſtoricisque ſingula obſervationibus illuſtrat. Liber Tertius nomina populorum Germaniæ antiquæ enarrat. C. 1, quæ nativa generalia antiquiora nomina fuerint, C. 2, quæ nativa generalia recentiora, C. 3, quæ nativa ſingularia & C. 4, quæ nomina Germaniæ veteris populorum Romanis Græcisque ſolennia reperiantur, docetur. Quod nemo vidit, contra Scaligerum Autor pag. 139, 140 Barbariæ Africanæ nominis originem inde deducit, quod Vandali omnium maxime Barbarorum nomine notati illis oris quondam inſederint. Liber quartus diviſa in certas claſſes Germania priſcos populos Germaniæ occidentalis repræſentat. Conſultat Autor C. 1 de commoda hiſtoriæ populorum veteris Germaniæ diſtributione, ſimulque diſquirit de Plinianis populorum claſſibus, quas rudi tabula ſtatim in limine operis deſignare viſum. C. 2 Occidentalis Germaniæ Auſtralis partis varios populos, C. 3 Occidentalis Germaniæ partis

 mediæ

Digitized by Google

mediæ hiſtoriam, C. 4 Occidentalis Germaniæ partis aquilonaris priſcos populos, & denique C. 5 Franciæ & Saxoniæ variam conſiderationem exhibet. Uſus Autor in deſignandis regionum & populorum finibus opera Cluverii, Altingii, Cellarii, aliorum: ut ſuis vero oculis multa rectius cernere & diſcernere non minus ſtuduerit. Pari, quo priora, ordine priſcos populos Orientalis & aquilonaris Germaniæ Libro V diſpoſuit & perluſtravit. C. 1 Peninſulæ Germaniæ priſci populi & C. 2 Inſulæ veteris Germaniæ viſuntur. C. 3 Suevia varie conſideratur. C. 4 Orientalis Germaniæ partis Aquilonaris priſcos populos, C. 5 Orientalis Germaniæ partis Mediæ varias nationes, C. 6 Orientalis Germaniæ partis Auſtralis hiſtoriam & C. 7 Transmarinæ Germaniæ veterem conditionem demonſtrat. Præter reliqua Autor p. 58. ſqq. in Gothicas origines copioſe inquiſivit, & Gethas Gothonesque cognatas eſſe nationes docuit. Rationes fœderum Germaniæ populorum, quas præcipue Libro III & paſſim IV illuſtravit & explicavit, non parum idonee multis mederi difficultatibus alioquin paſſim obviis, ubique oſtendit. Bojoarios Bojosque contra communem ſententiam p. 144 pernegat eundem eſſe populum. Scandinaviæ nimias laudes ab Olao Rudbeckio adſertas p. 160 ſeqq. examini ſubjicit, ſæpeque caſtigatum illum Autorem paſſim dimittit. Liber VI pergit ad Germanos extra fines veteris Germaniæ ſitos viſendos. Habet C. 1 Germanicorum in Sarmatia & cis Iſtrum populorum conſiderationem. C. 2 acceſſiones Germaniæ Cis-Danubianæ provinciæ, C. 3 Sub-Alpinæ Italiæ Germanici & Gallici populi, C. 4 Germaniæ acceſſiones Gallicæ quædam provinciæ conſiderantur. C. 5 extremam Cis-Rhenanæ Germaniæ populorum hiſtoriam perſequitur; Fœderatique præſertim Belgii veteres rationes accurate exponit. Ita ſex Libris argumento plene abſoluto non incommode Cl. Autor Conſpectum Germaniæ Mediæ adjecit Notitiæ Germaniæ antiquæ: cum ut hanc latius illuſtraret, tum ut paucis materiam adeo adhuc deſertam & incultam attingeret & explanaret. Viſum hic Autori C. 1 perpetuas Germaniæ viciſſitudines contueri; C. 2 fines Germaniæ Mediæ perluſtrare; C. 3 generalem populorum Germaniæ Mediæ partitionem in-

inſtruere; C. 4 nationum Germaniæ Mediæ præcipuarum hiſtoriam tradere; & denique C. 5 ſeriores Germaniæ Mediæ viciſſitudines indigitare. Quo ceterum breviorem diſquiſitionem Autor hiſce in rebus inſtituit, eo æquius lectorum judicium ſibi pollicetur, monetque, ultra Carolingicam ætatem hanc Mediam Germaniam ſe nunquam tentaſſe reſpicere. Toti operi quas novas Geographicas tabulas attemperaverit, docet in præfatione Autor. Obſervationes ipſi commentariorum contextui ſtatim ſubjectæ probationes rerum ubiq; continent; paſſim etiam liberioribus conjecturis huc ſtudio reſervatis abundant. Præmiſſa libro Leibnitiana ad Autorem Epiſtola ſummi viri judicium de libro complectitur. Indices operi adjecti per temporis anguſtiam ab Autore alius curæ permiſſi, cui adeo toti debentur.

Die Ehre des Fürſt- und Gräflichen Hauſes von Mansfeld ꝛc.

i. e.

MANSFELDICÆ DOMUS GLORIA, CUM Vita & geſtis Petri Erneſti Mansfeldiæ Principis &c.

Lipſiæ, typis Imman. Titii, 1717, 8.

Plag. 21.

DUabus partibus liber hic, Autore D. Chriſtiano Godofredo Hoffmanno, Collega noſtro honoratiſſimo, ut Dedicationis ſubſcriptio docet, editus abſolvitur, quarum prima continuo ſtylo hiſtoriæ univerſæ domus Mansfeldiæ ſiſtitur, poſteriori vita Petri Erneſti, celeberrimi ducis, & primi ex iis, qui dignitatem principalem eidem familiæ intulerunt, exhibetur. Circa originem ejus pervetuſtam annotatur, jam inde ab Ottonis II tempore mentionem Mansfeldiorum in relationibus ludorum equeſtrium fieri. Erneſtus deinde Mansfeldiæ Comes contra Henricum IV pugnans in prælio, quo Saxones profligati ſunt, captus expreſſis verbis ab hiſtoricis memoratur. Hogerius I vel Magnus a partibus Henrici ſtetit, in prælio ad Guelphi ſylvam cæſus. Cujus ſtirps cum in Boſone II mox defeciſſet, partim ma-

Digitized by Google

trimonio Sophiæ ultimæ ex Mansfeldiis cum Burcardo VI Querfurtenſi contracto, partim emtionis titulo Comitatus idem ad Querfurtenſem domum pervenit. Quæ quidem jam Henrici Aucupis & Ottonis M. temporibus floruerat, utpote ex qua inter alios ortus Dietricus, qui in obſidione Ehresburgenſi & prælio ad Auguſtam Ottoni ſtrenuam operam navaverat. Ejusdem familiæ fuerat non ſolum Bruno III, qui ſtudio propagandæ religionis Chriſtianæ accenſus Hungaris & Boruſſis Evangelium prædicavit, ab his poſtremo martyrio affectus; ſed etiam Lotharius Imperator, qui Nobilis Dominus de Querfurt & Comes Suplinburgenſis hiſtoricis audit. Statim poſt conjunctionem duarum harum ditionum familia ipſa in duos ramos diviſa eſt, nimirum in Querfurtenſem qui in Brunone 1496 defecit, & Mansfeldicum. E quo cum ortus eſſet Guntherus III, ejus filii Erneſtus I & Albertus V uterque novæ ſtirpis autores extiterunt. Erneſti I filii iterum in duas familias diviſi: Mittelortenſem, quæ Schrapelavienſem ſub ſe complexa, & Hinterortenſem; quæ habuit Albertum VI circa tempora reformationis Lutheri, qui ruſticos ſub Thoma Munzero tumultuantes oppreſſit.

Alberti V filius Erneſtus II (cujus frater Hogerius in aula Maximiliani I acceptus) viginti duorum liberorum parens familiarum quinque diſtinctarum progenitor extitit: Bornſtetenſis, Islebienſis, ſive Belgicæ, Arnſteinenſis, Arterenſis, & Heldrungenſis.

Bornſtetenſes plerique omnes in aula Cæſarea & Viennenſi verſati, togaque & ſago clari ſummos honores geſſerunt, donec Henricus Franciſcus ad dignitatem Principis Imperii evectus, a Carolo II Hiſpaniarum Rege titulo Grandis Hiſpaniæ, & principatu Fundano donaretur, cujus filio, ſoli ex univerſa Mansfeldiorum proſapia ſuperſtiti, liber hic inſcriptus eſt. Friedeburgenſis linea Autorem habuit Petrum Erneſtum, de quo mox dicendum; cujus legitimus filius fuit Carolus in Hungaria, cum Turcas Strigonium obſidione a ſe preſſum liberaturos fudiſſet, diarrhœa mortuus, & nothus Petrus Erneſtus, qui in bello tricennali ob ſummam celeritatem & audaciam, Cæſareanorum perpetuus hoſtis, celeberrimum nomen adeptus, poſt varias

fortu-

fortunæ viciſſitudines tandem in Boſniæ ignobili vico Uracoviza vitam finiit. Defecit autem hæc ſtirps ſtatim in filiis Petri Erneſti, quemadmodum etiam Islebienſis 1710 & reliquæ tres paulo maturius defierant.

In vita adeo Petri Erneſti, quæ alteram libri hujus partem conſtituit, refertur, ipſum tyrocinia ſua in aula Imperatoris Ferdinandi I poſuiſſe, Carolo dein V & Philippo II ejus filio militaſſe. Ob perſpectam inde ejus fidem & virtutem a Carolo gubernationi Ducatus Lucemburgici præfectus, hanc provinciam ad mortem usque adminiſtravit, eamque in fide erga Regem conſtanter continuit. Semel a Gallis, cum in eorum poteſtatem veniſſet, per quinquennium captivus retentus eſt, quam injuriam in captivis Gallis, prælio ad St. Quintinum commiſſo, graviſſimo ab iis exacto lytro ultus eſt. In tumultibus, qui deinde in Belgio orti ſunt, conſtanter a Regis partibus ſtetit, nec minis Egmondani Comitis, qui ipſi ſupplicium ab Hiſpanis paratum inſinuaverat, ab officio dimoveri ſe paſſus eſt. Unde modo Bruxellenſem, modo Antverpienſem urbem nomine Regis regendam accepit, mox Carolo IX Galliarum Regi auxilio miſſus, exercitum Hugonotarum, in quo agnatus ejus Volrathus Hinterortenſis Germanis auxiliaribus præerat, ad Moncontorium fudit. Poſt mortem Zunigæ, qui Belgio univerſo a Rege præfectus fuerat, cum milites ob pecuniæ defectum rebellarent, Mansfeldius a conjuratis in cuſtodiam datus, nonniſi ægre in libertatem reſtitutus eſt, quod hi eum maximo impedimento rebus ſuis eſſe crederent. Quos ipſe paulo poſt prælio ad Gemblacum commiſſo vicit, & difficillimæ obſidioni Trajectenſi ad Moſam ab Alexandro Farneſio ſuſceptæ finem impoſuit, dum ipſe dux morbo implicitus curam omnem belli eidem tradidiſſet. Cui quidem perpetuo adfuit, plurimasque res ejus auſpicio geſſit, urbesque cepit. Eoque mortuo in ejus locum ſuffectus generalis Gubernatoris titulo toti Belgio tamdiu præfuit, donec Erneſto & deinde Alberto Auſtriacis eadem provincia crederetur. Quo etiam tempore ob inſignia in domum Auſtriacam merita Principis Imperii dignitate a Rudopho II ornatus eſt, anno ætatis 87 Lucemburgi mortuus, omnibus ſuis liberis ſuper-

Digitized by Google

ſupervixit, præterquam Petro Erneſto filio notho, de quo ſupra diximus.

LA SCIENCE DES PERSONNES DE LA COUR, DE l'Epee & de la Robe.

i. e.

NOTITIA EORUM, QUÆ AULICO, MILITI ET TOGATO ſcire expedit; Autore DE CHEVIGNI; opus in novam plane formam redactum & multis modis auctum ab H. P. DE LIMIERS, Jur. Doct.

Tomi IV.

Amſtelodami, apud Honoré & Chatelain, 1717, 12 maj. Alph. 3 & Tabb. æn. 66.

Etſi jam pridem curioſis ſe probaverint, quæ Chavignius juveni ſive aulam, ſive militiam, ſive aliud vitæ genus ſectaturo ſcitu neceſſaria breviter & methodo quidem erotematica delineaverat, quater quippe jam antea intra annos haud ita multos excuſa, operæ tamen pretium duxit H. P. de Limiers, (cui & elegantem Ludovici XIV Galliæ Regis hiſtoriam nuperrime editam debemus) ut librum paulo curatius recenſeret, & tum ordinem quodammodo emendaret, tum nova quoque capita nonnulla adderet. Præmiſſis itaque præcipuis de religione capitibus, quæ Sectæ hodie in Europa regnantes facile omnes admiſerint, ſequuntur Aſtronomia multum quinta hac editione aucta, & Geographia, in qua novus Editor mappas imprimis Dni de L'Ile ſecutus eſt. Hinc Chronologiam idem paulo rectius inſtituit, & pro Labbeo, quem Chevignius ſecutus fuerat, Uſſerium & Boſſuetum duces elegit; cui deinde Hiſtoriam univerſalem & particularem, ſacram & profanam ſubjecit. Præter hæc Noſter Logices compendium ad mentem Autorum de Port-Royal, diſquiſitionem ſuccinctam de eo quod Principum intereſt, deque jure porro privato & publico, quantum ſcire quemque expedit, de arte equitandi, bellandi, munimenta excitandi, de arte heraldica, de fabulis ac poſtremo de regulis viris in aulis verſantibus proficuis non ineleganti methodo addidit: quæ cuncta in prioribus libri editionibus fruſtra quæras. Ceterum ſpeciminibus e compendio hoc proferendis facile ſuperſedemus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Julii, Anno MDCCXVII.

ILLUSTRISSIMI VIRI EZECHIELIS SPANHEMII Diſſertationum de Præſtantia & uſu Numiſmatum antiquorum Volumen alterum, in quod relatum eſt, quicquid pertinet ad illuſtrationem rerum Romanarum; opus poſthumum ex Editoris Autographo editum, ac Numiſmatum iconibus illuſtratum ab ISAACO VERBURGIO.

Amſtelædami, apud Rodolph. & Gerhard. Wetſtenios H. F. F. 1717, fol.
Alph. 8 pl. 5.

IMmortale nominis decus, quod doctrina & eruditione prorſus admirabili Perilluſtris Spanhemius, quoad viveret, conſecutus erat, ne morte quidem ejus aliquantiſper imminutum eſt, ſed novam adhuc promeritæ laudis capit adoream, & poſt fata demum pulchrius nitidiusq; exſplendeſcit. Illud enim præſtantiſſimum de Præſtantia & uſu Numiſmatum antiquorum opus, cujus primam partem Acta noſtra menſe Februar. A. 1707 & iterum menſe Majo ejusdem Anni paulo luculentius recenſuimus, laudabili Cl. Iſaaci Verburgii induſtria jam altera ſui parte abſolvitur, & elegantiſſime adornatum Romanorum inprimis Hiſtoriæ plurimum novæ lucis affundit. Nam quæ olim priore hujus operis editione carptim quaſi ſtrictimque exhibebantur, in hoc altero recentioris editionis volumine non modo diligentius excutiuntur, ſed multis etiam iisque inſignibus variarum rerum acceſſionibus egregie amplificantur.

Decima Operis Numiſmatici Diſſertatio, quæ primum hic locum occupat, uſum Numorum, ut vocantur, Conſularium in Hiſtoria Romana demonſtrat. Poſtquam enim illuſtrium

Digitized by Google

Romanarum familiarum commentarii, quales Porciæ gentis ſe legiſſe teſtatur Gellius, & deinceps Varro, Atticus, Hyginus conſcripſiſſe perhibentur, temporis injuria perierunt, complures Viri docti, inter quos Fulvius Urſinus, Patinus, Vaillantius Morellus, qui tamen improviſa morte abreptus deſtinata perficere non potuit, & his noſtris temporibus Perilluſtris Autor eminent, ex numis reſarcire aggreſſi ſunt damnum, quo res literaria ex ea parte affligebatur. Hinc quilibet in primum hujus operis veſtibulum, ut ſic dicam, admiſſus ampliſſimum antiquorum Quiritium, Prætorum, Conſulum, & Dictatorum, quorum conſilio & prudentia res Romana aliquando egregie ſtetit, concilium uno quaſi obtutu ſibi intueri videtur. Neque tamen illuſtres ſolum in priſcis annalibus & faſtis, ſed etiam obſcuriores, & ignotæ fere alias Romanorum familiæ numorum ope legentium oculis exponuntur. Familiam *Cippiam* ab Urſino perperam excogitatam putaverat Nicol. Heinſius, cujus tamen veritas ex aliquot denariis hic adſtruitur. *Belliæ* gentis nomen nusquam in Romanorum ſcriptis comparere Patinus dixerat, ſed adducto ex Ciceronis Oratore argumento *Duelliam* & *Belliam* gentem, unam apud Romanos & eandem fuiſſe, Duelliumque eum, qui Pœnos claſſe devicit, Bellii nomen primum accepiſſe, docetur. Ex quibus apparet, quod non continuo expungenda, vel pro arbitrio reſingenda in numis nomina, quæ alia forte ratione apud Autores ſcripta reperiuntur. In pleriſque Taciti codicibus, iis etiam quos Viri docti, Lipſius, Gronovius, & Ryckius adornarunt, Syriæ quidam Rector *Numidius* legitur, cum tamen, uti ex numis conſtat, *gens Umidia*, nulla vero unquam *Numidia* inter Romanos extiterit, unde & Joſephus duobus in locis emendandus eſt, apud quem Νεμίδιος Κοδράτος loco Ουμίδιος Κουδράτος occurrit. De imaginibus aliiſque inſignibus, quibus Romani originis ſuæ memoriam ad poſteros propagare ſtatuerunt, Perilluſtris Autor multo prolixius quam antea agit. Inprimis vero duo Aureliæ gentis numi maxime notabiles ſunt, in quibus Centaurorum bigæ exhibentur, quæ quorſum ſpectent, nondum adhuc inter eruditos convenit. Cauſam hujus rei ſe ignorare cum Urſino Morellus ingenue profitetur.

TAB. VI. Fig. 1. 2.

Digitized by Google

Fig. 5.

Fig. 9.

Fig. 8.

Fig. 7.

Fig. 1.

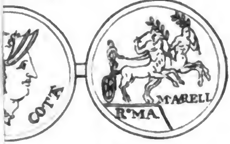

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Digitized by Google

Digitized by Google

tetur. Ad victoriam Pharſalicam in Theſſalia, quæ Centaurorum patria habebatur, Cuperus refert. Centauros in Aureliæ gentis numis ſpectari Princeps Liniacus arbitratus eſt, propterea quod illi Soli ſacri fuerint, a quo ſcilicet *ἀπὸ τȣ̃ ἡλίȣ* gens Aurelia id nominis acceperit. Gentem Aureliam, ſecundum Feſtum, a nomine Auſo Auſeliam prius dictam Perizonius exiſtimat, Auſonum vero antiquiſſimum *ἱππομιγῆ* ſeu Centaurum fuiſſe, Ælianus teſtatur, cujus Centauri imaginem Aurelia gens inſignium loco aſſumſerit. Non vero nullius plane momenti eſt, quod Perilluſtris Autor non in omnibus Aureliæ gentis numis, ſed iis tantum, qui M. Aurel. Cottæ nomen præ ſe ferunt, Centauros inveniri obſervat, quo ſane ad ſingulare aliquod & eximium hujus Viri factum, & forte ad nobiliſſimæ Ponticæ urbis Heracleæ, quæ Herculi, a quo Centauri ſubacti finguntur, ſacra fuit, reſpici poſſe opinatur. Quæ paulo intricatior olim fuerat Romanorum Nominum materia, jam in pulcherrimum redacta ordinem conſpicitur, ubi omnia, quæ ad Prænominum, Nominum, & Cognominum apud Romanos notitiam facere videntur, uberius exponuntur. Prænomina quidem ab ipſis Romæ incunabulis obtinuerunt, ubi non Patris ſolum, ſed etiam interdum Avi, & Proavi nomen proprio præmiſerunt, ut ex inſcriptione apud Sigonium C. OCTAVIUS C. F. C. N. C. P. *Cajus Octavius, Caji Filius, Caji nepos, Caji Pronepos* oppido diſpaleſcit. Quæ conſuetudo etiamſi apud Græcos non adeo frequens fuerit, & obvia, nihilominus tamen Δημοσένης Δημοσένȣς, Αρισόβȣλος Αρισοβέλȣ κ. τ. λ. notiora ſunt, quam ut multis a Perilluſtri Autore adductis exemplis confirmentur. Mulieres autem veterum Romanorum uno tantum nomine inſignes fuerunt, & quamvis poſteriore tempore gentili ſeu paterno earum nomini additum fuerit mariti nomen, Autorum tamen qui de ipſis ſcripſerunt, id cura factum eſt, quod Reineſium virum doctum latuiſſe miramur, qui Romanorum uxores, ubi in maritorum familias tranſierant, maritorum gentilitiis nominibus cenſas fuiſſe ſcribit. Apud Græcos vero addita ejusmodi nomina non maritos, ſed Parentes mulierum indicant, ut proinde Virgilium, qui *Hectoris Andromachen* in ſcenam producit, more Ro-

mano non Græco loqui deprehendamus. Quæ in excutiendis Romanorum cognominibus, & dignitatibus ſacris, civilibus, & militaribus verſatur διάλεξις luculenta eſt & jucunditate ſua ſe mirifice commendat. Singulare eſt, quod TIT. LABIENUS IMPERATOR PARTHICUS appellatus fuerit, non quod vicerit Parthorum gentem, ſed quod eos contra Romanos defenderit: abhorrebat enim illud inſtitutum a Romanorum moribus, qui hujusmodi appellationes a victis gentibus deſumere ſolebant.

Undecima Diſſertatio Cæſarum & Auguſtorum ſeriem exponit, ac eorum conjugia, affinitates, titulos, dignitates, & facta egregia, quæ domi ac foris perpetrarunt, ex numis illuſtrat. Nobiliſſimam Quæſtionem: utrum tres, an quatuor Gordiani fuerint? Perilluſtris Autor accuratius expendit, & adductis in utramque partem rationibus ſententiam, quæ tres modo Gordianos adſtruit, amplectitur. Illam de quatuor Gordianis opinionem Franciſcus Angeloni in Hiſtoria Auguſta e numis illuſtrata Italice primum propoſuerat, quam deinde duo celebres Galliæ Viri opinionis, quam promulgaverat Angelonus, uti fatentur, prorſus ignari, Dn. a Longpré & Abbas du Bos, qui Hiſtoriam IV Gordianorum ἀνονύμως ediderat, defendere aggreſſi ſunt. Sed ab Angeloni ſententia jam olim diſceſſerat Bellorius, cui ſe poſtmodo Anonymus quidam Gallus & illuſtris Cuperus adjunxerunt, qui receptam de tribus Gordianis ſententiam argumentis non contemnendis adſtruxerunt, & facierum diſcrepantiam, quæ in Gordianis numis occurrit, tanti momenti non eſſe arbitrati ſunt, ut quartus aliquis Gordianus propterea effingeretur. Nova propemodum eſt, quæ de tumultuariis Valeriani & Gallieni ætate Cæſaribus, quos *triginta tyrannorum* nomine Trebellius Pollio complexus eſt, inſtituitur narratio, qua complures eorum vix præterquam ex numis noti exhibentur. Ad Hiſtoriam Auguſtarum ubi progreditur Autor, non ſolum Auguſtorum uxores, matres, & avias, ſed etiam filias, neptes, & ſorores Auguſtarum nomine dictas fuiſſe declarat. Non omnes quidem priorum Cæſarum conjuges in numis conſpicuæ ſunt, imo Livia Auguſti non niſi poſt mariti, qui eam in familiam Juliam

TAB. VI. Fig. 3. 4.

& no-

& nomen Auguſtæ aſſumſerat, exceſſum in numis depicta cernitur. Eadem vero Livia, quæ ante adoptionem DEA, & JUNO in numis ſalutabatur, poſt adoptionem, Vellejo teſte, FILIA AUGUSTI appellata eſt, quod nomen Viris aliquot doctis, interque eos Reineſio impoſuit, qui non Liviam, ſed Juliam Auguſti filiam iisdem nominibus deſignari exiſtimaverunt.

Diſſertatione duodecima Perilluſtris Autor Titulos & Honores, quibus Romanorum Imperatores in numis mactantur, paulo accuratius perluſtrat, & expoſitis iis, quæ ad CÆSARIS cognomen ſpectant, illos qui NOBILISSIMI CÆSARIS titulum aſſumſerunt, enarrat. Inde de illuſtri PRINCIPIS JUVENTUTIS appellatione, quæ a primis liberæ Reipublicæ temporibus derivatur, & nobiliſſimis equeſtris ordinis juvenibus conceſſa erat, uberius agitur. Hic de more cooptandi Auguſtorum liberos in ſacerdotum dignitates, Pontificis ſcilicet, Auguris &c. quam plurima occurrunt, ipſa vero cooptandi conſuetudo in libera jam olim Republica obtinuiſſe dicitur, ubi ampliſſima ſacerdotia per aliquot ſecula nobiliſſimis Patritiorum familiis propria quaſi fuerunt. Sanctiſſimum AUGUSTI nomen, quod ab Octavio Auguſto ad reliquos Imperatores tranſiit, eosque vivos quaſi divinæ immortalitati conſecravit, non hereditarium familiæ, ſed ſupremæ dignitatis nomen fuiſſe, contra virum doctum quem Harduinum eſſe opinamur, luculentius oſtenditur, ſimulque de ſingulari quodam Gratiani numo diſputatio inſtituitur, in cujus altera facie inſcriptio AUGG. AUG. uti vero cum Harduino Begerus legit AUG. G. AUG. ſecundum Gallandum vero AUGGAUG extat. Atque varia iſthæc legendi ratio in diverſa ſententiarum divortia eruditos abduxit. Morellus AUGUSTORUM AUGUSTUS interpretatur, & Valentinianum juniorem Gratiani fratrem, & Theodoſium M. intelligit. Anonymus, cujus ſententiam diarium Trevoltienſe producit, AUGUSTI GERMANUS AUGUSTUS, Valentiniani junioris fratrem Gratianum his verbis deſignari putat. Alius in eodem diario Trevoltienſium AUGUSTO GENITUS AUGUSTUS. Alius vir doctus a Morello indicatus AUGUSTI AUGUSTUS legit, & ad Valentinianum, & Valentem, & Gra-

tianum juvenem reſpicit. Harduinus plus juſto, ut ſolet, conjecturis indulget, & AUGUSTI GENER AUGUSTUS legit, quod nimirum Gratianus ducta Honoria Honorii Auguſti filia ſe Auguſti generum inſcribi voluerit. Perilluſtris tamen Autor AUGUSTI AUGUSTUS retinet, ita quidem, ut per priorem vocem duo Auguſti intelligantur, Valens ſcilicet & Gratianus, Auguſtus vero nominetur Valentinianus Junior Gratiani frater, qui ut ætate minor vivo Valente nomine tantum Auguſtus duobus potioribus & vere Auguſtis in illo Gratiani nummo adjungitur. Jamque relicto AUGUSTI, qui Græcis ΣΕΒΑΣΤΟΣ & ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ in numis eſt, titulo, de Imperatoribus ΒΑΣΙΛΕΟΣ & PONTIFICIS MAXIMI nomine ornatis diſſeritur, qua occaſione controverſia: *an Imperatores Chriſtiani Pontificis Maximi titulum aſſumſerint?* examinatur, idque appellationis genus a Gentilibus potiſſimum profectum eſſe oſtenditur, qui moribus ſuis nimium adſueti Imperatores Chriſtianos tali honoris titulo affecerunt. Quod ſi vero præterea accidit, ut ipſi Imperatores Pontificis Maximi nomen ſibi adſcriberent, non ideo factum probabile eſt, ut ſacra paganorum a quibus animo multum abhorrebant, approbarent, ſed ut ſartam ſibi tectamque in Romanos Sacerdotes, & Pontifices, quorum plura adhuc in urbe collegia erant, poteſtatem ſine diſpendio conſervarent. Quæ de PII, FELICIS, PATRIS PATRIÆ, PATRIS CASTRORUM, &c. *Conſulis*, *Proconſulis*, *Cenſoris*, *Domini*, *Dei* titulis, & ſpeciatim de nominibus a Gentium Diis, populisque devictis, aliisque a generis origine, & affinitate deſumtis in hac diſſertatione erudite disputantur, ſatis multa ſunt, & proinde non permittunt, ut iis excutiendis diutius immoremur.

Initium Diſſertationis decimæ tertiæ, quæ huic præſtantiſſimo operi finem imponit, brevem quaſi *ἀνακεφαλαίωσιν* eorum inſtituit, quæ numos ab utilitate commendant. Cui inſigni numorum utilitati nihil quicquam officiunt numi vulgo *Spintrii Tiberiani* dicti, in quibus obſcœna Philænidis *σχήματα*, & impuri Elephantidis libri ab inferis quaſi in hanc lucem rediiſſe videntur. Neque tamen, quo jure numi Spintrii Tiberio

attri-

attribuantur, jam penitus confectum eſt, ſiquidem teſtimonium Suetonii, quod ex c. 48 vit. Tiber. allegare ſolent, nihil minus quam illud tradit, nec aliud præter numeros I, II &c. monimentum, quod illud indicet, in ipſis numis reperiatur. Quibus inſuper accedit, quod Tiberii ingenium a perverſo hoc inſtituto abhorruiſſe videatur, dum in ſeceſſu Capreenſi ejusmodi voluptatibus indulſit, neque in ære ad poſterorum memoriam traducere voluit. Quocirca Perilluſtris Autor argumento ex Martial. Epigr. 78 L. VIII adductus, numos Spintrios theatralibus annumerat, qui in publicis & obſcœnis ſpectaculis magna copia in vulgus ſpargebantur. Confirmant id ulterius, quæ in illis occurrunt numerorum notæ, & quæ in aliorum anteriore parte conſpicitur effigies Auguſti cum quadrigis, in averſa autem numeri varii coronæ laureæ incluſi, quos in Circenſium ludorum celebritate percuſſos veriſimile eſt. Hinc forte factum, ut, quia in quibusdam hujusmodi numis Tiberii imago occurrit, ii propterea etiam Tiberio adſcriberentur, etiamſi fieri ſimul potuit, ut impura & laſciva ejusmodi σχήματα ex turpiſſimis Tiberii figuris deſumerentur. Sed relictis, quos tantum ὡς ἐν παρόδῳ attigerat, numis ſpintriis, Perilluſtris Autor illuſtriora Cæſarum facta percurrit, & omnia, quæ pacis & belli tempore domi foriſque in æterna urbe, provinciis, urbibus liberis, & fœderatis, in exercitu & caſtris laudabiliter geſta, & propterea ut perennarent, numis inſcripta fuerunt, pulchre ac luculenter exponit. Atque hæc de præſtantiſſimi Operis Numiſmatici altero volumine delibaſſe ſufficiet. Quantumvis enim illud, cum in lucem emitteretur, Parentem jam amiſerat, obſtetricantibus tamen Cl. Verburgii manibus exceptum feliciter adolevit, ac excellentioris doctrinæ, qua Perilluſtris Spanhemius ab omnibus eruditis celebratur, laudem egregie ſuſtentat, atque tuetur. Propterea etiam Commentarios, quos de propria vita Illuſtriſſimus Autor ſcripſiſſe perhibetur, avidius expectamus, quoniam ſtricturæ, quas in operis fronte Cl. Verburgius ea de re edidit, ſine dubio clariorem lucem exinde ſperare jubent.

CHRI-

CHRISTIANI SCHLEGELII DE NUMMIS *Antiquis Gothanis, Cygneis, Coburgenſibus, Vinarienſibus & Merſeburgenſibus, Diſſertatio, in qua ſimul obiter de Numis quibusdam priſci ævi Altenburgenſibus, Auguſtanis, Halenſibus, Francofurtenſibus, Noribergenſibus & Ulmenſibus agitur.*

Francof. & Lipſiæ, apud Jo. Georg. Schleffel, 1717, 4.
Alph. 1 pl. 3 Tabb. æn. 4.

CL. Autor, qui ſummæ, quam in hiſtoria patria ſibi comparavit, notitiæ ſpecimina ſatis eximia dedit, jam de Numis diverſarum Thuringiæ civitatum accuratius, quam adhuc factum
p. 1. eſt, agere conſtituit. Primo illos numos, in quibus roſa manui ab una parte eſt impreſſa, ab altera vero vel crux ſolum, vel Leo cruci inhærens conſpicitur, (vid. T. I n. 1, 2, 3) Altenburgenſi civitati vindicat, quod ex illius urbis perantiquis inſignibus probat. Quod autem civitas illa eo jam tempore, quo urbis Imperialis libertate gaviſa eſt, monetæ cudendæ jus habuerit, ex frequenti non ſolum veterum denariorum Altenburgenſium, ſed & ex officinæ monetariæ Altenburgenſis, itemque Moneta-
4. riorum ibidem exiſtentium mentione evincit. Illius monetæ integritati, & longiori durationi cum proſpectum voluerit, frumenti, lupuli, lanæ, mellis, emtio & venditio ſola Altenburgenſi moneta, vi reſcripti Henrici Illuſtris A. MCCLVI, facienda fuit, neque Monetario Altenburgenſi, neque civi aut vicino denarium Altenburgenſem confringere licuit. Cl.
12. Autor poſtea illa diplomatum loca magna cura collegit, quibus ſec. poſt C. N. XIII & XIV monetæ Altenburgenſis mentio injicitur, unde colligitur, antiquiſſimis temporibus officinam & rem monetariam Altenburgenſem ad ipſum Regem Romanorum, ſequioribus ad Marchiones Miſniæ pertinuiſſe,
13. donec a Friderico Placido in Senatum Altenburgenſem exemplo aliarum urbium transferretur. Halam Suevorum urbem Haleris, quos vocant, primam dediſſe originem extra dubitationis aleam poſitum eſſe concedit, & librarum Halenſium uſum ab anno jam MCCXXVIII invaluiſſe probat, uſu licet earum ſerius alibi introducto, rejicitque varias *Halerorum* nominis

ori-

origines. Exemplum Halæ urbis ſecutæ ſunt aliæ civitates, 20. 185.
Noriberga, Auguſta Vindelicorum, Ulma, easdemque figuras, 25.
manum puta & crucem, numis imprimi curarunt, quod Chro- 28.
nici MSCti Noribergenſis verbis probatur: eosdem numos 34.
Francofurtenſis quoque civitas percuſſit. Pergit Autor ad nu- TAB. VI
mos Gothanos, quorum aliquot hic exhibemus. Fig. 5 duas ad-
verſas ſibi invicem coronas circumſcriptis literis M. N. exhibet, Fig. 5.
quas per Monetam Novam interpretatur; Fig. 6 circum duas Fig. 6.
coronas ſibi invicem oppoſitas legitur GOTDA; Fig. 7 GO- Fig. 7.
THE conſpicitur: ultimus ſub Fig. 8 literas THV legendas Fig. 8.
offert, in ruderibus Grimenſteinianis A. 1643 inventus, quem
Mellenius, Sagittarius, Tenzelius & Olearius de regno Thurin-
giæ A. DXXIV poſt Hermenfriedi Thuringorum & Theodo- 36.
rici Francorum Regum bellum ad duos dominos, Francos ſci- 38.
licet & Saxones, relato interpretantur, & literas THV per
THVRING. reſtitui poſſe exiſtimant. Certiora ſunt, quæ
Cl. Schlegelius in medium profert, dum probat, numum illum
tantæ, ut ferunt, antiquitatis non eſſe, quum bracteatorum
genus poſt Ottonum demum Cæſarum ævum invaluerit; tum
2 ex eo, quod idem cum illis plane ſit, quos integerrimos æri in- 40.
ciſos exhibuit, quodque non THVRING ſed GOTHA vel GO-
THE legendum ſit, optimis rationibus confirmat. Tandem
3 hunc numum Gotham, inter primarias Thuringiæ urbes haud
poſtremam, ad *Linam* flumen ſitam, ſolam agnoſcere matrem
probat. Sequitur accuratior rei monetariæ in Thuringia hi-
ſtorica deſcriptio, ex qua quædam delibare animus eſt. Sec. XIII 47.
viliſſima fuerunt rerum pretia, ut pro decem marcis argenti ſyl-
vam centum & quinquaginta jugerum (150 Acker Holtz) man-
ſum (eine Huffe Landes) quinque, ſex, octo, aut decem marcis
argenti, *molendinum, aream, ſalictum & piſcinam* pro quadra-
ginta & tribus marcis comparare licuerit; trium etiam marca-
rum uſura novem cum dimidio aut decem ſolidi fuerunt; una
marca (quæ octo florenos valebat) cenſus annui pro decem
marcis comparanda fuit; pecunia & argentum uſuale (ausge-
müntzt und geprägt Geld) opponitur argento exanimato (fein
Silber) & utrumque illo eo tempore vulgo in uſu fuit. Seculo

p. 60. XIV moneta in pejus ruente rerum pretia ſenſim & pedetentim
aucta ſunt ita, ut viginti, viginti tribus, imo viginti ſex marcis
manſus venierit. Marcæ, libræ, talenta, ſolidi, fertones, denarii
utroq; ſeculo in uſu fuerunt, ita tamen, ut ab anno MCCCXLVIII
non ex puro amplius ſed mixto conſtiterint argento. Anno
61. M.CCCXXXV prima denariorum *Gothacenſium* vel *Gothen-*
ſium mentio injicitur, quum antea *moneta uſualis, pecunia uſua-*
lis, argentum uſuale, Fertones uſuales in diplomatibus occurrant;
cujus rei ratio ex Cl. Schlegelii ſententia eſt, quod hoc anno de-
mum numos nomine GOTHÆ totidem literis in iis expreſſo
cudere inceperint, cum antea forte vel cum literis M. N. id eſt
Moneta Nova, vel plane nullis literis, aut literis initialibus Mar-
63: chionum & Landgraviorum Thuringiæ tantum additis, ſignati
fuerint. Sub Friderici Strenui regiminis initium monetan-
66. di ratio multum mutata, & loco argenti puri mixtum introdu-
ctum fuit, hinc opus erat, ut ad denotandam admixti æris quanti-
tatem & ad diſtinguendos numos ab aliarum civitatum pecunia
ſignata, pecuniæ nominetenus v. g. *Gothenſis, Erfurtenſis, Gottin-*
genſis, itemque argenti puritatis, ponderis ac valoris mentionem
adderent. De Novis Groſſis Miſnenſibus non ante A. 1386
in Diplomatibus urbis Gothæ quidquam occurrit, licet longo
86. jam antea tempore Fribergæ tales percuſſi fuerint, quos primo
ſexagenis (Schocken) computarunt, quarum unam viginti con-
ſtituerunt groſſi. Fridericus Gravis Miſniæ Marchio, ut & Bal-
thaſar Landgravius monetariam officinam privatis hominibus
pro certo monetario elocarunt, quo factum, ut ex illo tempore
in pejus ruere res monetaria cœperit, quum Friderici Admorſi
temporibus, ipſius etiam Friderici Gravis ævo, in ſua integritate
ſuaque puritate argentum permanſerit. Seculo a Chriſto nato
104: XV Byzantini, Floreni & Groſſi in uſu fuerunt; hos Bohemi
Wenceslai II temporibus invexerunt, quos Miſnenſes Marchi-
ones, ut hos Moguntini Archiepiſcopi, Haſſiæque Landgra-
vii & Comites Mansfeldenſes imitati fuerunt, retinendo ab una
parte Leonem, Miſniæ Marchionatus non ſolum, ſed & Land-
graviatus Thuringiæ conſuetum δεῖγμα, ab altera vero cru-
cem, quam a Gallorum groſſis, ſive Turonibus mutuatos fuiſſe,

ſibi

ſibi Cl. Schlegelius perſuadet, qui diverſam groſſorum ratio- p. 106.
nem, illorumque a priſtina bonitate declinationem accuratius
exponit. Pauca deinde de Monetariis Gothanis ſubjiciens, 108.
duas coronas vel, ſi mavis, mitras Ducales in Numis, de duplici 109. 111.
Regimine, aut potius ornamentis galearum Miſnicæ Thurin- 118.
gicæque, Principibus uſitatis, explicat. Animadvertit denique,
Joh. Fridericum Electorem ad abolendam minus probam mo- 123.
netam tres civitates monetarias conſtituiſſe, Gotham, Jenam
& Peſnecam. Extructa olim fuit hæc officina monetaria in 124.
arce Grimmenſtein, vel ſtatim infra eam, qua occaſione non-
nulla de numis Jo. Friderici Medii immiſcet Autor; illius enim 137.
fatis adverſis hæc officina diu quievit, donec arce ſub Fridenſtei-
ni nomine ab Erneſto Pio reſtaurata, eadem ſimul reſtitueretur.
Numos Cygneos ſiſtit Cap. II. Jus monetandi in Civitate adhuc
libera ab Imperii Præfectis, poſtea a Marchionibus Miſnenſibus
eſt exercitum, cuſique ibidem bracteati, & quos Fribergæ falſo 150.
vindicavit Sagittarius, groſſi circa annum 1390. Numi, Juden- 156.
Hüte a figura pilei, Judæis uſitati, in iisdem expreſſa nominati,
cum Wilhelminis, a Duce Wilhelmo ſic dictis, minime confun- 157.
dendi. Porro circa A. 1477 groſſi acuti, (Spitzgröſchgen) a for- 159.
ma minore, nitidiori typo, & acutis angulis nomen ſortiti, inva-
luere quales Lipſiam quoque noſtram dediſſe nonnullos, haud
negandum. Sequuntur groſſi cenſuales a cenſu, argentei a 162.
puriori argento dicti, & circa A. 1492 confecti; præterea pen-
ningi minores, rutam Saxonicam, & Leonini Leonem præferen-
tes, circa A. 1512, & unciales aliique circa A. 1530 ſignati. Offici- 161.
na Cygneæ, inde maxime celebris, quod argentum omne ex fo-
dinis Schneebergæ huc delatum, ut typos ſubiret in domo Ran-
giana fuit. Circa annum 1500 iſta quidem Schneebergam &
aliorſum eſt translata, non ceſſante tamen penitus illa Zwicca-
vienſi, donec 1534 Schneebergam, & 1558 Dresdam migrare
juberentur monetarii; a quo tempore numi ibidem raro cuſi
ſunt, niſi qui anno 1573 in memoriam ſolennis Principum, alio-
rumque illuſtrium virorum, præſente Sereniſſimo Electore Au- 165.
guſto ſagittis certantium, expreſſi; & circa A. 1612 groſſi vul-
gares. Tandem A. 1621 leve illud monetæ genus, Kippero- 167.

 rum

p. 168. rum nomine notum, Cygneæ etiam novæ officinæ inſtruendæ occaſionem dedit, unde adeo depravata moneta, ut jam A. 1623 uncialis 10, aureus 17 florenis commutaretur. C. 3 Numos Coburgi, urbis Hennebergicæ, Noſter exhibet. Moneta ibi ob æris copiam jam Sec. XIII ſignata reperitur, ad noſtra fere tempora continuata a celeberrimis monetariis, quos inter nobiles de Roſenau connumerantur. Numi antiqui capite Æthi-
181. opis, ſeu potius S. Mauritii, Patroni olim hujus urbis, ſunt conſpicui, quo inſigni in ſigillis quoque civitas utebatur. C. 4 agit de numis Vinariæ, ſedis Electorum & Ducum Saxoniæ, cujus Commentarios Lorberum, JCtum, nunc moliri, Noſter refert. Numos, quos invenire licuit, antiquiſſimos a Wilhelmo III Landgravio confectos producit Noſter, urbis tamen nomine deſtitutos, in quibus corona conſpicitur; plures a Jo. Friderici I tempore prodiere numi, quod in vulgus notum. Operi finem imponit C. 5. de numis Merſeburgenſibus, de quibus parum vulgo conſtare, cum Pl. Rev. Oleario Noſter aſſerit; unicum, quem exhibet, Epiſcopo cuidam tribuit; groſſos autem ab A. 1600 usque 1620 ibidem ſignatos, Groſſologiæ ſuæ reſervat; quam ut propediem feliciter abſolvat, enixe optamus.

FASTI ECCLESIÆ ANGLICANÆ; OR, AN ESſay towards deducing a regular Succeſſion of all the principal Dignitaries in each Church or Chapel &c.

i. e.

FASTI ECCLESIÆ ANGLICANÆ, SIVE, Tentamen, quo regularem ſucceſſionem omnium dignitatum præcipuarum in quavis Cathedrali ac Collegiata Eccleſia aut Capella, in Anglia & Wallia hodie exſtante, a prima ejus inſtitutione ad Annum 1715 deducere annisus eſt. JOHANNES LE NEVE, nuper Soc. Collegii Trinit. Cantabr.

Savoyæ, (*qua Londini eſt*) apud Henr. Clements & rel. 1716, f. Alph. 6.

Utilis-

UTiliſſimum civibus ſuis, nec levem imo difficillimum laborem ſubiit operis hujus Editor perinduſtrius, qui cum vix alium in hoc argumento ducem præter Franciſcum Godwin Epiſc Landavenſem & Herefordienſem repeririſſet, qui breviter nonnulla annotaverat ultra A. 1616 haud progreſſus, tot Epiſcoporum Angliæ Archiva ſcriptaq; alia tum edita tum inedita evolvit, in quibus communicandis illorum facilitatem ac benevolam mentem mire commendat. Certe quantum illi in hoc opere deſudandum fuerit, vel ex prolixo illo monumentorum ad ſedem Cantuarienſem ſpectantium catalogo, quem Præfationi inſeruit, facile conjectare licebit. Nec Epiſcoporum tantum ſyllabum tradit, verum & Decanorum, Archi-Diaconorum ac Præbendariorum ſeriem accurate exponit, nec usquam deficit, niſi quod Præbendariorum Roffenſium, Vigornienſium, Cheſtrienſium ac Dunholmenſium, de quibus fruſtra ſollicitus fuit, mentionem nullam facere potuit. Sub finem reditus quoque cujusvis Epiſcopatus commemorat, & inſigne ejus accurate deſcribit; nec Collegii Ætonenſis Præpoſitos, Decanos & Præbendarios Weſtmonaſterienſes, Decanos & Canonicos Vindeſorienſes, Academiarum item Cantabrigienſis & Oxonienſis Cancellarios, Vice-Cancellarios, Profeſſores, Collegiorumque, quæ in iis ſunt, Rectores omittit. Archi-Epiſcoporum Cantuarienſium Catalogum ab Auguſtino, qui ſedem illam firmaſſe dicitur A. 598, ad Thomam Teniſon, Eboracenſium vero a Paulino A. 625 conſecrato ad modernum Wilhelmum Dawes deducit; & illius Epiſcopatus primitias 2682 librar. Sterl. 12 ſchill. & 2 num. hujus 1610 libr. computat. E reliquis ſaltim eos hic memorabimus, qui hodie Epiſcopatibus præſunt, additis annis, quibus ad hanc dignitatem pervenerunt. Sunt ergo Aſaphenſis Joannes Wynne 1714, Bathonienſis & Wellenſis Georgius Hooper 1703, Briſtolienſis Georgius Smalridge 1714, Ciceſtrienſis Thomas Manningham 1709, Elienſis Wilhelmus Fleetwood 1714, Exonienſis Offſpring Blackhall 1707, Glavornienſis Richardus Willis 1714, Herefordienſis Philippus Biſſe 1712, Licetfeldenſis & Conventrienſis Johannes Hugo 1699, Lincolnienſis Wilh. Wake 1705, Londinenſis Joh.

Robinſon 1713, Nordovicenſis Carolus Trimnell 1707, Oxonienſis Joh. Potter 1715, Roffenſis Franc. Atterbury 1713, Sariſberienſis Wilh. Talbot 1715, Winceſtrienſis (cujus primitiæ 3193 libras Sterl. excedunt) Jonathan Trelawny, Vigornienſis Wilh. Lloyd 1699, Carleolenſis Wilh. Nicolſon 1702, Cheſtrienſis Franc. Gaſtrell 1714, Dunholmenſis Nathanael Crew 1674, Menavenſis Thom. Wilſon 1697.

THE HISTORY OF OUR LORD AND SAVIOUR Jeſus Chriſt &c.

h. e.

HISTORIA DOMINI ET SERVATORIS NOſtri Jeſu Chriſti in tres partes diviſa, cum ſubjectis meditationibus & precibus. Accedunt vitæ Apoſtolorum & Evangeliſtarum. Autore WILHELMO READING, M. A.

Londini, apud W. Mears & J. Browns, 1716, 8.
Alph. 1 plag. 4.

LIber hic uſibus ſacris deſtinatus, & ſexui elegantiori dedicatus, hiſtoriam Chriſti, Apoſtolorum & Evangeliſtarum, ita in compendio repræſentat, ut ex ſingulis capitibus piæ meditationes ac preces deducantur. Fontes hiſtoriæ Chriſti merito agnoſcit eſſe quatuor Evangeliſtas, quibus Joſephi teſtimonium de Chriſto, & hujus epiſtolam ad Abgarum adjungenda putat, ea tamen quæ de ſacerdotio Servatoris noſtri Judaico apud Suidam in voce *Jeſus* leguntur, ad recentiora figmenta refert. In vitis Apoſtolorum, ubi idonea monumenta deſunt, antiquas traditiones interdum cum Caveo admittit. In methodo tractandi hoc argumentum Taylorem Ep. in ordine Echardum, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ autorem, in Chronologia Uſſerium ſecutus eſt: licet in annis Chriſti notandis æram vulgarem retineat, & parum intereſſe judicet, quo loco vel ordine aliquid memoretur, cum Evangeliſtas majorem rerum, quam temporis, quo ſingula acciderint, rationem habuiſſe, exiſtimet. Fundamentum diviſionis ſuæ ponit in Epocha Miniſterii Chriſti, quod poſt capti-

Digitized by Google

ptivitatem Joannis Baptiſtæ cœptum eſſe, ſtatuit, A. C. XXXI Imp. Tiberii XVII, ſecundum Matthæi IV, 17, Marc. I, 14 & Act. X, 37. Itaque pars I continet hiſtoriam Servatoris, a conceptione, usque ad captivitatem Joannis B. P. II ſermones & miracula ejus a captivitate Joannis, usque ad magnam hebdomada paſſionis, P. III hiſtoriam hujus ipſius hebdomadis, pariter ac reſurrectionis & aſcenſionis Chriſti. Ceterum id operam dedit Autor, ut hiſtoriam Chriſti & Apoſtolorum ex Geographia illuſtraret, & hinc inde obſervationes quasdam admiſcuit. Ita cap. III nomen Joannis explicat, idque non apud Judæos, ſed tantum in familia Zachariæ novum fuiſſe, oſtendit. Cap. IV, Chriſtum ex virgine deſponſata naſci voluiſſe, monet, propterea ut honor nativitati ejus conſervaretur apud eos, qui non ſtatim myſterium & miraculum illius intelligebant. Genealogiam Chriſti a Matthæo & Luca diverſimode recenſitam conciliaturus, ab altero Joſephi, ab altero Mariæ majores, utrosque ex ſtirpe Davidis, ſed ex diverſis ejusdem ramis oriundos, commemorari, affirmat: Matthæum, utpote Judæum, Judæis ſcribentem, *politicam* Chriſti originem ex Abrahamo & regia Davidis familia deduxiſſe, ut illum, jure nativitatis & hæreditatis, legitimum Judæorum Regem fuiſſe, demonſtraret: Lucam, utpote Gentilem, Gentilibus ſcribentem, *naturalem* ſucceſſionem eorum, a quibus Servator carnem & ſanguinem adſumſit, ob oculos poſuiſſe, & altius usque ad Adamum aſcendiſſe, ut illum, velut ſemen mulieris, gentibus æque ac Judæis promiſſum, repræſentaret.

HENRICI MASCAMPII PROFESS. DUISburg. Tabulæ Chronologicæ, quibus exhibetur univerſæ Hiſtoriæ Compendium. tali ordinatione, ut æquabilis ubique ſit diſtinctio rei Civilis, Eccleſiaſticæ & Literariæ.

Amſtelodami & Lipſiæ, apud Mich. Andr. Fuhrmann, Bibliopol. Osnabrug. 1717, f.

Plag. 9.

Octo

OCto Tabulas hic exhibemus, forma mediocri, ſed nitide & exacte expreſſas, tantoque ſtudio ab Autore indefeſſo elaborates, ut illis quæ Petavianæ vulgo audiunt nuperque Lugduni Bat. majori quidem longe ornatu prodierunt, multum præferri mereantur. Tria enim in illis reprehendit Noſter, primum quod poſito anno Mundi in anno ante C. N. 3983, omnia ante Chriſtum Secula finiantur ſeptendecim annis ante quam debeant, magna inde incertitudine, an prius vel poſterius ad Sæculum aliquid pertineat; quod quidem vitium tolli poſſe putat, ſi primum mundi Sæculum conſtituatur annorum 83; ſic enim reliqua decurrerent æquabili Sæculorum termino: at magis ipſi probatur Marshami ratio, ſecundum quam exacte ante Chriſtum Sæcula ſunt 40. Alterum eſt, quod res Civiles, Eccleſiaſticæ & Literariæ mire inter ſe permiſceantur, & tertium, quod in ſingulis non ſint convenientes Sectiones. His itaque medelam allaturus Autor, ſæculorum ab Orbe condito 30 res civiles *Tabula I*, Eccleſiaſticas vero & Literarias *Tab. II*, tum Sæculorum ante Chriſtum 10 res Civiles *Tab. III*, res Eccl. & Liter. *Tab. IV*, Sæculorum poſt C. N. 9 res Civ. *Tab. V*, Eccl. & Liter. *Tab. VI*, Sæculorum noviſſimorum 8 res Civ. *Tab. VII* & res Eccl. ac Liter. *Tab. VIII* repræſentat. In rebus civilibus ſecundum Regna ac populos diverſos procedit; in Eccleſiaſticis vero Eccleſiæ propagationem, ſtatum & fata, regimen item, doctrinam, ritus, Concilia; in Literariis varia doctrinarum genera conſiderat; quibus expoſitis ultimo loco rerum ſummam repetit, & æras atque epochas diligenter annotat. Ceterum ex his quæ Tabulæ II præmittuntur, intelligimus, Autorem plura quoque, quæ bono publico molitur, & in his *Inſtitutiones* imprimis *Hiſtoricas*, quarum primam Partem, hactenus editam, Suppl. Tomo VI Sect. VIII p. 359 ſſ. recenſuimus, tum *Introductionem in Geographiam univerſalem*, & *Delineationem Juris publici univerſalis*, his Tabulis accurate accommodaturum. Spem quoque facit in ipſa Præfatione Operis chronologici paulo luculentioris, quale Theatrum Hiſtoricum Chriſtophori Helvici, cujus nimiam ἀταξίαν multiplicem emendationem efflagitare cenſet.

DE

DE JURE CLIENTELARI GERMANORUM in Feudis & Coloniis, ſigillatim atque ex inſtituto I dem Erbpacht, II Laſſgütern, III Curmeden, IV Landſideleihe, V Meiergutern, VI Schillingsbaverrecht, cum ex moribus medii ævi, tum ex uſu hodierno patriæ forenſi erutum & declaratum a JOH. PETR. LUDEWIG, ICto, Reg. Cur. & Regim. Conſil. in Frideric. Profeſſ.

Halæ, literis orphanotrophii, 1717, 4.
Alph. 2 pl. 3.

TRactatus præſens erudite admodum conſcriptus abſolvitur, more conſueto, Præfatione, ipſius operis tractatione & Indice. Præfatio extantiora Juris feudalis recenſet fata, redarguitque perverſum hoc jus hactenus docendi morem, dum non derivetur ex ſede genuina, quam Cel. Autor eſſe ſtatuit hiſtoriam medii ævi moresque patrios, non autem ſolas Leges Longobardicas, multo minus Jus Civile, nec etiam duo Specula, Saxonicum puta & Suevicum, quorum compilatores *nugatores ſpecularios* compellare ſolet. Quum itaque a Dd. nimia feudorum facta fuerit confuſio, hinc conſultum putavit eadem dividere in Francica, Germanica, Principalia, Oblata (quæ tamen *ſimulata* dici mavult) Provincialia & Longobardica, fundamento diviſionis a legum morumque viciſſitudine deſumto; poſtea Dd. ob commiſſam confuſionem excuſat, atq; præſentis ſui inſtituti rationem paulo diſtinctius proponit. Ipſum opus in tres ſectiones diſpeſcitur: harum *Prima* indolem feudorum univerſim tradit, & quidem in quatuor capitibus, quorum primum operis difficultatem & adjumenta, quo referas etiam Gloſſaria, quibus uſus eſt Cl. Autor, alterum vocum *feudi & beneficii* ſingularia, tertium vocabulum Lehen, quartum feudi definitionem, cum confutatione aliarum ab Autoris noſtri definitione diſcrepantium continet & exponit. *Secunda* Sectio in capite uno commixtionem feudorum cum juribus & contractibus aliis oſtendit, in altero vero jura feudo affinia & cum iſto communia, ut ſunt uſusfructus, dominium utile, jus in re, ſervitus, poſſeſſio, dos, emphyteuſis, cenſus & alia, recenſet. *Tertia* tandem Sectio, quæ novem

Digitized by Google

vem capitibus conſtat, circa jura dimidiata & eorum originem occupatur, eorundem diviſionem oſtendit, & ſigillatim jura conductionis Perpetuariæ (des Erbpachts) Laſſiticorum (derer Laßgüter) Curmedialium (derer Curmedigen Güter) Landſideliæ, Villicorum & Solidariorum (Schillings-Haver-Güter) delineat. Ubique ea proceditur methodo, ut rei tractandæ definitio tam nominalis, quam realis, conſtitutio & origo; jura, proprietates, convenientia & diſcrepantia ab aliis, nec non finis & contraria, ut & proceſſualia quædam, ſuccinctis Aphoriſmis adumbrentur, & ſingula in notis ſubjectis variis Legibus, rationibus, teſtimoniis ex monumentis hiſtoricis ac diplomaticis medii ævi prolixius dilucidentur: unde inſignis & diffuſa monumentorum ex barbaris ſeculis oriundorum Cel. Autoris notitia elucet; quam luculentius adhuc eruditis approbaturus eſt in Critica medii ævi, Jure Feudali Diplomatico, Jure Publico Diplomatico & Hiſtoria Diplomatica, qualia opera typis vulganda p. 6 & 10 promittit. Multa ſingularia & lectu jucunda ex hoc opuſculo afferre poſſemus, niſi brevitatis ratio habenda eſſet. Sic p. 74 prolixe confutatur communis Dd. ſententia, qua Dominum ad fidelitatem reciprocam vaſallo exhibendam obligant. P. 188 quæſtionem movet, utrum conducat Principi regale patrimonium jure perpetuario locare, nec ne? & argumenta ab utraque parte proferri ſolita proponit, neutri tamen ſententiæ ſubſcribere dignatur. P. 193 refutatur opinio exiſtiimantum, per conductionem perpetuariam dominium transferri, ejusque erroris origo exponitur. Quanquam autem p. 200 ſqq. conductori perpetuario abjudicetur jus ſublocandi citra Domini & locatoris conſenſum, nihilominus tamen Principi Imperii adjudicatur p. 205 facultas locandi in perpetuum bona ſua, etiamſi fiat citra Domini & agnatorum conſenſum. Vocem *Lasſiticorum* ex jure ſervitutis p. 218 exponit Autor, aſſeritque & idoneo teſtimonio probat, apud antiquos Germanos quandam ſervorum fuiſſe ſpeciem, quæ *Laſſorum* fuerit appellata. Curmedialia p. 278 definit conductionem dominicam, quaſi Hoffmiethige Güter. *Meieriam* & nomen villicorum (derer Meiern) ex appellatione Majorum

do-

domus p. 372 deducit. De bonis *ſolidorum* p. 471 obſervatur, quod locator reddito ſolido eadem recuperare, & conductorem pro lubitu ejicere olim potuerit; illud tamen hodie non amplius procedere, circa calcem hujus tractatus docetur. De plurimis bonorum ſigillatim recenſitorum ſpeciebus ingenue fatetur, impoſſibile eſſe easdem ſingulas ad certas & univerſales revocare leges, quum pro ratione provinciarum varient inſtituta & conſuetudines; quare ſingulos ex cujusvis regionis moribus dijudicandos putat, ejusque rei varia exempla, quæ brevitatis ergo omittimus, adducit.

ACADEMIÆ CÆSAREO-LEOPOLDINÆ Carolinæ Naturæ Curioſorum Ephemeridum Centuria V & VI, cum Appendice.

Norimbergæ, litteris Melchioris Godofredi Heinii, 1717, 4. Alph. 3 plag. 17 cum figur. ænear. Tab. 13.

STrenue pergunt Naturæ Curioſi in colligendis Obſervationibus ſuis, e quarum Centuria V & VI, quæ nunc prodiit, potiora excerpemus.

In Cent. V Obſ. 5 D. Chriſtianus Gottlieb Reuſnerus virum generoſum per tres annos a podagra, cum qua ei hactenus ſingulis annis bis circa æquinoctia conflictandum fuerat, ſe præſervaſſe pediluvio ex aqua ſimplici ſubtepida, in quam quotidie cubitum iturus pedes ad horam unam immerſerat, refert, & Obſ. 6 ad tinnitum aurium ac otalgiam inſtrumentum acuſticum, ſeu tubulum argenteum deauratum, ſpithamæ longitudine, bis vel ter de die auri dolenti applicandum, ut aer vel flatus ſugendo extrahatur, commendat. In Obſ. 20 D. David Laurentius Ebersbach in fœminæ veſica urinaria fœtum humanum trium menſium, cujus funiculus umbilicalis fundo illius mediante maſſa carnoſa, ſecundinis non abſimili, adhæſit, nullo ſuperſtite ulceris uterini veſtigio conſpexit. In Obſ. 24 D. Samuel Graſſius ex uteri cavitate ſanguine tincta, ejus vero vagina nullum cruentationis ſignum præbente menſes etiam ex ipſo utero profluere infert. In Obſ. 30 D. Johannes Baptiſta de Wenckh

 mulie-

mulieris mentionem facit, quæ hauſto vino quodam per quatuor annos cum dimidio, ſiti licet vexata, ne guttam tamen aquæ, vini, mulſi, cereviſiæ, bibere amplius potuit, ſed & nec fructus ſucculentos, aut cibos aqua coctos vel quippiam ſimile potulentum aſſumſit, imo ſi extreme ſitibunda vel tantillum ſimilæ, aqua, vino, aut juſculo intinctæ deguſtare vellet, ne guttulam quidem hujusmodi liquorum deglutire valuit; quin vomitu, tuſſi, capitisque doloribus usque adeo fuerit divexata, ut complurium ſeptimanarum ſpatio decumbere neceſſe habuerit; interim tamen quotidie viginti vel triginta uncias urinæ emiſit, nec menſium ſuppreſſione laboravit; creditque D. Weackh, mulierem hanc tali magnetico ſale fuiſſe dotatam, ut ex aere tantum humiditatis attraxerit, quantum ad corporis ſuſtentationem diminutique laticis juſtam proportionem egebat. In Obſ. 66 D. Godofredus Klaunius ariſtolochiæ rotundæ tam infuſum in ſpiritu vini Rhenano, quam eſſentiam, imo & extractum contra arthritidem laudat; cujus radicis hiſtoriam tam Botanicam quam Medicam D. Godofredus Heldius in Centur. VI Obſ. 86 fuſius expoſuit. In Obſ. 76 & 77 D. Andreas Fackius hydropem acidularum Wickenſium uſu feliciter profligatum teſtatur, ad calculum vero decoctum ſilicum prius ignitorum & calcinatorum in vino, cui quandoque Herniaria addenda, commendat. Quoniam cerebelli humani fabrica ab Anatomicis adeo leviter pertractata hactenus fuit, operæ pretium duxit D. Laurentius Heiſter eandem in Obſ. 82 exactius deſcribere & prout recens & præparatum oculis ſe ſiſtit, delineare. Præparatio autem in eo conſiſtit, ut recenti cerebello per medium prudenter diviſo, in vaſe quodam ſpiritus vini bonus vel rectificatus per noctem affundatur. Eandemque ejus ſtructuram in beſtiis reperiri, cerebelli vitulini figura, quam apponi juſſit, edocet. Idem in Obſ. 83 valvulam & ſphinctere̅m pylori non horizontalem habere figuram, quemadmodum ordinario delineatur, ſed obliquam & ita quidem conſtitutam, ut a latere dextro oblique deorſum verſus latus ſiniſtrum deſcendat, edocet, & in Obſ. 85 duplicem epiplocelen veram ſine inteſtinorum prolapſu obſervaſſe ſe ſcribit.

TAB. VI. Fig. 9 & 10. Fig. 11.

Sed

Sed ad Centuriam VI pergimus; in cujus Obſ. 14 D. Johannes Melchior Verdries pro uracho in fœtu humano pervio militat. In Obſ. 24 & ſequentibus ſupra laudatus D. Laurentius Heiſter tunicam allantoideam in vacca, cujus exiſtentiam ob propriæ experientiæ defectum hactenus in dubium vocaverat, nunc meliora eductus, graphice depingi atque ejusdem vaſorum ſanguineorum reptatum oculis lectoris curioſi ſiſti curavit; vaſa lactea non ſolum ex inteſtinis tenuibus & craſſis, tenuibus proximis, prodeuntia conſpexit, ſed & fibras annulares in ductu thoracico detexit, quibus mediantibus hic chylum ſuperiora verſus promovere aptus redditur; venam umbilicalem non in venam cavam, ſed in ſinum venæ *portæ* hiare demonſtrat; ac in duobus ſubjectis melancholicis, quæ aquæ ſubmerſione ſibimet ipſis mortem intulerant, præternaturalem pancreatis & folliculi fellis conſtitutionem advertit; unde concludit, in his duobus ſubjectis bilem & potiſſimum ſuccum pancreaticum non rite, nec debita copia ſecerni & excerni, ideoque nec chylum rite ſolvi attenuarique potuiſſe, ſicque non ſemper lienem, ſed forte ſæpius pancreas & bilis impeditum fluxum melancholiam excitare. In Obſ. 43 D. Michael Alberti genealogiam ſalium mediorum per viam ſiccam explicat. In Obſ. 49 & 50 D. Johannes Chriſtophorus Gerlach mulierem ulcus oris & narium cancroſum vitriolo cœruleo, vel per ſe vel cum oleo olivarum applicato ſibi curaſſe; & luem veneream, conſuetis per ligna & mercurium curationibus nihil proficientibus, viridis æris uſu interno cum vino rubro penitus profligatam refert. Et tandem D. Godofredus David Mayer in Obſ. 57 & 58 hæmoptyſis periculum fortuita emeſi declinatum & epilepſiam contumacem radicis Ipecacuanhæ uſu vindicatam perhibet.

In Appendice continentur D. Lucæ Schroeckii & D. Marci Gerbezii Conſtitutio Epidemica Auguſtana & Labacenſis annorum 1715 & 1716; Johannis Jacobi Scheuchzeri lexici diluviani ſpecimen; Johannis Georgii Liebknecht nova approximatio quadrati ad circulum inſcriptum per ſeries in infinitum inſtituta, Lic. Joh. Jacobi Dillenii Diſſertationes II de plantarum propagatione; D. Philippi Breynii Epiſtola de plantis & in-

ſectis quibusdam rarioribus in Hiſpania obſervatis; D. Wolff-gangi Chriſtiani Manes Bagliviani; Dn. de Vuolhouſe operationes Chirurgicæ, quas oculis laborantibus adminiſtrat; D. Michaelis Friederici Lochneri Succedanea exotica Thée & Caffée, Botry, Ambroſiode Americana, Ambroſia artemiſiæ foliis odorata Malabarenſi, Thée de Lima, de Paraguay, Caffée a la Sultane, & oleo Siree; ejusdem Belilli Indicum, una cum Tethyos & Tethyorum Hiſtoria; ejusdem FeſtumTethinidiorum Dianæ Corythalliæ, a nutricibus Spartanis celebratum; D. Godofredi Benjamin Preuſſii Epiſtolica Diſſertatio ad rem numiſmaticam Medicorum pertinentia exhibens.

Explicatio Figurarum.

Figura 9 ſiſtit cerebellum humanum recens exemtum.

aaaa. Cerebrum.

bbbb. Cerebellum in medio perpendiculariter diviſum.

cc. Medulla oblongata, cujus interventu utraque hemiſphæria cohærent.

dd. Nates.

ee. Teſtes.

f. Glandula pinealis.

g. Anus.

h. Valvula magna Vieuſſenii paulo diſtracta.

i. Calamus ſcriptorius.

k. Crena.

ll. Pedunculi cerebelli.

m. m. m. m. Corticalis ſubſtantia longe copioſior, quam vulgo pingitur.

n. n. Medulla ſpinalis.

pppp. Interſtitia inter lobulos, quæ admodum obſcure apparent.

Figura 2. exhibet idem cerebellum præparatum.

oooo. lobi & lobuli minimi a ſe invicem diſtincti.

Figura 3. repræſentat cerebellum vitulinum.

DE

DE PHYSICES IN REBUS MATHEMATICIS utilitate Prælectio habita a JOANNE POLENO, in Gymnaſio Patavino cum ab Aſtronomiæ & Meteororum ſede ad Philoſophiam docendam tranſiret.

Patavii, apud Joh. Baptiſt. Conzatti, 1716, 4.
Plag. 3.

SIcut inter eos, qui ſolida rerum phyſicarum cognitione capiuntur, nemo facile reperietur, qui Matheſeos in Philoſophia naturali utilitatem, imo & neceſſitatem non agnoſcat, non ignarus, absq, Geometriæ & quidem altioris uſu præclara Neotericorum inventa omnia in phyſicis intelligi non poſſe; ita nemini mirum videbitur, ſi amplum dicendi campum ſibi aperuerunt illi, qui Mathematum in Phyſicis neceſſitatem ſibi probandam ſumſerunt. Eorum tamen veſtigiis inſiſtere nolens Vir Celeberrimus, Johannes Polenus, Prælectioni ſuæ, quam tunc publice dixit, cum ſedem Aſtronomiæ & Meteororum cum Philoſophiæ ordinaria permutaret, aliud argumentum, quod novæ ſuæ Profeſſioni quidem conveniret, nec tamen ab aliis præoccupatum eſſet, deligendum ſibi arbitratus eſt. Quam ob rem *de Pyſices in rebus Mathematicis utilitate* diſſerere ſuſcepit. Cum Matheſis in *Puram* & *Mixtam* dividi ſoleat, ideo etiam ſermonem ſuum in duas partes diſpeſcuit. Matheſi puræ illam Phyſicæ partem, quæ animi humani naturam variasque conſtitutiones perſcrutatur, utilem eſſe docet, quod intellectus indolem, vires, proprietates, leges item animæ cum corpore organico, quoad fieri poſſit, noſſe oporteat ad id, ut, quoniam plurium rerum notiones uno eodemque tempore percipere diſtincte non valet, multoque minus id quod infinitum, regulas diſpiciat ſecundum quas in indagandis abſconditis veritatibus tuto procederet; quibus regulis genuinæ methodi ubi recte uti didicerit intellectus, futurum probat, ut de ipſo infinito quantitatis multa cognitione & admiratione digna intelligat: propterea, quemadmodum ſummus Leibnitius (cujus gravem jacturam etiam nunc lugent, quotquot ſolidioribus literis ac ſcientiis favent & dediti ſunt) in-

infiniti conſiderationem tunc maxime neceſſariam eſſe judicat, quando de naturæ operationibus agitur, ita viciſſim naturæ opera atque adeo Phyſicam ad infiniti contemplationem erigere humanum intellectum, eleganter Autor noſter obſervat. Reliquæ utilitates, quas Phyſice in Matheſin puram transfert, reſpiciunt tum principia, tum etiam demonſtrationum methodum, easque omnes acute & docte evolvit.

Altera orationis pars, ut jam dictum, verſatur circa Matheſin, quam vocant mixtam, cujus objectum non eſt extenſio in abſtracto ſumta, ſed qualis in hoc rerum univerſo exiſtit, qualitatibus phyſicis veſtita ſenſibusque noſtris expoſita, quo pertinent Optica, Aſtronomia, Muſica, Mechanicæ & quæ hiſce ſubſunt aliæ ſcientiæ Phyſico-Mathematicæ; harum omnium principia accurata phænomenorum obſervatione, fidisque experimentis ex Phyſica in Matheſin translata eſſe oſtendit Noſter, quæ dum ſolerter deducit, objectionesque nonnullas, quas in contrarium adduci poſſe arbitratur, diluit, utiles quoque regulas, quas in accurata principiorum indagine obſervandas eſſe intelligit, oportune indicat, non omiſſis laudibus Autorum, qui in promovendis ſcientiis illis Phyſico-Mathematicis operam ſuam utiliter collocarunt: commendat proinde *Carteſii* explicationem Iridum, Ill. *Leibnitii* Syſtema Dynamicum, Ill. *Newtoni* Princ. Phil. Nat. & Opticen, *Jacobi Bornoulli* Theoriam Reſiſtentiæ ſolidorum, *Varignonii* & *Hermanni* Obſervationes circa motus fluidorum, *Wolfii* Aerometriam, aliorumque nonnullorum ſtudia paſſim laudat.

JOSEPHI VERZALIÆ CÆSENATIS *Epiſtola ad Geometras.*

CUm ſuperioribus diebus, ut Amico per literas imagines Divorum Divarumque quarundam poſtulanti operam navarem, *Bibliopolam* hunc *Gallum* conveniſſem; atque ut inſtitutæ jam rei exitum expediret, expectarem, *Academiæ Pariſienſis Commentariorum*, quorum nullum intra novem fere annos videre contigerat, corpora quædam in manus forte inci-

inciderunt, in quibus *Problemata* illa duo, ad vires *Centrales*, cum in *inani* tum in *pleno* ſpectantia, quæ primus ego publice *Geometris* poſui, ac generaliſſime perſolvi, a *Tranſalpinis* quibusdam *Viris Eximiis* & luculenter explicantur & extricantur enodanturque copioſiſſime. Et quanquam ſuſcepti muneris ratio, tempus meridianum importunum, & locus, non modo, ut egregias, quas *Præſtantiſſimi Viri* uſurpant, rationes & vias guſtarem, non tulerunt, ſed vix, ac ne vix quidem, *Diſputationum* illarum inſcriptiones percurrendi, atque *æquationum* formulas ſtrictim aſpiciendi, facultatem dederunt; ex ea tamen *Meditationum* earum vel breviſſimi temporis percurſione tantam cepi voluptatem, quanta ex re jucundiſſima maxime capi poteſt, eoque majorem, quo paucis ante diebus ab Amico acceperam, idem argumentum non uno in loco in aliis quibusdam exteris *Diariis* diligenter quoque pertractari. Quid enim homini, omne otium tempusque in literarum ſtudiis conterenti, carius atque antiquius eſſe debeat, quam ut lucubrationes ſuæ ab ingenio excellenti *Viris* probentur, atque ita probentur, ut in illis explicandis aliquam laudis ſuæ partem ponere videantur, ego quidem non video. Quare ex hac illuſtri ſignificatione tunc demum perſpecto rerum illarum pretio, atque cognito præclaro tantorum *Geometrarum* erga illas ſtudio, ipſe mihi gratulatus ſum bene locatam in illis perquirendis induſtriam, venique facile in eam ſpem, fore, ſi quid non minoris momenti emitterem, ut id eodem animo *Viri Cl.* acciperent, atque non minori ſedulitate excolerent. Quamobrem, cum tunc Opuſculum quoddam, in quo, quantum digreſſionum ratio fert, *Problemata* quædam, ex iis, quæ *Phyſico-Mathematica* vocantur, expediuntur, ſexennio ante eoque amplius abſolutum, in manibus haberem, neque ſatis adhuc mihi conſtaret, quam mox illud evulgaturus eſſem; aliquod ab illis eligere, atque illud *Geometris* dare, mecum ipſe conſtitui. Eſt autem id quod ſequitur:

Funiculum, ſive Catenam, extremis ſuis ita fulcro alligatam, ut prolabi minime poſſit, infinitæ Potentiæ, datam ſervantes le-

gem, paribus intervallis, ad pares angulos pellunt, aut trabunt: quæritur earum formula, habita ratione ponderis Funiculi, ſive Catenæ.

Utere hoc in præſens, *Lector Geometra*, atque ubi ad formulæ explicationem perveneris, ſi penitus ejus naturam inſpicias, tunc demum cognoſces, illud latius patere, quam primo videatur aſpectu. Non modo enim *Problemata* illa egregia a *Principibus Geometris* maxima ſui cum laude jampridem diſſoluta, quæ *Velariarum, Linteorum, & Muſculorum* dicuntur, nec non (inſtituta levi mutatione) ea quæ *Catenariarum* vocantur, & præterea ſua omnium horum *Inverſa* (ſic loquuntur,) ut rationes ſingulares complectitur; ſed quod majus atque ſublimius quoddam eſt, *Algebram* noſtram, vel in hujusmodi quæſtionibus *Phyſicis* extricandis, notiones quasdam, ab omni materia ſecretas, conſectari ſæpe neceſſitate coactam, ab hac duriſſima ſervitute liberat, atque in dignitatem ampliſſimam vindicat. Quod ſi huic ſuperius *Problema* meum, de *Viribus Centralibus Corporum, ambitus quomodocunque incurvos, in medio ut libet craſſo, ac illorum motui reſiſtente percurrentium*, adjunxeris; næ *Meditationibus* qualibuscunque noſtris aditum, qui antea *Mathematicis* clauſus erat, ad innumerabilia ac præclara quæſita patefactum eſſe reperies; præcipue vero, quantum a *Parabolicis* diſtent miſſilium ſemitæ, quæcunque fuerit aeris qui nos circumfundit craſſitudo, & illius reſiſtendi ratio; quaque ponderum lege ſint onerandæ *Catenæ*, ut eosdem aut alios nectantur in arcus; atque quo vere tumeant ſinu navium *Vela* flante Noto, *Lintea* liquore plena ac *Muſculi* a ſpiritu inflati, quibus in rebus, non modo *Veterum*, ſed & *Recentiorum*, quibus ceteroquin tot alia mirabilia debemus, ceſſavit induſtria, tunc tandem intelliges.

Ceterum ego *E. E. Æ. S. S. A. I.* ad formulas quæ ſequuntur 4. 5. = 2. 4. 4. *6*. 4. 4. 4. *d*. 4. *6*. 4. 4. 4. *d*. 2. 8. 2. 4. 2. *e*. 8. 3. 6. 8. 4. 2. vel 4. 8. = 2. 8. 4. 8. 4. *d*. 2. 4. 2. 6. 4. 4. 2. *d*. 4. 6. 4. 4. 2. *e*. 8. 3. 6. 8. 4. 4. perveniо.

Ana-

Analyſis Problematis Virium Centralium in pleno.

Vis *Centralis*, $= f$; $r =$ Reſiſtentiæ, $u =$ Velocitati, $du =$ ejus differentiæ, ac $dt =$ tempori. $fdt = du$ in *inani* (ſigna pro re nata ipſe mutabis,) & per ambitus curvarum, quarum y ſunt *Ordinatæ*, & dx partes minimæ, ſive *rectæ*, ſive *circuli*, ab ipſis interceptæ; $fdy : u = du$; Cum ergo in *pleno*, $f = f - r$, habebimus, $fdy - urdt = udu$; quæ eſt formula generaliſſima, unde emanant omnes aliæ. Alteram addere, ſupervacaneum duco.

Dum hæc ab Adverſariis deſcriberem, incidi in *Theoremata* quædam non inelegantia, quibus dies *Nonarum Decembris* 1705 erat adſcripta: *De Corporibus, quæ in cava Conoidum ſuperficie, circum axem torquentur.* Hæc quoque habe, & vale.

1. *Vis Centrifuga Corporis eſt in ratione compoſita, ex directa Subtangentis & reciproca Ordinatæ, ſpectantium ad Conoides.* 2 *ejus Velocitas eſt in ratione ſubduplicata Subtangentis.* 3 *Tempus eſt in ratione compoſita, ex directa Ordinatæ, & reciproca ſubduplicata Subtangentis.* Bononiæ *Kal. Junii M. DCC XVII.*

ANGELI FONTEJI VERONENSIS EPISTOla ad V. Cl. JO. BURCHARDUM MENCKENIUM Lipſienſem. de Conſpectu inſignis Codicis Diplomatico Hiſtorico-Epiſtolaris ex αὐλογράφω, ut quidem videtur, dato ad Actorum Erud. Lipſ. Collectores a R. P. BERNARDO PEZ, Benedictino & Bibliothecario Mellicenſi in Auſtria.

Veronæ, in ædibus Petri Tuditani, 1717, 4.
Plag. 5½.

CUm multorum curioſitatem provocaverit vulgato in Actis hujus Anni M. Jan. p. 30 ſſ. Conſpectu Codicis Zwetalenſis, mira diplomatum ubertate conſpicui, R. P. Bernardus Pez, rem non ingratam & illi & aliis hiſtoriarum cupidis ſe facturum putavit pſeudonymus Epiſtolæ hujus, nuperis Calendis Maji datæ,

Digitized by Google

Autor (quem Juſtum Fontaninum eſſe, celeberrimum Virum, nonnullis indiciis inducti auguramur, quanquam nec id certo aſſerere ob cauſas alias audeamus) ſi de Codice illo, quem integrum prelo parari acceperat, mentem ſuam publice exponeret, & ubi jam publicata CIX Codicis illius diplomata proſtent, indicaret. Nam & ipſe Conſpectum noſtrum legens reminiſcebatur, præter ea quæ ipſe Pezius antehac edita agnoverat diplomata, complura alia typis excuſa jam pridem proſtare, & mox a doctiſſimo Viro, Scipione Mapheo, in ea ſententia maxime confirmatus eſt, qui Jacobum Gretſerum pleraque in libro, quo *Divorum Bambergenſium* vitas Ingolſtadii 1611, 4 expoſuit, & in *Defenſione* illa, quam ſtatim anno ſequenti ibidem in 4 contra Goldaſtum vulgavit, ex eodem Codice Cæſareo, cujus edendi ſpem Lambecius, & ipſe hujus rei ignarus, fecerat, & præterea Cl. Lunigium noſtrum in *Spicilegio* ſuo *Eccleſiaſtico* publici juris feciſſe deprehendit. Nos, cum nec omnia deſcribi patiatur inſtitutum noſtrum, & ipſam Epiſtolam apud nos recudendam ſperemus, pauciſſima, quæ vel obiter monuit Epiſtolographus, ſaltem attingemus. Dum ſuſpicatur, unam ex
p. 19. Epiſtolis tribus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ad Latinos de rebus a Francis in Oriente geſtis Balduino Rege, eſſe encyclicam illam ad Paſchalem II, quam Baronius Tomo XII ad A. 1100 mendoſe admodum, ut ipſe conqueritur, exhibet, quamque adeo e Codice Zwetalenſi emendari optat, ſe plures teſtatur in ſchedis ſuis habere hujus generis literas, quæ Baronii exemplo mirifice
24. medeantur, cuivis edere cupienti promtas ac paratas. Cum incidit porro in ſubſcriptionem bullæ Leonis IX, qua omnia bona & privilegia Eccleſiæ Babenbergenſi confirmat, & Pezium videt in ea eſſe ſententia, quaſi Papebrochius ex illa corrigendus ſit, hunc luculenter defendit, remque ita conficit, ut in Codice Zwetalenſi pro *Tiburi* legendum *Triburi* ſeu *Triburiæ* exiſtimet. Ceterum optat Noſter, Epiſtolas illas, quæ Schiſmaticorum calumniis repletæ ſunt, aliaque id generis ſcripta, in quibus epitomen illam operis cujusdam, *de controverſia inter Hildebrandum & Imp. Henricum, a T. Oſniburgenſis Eccleſiæ puerorum introductore* confectam, reputat, qualia plura utique, quam

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ expediat, Illyricus, Schardius & Goldaſtus collegerint, alta nocte premi, cetera vero quæ vel nondum vel haud ſatis emendate prodiere, accurate edi e Codice laudato, & ſe quoq; floſculos quosdam ſparſurum, ſi tanti videbuntur Rev. Editori, pollicetur, eoq; hic vel obiter notat, ſe ejusdem Udalrici Babenbergenſis, qui Zwetalenſem Codicem compilavit, *artem dictandi* ſeu epitomen Rhetoricæ quingentis circiter abhinc annis in membrana deſcriptam, annotaſſe. Nec tacemus denique duo a Cl. Autore corrigi ſphalmata, quæ in Conſpectum Codicis Actis noſtris inſertum irrepſerunt, alterum p. 31 lin. 10, ubi pro *XI* legendum *XII*, alterum p. 41 lin. 31, ubi pro *Innocentii I* ſubſtituendum *Innocentii II*.

ILLUSTRIS VIRI, GODOFREDI GUILIELMI LEIBNITII, Collectanea Etymologica illuſtrationi linguarum, veteris Celticæ, Germanicæ, Gallicæ, aliarumque inſervientia; cum præfatione JO. GEORGII ECCARDI.

Hanoveræ, ſumtibus N. Fœrſteri, 1717, 8.

Alph. 2 plag. 15.

MErito adhuc incommodo detrimentoque noſtro dolemus Germani, quod illuſtrem Leibnitium amiſimus, (cujus mox vitam & elogium paulo luculentius exponemus,) civem, quo majorem nec ingenio & eruditione, nec celebritate nominis, nec amore deniq; in patriam, ulla unquam memoria habuit, nec habebit fortaſſis poſteritas, ſi qua futura eſt. Ejus in omnes literas & univerſam eruditionem merita, tametſi invidorum hominum criminationibus appetuntur, tamen perduratura credimus, donec aliqua in terris erit magnorum ingeniorum memoria & donec nondum omnem virtutis ſenſum hi mores abolebunt. Non autem ſolum iſta tanti nominis celebritas huic genti laudi cedit, ſed & inſtituta ejus eo ſpectarunt, ut res noſtræ undiquaque conſummatæ ceteris gentibus exemplo & æmulationi eſſe poſſint. Linguæ conſultum hoc inprimis opere voluit, in quo de originibus ejus & cognatarum linguarum ita diſſeritur, ut ex eo ad ipſam linguæ noſtræ lucem magna ac-

 ceſſio

ceſſio derivari poſſit, ne dicamus, ultimis etiam generis noſtri ſtirpibus & inde usque omni antiquitati inſignem lucem afferri.

Primum Jo. Georgius Eccardus V. C. cum in Annalibus conſignandis immortali viro adjutor eſſet, antiquitatibus gentis & linguæ noſtræ ſe dederat, deque eo ſtudio eruditos in *Hiſtoria ſtudii Etymologici linguæ Germanicæ impenſi* monuerat. Leibnitius igitur inſtitutum ejus his eruditis ſymbolis adjuvit, quæ evulgatæ demum ab Eccardo ſunt. In præfatione Editor tum de his collectis Leibnitianis diſſerit, tum alia de ſuo adjungit, quæ magnam ejus in his rebus eruditionem arguunt. Præcipue quæ de Celtico monumento Pariſiis invento, de veteribus Druidibus ad illuſtrandum Plinium Majorem, & de Vulpe Reginardi, antiquo apologo, diſputat, eruditis & ſtudioſis harum rerum probabuntur.

In duas partes diſtributus eſt liber, utriusque capita ſpeciatim recenſebimus. I *Annotationes Leibnitii in Jo. Henrici Ottii Franco-Galliam*, Baſileæ 1670 editam, quæ cum ipſo libro conferri merentur. Luculenter ſane oſtendit Ottius, ingentem coloniam Francicarum vocum in Galliam deductam eſſe. Sed non diſſimulandum eſt, Eccardum in quibusdam a Leibnitio diſſentire, in quibus veriſimiliora ſequi videtur. Quod ſane *Ambre* negat ab Arabico recte derivari & totum vocabulum ex Germania veniſſe oſtendit, in eo plures aſſentientur. Gleſſum Taciti Germanicum eſt. Et tametſi Pruſſi, ex quibus ſuccinum advehitur, lingua Germanica olim non ſunt uſi, (in quibus vero a multo tempore, ut jam Laonycus Chalcocondylas annotavit, & mores & linguæ Germanorum obtinent) tamen cum a Germanis ſuccinum ultra veniret, ab his etiam veriſimile eſt nomen accepiſſe eos, qui *Ambarum* vocarunt. Id ſerico accidit & multis rebus aliis, quæ a Perſis ad Græcos Romanosque una cum nominibus aliquando venerunt. Nec tamen hæc conjectura undiquaque firma omnibus videbitur. Præſertim qui Arabicam & Perſicam vocem tam peregrinum & longinquum ſonare non ſentient. Merebitur T. Hyde legi, qui ex Orientalibus libris multa de Ambaro collegit in R. Abrahamum Peritſol de Itineribus mundi commentario. *II No-*

II *Notæ ad Gloſſarii Chaucici ſpecimen*, quod a Kelpio Canonico Rameslovienſi ſcriptum eſt. Chauci ſeu incolæ Bremenſis & Verdenſis terræ aliquas voces habent, quas ceterorum Germanorum maxima pars ignorat. Ex iis tamen aliquæ antiquam ſtirpem referunt, ut omnino ex plebejis inferioris Saxoniæ vocibus & ex montanis ruſticisque vocabulis multo major ſeges linguæ Germanicæ, quam ex cultioribus colligi poteſt.

III *Celtica* ſequuntur. In quibus Leibnitii ad Ludolfum epiſtola inſtitutum Pezronii Abbatis de illuſtrandis originibus gentium exponit. Quod luculentius evadit ex Pezronii ad Nicaſium Abbatem epiſtola, quæ hic exſtat, & ex ejusdem *Antiquitatibus gentis & linguæ Celticæ* Lutetiæ Pariſiorum editis. Argutum ſequitur de hoc labore Leibnitii judicium, in quo Pezronii cauſam hactenus agit, ut, tametſi majori ingenio, quam veritatis religione antiquitates tractavit, novaque adeo caligine involvit, tamen hoc ei condonandum eſſe evincat, quod nihilo minus inter multas tenebras aliquam lucem, ut fieri ſolet, afferat. In originibus ſane & cognitione vocum noſtro judicio curatius & faſtidioſius verſari oportet, quam a Rudbeccio, Pezronio, Acolutho, Meyero aliisque factum eſſe meminimus. Multæ quidem voces ab ultima ſtirpe inter complures gentes perdurant, alias recentius uſpiam editas communicarunt inter ſe gentes, nonnullas tamen arbitramur cognatas ſibi ſono eſſe, tametſi nulla conſenſione gentium uſurpatæ, ſed ſive fortuito, ut fit in tanta ſonorum multitudine, conveniunt, ſive a naturæ impetu & a notatione ſenſuum profectæ apud multas gentes eædem ſunt. Singulare quiddam in iis vocibus accidit, quibus liberi vocare parentes ſolent. In his tantum non omnes gentes conveniunt, quod eo videtur factum, quia in liberis prima loquendi tentamina jucundiſſima parentibus eſſe ſolent, atque idcirco, ut primo loquelæ rudimento dicerentur patres, vocabula oribus infantium veluti quadam conſpiratione accommodarunt. Sive enim divulſo leniter & ſemihiante labello ſive offenſantis linguæ facili fragmine dici voluerunt. Inde Ἄππα eſt apud Græcos etiam, ne ceteras gentes dicamus, ut apud Callimachum Diana ad Jovem:

Δός

Δός μοι παρθενίην αἰώνιον, ἄππα, φυλάσσειν

Et πάππα Odyſſ. Z. v. 57 Nauſicaa ad Alcinoum patrem:

Πάππα φίλ', οὐκ ἂν δή μοι ἐφοπλίσσειας ἀπήνην.

Unde & Jovem παπαῖον a Scythis apud Herodotum & πάπαν a montanis Bithynis apud Arrianum in Bithynicis vocari, Ezechieli Spanhemio ex Euſtathio annotatum eſt. Ex eo vocabulo παππάζειν eſt, quod in molliſſimo ſuaviſſimoque Homeri verſu Iliad. E. v. 408 occurrit:

Οὐδέ τι μιν παῖδες ποτὶ γούνασι παππάζουσιν.

Sed & τάτλα, Latinis, ut ex Martiale conſtat, & Scythis veteribus hodieque Boruſſis non ignota vox, apud Homerum exſtat Iliad. I. v. 603: Θετλαλῶν ἡ φωνή. καὶ ἔστι προσφώνησις νεωτέρου πρὸς πρεσβύτερον, ut ad eum locum Scholiaſtes dicit. Eum naturæ ad loquelam impetum etiam in aliis infantium vocibus annotavit Jo. Chryſoſtomus Homilia III ad cap. I Ep. ad Titum: Εἰ γὰρ πατὴρ οὐχ ὁρᾷ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ συμψελλίζει τοῖς παιδίοις καὶ τροφὴν καὶ ἐδέσματα καὶ πόματα οὐχ ἑλληνικοῖς ὀνόμασι καλῶν, ἀλλὰ παιδικῇ τινι διαλέξει καὶ βαρβάρῳ πολλῷ μᾶλλον κ. τ. λ. In ejusmodi igitur vocabulis, quæ fortaſſis complura ſint, nihil opus eſt aut ad ultimam ſtirpem aut ad aliquam gentium conſenſionem reſpicere; multo vero minus in his, quæ ſonis aliquantiſper conveniunt; ceterum, ut ſub aliquam convenientiam notionum coëant, multa arte & conquiſitis longe vaniſque fidiculis coguntur.

IV Epiſtola aliqua Acoluthi, quæ conſilia ejus de illuſtrandis orientalibus linguis aperiunt. Quæ monere de iis neceſſe eſſet, induſtria illuſtris Leibnitii occupavit. Et mirum eſt Virum doctum adverſus Copticam linguam tam multa dixiſſe, cujus linguæ ne rudimenta quidem novit. Quæ ex ea lingua veterum loca illuſtrari non poſſe dixit, ea oſtendent alii multo luculentius illuſtrari poſſe. Ceterum Bibliotheca ejus orientalis nuper a Senatu urbis noſtræ ad reliqua ornamenta Bibliothecæ ſuæ adjuncta eſt. *Excerptum ex Annalibus ſuis*, quod huic capiti adjecit Leibnitius, ad veterem linguam Theotiſcam & Gallicam illuſtrandam facit. Juramentis enim his Ludovici Germanici, Calvi,

Digitized by Google

& Caroli Calvi, nullum in lingua ſua antiquius monumentum Gallia, Germania autem non adeo multa habet.

V. Joannis Claubergii libellus, quem *Artem Teutonum Etymologicam* vocat, & in quo tres præcipue voces Germanicas illuſtrat, de laudibus linguæ noſtræ diſſerit & præcepta conſtituit, ad quæ ſtirpes vocum exigi debeant.

VI. Ultimum caput eſt Leibnitii *diſſertatio de augenda ornandaque lingua noſtra.*

In altera parte libri ſuccedunt I *Archæologus Teuto*, ſeu Gloſſarium veterum Teutonicorum vocabulorum, ex variis lexicis & Otfrido, Willeramo, ex Gloſſariis, Rabani, Keronis, Gaſſari, Lipſii, Lazii congeſtum ab Abrahamo Mylio. II *Excerpta* ex Wigulei Hundii Gloſſario manuſcripto. III *Nomina Friſica*, quæ omnia ſunt contracta eum in modum: Agobardus, Aggo; Sigefridus, Sicco. IV *Excerpta Meyeriana* ex literis Gerardi Meyeri & illuſtris Leibnitii, quæ etymologiam vocum quarundam exponunt. V *Fragmentum Breviarii rerum fiſcalium Caroli M.* ex codice Helmſtadienſi. VI de lingua Winidorum Luneburgenſium. VII *Orationis Dominicæ verſiones* in linguas Ceremiſſorum, Samoiedarum, Mogallorum, Tongoinorum & Hottentottarum, a Witſenio communicatæ. Mogalica differunt ab iis, quæ Wilkinſius edidit. Sed dicere hoc loco de utraque lingua Mogalica minime conſtituimus, præterquam ut eruditos moneamus, Cl. Wilkinſium bis edidiſſe verſionem Mongalicam Tartarorum Sinenſium literis ejus gentis expreſſam, & quamvis in primo typo ſe erraviſſe agnovit, eumque abolevit, tamen in altera editione eundem fere errorem commiſiſſe. Genere enim ſcribendi χαμαιφορῶ Mogali utuntur & a dextris ad ſiniſtram ſcribunt. Eamque verſionem Mogalicam eodem modo a Buveto ſcriptam fuiſſe compertum habemus. In Hottentotticis ii aliquid Habeſſinici oris cognoſcent, qui difficilem Habyſſinorum pronunciationem tenent. VIII *Signa ſecundum ordinem Ciſtercienſem, per quæ unusquisque monachus valet ſignare alii ſine loquela*, uſurpata aliquando in Cœnobio Luccenſi. Accedit lex Ludovici & Lotharii Augg. cum antiquiſſima verſione Theotiſca ex MS. Cathedralis Trevirenſis

ſis templi. IX *Regiſtrum antiquum bonorum eccleſiæ Prumienſis cum explicatione rerum & verborum*, Autore Cæſare Heiſterbacenſi; de quo Cl. Eccardus in præfatione legi debet. Cognoſcimus denique ex eodem Clariſſimo Viro magna cum voluptate, inſigne veteris hiſtoriæ opus per obſcura & dubia tempora a Leibnitio deductum extare ita conſummatum, ut edi jam poſſit, magnamque acceſſionem nactum iri ab induſtria Editoris, qui ad proximarum ætatum memoriam pertexendam ſedulo incumbit.

ELOGIUM GODOFREDI GUILIELMI LEIBNITII.

ANno ſuperiori Orbis eruditus amiſit non ſine ingenti ſcientiarum atque bonarum artium detrimento ornamentum ſuum ac decus facile præcipuum, Virum illuſtrem, Godofredum Guilielmum Leibnitium, in omni ſcientiarum bonarumque artium genere ſummum. Natus eſt Lipſiæ anno ſuperioris Seculi quadrageſimo & ſexto die vigeſima tertia Junii juxta ſtylum Julianum, ſeu quarta Julii juxta correctiorem, quo nunc utimur. Patrem habuit *Fridericum Leibnitium*, Moralium Profeſſorem, & Univerſitatis Actuarium; matrem vero *Catharinam, Guilielmi Schmuckii*, J. U. D. & in Univerſitate noſtra Profeſſoris publici, filiam. E majoribus ejus in celebritate verſatus eſt *Paulus de Leibniz*, frater germanus *Chriſtophori Leibnitii*, qui Noſtri atavus fuit: eum etenim *Rudolphus II* Imperator (id quod diploma teſtatur) ob res in bello præclare geſtas ad dignitatem generoſi Equitis evexit, conceſſo peculiari inſigni, quo etiam Noſter conſtanter uſus eſt. Soror uterina, *Anna Catharina*, nupſit *Simeoni Læſtero*, S.S. Theologiæ Licentiato & ad D. Thomæ in urbe noſtra Archidiacono, ex quo conjugio natus eſt *Fridericus Simeon Læſterus*, in vicinia Paſtor, unicus Viri illuſtris hæres. Ex priori parentis conjugio geniti erant *Johannes Fridericus*, Scholæ Lipſienſis *Thomanæ* Collega tertius, & *Roſina*, *Henrici Freislebii*, Doctoris Theologiæ & Antiſtitis Sacrorum Orlamundanorum, conjux, jam multis abhinc annis una cum Sorore uterina ex hac vita egreſſi. Patre, cum eſſet ſex annorum puer, A. 1652 d. 5 Sept. mortuo, mater fœmina valde prudens

Digitized by Google

ac pia in ejus educationem omni ſtudio incubuit, eumque in patriæ ludum Nicolaitanum miſit, ubi literis & Latinis & Græcis a *Johanne* inprimis *Hornſchuchio* & *Tilemanno Bachuſio* inſtitutus eſt. Vix comprehenderat animo linguæ utriusque elementa, cum privatim ad lectionem *Livii* aliorumque Autorum claſſicorum, renitentibus Magiſtris, accederet. E poetis *Virgilium* manu ſedula, mente attenta evolvit, ita ut ſenex tantum non omnes Poetæ verſus non interrupta ſerie recitare potuerit, atque ex ejus lectione adeo profecit, ut aliquando Carmen heroicum trecentorum verſuum ſine ulla eliſione intra unius diei ſpatium compoſuerit. Anno ætatis decimo quinto Academica ingreſſus eſt ſtudia: ubi primum Philoſophiam atque Matheſin, pro viribus illis, excoluit, quod videret, ſe Scholaſticorum veterumque Mathematicorum ac *Carteſii* ſcripta, quæ in Parentis bibliotheca ſelecta offendebat, intelligere non poſſe, etſi Latinitatis melioris optime gnarus. Præcipuo itaque duce uſus eſt *Jacobo Thomaſio*, qui literas elegantiores cum Philoſophiæ Scholaſticæ tunc temporis receptæ ſtudio conjunxerat & quem ſine pari futurum fuiſſe poſtea judicavit, ubi ad virilem, immo ſenilem ætatem pervenit, ſi ea ipſi contigiſſet felicitas, ut recentiorum in Philoſophia atque Matheſi inventa, quæ noſtro ævo reſervaverat providentia divina, vidiſſet. In Mathematicis audivit *Johannem Kühnium*, publicum in Univerſitate patria Mathematum Profeſſorem, cujus obſcurius tradita cum ipſe accurate perciperet, commilitones vero aſſequi non poſſent, ut & ipſi intelligerent, diſputando cum Magiſtro ac in ejus doctrinæ veritatem inquirendo effecit. Mox in Academiam Jenenſem ſe contulit, *Erhardi Weigelii*, Mathematum Profeſſoris celebris, lectiones Mathematicas frequentaturus: ubi etiam *Johanne Andrea Boſio*, Polyhiſtore celeberrimo, duce ad ſtudium hiſtoricum animum appulit; nec *Falckneri* ſcholas Juridicas neglexit, cum A. 1662 primam Philoſophiæ lauream impetraſſet. Anno 1663 in patriam rediit & ſub *Thomaſii* præſidio de *principio individuationis* publice diſputavit. Eodem anno Brunſuigam abiit ſalutatum *Johannem Strauchium*, JCtum celeberrimum urbisque Syndicum, matris ſororem in matrimonio habentem, &

ut expediret quædam hæreditatis negotia, de quibus diſſentiebant. Patriæ redditus 1664 Magiſter bonarum artium renunciatus eſt & Philoſophiam ad Juris interpretationem applicans, non multo poſt *Specimen quæſtionum Philoſophicarum e Jure collectarum* Præſes in cathedram produxit. Magna animi attentione Philoſophorum Græcorum ſcripta evolvit & conciliationem Philoſophiæ Platonicæ atque Ariſtotelicæ meditatus, integros ſæpe dies in nemore prope Lipſiam conſumſit. Pro loco in ordine Philoſophorum obtinendo diſputationem de *Complexionibus* habuit, quæ initium fuit Tractatus de arte combinatoria, cujus poſteriorem editionem anno nonageſimo ſuperioris ſeculi ſe inſcio factam ægerrime tulit, cum ad maturiorem ætatem perveniens multas quidem meditationes egregias, multos tamen etiam defectus in eo notaverit. Palmarium vero ipſius ſtudium fuit Jurisprudentia, cui *Bartholomæo Leonhardo Schwendendorffero* & *Quirino Schachero* ducibus vacavit. Sub illius præſidio in cathedra JCtorum A. 1665 de *Conditionibus* bis diſputavit & Juris utriusque Baccalaureus creatus eſt. Horas ſubciſivas in legendis ſcriptis literatorum celebratiſſimorum conſumens materiam Tractatus de ſcriptoribus Lipſianizantibus ſeu Laconicum Lipſii ſcribendi genus imitantibus collegit, quem tamen aliis negotiis diſtractus non perfecit. A. 1666 titulum Doctoris Juris ambiens, eum quidem ob cauſas arcanas & quod nondum maturus annis crederetur, impetrare non potuit. Quare patriæ valedicens in Academiam Altorfinam ſe contulit & eodem anno cum incredibili omnium plauſu Doctor Juris creatus eſt, poſtquam de *Caſibus perplexis in Jure* publice diſputaſſet: oblata ſimul Profeſſio Juris extraordinaria, quam recuſavit. Diſſertationes ejus Juridicæ poſtea conjunctim recuſæ ſub hoc titulo: *Specimina Juris. I Specimen difficultatis in Jure, ſeu Diſſertatio de Caſibus perplexis. II Specimen Encyclopediæ in Jure, ſeu quæſtiones Philoſophicæ amæniores ex Jure collectæ. III Specimen certitudinis ſeu Demonſtrationum in Jure exhibitum in Doctrina conditionum; Autore Godofredo Guilielmo Leibnitio.* Noribergæ eruditos illius temporis convenit, ut cum iis de rebus ad eruditionem ſpectantibus colloqueretur. Floruit

tum

tum Societas quædam operationibus chymicis ſecretis ſub directione Clerici cujusdam lapidis Philoſophici ergo vacans: ad cujus arcana ut admitteretur, ex celebrium Chymicorum ſcriptis phraſes maxime obſcuras collegit, & literas, quas ipſe non intellexit, ad Directorem compoſuit. Hic ergo *Leibnitium*, quem e grege adeptorum ex literis agnoſcere ſibi videbatur, in Laboratorium introduxit, ut Secretarius Societatis pro certa pecuniæ vi omnes in eo tentatos proceſſus deſcriberet & in operantium uſum celeberrimorum chymicorum ſcripta excerperet. Accidit vero, ut ſupremus Electoris Moguntini ſtatus Miniſter *Johannes Chriſtianus* L. B. a *Boineburg* Noribergam iter faciens una cum *Leibnitio* prandium caperet: ubi ex diſcurſibus eruditis perſpectis ejus ingenii dotibus & in Jure profectibus judiciique acumine autor ipſi fuit, ut ſtudium Juris atque Hiſtoriarum porro excoleret, ſe effecturum ſpondens, ut in aulam Sereniſſ. Electoris *Jo. Philippi a Schœnborn* vocaretur. Eo fine Noriberga Francofurtum ad Mœnum abiit & propriis primum ſumtibus ibi vixit. Cum A. 1668 *Johannes Caſimirus*, Rex Polonorum, relicto ſolio Regio, ſceptra atque coronam Reip. reddidiſſet, & illuſtris *Boineburgius* in cauſa *Philippi Wilhelmi* Comitis Palatini, qui ad Regnum adſpirabat, in Poloniam proficiſceretur; ſub ficto *Georgii Ulicovii Lithuani* nomine, tanquam Vilnæ 1669 impreſſum, Francofurti ad Mœnum typis deſcribi curavit, *Specimen Demonſtrationum politicarum pro eligendo Rege Polonorum, novo ſcribendi genere ad claram certitudinem exactum*, in quo oſtendere ſatagebat, *Philippo Wilhelmo* meliorem Regem a Rep. eligi non poſſe. Opuſculum hoc pereruditum non modo *Bœclerus*, vir in his ſtudiis excellens ac merito ſuo celebris, cum legeret, in ſuo genere ſine pari agnovit: verum idem etiam adeo placuit Principi Sereniſſimo, cujus cauſam egerat, ut, ſplendidis conditionibus oblatis, Autorem in aulam ſuam vocaret, quas tamen, *Boineburgio* ſuadente, accipere renuit, Conſiliarii munus in aula Moguntina iisdem præferens. Agnovit ſtatim Elector præclaras viri dotes. Unde *Leibnitius* cum ſe gratia ejus gaudere videret, quam A. 1668 Francofurti imprimi curabat, *Novam methodum diſcendæ docendæq; Jurisprudentiæ*, quamq; in iti-

itineris diverſoriorumq; ſtrepitu deſtitutus libris conſcripſerat, eidem ſubmiſſe dedicavit. Adjecerat ſub finem libelli catalogum deſideratorum in Jurisprudentia, *novumque corpus Juris* promiſerat: quod cum Sereniſſimo Electori probaretur, ſuppreſſo ſui & loci impreſſionis nomine Moguntiæ eodem plane anno opuſculum edidit ſub titulo, *Corporis Juris reconcinnandi ratio*, & de eodem argumento cum *Johanne Alberto Portnero*, JCto celebri, qui idem animo volvebat, per literas egit. Eodem tempore cum *Heſenthalero* mutuas operas conjungere decreverat, ad *Alſtedii* Encyclopædiam revidendam, corrigendam & augendam: quamvis vero alia deinceps negotia impediverint, quo minus inſtitutum executus fuerit, idem tamen etiam ſenex probavit, & tribus circiter ante obitum menſibus *Cl. Wolfio*, quem Halæ inviſebat, dixit, ſe optare, ut poſt tot recentiorum inventa & lucubrationes aliquis exemplo *Alſtedii* Encyclopædiam quandam conſcriberet, cujus in Matheſi vices tueri poſſent Elementa Matheſeos universæ *Wolfiana*. A. 1670 *Marii Nizolii* Antibarbarum philoſophicum, qui primum Parmæ A. 1553 ſub titulo, *de veris principiis & vera ratione philoſophandi* comparuerat, cum notulis nonnullis, præfatione erudita & epiſtola ad *Jacobum Thomaſium* de *Ariſtotele* Philoſophis recentioribus reconciliabili denuo recudi curavit, & illuſtris *Boineburgii*, Mæcenatis ſui, nomini inſcripſit, cujus etiam commendatione *Johanni Friderico*, Duci Brunſuicenſi & Luneburgenſi, Principi erudito, innotuit, ad quem deinceps, quicquid curioſi ipſi obvium fuit, perſcripſit. Cum *Boineburgius*, ad caſtra Pontificiorum tranſiens, *Wiſſowatium*, Socinianum pereruditum, quo familiariter utebatur, ad eadem perducere vellet, ſcripta epiſtola prolixa de antiquitate religionis Pontificiæ; hic vero reſcriberet, ſe mirari, quod Philoſophiæ ac Logicæ probe gnarus fundamento hiſtorico parum firmo fidem ſuam ſuperſtruat, & ab eodem requireret, ut in forma ad argumenta Socinianorum reſponderet: *Leibnitius* A. 1671 ſub ejus nomine epiſtolam exaravit, cui titulus: *Sacroſancta Trinitas per nova inventa Logica defenſa*, in qua errores circa copulam Syllogiſmorum, hactenus non obſervatos, monſtravit. Eodem anno Moguntiæ *Novam hypotheſin phyſicam, qua phænome-*

Digitized by Google

nomenorum naturæ plerorumq; cauſæ ab unico quodam univerſali motu in globo noſtro ſuppoſito repetuntur, ſeu Theoriam motus publici juris faciebat, quæ Societati Regiæ Anglicanæ inſcripta Londini recuſa, & a *Knorrio de* Roſenroth A. 1680 in Germanicum idioma translata, ſub ficto *Chriſtophori Peganii* nomine, addita *Thomæ Brownii* Pſeudodoxia epidemica. Etſi autem libellus cum applauſu exceptus fuerit, nec pauca contineat egregia; ipſe tamen Autor, cum ad maturiores meditationes perveniſſet, eundem ex aſſe non probavit. Edidit tum etiam ſchedam ſub titulo *Notitia Opticæ promotæ*, in qua inventa quædam nova de vitris poliendis continebantur, & quam ad *Benedictum Spinoſam*, rei Opticæ peritum, miſit, addita epiſtola, quæ in poſthumis *Spinoſæ* una cum ejus ad illam reſponſione p. 559 & ſeqq. legitur. Miſerat *Boineburgius* filium ſuum Lutetiam Pariſiorum ſtudiorum & exercitiorum corporis gratia. Quare cum negotia quædam in aula Regia ipſi expedienda acciderent, quæ filio committere non poterat, facile perſuaſit *Leibnitio*, ut iter in Galliam ſuſciperet, ſimulq; filii ſui mores obſervaret, præſertim cum virorum eruditiſſimorum in urbe tunc temporis degentium celebritatem perpendens perſpiceret, quantum ex eorum commercio utilitatis in ſe ſit redundaturum. Nec ſpem fefellit eventus: erat enim fere hoſpes in altiori Geometria, cum illuc veniret, ſed cum *Hugenii* inprimis conſuetudine frueretur, ipſiusq; Tractatum ingenioſum de Horologio oſcillatorio, *Paſcalii* literas atq; *Gregorii a S. Vincentio* opus inſigne de quadratura circuli & ſectionibus conicis attenta mente & ſueta ſolertia perlegeret; ſubito ipſi non ſine omnium admiratione affulſit lux, ut vix eſſet, qui in hoc ſtudiorum genere perſpicacior *Leibnitio* haberetur. Quamvis autem in Matheſeos ſtudio præcipuam temporis partem ibidem conſumeret; alia tamen ſtudia inſuper non habuit. Unde celeberrimo *Huetio* inſtigante, de *Martiano Capella* cum notis in uſum *Delphini* edendo cogitavit, nec a propoſito deſtitiſſet, niſi malevolorum malitia, quæ in chartam conjecerat, clam ſurrepta fuiſſent. Præterea *Arnaldi* familiaritate uſus eſt, cum quo ipſi crebrum literarum commercium interceſſit circa controverſias Theologicas, de quibus cum *Malebranchio* aliisq; eruditis Galliæ publice diſputabat *Arnaldus*. Imperfectionem

ma-

Digitized by Google

machinæ Arithmeticæ, quam *Paſcalius* invenerat, ſed non perfecerat, agnoſcens, aliam non invita Minerva excogitavit, cujus ideam cum *Colberto*, ſummo ſtatus Miniſtro, & Academiæ Regiæ Scientiarum exhiberet, adeo utriq; probata fuit, ut in numerum Sociorum reciperetur. A. 1673 miſſis negotiis Boineburgii, qui e vivis exceſſerat, in Angliam navigavit, ubi præter alios eruditos *Collinſium*, & *Oldenburgium*, Societatis Regiæ Secretarium, convenit, eorumque amicitiam ſibi conciliavit. Poſtquam vero cum morte Electoris Moguntini ſpes omnis in aula Moguntina emergendi decollaſſe videbatur, annuiq; reditus jam ceſſabant; ex Anglia in Galliam redux, ſtatus præſentis rationem, cum ad Sereniſſimum Ducem Brunſuicenſem, *Johannem Fridericum*, ſcriberet, una expoſuit, qui eidem reſpondens Conſiliarii munus in aula ſua obtulit, conceſſa libertate porro Pariſiis commorandi, donec machinam Arithmeticam perfeciſſet. Ex itinere Anglico enatum ipſi eſt commercium epiſtolicum cum *Oldenburgio* & ipſo mediante cum *Iſaaco Newtono*, jam tum Geometra ſummo. Literæ tantam Analyticæ ac Geometriæ reconditæ continentes, quantum integra tunc temporis volumina non continebant, leguntur Tomo tertio Operum *Walliſii* f.617 & ſeqq. A.1675 Diario Eruditorum Pariſino inſerta eſt Methodus ipſius horologia automata portatilia perficiendi. Menſe Septembri anni ſequentis per Angliam & Bataviam in Germaniam reverſus, Hanoveræ ſedem ſibi fixam eſſe voluit. In Batavia cum *Huddenio* locutus, qui in numerum Conſulum Amſtelodamenſium relatus, cum ob negotia civilia res Mathematicas curare amplius non poſſet, librum MSC. monſtravit egregiis inventis plenum; unde apparebat, non modo quadraturam *Mercatoris* ipſi jam A. 1662 & methodum Tangentium *Sluſii* multo ante, quam publicata fuerat, innotuiſſe; verum etiam eundem methodum *Sluſiana* ampliorem aliaq; luce publica digniſſima reperiſſe. Sæpe itaque doluit, quod MSC. illud forte interciderit. Vix Hanoveram advenerat, cum de adornanda Bibliotheca ſumtibus Domini ſui cogitaret, cumq; in finem coemeret libros Phyſicos, Medicos atq; Hiſtoricos tam typis deſcriptos, quam MSC. multa ſolertia multoq; judicio a viro docto *Martino Fogelio* ex omni Europa undiquaq; collectos. Curribus quoque perficiendis, quibus vehimur, utilem

ope-

Digitized by Google

operam navavit: unde *Bechero*, qui indignabatur *Leibnitio*, quod a Duce Sereniſſimo ſtipendia annua pro ipſo impetrare non potuiſſet, enata eſt occaſio in libello Germanico de Sapientia ſtulta perſtringendi Virum ingenioſum, quaſi de curru cogitaſſet, quo quis viginti quatuor horarum ſpatio Hanovera Amſtelodamum vehi poſſet. Experimentis phyſicis & chymicis, ſtudio rerum naturalium & rei metallicæ, jubente Domino, multum temporis impendit: unde A. 1677 Diario Eruditorum Pariſino inſeri curavit relationem de capite capreoli monſtroſo, mox etiam deſcriptionem Phoſphori a *Kraftio* inventi & in aula ducali præparati, quam poſtea pleniorem edidit in Miſcellaneis Berolinenſibus. Hæc tamen ſtudia ipſum a rebus politicis atque hiſtoricis non revocabant. Quare cum tempore pacis Neomagenſis quæſtio agitaretur, num Principes Imperii ad tractanda pacis negotia Ablegatos mittere poſſint, ſub ficto *Caſarini Furſtenerii* nomine edidit libellum *de Jure Suprematus Principum Imperii*, cujus ſummam idiomate quoque Gallico publicavit ſub titulo: *Entretien de Philarete & d' Eugene ſur la queſtion du temps agitée a Nimuvegue touchant le droit d'Ambaſſade des Electeurs & Princes de l'Empire.* Ejusdem argumenti eſt ſcriptum Germanicum: **einige Schrifften den** *Characterem* **der Chur- und Fürſtl. Geſandten betreffend.** Meruit hac ratione, ut in numerum Conſiliariorum aulicorum A. 1677 reciperetur. Quod eodem tempore nec Mathematum culturam neglexerit, teſtantur quæ de diſcernendis numeris primitivis & quadratura Cycloidis A. 1678 in Diario Eruditorum Pariſino diſſeruit. Multum quoque per literas de controverſiis Theologicis cum Pontificiis, *Nicolao* præſertim *Stenone*, Domino de *Reck* & *Erneſto* Haſſiæ *Landgrafio*: cum *Henrico* autem *Eckharto*, Antiſtite erudito, qui ante Mathematum Profeſſor in Academia Rintelenſi fuerat, de *Carteſii* dogmatibus nonnullis diſputavit. A. 1679 *Johanni Friderico*, Duci ac Domino ſuo, e numero mortalium ſublato, Carmine Heroico Latino parentavit. Ejus Succeſſor *Erneſtus Auguſtus*, Epiſcopus Oſnabrugenſis, non minori gratia ipſum complexus, qui etiam juſſit, ut hiſtoriam domus ſuæ conſcriberet. Cum A. 1682, ſub directione *Ottonis Menckenii*, Acta Eruditorum Lipſiæ edi cœpiſſent, inſtitutum hoc valde promovit & præter recenſiones varii generis librorum, quas ipſe compoſuit, multis egregiis in Matheſi, Geometria inprimis ſublimiori ac Arte analytica inventis eadem ornavit, utque Geometræ primi ordinis alii paria facerent, effecit. Non opus eſt, ut prolixe recenſeamus, quæ in ſingulis Actorum annis publicavit: omnia enim Viri illuſtris ſchediaſmata, quæ ibi leguntur, Indices generales uno obtutu conſpicienda ex-

 hbent

hibent. A. 1684 in iisdem publicaverat egregium illud calculi differentialis inventum, cujus ideam jam A. 1677 per literas communicaverat cum *Nevvtono*, quæ apud *Walliſium* Operum Vol. III f. 648 extant: ſed cum ejus utilitatem inſignem non ſtatim perviderent Geometræ, ipſeque *Hugenius* re non ſatis intellecta primum ſentiret, ope hujus calculi aliter jam inventa nova tantum ratione exprimi, per aliquot annos inglorium jacuit. Accidit vero, ut, cum A. 1686 brevem demonſtrationem erroris memorabilis *Carteſii* circa legem naturæ, ſecundum quam volunt a Deo eandem ſemper quantitatem motus conſervari, in his Actis ederet, Abbas de *Catelan* in Novellis Reip. literariæ ejusdem anni *Carteſium* contra *Leibnitium* defenderet, qui A. 1687 in iisdem eidem reſpondebat. Enimvero cum Abbas denuo replicaret, nec rei examinandæ par videretur, *Leibnitius* eundem convicturus, *Carteſium* etſi præclara, non tamen omnia dediſſe, problema lineæ iſochronæ propoſuit: quod ſolvere neſcius controverſiam miſſam fecit. Dedit autem ſolutionem *Hugenius*, ſuppreſſa cum demonſtratione, tum analyſi. Demonſtrationem A. 1689 in his Actis poſtea publicavit *Leibnitius*: analyſin ope calculi differentialis tentavit, inventamque in Actis A. 1690 communicavit *Jacobus Bernoullius*, & ad vires calculi examinandas problema catenariæ *Leibnitio* propoſuit, quod cum per eum ſolviſſet, publice id in iisdem Actis ſignificans aliis quoque methodos ſuas exercendi ſpatium reliquit, & ad novum problema de linea, quam percurrens grave uniformiter recedat a dato puncto, vel accedat ad datum punctum, Geometras inſuper invitavit. Solutiones problematis catenarii in Actis A. 1691 impertiti ſunt *Hugenius*, *Johannes Bernoullius* & *Leibnitius*, quamvis ſuppreſſa analyſi: *Jacobus* vero *Bernoullius* varia calculi differentialis ſpecimina exhibuit, publiceque p. 290 faſſus eſt, ſe in problematibus phyſico-mechanicis, quæ quis nequicquam alia tentet methodo, calculi *Leibnitiani* eximium & ſingularem plane uſum comperiſſe, ut ipſum propterea inter primaria ſeculi noſtri inventa cenſendum eſſe æſtimet. Ab eo tempore majorem celebritatem conſecutus eſt calculus differentialis, ad quam quid inprimis contulerit *Johannes Bernoullius*, in Actis A. 1716 Anonymus docuit. Ceterum *Leibnitius* ab A. 1687 de Hiſtoria domus Brunſuicenſis ac Luneburgenſis ſerio cogitare cœpit, eoque fine ſumtibus Ducis Sereniſſimi per Bavariam, Franconiam, Sueviam aliasque Germaniæ provincias iter faciens in cœnobiis MSC. ſedulo evolvit, ac ubique locorum Viros doctos & artifices ingenioſos inviſit. Ad libros rariores ac MSC. excerpendum Francofurti ad Mœnum adſciverat virum juvenem, *Fridericum Heynium*, cum quo Viennam abiit, Bibliothecam Imperialem perluſtraturus, & inde in Ita-

Italiam excurrit Archiva Principum, Bibliothecas illuſtres, templa, epitaphia & quicquid curioſi obviam fieret, viſurus. A. 1690 domum redux factus ad ſua quoque ſtudia redibat, & præter Mathematica, quæ in his Actis dedit, Diario Eruditorum Pariſino disquiſitionem inſeruit: num eſſentia corporis in extenſione conſiſtat? A. 1691 objectiones movit per literas contra ſcriptum *Peliſſonii*, quod ſub titulo: *Reflexions ſur les differents de la Religion*, editum Reformatis religionem Pontificiam perſuadere debebat, quæ una cum reſponſionibus *Peliſſonii*, Sorbona approbante, A. 1692 Pariſiis ſub titulo: *De la tolerance des Religions Lettres de Mr. de Leibniz & Reſponſe de M. Peliſſon, ou quatrieme partie des Reflexions ſur les differents de la Religion*, prodiere, & mox in Batavia recuſæ fuere. Eodem anno in Diario Eruditorum Gallico edita eſt epiſtola ad *Foucherium* de axiomatibus quibusdam Philoſophicis, & alia de novis literariis in Colloquiis menſtruis *Tenzelii*, ut taceamus, quæ in illo de catenaria & analyſi tranſcendenti, ac in his Actis de aliis argumentis Geometricis propoſuit. Status Adminiſtris ſuppeditavit, quæ ex Hiſtoria & Jure publico ſcitu neceſſaria erant, cum Sereniſſimus Dux *Erneſtus Auguſtus* ad dignitatem Electoralem eveheretur. Cumque etiam hoc anno ideam hiſtoriæ Brunſuicenſis privatim adornaret ac Electori conſpiciendam exhiberet; ex contemplatione ſtatus naturalis regionis enatus ipſi eſt elegans *Protogæorum* Tractatus, in quo de diverſis terræ ſtratis, de reliquiis marinis in iisdem repertis, de metalli fodinis, cryptis, montibus, lacubus aliisq; iſtiusmodi rebus rationes affert. Ejus aliquod ſpecimen exhibuit in Actis A. 1693, quo etiam ſuas de *Huetii* Cenſura Philoſophiæ Carteſianæ & *Swelingii* ad eam reſponſione cogitationes ad *Nicaiſium* Abbatem perſcripſit, & *Chriſtiano Thomaſio* prolixius expoſuit, quid in *Carteſii* dogmatibus reprehendat, qui Notata *Leibnitii* circa vitam & doctrinam *Carteſii* Hiſtoriæ Sapientiæ & ſtultitiæ inſeruit. In Diario Gallico de axiomatibus quibusdam Philoſophicis cum *Foucherio* diſputavit, & regulam generalem de compoſitione motuum dedit: in Colloquiis menſtruis *Tenzelii* de *Nodotii* Fragmento *Petronii* diſſeruit. Et quia cura ſuprema Bibliothecæ Guelpherbytanæ ipſi etiam demandata fuerat; Acta publica ſedulo perluſtravit, quæ ibidem inter MSC. præſertim *Mazariniana* aſſervantur, & ſelectiora una cum aliis, quæ a Principibus & Viris doctis undiquaque acceperat, ſub titulo *Codicis diplomatici* in folio edidit, præmiſſa præfatione de principio Juris & amore Dei. A. 1694 controverſia juris publici agitata eſt inter ipſum atque JCtum celebrem *Kulpiſium*, quorum ille vexillum Imperii majus Electori ſuo, hic vero Duci Wurtembergico aſſerebat, & contra

Digitized by Google

Pfannerum fœdus inter *Carolum* Regem Galliæ & Duces Saxoniæ *Fridericum* atque *Williermum* A.1444 initum, ac in Codice Diplomatico aſſertum, in literis ad *Tenzelium* datis defendit, quæ una cum *Pfannerianis* in Actis Eruditorum Germanicis Sect. XXIII poſtea publicatæ ſunt. Quæ de hiſtoria Medica quotannis edenda meditatus, in Diario Gallico reperiuntur: ipſius vero de vana *Aimari* arte rhabdomantica, & vita R. P. *la Chaiſe* fabuloſa, in Batavia edita, epiſtolæ ad *Tenzelium* in hujus Colloquiis menſtruis leguntur. Matrimonium inter Ducem Mutinenſem & *Johannis Friderici* Ducis Brunſuicenſis ac Luneburgenſis filiam natu majorem initum materiam dedit A. 1698 ſcripto Gallico, cui titulus: *Lettre ſur la Connexion des Maiſons de Brunſvvic & d'Eſte*, a *Guidio* Abbate in Italicum idioma translato. Emiſit quoque in Actis hiſce ſpecimen dynamicum pro admirandis naturæ legibus circa corporum vires & mutuas actiones detegendis & ad ſuas cauſas revocandis; in Diario autem Gallico Syſtema harmoniæ præſtabilitæ publice primum propoſuit, quo ſolo communicatio ſubſtantiarum & commercium inter mentem atque corpus rationali modo explicatur: id quod nec *Balius* in Dictionario critico diffitetur, etſi difficultates quasdam faceſſere nitatur, quas per literas ad ipſum datas, ſed nondum editas, ſuſtulit. Dolendum vero, quod alteram partem ſpeciminis dynamici, quam promiſerat, non addiderit: immo magis dolendum, quod ſcientiam novam dynamicam, de qua primus cogitavit & quam ipſe omnium optime condere poterat, aliis negotiis multiplicibus diſtrictus non perfecerit. A. 1696 in publicum emiſit ſpecimen hiſtoriæ arcanæ de vita Alexandri VI Papæ ex Diario MSC. *Johannis Burchardi* Ceremoniarum Magiſtri, præmiſſa præfatione de hoc librorum genere erudita: quam pleniorem ex opere integro *Burchardi*, quod poſtea ad manus ipſius pervenit, editurus erat, niſi mors propoſitum evertiſſet. Eodem anno in novo Diario Eruditorum Berolini edito ſuas de origine Germanorum cogitationes prodidit, quos eosdem cum *Hermionibus* ſtatuit, a Duce *Irmino*, *Hermino* ſeu *Hermanno* nomen adeptis: ad *Cl. Benzelium* vero, hodie Profeſſorem & Bibliothecarium Upſalienſem, ſuam de origine Suecorum ſententiam perſcripſit, quod ſcriptum nuper in Miſcellaneis ſuis imprimi curavit *Cl. Fellerus*. Ceterum cum non minora eſſent Viri ſummi in domum Electoralem, quam Remp. literariam merita; eodem anno ab Electore in numerum Conſiliariorum juſtitiæ intimorum cooptatus eſt. Ex literis Miſſionariorum edidit Noviſſima Sinica de ſtatu religionis Chriſtianæ in China, & A. 1698 Acceſſiones Hiſtoricas duobus Tomis, quibus hiſtorici medii ævi tum nondum in publicum proſtantes continentur.

Tum

Tum opera Cl. *Eckhardti* (qui nobiſcum liberali manu communicavit ad Elogium *Leibnitii* profutura) ad labores hiſtoricos ſublevandos uti cœpit. A. 1700, quo & diploma, quo in Academiam Regiam Scientiarum Pariſienſem receptus eſt, accepit, ab Electore Brandenburgico, *Leibnitio* ſuadente, fundata eſt Societas Scientiarum, cujus ipſe Præſidem egit, etſi maximam partem temporis abſens eſſe cogeretur, uſus gratia plane ſingulari conjugis Electoralis, mox Reginæ Boruſſiæ, quæ ipſum in materiis philoſophicis profundis ac arduis conſulere ſueverat. Prodiit eodem tempore Mantiſſa Codicis diplomatici; prodiere obſervationes de principiis Juris in Diario Eruditorum Germanico a Dn. *Eckhardto* Hanoveræ ſub titulo Auszug neuer Bücher tum edi cœpto, quibus Anno ſequente 1701 accedebant Epiſtola reſponſoria de methodo Botanica ad diſſertationem *A. C. Gackenholzii*; Annotationes de iis, quæ ſecundum Jus Gentium modernum ad majeſtatem Regiam requiruntur; occaſione coronationis Regis Pruſſiæ; diſſertatio de Numis Gratiani Aug. cum Gloria novi Seculi; Notæ in *Schilteri* Specimen Gloſſarii Alemannici. In Diario Trevoltienſi de generatione glaciei, de demonſtratione exiſtentiæ divinæ *Carteſiana*, de inſtituto Academiæ Scientiarum Berolinenſis & de quadam moneta Romana, & A. 1702. de calculo ſuo differentiali egit: in his vero Actis ſpecimen novum Analyſeos pro Scientia infiniti circa ſummas & quadraturas exhibuit: quod, quia ſingulare & inter inventa recentiora in recondita Geometria vix paria habet, omnino commemorari debet, utut reliqua ſilentio prætereamus, quæ ab eo in iiſdem leguntur. Status Regis Boruſſiæ Adminiſtris conſiliis adfuit, cum de Succeſſione in Principatu Novi Caſtri deliberaretur. Quoniam Berolini educatio bombycum non male ſuccedebat; eandem in aliis quoque Germaniæ locis promoturus, privilegium a potentiſſimo Poloniarum Rege obtinuit plantandi moros in omnibus Saxoniæ locis, ubicunque commodum viſum fuerit: quamvis, cum ipſe experimenta Hanoveræ caperet, eademq; ad finem usq; vitæ non ſine exiguo damno continuaret, eodem uſus non fuerit. A. 1703 eidem Regiæ Majeſtati perſuadere conabatur Academiam Scientiarum Dresdæ fundandam; quod quo minus factum fuerit, turbæ in Polonia exortæ impediverunt. Ab eo autem tempore multum laboris impendit Hiſtoriæ Brunſuicenſi, & de nova lingua philoſophica cogitans, Juveni cuidam docto commiſit, ut ſe duce omnium rerum definitiones colligeret: ejus tamen nihil perfecit. Interim annotationes conſcripſit in ea, quæ de prædeſtinatione & ſacra Cœna ex majori opere *Burneti* Anglico deſcripta & in Latinum idioma tranſlata ad promovendam unionem Reformatorum cum Lu-

theranis imprimi curaverat *Jablonskius*, Regi Boruſſiæ a ſacris, oſtenditque, *Burnetum* fundamentum controverſiæ non perſpexiſſe, nec ſententiam Lutheranorum ſatis intellexiſſe, cujus rationes ſolide expoſuit. Miſit eas MSC. ad ipſum *Burnetum*, cui multum probatæ fuerunt. Ad ea, quæ *David Gregorius* tentamini ejus de motuum cœleſtium cauſis in elementis Aſtronomiæ objecerat, prolixe reſpondit in peculiari diſſertatione, quam A. 1704 ad *Wolfium* Lipſiam miſerat, ut eam, prout commodum videretur, Actis inſeri curaret. Sed cum *B. Menckenius* ob prolixitatem nimiam *Leibnito* gratificari non poſſet; ejus loco A. 1706 inſerta tantum eſt Epiſtola, quam de eodem argumento ad Amicum perſcripſerat. Idem etiam Viri illuſtris annotationes in *Hickeſii* Theſaurum linguarum Septentrionalium ſepoſuerat: quas tamen poſtea Filius, qui nunc collectionem Actorum moderatur, in Supplementis eorundem prodire voluit. A. 1707 primum edidit Scriptorum Brunſuicenſium Tomum, quem poſtea A. 1710 ſecundus & 1711 tertius ſecuti ſunt. Quæ Miſcellaneis Berolinenſibus a *Leibnitio* inſerta ſint, in his Actis recenſuimus. De inſigni quoq; Theodiceæ opere, quod A. 1710 primum lucem publicam adſpexit, abunde dictum eſt in his Actis alibi. A. 1711, commendante *Antonio Ulrico*, Duce Brunſuicenſi, ab Imperatore in numerum Conſiliariorum aulicorum Imperii receptus eſt *Leibnitius*, & Torgaviæ, cum Sereniſſima Princeps *Charlotta Chriſtiana, Sophia* Principi imperii Ruſſici hæredi deſponſaretur, cum Ruſſorum Monarcha de declinatione acus magneticæ variisque ſcientiarum generibus collocutus, ab eo munus inſigne accepit, moxque in numerum Conſiliariorum juſtitiæ intimorum relatus eſt, addito ſtipendio annuo mille thalerorum Albertinorum. Occaſione Hiſtoriæ ſtudii Etymologici linguæ Germanicæ impenſi, a Cl. *Eckbardto* editæ, Collectanea etymologica ſcripſit, poſt ejus obitum ab *Eckbardto* publici juris facta, & paulo ante a nobis recenſita. Epiſtola de principiis operis *Puffendorfiani* de officio hominis & civis, quæ hoc anno in Diario Germanico (der Bücher-Saal vulgo dicto) comparuit, dudum ad R. Abbatem *Molanum* ſcripta fuit. Mortuo Rege Boruſſiæ, Societatis Regiæ Fundatore, de Societate Scientiarum alibi conſtituenda cogitavit, & commendatione Sereniſſimi Principis *Eugenii* Imperatorem inſtituto faventem habuit: quem etiam in finem Viennam profectus ſtipendium annuum bis mille florenorum obtinuit una cum convictu in aula, duplo auctius obtenturus, ubi ſedem fixam (quod facturus erat, ſi diutius ſupervixiſſet) Viennæ conſtitueret. Quod autem conſilia de Academia Scientiarum ibidem condenda ſucceſſu caruerint, tum peſtis Viennæ graſſata, tum reditus Hanoveram A. 1714 factus ad perficiendam hiſtoriam Brunſuicenſem

im-

Digitized by Google

impedivit. Invenit Hanoveræ laboris ſocium *Cl. Eckhardtum*, quem Rex Angliæ ideo ex Academia Julia in aulam evocatum titulo Hiſtoriographi ornaverat: cumque in Anglia ſcripta nonnulla contra religionem Lutheranam in odium Regis prodiiſſent, in tractatu Gallico, cui *Anti-Jacobite* eſt titulus, ad objectiones reſpondit & diſcrimen Eccleſiæ Anglicanæ atq; Lutheranæ in articulo de Cœna diſtincte expoſuit. Viennæ vero cum Dn. *Sully* libellum Gallicum ſub titulo: *Regle artificielle du Tems*, in publicum proferret; notas quasdam rogatus adjecit de modo tractandi horologia pendulis & elateribus inſtructa. Tractatum de originibus Francorum, A. 1715 editum, impugnarunt in Gallia Viri quidam eruditi, & in Germania *Gundlingius*, Eloquentiæ in Academia Halenſi Profeſſor. Sed utrisque mox publice ſatisfecit. A. 1716 per literas de argumentis metaphyſicis cum *Clarkio* diſputavit, quæ cum in Anglia prælum ſubire debeant, ſuo tempore a nobis recenſebuntur. Ad Dn. *Remontium* nonnulla de Theologia Sinenſium Lutetiam Pariſiorum miſit, & mortuo *Barone de la Hontan* Tractatum edidit Gallicum, cui titulus: *Reponſe du Baron de la Hontan à la lettre d'un particulier oppoſée au Manifeſte de la Majeſté de la Grande Bretagne comme Electeur de Bronſvvic contre la Suede*. Ad preces *Jablonskii* varias epiſtolas de unione Proteſtantium conſcripſit. In Anglia nonnemo calculi differentialis inventi gloriam, qua per tot annos fruebatur, dubiam ipſi reddere cœperat ab A. 1708; cui, cum Viennæ eſſet, chartam quandam volantem interea oppoſuit & nonnulla, quæ in Diario Hagienſi ea de re publicatis opponerentur, ad Amicum perſcripſit, donec redux factus perluſtraret commercium, quod eo fine in Anglia prodierat, epiſtolicum, & diſtinctius ad ſingula reſponderet. Enimvero cum intelligeret, inficetum ſcribendi genus adamari ab Antagoniſta, quod & a ſuo genio & a Seculi moderni moribus alienum noverat, nec ipſe a ſe impetrare potuit, ut Antagoniſtæ crambem, quam ſæpius recoctam appoſuit, vel primis labiis deguſtaret, nec amicis permittere voluit, ut cauſam ſuam tuerentur: quare etiam factum eſt, ut de hac controverſia nihil a nobis dictum fuerit in his Actis. Quo tamen perſpicerent intelligentes, quid de tota illa controverſia ſentiendum ſit, Commercio epiſtolico Anglorum aliud quoddam ſuum idemq; amplius opponere decreverat, & paucis ante obitum diebus Cl. Wolfio ſignificavit, ſe Anglos famam ipſius laceſſentes reipſa refutaturum: quam primum enim a laboribus hiſtoricis vacaturus ſit, daturum ſe aliquid in Analyſi prorſus inexpectatum & cum inventis, quæ hactenus in publicum proſtant, ſive *Nevvtoni*, ſive aliorum nil quicquam affine habens. Enimvero hiſce & aliis, quæ a profundo Viri ingenio expectanda erant, carere cogitur Reſpublica literaria,

Digitized by Google

poſtquam præter ſui & amicorum expectationem d. 14 Novemb. A. 1716 e vivis diſceſſit. Cauſa mortis fuit arthritis humeros inveſtans: contra quam decoctum hauſerat a Jeſuita Ingolſtadienſi commendatum, quod cum per vias naturales ejicere non poſſet, accedentibus doloribus calculi, convulſiones excitavit mortemq; intra horulæ unius ambitum acceleravit. Ut honeſte ſepeliretur, nihil omiſit hæres unicus *Læflerus*. Hiſtoriam Brunſuicenſem reliquit, quam cum ab initio regni Caroli M. usque ad A. 1024 perducere conſtituiſſet, non niſi ad annum 1005 produxit. Perficiet eam, qui vivo mutuas operas præſtitit, *Eckhardtus*, aliquoties jam nobis laudatus, atq; interim, quæ prelo parata ſunt, uno alterove tomo edet. Operis ideam ipſius *Leibnitii* verbis expreſſam proxime dabimus. Erat vero *Leibnitius* ſtaturæ mediocris, myops quidem, ſed tamen viſus acie pollens usque ad finem vitæ, macilento potius, quam pingui corporis habitu præditus. Potu utebatur modico, victu largiori: vinum aqua temperabat ad præcavendum ardorem ſtomachi. Nullum ipſi erat prandii, nullum cœnæ tempus: ſed quando a ſtudiis vacabat, fame invitante, cibum capiebat. Cum in ſenectute doloribus arthriticis vexaretur; loco prandii pauculo lactis fruebatur, ſed largius cœnabatur, ſtatimq; a cœna cubitum ibat: quod antehac ante horam primam vel ſecundam matutinam vix contingebat. Sæpius cum Electore aliisque Principibus epulabatur. Et ſingulari admodum in gratia fuit apud *Sophiam*, Electricem, *Sophiam Charlottam*, Boruſſiæ Reginam, & *Wilhelminam Charlottam*, *Georgii Auguſti* Principis Walliæ illuſtriſſimam conjugem. De nemine unquam male locutus, quin potius omnia in meliorem partem interpretatus eſt. Multa legit & excerpſit, atque ad ſingulos fere libros curioſos notulas quasdam in ſchedulis conſignavit: eas tamen ſtatim ſepoſuit, nec memoria pollens unquam relegit. Prolixum nimis foret, ſi nomina Virorum illuſtrium ac eruditorum, immo etiam Principum, recenſere vellemus, cum quibus ipſi commercium epiſtolicum interceſſit, quod maximam temporis partem abſumſit. Erga domeſticos paulo indulgentior erat: ad iram pronus, ſed quam mox ſedare noverat. Virtutem, ſiquis alius, ſectabatur, nec facile quicquam animi tranquillitatem turbare poterat. Sæpius iter faciebat in aulas Principum, quibus charus habebatur, & in via ſchediaſmata Mathematica, quæ cum in his Actis, tum in aliis Eruditorum Diariis leguntur, compoſuit. Multa adhuc præclara in MSC. ac ſchedis ejus latent, quæ in Bibliotheca Regia Hanoveræ nunc ſervantur. Scripta ejus minora, quæ hactenus ſigillatim impreſſa, uno volumine recudi curabit *Eckhardtus*. Idem molitur editionem tam integrorum Tractatuum, quos MSC. reliquit, quam Leibnitianorum ex ſchedis ejus compilandorum

Pag. 310 lin. 31 pro Fig. 2 lege 10 & ib. lin. ult. pro Fig. 3 lege 11.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti, Anno MDCCXVII.

סמיכת משיחנו שקולה כנגד משה:

INAUGURATIO CHRISTI AD DOCENDUM haud obſcurior Moſaica e ſpectaculis circa baptiſmum Chriſti univerſæ multitudini viſis ac diſtincte intellectis ad Dei cum Moſe Exod. XIX colloquium collatis; pro enervanda inveterata Judæorum cavillatione & pro confirmanda doctrinæ Evangelicæ Θεοπνευςίᾳ *aſſerta a JOH. ANDREA DANZIO, SS. Th. D. ejusque & Sacrar. ac Orient. ling. P.P. Ord.*

Jenæ, ſumtibus Jo. Fel. Bielckii, 1717, 4.
Alph. 1 pl. 13.

IMpedita multis & variis difficultatibus omnis cum Judæis diſputatio eſt. Id vero tum ob complures cauſas alias, tum quod omnia occupant, in quibus tuto conſiſtere poſſimus, ac veluti, ſi noſtris quicquam conceſſum ſit, cauſæ ſuæ perniciem undiquaque ominentur, nihil firmum relinquunt, quin multa caligine omnia & erroribus involvant. Itaque fieri non poteſt, ſi de aliquo doctrinæ Chriſtianæ capite cum illis diſputatur, quin tota illa errorum conſenſio multis tenebris implicata una movenda & expugnanda ſit. Id fecerunt noſtrum aliqui atque idem Jo. Andream Danzium, in his literis facile inter omnes eruditos principem, ſibi propoſuiſſe in hoc commentario videmus. Vere enim dici poteſt, Virum incomparabilem, qua eſt doctrina & rerum harum uſu, totam graviſſimorum errorum conſpirationem complexum, omni, quam obtendunt, nocte diſpulſa fractaque errorum vi, validiſſimis momentis veritati pondus addidiſſe.

Criminantur Judæi antiquo convitio, Chriſti inaugurationem quam Moſis multo obſcuriorem fuiſſe, legem etiam ſuam multo illuſtriorem promulgatam eſſe quam ἐυαγγέλιον noſtrum. Hanc eorum calumniam alia commentatione aggreſſus, illam hoc tam luculento commentario profligavit Clariſſimus Danzius. Primum enim quæ antiqui Nizachonis Autor, Maimonides & Spinoſa convitiantur, exponit, quo loco Maimonidis maxime ſubobſcuram & inſidioſam cavillationem detegit. Deinde iis objicit, quod illa magnifici ad Sinai montem ſpectaculi terriculamenta ex pacto nunquam poſt id tempus reditura idcirco nec in baptiſmo Chriſti, nec in promulgatione ἐυαγγελίε deſideranda erant. De baptiſmo Chriſti autem ita ex inſtituto diſſerit, ut in aſſerenda ejus cauſa, Grotii ſententiam a Calovio confirmatam probet, aliam tamen ante omnes collocet. Quod enim & ſacerdotes & doctores V. T. aquis initiarentur, utrumque officium ſimili inauguratione Chriſtum adiiſſe cenſet. Hoc magis etiam, quod idem jus cum Prophetis habiturus, aliena a moribus populi Judaici docturus erat. Id enim Prophetis concedunt veteres Judæi, quos citat, magno cauſæ ſuæ præjudicio. Quæ igitur obſcura aut dubia cuiquam videri poſſunt in tam illuſtribus de baptiſmo Chriſti Evangeliſtarum narrationibus, ea deinde illuſtrat. Vocem enim Evangeliſtæ diverſam aliquantum cœlo dilapſam referunt, quam eorum diſſenſionem facile conciliat. Et ſane quæ ex Ebionitarum evangelio in eam rem adfert, non diſſimulanda erant. Exploſo autem Naziræorum commento, non ſolum Chriſtum cœlo vidiſſe in ſe dilapſum Spiritum S. probat. Difficilius fuit explicatu, quis cœleſtem vocem audiverit? De Joanne ex confeſſione ejus confirmat. Vidiſſe enim ſe fatetur, quod ita ad ſenſus transfert V.C. ut eo etiam aurium officia in libris ſanctis deſignari oſtendat. Id certe ne Latinis quidem inſolitum & a Criticis ad Tibullum annotatum eſt. Sed quia Chriſtus alicubi dicit: *Patris vocem nunquam audiviſtis*, id eo interpretantur aliqui, ut vocem cœleſtem ab omni turba auditam non fuiſſe arguant. Quam ſententiam multis momentis confirmatiorem nihilo noſtræ cauſæ nocere oſtendit V. C. quoniam etiam ad exempla V. T. ipſiusque Moſis aliqua ſuſpicio pervadit,

vadit, ſi hinc nos Judæi urgeant. Nam de Eliſæo notum eſt eum principio *equos & currus igneos* ſolum vidiſſe,& de Moſis colloquio, nulli præter Moſen intellecto, Rabbinorum ſententias Cl. Autor apponit. Ex quibus illæ ante alias validæ ſunt adverſus Judæos in hac cauſa, quæ ne eo quidem tempore cum lex promulgaretur, articulatam vocem a populo auditam fuiſſe concedunt. Idcirco ſi pergunt ſuſpicionibus graſſari, ſuam ipſi cauſam oppugnant. Sed iſta quæ de Moſe Judæi temerarie tradunt, fabuloſa eſſe commenta recte arguit, vocemque legislatoris æque ac tonitrua ad ſenſus omnis populi pervaſiſſe evincit. Quoniam autem ex pacto horrenda illa & terrifica ſpectacula deprecantibus Judæis nunquam erant videnda denuo, idcirco ab inauguratione Chriſti abeſſe debebant,hoc magis quod etiam cum ingenio Evangelii non convenireut. Reliqua autem omnia quæ Moſen commendarunt populo, multo magnificentius Chriſto baptizato adfuiſſe & hic & tota commentatione oſtendit. Deum in libero æthere, Chriſtum in medio fluminis Spiritu S. in ſe deſcendente conſpicuum & cognitum fuiſſe. Vocem cœlo delapſam fulmine aliquo comitante arbitratur. Et de בתקול & שכינה vocibusque divinis cœlitus auditis ex opinionibus Judæorum primum diſſerit, deinde cum multa in hac ſublimiori diſputatione evoluta illuſtraſſet, ad Evangeliſtas redit oſtenditque, eorum qui non ſolum ad coronam Judæorum ſed ad Chriſtum quoque vocem divinam fuiſſe directam ſcribunt, teſtimonia tum alios tum R. Moſen Kozzenſem & Lipmannum confirmare, qui miracula Chriſti invadunt & in eo colloquium cum Deo deſiderant. Kozzenſis verba, quæ Veneti omiſerant, ex R. Beer צדה לדרך adducit. Hac criminatione profligata, maxime oſtendit, quantum in diſcrimen ipſa religio Judæorum conjiciatur, ſi his ſuſpicionibus quibus initia noſtræ religionis Chriſtique res invadunt, nos ſuas Moſisque res tentaremus. Eo deinde devenit quod caput commentationis eſt, omnemque Judæorum coronam cœlum apertum ac Spiritum S. *ἐν σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστερὰν* deſcendentem vidiſſe vocemque Patris audiviſſe probat. In eaque ſententia confirmanda primum de Evangeliſtarum conſenſu ſolicitus, quæ in Marco obſcuriora vi-

debantur, ſuperat. Tum eam multis argumentis ſtabilit, eoque maxime, quod ipſe Chriſtus hanc vocem auditam a populo eſſe coram viris ex Synedrio fatetur Joh. V, 37 iis verbis: ϗ πέμψας με πατὴρ αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμῦ, in quo ſe Chryſoſtomum veteresque alios ſequi non diſſimulat. Accommodat eodem vaticinium Jeſ. XL, 3, quem locum ad Meſſiam pertinere, ex Judæorum confeſſione evincit, deinde præclare illuſtrat & ab omni oppugnatione vindicat. Nathanaelem arbitratur ex hac cœleſti revelatione Chriſtum Dei filium cognoviſſe, nec ipſum diabolum aliunde; Judæosque adeo ad imitationem ejus vocis ſuum בת קול poſtea effinxiſſe, uti ad eludenda miracula Chriſti omne præſtigiarum genus tentarunt. Cum eam ſententiam antiquæ eccleſiæ conſenſu muniviſſet, ea quæ opponi poſſint prolixe exponit & diſcutit.

Hæc Summe Reverendus & Clariſſimus Danzius tanta eruditione condita expoſuit, ut non ſine magno fructu hic commentarius legi poſſit. Et quid ejus in his literis aut ignorat laudem aut diſſimulat? Idcirco nemo facile, qui his literis ſuum conſtare decus patitur, aliter ſentiet a nobis, qui magnopere optamus, ut quæ Virum Clariſſimum elaborata in ſcriniis habere ſcimus, quæque in hoc commentario & alias promiſit, magno eruditi & Chriſtiani orbis emolumento edat.

ANTONII DRIESSEN, ECCLESIASTÆ RHENO-Trajectini, Meditationes in Sacram Apocalypſin.

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. van de Water, 1717, 4.

Alph. 2 pl. 13.

ETſi Rev. Autor in Præfatione non veretur profiteri, *prophetiam apocalypticam ſibi videri omnium prophetiarum facillimam*, nos tamen valde veremur, ut ipſius exegeſin omni exceptione majorem judicaturi ſint, quotquot eam legerint, ejusque fundamenta ea, qua par eſt, diligentia expenderint. Noſtrum tamen eſt, brevi eademque ſimplici hujus libri recenſione defungi: id quod eo libentius facimus, quod Cl. Autor præfatur, ſe abjectis alienæ autoritatis præjudiciis lectionem Apocalypſeos Joan-

Joanneæ aggreſſum fuiſſe, ac ſoli locum reliquiſſe meditationi. Placuit ei longa ſatis adornare Prolegomena, in iisque ſua exponere placita, quibus ſubſequens totius Apocalypſeos paraphraſis innititur. Ac priore quidem iſtorum Prolegomenorum capite inquirit in tempora, quibus Eccleſiæ fata illigata eſſe exiſtimat. Hic ſupponit, ſeptem Eccleſias Aſiaticas, ad quas in divino hoc libro exſtant epiſtolæ, emblemata eſſe Eccleſiæ in ſeptem diſtincta tempora, neque adeo in iis obtinere ſenſum hiſtoricum, ſed myſticum: hujusque opinionis aliquot adducit rationes. Hinc demonſtrare conatur, ſeptem illas Eccleſiæ periodos æqualis eſſe extenſionis, & ſingulas annis 360 abſolvi. Quod ad *duos* illos *teſtes*, quorum *Apoc. XI* fit mentio, attinet; non putat Noſter, eos ad certam epocham reſpectum habere, ſed ad omnes Eccleſiæ ætates eos refert, adeoque eorum prophetiæ exordium cum Chriſtianiſmi ſtatim ortu connectit. Hanc ſuam ſententiam inde probat, quod teſtes iſti vocentur *duæ oleæ*. Oleas enim, oleum candelabro ſeptem lampadibus inſtructo ſubminiſtrantes, eſſe dicit veritates in V. & N. T. conſignatas, quæ Eccleſiæ ſeptem periodis circumſcriptæ flammam alant, atque adeo non ad certum temporis ſpatium, ſed ad omnia tempora referendæ ſint. Pari modo mulieris *capite XII* memoratæ, quæ maſculum enixa in deſerta loca fugiſſe legitur, fugam in initiis Chriſtianiſmi collocandam cenſet: & hinc per *raptum filii ad thronum DEI* ſignificatam putat adſcenſionem Chriſti in cœlos: quodque mulier illa fugiſſe dicitur in loca deſerta, innui putat Eccleſiæ ad ethnicos propagationem. Per *draconem Cap. XVII* intelligit Diabolum, ſe in Romano Imperio oſtentantem, cujus capita quinque deciderant, nempe quinq; regiminis formæ, *Reges, Conſules, Decemviri, Tribuni conſulari poteſtate præditi*, & *Dictatores perpetui*: ſextum caput, ſcilicet *Imperatores*, tum geſtabat: ſeptimum habiturus in *Imperatoribus pſeudo-Chriſtianis*, vel in Oſtrogothorum & Herulorum Regibus: in *Papis Romanis* caput octavum: cornua decem habiturum, id eſt, decem regna, Galliæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, Daniæ, Sueciæ, Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ. Porro ex Autoris noſtri hypotheſi prima Eccleſiæ periodus procedit ab A. C. 34 ad 394: ſecunda

ab A. 394 ad 754: tertia ab A. 754 ad 1114: quarta ab A. 1114 ad 1474, & ſic porro. Quam partitionem ab objectionibus aliquot vindicatum it, contendens ſimul, nos jam quintam vivere periodum, & meliorem Proteſtantis eccleſiæ ſtatum, quem repræſentet Philadelphia, adhuc exſpectandum eſſe. Singularis eſt opinio, quam tuetur de millennio *Cap. XX* memorato. Scilicet illud a ſeptem iſtis periodis prorſus diſtinctum eſſe, docet, pluresque affert rationes, quibus evinci poſſe ſibi perſuadet, reſurrectionem illud millennium præceſſuram omnino literali ſenſu capiendam eſſe. Credit igitur, fore, ut millenario illo in regno martyres omnium temporum reſurgant a morte, animabus in corpora redeuntibus, cumque Chriſto regnent. Eodem tempore ſtatuit etiam primarios veræ Eccleſiæ hoſtes omnis ævi reſuſcitatum, &, inſpectante toto martyrum redivivorum choro, cruciatum iri. Porro docet, mundum ineunte illo millennio conflagraturum, factaque expurgatione nova facie reproductum iri, in novoque hoc orbe habitaturos eſſe ſanctos illos primæ reſurrectionis participes factos. Ad hæc per mille annos illos capi jubet annos propheticos, hoc eſt, ex Autoris noſtri ſupputatione, 360000 annos. Ac, ne neſciamus, initium regni hujus millenarii cadit in annum a Chriſto nato MMDLIV. Altero *Prolegomenorum* Capite in rerum apocalypticarum diviſionem, nexum atque feriem inquiritur. Totius hujus capitis ſumma eo redit, ut Cl. Autor contendat, ſeptem ſigilla, tubas, tonitrua, phialas, deſcribere duntaxat ultimæ periodi fata, adeoque nihil earum rerum jam completum, ſed omnia ad ventura tempora eſſe referenda.

Sequitur *Paraphraſis Apocalypſeos* ſecundum ſingula Capita. Hæc ſecundum hypotheſes, in Prolegomenis expoſitas, contexta eſt. Quare hic non eſt, cur moremur. Indicandum illud unum ducimus, quod Autore noſtro judice, *Cap. XIII, 18* per *numerum hominis 666* intelligatur *Vna Vera CathoLICa InfaLLIbILIs eCCLesIa.*

ANTONII DRIESSEN, ECCLESIASTÆ RHENO-Trajectini, Diatribe de principiis & legibus Theologiæ emblematicæ, allegoricæ, typicæ & propheticæ.

Tra-

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. van de Water, 1717, 4.
Alph. 1 pl. 14.

EJusdem, cujus Meditationes in Apocalypſin modo recenſuimus, Rev. Autoris ab ingenio profecta eſt generalis hæc in Exegeſin myſticam Introductio. Ac *primo* quidem *Capite* de ſenſu S. Scripturæ improprio agit, ſupponens, ſacros Scriptores orientalium genio ſtylum ſuum accommodaſſe, variisque ſub ſymbolis, imaginibus, metaphoris animi ſui ſenſa repræſentaſſe. Cum vero quidam omnem Scripturam ſacram convertant in allegoriam, alii ab allegorica & emblematica S. Scripturæ interpretatione nimium abhorreant, Noſter certos ponit canones, ad quos allegorica divinorum librorum interpretatio ſit exigenda. Scilicet ſenſum proprium deſerendum, & emblematicum quærendum cenſet, (1) ubi proprius ſenſus ſanæ repugnat rationi, e. g. cum Deo tribuuntur oculi, aures, manus; (2) ubi ſenſus proprius humilior foret, quam pro dignitate & ſcopo dicentis: Hinc in Parœmiis Salomonis per feminam Sapientiæ adverſariam non capiendam eſſe putat meretricem proprie ſic dictam, ſed talem, qualis in Joannea Apocalypſi deſcribitur. (3) ubi ſenſus proprius manifeſto foret falſus, e. g. multis locis, ubi Babel & Ægyptus memorantur. (4) ubi pars aliqua orationis ſenſum emblematicum admittit, adeoque reliquæ etiam illius orationis partes, quæ eo reſpiciunt, improprio capiendæ ſunt ſenſu, e. g. quia, interprete Paulo Apoſtolo, Pſalmo *XIX*, *5* intelligitur *ſonus Evangelii*, hinc ibidem *cælum*, *Solem*, *tugurium Solis* & *egreſſum ejus*, myſtice Noſter interpretanda exiſtimat. (5) ubi ſenſus proprius ἀσύςατον infert, e. g. cum *Apoc. IV, 6* quatuor animalia *oculis repleta* leguntur. Adjicit duas obſervationes, quarum priore docet, interdum utrumque ſignificatum, literalem pariter ac myſticum, orationi ſubeſſe, e. g. cum *Jeſ. LIII*, 4 Chriſtus dicitur morbos noſtros (cum corporis, tum animi,) tuliſſe; poſteriori, interdum accidere, ut ante eventum conſtitui nequeat, propriore an myſtico ſenſu verba ſint capienda, e. g. de Elia ante Meſſiæ adventum in orbem venturo. Denique veram ſenſus myſtici intelligentiam hauriendam eſſe docet ex analogia, quæ

quæ intercedat inter rem literalem & myſticam, eruta per re-
ctam ſanæ mentis ratiocinationem & rerum naturalium ſcien-
tiam. Quare & eorum ſententiam, qui hic ad Ægyptiorum ſa-
cra aliarumque gentium ſymbola confugiunt, rejicit. *Capite II*
ſollicitum ſe præbet Cl. Autor de verbo prophetico intelligendo
atque interpretando. Contendit hic, Chriſtum & Apoſtolos in
prophetiarum V. T. interpretatione & applicatione ſemper fe-
rire ſcopum Spiritus Sancti, ac proinde eorum ſententiam, qui
prophetias V. T. in N. T. ſubinde per accommodationem
tantum adduci credunt, tanquam Chriſtianæ religionis fun-
p. 19. damenta ſubruentem repudiat. Objectionem, ex *Jeſaiæ VII,*
14 proferri ſolitam, ita ſolvit, ut ſtatuat, omnino per virgi-
nem illam capi oportere Mariam Chriſtiparam, ſed per
puerum *v. 16* memoratum intelligendum eſſe puerum a Pro-
pheta adductum, quem digito demonſtrans Propheta dixerit:
*Priusquam hic, quem videtis, puer noverit reprobare ma-
lum & eligere bonum, terra hæc derelinquetur ab hoſtibus.*
Hinc tradere aggreditur regulas in eruendis V. T. ſenſibus adhi-
bendas. Scilicet ut verum prophetiæ ſubjectum detegamus,
obſervari jubet illius *denominationem, prædicata*, & *contextum.*
Sic e. g. ex phraſi: *ſedere ad dextram DEI*, Pſalmo CX, 1 patere
dicit, ibi ſermonem eſſe de Meſſia. Ceteras obſervationes eo
pertinentes prætermittimus, properantes ad ſpecimen explica-
53. tionis propheticæ, quod Autor exhibet in *Pſalmum XCI.* Hic
eorum ſubſcribit ſententiæ, qui hoc in Pſalmo Chriſtum ab in-
habitante Deitate Deoque Patre confirmatum, erectum, tan-
demque omnibus παθήμασι ereptum, de malis & hoſtibus uni-
verſis triumphantem agnoſcunt. Quod autem ſubjectum hujus
Pſalmi ſit Chriſtus, probat, (1) ex eo, quod *v. 14* certa aliqua per-
ſona, non integer fidelium cœtus, ſiſtatur: (2) quod illi perſonæ
v. 15 & 16 ejusmodi fiant promiſſiones, quæ ſæpius aliis in locis
Meſſiæ factæ leguntur: (3) quod illi perſonæ iisdem verſibus tri-
buatur victoria, qualem nullus mortalium unquam reportave-
rit: (4) quod perſona, de qua hic ſermo eſt, deſcribatur *v. 7.*
tanquam haud impar myriadi hominum: (5) quod *v. 3, 4, 5, 6*
deſcribatur tentatio omni humana tentatione major: (6) quod
ipſe

Digitized by Google

ipſe Diabolus *Matth. IV* hunc Pſalmum ad Meſſiam ſpectare, ſuppoſuerit. Quod poſtremum argumentum, non obſtante mendaci Satanæ natura, quanti ponderis ſit, oſtendit. An hæc argumenta lectoribus cordatis fidem ſint factura, quod hic Pſalmus de Meſſia agat, ipſi viderint. Quæ ſubſequitur totius illius Pſalmi paraphraſis, eam myſticorum ſenſuum eſſe refertiſſimam, facilis eſt conjectura. Ne juſto longiores ſimus, unam duntaxat inde repetemus ἐξήγησιν. Scilicet *v. 6* per *peſtilentiam in caligine graſſantem*, & *venenum in meridie vaſtans*, reſpici cenſet ad trihorium tenebrarum, *Matth. XXVII, 45* relatum, quo Satanas animam Jeſu violentiſſime oppugnarit, & ab arcu infernali ſpicula omnia in eum emiſerit, venenum omne exſpuerit, extremo hoc tempore vel victurus vel vincendus. Sequitur ejusdem generis Commentarius ad *Pſalmum XLI*, in quo rurſus Cl. Autori noſtro omnia de Chriſto dici videntur. Et quia quintus verſus obſtare videtur huic opinioni, quo quippe aliquis inducitur ſua confitens peccata; hinc Cl. Autor ſtatuit, eum, qui *v. 5* loquatur, eſſe Petrum, qui Chriſtum quidem ter abnegarit, ſed delicti hujus veniam oraverit ſuppliciter. Verba *v. 11: reſuſcita me*, tribuit animæ Chriſti a corpore ſeparatæ, ſuamque cum corpore reunionem ex pacto poſcenti. Id quod ſi ſomnium eſt, pium certe & argutum veniaque dignum ſomnium eſſe, vix quisquam diffitebitur. *Caput III de typico* inſcriptum eſt *ſtudio*. Ejus initio multis rationibus e Cocceji armario petitis probare ſtudet, totum cultum divinum Moſaicum fuiſſe typicum: imo omnem hiſtoriam ſacram Veteris Teſtamenti ſimul eſſe emblematicam rebusque ſpiritualibus prælufiſſe: ac diſſentientes aliquot argumentis adortus oppugnat. Sed hic quoque exhibet exemplum interpretationis ſuæ typicæ, qua perſequitur Exodi caput XXXIII. Verum non licet nobis hic morari, maxime cum noſtratibus Theologis ejusmodi luſus ingeniorum non tanti æſtimentur, quanti fortaſſe aliis. *Capite IV* de allegoria hiſtoriæ N. T. agit, oſtendens primo, quid parabolas Chriſti interpretaturo ſit obſervandum: deinde ſiſtens explicationem parabolæ de œconomo injuſto *Luc. XVI* exſtantis, quæ huc redit. Putat nimirum Cl. Autor, Chriſtum in iſta parabola eos diſcipulorum

p. 45.

76.

93.

ſuorum reſpicere, qui antea fuerint publicani. Hinc per *divitem virum* intelligit Imperatorem Romanum, qui vectigalibus colligendis præfecerat publicanos. Hi cum haud fideliter redderent Cæſari, quæ collegerant, ad Cæſaris procuratorem delati merito metuebant, ne ſibi munere ſuo ob id ipſum abdicatis miſere vivendum foret, adeoque tabulis, in quibus cujusque facultates conſignatæ & æſtimatæ erant, immutandis amicos ſibi conciliabant in poſterum. Ille procurator (ita pergit Interpres noſter,) artes haſce laudabat, (Chriſtum enim talium fraudum laudatorem facere, iniquum ducit,) videns, Cæſarem defraudari, uti a ſe in majoribus, ita a publicano in minoribus. Denique Chriſtus parabolam hanc concludens, ex Cl. Autoris interpretatione, vult, ut publicani bona injuſte quæſita reddant, vel, ſi facultatibus affluant, fratri pauperi ſuccurrant. Pergit Cl. Autor ad myſticum miraculorum Chriſti ſignificatum, ac pro exemplo interpretatur hiſtoriam *Matth. VIII, 28.-34* deſcriptam. Scilicet per terram Gadarenorum, quæ partem conſtituebat Decapoleos, adumbratur, ſi Noſtro credimus, regnum Antichriſtianum, ex decem regnis conſtans, & in ipſo Eccleſiæ externæ territorio erectum, licet ad illius hæreditatem proprie non pertineat. Dæmoniacus ille eſt imago Papalis ſive Antichriſtianæ turbæ, ab impuro ſpiritu actæ. Is Jeſum appellans filium DEI altiſſimi pictura eſt Papalis Eccleſiæ, quæ licet corde abneget, ore tamen Chriſtum confitetur & adorat. Idem dæmoniacus obviam Chriſto procedens repræſentat Papam Reformatoribus Eccleſiæ ſeſe opponentem. Sed tamen uti a Dæmoniaco Chriſtus expulit dæmonem, ſic Reformatores a Papiſmo liberarunt permultos. Porcos, in quos permiſſu Chriſti ſe receperunt dæmones, Cl. Autor putat ſignificare eos, qui poſt exortam Reformationis lucem, tamen erroribus Papæis tenaciter adhæſerunt, a Satana præcipitandi in mare judiciorum divinorum, hoc eſt, in ſtagnum illud ſulphureum. Abſoluta hujus miraculi interpretatione myſtica, Cl. Autor oſtendere annititur, ipſi hiſtoriæ evangelicæ de Chriſti paſſione, ſepultura, reſurrectione & in cœlum reditu typicos ſubeſſe atque emblematicos ſenſus, & juxta myſtice exponit Hiſtoriam de transformatione Chriſti in monte facta. *Capite:*

Digitized by Google

pite V inquirit in ſenſum epiſtolarum Apoſtolicarum maximam partem propheticum, paradigmatis loco adjungens Commentarium myſticum in primam Joannis Apoſtoli epiſtolam, ex quo unum producemus atque alterum ſpecimen. Igitur *Cap. 1 v. 8* verbis: *Si quis dixerit, ſe peccatum non habere*, innui putat cœtum Pontificiorum, qui neget, ſe habere peccatum, id eſt, ſe errare in rebus fidei poſſe atque a vera fide deſciſcere. Porro cum *Cap. II v. 15* dicitur: *Ne diligite mundum*, per *mundum* intelligi putat Eccleſiam Papæam. Ut paucis dicamus, in tota hac Epiſtola ſtatus Eccleſiæ Pontificiæ & Reformatæ, niſi forte fallitur Noſter, graphice depingitur. Subnexa eſt Appendix, qua Moſis tabernaculum in typo & antitypo delineatur, hoc eſt, primo forma illius tabernaculi ex antiquitatibus Hebraicis diligenter exponitur, ac deinde myſtici totius tabernaculi ſenſus inveſtigantur. Nos hic ſubſiſtemus, recordati, nos *A. 1692 p. 319 ſqq.* Witſii librum de ejusdem tabernaculi myſteriis recenſuiſſe.

LA VERITE SANS REPLIQUE,
hoc eſt,
VERITAS OMNI EXCEPTIONE MAJOR.
Amſtelodami, ſumtibus Autoris, 1716, 8.
Pl. 8.

CONſtat hic libellus tribus Diſſertationibus, quarum *prima* oſtenditur, Meſſiæ adventum inde ab exordio mundi prædictum fuiſſe, ac, Jeſum noſtrum eſſe illum Meſſiam, ex vaticiniorum de eo exſtantium complemento demonſtratur. *Altera* de Antichriſto agitur, ac vaticinia Danielis, Pauli, & Joannis de Antichriſto ad Romanum Papam applicantur. Inter hæc negatur, Petrum unquam Romam veniſſe, adeoque Vicariatus Petri, quem ſibi Papæ tribuunt, exploditur, addito judicio, Papas ſagacius facturos fuiſſe, ſi Pauli ſe vicarios jactaſſent, quem certum ſit divinitus conſtitutum fuiſſe doctorem gentilium, cum Petro duntaxat Judæorum converſio fuerit commiſſa. Præterea putat Autor, Antichriſtum Romanum penitus deſtructum ejusque regnum abolitum iri. Obiter etiam ſtatuit, facultatem remit-

Digitized by Google

tendi peccata ita a Chriſto tributam eſſe Apoſtolis, ut ad ſequentes Eccleſiæ doctores illud privilegium non ſpectet. *Tertia* eademque poſtrema Diſſertatione abſolutum DEI decretum homines alios ſalvandi, alios damnandi, defenditur.

J. H. SCHEDIASMA DE TRAJECTORIIS datæ Seriei Curvis ad angulos rectos occurrentibus: continens ſolutionem generalem Problematis in Actis Erud. 1698 p. 471 primum propoſiti & in Actis Anni ſuperioris p. 226 iterati.

ETſi Autor quidam Anonymus, cujus tentamen ſolutionis in Transactionibus Londinenſibus circa hoc problema editum ab Amico accepi, ſatis abjecte de hoc Problemate ſentire videtur, ſub prætextu, quod nullius ſit utilitatis, non tamen id impedit quominus ſolutionem ejus generalem hoc loco ſim adducturus, tum quia elegans mihi videtur problema, tum etiam quia Amicus optimus id a me exegit. Sed priusquam eam exponam, juvabit Autoris Anonymi textum, quo problema ſolvere tentavit, attuliſſe. „Natura curvarum ſecandarum, inquit ille, dat tan„gentes earum ad interſectionum puncta quæcunque: & angu„li interſectionum dant perpendicula curvarum ſecantium; & „perpendicula duo coeuntia per concurſum ſuum ultimum „dant centrum curvaminis curvæ ſecantis ad punctum interſe„ctionis cujuscunque. Ducatur abſciſſa in ſitu quocunque com„modo, & ſit ejus fluxio unitas, & poſitio perpendiculi dabit flu„xionem primam ordinatæ ad curvam quæſitam pertinentis, & „curvamen hujus curvæ dabit fluxionem ſecundam ejusdem or„dinatæ. Et ſic problema ſemper deducetur ad æquationes. „Quod erat faciendum.

Autor ob inutilitatem, quam cauſatur, hujus problematis, hæc præcepta nullo exemplo illuſtrare dignatus eſt, quare ea tentamen potius ſolutionis vocavi quam ſolutionem ipſam; imo tentamen iſtud, ut ut ſemper ad æquationem ducat, in curvis ſecandis transcendentibus, quarum indoles aliter quam per æquationes differentiales exprimi nequit, ſucceſſu ſemper deſtituetur, quia

quia centrum curvaminis curvæ ſecantis neceſſario ſemper datur per quantitatem tres indeterminatas earumq; elementa involventem, ex qua etſi ope æquationis differentialis curvæ ſecandæ, cujus modulus tertiam præbet indeterminatam juxta coordinatas curvæ, hæc tertia indeterminata ejici poteſt, ejici tamen non poterit moduli elementum, niſi in æquationes identicas incidere velis. Per *modulum* hic intelligo lineam, quæ reſpectu unius ejusdemque curvæ ſecandæ eſt conſtans, ſed in diverſis curvis ejusdem ſpeciei diverſæ magnitudinis. Itaque Autoris methodus non eſt generalis, ſed ad ſolas curvas algebraicas aut ſimpliciſſimam ex transcendentibus reſtringenda, id inſuper incommodi habens, quod laborioſiſſimo ſemper calculo centrum curvaminis invenire atque adeo ad ſecundas fluxiones deſcendere jubeat præter neceſſitatem; quod ſecundum *Conterranei* cujusdam ſui ſtatutum non minus eſt erroneum quam Problema quoddam conſtruere velle per curvam magis compoſitam quam neceſſitas requirit. Videatur Tom. 8 Diarii Hagienſis p. 421 in fine. Dico Autorem noſtrum citra neceſſitatem ad ſecunda differentialia delabi, cum certum ſit, ope canonis mox afferendi & ad tranſcendentes curvas æque ac algebraicas ſeſe extendentis, ſemper æquationem differentialem primi gradus inveniri poſſe pro trajectoria curvas ſecandas ad angulos rectos trajiciente. Canon vero ita habet:

In æquatione differentiali curvarum ſecandarum permutatis coordinatarum elementis, alterutro tamen cum ſigno mutato, eliciatur valor moduli *ex æquatione poſt hanc permutationem orta, inventusque moduli valor in æquatione curvæ ſecandæ finitis quantitatibus expreſſa ſubſtitutus, ſuppeditabit æquationem differentialem Trajectoriæ quæſitæ.*

EXEMPLUM I. *Invenire Trajectoriam Hyperbolarum ex eodem centro latereque tranſverſo deſcribendarum.*

Sint a ſemilatus transverſum, c ſemiaxis conjugatus qui, cum in diverſis hyperbolis diverſæ ſit magnitudinis, pro *modulo* ſumi debet, x abſciſſæ & y ordinatæ. Æquatio hyperbolarum erit $ayy = cxx - aac$, in cujus differentiali $aydy = cxdx$ permuto ele-

 men-

Digitized by Google

menta coordinatarum ſcribendo pro dx, dy & pro dy,−dx, ſcilicet dx cum ſigno mutato,& provenit cxdy=−aydx,adeoque valor moduli c=−aydx : xdy in æquatione ayy=cxx−aac, præbet æquationem differentialem primi gradus ayy=−axxydx + a^3 ydx : xdy trajectoriæ quæſitæ, quæ debitis reductionibus contrahitur in ydy=−xdx, + aadx : x, cujus integralis eſt yy=bb−xx +2aalx−2aalb, ponendo lx & lb pro logarithmis linearum x & conſtantis b,quæad amuſſim convenit cum ea quam Doctiſſ.Nic. Bernoulli Johannis Celeberrimi Viri digniſſimus Filius dedit in Actis 1716 p. 228.

EXEMP. II. *Invenire Trajectoriam curvarum hac æquatione* $x^3+y^3=axy$ *expreſſarum.*

Curvæ æquatio differentialis ex 3xxdx + 3yydy = aydx + axdy, in qua ſcribendo pro dx & dy reſpective dy &−dx, invenitur 3xxdy−3yydx= aydy−axdx, atque adeo a = 3xxdy−3yydx : ydy−xdx, qui valor in æquatione x^3+y^3=axy ſubſtitutus, deſtructus deſtruendis & omnibus ad unam æquationis partem diſpoſitis, præbebit $x^4dx - y^4dy + 2x^3ydy - 2xy^3dx = 0$ æquationem differentialem primi gradus pro trajectoria quæſita, in qua æquatione etſi indeterminatæ ſeparari poſſunt cum ſuis elementis, huic tamen reductioni, brevitatis ſtudio non immorabor.

EXEMP. III. *Invenire Trajectoriam Logarithmicarum per datum poſitione punctum tranſeuntium & communem aſymptotam habentium.*

Æquatio earum differentialis ydx=ady,reducitur ad dx=ady: y & integrando x=aly, in prima vero permutatis dx & dy cum dy &−dx, fiet ydy=−adx & a=ydy : −dx, qui valor in æquatione x=aly ſubſtitutus dat æquationem − xdx = ylydy differentialem primi gradus Trajectoriæ quæſitæ.

Similis eſt proceſſus in omnibus aliis curvis algebraicis a trajectoria orthogonaliter ſecandis, & in illis ex tranſcendentibus quarum æquationes differentiales in alias finitis quantitatibus expreſſas mutari poſſunt,ita tamen ut quantitates tranſcendentes quibus conſtabunt modulum non involvant, ut in exemplo præ-

præcedenti. Etſi vero canon noſter hærere videtur in aliis curvis tranſcendentibus, quarum æquationes differentiales ita comparatæ eſſe videntur ut nequeant quantitatibus finitis ut ut tranſcendentibus exprimi quibus modulus non involvatur, nihilominus tamen ex exemplo ſequenti conſtabit, ad eas omnino ſeſe extendere levi ſcilicet facta ſubſtitutione novæ cujusdam indeterminatæ loco alterutrius illarum quibus curvæ ſecandæ æquatio differentialis conſtat.

EXEMP. IV. *Invenire Trajectoriam curvarum circa eundem axem deſcriptarum & per datum in axe punctum tranſeuntium, hancque communem proprietatem habentium, ut in ſingulis, normalis curvæ ad axem terminata ſit ad reſpectivum radium oſculi in data ratione* m *ad* 1.

Æquatio differentialis hujus curvæ eſt quæ habetur numero I.

$dx = y^m dy : \sqrt{}(a^{2m} - y^{2m})$ Æqu. I.

loco ipſius y ſcribo valorem N. II & adu : b pro dy in æqu. I fietque - - - $y = au : b$ - - Æqu. II

$dx = adM : b$, ponendo ad abbreviandum valorem dM qui in æqu. III. - - $dM = u^m du : \sqrt{}(b^{2m} - u^{2m})$ - - III.

adeoque integrando $dx = adM : b$, elicitur æquat. IV. - - - - - - $M = bx : a$ - - - - IV.

In æqu. I permutatis coordinatarum elementis more ſolito, fiet $dy = -y^m dx : \sqrt{}(a^{2m} - y^{2m})$, ex qua elicitur $a^m dy = y^m ds$ poſita $ds^2 = dx^2 + dy^2$, vel facta $ds : dy = p : b$; - - - - - - - - - $a = b^{-1:m} p^{1:m} y$ - - V.

Hinc ex æquationibus II & V elicitur - - - $u = b^{m+1:m} p^{-1:m}$ - - - VI.

& differentiando - - - $du = -\frac{1}{m} b^{m+1:m} p^{-m-1:m} dp$ - - VII.

Subſtitutis in æqu. III valoribus u & du ex VI & VII, invenietur

$$dM = -\frac{1}{m} b^{2m+1:m} p^{-m-1:m} q^{-1} dp \text{ - - VIII.}$$

ponendo in præcedenti VIII, $q = \sqrt{}(pp - bb)$.

Subſtituendo in æqu. IV valorem a ex Vta, fiet - - - - - - $M = b^{m+1:m} p^{-1:m} x y^{-1}$ - - - - IX.

& dif-

& differentiando - - - $dM = (-\frac{1}{m}p^{-m-1:m}xy^{-1}dp + p^{-1:m}y^{-1}dx - p^{-1:m}xy^{-2}dy).\ b^{m+1:m}$. X.

Jam ex æquationibus VIII & X elicitur alia, quæ multiplicata per $b^{-m-1:m}p^{1:m}qy^{2}$, & omnibus membris ad unam æquationis partem rejectis, præbet - - - $byydp - qxydp + mpqydx - mpqxdy$. XI.

Æquationis XI integralis eſt $bx + qy = y^{m}p : c^{m-1}$, in qua ſi loco magnitudinum b, q & p ſubſtituam elementa dy, $-dx$ & ds quæ ipſis in eodem ordine proportionalia ſunt, mutabitur in $xdy - ydx = y^{m}ds : c^{m-1}$ XII.

Et hæc XII. eſt æquatio differentialis primi gradus Trajectoriæ quæſitæ. Q. E. I.

Coroll. Si $m = \frac{1}{2}$, æquatio prima abit in $dx = dy\surd y : \surd(a-y)$ æquationem Cycloidis, cujus integralis eſt $x = A - \surd(ay-yy)$, poſita $A = \int \frac{1}{2}ady : \surd(ay-yy)$, adeoque A eſt arcus circularis cujus diameter a & ſagitta y. Æquatio quinta præbet hoc caſu $abb = ppy$ ſeu $ady^{2} = yds^{2}$, ex qua eliciuntur $ds = dy\surd ay : y$, & $dx = -dy\surd(ay-yy) : y$; quare hi valores in æquatione XII ad hunc caſum applicata $xdy - ydx = ds\surd cy$, ſubſtituti dant $x + \surd(ay-yy) = \surd ac$ vel $x = \surd ac - \surd(ay-yy) = A - \surd(ay-yy)$ adeoque $A = \surd ac$. Hoc eſt, ſi in circulo generatore cujuslibet Cycloidis abſcindatur arcus ad baſin cycloidis terminatus qui ſit medium geometricum inter diametrum circuli *a* & datam rectam *c*, linea per alterum arcus terminum ad baſin cycloidis parallela, cycloidi occurret in quæſitæ trajectoriæ puncto, & hæc ipſiſſima eſt conſtructio, quam Celeberrimus Bernoulli dedit pro ſua *Synchrona* in Actis 1697. Eſt itaque Synchrona Bernoulliana & Trajectoria una eademque curva & utriusque æquatio differentialis $xdy - ydx = ds\surd cy$.

Indicandum eſſet, qua ratione methodus noſtra applicanda ſit, cum trajectoriæ quæruntur, quæ curvas ſecandas in quolibet dato angulo ſecant, id vero ut ut facile ex præcedentibus colligi poſſit, alii tamen ſchediaſmati una cum aliis huc pertinentibus reſervabimus.

PRO-

PROBLEMA POSTHUMUM AB INCOMPARABILI Viro Perilluſtri Dn. GODEFRIDO GUILIELMO Lib. Bar. de LEIBNIZ menſe Dec. A. 1716 paulo ante mortem ſuam miſſum & commiſſum Solutioni R. P. AUGUSTINI THOMÆ a S. JOSEPHO Ordinis Scholarum Piarum Decani.

$$bx + 1 = yy.$$

IN quo b eſt numerus datus quicunque integer poſſibilis, x & y quæſiti hac lege, ut y ſemper maneat minor quam b. Petitur ejus ſolutio in integris toties, quoties fieri poteſt.

In hoc Problemate, utut leve, breve, ac facile appareat, latent non contemnenda arcana hactenus Arithmeticis incognita, ut in ſequentibus ſolutionibus patebit. Itaque ſit

Solutio Ima pro omnibus numeris poſſibilibus conſtans & unica, omnium facillima. Ponatur $b - z = y$. erit $b^2 - 2bz + z^2 = yy = bx + 1$. Si itaque z ſupponatur $= 1$. erit $b^2 - 2b = bx$, & $b - 2 = x$, & $b - z = b - 1 = y$. Unde colligitur numerum datum b non poſſe minorem eſſe ternario, licet poſſit eſſe major atque major in infinitum, ad quos omnes ſeſe extendit hæc unica ſolutio; ita ut in quovis numero a 3 incipiendo verum ſit $b - 1$ eſſe $= y$. & $b - 2 = x$. Verum quia Problema innuit pro quibusdam numeris plures Solutiones ſeu Variationes, quam hanc unicam, nempe toties, quoties fieri poteſt; idcirco, ne quærantur Variationes fruſtraneæ, operæ pretium erit præſcire, quot Variationes patiatur num. b. Quare ſit

Præliminare Univerſale.

Omnis numerus b integer a 3 incluſive usque in infinitum ex diligenti ſcrutatione naturæ numerorum obſervatus eſt habere ſolutiones ſeu variationes vel unicam tantum, vel 3. vel 7 vel 15. vel 31. vel 63. &c. & hac in infinitum progreſſione, quæ ſic propagatur: Unitas dupla $+ 1 = 3$. hujus duplum $+ 1 = 7$. duplum $+ 1 = 15$. duplum $+ 1 = 31$. duplum $+ 1 = 63$. &c. in infinitum.

Regula 1. Omnes numeri primi, & eorum poteſtates qua-

Yy lescun-

leſcunque unicam habent ſolutionem. Ut 3, 9. 27 (5. 25. 125). 7. 49. 343. 2401 &c. &c.

Regula 2. Omnia producta duorum diverſorum primorum numerorum, aut duarum poteſtatum qualiumcunque a diverſis primis ortarum, aut permiſtim numeri primi cum poteſtate alterius primi tres habent ſolutiones, ſeu variationes. Ut 15 ex 3 per 5. 21 ex 3 per 7. 35 ex 5 per 7. 225 ex 9 per 25. 675 ex 27 per 25. 45 ex 5 per 9. 189 ex 7 per 27 &c.

Reg. 3. Omnia producta trium diverſorum primorum, aut trium poteſtatum quarumcunque a diverſis primis ortarum, aut permiſtim, 7 habent ſolutiones ſeu variationes. Ut 105 productum a 3. 5. 7. 33075 a 49, 25, 27. 735 a 3, 5, 49 &c. Atque ita porro producta ex quatuor diverſis primis ſolutiones habent 15 ex quinque 31 ex 6, 63 &c. ſemper uno gradu in præcedenti Præliminari plures &c.

Reg. 4. Dupla numerorum ſeu productorum in prioribus tribus Regulis non immutant, neque augent numerum ſolutionum. Quadrupla vero attollunt uno, & octupla duobus gradibus. Sic quadrupla Iæ Reg. 3. 9. 5 nempe 12. 36. 20 &c. habent tres, & octupla 24. 72. 40 &c. 7 ſolutiones. In Reg. 2da 15. 21 quadrupla 60, 84 habent 7. & octupla 120, 168 &c. 15 ſolutiones. In Reg. 3a 105. 735 quadrupla 420, 2940 &c. habent 15 & octupla 840, 5880 &c. 31 ſolutiones. Sic quadrupla productorum ex quatuor primis habent 31 & octupla 63 ſolutiones &c. neque ultra octuplum altius aſcenditur. Nam licet 24 octuplum ipſius 3 admittat 7 ſolutiones, tamen ſedecuplum 48 non admittit plures. Quod & proportionaliter de aliis intelligendum eſt.

Reg. 5. Numerus 4 habet unicam ſolutionem, ejus duplum 8 tres, neque porro aſcenditur. Hinc 16. 32. 64. 128 &c. in infinitum tres tantum habent ſolutiones. Præſuppoſitis admirandis hiſce numerum proprietatibus ſequitur:

Solutio 2da.

Exhibens in ſpecie ſolutiones poſſibiles omnium numerorum b. per quadrata.

bx + 1

$bx + 1 = yy$. Ergo $x = \frac{yy-1}{b}$. Hæc æquatio nos docet ex Tabula quadratorum Neperi vel alterius Autoris excerpenda eſſe inter b & bb tot quadrata quot ſolutiones ſeu variationes recipit num. datus b, & quidem talia, quæ abjecta unitate exacte dividi poſſint per b ad habendos valores x & y.

Proponatur b=7. qui cum ſit num. primus, unicam habet ſolutionem ex Reg. 1. ideoque unicum tantum quadratum intermedium inter b & bb, hoc eſt, inter 7 & 49 quod −1 dividi poſſit exacte per b=7. nempe 36=yy. unde yy−1=36−1=35. ideoque $\frac{yy-1}{b} = \frac{35}{7} = 5 = x$. & y= b rad. □ ex 36. Quod idem per I. ſolutionem invenitur. Ubi notandum pro iis numeris, qui unicam tantum habent ſolutionem, ſemper aſſumendum eſſe tantum quadratum proximum ante bb, ut hic 36 ante 49.

Sit b=15 habens tres ſolutiones ex Reg. 5. bb=225. ideoque tria apta quadrata intermedia inter 15 & 225 quæ −1 dividi poſſint per 15 ſeu per 3 & 5. nempe 16. 121. 196=y^2. quæ −1 ſunt 15. 120. 195 & diviſa per 15 exhibent 1. 8. 13 pro x. pro y vero ſunt 4. 11. 14. radices excerptorum quadratorum.

Sit b=24 habens 7. ſolutiones ex Reg. 4. ideoq; 7 apta quadrata intermedia inter b & bb, ſeu inter 24 & 576. quæ −1 dividuntur per 24 ſeu per 3 & 8. nempe 25. 49. 121. 169. 289. 361. 529. quæ −1 ſunt 24. 48. 120. 168. 288. 360. 528. diviſa per 24 dant 1. 2. 5. 7. 12. 15. 22. pro x. pro y vero 5. 7. 11. 13. 17. 19. 23. radices dictorum quadratorum. Ubi notandum ultimum quadratum ex intermediis inter b & bb ſemper eſſe aptum ſolutioni. Et hæc methodus operandi per quadrata eſt breviſſima & facillima pro numeris, qui patiuntur plures ſolutiones ſeu variationes, quam unam; ſi tamen Tabula quadratorum tam procul extenſa ſit usque ad bb. Quodſi non, utendum erit Factoribus dati numeri b. Ideoque ſit

Solutio 3tia per Factores.

Definitio. Factores vocantur duo quicunque numeri, qui ſi-

mul multiplicati producunt datum numerum b. Habentque quipiam numeri tantum unum par factorum, quales ſunt omnes primi, quipiam plura, ut omnes compoſiti. Sic 3. factores habet 1. 3. &c. 12 habet factores 1 per 12. & 2 per 6. & 3 per 4.

Operatio. $bx+1=yy$. Ergo $bx=yy-1$ quod producitur ab $y+1$ per $y-1$. & ſic exprimitur: $y^2+1 * y^2-1$. quare $x=\frac{y^2-1}{b}$ $=\frac{y+1 * y-1}{b}$. quia igitur y^2-1 duos habet factores $y+1$ & $y-1$. quorum differentia ſemper $=2$. idcirco & b dirimendum eſt in duos factores, quorum unus exacte dividat $y+1$. alter $y-1$. Porro hi factores vocentur m & n. ſtabitque operatio ſic:

$$\frac{y+1}{m} \text{ ſit} = \text{quotienti } z$$

$$\& \frac{y-1}{n} \text{ ſit} = \text{quotienti } v$$

$$\begin{aligned} \text{ideoque } y+1 &= mz \\ \& \ y-1 &= nv \\ \text{mutuo ductu } y^2-1 &= mnzv=bx. \text{ eſt autem } mn=b \end{aligned}$$

ideoq; $zv=x$. & y jam ſupra notum eſt.

Ex his formatur in numeris hic proceſſus: Eſto $b=7$. factores $1=n$. $7=m$. & cum b ſemper petatur major quam y, non poterit hic $y+1$ majus eſſe, quam $b+1=7$. & $y-1=b-1=5$. hinc

$$\frac{y+1}{m}=\frac{7}{7}=1=z$$

$$\& \frac{y-1}{n}=\frac{5}{1}=5=v$$

atque ita $zv=5=x$. & $y=6$.

Sit

Sit b = 12. habet ex Reg. 4. tres ſolutiones; Factores m. n
vel n m
1. 12
2 6
3 4

Hic y + 1 & y − 1 ſumendi ſunt tales numeri, ut unus per m, alter per n exacte dividatur, nempe $\frac{y+1}{m} = \frac{12}{12} = 1 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{10}{1} = 10 = v$
hinc zv = 10 = x. & y = 11. Sequitur

Sit $\frac{y+1}{m} = \frac{6}{6} = 1 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{4}{2} = 2 = v$
hinc zv = 2 = x. & y = 5.

Sit $\frac{y+1}{m} = \frac{8}{4} = 2 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{6}{3} = 2 = v$
hinc zv = 4 = x. & y = 7.

Sunt itaque pro num. b = 12. tres ſolutiones ſeu variationes pro x. pro y.
2 5
4 7
10 11

Notandum hic occurrere quæpiam compendia. Primo ſi unus factorum ſit 2 & alter ejus confactor numerus par, ſimpliciter ſic locantur:

8 diviſum per 2 fit 4 } 4 = x. 7 = y.
6 6 1 }
4 2 2 } 2 = x. 5 = y.

Quod & cum factore 4 practicatur.

2do. Cum præter Im. valorem y = 11. reliqui duo ſint 5 & 7 ſimul = 12 = b. tunc habito minori 5 habetur illico alter major 7 per ſubtractionem 5 a 12.

3tio per Crucem ſic: y + 1 = 6 div. per 6 eſt 1. 2 − 1 = 1. 2 per 4 ductum dat 8 = y + 1
× ×
y − 1 = 4 2 2. 6 − 2 = 4. 1 per 6 6 = y − 1

Eſto nunc datus num. b = 24. habens ex Reg. 4 ſeptem ſolutiones

Factores m.	n	y + 1 =	24	diviſum per 24 fit	1	} 22 = x. y = 23
vel n.	m	y − 1 =	22	1	22	
1.	24	&c.	14	2	7	} 7 = x. y = 13
2.	12		12	12	1	} 5 = x. y = 11
3.	8		10	2	5	
4.	6		8	4	2	} 2 = x. y = 7
			6	6	1	} 1 = x. y = 5
			4	4	1	

NB. nunc per Crucem reſumantur factores 4.6

ſic : 4 ✕ 2.	2 a 6 reſt. 4 ductum per	4 fit	16 div. per	4 fit	4	} 12 = x. y = 17
6 ✕ 1.	1 a 4 ✕ 3	6	18	6	3	} 15 = x. y = 19
4 1.	1 a 6 ✕ 5	4	20	4	5	

Hic per ſuperiora compendia 1m. & 3tium proceſſum eſt, & factores 2.12 dederunt duos, 4. 6 vero quatuor valores, & 1. 24 unum.

Supereſt, ut per 2dum compendium operemur. Eximantur tres minores valores y.

Sic: Valor	b = 24	24	24	
Min. valores	y = 5	7	11	Subtr.
Maj. val.	y = 19	17	13	ut ſupra

y + 1 =	20 div. per	4 fit	5	} 15 = x
y − 1 =	18	6	3	} 12 = x
&c.	16	4	4	
	14	2	7	} 7 = x
	12	12	1	

Per hoc compendium tollitur dimidius labor Operationum.

Proponatur jam exercitii cauſa b = 1716 numero Anni, quo mihi D. Proponens jam lecto detentus hoc Problema ſolvendum commiſit. Hic num. ex Reg. 4 recipit 15 ſolutiones ſeu variationes, quia quadruplus eſt producti trium primorum 3.11.13.

Facto-

Factores: m. n					
vel n. m					
1.1716	y + 1 = 1716 div. per n =	1716 fit	1	} 1714 = x.	y = 1715.
2. 858	y − 1 = 1714 m =	1	1714		
3. 572	y + 1 = 858	858	1	} 428 = x.	y = 857.
4. 429	y − 1 = 856	2	428		
6. 286	&c. 288 - - -	6	48	} 48 = x.	y = 287.
11.156	286	286	1		
12.143	156 - -	1[illegible]	1	} 14 = x.	y = 155.
13.132	154 - - -	11	14		
22. 78	132 - - -	132	1	} 10 = x.	y = 131.
26. 66	130 - - -	13	10		
33. 52	572 - - -	572	1	} 190 = x.	y = 571.
39. 44	570 - - -	3	190		
NB. Aptiſſimi fa-	728 - - -	52	14	} 308 = x.	y = 727.
ctores ſunt, qui in	726 - - -	33	22		
diviſione profe-	704 - - -	44	16	} 288 = x.	y = 703.
runt unitatem,	702 - - -	39	18		
cum fieri poteſt.	b = 1716				

b = 1716. 1716. 1716. 1716. 1716. 1716. 1716.
Min. valores y = 857. 727. 703. 571. 287. 155. 131. ſubtr.
Maj. valores y = 859. 989. 1013. 1145. 1429. 1561. 1585. Reſt.

	y + 1 = 860 diviſum per	2 fit	430	} 430 = x.	y = 859.
	y − 1 = 858 - - -	858	1		
Hic adhibentur ii-	&c. 990 - - -	33	30	} 570 = x.	y = 989.
dem factores, qui	988 - - -	52	19		
ſupra pro minori-	1014 - - -	39	26	} 598 = x.	y = 1013.
bus valoribus adhi-	1012 - - -	44	23		
biti fuerunt.	1146 - - -	3	382	} 764 = x.	y = 1145.
	1144 - - -	572	2		
	1430 - - -	286	5	} 1190 = x.	y = 1429.
	1428 - - -	6	238		
	1562 - - -	11	142	} 1420 = x.	y = 1561.
	1560 - - -	156	10		
	1586 - - -	13	122	} 1464 = x.	y = 1585.
	1584 - - -	132	12		

Hoc compendio qui volet uti, poterit illud quoque adhibere in pragmatia ſolutionis 2dæ per quadrata.

Demum

Demum b=840 habens ex Reg. 4ta 31 ſolutiones exercitio Lectoris relinquimus. Ubi quærendi prius erunt 15 minores valores pro x & y. majores 15 habentur per ſubtractionem. Maximus denique valor eſt b-1=829=y. & b-2=838=x.

Concluſio.

Atque ita videmur intentum Perill. Dn. de Leibniz aſſecuti, quod erat, ut per hoc ultimum ſuum, nunc poſthumum Problema Arithmeticum altius attolleret, & rariora ſub eo contenta arcana & artificia, hactenus omnibus Arithmeticis incognita, eruditiori Seculo patefaceret. Hoc vero ſuum laudabile propoſitum ægritudine & morte præventus exequi nequiit. Idcirco ab eodem per epiſtolam ſpecialem Hanovera requiſiti illud pro virili noſtrum effectum ad conſervandam immortalis Viri gloriam deduximus. Nam

Dignum laude Virum Muſa vetat mori.

Hor. Lib. 4. carm. Ode 8.

Hornæ Auſtriæ 22. Apr. 1717.

NOTITIA DE HISTORIA BRUNSUICENSI, quam edere paraverat G. G. LEIBNITIUS.

DE Hiſtoria ſua Brunſuicenſi ſequentia in ſcheda annotata reliquit Illuſtris *Leibnitius*:

Annales originum Brunſuicenſium complectentur res Imperii occidentis ab initio regni Caroli Magni usq; ad finem Henrici II Imperatoris, & ita ab anno Domini 769 usque ad A. D. 1025. In iis habebuntur antiquitates Saxonicæ ad ſtirpem Witikindeam, res ſuperioris Germaniæ ad ſtirpem Welficam, res Longobardicæ ad ſtirpem veterum Ducum & Marchionum Tuſciæ & Liguriæ ſpectantes. Ab his enim omnibus Duces Brunſvicenſes ſunt orti, & regiones habuerunt, itaque totius Imperii Hiſtoriam per illa tempora explicari neceſſe fuit. Et poſt res Imperatorum ex ſtirpe Carolina deſcribentur res quinque Imperatorum vel Regum veteris lineæ Brunſuicenſis, nempe Henrici Aucupis, trium Ottonum & Henrici ſecundi, in quæ tempora incidunt etiam ceteræ origines,

Præ-

Digitized by Google

Præmittetur his Annalibus quædam diſſertatio de antiquiſſimo harum regionum ſtatu, qui ante Hiſtoricos ex naturæ veſtigiis haberi poteſt; & alia de migrationibus gentium, præſertim quæ in has regiones venere. Et ſubjicietur Annalibus deductio Genealogica Guelfica ſeu Brunſuicenſis ad noſtra usque tempora ex Tabulariis eruta, brevem ſed accuratam familiæ totius Hiſtoriam complexa, eminentium familiarum, velut Gibellinæ, Auſtriacæ veteris & novæ, Andegavenſis, Anglicæ, Schirenſis ſeu Bavaro Palatinæ &c. Genealogiis longe melius quam hactenus conſtitutis. Per documenta etiam conſtituetur exacte Chronologia Seculi noni & decimi cum parte octavi & undecimi, quæ hactenus miris tenebris involuta fuere, adjecta etiam Diſſertatiuncula, quæ inſcribetur: Flores ſparſi in tumulum Papiſſæ, ubi novis illatis in Hiſtoriam luminibus fabula illa explodetur, quæ ſolis hactenus tenebris Chronologicis ſe tuebatur. Denique auſim dicere, nihil tale ad Hiſtoriam mediam hactenus prodiiſſe, in quo tam multi ſunt ſublati errores in Imperii rebus per Germaniam Italiamque, & res in clariore luce poſitæ. Bina erunt volumina in folii forma, ut vocant, Tabulis æneis veterum monumentorum, documentorum, ſigillorum, numismatum ornata.

Ex literis Cl. *Eckhardti*, qui in munere Hiſtoriographi Domus Brunſuicenſis *Leibnitio* ſucceſſit, habemus, quod Vir illuſtris Tractatus de Naturalibus regionis tantum ideam quandam, quam animo conceperat, in ſchedis ſuis delineaverit; de migrationibus gentium vero nihil adhuc in chartam conjecerit. In ipſa Hiſtoria ab initio regni *Caroli* M. usque ad A. 1005 pervenit. Deductiones chronologicæ omnes, præter majores *Azonis* Marchionis, debentur ſtudio *Eckhardti*, etiam reliqua ſupplaturi, quæ adhuc deſiderantur. Idem ſpem facit, fore ut duo Tomi priores, in quibus nodi difficillimi genealogici ſolvuntur & origines omnium familiarum illuſtrium in Europa explicantur, anno ſequente in publicum prodeant. Cetera vero ab Anno Domini 1025 usque ad *Ottonem* primum Ducem Brunſuicenſem & Luneburgenſem ante quinquennium vix comparebunt.

Digitized by Google

MEMOIRES DU MARECHAL DE GRAMMONT, Duc & Pair de France &c.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI DUCIS DE GRAMONT, Mareſchalli, Paris Franciæ, in lucem editi a GRAMONTO, Filio ejus.

Amſtel. ſumptibus Societatis, 1717, 12 maj. Alph. 1 pl. 16.

ANtonius Gramontus, cujus elogium legitur in Perralti Viris Illuſtribus, vita autem & res geſtæ hoc libro copioſius deſcribuntur, A. 1677 æt. 73 defunctus, ſub duobus Galliæ Regibus præcipuis regni negotiis aut interfuit, aut præfuit. Unde commentarii ejus hiſtoriam illorum temporum in multis juvant atque illuſtrant. A. 1625 adhuc juvenis duelli cauſa e Gallia profugus ad Tillium, Cæſarei exercitus ducem, ſe contulit. Hujus veſtitum ſpeciemque externam valde ſimplicem, & famæ tanti imperatoris minime reſpondentem invenit, quæ p. 12 lepide deſcribitur: at paulo poſt eum non ex habitu, ſed ex virtute æſtimare didicit. Tuto deinde in patriam reditu impetrato, ſubito eminere cœpit, & anno 1536, cum Galli, poſt prælium Nordlingenſe, Bernhardo Vinarienſi opem ferrent, bellumque Hiſpanis indicerent, exercitui una cum Turennio, campi mareſchalli titulo, præfectus eſt, favore potiſſimum Richelii, quem erga ſe conſtantem usque ad mortem expertus eſt. Quæ ab hoc tempore Galli usque ad finem belli Germanici, in Belgio, Palatinatu, Alſatia aliisque locis opera ductuque ejus geſſerunt, etiam aliunde nota ſunt. A. 1649 turbis a Condeo principe excitatis domum revocatus perpetuo Regis & Mazarini, etiam in exilium ejecti, partes ſecutus eſt, & conſilia cum Hiſpanis inita conturbavit. Cujus fidelitatis non exiguum fructum cepit, & a Mazarinio, in priſtinam fortunam reſtituto, ampliſſimam gratiam retulit. Majoris momenti ſunt, quæ Tomo II de duplici legatione Gramonti, in Germaniam & Hiſpaniam ſuſcepta, memorantur. Nam primum A. 1657 Francofurtum ad Comitia Electoralia, poſt mortem Imp. Ferdinandi III indicta, una cum

Lion.

Lionneo miſſus eſt, ut Auſtriacis, quantum poſſet, negotium faceſſeret, &, ne Hiſpanis auxilia in Belgium ſubmitterentur, impediret. In hac legatione primo omnium Electorem Palatinum, magna pecuniæ ſumma adeo ad voluntatem perduxit, ut chirographo, poſt finita comitia reddendo, ad omnia, quæ Galli vellent, juberentve, in illis facienda ſe obſtringeret. Nec minus Electorem Moguntinum & Colonienſem, inter ſe reconciliatos, ad partes Gallicas adjunxit. Trevirenſem vero & Saxonem, domui Auſtriacæ deditos, fruſtra tentavit: Brandenburgici legatos, quod non diffitetur, muneribus corrupit &, additis minis de Clivia ad Neoburgicum transferenda, permovit, ut ſuffragium ſuum Gallis commodarent. Electorem Bavariæ ipſius Imperii ſpe lactavit, ad quod ambiendum ille præcipue a conjuge ſua, fœmina magni animi & gloriæ cupidiſſima, incitabatur, cujus ambitionem Gramontus, ope Muſici cujusdam Itali, magnum gratiæ locum apud illum tenentis, quibus potuit modis aluit, atque adauxit, præterea etiam Egonis Comitis Furſtenbergii opera ad Elect. perſuadendum uſus eſt. A menſe Septembris usque ad finem Decembris omnia conſilia Regis Galliæ eo ſpectabant, ut Elector Bav. Imperator eligeretur. Sed cum ipſi non tantum animi, quantum conjugi ejus, eſſe deprehenderet, ad Imperium capeſſendum, mutata ſententia id unice egit, ut Leopoldo in capitulatione conditiones quam duriſſimæ & Gallicis rationibus utiliſſimæ præſcriberentur. Et obtinuit certe, ut per Art. IV Duci Sabaudiæ Gallorum fœderato & amico ſatisfieret, per Art. XIII & XIV Imperatori poteſtas adimeretur ullam Hiſpanis contra Gallos opem ferendi, & per Art. XXXIX Duci Mutinenſi ſocietas cum Gallis inita fraudi non eſſet. Denique fœdus cum Electoribus Moguntino, Trevirenſi, Colonienſi, Epiſcopo Monaſterienſi, Philippo Wilhelmo Comite Palatino Rheni, Rege Sueciæ, ut Duce Bremenſi, Ducibus Brunſuicenſibus & Luneburgenſibus, ac Landgrafio Haſſiæ pepigit, ut pacem Weſtphalicam conjunctis viribus defenderent, & nullum militem contra Gallos miſſum per fines ſuos tranſire paterentur: quæ res non minimum momentum attulit ad pacem Pirenæam ſequenti anno confectam. De ſingulis Electoribus adduntur

Digitized by Google

judicia, Trevirenſi, Saxoni & Bavaro, qui fiſtulæ Gallicæ aures præbere noluerunt, minus æqua. Poſterior legatio Gramonto inprimis honorifica fuit, qua in Hiſpaniam miſſus eſt ad Mariam Thereſiam, ſponſam, Regi Galliæ, ut pace Pyrenæa convenerat, adducendam. Præter magnificum apparatum, quo ipſe Madriti, & ſponſa regia in finibus Galliæ excepta atque Lutetiam Pariſiorum a Ludovico XIV deducta eſt, totum regni Hiſpanici ſtatum, Senatus Regii & ſingulorum Collegiorum Aulicorum rationem, procerum, quos *Grandes* vocant, vitam, mores, ignaviam, ignorantiam, & libidinem breviter ac jucunde deſcribit. Præcipue tribunal Inquiſitionis, quo tota religio Hiſpanica & Regis *Catholici* titulus, velut Atlante cœlum, ſuſtinetur, p. 226 conſtituere, ait, ſex Conſiliarios Eccleſiaſticos, quorum eruditio ſit valde mediocris, ac præſidem, qui Inquiſitor Generalis dicitur, nihilo doctiorem (*pour le moins auſſi ignorant, que ſes adjutans*) quod vero ſcientiæ deeſt, id ſupplere confidentiam, & opinionem autoritatis ac ſufficientiæ prorſus incredibilem. Huic judicio convenit cognitio de omnibus rebus fidei, licet valde circumſcripta, & ad bullas Apoſtolicas, legesq; tribunalis adſtricta. Eidem ſubordinata ſunt tribunalia inquiſitionis inferiora, per provincias Hiſpanicas diſperſa, & p. 227 nominatim recenſita. Mazarini exitus, & mutata poſt illum aulæ Gallicæ ratio p. 271 ſqq. ob oculos ponitur, dum Rex ipſe gubernaculum Reipubl. ſuſcepit, nec quenquam amplius interiorum conſiliorum participem fecit, præter tres adminiſtros, Tellerium, quem in rebus bellicis, Lionneum, quem in negotiis externis, & Colbertum, quem in redituum cura adhibuit.

JO. GUILELMI BERGERI DISSERTATIONES Academicæ, varii argumenti, ex auctoritate publica ante hoc tempus ſcriptæ, jamque in unum conferri cœptæ, cum Antelogio ad Lectorem de proprio dicendi genere, atque Indicibus neceſſariis, cum Privilegio.

Vitembergæ, apud Sam. Hannauerum, & Lipſiæ, apud Heredes Groſſianos, 1717, 4.

Alph. 3 pl. 11.

Varii

Digitized by Google

VArii hæ Diſſertationes argumenti ſunt, ut vel ex inſcriptione diſcimus, ſed ab ipſo tamen Cl. Autore diviſæ potiſſimum in claſſes duas, quarum altera gratulandi complectitur argumentum, altera in celebritate funerum verſatur. Ex priori claſſe, omiſſis ceteris, exempli gratia proferre placet Diſſertationem numero quintam, ad religioſam Acroaterii Academici majoris, recens inſtaurati, dedicationem pertinentem, in qua Vitemberga a Jacobi Tollii, Belgæ, obtrectatione diligenter vindicatur. Iſtum in Auditorium Vitembergenſe ingreſſum quondam, tantum a memoria divini, quod emendatio religionis attulit, beneficii abfuiſſe, Noſter pronunciat, ut urbem illam negaret quicquam præter famam nominis haberé, quo peregrini alliciantur: neque eo ſecius ipſum locum & amplitudine ſua & imaginum elegantia ei perplacuiſſe, ut adeo non obſcure prodiderit ſtudium, locos externa potius ſpecie quam vera ſui dignitate æſtimandi. *Cum autem non, ut Paullus Athenas obiens*, (ita loquitur Cl. Autor) *Aram Deo ignoto inſcriptam hic reperiret, ſed cerneret monimentum verbi cæleſtis, ab oblivione vitioque hominum vindicati, neque id inani quadam rei ſublatæ pictura, ſicut Æneas ille, ruinas Trojæ contemplans cum ſociis & lacrymans, verum manifeſto religionis, quæ ſacro ſonte repurgata ad ultimas gentes dimanaverit, primum hic caſtigatæ, indicio ſignatum, cogitare profecto religioſius & poterat & debebat, quid quantumque divinitus huic demum ſit Academiæ tributum, ut, ſi cetera deſint cuncta, hæc certe, quæ illi relicta eſt ſoli, gloria, præſertim nulla contaminata labe, atque avitæ ſanctitatis propugnatione exemploque incorrupta, optimum quemque ad ejus amorem facile invitet.* Et paullo poſt, *Neque vero ipſi, quicum agimus, Batavo,* inquit, *vel voluptatem quam ex noſtrarum picturis tabularum cepit, vel ipſius Pœciles, ſi quam, Atticæ illi ſimilem, peregre aut domi viderit, ſtatuis ſimulacrisque ornatæ, conſpectum jucundiſſimum invidemus, neque ullis Belgii viretis ac nemoribus, aut ulla fontium ſalientium arte magnificentiaque ſic oblectamur, quin alia ac potiori quadam tracti voluptate, in Sionis hujus verſari jugis, Deique fontibus, viva neq; turbida redundantibus aqua, refici malimus.* Hactenus diſertiſſimus Autor noſter. Ad cujus

nunc illas quoque Diſſertationes progredimur, quæ ſunt in celebritate funerum ex autoritate publica conſcriptæ. His variorum Clariſſimorumq; hominum, qui Vitembergæ his temporibus obierunt, vitæ continentur & fata, ut Mich. Strauchii, Gothofr. Sperlingii, Jo. Georgii Neumanni, Jo. Bapt. Rœſchelii, aliorum; imprimis vero celeb. Viri Conr. Sam. Schurtzfleiſchii. Hujus memoriæ deſtinata eſt Diſſertatio nona, quæ liber potius quam Diſſertatio videtur appellanda. Namque non modo de natali ejus, de patria, moribus, provinciis, peregrinationibus, de ſcriptis item, deque genere dicendi, de libris non editis, bibliotheca, re numaria, literarum commercio, in iſta Diſſertatione diligentiſſime exponit Noſter, ſed etiam ea doctrinæ liberalis ac latius fuſæ præcepta, quibus ipſe in politiſſimis Viri doctiſſimi ſcholis annos complures fuit innutritus, quam uberrime perſequitur: componit eum cum Dionyſio Longino Caſſio, quem illa ætas, quæ Origine, Plotino, Porphyrio, horumque ſimilibus floruit, tantæ affecit auctoritatis honore, ut in veterum ſcriptis, ſi quid a quoquam reprehenſum foret, id quidem tum demum ratum firmumque haberetur, cum Longini eſſet ſententia comprobatum, quiq; tanta ceteros æquales antecedebat gloria, ut ſpirans ævi ſui bibliotheca & vivum quoddam Muſeum diceretur: atque, ut breviter dicamus, nihil omittit, quod ad veras, non ambitioſe conquiſitas, tanti Viri laudes pertinere videatur. Id autem non ſolum in hac, ſed in ceteris etiam omnibus Diſſertationibus magnopere contendit ac laborat, ut genere dicendi utatur recto, æquabili, aurium judicio dimenſo, caſtigato, maximeque proprio, quod & amavit ſemper & imitandum, quoad potuit, exprimendumque duxit, ut adeo magni Schurtzfleiſchii, in cujus locum ſuffectus eſt, dignus plane atque idoneus ſucceſſor habeatur. Ceterum eorum, quæ, demandata publice ſcribendi provincia, confecit, nunc quidem tantummodo partem edit: quæ reliqua ſunt, ſi hæc intellexerit non diſplicuiſſe, propediem ſeſe adjuncturum pollicetur. Reſtat ut de Antelogio ad Lectorem paucis videamus. Diſputat in eo Cl. Autor de proprio dicendi genere. Ac primum quidem loquendi proprietatem magnopere collaudat, quam voces, rei cujusque ingenio ac deſignatio-

ni

ni conjunctas, depromere, eoque verborum delectu, quid aut quemadmodum quodque ſit intelligendum, declarare, oſtendit. Tum minus facile nativam propriamque orationem confici, quam infucatam, & coloribus ambitioſe quæſitis exornatam, faſtuque turgentem inani, demonſtrat. Poſt in tria eam genera diſtribuit, quippe cum, ex ejus ſententia, potiſſimum cernatur, vel ab ultimis verborum incunabulis profecta, vel priuata ſingularique artificum appellatione inducta, vel ſancita denique ipſa conſuetudine: unam cum Græcis ἐτυμολογικὴν dicit, aliam τεχνικὴν, tertiam πολιτικήν. Tandem ſingula genera aggreditur, copioſeque, pro more, atque erudite eadem pertractat, quod ex ipſo libro diſcere Lectorem ſatius putamus.

D. LAURENTII HEISTERI, ANAT. CHIrurg. ac Theor. Med. P.P. Altorfini, Academ. Cæſareæ & Reg. Berolin. Collegæ, Compendium Anatomicum, veterum recentiorumque Obſervationes & inventa breviſſime complectens.

Altorfi Noric. literis Jod. Guil. Kohleſii, 1717, 4.
Plag. 17.

HUjus opuſculi Autori Clariſſimo, (cujus *ſcripta de Cataracta* in Actis Anni 1716 p. 526 & A. 1717 p. 267 recenſuimus) propoſitum fuit totam rem anatomicam in novum, concinnumque, & quantum fieri potuit, accuratum compendium redigere, quia hujus artis ſcita nullo in libro ita conjuncta reperiuntur, ne tyrones magna cum moleſtia temporisque diſpendio tot ſcriptores, qui anatomen auxerunt, evolvere neceſſe habeant, ſed unico in libro breviſſime omnia & cum ſelectu tradita reperire queant, quæ ſparſim in tam multis libris fuiſſent quærenda.

Ut autem eo melius oſtenderet, quid in hoc compendio præſtiterit, in ſcenam produxit *Clariſſ. Verheyeni* Anatomiam, tanquam enchiridium Anatomicum recentiſſimum, & in Academiis uſitatiſſimum: ex eoque demonſtravit, hunc Autorem non ſolum quam plurimas pulchras ſcituque dignas obſervatio-

nes

nes omiſiſſe, ſed etiam adhuc erroribus multis ſcatere. In præfatione igitur multos recenſet Autores Anatomicos, quorum obſervationes & inventa, imo integri libri, *Verbeyenum* fugiſſe videntur: uti *Guil. Cowperi* ſcripta, *Keilii* Anatome corp. hum. *Drakii* Anthropologia, *Haveri* Oſteologia, *Ridlejus* de cerebro, *Tranſactiones Anglicanæ*, aliaque ſcripta ſermone Anglicano exarata, quia nusquam eorum mentionem facit. Ita eandem ob rationem nec relationes noviſſe videtur, quæ de his libris in *Ephemeridibus Gallorum*, *Actis* his *Eruditorum*, aliisque ſimilibus ſcriptis jam diu Reipublicæ literariæ innotuerunt. Nec usquam meminit laborum Clariſſ. *Pauli*, quos impendit *Hornii microcoſmo* illuſtrando, univerſæque arti Anatomicæ locupletandæ. Sic quoque omiſiſſe dicitur *Swammerdamium* de utero, *Gagliardi* obſervationes de oſſibus, *Bonclari* & *Lealis* de teſtibus, ejusdemque veſicularum ſeminalium curioſam reſolutionem. Prætermiſit quoque *Duvernejum* & *Valſalvam* de Aure, *Terraneum* de glandulis urellora, *Meibomium* de vaſis novis palpebrarum, *Rivinum* & *Bartholinum* de ductu ſalivali glandulæ ſublingualis, *Pacchioni* obſervationes de dura matre, *Peyerum* de glandulis inteſtinorum, *Nabothum* de Ovario novo, *Thebeſium* de venis novis cordis, multaque, quæ *Vieuſſenius* & *Ruyſchius* variis in ſcriptis ediderunt. Tacemus Autores, qui vel circa idem tempus, vel poſtea prodierunt, ut *Littrium*, *Algbiſium*, *Fantonum*, *Blancum*, *Saltzmannum*, *Henningerum*, *Vercellonium*, *Brunium*, *Ettmullerum*, de ovario novo, aliosque, quorum obſervationes *Verheyenus* ne quidem tum cognoſcere & in librum ſuum referre potuit.

Sed adhuc alios huius compendii Autor errores a *Verheyeno* admiſſos obſervandos putat: & ſpeciatim quidem contra hunc contendit, dextrum ventriculi orificium ſiniſtro altitudine non æquale eſſe; ſed dextrum ſiniſtro eſſe inferius. 2 Valvulam pylori a Verheyeno male eſſe deſcriptam atque delineatam, ejusque ſitum non eſſe horizontalem, ſed inclinatum oſtendit, a dextro verſus ſiniſtrum. 3 Valvulam quoq; coli non eſſe circularem, prout a *Verheyeno* delineatur, ſed longitudinalem, ex duabus membranis, quaſi ſemilunaribus, e regione poſitis, compoſitam.

4 Lieni

4 Lieni tunicam duplicem adſcribit *Verheyenus*, quas quidem in vitulis adeſſe concedit Autor, ſed in homine tantum unicam reperiri affirmat, eamque ſatis tenuem. Et in hoc viſcere in univerſum pleroſque recentiores erraſſe ſcriptores, quod deſcriptionem lienis vitulini pro humano dederint, cum humanus nec cellulas nec venam perforatam aut cribriformem habeat, ut vitulinus. 5 Bilem in homine per unum eundemque ductum cyſticum in veſiculam felleam influere, & inde quoq; rurſus effluere poſſe, *Verheyenus* negat; quod vero Autor ex analogia veſicularum ſeminalium manifeſtum eſſe putat. 6 Capſulas atrabilarias in homine non ſitas eſſe inter renes & aortam, ut a *Verheyeno* delineantur, ſed ipſi renum parti ſuperiori ex parte incumbere, docet. 7 Proſtatas contra *Verheyenum* non ex duobus corporibus, ſed ex unico conſtare docet. 8 Glandem penis a *Verheyeno* peſſime eſſe deſcriptam indicat, 9 Globulos in mammis mox ſub cute pro glandulis a *Verheyeno* aliisque deſcriptos, Noſter ex pinguedine conſtare affirmat, eosque minime pro glandulis haberi poſſe: at in medio mammæ ſub pinguedine latere ſubſtantiam glanduloſam, brutorum uberibus haud abſimilem. 10 Arterias cordis coronarias ſub valvulis ſemilunaribus aortæ oriri tradit *Verheyen;* cum tamen ſupra eas oriantur. 11 Per foraminula, in ventriculos cordis hiantia, fermentum cordis excerni affirmat ille; Autor vero nil niſi ſanguinem venoſum ex cordis ſubſtantia per hæc foraminula influere affirmat. 12 Glandulam thyroideam non duplicem eſſe, ſed unicam Autor ſuſtinet contra *Verheyenum.* 13 Corpora globoſa aut ovata in corticali cerebri ſubſtantia, qualia a *Verheyeno* aliisque delineantur, ſe, cum *Ruyſchio*, nulla arte cognoſcere poſſe: ideoque talia ibidem dari negat. 14 Sic & cerebelli mirabilem fabricam, quæ ab Autore in Ephem. N. Cur. Cent. V Obſ. 82 & ex his in Actis noſtris Menſe Julio A. 1717 p 308, 310 exhibita eſt, male a *Verheyeno* aliisque repræſentari ait. 15 *Vias* a glandula pituitaria ad os vel nares, quas *Verheyenus* affirmat, Autor negat. 16 Muſculos palpebrarum, labrorum & oculorum a *Verheyeno* male eſſe deſcriptos docet, aliaque curioſa circa oculum ab illo aut omiſſa eſſe, aut male deſcripta, oſtendit. 17 In deſcriptione linguæ tuni-

cam reticularem, aliaque apud *Malpighium &c.* deſcripta, *Verheyenum* omiſiſſe, & vaſorum nervorumque linguæ nullam hic mentionem feciſſe innuit. 18 Etiam circa ductuum ſalivalium, uvulæ & muſculorum oſſis hyoidis deſcriptionem Autor varios errores indicat. 19 Capiti infantis recens nati magnum proceſſum maſtoideum appingit *Verheyenus*, quem tamen in talibus prorſus deficere Autor affirmat. Ita & muſculos quosdam capitis omiſit, qui tamen a multis aliis jam deſcripti ſint, & facile poſſint demonſtrari: aliosque adhuc multos dicitur commiſiſſe errores, quos vero ob prolixitatem hic enarrare non poſſumus.

His igitur cauſis adductus, ſe hoc compendium in uſum ſtudioſæ juventutis conſcripſiſſe, ait, ut ex eo hactenus nota cognoſci & addiſci queant. In ipſa vero tractatione anatomiæ partium mollium præmiſit ſuccinctam oſteologiam. Poſtea, ſubjuncta generaliori rerum anatomicarum notitia, ad partes molles progreſſum facit, ubi primum tegumenta corporis deſcribit: deinde partes abdominis explicat; poſt has pergit ad thoracem, collum & caput: ac tandem ad ſyſtema arteriarum, venarum, nervorumque deſcribendum progreditur; denique myologiam exhibet. In toto vero hoc compendio rem ita digerere ſtuduit, ut plerumque ſingulas partes organicas, ut & ſyſtema arterioſum, venoſum, & nervoſum una in pagina, vel in duabus e regione poſitis, explicaverit, quo unico aſpectu intueri queat Lector, quid in qualibet parte, aut demonſtratione, notandum occurrat, id quod tam ad attentionem excitandam, quam memoriam juvenum adjuvandam multum conferre poſſe exiſtimat. Cum itaque Autor in hoc compendio conſcribendo omnes fere recentiores ſcriptores adhibuerit, eorumque inventa & obſervationes ſuos in loculos digeſſerit, concinnoque ordine diſpoſuerit, & ſic veteribus nova ſuperaddiderit, libellus hic non tantum tyronibus, ſed etiam doctioribus pro enchiridio commode inſervire poterit; præſertim cum haud pauci linguarum exoticarum ſint expertes, aut libros tales obtinere nequeant, aut alios ob labores tempus tot Autoribus evolvendis impendere haud poſſint. Ceterum, quæ hac in editione adhuc deficiunt, aliquando in altera hujus compendii editione, aut in paulo majori opere anatomico,

quod

quod Autor molitur, ſe ſuppleturum, erroresque hic forte commiſſos, obſervatione accuratiore emendaturum, & ſic adhuc perfectius compendium confecturum pollicetur. Denique etiam adhuc adverti vult Cl. Autor, *Cl. Mangetum*, quamvis theatrum ejus anatomicum ſit opus magnum & ſplendidum, nonnullos egregios ſcriptores anatomicos recentes non habuiſſe, eorumque propterea figuras & obſervationes in ſuo opere omiſiſſe, quorum Autor noſter aliquot indicavit: ſic, ut varia in compendio hoc reperiri credat, quæ in magno illius opere haud exſtent. Poſtremo etiam percepimus, Autorem clariſſimum jam in elaboranda Chirurgia eſſe occupatum: in qua quoque optimas encheiriſes, & quicquid in hac arte novi & boni apud recentiſſimos ſcriptores Latinos, Gallos, Anglos, Italos, Belgas atque Germanos reperitur, una cum ſuis obſervationibus patefaciet.

ERASMI SCHMIDII CONCORDANTIÆ NOvi Teſtamenti Græci, ſingulari ſtudio denuo reviſæ atque innumeris mendis repurgatæ. Accedit nova Præfatio ERNESTI SALOM. CYPRIANI.

Gothæ, ſumt. Jo. Andreæ Reyheri, 1717, fol.

Alph. 7 plag. 10.

ERaſmus Schmidius, prout literis Græcis, quarum florem ſummo inſtauravit ſtudio, excelluit maxime, ſic opere Concordantiarum Græcarum Novi Fœderis ejusmodi præſtitit operam, quæ Philologiæ ſacræ cultoribus non ſolum neceſſaria, ſed & utilis eſt atque multum commoda. Non eſt, quod de fatis & præſtantia libri hujus diſſeramus copioſe, præcipue quum monimentum ſit, tanto terrarum ſpatio celebratum, quanto Muſarum ſacrarum fama percrebuit, ulliusque libri laus dilatatur. Quum copia illius rarior adhuc fuerit, viſum eſt, exemplorum penuriæ ſubvenire, & ipſum opus repetita editione ita in lucem revocare, ut & pulcritudine typograhica, & fide emendatorum errorum, qui poſt Autoris obitum in tanta accentuum & numerorum copia irrepſerant innumeri, eſſet illuſtre. Summe reverendus *D. Cyprianus* Præfationem præmiſit, qua primum de ſigni-

ficatione vocis *Evangelii* doctiſſime diſputat, obſervans, primæ notæ ſcriptoribus ἐυαγγελίζεϑαι eſſe lætum nuncium afferre, quam in rem Ariſtophanis profert teſtimonium; evangelium autem ſignificare lætum nuncium, quem qui attuliſſent, coronam a veteribus, aut magnam certe accepiſſent gratiam. Quanquam Græci, qui a ſacris Chriſti erant alieni, vocem hanc ad alias quoque res transtulerunt; iſta tamen a ſignificatione lætitiæ nunquam receſſit. Namque feſtos dies ob res lætas indictos evangelia dixerunt: δῶρον ὑπὲρ ἀγαϑῆ ἀγγελίας, præmium, quo læta nunciantes afficiebant, vocarunt evangelium, qua loquendi ratione & Cicero uſus eſt; & ſacrificia, quæ ſecundo rerum eventu grati animi ſignificandi cauſa offerebant Diis, evangelia appellare conſueverunt. Quibus expoſitis, miratur venerandus Cyprianus, quum omnes libri, quibus doctrina Chriſtiana tractatur, a DEO ſint profecti, tantam opinionum diſcrepantiam interpretibus purioris religionis obrepere potuiſſe, quantam vix alius cujusdam libri unquam protruſerit interpretatio. Quam diverſitatem non aliunde derivari poſſe exiſtimat, quam quod ſacer codex non ex ſacro codice ſit explicatus; & quamvis ad divini hujus codicis, inprimis res ad ſalutem non pertinentes narrantis, expoſitionem linguarum artiumque & antiquitatis cognitio ſit afferenda, nec rationis uſus, cujus æque ac revelationis autor ſit Deus, poſſit removeri; ſufficiat tamen ad explicandam ipſam doctrinæ Chriſtianæ ſummam, cujus notitia nemo ſine ſalutis jactura carere queat, linguarum orientalium peritum, abjecta animi impietate, attuliſſe deſiderium veritatis, a ſpiritu DEI ex ſacris literis diſcendæ, cum fideli propoſito vitæ in paſtoris munere ita conformandæ, ut ovibus proponi poſſit ad imitandum. Ad hæc tam diverſæ interpretationes ſubinde oriuntur, quod occupati præjudicatis opinionibus opus oracula divina explicandi aggrediantur, nec veritatem eruere, ſed famæ nominis ſui conſtituendæ augendæque conſulere, in animo habeant. Præter hanc elegantiſſimam præfationem editioni huic Concordantiarum nihil acceſſit, quam ob rem nihil habemus, quod dictis addamus.

M. JO.

M. JO. LEONH. FROEREISENII COMMENTatio de præjudiciis in ſtudiis hiſtoricis evitandis.

Jenæ, apud C. David Wertherum, 1717, 4.

Plag. 10.

OPus hoc quinque capitibus abſolvitur. Primum illorum de *præjudiciis* generatim diſſerit, ita, ut Autores, qui argumentum hoc jam pertractarunt, copioſe proferantur, atque hujusmodi falſarum opinionum, quæ aliorum fontes ſunt errorum, natura, origo, cauſæ, occaſiones, ſedes, diviſio, objecta, multitudo, damna & media explicentur erudite. Secundo agit Cl. Autor *de præjudiciis in ſtudiis hiſtoricis in genere*, ejusmodi ſibi præſcripta lege, hoc & reliquis capitibus, ut ipſos vulgares errores, quibus multi in literas hiſtoricas graſſari ſolent, ſubnotet, iſtos nullo niti fundamento oſtendat, ac varia, quæ rem poſſunt illuſtrare, ſubjiciat. Ad præjudicia generalia hæc referuntur: hiſtorica ſtudia non inſignem præ ſe habere utilitatem, quamvis iſta maxime ſit ampliſſima; non plurimis obnoxia eſſe difficultatibus; ſine applicatione ac judicio pragmatico, uti dicunt, multum prodeſſe; ſine cognitione linguæ Latinæ ac Græcæ hiſtoriarum, imprimis veterum, ſolidam acquiri poſſe notitiam; ſine cognitione orbis geographici, magnatum genealogico-heraldica, temporumque chronologica felici ſucceſſu legi poſſe hiſtoricos; hiſtoriam veterem æque utilem & certam eſſe, ac recentiorem; hiſtoricorum, etiam qui res ſui ævi conſignarunt, fidem ſemper eſſe ſanctam; veteres hiſtoricos eodem, quo hodie a nonnullis id fieri ſoleat, ſcribendi pruritu ſuos literis tradidiſſe annales; vel multos noſtra ætate fuiſſe, aut adhuc eſſe ſcriptores hiſtoriarum, qui more veterum politica ratione ſua tractent negotia; poſſibilitatem, uti philoſophi ajunt, aut probabilitatem ſolam ſufficere ad hiſtoriæ certitudinem; traditionem & pictores non multa falſa inſeruiſſe hiſtoricis; juvenem non eſſe idoneum hiſtoriarum lectorem auditoremve; hiſtoriam non eſſe partem eruditionis humanæ, & denique unum atque idem eſſe, quænam ratio tractandi obſervetur. Hæ ſunt præoccupatæ opiniones generales. Pergit doctiſſimus Autor ad ſpecialiores in-

tuitu certorum hiſtoriarum generum. Quo nomine caput tertium diſputat *de præjudiciis in ſtudio hiſtoriæ civilis evitandis.* Ad horum claſſem ab Autore referuntur: hiſtoriæ civilis ſtudium non præ reliquis ſtudiorum hiſtoricorum ſpeciebus, difficillimum pariter atque incertiſſimum eſſe; ſtudium hoc non æque Theologo ac Jurisperito, quam politico, eſſe neceſſarium; hiſtoriam civilem cum eccleſiaſtica & litteraria non arctiſſimo cohærere nexu; ſine cogonitione ſpecialium regnorum, regum ac rerumpublicarum aliquid ſolidi poſſe præſtari; religionis non magnam habendam eſſe rationem, nec rituum, morum, conſuetudinum, legum ſaltem potiorum; felicem exitum prudentiæ, aut infelicem ſtultitiæ ſeu præcipitantiæ ſaltem eſſe ſignum; methodum chronologicam præferendam eſſe illi, quæ juxta ordinem principum, aut principes reipublicæ mutationes tractet hiſtorias; eos hiſtoricorum, qui vel ſummorum principum, vel aliorum in adminiſtrandis rebus publicis ſummorum virorum vitas deſcripſerunt, non optima, ſi fructus politicos in lectore ſpectes, uſos fuiſſe methodo. Caput quartum *de præjudiciis in ſtudio hiſtoriæ literariæ evitandis*, hæc obſervat: hiſtoriæ literariæ ſtudium non cuivis erudito neceſſarium æque ac utile eſſe; præſenti id non diligentius, quam præterito tempore tractari; non multos eodem hodie abuti; ephemerides ad conſervandam augendamque eruditionem aut plane eſſe neceſſarias, aut omnes rejiciendas; novellas res eruditas narrantes non egregium commodis literatorum promovendis uſum præbere; hiſtoriam literariam hodie ita excultam eſſe, ut nihil amplius in ejus tractandi ratione queat deſiderari. Capite quinto *de præjudiciis in ſtudio hiſtoriæ philoſophiæ evitandis* ſequentes errores vulgares caſtigantur: veteres Philoſophos eadem, qua nonnullos recentiorum, rerum Philoſophicarum cognitione fuiſſe imbutos; Philoſophos veteres tam probos fuiſſe & laudabiles, ac nobis videantur plerumque; controverſias veteres non æque, ac recentiores pravis animi affectibus eſſe agitatas; omnes illius fuiſſe ſententiæ, quæ ab adverſariis fuerit attributa; ad recte intelligenda veterum Philoſophorum ſcripta, & rite dijudicandas eorundem controverſias hiſtoriam Philoſophicam non admodum

eſſe

Digitized by Google

eſſe neceſſariam; non inſignem in recentiori quoque Philoſophia hujusque controverſiis veteris Philoſophiæ hiſtoriam præbere uſum; Theologum hiſtoria Philoſophica in intelligendis eccleſiæ patribus, imo ipſa quandoque Scriptura ſacra non inſigniter adjuvari; JureconſultumPhiloſophiæ hiſtoria in intelligendis veterum Romanorum legibus non habere opus; methodum juxta materias hanc tractandi hiſtoriam non præſtare illi, quæ ſecundum ſeriem Philoſophorum tradat eandem; non plurima in hoc quoque ſtudio adhuc eſſe deſideranda; non Judæorum æque, ac Barbarorum, quam Græcorum atque Romanorum rationem eſſe habendam; ſtatus politici conſiderationem in deſcribendis Philoſophi cujusdam moribus ac placitis non maxime utilem eſſe; ad veram ſapientiam ſapientiæ hiſtoriam non plane eſſe neceſſariam; veteres Philoſophos eos omnes libros conſcripſiſſe, quorum in hiſtoria Philoſophica injiciatur mentio, magnam Philoſophi celebritatem, magnam ipſis ſapientiam declarare. Hæc eſt ſumma hujus operis, cujus extremo Cl. Autor promittit argumentum hoc verboſius tractare, idque variis obſervationibus illuſtrare, aliorumque confirmare teſtimoniis.

MEMOIRS OF THE LIFE OF JOHN LORD Somers.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI IN VITAM JOH. SOMERI.

Londini, apud Joh. Robertum, 1716, 8.

Plag. 8.

AUtor hujus libelli utilitatem magnorum in Republ. Virorum vitas conſignandi ab objectionibus Anonymi vindicat, & quo magis illa pateat, ipſi opuſculo orationes Someri, in Parliamento Anglicano de rebus maximi momenti habitas, immiſcet. Natus fuit Jo. Somerus A. 1652 patre Johanne Pro- p. 9. 10.
curatore Vigorniæ, matre Catharina Ceavernia. Literis a juventute probe innutritus, mox eruditionis haud vulgaris fama inclaruit. Operam vero dedit imprimis Jurisprudentiæ, ſimulque

queHiſtoriarum & Poeſeos delicias deguſtavit, cujus ſtudii inſi-
p. 12. gnia monumenta quædam adhuc exſtant. In foro primum dedit
16. eloquentiæ ſpecimen, cum Epiſcoporum cauſam contra poteſta-
tem diſpenſandi a Jacobo II uſurpatam diceret, unde celebre
poſtea nomen inter JCtos obtinuit. Arauſionenſem, cum in An-
gliam cum claſſe appuliſſet, quantum in ipſo fuit, juvit maxime,
17. Conſeſſu Statuum Britannicorum convocato graviſſimis argu-
mentis probavit, non deſeruiſſe tantum ſceptra, ſed plane Regno
25. ſe abdicaſſe Jacobum. Wilhelmo inaugurato, in Equitum ordi-
nem cooptatus, & Procurator Generalis factus, fidem ſuam, de-
39. tecta Preſtoni conjuratione, probavit. A. 1691 ſupremus An-
gliæ Judex, 1692 Sigilli Magni cuſtos creatus, atque inde omni-
41. um fere Regis ſecretorum conſcius, ab A. 1695 usque ad annum
1699, abſente Rege, Rempublicam una cum aliis ſumma dexte-
ritate adminiſtravit; eamque ob cauſam 1697 a Rege honores
Baronis Eveshami, & munus Magni Angliæ Cancellarii ſimul-
que donum 600 libr. Sterling. ex reditibus publicis impetravit.
48. Eruditos amavit, eorumque neceſſitati ſubvenit. In Tractatum
iſto tempore maxime agitatum, de dividenda hæreditate Hiſpa-
49. nica, invitus conſenſit. Tandem invidia licet adverſariorum, qui
turbare omnia cupiebant, ab officio Cancellarii motus, nihilo ſe-
cius patriæ inſervire perrexit. Equidem inimici criminabantur,
quod diviſionem terrarum Hiſpanicarum ſubſignaſſet, haud
conſulto Regni ſenatu, & quæ fuere alia, ſed ipſe ſe Regis, cujus
poteſtati id reſervatum fuerit, juſſu ſubſcripſiſſe cauſatus, articu-
lis minime probatis, & lite inter utramque Parliamenti Curiam
mota, a ſuperiori abſolutus eſt, fruſtra contranitente inferiori.
52. 109. Hinc vero literis ſe magis dedit, rei præſertim numariæ intentus,
& ectypos nummorum ære conflatos, ac ſupellectilem librariam
112. exquiſitisſimam ſedulo collegit. Annæ temporibus ab eorum par-
tibus ſtetit, qui vanis conſiliis haud abrepti a Gallorum inſidiis
113. patriam tutabantur; ad unionem cum Scotis pangendam dele-
gatus eam maxime adjuvit; A. 1708 Præſes Conſilii Sanctioris
creatus prudentiæ fideique ſingularis laudes meruit; A. 1709
114. cura exulum Palatinorum ipſi commiſſa eſt; turbis a Sacheve-
rellio motis magno conatu reſtitit. Sed ex eo tempore Regina

Gal-

Digitized by Google

Gallis haud adverſa, ipſe ab officio motus, eruditis præſertim prodeſſe ſtuduit. Mortua Anna & inaugurato *GEORGIO*, Somerus adverſa jam laborans valetudine in Senatum ſanctiorem allectus, raro eidem intereſſe potuit, demumque A. 1716 die 26 April. apoplexia exſtinctus eſt.

AN ACCOUNT OF THE LIFE AND DEATH of the late Reverend Mr. Matthew Henry.

i. e.

HISTORIA VITÆ ET MORTIS VIRI QUONdam Reverendi, MATTHÆI HENRY, Evangelii Miniſtri Hacknejenſis, mortui d. 22 Jun. 1714, ætat. 52; collecta præcipue e ſchedis ejus, & fideliter publicata a W. TONG.

Londini, apud M. Lawrence, E. Matthews & S. Cliff, 1716, 8. Alph. 1 pl. 3.

Autor Eccleſiæ ab Anglicana diſſentientis, ut ipſe aliquoties non obſcure prodit, Miniſter in Dedicatione ad viduam Matthæi Henry præmiſſa inter alia laudat librum Wilhelmi Bagshaw *de ſpiritualibus Pecci*, ſive de inſignibus Eccleſiæ Miniſtris & Chriſtianis aliis, ſuo tempore Pecci & in vicinia ejusdem habitantibus; ſeque optaſſe ait, ut quemadmodum multi naturalem variarum Angliæ partium hiſtoriam ſcripſerint, ita aliqui etiam ſpiritualem locorum, in quibus degant, hiſtoriam componant, cum hæc in praxi Chriſtiana magnum uſum habere poſſit. Ipſe quidem hanc hiſtoriam de Viro variis virtutibus & pietate eminente, non ſine ſenſu quodam pietatis eandem ob cauſam a ſe literis conſignatam, in ſex capita diviſit. *Primo* nativitatem ejus, juventutem & characterem delineat; *ſecundo* præparationes & ordinationem ad miniſterium Eccleſiaſticum; *tertio* initia Ceſtrienſis officii, matrimonium & alia quæ ad familiam ejus pertinent; *quarto* muneris functionem; *quinto* media, quibus ad varios labores ſubeundos & vitæ ſanctimoniam uſus eſt; *ſexto* denique diſceſſum ad vicum *Hackney* prope Londinum, muneris ibi factam adminiſtrationem, vitæ ultima & ſcri-

Digitized by Google

Cap. I p. 1. pta. Nos potiora inde momenta enarrabimus. Natus eſt Mat-
thæus Henry A. 1662 d. 18 Octob. in pago *Broad-Oak* ad oppi-
dum *Iſcoid*, in Comitatu Flintenſi ſitum, pertinente, Patre Phi-
2. lippo Henry, Miniſtro Eccleſiæ Presbyterianæ, matre Catha-
5. rina Matthews, ſine ſuſceptoribus baptizatus. Anno ætatis de-
6. cimo tertio catalogum confecit & ſpiritualium & temporalium
8 ſqq. DEI beneficiorum in ſe collatorum, hic etiam, additis animad-
19. verſionibus quibusdam, inſertum. Memoria valuit tenaci &
20. expedita & diligentia ſingulari, jamque in pueritia propenſionis
ſuæ ad officium Eccleſiaſticum haut vulgaria dedit indicia. In
Grammaticis Præceptorem habuit Wilhelmum Turnerum, qui
22. A. 1695 Hiſtoriam omnium Religionum edidit; cetera vero &
divinis & humanis literis usque ad annum ætatis decimum
23. octavum a Parente inſtitutus eſt. Etſi infans tener admodum
eſſet & imbecillis, creſcentibus tamen annis robore & proſpera
valetudine uſus eſt. Temperamento erat amabili, & facultate
res propoſitas facile capiendi ac dijudicandi præditus. Finitis
laboribus conſuetudine amicorum unice delectabatur. Animo
erat nunquam non præſentiſſimo, a ſuperbia interim & arrogan-
26. tia plane alienus. In Academiam parens ipſum mittere noluit,
ut evitaret illecebras & tentationes ibi obvias; cujus interea du-
ctu & in linguis, Hebræa maxime, & diſciplinis bene profecit.
Parente autem ob ſermones in agro hic illic habendos ſæpius ab-
ſente, Noſter A. 1680 Londinum miſſus curæ Thomæ Doolitt-
le tum temporis Islingtoni V. D. Miniſtri traditus eſt. Inde A.
30. 1682 domum reverſus ſtudia diligenter eſt proſecutus, eodem-
39 ſqq. que rurſus anno nova DEI beneficia literis mandavit. A. 1685
cum propter domeſticas cauſas, tum quod Jurisprudentiæ quo-
que uſus eſſet in Theologia, iterum Londinum abiens, in Colle-
gio, vulgo *Grays-Inn* appellato, ſtudio Juris incubuit; Theolo-
giæ interim & pietatis exercitiorum minime oblitus. Cui rei
42 ſqq. inter alia fidem facit Epiſtola ejus ad amicum, de locis Scripturæ,
51. quæ Chriſtiano ad recte inſtituendam converſationem manu-
52. ducunt, ſcripta. A. 1686 Londino iterum in patriam reverſus
54. ſæpius e ſuggeſtu verba felici ſucceſſu fecit, totumque ſe mi-
niſterio Eccleſiaſtico conſecravit. Ceſtriam, ut Diſſentientium

Digitized by Google

quos vocant, Eccleſiæ miniſtraret, invitatus, in conſilium adhi-
bitis amicis, officii, quod ſuſcipere tandem decrevit, gravitatem
diligenter perpendit, ſuasque ſimul vires exploravit, quemad- 57.
modum patet ex ſcheda, quam reliquit ſub titulo, *Serious Self-* 58 ſqq.
Examination before Ordination, quæ a futuris Eccleſiæ mini-
ſtris non ſine fructu legi poteſt. Cumque dubium ipſi vide-
retur, an potius ordinationem ab Epiſcopis an a Presbyteris
acciperet, re in utramque partem ponderata, ordinationem
Presbyterorum prætulit, & A. 1687 d. 9 Maji, propoſita & aſſerta 76 ſqq.
Theſi, quod homo juſtificetur fide absque operibus legis, & fidei 82 ſqq.
confeſſione edita, a miniſtris Londinenſibus clam inaugu- 85 ſqq.
ratus eſt. Ceſtriam d. 1 Jun. perveniens, & officium ſermone Cap. III p.
ad 1 Cor. II, 2 habito auſpicatus, maximo cum gaudio receptus eſt. 97.
Matrimonium inde iniit cum Catharina Hardwaria, in puerpe- 103.
rio poſtea extincta, filia quidem, quam pepererat, Catharina ſu- 105.
perſtite. A. 1690 ſecundas nuptias celebravit cum Maria, Ro- 107.
berti Warburtoni, Armigeri Grangenſis, filia. Ex hoc tempore 110.
inchoavit Diarium, quo ſingulis diebus conſignavit, quid egerit, 114.
quos inviſerit, & a quibus ipſe fuerit ſalutatus, quoties & quibus
locis ſermones ſacros habuerit; divinæ item providentiæ vias in
familia ſua & amicis, eventus inſolitos, ſtatum rerumpublica-
rum, additis animadverſionibus prudenter & ſobrie concinnatis;
quos denique libros legerit, quæ itinera ſuſceperit, quo fuerit
animo &c. quibus ſingulis pias cogitationes & ſuſpiria interſper-
ſit. Ex altera conjuge ſuſcepit octo filias, & filium unicum, 112 ſqq.
Philippum. In familia quidem regenda pietatem, & erga parentes 124 ſqq.
æque ac amicos amorem ſingularem declaravit. A. 1696 patre 131.
orbatus, proxima Cœnæ Dominicæ fruitione eo ſolemnius cum 135.
Deo tanquam Patre unico fœdus iniit. In officio & variis labo- Cap. IV.
ribus ſuis, ſive domi in cœtu ſuo, ſive foris in aliis Presbyteriano- 155 ſqq.
rum Eccleſiis ſuſceptis, ſive publicis ſive privatis, ſive ordinariis,
ſive extraordinariis, ſingularem diligentiam, fidem, dexterita-
tem, omnibus probavit, quemadmodum Autor prolixe oſtendit,
qui ſimul omnium ſermonum ejus Ceſtriæ habitorum catalo- 163 ſqq.
gum exhibet, & de ſocietate reformandi mores ibidem in- 242 ſqq.
ſtituta agit. Ut laboribus accurate defungi & vitæ quoque ſancti- C. V. p. 292

moniam ſervare poſſet, hac ratione res ſuas inſtituebat. Sæpe ſtu-
294. dia ab hora quinta, aliquando etiam a quarta matutina ad ſepti-
mam vel octavam usque continuavit, & tum poſt cultum divi-
num cum familia inſtitutum, & brevem recreationem in iisdem
perrexit usque ad meridiem, eademque poſt prandium etiam
ſæpius ad horam quartam produxit. Tum exiit ad viſitandos
ægrotos & amicos, & poſt cœnam, dimiſſa familia, plures ſubin-
de horas literis inſumſit. Quin & quo provectior factus eſt
295. ætate, eo majorem temporis parcendi curam habuit. Absque
precibus, quibus plurimum valuit, nihil plane aggreſſus eſt.
Divinæ providentiæ rationem in rebus publicis atq; privatis, &
296. Sancti Spiritus in anima ſua operationes obſervavit diligenter.
298. Dies anniverſarios ſibi & familiæ ſuæ luctuoſos mente demiſ-
ſa, lætos vero & miſericordia divina plenos laude & gratia-
rum actione celebravit. Raro in Diario ſuo omiſit natalem
ſuum ſine cogitationibus humilem & pium animum ſpirantibus.
304 ſqq. In eodem ſub finem ſemper anni præteriti, ut eo melius novo ſe
313 ſqq. pararet, in rerum ſuarum ſtatum animadvertit. Fœdus cum Deo
non ſolum ſingulis menſibus Cœna Dominica, ſed etiam ſub
Cap. VI. novi anni auſpicium renovavit. Aliquoties ad Hacknejenſem
340 ſqq. Eccleſiam, quæ prope Londinum eſt, imo & ad Londinenſes
354. quosdam cœtus vocatus, conſtanter renuit. Tandem tamen A.
356 ſqq. 1712 Hacknejam conceſſit, neq; ibi ſolum laboribus ordinariis
diligenter vacavit, ſed præter ordinem etiam Londini, & in ſub-
urbiis ejus ſæpius ſermones ad populum & catechetica examina
inſtituit. A. 1714 Ceſtriam profectus, ſermones ibi duos ad Hebr.
369 ſqq. IV, 9 & 1 de æterno Sabbatho, prolixe hic recenſitos, habuerat,
385. at in reditu ad Hacknejenſes in pago *Nantwich* imbecillitate qua-
dam pedem ſiſtere coactus, & apoplexia poſtmodum correptus
386. d. 22 Jun. deceſſit. Ceſtriam inde delatus in templo Trinitatis ſe-
389. pultus eſt. Quantum ad ſcripta ejus, in lingua vernacula præter
390. Diſſertationem de natura ſchiſmatis, Vitam Parentis, aliaque
391. Opuſcula practica, & ſacros ſermones varios edidit. Expoſitio-
395. num Scripturæ quatuor priora Volumina in fol. Veteri
Teſtamento explicando inſervientia, quæ in Actis noſtris A.
p. 1713 337 ſqq. & 1715 p. 354 ſqq. recenſita ſunt. Quintum
Evan-

Digitized by Google

Evangeliſtas & Acta Apoſtolorum interpretatur. Reliquam partem, ſi manſiſſet ſuperſtes, ſexto abſolviſſet.

PHILIPPI A TURRE EPISCOPI ADRIÆ ELOgium a JACOBO FACCIOLATO ſcriptum.

PHilippus a Turre ea morum probitate fuit, eaque literarum gloria, ut merito de fortuna queri potuerit, niſi ad ceteras animi dotes inſignem moderationem addidiſſet. Non caruit ille quidem bonis, quæ fortunæ dicuntur; abundavit etiam, ſi fortunæ duntaxat ratio ducatur; ſed ſingularis illius, atque inaudita virtus majus aliquid poſtulare viſa eſt, unde hominem poſteri metirentur. Natus eſt in urbe Foro-Julii vulgo *Cividale*, Kal. Maj. A. M DCLVII, parentibus apprime nobilibus, Mario a Turre, & Camilla de Frumentinis. Quod in prima ætate rariſſimum eſt, libros ſemper maluit, quam crepundia; cumque Rhetoricum & Philoſophicum curſum in Patria celerrime abſolviſſet, Patavium migravit. Ibi rurſus humaniores litteras tractare cœpit, ad quas potiſſimum factus videbatur, tum ſe Juriſprudentiæ dedit, nec interim Mathematicum, aut Anatomicum ſtudium, qua erat ingenii abundantia, prætermiſit. Annos natus fere viginti, publicum utriusq; Juris examen ſubiit, probatusque ſuffragiis omnibus, in Patriam revertit: ubi paucis poſt annis Patruo Civitatis Canonico ſuffectus, antiquæ eruditionis ſtudium ſuſcepit, ſeu potius renovavit. Hunc enim amorem jam tum imbiberat cum Patavii eſſet, & Octavium Ferrarium eruditiſſimum ſuperioris ſeculi virum frequentiſſime audiret. Tametſi Ferrarius politiorem antiquitatem tractabat; Philippus vero in ſui Capituli Archivo rudiora monumenta, ſed magis recondita invenit, quibus & ornandæ antiquiſſimæ Patriæ, & obſcuriſſimæ ætatis illuſtrandæ incredibili ardore ſuccenſus eſt. Sed cum intelligeret, hujusmodi literarum genus magnam librorum copiam, & eruditorum commercium poſtulare, Romam demigravit anno M DCLXXXVII ibique ita ſe totum antiquæ hiſtoriæ tradidit, præſertim vero Eccleſiaſticæ, ut non multo poſt inter delectos Academicos Collegii *de propaganda Fide* relatus fuerit. Tum vero primum in magna illa non dicam multorum hominum, ſed omnium fere nationum luce fulgere cœpit, & quantus futurus

 eſſet,

eſſet, oſtendere. Ingenium multi admirabantur, ſed acerrimus hominum æſtimator Carolus Auguſtinus Fabronius, nunc S.R.E. Cardinalis, in primis coluit, ejusque commendatione factum eſt, ut cum eminentiſſimus Joſephus Renatus Imperialis Ferrariam Legatus miſſus eſſet, Philippum ſibi adjungeret, & juri dicundo præficeret, quod officium *Auditoris* appellant. Sexennium in ea Legatione commoratus, ita ſe omnibus ſingulari prudentia, fide, integritate commendavit, ut cum Cardinalis provincia decederet, eum ſibi retinendum putaverit, ut Romæ quoq; in multarum *Congregationum* negotiis ejus opera uteretur. Quo in munere ſane graviſſimo, quidquid ſupererat otii, id totum in antiquitatis ſtudium conferebat; eaque induſtria celeberrimo Cardinali Noriſio plurimum probatus, ad intima ejus literarum conſilia admiſſus eſt, multisque benevolentiæ teſtimoniis ſupra ceteros ornatus. Accidit per ea tempora, ut Antii rudera ad portus conſtructionem effoderentur, ex quo intellectum eſt, literas quoq; fortuna indigere, nihilque admodum valere ſive ad opes, ſive etiam ad famam, niſi illam ſibi ſociam adſciſcant. Cum enim magnis illis effoſſionibus monumenta quædam antiquiſſimæ formæ detecta eſſent, hinc ſibi Philippus occaſionem arripuit ingenii prodendi ſui eo Syntagmate, quod eſt de *monumentis Antii*; in quod tam multa, tam varia, tam recondita ex omni eruditione conjecit, ut minima pars titulo ſignificetur. Egregiam lucubrationem Innocentius XII Pont. Max. valde probavit, nec laudibus ſolum, quarum multi ſolent eſſe liberaliſſimi, ſed etiam beneficiis ornavit, plura daturus, niſi fato interceptus fuiſſet. Veruntamen quod ille præſtare non potuit, abunde præſtitit Clemens XI, qui pro ſua quadam non religionis modo, ſed etiam literarum cura Philippum complexus, Adrienſem Epiſcopum renunciavit XVIII. Kal. Feb. A. MDCCII. Qui hominis virtutes & ingenium noverant, non eum libenter diſcedere Roma patiebantur, ut in Italiæ angulo nec prorſus illuſtri, neque ſaluberrimo deliteſceret; ſed ille tamen nihil tale recuſandum ratus, in quo divina quædam vis apparebat & providentia, Rhodigium ſtatim profectus eſt, totumq; ſe ejus Eccleſiæ rebus addixit. Magna in eo fuit & intelligendi, & agendi celeritas: itaque cum

omnia

Digitized by Google

omnia ſuæ provinciæ negotia ipſe per ſe diligentiſſime expediret, optimique Præſulis partes impleret, ſua tamen tempora Muſis quoque tribuebat. Hujus induſtriæ quærenti ſocium, non defuit comes Camillus *de Silveſtris*, notum in Rep. literaria nomen, ætate pene pari, morum vero elegantia, & antiquitatis ſtudio nihil diſſimili. Hunc ſibi Philippus tanquam divinitus datum in urbe multis quidem rebus ornata, ſed literis colendis non admodum opportuna, cupidiſſime adjunxit, eoq; uno familiariſſime, quam diu vixit, uſus eſt. Curavit etiam ſibi a Dominicana Familia virum inprimis clarum Thomam *Minorellum*, ex cujus politiſſimo ingenio, quo tempore Rhodigii fuit, & ipſe magnum cepit conſuetudinis fructum, & Rhodigina juventus inſtitutionis. Sed & abſentium amicitias ſtudioſiſſime coluit, quicunque aliquo inſigni literaturæ genere præſtarent; & Patavium identidem excurrebat, iis præſertim diebus, quibus Seminarii cenſus ab Em. Georgio Card. *CORNELIO* haberi ſolet, cum ut ſe omnium fere diſciplinarum, linguarumque diſputationibus continenter habitis recrearet, tum vero maxime ut Antiſtiti optimo, & ad literas promovendas incitatiſſimo gratificaretur. Cetera lætus, & quod in humanis rariſſimum eſt, ſua contentus ſorte, id unum primis annis dolebat, quod librorum copia careret, nec ſatis haberet fortunarum, quibus & Epiſcopalem dignitatem ſuſtinere poſſet, & honeſtiſſimum hoc deſiderium explere. Poſt aliquanto reſpiravit, inſtructaq; decenter domo, de libris comparandis cogitare cœpit, quod ipſum ita præſtitit, ut vel ex hoc uno de ſumma ejus ſapientia conjici poſſit. Per hæc adjumenta non paucas pro re nata diſſertationes compoſuit, de *Taurobolio*, de *vermibus corporis humani*, de *Solis Eclipſi*, de *Anniæ Fauſtinæ numo*, de *annis Imperii Elegabali*, ab iis editas, ad quos per epiſtolam miſſæ ſunt, præter ultimam, quam edidit ipſe typis Seminarii Patavini A. MDCCXIII. Scripſit præterea ad amicos Latine, & Italice multa, non ſoluta modo, ſed etiam ligata oratione, quæ ſingule quidem minuta ſunt, ſed in unum tamen collecta corpus, juſtum volumen efficerent. Nolim equidem quæcunque ſcripſit ſive ſerio, ſive joco, ſtatim vulgari, quam ego Amicorum curam magnorum virorum exiſtimationi ſæpe fatalem animadverti: ſed quædam tamen de militaribus itineribus, ac de tota illa controverſia, quæ ipſi-

ipſi cum præſtantiſſimo Adverſario Joanne Vignolio de *Imperio Severi Alexandri* fuit, omnino jacere non debent, quod jam ad umbilicos pervenerint, & famam ejus ſuſtinere poſſint. Multa etiam mihi de Patriarchis Aquileienſibus legit, multa oſtendit ex abditiſſima antiquitate deprompta; ſed pleraque informia ſunt, nec lucem ſperare poſſunt, niſi forte a Clariſſimo Viro Juſto *Fontanino*, qui & ea eruditione eſt, ut nihil hujusmodi formidare debeat, & iis moribus, ut nihil omittere poſſit, quod ad Præſulis de ſe meritisſimi gloriam conducere videatur. Reliquum eſt, ut de ejus morte dicamus, quod paucis abſolvetur; nam ne diſſecto quidem, exploratoq; cadavere, Medici ipſi ceteroquin peritiſſimi ſtatuere potuerunt, quo genere morbi conſumptus ſit, quique hydropem accuſant, ita rem involvunt, ut nec ſatis appareat quomodo gigni potuerit, nec quomodo cognoſci, nec quomodo ſanari. Quod certum eſt, duos ferme, antequam moreretur, menſes perpetua ſiti laboravit, eodemq; tempore δυσεgία, morbo illo quidem non novo, ſed pene jam familiari. Sitis in febriculam deſiit, quæ & ab ipſo contempta eſt, nec a Medicis valde oppugnata, quod ex δυσεgία proficiſci crederetur, nihilque hujusmodi portenderet, quale poſtea conſecutum eſt. Quid plura? Sic erat in fatis: repente in extremis fuit. Itaq; cum ſe ad illam ſupremam luctam rebus divinis comparaſſet, incredibili virtute, & conſtantia deceſſit V Kal. Mart. M DCCXVII. Rhodigii ſepultus eſt ingenti totius civitatis luctu, quæ calamitatem hanc acerbiſſime tulit, & pro ſumma temporum difficultate etiam in omen vertit. Talis fuit Epiſcopus, ut non ſolum cum probatiſſimis hujus ætatis, ſed cum majoribus etiam comparari potuerit. Severus & gravis, ſed idem, cum tempus poſceret, blandus & affabilis, ſupra quam ejus vultus plane cenſorius polliceri videretur. Sermo compoſitus, & in re qualibet ita eruditus, ut ſemper meditatum crederes. Id fuit in illo ſingulare, quod cum plurimum temporis literarum ſtudiis concederet, non tamen ſe rebus agendis ſubducebat; quo factum eſt, ut doctiſſimus eſſet, idemq; prudentiſſimus. Id ipſi apud ſuos magnam autoritatem conciliavit, liberalitas vero gratiam, & benevolentiam. Amicitiis uſus eſt omnium ferme ſui temporis literatorum, multorum etiam hoſpitiis. Nam id inprimis curabat, ut hoſpites frequenter haberet; cumque ipſe tenuiſſimo victu uteretur, alios ſplendidiſſime excipiebat.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Septembris Anno MDCCXVII.

RERUM GERMANICARUM SCRIPTORES aliquot inſignes, qui geſta ſub Regibus & Imperatoribus Teutonicis literis mandata poſteritati reliquerunt. Ex Bibliotheca MARQU. FREHERI Conſil. Palatini olim editi, nunc denuo recogniti, additis ſcriptoribus ineditis, cum Gloſſario, locis aliorum Autorum parallelis, notis ac indice rerum & verborum copioſiſſimo; editio tertia reliquis locupletior & emendatior, curante BURCARD GOTTHELF STRUVIO, Conſil. & Hiſtoric. Saxonico.

Tomi III.

Argentorati, ſumtibus Jo. Reinhold. Dulsſeckeri, 1717, fol. Alph. $24\frac{1}{2}$.

INter eos, qui hac noſtra ætate de hiſtoria communis patriæ præclare merentur, omnium facile judicio Celeberrimus Struvius locum haut poſtremum tenet, qui poſt varia, quæ olim edidit, elegantioris doctrinæ & ingenii monimenta, antiquis rerum Germanicarum Scriptoribus permultum decoris & ornamenti affert. Iſta enim, quam recenſere inſtituimus, operis Freheriani editio, novo jam ab eo ornata habitu in publicum procedit, & aliquot acceſſionibus adaucta, de magna ejus induſtria, quæ cum eximia rerum peritia conjuncta eſt, ſatis & abunde teſtatur. Collegerat Marquardus Freherus Conſiliarius Palatinus rerum Germanicarum aliquot Scriptores maxima ex parte nondum editos, quos in tabulario Palatino invenerat, & uno volumine comprehenſos A. 1600 in lucem juſſerat prodire. Haud multo poſt, anno ſcilicet 1602, alterum volumen ſequebatur,

batur, cui A. 1611 tertium ſubjecit, quartum etiam, quod animo meditabatur, emiſſurus, niſi improviſa mors deſtinatis interveniſſet. Poſtmodo prior tomus A. 1624 & alter A. 1637 a Wechelianis heredibus Francofurti rurſus editi ſunt, num vero tertius etiam ex eorum officina prodierit, neque Cl. Struvio, neque nobis accurate conſtat, quibus tertium prioris modo editionis volumen Hannoviæ impreſſum oculis cernere licuit. Inveniuntur autem in primo operis Tomo ſcriptores, qui ab ætate, ut vocatur, Carolingica ad tempora usque Friderici III hiſtoriæ nonnihil pertexerunt. Qui ſane tomus nobiliſſimam totius operis partem conſtituit, quandoquidem ſcriptores ante parum cognitos, & qui ad Imperatorum Carolingicorum, Saxonicorum, Francicorum, Suevicorum, & priorum Auſtriacorum hiſtoriam potiſſimum faciunt, in eo deprehendimus. Alter Tomus ſcriptores, qui ad hiſtoriam Friderici III & Maximiliani I Imperatorum ſpectant, complectitur. Hunc excipit Tomus tertius, qui præter ea, quæ ad ſuperiora Imperatorum tempora pertinent, Caroli V præſertim hiſtoriam illuſtrat. Plerique hujuscemodi ſcriptores, ut recte Cl. Editor monet, ſunt ſelectiores, niſi quod quædam orationes ceteris admiſcentur, quæ ad luculentiorem hiſtoriæ cognitionem non ita multum conducere videntur. Quam vero operi Freheriano Cl. Editor navaverit operam, breviter nunc indicabimus. Initio ſcilicet ſingulorum ſcriptorum textum ad codicum manu exaratorum, aliarumque editionum, ſi quas forte earum nanciſci potuit, fidem revocavit, ac ſumma emendavit induſtria; tum vero Scriptores non ſolum, qui eadem cum vetuſtioribus illis ætate vixerunt, conſuluit, ſed etiam recentiores, qui res ab Imperatoribus geſtas accuratius examinarunt, evolvit, & parallela, quæ dicuntur, loca in paginarum margine appoſuit. Cumque multa, ut ferebat iſtorum temporum ratio, ab Autoribus obſcure dicta fuerint, adjectis pleraque notis illuſtravit, & ea ſimul, quæ a ſe invicem diſſentire videbantur, conciliavit. Præterea ſingulis ſcriptis docta præmittitur præfatio, quæ cujuslibet hiſtoriam & materiam, quæ in eo fuerit pertractata, exponit, & ſcriptores, qui ad ejus illuſtrationem adhibiti fuerunt, copioſius recenſet. Neque ullo modo prætermittendæ

tendæ ſunt variæ acceſſiones, quibus propter materiæ affinitatem Freheriani Scriptores egregie locupletantur, quarum in numero occurrunt, quas ipſe Freherus quarto Tomo inſerere ſtatuerat. Namque primus Tomus ex rerum Francicarum monumentis, quæ Andreas du Cheſne edidit, antiquiſſimam formulam fœderis, quod anno DCCCXLII inter Ludovicum Germaniæ, & Carolum Galliæ Regem apud Argentoratum percuſſum fuit, exhibet, cui elegans quæſtio: *Qua proprie lingua Francorum Reges uſi fuerint?* annectitur. Sequuntur complura diplomata ex Tolnero & Helwichio depromta, quæ Lauriſhamenſis monaſterii hiſtoriam valde illuſtrant. Quem etiam in finem ex MSto Georgii Vogelii *brevis & compendioſa Relatio de fundatione & fatis monaſterii Lauriſhamenſis*, quæ jam primum lucem videt, adjicitur; ea vero quæ olim a Frehero in appendice collocata fuere, nunc ſuis quælibet locis ſunt inſerta. Secundus Tomus Nicolai Lanckmanni de Falckenſtein, Capellani Cæſarei, *Hiſtoriam deſponſationis Friderici III cum Eleonora Luſitanica* ex MSto jam prima vice producit, quam Freherus ſine dubio ſubſcriptione, quæ in fine libri conſpicitur, deceptus Nicolao Epiſcopo Hipponenſi olim attribuerat, qui tamen, uti ex epiſtola, qua Maximiliano eum librum dedicavit, apparet, Editoris modo nomen ſibi vendicat. Poſt hæc hiſtoria & Acta appellationis Sigismundi Ducis Auſtriæ a Pontifice Pio II ad Concilium generale & liberum ex Goldaſti Monarchia S. R. Imperii plurimum augentur; & Jo. Trithemii hiſtoria belli Bavarici ex annalibus Hirſaugienſibus cum notis ſeorſim quondam edita adjicitur. Tertius Tomus nihil quicquam novi argumenti accepit, quoniam ſcriptores, qui ad Caroli V hiſtoriam faciunt, in Schardii opere reperiuntur. Et ne forte voces horridiores & barbaræ, quæ priore potiſſimum tomo continentur, Lectores turbare, iisque inter legendum remoram injicere poſſint, Gloſſarium, quod illas explicat, eidem adjunctum eſt. Omnibus autem totius operis voluminibus index rerum luculentus finem imponit.

ALVREDI BEVERLACENSIS ANNALES, ſive Hiſtoria de geſtis Regum Britanniæ, Libris IX. E Codice

Digitized by Google

pervetuſto, calamo exarato, in Bibliotheca Viri Clariſſimi THOMÆ RAWLINSONI, Armigeri, deſcripſit edidítque THO. HEARNIUS, A. M. Oxonienſis, qui & Præfatione, Notis atque Indice illuſtravit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, ſumptibus Editoris, 1716, 8. Alph. 1 plag. 6.

QUo diutius in eruditorum ſcriniis delituere hi Annales, eo majores debentur grates Clar. Rawlinſono, qui eos Doctiſſ. Hearnio, typis publicis vulgandas, tradidit. Pertinent autem ea, quæ Alvredus ſibi pertexenda ſumſit, ad antiquam imprimis Angliæ hiſtoriam, ſiquidem ab adventu Bruti, quem pronepotem Æneæ faciunt, usque ad annum æræ Chriſtianæ MCXXIX res geſtas eorum, qui Magnæ Britanniæ ſceptra geſſerunt, delineat. Adeoque inſigniora, quæ iſto temporis intervallo acciderunt, ſunt (1) adventus Bruti ex Italia in Græciam relegati, una cum Trojanis quibusdam exulibus, (2) Julii Cæſaris expeditio contra Britones, qua eos Romanis ſubjecit, (3) Chriſtianæ religionis introductio, quam Regem Lucium circa annum Chriſti 156 ſuſcepiſſe, poſtmodum vero veneno Arii & Pelagii infectam, imo crebris irruptionibus Scotorum, Pictorum aliorumque paganorum tantum non deletam fuiſſe commemoratur (4) Saxonum invitatio, adventus & imperium, (5) Danorum Norvagiorumque invaſio, & tandem (6) geſta Arturi, Wilhelmi Conqueſtoris, & Henrici I, quæ paulo prolixius deſcribit. Sequutus eſt Autor, ut ex allegationibus apparet, Bedam inprimis, Gildam, Eutropium, Suetonium & Trogum, per quem tamen intelligi ejus epitomatorem Juſtinum Clariſſ. Editor in notis ad p. 24 lin. 12 p. 157 exiſtimat. Univerſo autem operi præmittitur Geographica quædam Britanniæ deſcriptio. Quod ad *Præfationem* a Doctiſſ. Hearnio præmiſſam attinet, agit illa cum de ipſo opere & MSti conditione, tum de Autore, quem a multiplici eruditione, fide & notitia tam Hiſtorica, quam Geographica laudat, ita tamen, ut errorem ab Alvredo in Geographia commiſſum ingenue §. 10 reprehendat. Singularem ſcribendi modum, niſi vitia orthographica dici malueris, tantum abeſt, ut

Al-

Alvredo, ut potius ignorantiæ ſcribæ imputet. Sunt autem ejus generis in parvo hoc opuſculo quam plurima, ut *temptavit* pro tentavit, *perhennis* pro perennis, *inquid* pro inquit, *ydoneus* pro idoneus, *ſolempne* pro ſolenne, & alia. Utut vero eloquentiam & facundiam Alvredi extollat noſter Hearnius, vix tamen eſt ut eidem puritatem ſermonis tribuamus. Quis enim quæſo hunc floſculum, qui extat p. 139, *Anno VII percuſſus infirmitate valida Rex Willielmus Glavornia, per totam Quadrageſimam jacuit languoſus*: cum Latinitate puriore conciliabit? Ut taceamus, multa, quæ Vulgatæ dicendi genus redoleant, ibidem inveniri. Sed dandum hoc eſt ſeculi iſtius genio, ſufficitque, Alvredum in reliquis officium boni hiſtorici adimplevisse. Quod enim prodigia & fabuloſas quasdam, quamvis non adeo multas, inſeruerit narratiunculas, id vitii ex aliorum hiſtoricorum lectione facile traxit. De cetero, quod Baleus, Pitſeus atque Voſſius Alvredo quatuor diſtincta adſcribant opera, quæ tamen pro uno eodemque ſunt habenda, in eo recte refutari videntur a Clar. Editore, qui & ex ipſo textu oſtendit, eos in termino vitæ Alvredi hallucinatos eſſe, quandoquidem Baleus & Pitſeus A. 1136, Voſſius vero A. 1126 eundem vitam cum morte commutaſſe opinatur, quum tamen ad A. 1129, quo faſces tenuit Henricus I, pertingat hiſtoria, unde probabile fit ante iſtum annum e vivis non exceſſiſſe Alvredum. Circa *Notas* opuſculo huic ſubjectas non opus eſt ut diutius commoremur: ſunt enim non adeo multæ, &, ſi duas aut tres excipias, vix quicquam, præter MSCti lectiones vitioſas, per Clar. Editoris hariolationem tamen eo reductas, ut ſenſum fundant, quem vindicat, in iisdem invenies. *Index* eſt realis, & facile huic opellæ poteſt ſufficere. *Chronicon Anonymi* cujusdam, a mundo condito ad Henricum VI Angliæ Regem, mancum tamen ab initio & a fine, adjecturus Alvredo erat Doctiſſ. Hearnius, niſi Clar. Rawlinſonus interdixiſſet. Ad calcem præfationis excitat Nobil. Hearnius eruditos, ut in indigando opere a Geſnero citato: *Titi Livii Forojulienſis, de Orthographia*: ſocias manus afferre ne dedignentur.

P. VIRGILII MARONIS OPERA, CUM INtegris commentariis Servii, Philargyrii, Pierii. Accedunt Scaligeri & Lindenborgii notæ ad Culicem, Cirin, Catalecta ad Cod. MS. regium Pariſienſem recenſuit PANCRATIUS MASVICIUS.

Tomi II.

Leovardiæ, apud Franciſc. Halmam, 1717, 4.
Alph. 9 plag. 12.

Dignus omnino Virgilius eſt, qui tam polita ſplendidaque indutus veſte iterum prodeat in lucem; cum e Latinis carminum Autoribus nullus ſit, qui præferatur ei, ſive decus & vim poeſeos, ſive ipſius ſermonis caſtitatem ſpectemus. Summa ſtudii operisque, quod Cl. *Maſvicius* in renovando hocce principe Romanæ orationis ligatæ locavit, in eo poſita eſt, ut partim ipſa Virgilii carmina, partim *Servii* interpretamenta, quibus iſta illuſtrare laboravit, dederit caſtigatiora. Namque *Cl. Theodorus Ryckius* olim ceperat conſilium, Servium cum *Donato* orbi erudito emendatiorem aliquando exhibere, & inter alia ſubſidia, quæ ſibi ad negotium hoc paraverat, optimæ notæ membranaceum Virgilii codicem cum Servii commentariis a *Nicolao Heinſio* ex regia Pariſienſi bibliotheca, ut Editor noſter opinatur, depromtum, conferendum acceperat. Verum quum Ryckius magno damno meliorum litterarum, quarum tutor erat fideliſſimus, exſpiraret, opus hoc Maſvicius in ſe ſuſcepit, & præter alia, quæ neceſſaria eſſe videbantur, regium quoque codicem præſtantiſſimum nactus eſt, ad cujus fidem hanc Virgilii editionem imprimendam curavit. Fatetur quidem, cum contulerit librum hunc ſcriptum cum Virgilio Nicolai Heinſii, ſe deprehendiſſe, optimas quasque emendationes accurate cum hoc codice convenire, quamvis lectiones aliquot, quas Heinſius ſuis ductus rationibus haud receperat in contextam Virgilii orationem, quibusdam in locis, non hujus codicis ſolum, ſed & aliorum nobiliſſimorum autoritate motus admiſerit. Præter hunc alio adhuc manu exarato libro uſus eſt, qui autem in comparationem prioris, vel vetuſtate, vel lectionum & rationis ſcribendi puritate

haud

Digitized by Google

haud poſſit evehi, de cetero propter multiplicem ſcripturarum diſcrepantiam, in quibus etiam quædam minus contemnendæ conſpiciantur, colendus. Servii commentarii, in quorum gratiam hæc editio inprimis adornata fuit, majorem requirebant medicinam, cum ſenſim ac ſenſim gravioribus correpti ſint morbis, & pauci criticorum medica ope iſtos priſtinæ firmitati reſtituere allaboraverint. Id emendationis opus Maſvicius adgreſſus eſt, primum dicti regii codicis fiducia, ad cujus oram Servii commentarii vetuſtiſſima quoque manu, quamvis non integri, erant impreſſi, quoniam deſiderabantur, quæ a *Petro Daniele* ex Fuldenſi codice poſt fuerunt addita: deinde uſus eſt codice ſcripto ex bibliotheca Daventrienſi, virorum doctorum aliquot emendationibus, nec non antiquiſſima nitidiſſimaque Servii editione, in folio, ut loquuntur, ſine Virgilii contextu, addito neque loco, neque anno, quamque edidit *Udalricus Gallus*, & adhuc alia Genevenſi, ac ſecunda Fabricii editione. De ipſo Servio Maſvicius in præfatione varia obſervatione digna collegit, de nomine quippe illius, quod in variis codicibus varia ſcribatur ratione, *Servius* quippe *Maurus Honoratus*, *Servius Marius Honoratus*, *Marius Servius Grammaticus*, *Maurus Servius Honoratus*, item *Servius Honoratus*; de ipſius ætate, qua Macrobio fuerit æqualis; de præſtantia commentariorum, & de aliis, quæ conſcripſerit, operibus. Servio conjunxit *Philargyrii* in Bucolica & Georgica notas, & his *Jo. Pierii Valeriani caſtigationes, & varietates Virgilianæ lectionis* ſumma induſtria ex optimis manuſcriptis ab ipſo collectas, & Romæ primum 1521 & mox a *Roberto Stephano* Pariſiis 1532 publicatas addidit, ex quibus aliquid reſecare fuit religio. Præter hæc acceſſerunt *Scaligeri* & *Lindenbrogii* notæ ad Culicem, Cirin, Catalecta; Virgilii hiſtoria a doctiſſimo *Ruæo* per Conſules deſcripta, & duplex index, alter *Erythræi* Virgilii operi cujuslibet editionis ab *Antonio Maria Baſſo*, Cremonenſi accommodatus; alter in Servii commentarios. Ex penu ſui ingenii nihil adjecit Editor, ita ut neque diſcrepantes obſervaverit lectiones, neque emendationum in Servio dederit rationes, neque quaſdam addiderit interpretationes, quibus de cauſis non habemus, quæ veluti ſpecimina quædam adnotare poſſemus.

JO.

JO. ALBERTI FABRICII S.S. THEOLOG. D & Prof. Publ. Bibliotheca Græcæ Volumen octavum, ſive Libri V Pars IV penultima.

Hamburgi, ſumtu Chriſtiani Liebezeit, 1717, 4.

Alph. 4 pl. 20.

HOc octavum Volumen Bibliothecæ Græcæ celeberrimi Fabricii, qui eruditos, in primis Græcæ litteraturæ æſtimatores opere hoc ſibi reddidit obligatos quam maxime, libri quinti partem quartam complectitur, & capite XVIII facit initium, quod de *Themiſtio Euphrada* tractat. Qui Themiſtius Paphlago ex loco ignobili, Eugenii Philoſophi nobilis filius, laude eloquentiæ fuit clarisſimus, ac Philoſophiæ fama multum celebris, in cujus præceptis Ariſtotelem quidem maxime eſt ſectatus, ita tamen, ut a doctrinis Platonis Pythagoræque non plane abhorreret. Alius adhuc fuit Themiſtius longe junior, atq; ab iſto omnino diverſus, qui a Chriſti ſacris haud alienus, ſed Diaconus Alexandrinus erat, & autor ſectæ, quam a doctrina, qua Chriſtum λόγον multa ignorare contendebant, *Agnoetas* alii appellant, Damaſcenus *Themiſtianos*. De orationibus Themiſtii Euphradæ omnium maxime meritus eſt Jo. Harduinus, qui illarum XXXIII collegit, earumque luculentam locupletisſimamque dedit editionem; Fabricius vero in præſenti opere indicem ſcriptorum & aliorum virorum celebrium in hiſce Themiſtii ſermonibus laudatorum adjiciendum curavit. Præter has orationes Themiſtius reliquit poſteritati varias paraphraſes in Ariſtotelem, paraphraſin quippe *libri I & II poſteriorum Analyticorum; octo librorum Phyſicorum; librorum III de anima; libri de memoria & reminiſcentia, de ſomno & vigilia, de inſomniis, & de divinatione per ſomnum*, quæ omnia Græce edidit *Victor Trincavellus* cum octo Themiſtii orationibus; item paraphraſin *in libros quatuor Ariſtotelis de cœlo, in librum duodecimum Metaphyſicorum Ariſtotelis*, quæ duo poſtrema opera Latina tantum exſtant. Scriptorum, quorum Themiſtius in hac ad Ariſtotelem paraphraſi fecit mentionem, indicem Autor noſter addidit, qui & paucis inſuper commemoratis ſcriptis Themiſtii deperditis, prout

ſunt

Digitized by Google

ſunt paraphraſis in *Ariſtotelis Categorias*, in *priora Analytica*, in *Topica*, in *libros de cœlo* & alia; Libanii ad Themiſtium epiſtolas Græce & Latine inſeruit, & deniq; interpretatus eſt locum Themiſtii de Empedocle oratione duodecima, qua Jovinianum Imper. Chriſtian. ob ſancitam lege religionis libertatem celebrat, & videtur innuere Empedoclem quendam juniorem, eumque cum illo veteri conferre, qui Pythagoricæ ſectæ magna nominis fama fuit addictus. Cap. XIX agit de *Baſilio Magno & Seleucienſi*. Baſilius M. natus Neocæſareæ circa A. C. 316 eloquentiæ & artium magiſtris Antiochiæ & CPoli uſus eſt Libanio, Himerio Proæreſioque, functusque variis muneribus, tandem Cæſareenſis Epiſcopus per annos octo fuit. Multi cum vetuſtioris, tum recentioris ævi ſunt, qui in vita & laudibus Baſilii Magni literis tradendis tempus conſumſerunt, quos Fabricius ſtudioſe collegit, iisque indicem aliorum Baſiliorum ultra XXX ſubjunxit. Inter editiones Baſilii præſtantiſſima eſt Græco-Latina Pariſ. 1618 fol. 2 volum. cura *Frontonis Ducæi & Fed. Morelli*; novam vero moliti fuerunt *Franciſcus Combefis*, *Wilh. Erneſtus Tenzelius*, *Godfr. Olearius*, quam adhuc Monachi Benedictini jubent exſpectare a *Juliano Garniero*. Autor noſter magno ſtudio recenſet non ſolum ſcripta Baſilii M. quæ in editionibus Græco-Latinis Pariſ. & iſta, quam laudavimus, & alia 1638 fol. 3 vol. exſtant, ſed ea quoque, quæ Baſilii hujus nomen præ ſe habent, in editionibus autem dictis Græco-Latinis haud deprehenduntur, & ubiq; multas obſervationes more ſuo, id eſt, doctiſſimas addit. Hæc omnia ſequitur index eorum, ad quos epiſtolas ſcripſit, & quorum in epiſtolis meminit S. Baſilius, item index Homiliarum & epiſtolarum S. Baſilii adſcriptis ordine Alphabeti ſingularum initiis. Quod ad *Baſilium Seleucienſem* attinet, qui Seleuciæ in Iſauria fuit Epiſcopus, differitur de ejus homiliis, contra Judæos demonſtratione, Actis Theclæ & de illis, quæ in editione Baſilii hujus Pariſienſi deſiderantur, quibus appendicis loco Fabricius ſubjecit alterius Baſilii longe junioris *Patricii*, & *Cubiculi* apud Imperatorem Conſtantinum Porphyrogenetum *Præfecti*, Naumachica; Gabrieli Naudæo primum laudata, & adhuc inedita, Græce. Capite XX de *Gregorio Nyſſeno* differit, qui frater erat Baſilii M.

 & in

& in Cappadocia Epiſcopus, cujus ſcripta eo ordine, quo in Græco-Latinis editionibus exhibentur, quæve in appendice ad editionem Græco-Latinam anno 1615 edita Pariſ. 1618 exſtant, item quæ in neutra editione Græco-Latina Pariſ. 1615 Volum. 2 cura Frontonis Ducæi, & 1638 fol. Volum. 3 habentur, perſequitur Autor noſter, variis ſubjunctis obſervationibus. Cap. XXI tradit ea, quæ notatu digna ſunt de *Euſtathio* Antiocheno, *Serapione* Thmuitano, & *Sophronio*. *Euſtathius* Epiſcopus Berrhoenſis in Syria, Synodo Nicænæ interfuit, & poſtea Epiſcopus Antiochenus conſtitutus in locum Paulini. Sub ejus nomine exſtat allocutio ad Imperatorem Conſtantinum in Concilio Nicæno, quam heic Fabricius ſubjecit; Commentarius in *Hexaemeron*, quem Græce & Latine cum eruditis & copioſis notis primus edidit Leo Allatius; item de *engaſtrimytho* 1 Sam. XXVIII *diſputatio*. Quibus traditis, Fabricius fragmenta ex libris Euſtathii hujus deperditis, & catalogum aliorum Euſtathiorum ſubjunxit. *Serapio* fuit Thmuitanus in Ægypto Epiſcopus, cujus liber contra Manichæos ſolus tulit ætatem. In veterum monimentis alii adhuc occurrunt Serapiones, quos Autor noſter diligenter collegit, quod & occaſione *Sophronii* cum aliis nominis hujus egit, ſcripta inprimis *Sophronii* Damaſceni, patriarchæ Hieroſolymitani, quæ ſub nomine ipſius feruntur, recenſens ſtudioſe. Caput XXII agit primum de *Pappo* Alexandrino, qui Theodoſii magni temporibus vixiſſe a Suida traditur, quemque rei mathematicæ mire fuiſſe ſtudioſum ac peritum, monimenta ipſius ingenii, quæ poſteritati ſervata ſunt, teſtantur, libri quippe *μαθηματικῶν συναγωγῶν*, ſive *mathematicarum collectionum*, qui a medio libri ſecundi usque ad octavi finem Græce fuere in bibliotheca Iſaaci Voſſii, atque in Bodlejana inter libros Savilianos, aliisque bibliothecis reperiuntur, ex quibus perpauca Græce aſpexerunt lucem. Addidit Fabricius indicem cum ſcriptorum in Pappi hujus mathematica collectione laudatorum, qui ad paginas editionis Bononienſis compoſitus eſt; tum aliorum quorundam Papporum. Pappum ſequitur *Theo* Alexandrinus, ejus æqualis, etiam Mathematicus, ab alio vero Theone Mathematico, qui Hadriani tempore obſervationes ſuſcepit aſtronomicas, diſtinguendus. Exſtant hodie Theonis hujus *ἔκδοσις* ac *recenſio elemen-*

mentorum Euclidis; fragmenta *Commentarii in Ptolemæi πρόχειρον κανόνα*, ſcholia in Aratum, quæ ipſi Ricciolus in Almageſto, Kuſterus ad Suidam & alii tribuerunt; *commentarius in magnam Ptolemæi Syntaxin*. Patrem Theonem excipit filia *Hypatia*, literis cultiſſima, quamvis ex ſcriptis ipſius nihil tulit ætatem; & hanc *Syneſius Cyrenæus*, cujus monimentis diligenter commemoratis, apparet in hac Bibliotheca index eorum, ad quos ſcripſit Syneſius, & epiſtola ad Dioſcorum Serapidis Sacerdotem, jam primum Græce edita, cum Latina verſione Dominici Pizimentii. Capite XXIII de *Eunomio* & aliis quarti ſeculi hæreticis diſſerit Fabricius. Autor eſt hic Eunomius ſectæ *Anomœorum*, qui a doctrina ita dicebantur, quod filium non modo æqualem, ut cæteri Ariani, ſed etiam ſimilem & ὅμοιον Deo patri negarent. Scripſerat *commentarium in epiſtolam ad Romanos, epiſtolas* & *fidei libellum*, quem heic Autor noſter integrum cum *apologetico*, quem primus jam edit, Græce & Latine exhibet. Hæretici, de quibus capite hoc agit Fabricius, ſunt *Arius, Photinus, Aetius, Aerius, Apollinaris, Colluthus, Hieracas, Lucius, Macedonius, Marcellus*. Capite XXIV ſequuntur alii ſeculi quarti ſcriptores, quorum primus eſt *Acacius*, cujus occaſione indicem Epiſcoporum Cæſareenſium addidit, qualem ex Actis Conciliorum Relandus in Palæſtina ſua Lib. 3 p. 676 ſqq. exhibuit. Accacium ſequuntur *Alexander*, Alexandrinus Epiſcopus, quique in Concilio Alexandrino A. 324 & Niçæno A. 325 damnavit Arium; *Ambroſius*, Alexandrinus, Didymi auditor; *Ammon* ſive *Ammonas* vel *Ammonius*; *S. Antonius*; *Aquilius Severus*; *Baſilius*, Epiſcopus Ancyranus; *Creſcentius*; *Diadochus*, Photices in veteri Epiro, ſive Illyrico Epiſcopus; *Didymus* Alexandrinus, Didymo Alexandrino grammatico Chalcentero annis prope quadringentis junior, cujus liber de *Spiritu S.* item *breves enarrationes in Epiſtolas canonicas*, Latine, & major pars libri *adverſus Manichæos* adhuc exſtant, reliqua vero magno numero ſcripta perierunt; *Diodorus* ſive *Theodorus*, e monacho Antiochenus presbyter, Tarſi Epiſcopus, & metropolitanus Ciliciæ, qui contra fatum illudque aſſerentes aſtronomos atque aſtrologos, & hæreticos Bardeſanem aliosque; adverſus ethnicos, eo-

Digitized by Google

rumque idola; Photinum Malchionem, Sabellium & Marcellum Ancyranum; chronicon, quo errata ab Euſebio in libro de tempporibus admiſſa emendantur; de eo, quod ſit unus DEus in Trinitate; contra Melcheſedecitas; Judæos; de anima adverſus varias de illa hæreticorum opiniones; de providentia; adverſus Synuſiaſtas; commentarios in libros Scripturæ Sacræ pleroſque & alia ſcripſit; *Eſaias* monachus, cujus capitula aſcetica Græce & Latine, Sermones etiam Latine viderunt lucem; *Evagrius* ab Iboris Ponticus Hyperborita, quem ſacras literas docuit, diaconumque CPoli A. 381 Gregorius Nazianzenus ordinavit, quique plura compoſuit aſcetica; *Euſebius*, Emeſenus Epiſcopus; *Euſtachius*, *Eudoxius*, *Stagirus*, *Pronous*, *Photius* Sophiſtæ; *Euthalius*, Epiſcopus Sulcenſis, *Flavianus*, Epiſcopus Antiochenus, a quo diſtinguendus alius Flavianus, epiſcopus Conſtantinopolitanus; *Gelaſius*, Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus, qua occaſione Autor noſter de aliis quibusdam Gelaſiis agit; *Georgius*, Alexandrinus primum, deinde in Syria Arethuſanus presbyter, denique Epiſcopus Laodicenus; *Helladius*, qui in Epiſcopatu Cæſareenſi Cappadociæ Baſilio M. ſucceſſit, atque Concilio CPolitano non modo A. 381 ſed & 394 interfuit; *S. Hieronymus* Stridonenſis, cujus Fabricius ideo meminit, quod non modo ipſe plurima de Græco convertit, ſed nonnulla ejus quoque jam olim e Latino Græce verſa ſunt a Sophronio, atque catalogus Scriptorum eccleſiaſticorum Hieronymianus Græce, ſive ab illo Sophronio, ſive ab alio translatus, etiamnum exſtat: cumque alius adhuc fuerit Hieronymus Theologus Græcus, qui dialogi more commentationem ſcripſit de ſenſu gratiæ divinæ in baptiſmo & Chriſtianiſmi, & alium dialogum Chriſtiani cum Judæo, hoc utrumque opuſculum poſt operam Morelli & Daumii Autor noſter emendatius ope codicis ſcripti bibliothecæ Johanneæ Hamburgenſis Græce & Latine heic addidit. Hieronymum excipit *Hoſius* Cordubenſis ultra ſexaginta annos Epiſcopus, quem ſequuntur *Jacobus* Niſibenus; *Joannes* ab anno 386 epiſcopus Hieroſolymitanus, famæ Originis adverſus Epiphanium & Hieronymum ſtrenuus defenſor; *Julius* primus, *Liberius*, Romani Epiſcopi; *Lucifer* Calaritanus in Sardinia Epiſcopus, qui quamvis ſcripſerit Latine, eo tamen nomine Autori

noſtro

noſtro haud erat tacendus, quoniam ſcripta ejus Græce transferenda curavit S. Athanaſius, ſive, ut in Marcellini & Fauſtini libello precum traditur, ipſe tranſtulit; *Marcus* Arethuſius; *Meletius*, Antiochiæ Epiſcopus, quo loco Fabricius alios Meletios decem commemoravit; *Nectarius*, ortu Tarſenſis Cilix, e Senatore ac præfecto CPol: atque adeo laico, nec dum baptizato Epiſcopus CPolitanus; *Nicobulus*, Gregorii Nazianzeni amicus & propinquus; *Oreſieſis*; *Pachomius*; *Paulinus* Epiſcopus Antiochenus, cujus vitæ acceſſit index aliorum Paulinorum; *Petrus*, Epiſcopus Alexandrinus uterque; *Petrus*, S. Baſilii & Gregorii Nyſſeni frater, Epiſcopus Sebaſtenus; *Theodorus* presbyter, Pachomii in Abbatia Tabennenſis monaſterii ſucceſſor; *Theodorus* Heracleæ Epiſcopus in Thracia; *Theotimus* Scythiæ Tomorum Epiſcopus; *Titus* Boſtrorum Epiſcopus, & *Triphyllius* Conſtantii Imper. temporibus clarus, Ledrorum in Cypro Epiſcopus. Caput XXV continet *Maximi* Philoſophi carmen περὶ καταρχῶν de electionibus, ſive auſpiciis actionum, quas aliquis ſuſcipit, ex poſitu lunæ, proſperene an ſecus ſucceſſuræ ſint, dijudicandis, nunc primum editum e codice Mediceo, Græce & Latine. Caput XXVI exponit de Philoſophis *Syriano*, *Proclo Lycio* & *Marino*, & præter horum vitas & ſcripta exhibet catalogum Scriptorum a Syriano in commentariis ad Metaphyſic. allegatorum, compoſitum ad paginas editionis Latinæ Venetæ; indicem variorum Proclorum, qui partim antiquiores ſunt, partim juniores, variorum Marinorum; item Procli Lycii librum de *Providentia & fato & eo, quod in nobis*, ad Theodorum Mechanicum, nunc primum editum ex verſione veteri Guilelmi de Marbeka, Archiepiſcopi Corinthii; excerpta ex libris ineditis Procli de *decem dubitationibus circa providentiam, & de malorum ſubſiſtentia*; hymnos Procli, primum in Solem, ſecundum in Muſas, Godfr. Oleario interprete, tertium & quartum in Venerem, interprete Hugone Grotio; indicem Scriptorum in Procli commentariis ad Timæum & rempublicam Platonis, nec non in Theologia ejus Platonica memoratorum. Capite XXVII de *S. Cyrillo Alexandrino* primum tradit Autor noſter præter vitam illius, indicem aliorum Cyrillorum; deinde commemorat non ſolum Cyrilli

Alexandrini operum editiones partim editas, Latinas quippe, & Græco-Latinam unicam Joannis Auberti, quæ Pariſiis anno 1638 fol. ſeptem Volum. prodiit, partim promiſſas, Bonaventuræ Vulcanii, Frontonis Ducæi, Conradi Rittershuſii, ſed & ſingula Cyrilli hujus ſcripta eo ordine, quo in editione Pariſienſi Græco-Latina extant, more ſuo recenſet, ita ut multa obſervatione digna ex literatiſſima ingenii ſui penu adjiciat. Quibus expoſitis apparent varii indices, homillarum quippe, epiſtolarum & ſcriptorum minorum Cyrilli Alexandrini, Scriptorum cum Cyrillianis in editione Græco-Latina vulgatorum; Scriptorum Cyrilli editorum, quæ in editione Pariſienſi deſiderantur; item quæ ſub Cyrilli nomine feruntur, ſed in Græco-Latina editione Pariſienſi ſunt omiſſa; quæ ſunt inedita & deperdita, nec non index eorum, ad quos, vel contra quos ſcripſit Cyrillus, ac denique catalogus chronologicus Epiſcoporum, Archi-Epiſcoporum, & Patriarcharum Alexandrinorum. Caput XXIIX agit de *Proclo* CPolitano, qui Chryſoſtomi amanuenſis, poſtea notarius fuit Attici, & demum Archi-Epiſcopus CPolitanus, cujus Scripta collegit Elmenhorſtius, & longe plura Vincentius Riccardus, a quo tempore ipſius homilias ad MSS. codices recenſuit, nova verſione donavit, brevibusque notis illuſtravit Franciſcus Combefiſius in Auctario novo Bibl. Patrum; de *Aſterio*, Amaſeæ metropolis Ponti Epiſcopo, cujus variæ exſtant homiliæ, quarum nonnullas Joannes Brantius, quaſdam vero Franciſcus Combefiſius edidit, & de *Johanne*, qui cognomento *ſcholaſticus* dicitur, quamvis notior ſit nomine *Climaci*, quod accepit ab opere edito, cui titulus κλίμαξ ſive *Scala Paradiſi*. Caput XXIX inſcriptum eſt de *Simplicio, interprete Ariſtotelis & Epicteti*, qui quum inter alia conſcripſit commentarium in Ariſtotelis phyſica & Categorias, & in Epicteti enchiridion, addidit Fabricius triplicem indicem ſcriptorum, qui in hiſce commentariis laudantur, & extremo acceſſit catalogus aliorum Simpliciorum. Cap. XXX agit de *Jo. Stobæo* & aliis Græcis locorum communium Scriptoribus, de *S. Maximo*, de *Joanne Damaſceno*, de *Antonio Meliſſa*, & aliis; & caput ultimum voluminis hujus complectitur duas orationes *Choricii* Sophiſtæ, alteram in funere Procopii Gazæi Sophiſtæ, alteram

in

Digitized by Google

in Summum Ducem, nunc primum editas e codice Holſteniano, Græce & Latine.

JO. MARCKII SYLLOGE DISSERTATIONUM Philologico-Theologicarum ad ſelectos quosdam Textus Vet. Teſt.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa, 1717, 4.
Alph. 4 plag. 10.

IN hoc ſacrarum Exercitationum faſciculo præcipua quædam V. T. loca Celeb. Autor, perſæpe in his Actis laudatus, more ſuo pereruditè illuſtrat, & exponit, facto initio a Cap. I Geneſ. 7.
verſu 1, ubi in ſenſum inquirens divinæ creationis cœlorum & terræ in principio, communiſſimam veterum ac recentiorum 11.
ſententiam ſequitur, de intelligenda hic totius mundi mole principio primi diei ex nihilo producta a Deo. Ex Moſaicæ narra- 20.
tionis nexu vix dubium relinqui opinatur, quod cœlum illud ſupremum minime fuerit ab initio terræ permixtum, aut perinde vaſtum, uti terra, ſed mox a terra oppoſita ita diſtinctum, ut ſimul ornatum & ſplendorem ſuum omnem cum ipſa productione ſua receperit a Deo. Ad Geneſ. XIV, 18 Melchizedeci Regis 35.
& Sacerdotis *Salem* diligentius inveſtigat, eandemque loci Cananæi nomen, ac ipſam Jeruſalem eſſe, collato Pſalm. LXXVI, 36.
2, 3 aliisque argumentis, monſtrat, & a *Jo. Clerici* exceptione vindicat. 37.
Hiſtoria geſtorum, Deum inter & Abramum Geneſ. XV,
8--17 illuſtrata, ex ceremoniis ab Abramo peractis, & inſecuta 81.
viſione, colligit aptitudinem ſacrificialem, uſu typico, qui varie 82.
admodum a veteribus ſit traditus, & fœderali non excluſo;
Abramum obſtrictum fuiſſe, ſe cum omnibus ſuis DEO in per- 83.
petuum ſervitium tradere, Deumque viciſſim ſe obſtrinxiſſe ad promiſſa ſua antea Abramo facta, & nunc latius repetita, infallibiliter præſtanda. Deum ſui fœderis promiſſa a ſui parte confirmaturum, in facis igneæ emblemate victimarum partes a ſe accendendas ita tranſiiſſe, ut idem non plane neglexerit Abramus, ſed & egerit ab ipſo initio, dum partes animalium diſſectas ſibi invicem opponeret, eas ſic habens ab utroque latere ſuo.

Ver-

p. 108. Verba Zipporæ Exod. IV, 24 *Sponſus ſanguinum tu mihi es*, ad
Moſen pertinere putat, quaſi ſponſus eſſet a morte redimendus
& quaſi de novo acquirendus per fuſum filii ſanguinem, tanquam
pretium cariſſimum; quemadmodum nuptiæ olim apud He-
bræos factæ fuerint coemptione Hoſ. III, 2. Per *librum Dei* Ex.
125. XXXII, 32 intelligit catalogum amicorum DEI. *Deletio* ex illo
libro a Moſe rogata Autori eſt totalis excluſio ab omni divino
127. favore, abjectio, ac perditio temporalis atque æterna. Hoc Mo-
ſis exemplum a Deo nequaquam reprehenſum, Paulum Apoſto-
lum Rom. IX, 3 imitatum eſſe, quin etiam inſignem Meſſiæ ty-
pum fuiſſe, qui ſe Patri in victimam piacularem obtulerit, ut nos
ab ira divina redimeret, Gal. III, 13, Hebr. X, 10. Ignem Levit. VI,
137. 13 extra ordinem a Deo in altare ad victimas abſumendas im-
miſſum, cura ſacerdotum jugiter alendum fuiſſe, ne exſtingue-
149. retur, contra *Jo. Buxtorffium* obſervat. Ad Levit. XVI, 4 diſqui-
rit, fueritne Pontifex, cum die expiationis intra velum interius
cum ſanguine piaculari ingrederetur, amictus veſtibus aureis, an
168. lineis tantum? Enarratis utriusque ſententiæ patronis & argu-
mentis, mavult pronunciare pro linearum veſtium uſu. Per *Ha-
zazelem* diabolum intelligit, cui alter hircorum mittendus fue-
rit, non ut munus divino prorſus æquale, & conſecratione reli-
186. gioſa, ſed alio, idoneoque ſenſu. Hircum nempe vivum in de-
194. ſertum dimittendum fuiſſe ad Azazelem, ut ei tanquam *κατάρα*,
& commune *κάθαρμα* cederet divina traditione, vel a populo
ablatum, & ſibi impoſitum peccatorum onus in ipſum devolve-
ret omne, ex DEI juſtiſſimo imperio, quatenus hic eorum erat
203. cauſa prima, & ſic merito graviſſime puniendus. In hoc hirco
206. agnoſcit illuſtrem typum Chriſti, pro peccatis populi ſui ſatisfa-
cientis, imprimis autem ex morte redivivi, & peracturi per in-
208. terceſſionem ſuam ſacerdotalem æque ac per regiam poten-
tiam, ut expiatio populi ſui per ſui ipſius oblationem promerita,
209. plenum habeat effectum, per veram illius liberationem ab omni-
bus peccatis, Satanæque perditionem, & expulſionem conne-
215. xam, ex orbe etiam gentili. Sub finem *Jo. Spenceri* conjecturas
de hoc hirco ſub examen vocat, atque refellit. Divinum ince-
ſtorum congreſſuum interdictum Levit. XVIII, 6--17 declaratu-

rus

Digitized by Google

rus, obſervat, legem hanc in Genere Maſculino latam, æque ad
mulieres ſpectare, perinde atq; ad omnem ſanguinis propinqui- 222.
tatem nimiam, quæ, ſive a viro, aut muliere oriatur, eodem loco 225.
ſit habenda. Legem hanc totam eſſe putat juris divini perpe-
tui, & univerſalis. Præceptum de uxore ad ſororem vivam non 231.
aſſumenda v. 18 ad Polygamiam ſimultaneam unice ſpectare 222.
opinatur, & non ad interdictam in conjugio cognationem, quæ 800.
per mortem unius ſororis neutiquam tollatur, ſecundum phra-
ſin Hebræorum, qui res & perſonas quaſcunque inter ſe ſimiles
nominibus fratrum & ſororum exprimere ſoleant. Ad Levit. 247.
XXIV, 15, 16 interdictum nominis divini illuſtrat, & argumenta 282.
pro recepta nominis יהוה lectione urget, & a præcipuis excepti-
onibus vindicat. In nomen, & computum annorum Jubilæo- 302.
rum Levit. XXV, 10 inquirens, annum quinquageſimum poti- 341.
us, quam quadrageſimum nonum pro Jubilæo habendum eſſe 343.
opinatur. In Synedrii Judaici origines inquirens, an recentio-
res, ut multi putant, an antiquiores ſint, primo diſtinguit Syne- 369.
drium ipſum ab iſto ejus nomine, & perſonarum numero, conſti- 371.
tutione, jure, aliiſque circumſtantiis. Deinde obſervat, multa
de Synedrio hoc a Judæis tradi, quæ probari nequeant, nec un-
quam forte in uſu fuerint. Fuiſſe tamen vere Synedrium ali- 374.
quod poſterioribus Judæorum temporibus in ea gente ex Viris
LXX rotunde vel præciſe conſtans, cujus prima origo ab anti- 378.
quiſſima illius gentis ætate repetenda videatur, ita ut Synedrium
hoc ſucceſſive, non tamen abſque omni interruptione, aut im-
minutione autoritatis, continuatum ſit ad ſeriora gentis tem-
pora, quam ſententiam apte propugnat, & contra ſecus ſentien-
tes tuetur. Korachi crimen ſuppliciumque ex Num. XVI de- 383.
ſcribens, negat, rebelles deſcendiſſe ad infernum, & locum da- 387.
mnatorum, ſed de profundiore terræ voragine, igne forte ſub-
terraneo æſtuante, cogitandum eſſe. Agi quippe h. l. de ſup-
plicio de perduellibus ſumto, & ab univerſo populo ſpectando;
infernalia vero tormenta videri non potuiſſe. Silere etiam de 413.
illis S. Scripturam. Oraculum Moſis Deut. XVIII, 15, 16 de 446.
Propheta ſimili Moſi multis argumentis Meſſiæ vindicat, & ad-
verſariorum rationes diluit. De doctrina Servatoris circa di-

Digitized by Google

vortium Matth.V,31, XIX, 8.9, Marc.X,2 concilianda cum lege
p.489. Moſis Devt. XXIV,1 ſolicitus, divinam legem decenter exponit,
oſtenditque, tantum abeſſe, ut divortia extra caſum adulterii,
522. DEUS probaverit, aut tanquam licita indulſerit, ut illa potius
per talem Conſtitutionem Civilem damnarit. Lege enim nihil
aliud quam caſum proponi, minime laudatum aut laudabilem,
530. uti conſtitutio pœnalis liquido arguat. Diligentius inquirens
in Jephtæ votum Jud. XI, 30‥40 illorum defendit ſententiam,
qui opinantur, Jephtam filiam, ſecundum votum ex imprudentia
590. tia factum, Jehovæ in holocauſtum obtuliſſe & mactaſſe. Py-
594. thoniſſæ hiſtoriam recenſens ex 1 Sam. XXVIII, 7, illos refellit,
qui non niſi humanam fraudem admittunt, idoneisque argumentis
mentis oſtendit, diabolicam fraudem hic omnino agnoſcendam
620. eſſe. Notabilem difficultatem, qua Regi Achaziæ eodem tem-
pore ætas XLII & XXII annorum 2 Reg. VIII, 26, 2 Chron. XXII,
2, tribuitur, examinat, excuſſisque variis conciliandi rationibus,
quas interpretes excogitarunt, ſuſpicatur, numerum XLII in
Chronicis negligentia deſcriptorum mendoſe expreſſum, verumque
rumque XXII annorum numerum ex 2 Reg. VIII, 26 reſtituen-
654. dum eſſe. Verba Jobi XIV, 4 de mundo non dando explicat de
nativa corruptione omnium, & de immunditie ſpirituali, ſecun-
dum Pſal. LI, 7. Sub finem adjecta eſt nonnullorum Pſalmorum
brevis Analyſis Exegetica.

J. THOMASII PHILIPPS DISSERTATIO Hiſtorico-Philoſophica de Atheiſmo, ſive Hiſtoria Atheiſmi.

Londini, ſumptibus Autoris, 1716, 8.

Plag. 11½.

CAp. I Autor Cl. ſententiam, quod exiſtere Athei ſpeculativi poſſint, autoritate Tronchini, Buddei, Hulſemanni tuetur, adjicitque rationem aliam ex Pſ. XIV ubi בלבו ita interpretatur, *dari ſtultum hominem, qui toto corde & ſerio credat, nullum eſſe Deum.* Cap. 2 de cauſis diſſerit: quo refert dogma de fato, neglectumque demonſtrationis exiſtentiæ divinæ, quam primæ etiam ætati inſtillandam cenſet: ita quidem, ut ſimul explicetur diſcrimen corporis & ſpiritus, quo cognito, putat fieri non poſſe, ut in atheismum homo prolabatur. In cauſis numerat porro

ſu-

ſuperſtitionem, & ſervilem de Deo truculento conceptum, item humani ingenii faſtum, quo eo tandem progrediuntur mortales, ut nil, niſi demonſtratione mathematica firmatum, admittere cupiant: culpat quoque eos, qui nova pro Numinis exiſtentia oſtendenda argumenta curioſe ſubtiliterque anquirunt, & vetera, ſubtilibus iſtis meliora, enervare omni ſtudio laborant. Memorat hinc novas cauſas, controverſias Theologicas, de rebus aut noſtrum captum ſuperantibus, aut ad fidem non pertinentibus: mores diſſolutiſſimos Chriſtianorum, perverſam naturalis ſcientiæ tractationem, & tandem ſpeciatim juventutis Academicæ mores corruptos, qui vel exemplo ſuo plebi maximæ eſſe offenſioni queant. Cap. III de characteribus Atheiſmi, & diviſione ejusdem agit, & p. 29 putat, Atheorum tempore Moſis exiſtentiam ex initio Geneſeos probari poſſe, ſi, ut ſentiunt Judæi, præfixa vocis בראשית aſſumatur pro עם, ut ſenſus ſit: *Cum principio rerum creavit Deus* &c. Cap. IV accuſat nugas Poetarum Græcorum, indigna Deo tribuentium facinora, itemque quorundam Philoſophorum, omnia a materia æterna derivantium, opiniones. Cap. V accedit ad atomorum defenſores, oſtenditque, illos, dum bruto cuncta atomorum motui vindicant, non honorificentius de Numine exiſtimaſſe. Cap. VI de Diagoræ, Protagoræ, Theodori, Epicuri, Lucretii, in Atheiſmum propenſione, & ſententiis eorum ad Atheiſmum ducentibus diſquirit. Cap. VII ad recentiora tempora converſus, memorat ex Atheis Hermolaum Barbarum, Marſil. Ficinum, Angelum Politianum, Pomponatium, Simonem Portium, Claudium Berigardium, Hier. Cardanum, Pet. Aretinum. Cap. VIII Vanini atheiſmum deſcribit. Cap. IX Bodinum & Cherburium *ἀθεότητος* immerito ſuſpectos haberi cenſet; Thomam vero *Hobbeſium* tales ſententias, quæ Numinis, ſpirituum, mentisque humanæ ipſius naturam deſtruant, foviſſe, fatetur. Cap. X de Spinoſa, Cnuzio, Lizynskio Polono quædam refert, ex quibus pleraque in vulgus nota ſunt, neque nos eorum repetitione fatigabimur. Cap. XI nomina ſola quorundam, qui contra Atheos integra commentaria pararunt, laudat. Sed unus interea temporis acceſſit iisdem Vener. *Buddei* de Atheiſmo & ſuperſtitio-

 ne

Digitized by Google

ne tractatus, qui multis aliorum de ſimili argumento ſcriptionibus non uno nomine meretur anteferri.

JACOBI HOVII P.F. PHIL. ET MED. DOCTORIS, Tractatus de Circulari Humorum motu in Oculis.

Lugduni Batavorum, apud Jo. Arn. Langerack, 1716, 8 maj. Plag. 16 Fig. Tab. 7.

QUem circularem humorum in oculis motum nobiliſſ. *Autor* ante A. 1700 Mercurii injecti ſubſidio primum detexit ac in *Diſputatione* ſua *inaugurali*, A. 1702 Trajecti ad Rhenum habita & a nobis in *Actis Eruditorum Menſe Majo* A. 1703 p. 221 cum potioribus Figuris excerpta, deſcripſit, eundem multo accuratiorem & locupletiorem novisque Figuris illuſtratum in præſenti ſiſtit Tractatu. Ingentem namque oculorum, ex variis animantium generibus deſumptorum, copiam denuo ſcrutatus, materiam pro injectione ſimul tam ſubtilem præparavit, ut hæc non minutiſſima ſolum humoris vitrei ac cryſtallini vaſcula cum reliquis nevro-lymphaticis repleret, ſed & in iis frigefacta conſiſteret, plurimaque longe exactius cum novis nonnullis exhiberet. Vaſcula nempe quemadmodum in genere tam ea, quæ materiam ad oculorum humores nutriendos immediate adducunt, quam quæ eandem abducunt, inter ea nunc refert, quæ *Vieuſſens* in *novo Vaſorum ſyſtemate* nevro-lymphatica ſalutavit, quorum priora oblique ex arteriolis emergerent, poſteriora vero in venulas deſinerent, ita in ſpecie pro vaſculis aquoſis, materiam in humoris aquei conſervationem advehentibus, haud amplius arteriolas per uveam vermiculariter contortas, ſed numeroſiſſima potius vaſcula nevro-lymphatica oblique a circuli arterioſi parte exteriori æque ac arteriolis iſtis vermicularibus prodeuntia & prope limbum uveæ terminantia venditat. Quo genuinam vero ac naturalem vaſorum per choroideam diſtinctionem accuratius ſiſteret, tunicam hancce quinque e laminis conſtructam annotat: primam quippe earum & exteriorem, quæ tenuiſſima exiſteret e vaſis ſubtiliſſimis ſubjacentis laminæ undiquaque oriundis contexta, tenuique pigmento nigro, aqua abſtergendo involuta, nigram & villoſam appellat. Inter ſecundam vero ac tertiam lamellam, itidem tenuiſ-

nuiſſimas & a pia meninge ſecundum Veteres productas, vaſa ferri perhibet, tum arterioſa, per ſcleroticam accepta & ad uveæ circulum arterioſum dimiſſa, tum venoſa cum arteriis continuata & ad venoſum uveæ circulum propagata. Quarta hinc lamella ob contextum reticuloſum & copioſa vaſcula nevro-lymphatica cum ſuis non minus arteriis vermicularibus, a quibus emergunt, quam ſimilibus venis, materiam ab humoris vitrei & cryſtallini nutritione refluam excipientibus, nevro-lymphatica vel reticularis audit. Quinta denique e ſtriis oblongioribus, quaſi nerveis, conflata, dum præcedentis tunicæ ſive lamellæ nevrolymphatica diſperſa in paulo majora, veluti papillas, conjungit, papilloſa denominatur. In humore vitreo, e nervis pellucidisſimis ac nevro-lymphaticis, clariſſimum & limpidiſſimum humorem continentibus, contexto, ſextuplicem vaſculorum ejusmodi deſcribit ordinem, prout alia eorum a fundo oculi cryſtallinum verſus aſcenderent, alia a cryſtallino fundum verſus deſcenderent, alia juxta latitudinem a dextro ad ſiniſtrum, alia a ſiniſtro ad dextrum vergerent latus, & alia oblique incederent & cruciatim ſe invicem ſecarent. In proceſſibus ciliaribus, omnium vaſculorum ordine mirabiliter inſtructis, vaſcula itidem vel e circulo arterioſo deſcendentia, vel e parte inferiori aſcendentia, expendit, ligamentum ciliare nil, niſi meram nevro-lymphaticorum nervorumque pellucidorum congeriem innuens, nigra villoſaque pellicula obductorum ac ſtriatim & funiculorum ad inſtar ad cryſtallinum & vitreum humorem pergentium ac utrumque intrantium. Quamvis autem humor cryſtallinus contextus pariter mere vaſculoſus haberetur, e nervis pellucidis nevroque lymphaticis, cum ad, tum abducentibus conflatus ac tenuiſſima & pellucida tunica obvelatus, ipſa tamen in cryſtallino vaſcula arctiora & firmius compoſita cum ſubdiviſionibus imperſcrutabilibus deſignantur absque eo, ut in oppoſito latere illum deſererent, cum e diverſo in humore vitreo multo longiora illa occurrerent ſine ullis aut ſaltem perpaucis ſubdiviſionibus, ab una parte intrantia, & ex oppoſita humorem deſerentia. Et ne in ipſo oculo humano humorum hujus circulatio in dubium vocetur, nunc vaſa arterioſa, fontium nomine ir-

 digi-

Digitized by Google

digitata & per ſcleroticam aſcendentia cum circulo arterioſo, nunc vaſcula per duplicaturam ſcleroticæ denſa ſerie cum obviis venoſis diſſeminata & cum reunitis vermicularibus circulum arterioſum petentia, nunc nevro-lymphatica, tum adducentia, tum abducentia, aquoſa, vitrea & cryſtallina, prolixius in præſenti una recenſet, etiamſi figuris omnia dilucidare inopia ſubjectorum prohibuerit. Glandulam in poſtica oculi piſcium parte interius occurrentem pro peculiari habet ab animalium conglomeratis & conglobatis diſcrepante: glandulam enim conglomeratam contextum eſſe plane vaſculoſum, omnium vaſorum ordine mediantibus membranis firmiter ac fortiter colligatorum inſtructum, cujus arteria pro humoris ablegatione, antequam in venam terminetur, in omnibus ſuis circumvolutionibus copioſa lateralia emitteret vaſcula, varie in majora, & demum in communem ductum excretorium, notabili humoris ablegationi dicatum, unienda. Conglobatam denſam exiſtere congeriem vaſorum ſanguineorum & nervorum fibris carneis æqualiter circumductorum, e quibus folliculi ſive loculi membranoſi oblongi pro acidi humoris in hiſce ſecreti receptione efformarentur, quo hic lymphæ lymphaticorum pertranſeuntium admixtus eam pro nova nutrititione reſtauraret. Aſt internam oculi piſcium glandulam, corporis reticuloſo-glanduloſi titulo merito inſigniendam, talem contextum videri vaſculoſum, cujus vaſa membranarum interventu nec tam arcte tamque fortiter conglomerarentur, neque lateraliter emiſſa pro communi ductu excretorio corpus ſuum intra proprium recolligerentur. Qua occaſione ſcriptum de glandulis conglobatis, præter aliud de vaſis lymphaticis, pollicetur, beneficio autem novæ ſuæ injectionis chymicæ ſicuti pericardii humorem a vaſculis nevro-lymphaticis arteriarum cordis muſculoſi exteriorem ſubſtantiam perreptantium deducit, ita humiditatem pariter per tunicæ corneæ porulos transſudantem, neutiquam ipſum humorem aqueum eſſe, ſed partim a ſimilibus vaſculis arteriarum circa corneæ limbum vagantium, partim a duobus novis ductibus, quos in oculo vitulino a glandula innominata detexit ac in Fig. 5 Tab. 7 depinxit, provenire oſtendit. Cataractam demum acu de-

deponendi rationem ob multa mala inſequentia, ut fontium, ductuum per ligamentum ciliare excurrentium, circuli arterioſi, nec non vaſculorum nevro-lymphaticorum ex eodem ad aqueum tendentium, læſiones ac obſtructiones, prorſus reſpuit, methodum potius a ſe excogitatam cataractam omnem omni tempore tuto removendi commendans. Cum *Noſter* autem a Clariſſ. *Ruyſchio* in *Theſauri ſexti Prodromo* de plagio fuerit poſtulatus, in *Epiſtola apologetica* ſubjuncta crimen tale ſtrenue a ſe amoliri contendit, ex iis ipſis, quæ *Ruyſchius* de oculis conſcripſit antea non viſa, ante omnium oculos clare ponendo, neque vaſa humorum oculorum circulationi deſtinata, vel in totum, vel quoad uſum, neque circulationem ipſam in totum *Ruyſchio* ſuam ante diſſertationem innotuiſſe. Erroris tamen inſimul eundem arguit, quod omnem humorum ſecretionem in ipſis arteriarum extremitatibus perfici exiſtimaret, poſtquam diverſorum humorum a ſanguine ſeparationem vaſculis potius deberi nevro-lymphaticis, e parietibus arteriarum oblique prodeuntibus ac inſenſibilium oſtiolorum magnitudine, figura & ſitu varie differentibus, dum reliquus ſanguis rubicundus, nullam in extremitatibus arteriarum mutationem ſubiens, immediate in venas, ceu vaſa ubivis cum arteriis continua propellitur, experientiſſimus *Vieuſſens* evidentius & accuratius demonſtraſſet. Ceterum ſub calcem *Diſſertatio* pariter medica, quam in auguralem *Adam Chriſtianus Thebeſius de circulo Sanguinis in corde* Lugduni Batavorum A. 1709 habuit ac in qua multa venularum oſcula in apricum protulit, quæ non modo in dextro cordis ventriculo, uti *Vieuſſens in novis de corde inventis* ad Boudinum gallice perſcriptis, ſed & in ſiniſtro ac in utraque auricula vidiſſet, una cum *Figurarum Tabula* occurrit annexa.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII LIBER de Morbis Infantum.

Jenæ, ſumptibus Joh. Felicis Bielckii, 1717, 4.

Plag. 20.

QUanquam ardua res ſit in Medicina puerulis mederi, maxime cum, quod ipſis male eſt, referre nequeant, nec applicari æque patiantur medicamina; tantum tamen abeſſe putat Clariſſimus Wedelius, ut tenella ætas obſtet, vel contraindicet medicæ artis

artis præſidia, ut potius aliis contra majori ope indigeat, quanto
delicatior eſt machina corporea, & facilius patitur, graviusque
afficitur. Cum igitur ferre debita & tuto poſſint, & expectent
infantes, naturæ nullo modo relinquendi, ſibi mederi non valen-
ti, vel imperitis obſtetricibus, aliisque vetulis & empiricis, nec
minor laus ſit infantibus mederi quam adultis; hanc in ſe ſuſce-
pit operam Autor Clariſſimus, ut morborum tam communium
quam propriorum, ſeu huic ætati congruorum, cauſas non mi-
nus eruat, quam curationem ſuppeditet. Nos impræſentiarum
ea, quæ clariſſimus Autor ex propria experientia obſervavit, ſive
theoriam, ſive remedia evporiſta ſpectent, ſpeciminis loco alle-
gabimus.

p. 8. Vidit pedibus natum fœtum manualibus, magis ſcilicet ma-
nus quam pedes referentibus, & alium, in ſiniſtra nate lituram
oſterentem, cum mater gravida ſiniſtro hypogaſtrio dolorificum
9. ſenſum aliquandiu ſenſiſſet, indicio ſanguinis ibidem minus æ-
qualiter circulati. Tumorem genæ connatum emplaſtro mi-
raculoſo impoſito plurimum imminuit; & alium nævum mater-
10. num prope oculum in puella, & in capite alterius infantis per la-
pidem corroſivum deſtructum, in cancrum vero degenerantem
in virgine vidit, ab aqua forti improvide applicata, quoniam næ-
vus non tam extirpatus quam irritatus ſaltem fuit, ubi ſimul in to-
12. to abdomine & mammis tumores glandoſi lividi ſub cute exorti
ſunt. In infante nondum fere annum nato intra octo dies labii
leporini limbum perfecte conſutum & coalitum, ſutura non niſi
ſicca, obſervavit, poſtquam ante ſectionem uncinuli undique ag-
glutinati fuerunt, ut citra ullam ſuturam cruentam circumvo-
lutio commodior & minus dolorifica contactum vulnerum pro-
moveret. Uvulæ defectum in infante advertit, quod mater
piſciculis vivis deglutiendis addicta ore aliquando piſcis aperto
inſpectoque dediſſet ad talem ideam repræſentandam occa-
ſionem. Poſtquam igitur eapropter infans lac per nares red-
dere viſus fuit, papillam longius in os ejus ingerere juſſit, ut bre-
viori via lac melius deglutiri poſſet, in progreſſu tamen ætatis
14. certas literas idem exprimere non potuit. In ano imperforato
abdomen a retitantibus fæcibus alvi intumuiſſe, vomitumque
iliacum inſecutum fuiſſe, in puella inteſtinum rectum ad puden-

dum

dum muliebre protenſum & locum excretionis vicarium inveniſſe recordatur. Pueri mentionem facit, qui dormiens optime p. 16.
reſpiravit, ſimulac vero e ſomno expergefactus, ſonora voce ſpiritum traxit, & quaſi dormiens ronchos duxit, ſenſim magis magisque adauctos & ſonorius expreſſos, adeo ut per totum conclave exaudiretur, cetera ſanus; idque per novem integros menſes duravit, quibus exactis penitus ſed ſucceſſive reſtitutus fuit.
Infanti triduano, qui inquietudinem paſſus & minus placabilis 29.
deprehenſus fuerat, aliis non juvantibus, pro deplorato jam habito clyſterem cum ſucceſſu adhibuit. Puellum ſex menſium 43.
commemorat, qui graviter epilepſia laboravit, tandem e naribus materia craſſa, a conſtrictione cerebri progreſſa, ejusque æmula ſubſtantia excreta, mox mortuus. Hydrocephalum refert a na- 47.
tivitate ab impreſſione matris ob viſum crebrius tempore geſtationis caput ligneum in puella, quæ ultra duodecim annos vivebat. Contuſiones & vulnera capitis in adultis, & in infantibus 51.
longe magis facile, aliquid ichoreſcentiæ fermentificæ poſt ſe relinquere, in futurum ſaltem erupturæ, exemplis paralyſeos & epilepſiæ probat. In ophthalmia infantum aliquot menſium ve- 54.
ſicatorium in nucha vel pone aures, in adultioribus duorum, quatuor, vel novem annorum ſetaceum adhibere, imo & fonticulum excitare non dubitavit; ad externam autem pinguedinem viperinam recentem palpebris illitam, vel pro re nata etiam inſtillatam, reliquis omnibus antefert. Pice liquida loto capite 61.
curatam tineam & pediculorum proventum præmiſſis tamen internis teſtatur. Ranulam ſub lingua ſublatam perhibet frictio- 71.
ne cultelli vel gladioli myrtini ex ligno, quo bufo confoſſus erat, ſemel iterumque adhibita, quo facto cuticula ſeceſſit, involucrum membraneum malumque penitus evanuit. Puellam alle- 77.
gat quinque annorum, quæ ſana ceteroquin viſa ex ſcorbuto univerſum corpus maculis punctatis ex rubro fuſcis pictum unaque glandulas ſubcutaneas in conglobatas mutatas, preſſa cute ſublucentes, lividas habebat, perfecte tamen ſanata fuit. Infan- 82.
tis mentionem facit unius anni, qui ex utroque oculi cantho ſanguinem excrevit. Serpentem ex infante trium annorum vi- 118.
vum excretum adhuc aſſervat. Ex incurvatione quaſi ſerpen- 124.

 tina

Digitized by Google

tina coſtæ majori & neglecta procidentiam uteri ob viſcerum
139. compreſſionem in virgine inde coortam notavit. Infantem vidit ex utero materno vix egreſſum luis venereæ connatæ notas manifeſtas, præcipue in pudendis exhibentem, & brevi tempore hinc mortuum, quamvis in parentibus, ipſius quidem conſcien-
152. tia, nullum hujus veſtigium præſens adfuiſſet. Fiſſuras in angulis labiorum & ulcuſcula Anno 1711 prope Sondershuſam in aliquot generoſis infantibus obſervavit.

EQUITIS ET ANIMI ET INGENII VIRIbus præſtantisſimi ULRICHI DE HUTTEN ad B. Pirckheymer Patr. Norimb. Epiſtola, qua & vitæ ſuæ rationem & temporum, in quæ ætas ipſius incidit, conditionem luculenter deſcripſit; in lucem denuo protulit & Commentarium, quo illuſtris hujus Equitis fata & merita exponuntur, ſubjecit JACOBUS BURCKHARD, Illuſtr. Gymnaſ. Hildburgh. P.P.

Wolffenbütteli, apud God. Freytag, 1717, 8.
Plag. 18.

IN iis, quibus in publicam lucem producendis occaſionem dedit annus, qui nunc agitur, repurgatæ opera *D. Lutheri* fidei ſecularis, cenſendus etiam eſt præſens hic de *Hutteni* vita meritisque Commentarius. Egregiam hæc exponendi occaſionem nactus eſt Cl. Editor, dum ex bibliotheca *Perizoniana* inter varia *Hutteni* ſcripta præſentem quoque accepit Epiſtolam, cui acceſſit fratrum ſuorum benignitas, qua ex Wolffenbüttelenſi Bibliotheca eximia ad hoc negotium ſubſidia ipſi fuerunt ſubminiſtrata. Cum vero eadem hæc epiſtola Francofurti 1610 in 4to libro cuidam fuerit inſerta, qui inſcribitur: *Diſcurſus Epiſtolares Politico-Theologici de ſtatu Reip. Chriſtianæ degenerantis, tum de reformandis moribus & abuſibus Eccleſiæ &c.* ne eodem illa heic appareret habitu, prolixum de *Hutteni* vita fatisque addere conſultum duxit Commentarium, cujus prima pars epiſtolæ huic eſt annexa. Epiſtola vero hæc Hutteniana, d. VIII Cal. Nov. MDXVIII Auguſtæ data, eſt reſponſio ad judicium B. Pirckheymeri,

Digitized by Google

meri, quod ipſe ad Huttenum de *Dialogo* ipſius *de Aula* perſcri-
pſerat, & in quo ei de vita aulica deſerenda ſeque ſtudiis conſe-
crando conſilium dederat. Diſplicet *Hutteno* hoc conſilium, p. 3.
qui otio indulgere erudito non conſueverat; ſe itaque, ſcribit, 4.
ſuo per XII annos itinere exacto denuo quaſi vitam ſpiritumque
recipere velle, nec ſibi animum eſſe ſolitudini ſe dandi libroſque
conſcribendi. Nec tamen ideo inter aulæ curas litterarum ſe
negligere ſtudia, pergit, quamvis id amici Itali putantes ea ex
cauſa literarum commercia cum eo continuare recuſaſſent. Ut 6.
vero ſuum hunc in literas amorem porro confirmet, provocat ad
zelum, quo Reuchlini ſcripta contra iniquos defenderat, id quod
variis comprobat documentis, ex quibus illius tempeſtatis barba-
ries & quanto odio contemtuique cultiorum literarum initia
fuerint expoſita, luculenter poteſt cognoſci. Tum præſentis 18.
vitæ rationem ei exponit, ſe temporis vacationem a negotiis ad-
metiri ſtudiis, portatilem maxime bibliothecam & optimum
quemque Autorem ſecum circumferre ſolere, ſibique jam quæ-
rere anagnoſtam, qui ipſi in ſtudiis miniſtret ac laborem minuat.
Dein turbulentum nobilium, qui agros incolebant, ſtatum de-
ſcribit, qui ſibi ipſis quotidiana bella inteſtina movebant, adeo ut 20.
nonniſi armatis multoque milite ſtipatis licuerit exſpatiari. De 33.
ſermone ſuo ad Principes *exhortatorio* ſe impediri enarrat, quin
eo, quo illum habuerit, modo imprimi curare poſſet, additque
ſimul turbas ſuper ipſius ſcripto, quod *Nemo* inſcribitur, exortas, 45.
tandemque literas haſce concludit, facta antea Lutheri, Oeco- 57.
lampadii, Eraſmi, Guil. Buddei aliorumque hominum doctiſſi-
morum mentione, qua ſatis oſtendit, ipſi gratiſſimam fuiſſe re-
naſcentium literarum fideique purioris ſalutem. Huic itaque
epiſtolæ, cujus potiora heic enerravimus momenta, duos addidit
Cl. Editor Commentarios, quorum alter notas in epiſtolam
hanc *Hutteni* continet, alter ejusdem vitam recenſet, cujus
priorem tamen partem modo heic nobis exhibuit, quam poſte-
rior proxime haud dubie conſequetur. Hic vero generis antiqui- 63.
tate, virtute & doctrina nobiliſſimus eques *Ulrichus de Hutten*
d. XX aut XXI Apr. 1488 in gentilitia arce ſua Steckelberg fuit
natus. Anno ætatis XImo in Monaſterium Fuldenſe ad proſe- 66.

 quen-

quenda literarum ſtudia miſſus quin ab Abbate in ordinem ſu-
um ſolenni reverendis hominibus formula reciperetur, impedi-
vit nobilis Suevus, Eitelwolff a Stein, Abbati id ſtrenue agenti
p. 67. dicens: *Tune hoc ingenium perderes?* Fulda Coloniam Agrippi-
69. nam & exin Francofurtum ad Viadrum abiit, ubi omnium pri-
mo, qui in iſta Academia celebratus eſt, anno 1506 promotionis
actu anno ætatis XVIII Magiſtri titulis & honoribus fuit inſi-
71. gnitus. Anno ejusdem Sæculi nono Imperatoris in Italia caſtra
fuit ſecutus, vel ea adductus ratione, quod in itinere viatico deſti-
tutus proſequi illud non poſſet. Germanorum muſis redditus
ſcriptis inclareſcere cœpit, inter quæ *Ars Verſificatoria*, carmine
76. heroico Wittenbergæ A. 1511 edita, qua eruditorum amorem,
parentis vero ſui ab humanitatis ſtudiis multum alieni odium in
81. ſe convertit, qui eum denuo in Italiam ad Juris ſcientiam melius
83. excolendam ablegavit, ubi a Gallorum militibus, qui Papiam
Inſubrorum adverſus Helvetos corona cinxerant, tres dies inte-
gros, febre præterea laborans, in anguſtiſſimo domus receſſu ob-
ſeſſus, certusque mori, hoc ſibi compoſuit epitaphium:

Qui miſere natus miſerabile tranſiit ævum,
 Sæpe malum terra, ſæpeque paſſus aqua,
Hic jacet Huttenus, Galli nil tale merenti
 Inſontem gladiis eripuere animam.
Si fuit ex fato, ut totos male viveret annos,
 Optatum eſt, quod tam corruit illa cito.

Urbe vero ab Helvetis capta ipſe quoque captus, ſpoliatus cru-
deliterque fuit habitus, donec tandem poſt bonorum & pecuni-
arum aliquam jacturam fuit liberatus. Secutis vero annis huma-
85. niori doctrinæ ſe totum conſecravit, Poeſi inprimis, & quid in
ea præſtiterit, docent inter multa alia ejus *Epigrammata*, ab aliis
ipſo inſcio & invito collecta publicæque luci expoſita. Anno
90. 1515 patruelis ipſius, *Jo. Huttenus*, ab *Ulrico* Duce *Wurtenber-
genſi* in ſilva *Beblingenſi*, propterea quod Princeps illius conju-
gem deperierat, ipſius manu fuit occiſus, quo truculento fa-
cinore Noſter adeo eſt commotus, ut multis iisque acerrimis
93. ſcriptis, præcipue quatuor *orationibus* in occiſorem inveheretur.

Eodem

Eodem funeſtiſſimo & fatali anno ſummum fere patronum ſu-
um, *Eitelwolfum de Lapide*, Magiſtrum Curiæ & civitatis Mo-
guntinæ præfectum lugubri fato amiſit. Tertium tandem A. p. 101.
1516 juris civilis ediſcendi cauſa in Italiam abiit, ubi iterum in-
genti vitæ diſcrimini fuit expoſitus, quandoquidem quinque
Galli prædones nefando auſu ipſum aggreſſi vitæ ejus inſidia- 108.
bantur, ſed præſentiſſima DEI ope latronibus profligatis, unoque
eorum interfecto, feliciter huic periculo, niſi accepto in ſiniſtra
bucca vulnere, tum quidem ereptus eſt. Enimvero mox in ali- 109.
ud incidit, orta ſcilicet Bononiæ inter Germanos ac Longobar-
dos ſeditione pene interemtus eſt, juſſusque cauſam apud civita-
tis præſidem communi civium nomine peroravit. Redux in 111.
patria Auguſtæ a Maximiliano Imperatore laurea poetica fuit
donatus, lætumque accepit nuntium, Eraſmum publicam ipſius 117.
in ſua Novi Inſtrumenti editione feciſſe mentionem, qua de cau-
ſa ei in epiſtola quadam gratias deinceps perſolvit. Tandem
in arcem ſuam Steckelberg reverſus, *Laurentii Vallæ librum de*
Donatione Conſtantini M. ementita recudi curavit, Leoni X Pon- 119.
tifici dedicatum, ubi duriſſimis & maxime aculeatis verbis Pon-
tifices, qui Leonem anteceſſerunt, perſtringit, furumque, tyran-
norum & depeculatorum nomine producit. Elapſo exin ali- 124.
quo tempore, & itinere ad Gallos feliciter exacto, in *Alberti Moguntini* Archi-Epiſcopi aula commoratus, diverſa edidit ſcripta, in quibus *Dialogi de Aula* præfationem, Epiſtolamque *Pirckheymeri*, cui Epiſtola ſupra expoſita reſponderat *Huttenus*, Cl. Editor heic inſerens præſenti operi finem imponit, reliqua Hutteni fata alii reſervaturus occaſioni.

GEORGII NICOLAI KRIEGK COMMENTARIUS de Vita Celeberrimi Viri JUSTI ADRANSFELD, Pædagogiarchæ ultra ſemiſæculum promeriti. Subnexæ notæ, Athenæi Gœttingenſis hiſtoriam contextumque totum illuſtrantes.

Jenæ, apud Jo. Fel. Bielkium, 1717, 8.
Alph. 2.

AGricolæ, ſoceri ſui, vitam & merita deſcripturus Tacitus librum hunc ſuum pietatis profeſſione aut laudatum iri ſperat aut excuſatum. Non indigere hac præfatione videtur præſens hæc Commentatio, quam Cl. Autor honori ſoceri ſui deſtinavit, quippe quo pietatis ſuæ officio ita eſt defunctus, ut ſui non modo *Dransfeldii* merita prolixe exponeret, ſed & Gœttingenſis ſcholæ hiſtoriam, quæ ejus erat tempeſtatis, ſollicite nobis recen-
p. 12. ſeret. *Gœttingæ* autem, perantiqua in *Gothorum* ſede ad *Lainam*, d. 27 Jun. A. 1633 primum lucem adſpexit Juſtus a Dransfeld, ea omnino tempeſtate, qua belli funeſtiſſimi flamma *Germanos* & inter illos *Saxoniam* præſertim *inferiorem* longe ferali admodumque diuturno incendio exhauſit penitusque conquaſſavit.
15. Gente præclara, patricia &, obſervante Jo. Leznero, jam ab anno poſt reparatam gratiam 1200 nobiliſſima prognatus patrem habuit *Bernhardum*, virum ſapientem, gravem & ſingulari prædi-
18. tum pietate; matre vero uſus eſt *Anna Hardegia*, cui potiſſimum debuit, dum quinque annorum puer genitorem amiſit, quod ingenue & liberaliter fuerit educatus. Ab hac enim primum fidei & curæ doctorum in ſchola urbis patriæ inferiore publico-
26. rum, *Juſti Nicmanni*, *Jo. Wolffii* & *Thom. Spangenbergii* traditus fuit & commiſſus, dein alios adhuc habuit magiſtros, in qui-
28. bus eximie collaudavit *Henr. Cœlerum*, *Anton. Blumium* ac *Jo. Speckbœttelium*. Præcipuam vero doctrinæ ſuæ partem in acceptis tulit *Jo. Chriſtoph. Kohlhanſio*, ipſum in Mathematicis & humaniore Græcorum doctrina ſollicite inſtituenti, cui *Coburgum* vocato cum in publico docendi munere ſuccederet *Jo. Georg. Brombergius*, eandem & parem in erudiendo *Dransfeldio* adhibuit dexteritatem. Cum itaque præter ingenii docilitatem, quod ſupra ætatis modum præcox ac velocius imo plane divinum fuit, pietas & virtus in tenero ejus pectore præmature eluceſcerent, factum eſt, ut in publicum prodire & in convocato audientium conſeſſu orare, diſputare juvenis adhuc non erubuerit, & quo ex omnium conſenſu altioribus Academiarum ſubſelliis dignus habeatur, diſputationem de Phyſicæ natura marte ſuo
52. confectam inter ingentes præceptorum & commilitonum plauſus & admirationes habuit, quacum conjunxit ſermonem epico carmi-

carmine compoſitum, quo de *Gœttinga* laudibus diſſerens patriæ ſuæ ultimum ſolenni in ſcholis formula vale acclamavit. Telam igitur hanc ſtudiorum in patrio ludo ſemel feliciter p. 53.
egregieque cœptam in Academia *Julia* pertexere & conficere 59.
ſtrenue eſt aggreſſus, dum publicos in ea doctores, *Jo. Hilpertum, Jo. Hornejum, Andream Frœlingium, Hermannum Conringium* 86.
aliosque complures frequentiſſime audivit; præcipue vero a *Sollenio*, ſcholaſtico quondam præceptore ſuo, fidei & doctrinæ *Chriſtophori Schraderi* fuit commendatus, ad cujus pedes ſedere 61.
ſibi ſemper duxit felicitati, ita ut ab illo inter ſecretiores etiam parietes eloquentiam, hiſtoriam, de temporum locorumque intervallis aliasque doctrinas ſolertiſſime fuerit edoctus, qui ipſum etiam tanti habuit, ut unum ex filiis in Græcis literis inſtituendum ei crederet, quod in parentis muſeo & eodem præſente feliciter diuque fuit executus. Poſtquam autem illas doctrinas, quas in Theologiæ cultura nobis prodeſſe novimus, ſatis perceperat & excoluerat, ad ſanctiſſima hæc literarum ſtudia animum appulit, quæ ut apprehenderet, doctoribus uſus eſt *Gerhardo Ti-* 97.
tio. *Frid. Ulrico Calixto*, filio, *Balthaſare Cellario* & in primis 103.
Joach. Hildebrando, in cujus domum & convictus ſocietatem receptus libero in muſeum ejus egregia & copioſa librorum ſupellectile inſtructum fruitus eſt acceſſu. Nec illibata etiam Juris conſultorum relinquere voluit præcepta, quare Jus, quod vocant, Canonicum *Georgium Wernerum*, leges vero & inſtituta explicantem audivit *Enochum Glaſerum*. Haſce itaque doctri- 112.
narum divitias largiſſime hactenus collectas ut aliis exponeret, facultatem ipſi conceſſit inclyta Academia Julia, qua ſelectiora 17.
ingenia optimas docere litteras, quæ ab humanitate appellantur, integrum ipſi fuit, licet nondum ex adulto Academiarum more publicis doctrinæ titulis inſignito. Qua ſua virtute & eruditione effecit, ut illuſtribus aulæ proceribus commendatus beneficiis a *Georgio Wilhelmo, Duce Brunſuicenſi & Lunaburgenſi*, mactare- 119.
tur, quibus egregie ſublevatus ſtadium ſuum, quod occœperat, decurrere valuit, donec *Hannovera*, quo ad filios quorundam 121.
procerum inſtituendos per aliquod tempus profectus fuerat, re- 124.
verſo primum Prorectoris, dein novem exactis annis Pædagogiar- 128.
chæ

chæ & ante aliquot etiam annos Theologiæ in Gymnaſio do-
p. 196. ctoris dignitas ipſi fuerit collata. Quanta pietate, docendi prudentia, quam facili ad moleſtias ſcholarum deglutiendas, erga laborum ſocios pacis ſtudioſo, inque contemnendis adverſitatibus heroico plane & conſtanti animo, quanta tandem autoritate, fide & amore in diſcentes, liberalitate in egentiores atque temperantia officiis hiſce fuerit defunctus, prolixe enarrat Cl.
272. Autor, præſertim vero in *B. Dransfeldio* laudatur animi moderatio, qua nihil iræ, nihil fervori dedit, quo factum etiam eſt, ut tot laboribus totque annorum moleſtiis corpus & ipſius valetu-
274. do neutiquam frangeretur, cujus cum quidam belli dux ex eo ſciſcitaretur cauſam & quibus ſubſidiis ad tantam pervenerit ſenectutem, reſpondit: ſe addidiciſſe poſſe ferre ſtultos. Egregiam ipſius doctrinam ſatis abundeque nos edocent monimenta
216. ejus publicæ luci expoſita, *Programmata* ſoluti & ligati ſtyli,
219. varia dramatica, *prodromus monumentorum quorundam Gœttingenſium*, *Ciceronis Epiſtolarum libri ad diverſos*, variaque alia, quorum plura adhuc in ſcriniis deliteſcunt. Huic itaque ſuæ virtuti, doctrinæ & diligentiæ non hæc tantum conſtiterunt præ-
296. mia, ſed ſine ullo majorum exemplo etiam ad dignitatem *Cano-*
303. *nici Eimbeccenſis* fuit evectus. Bis conjugium iniit, primum ſuaſore & conſultore *Juſto Geſenio*, A. 1671 cum *Clara Sophia*, *Chriſtiani Wilhelmi*, Medicinæ Doctoris & Phyſici Hallenſis Saxonum filia, quæ filium unum quatuorque filias enixa poſt XXIV annorum conjugium ex ejus amplexibus fuit erepta; dein de-
311. cem annorum viduus cum *Margaretha Eliſabetha*, *Jo. Meelbaum*,
312. Anteceſſoris & Conſiliarii Brunſuicenſis, filia, quæ cum adverſa corporis valetudine diu conflictata poſt paucorum annorum de-
316. curſus eſt demortua. Hiſce vero calamitatibus admodum debilitatus morti, quam ſibi nunc inſtare judicabat, egregie ſe præparavit & cum adeſſe horam decretoriam perſentiſceret, in exi-
324. mium ſui ſolatium Joannis C. XIV--XVII & 2 Cor. V a v. 1 ad 18 moribundo ſibi Græco ſermone prælegi curavit, multas precandi formulas ipſe conſignavit & tandem ſomno quaſi placide capienti ſimillimus d. XVI Aug. elapſi anni animam gravi ſenio curisque gravioribus fractam & confectam exſpiravit.

GODE-

Digitized by Google

GODEFRIDI HECHTII GERMANIA SACRA & literata; ſive de origine & progreſſu rei ſacræ atque politioris in Germania doctrinæ ex ævo medio Commentarii.

Vitembergæ, apud Godofr. Zimmermanum, 1717, 8.
Alph. 2 plag. 4.

OPtime Cl. Hechtius de Republica literaria meretur, qui poſthabita quidem rerum politicarum tractatione, rei ſacræ & doctrinæ elegantioris viciſſitudines hoc opere recenſere inſtituit, deſtinatis cuivis ſeculo libris duobus, quorum alter res ſacras, alter humanioris doctrinæ rationes complectitur. In viciſſitudinibus eccleſiæ exponendis, ea plerumque via incedit, ut incrementa & decrementa religionis, ritus ſacros, ſchiſmata & hæreſes, mores cleri, & Judæorum in eccleſia fata quovis ſeculo depingat. Literarum ſtatum dum tradit, monaſteriorum & Academiarum faciem, dein oratores, poetas & muſicos, tum vernaculæ linguæ culturam, & tandem bibliothecarum curam enarrat. Atque iſta methodo ad Seculi XVI primordia progreditur, quo tempore ſalutaris reformationis beneficio & eccleſiaſtica & literaria res publica efflorefcere denuo cœpit. De toto vero hoc opere id fatendum, haud perfunctorie in ejus compoſitione fuiſſe verſatum Autorem, & fontes identidem atque coævos rerum teſtes diligenter conſuluiſſe. Recentiores ſi quandoque in ſubſidium adhibuit, minime diſſimulat, & in Leibnitii, Reimanni, Hachenbergii & aliorum laudes hoc nomine ſæpius excurrit. Singularia ubivis ſelegit, fabulas rejecit, errores aliorum emendavit, conjecturas addidit. Nos quædam ſpecimina, cum Autorem per omnia ſequi inſtituti ratio minime patiatur, afferemus. Profanæ religionis cultum ante Caroli M. tempora deſcribit; atque Deos, ſacrificia, lucos & ſacerdotes vel breviter attingit. Lucos eos delegiſſe, quibus flumen proximum fuit, vel- p. 23.
ut ſingulare obſervat ſimulq; aliquot Autorum loca explicat. Μετεμψύχωσις, quam credebant Druides, ex ſchola Pythagoræorum profecta videtur. Multum autem inter utroſque intereſſe 30.
vel eo argumento evincit, quod Pythagoras ſtatuat, animam ho-

Digitized by Google

minum migrare in corpora pecudum, ex iisque ad homines re-
migrare ; Druides contra putant, eam continuo ab homini-
bus ad alios homines tranſire. P. 2 L. I de auſpiciis religionis
p. 74. Chriſtianæ agit, quæ nimis obſcura eſſe conqueritur: Germa-
nos tamen Britannis ejus incrementa debere & viros doctrina
& moribus graves ad eos transnavigaſſe oſtendit. Saxones Wit-
90. tekindo Duce, poſt graviſſima bella cum Carolo geſta, ſuperſti-
tioni tandem nuntium remiſerunt. Neutiquam tamen ut vi-
cti, quod vult Eginhardus, religionem Chriſtianam amplexi
ſunt, ſed liberi eam ſuſceperunt, fineſque ſimul tuiti ſunt. Lu-
dovicus Pius, ut incolumis conſiſteret doctrina cœleſtis, multa
121. cœnobia exſtruxit, in quibus Corbejenſe eminet, ex quo tan-
quam equo Trojano complures literati & egregii viri prodie-
runt, quos nominat Noſter. Degenerare tamen hoc jam ſecu-
lo doctrina & mores clericorum ceperunt, turbaſque jam non
exiguas excitavit Godeſchalckus, docens, homines quosdam vitæ
145. æternæ, quosdam morti divinitus deſtinatos, quos in ſcholis
prædeſtinatos vocant. Seculo X gravior a paganis clades eccle-
195. ſiæ illata, hinc Danis & Slavis, inde Boemis & Hungaris eam
turbantibus. Halcyonia tamen eidem ab Henrico Aucupe & Ot-
tonibus reſtituta. Magna Slavorum pars ab Ottone M. debel-
lata, beneficio Geronis, primi Luſatiæ Marchionis, cujus memo-
riam ex cœnobii Gerenrodenſis monumentis J. C. Becmannus
reſtauravit, qui idem diplomata a Papenrodio male expreſſa cor-
206. rexit. Optat hac occaſione Cl. Autor, ut Becmannus, quod jam
pridem in animo habuit, perficiat, & Papenrodium emen-
datum literato orbi reſtituat, id quod edito nuper paulo ante ejus
mortem tertio Hiſtoriæ Anhaltinæ Tomo factum eſſe conſtat.
Præterea hujus potiſſimum ætatis clericos falcem in alienam
meſſem immiſiſſe, ſeculi artes cum ſacerdotio conjunxiſſe, at-
que reipublicæ cauſas egiſſe, communis fuit politicorum quere-
la. Calamitas ſumma Germaniam Seculo XI miſere preſſit. De-
teſtanda enim barbaries, inteſtini Saxonum, Slavorum & Cleri-
corum motus, Romanique Pontificis tyrannis in ruinam ejus
conſpiraſſe videbantur. Seculo XII eadem fere erat rerum ſa-
crarum facies. Inter arma ſilebant de cultu divino leges; quin-

imo

Digitized by Google

imo tanta erat confuſio,ut, Alberto Stadenſi teſte, in diebus illis p. 362.
non fuerit ſacerdos in univerſa gente Lutitiorum, Obotritorum, ſive Vagirorum, niſi tantum in urbe Lubeca. Pontificis placita tanquam e tripode dicta excipiebantur; actumque ſine dubio de Germanorum libertate fuiſſet, niſi Fridericus I eandem defendendam ſuſcepiſſet, nimiamque Pontificis proterviam coercuiſſet. Seculo XIII pejor erat politicarum non minus quam ſacrarum rerum ſtatus. Durante pernicioſo interregno elatius ſe gerebant Pontifices, & ſervile Germaniæ proceribus obſequium imperabant. Tanto nimirum odio eos habebat Martinus 436.
II, ut ſæpius optaret, commutari in ciconiam vel in lucium, quo vel ſic eos tanquam ranas ex paludibus capere & devorare poſſet. Plures hoc ſeculo ordines cœpere, quos inter ordo enſiferorum, fratres calendarii & flagellatores apprime notandi, quorum origo hoc libro explicatur. Eadem fata ſeculo ſequenti ſacra Germanorum experiebantur. Nam etſi Taulerus & Rusbrockius magno ordinis ſui ornamento florerent, & templariorum etiam ordo deleretur, maxima tamen cleri pars antiquum obtinebat, delitiis ſtudia poſtponebat, & in craſſa omnium rerum ignorantia verſabatur. Exemplum rudis ejusmodi Sacerdotis affert Autor. Candidatus quidam ab Antiſtite interro- 518.
gatus, cur lapſi eſſent angeli? reſpondit: quia non ſervarunt jejunium. Item an Pontifex mentiri poſſet, cum omnes homines mentiri queant? hæc quæſtio, dixit, eſt metaphyſica; tum, cur Pontifex vocaret ſe ſervum ſervorum Dei? quia ab omnibus, repoſuit, in mundo profitum ſuum habet. Seculo XV Pontificis in Germania vires paulatim fractæ, Germanorum vero dignitas aſſerta fuit. Tres uno tempore Pontifices, Johannes, Gregorius & Benedictus maximo diſſidio autoritatem Pontificiæ dignitatis labefactabant, contentio de conciliorum autoritate, cui ſe Pontifices ſubmittere detrectabant, aucta, controverſia, an Maria peccato originis fuerit ſubjecta? maxima animorum concitatione agitata, & ignorantia clericorum omnium riſui expoſita fuit. Tulit & hoc ſeculum multos in ipſis Papiſmi tenebris veritatis teſtes, qui vaticiniis egregiis futuræ reformationi præluſerunt. Sunt iſti 581.
Joh. Huſſus, Hier. Pragenſis, Joh. Weſſelus, Joh. Geilerus, Kai-

Digitized by Google

ſersbergius, Seb. Brandius, Joh. Hiltenus, Andr. Proles, Nicol.
Ruſly, & alii, quorum vitæ & præſagia enarrantur. Habita &
hac ætate celebratiſſima concilia, Conſtantienſe alterum, alterum
Baſileenſe. Interim Monachorum iſtius temporis ſtatus erat
corruptiſſimus. Literæ fere exulabant, Antiſtites rudes erant &
eruditionis omnis expertes, vulgus vero clericorum, ſi corpo-
P. 570. rum habitus excipias, nihil fere humani habebat. Nullum erat
vitiorum genus, cui non immerſum legimus iſtius ævi clerum,
quod multis & riſu dignis exemplis ab Autore probatur. Lepidi
ſunt rhythmi, quibus plebs de Gebhardo Antiſtite Halberſtadi-
enſi ceciniſſe dicitur,

569. *Biſkop Gebhard van der Bode,*
Sin Ros beſchritt er node,
Sin Stab iſt kurt und ſchlicht,
Zum Biſkops Amt toegt er nit.

Ipſi proin Pontificiorum cordatiores neceſſariam eſſe monachis
reformationem judicabant. Inſtituebatur hanc ob cauſam memo-
594. rabilis inter Pontificios Burſfeldenſis unio, cujus membra litera-
ti quidam & probi viri monaſteriorum emendationem urge-
599. bant. Ipſe Papa Nicolaus V Nicolaum de Cuſa Purpuratum eo
in Germaniam mittebat, ut monaſteriorum regulas, quæ oblite-
ratæ erant, renovaret, ad normam reformationis Burſfeldenſis
emendari juberet, formam etiam modumque iis, quos in
emendationis ſocietatem cooptaverat, præſcriberet. Laudabili
vero hinc inſtituto maxima pertinacia reſiſtebant monachi, mo-
naſteriorumque præfecti. Sexus etiam fœmineus ſuam licen-
tiam ſervare quam melioris vitæ rationem probare malebat.
603. Legi certe meretur reſponſio, quam virgines apud Mindenſes
veſtales Buſchio eas emendaturo, manibus ante pectus complica-
tis ſtantes, uno ore his verbis dederunt: *Nos omnes pariter con-
cluſimus, & ſimul juravimus, quod nolumus nos reformare, nec re-
gulam noſtram obſervare, rogamus, ut non faciatis nos perjuras.*
Ipſa vero hæc emendatio, ſi dicendum quod res eſt, erat fere ſu-
perficiaria; quandoquidem non doctrina corrupta, ſed ritus tan-

tum

Digitized by Google

tum immutandi erant. Suppetunt Autori litteræ, in concilio Baſileenſi editæ, atque a Fr. Dyoniſio deſcriptæ, quibus, quæ fuerit hujus emendationis ratio, clariſſime patet; quæ adeo hic integræ, etſi prolixiores, typis exſcriptæ Lectori communicantur. p. 607. Pari induſtria & dexteritate in explanandis literarum apud Germanos fatis verſatus eſt Cl. Autor; de quibus multa ſingularia collegit. Sed quoniam excerpti limites transgredi non licet, malumus illa Lectorem ex ipſo fonte haurire.

JO. MABILLONII ITER GERMANICUM ET JO. LAUNOJI de ſcholis celebrioribus a Carolo M. & poſt Carolum M. in Occidente inſtauratis Liber. Accedunt: Facultas Pariſienſis de Doctrina pronuntians & veteres Formulæ Proteſtationum Romæ a Pontificibus in Pariſienſi & quibusdam aliis Academiis a Doctoribus fieri ſolitarum. Præmiſſa eſt Præfatio JO. ALBERTI FABRICII, D. & Prof. Publ.

Hamburgi, ſumtu Chriſtiani Liebezeit, 1717, 8.
Alph. $1\frac{1}{2}$.

CL. *Fabricio*, qui in literarum orbe ſcriptorum & multitudine & elegantia nominis immortalitatem jamdudum merito ſuo eſt adeptus, debemus iterum duo hæc rariora ſcripta, quorum prius eſt *Jo. Mabillonii*, doctiſſimi quondam ex ordine fratrum *D. Benedicti*, poſterius vero *Jo. Launoji*; ille, *Jo.* videlicet *Mabillonius*, qui auſpiciis, liberalitate ſuaſuque illuſtriſſimi *Jo. Baptiſtæ Colberti*, primi tunc & præcipui inter Regis Galliarum amicos, iter quoddam A. 1683 cum ſocio, Michaele Germano, in Germanorum terras ſuſcepit, profectionis hujus ſuæ hiſtoriam quarto veterum Analectorum Pariſiis 1685 publicæ luci expoſitorum volumini inſeruit, unde, cum Analecta iſta eruditorum oculis nunc ſeſe ſubduxerint & rariora ſint facta, depromſit Cl. Editor. In hoc vero ſcripto morem illorum non ſequitur Jo. Mabillonius, qui, dum itinera ſua recenſent, in deſcribendo terrarum urbiumque ſitu, in ſoli natura, fructibus, animalibus plantisque enarrandis prolixi ſunt imo prodigi, ſed quas Biblio-

thecas inviſerit, quibus cum viris doctis conſueverit, quos rariores codices manu conſcriptos oculis uſurpaverit & in uſus ſuos converterit, luculenter exponit. Launoji librum quod attinet, qui in ultimas ſcholarum in Germania origines & incunabula inquirit eademque excutit, & egregie omnino literarum patriæ noſtræ hiſtoriam illuſtrat, facile & a raritate & ab argumento, & potiſſimum quoque ab Autore & parente ſuo ejusque nominis celebritate ſeſe ubique commendat, cui egregia doctrina, candor & in recenſendis alienorum etiam a fide ſua hiſtoriis dexteritas fidesque, & diligentia inprimis ſcribendique ſedulitas magnum in orbe peperere nomen, quæ omnia luculenter admodum ex ſcriptorum recenſione patent, quam prolixe heic Cl. Editor anteloquii ſui fini adjecit.

LIBER LXX HEBDOMADUM RESIGNATUS, ſeu in Cap. IX Danielis Diſſertatio, in qua per genuinam editionis Vulgatæ interpretationem Hebraico textu illuſtratam Prophetiæ celeberrimæ nodus diſſolvitur; Autore JACOBO MARIA AYROLO, Societ. Jeſu.

Romæ, typis Georgii Plachi apud S Marcum, 1713, 8 maj.

Plag. 15.

PErarduus eſt locus, qui Cap. IX Danielis extat, ob ambiguitatem chronologiæ, quam ſecum fert in 70 hebdomadibus computandis, adeo, ut in ea ſolvenda viri magni ingenii hucusq; deſudarint. Hac de materia Celeb. Autor opus parare quadripartitum fidem nobis facit, cujus prima pars *Prophetiam de 70 hebdomadis*, altera *eorum, qui hebdomadas a Chriſto diſtrahunt, Rabbinorum* inprimis *confutationem*, tertia *quæſtionem de anno Dominicæ Paſſionis, circa quam hebdomades finem accipiunt*, quarta *Chronicum atque annos expanſos triplici huic operi neceſſarios*, complectatur. Primæ ergo partis epitomen, Diſſertationem videlicet de 70 hebdomadis hic edidit, tanquam operis ſubſecuturi prodromum, occaſionem nactus ex ſingulari S. Pontificis clementia, qua auditores ſuos ſpecimina ſtudii ſui Ebraici ipſi offerentes excepit, & pro ulteriori harum literarum incitamento

mento

Digitized by Google

mento pretioſa numiſmata, quæ ſuam ex altera parte effigiem, addito emblemate: אהפך אל עמים שפה ברורה *Reddam populis labium electum*, (Hebraicum idioma nimirum, ut Kimchi & Abben Eſra in Sophon. interpretantur,) ex altera vero heroas quatuor præferrent, ſanctorum nuper faſtis adſcriptos, tribuenda iisdem juſſit. Perſpicue atque diſtincte Autor Noſter mentem ſuam propoſuit, totamque materiam in 34 capita diſpeſcuit, quorum I *quæſtionis dignitatem & difficultatem* proponit, tam quod nullus præter Danielem adeo aperte dixerit de Chriſto, quam quod plurimi Interpretum, teſte Deckerio, cum quadratura circuli Mathematicorum cerebrum vexante comparare hanc quæſtionem non erubuerint. Interim Judæos ait inde nihil lucrari, cum contra illos ſufficiat oſtendere, hebdomadas, undecunq; inchoentur, ante annos mille & ſexcentos eſſe completas, ſicque Meſſiam, cujus cædes prædicitur, occiſum tunc eſſe. Hæc duo oſtendere Autori noſtro arduum non videtur, *major*: inquit, *eſt arduitas, ut hebdomadum initium determinetur*. Quod poſterius nunc aggreditur, ſupponens primo, hebdomadas, 70 eſſe annorum hebdomadas, atque annos efficere 490, ſecundo illas circa Chriſti mortem finem ſuum accepiſſe. Quibus ſuppoſitis C. II *duas* proponit *ſententias* de initio hebdomadum 70, quarum altera ab anno 7 Artaxerxis Longimani Perſarum Regis, altera a 20 initium hujusmodi deſumendum ſtatuit. Ultima plures ſibi habet faventes, ea ductos ratione, quod anno 20 per Nehemiam ab Artaxerxe miſſum muri Jeruſalem ſint ædificati. Quapropter C. III *difficultatem* exhibet *contra annum Artaxerxis vigeſimum*, quæ in eo conſiſtit, quia annus Artaxerxis vigeſimus eſt ante Chriſtum 444, cui ſi adjiciantur anni vitæ Chriſti 33, ſumma fiet 477, hinc deerunt ad annos 490 ſeu hebdomadas 70 explendas anni 13. In qua difficultate ſolvenda multa præclara deſudarunt ingenia, duplicemque ſolutionem adhibere conſueverunt. Prima eſt Julii Africani apud Hieronymum, quem ſecuti ſunt Zonaras, Pererius, Torniellus & Huetius, dicendo, hebdomadas 70 per annos lunares ab angelo fuiſſe computatas, ſicque ex annis ſolaribus 477 effici annos lunares 490. Altera eſt illorum, qui annum Artaxerxis 20. ab Eſra memoratum, non a morte

Xer-

Xerxis derivant, ſed ab anno ipſius 12, quo anno Artaxerxem a patre in regni ſocietatem aſſumtum ex *Diodori* & *Thucydidis* teſtimonio colligunt, ſicque decem annis repertis annorum numerum ad hebdomadas neceſſarium ita complent, ut nulla hebdomas plena deſideretur. Sed Autor noſter C. IV *improbat primam ſolutionem*, quia Judæi, licet annos lunares ad feſta mobilia celebranda obſervarent, illos tamen per menſem intercalarem ſubinde adjectum ſolaribus annis pares fecerunt, & per annos ſolares tempora computaverunt, teſte Lyrano, Spondano, Torniello & Maimonide, qui expreſſe fatetur חדשי השנה הם חדשי הלבנה והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה *Menſes anni ſunt menſes lunæ, anni vero, quibus computamus, ſolis ſunt.* Neque chronologiam per annos lunares texere Judæis poſſibile fuit, cum ipſorum menſis Niſan, quo Paſcha erat celebrandum, decurſu temporis cum omnibus anni ſolaris menſibus conjungeretur, hoc enim anno in d. 20 Martii, altero in d. 9 Mart. (quia diebus 11 diem 20 Martii neceſſario antevertit) incideret, atque adeo Paſcha in æſtatem, autumnum & hyemem incurreret, quod ex inſtituto Moſis circa vernum æquinoctium celebrandum erat. C. V *duplicem Artaxerxis epocham firmam non eſſe* demonſtrat: nam qui eam affirmant, probant ex *Diodoro*, qui fugam Themiſtoclis conjicit in annum 2 Olympiadis 77, Xerxis 14, & *Thucydide*, qui libro primo tradit, Themiſtoclem fugientem ad Artaxerxem Xerxis filium, qui nuper regnare cœperat, dediſſe literas, unde colligunt anno Xerxis 14 Artaxerxem in regni ſocietatem eſſe admotum: ſed hanc rationem nullam eſſe Autor oſtendit, Diodorum ex Diodoro refutans; conſtat enim ex Thucydide, Themiſtoclem fugientem Naxum delatum eſſe, quam Athenienſes Cimone duce obſidebant, ſed Cimon, teſte Diodoro, anno demum *tertio* Olympiadis 77 in belli ducem fuit delectus, ergo qua ratione fieri potuit, ut Themiſtocles anno 2 Olympiad. 77 ad Xerxem fugerit? denique C. VI eandem duplicem epocham a Pererio & Daniele Huetio olim improbatam exhibet, inconſtantiamque Autorum v. g. Tirini, Riccioli, Petavii in prima Artaxerxis epocha ſtatuenda demonſtrat, tandemque C. VII *admiſſa duplici Artaxerxis epocha annum ipſius vige-*

ſimum

ſimum non a prima, ſed a ſecunda eſſe computandum oſtendit, quia, ſi annus 7, cujus ſit mentio Eſr. VII, a *morte Xerxis* eſt computatus, a morte Xerxis ſimiliter annus 20 computetur neceſſe eſt, quis enim dixerit, annum 7 & 20 non ab eadem, ſed ab alia atque alia epocha in libris Eſræ eſſe derivatos? quod vero annus 7 inde ſit numerandus, patet ex decreto, in quo *Patris nulla ſit mentio*, filius *Rex Regum* nominatur, quod patri certe, ſi vixiſſet, magis quam filio debuiſſet. C. VIII refellit *objectionem contra hoc argumentum*, probandam ſc. eſſe prædictam propoſitionem, cum qui duplicem Artaxerxis epocham tuetur, illam ſtatim explodat: nam, reſpondet Autor, probare alterum debere, quo jure annum 7 & 20, quorum in libris Eſræ ſit mentio, a duplici epocha derivandos eſſe ſtatuat? Denique C. IX hebdomadas 70 ab anno 7 Artaxerxis derivandas probat ex *Chronologia*, ſequenti modo, annus 7 Artaxerxis concurrit cum anno 3 Olympiadis 80 i. e. cum anno ante æram communem 457, additis ergo annis 29, (quo æræ anno Chriſti contigit paſſio, cum hujus æræ initium 4 vel 5 annis anno Dominicæ Nativitatis poſterius ſit,) fient anni 486, atque adeo incidet Chriſti mors in dimidium hebdomadæ, additisque annis 4 i. e. dimidio hebdomadæ reliquo fient anni exacte & ad amuſſim 490 ſeu hebdomadæ 70. Poſtea quomodo ratione Prophetici textus verum ſit, ut in annum 7 quadret *exitus ſermonis, ut ædificetur Jeruſalem*, oſtendit ex reædificatione civitatis, quæ civium ac legum reſtitutionem tanquam magis principale ſignificare ipſi videtur, quam theſin C. XI--XVI ex oppoſita notione verbi *Deſtruo*, ex *contextu, circumſtantia* temporis & Hebraico verbo לְהָשִׁיב confirmat. C. XV & XVI *tria* circa rem Judaicam *decreta* Perſarum Regum ex ſacris literis referri ſc. Eſr. I, Eſr. VI, Eſr. VII, *quartum* autem, quod 2 Eſr. c. 2 habetur, non recte ut decretum adduci probat. Quod ſi autem quis concedat, illud pro decreto ſtricte ſic dicto haberi non poſſe, nihilo tamen minus facultatem ædificandi Jeruſalem ſignificare, refellit id C. XVII. Tandem demonſtrat C. XVIII, quod neq; ad Cyri, neque ad Darii decretum referri poſſit initium hebdomadum, partim ratione chronologiæ, quæ numerum 70 hebdomadum ſuperat, partim ratione duplicis characteris, quo hebdomadum ini-

Digitized by Google

tium ab Angelo deſignatur, i. e. להשיב ולבנות ירושלם, quod nec in Cyrum, nec in Darium, ſed in Artaxerxem quadrare videtur, qui αὐτονομίαν Judæis conceſſit. C. XX expendit beneficia, quæ decreto ſuo Artaxerxes Judæis contulit, facultatem meri imperii, ut patet ex Eſr. VII, 14, 15, 16, illis concedendo. A Cap. XXI usq; ad XXVI characterem alterum ולבנות ירושלם decreto Artaxerxis ineſſe, ſtanteque hoc decreto *jure naturæ, gentium, civili* & *divino*, Hieroſolymam reædificare licuiſſe, neque hanc facultatem explicite in decreto exprimi opus fuiſſe, oſtendit. C. XXIX & XXX occurrit objectioni, qua quis Hebraicam rempublicam vere per Eſram reſtitutam negaret, ſolvitque dubium de diſtantia 13 annorum, quæ inter *exitum ſermonis* & ædificium intercedit. C. XXXI interpretatur totum verſum 25 Dan. IX, conjungendo voces שבועים שבעה ושבעים ששים ושנים & per Ablativum exprimendo, vocemque תשוב per *quieſcere* ſeu habitare reddendo, ſequentem in modum: *Ab exitu ſermonis ad redire faciendum & ædificandum Jeruſalem, usque ad Chriſtum ducem, hebdomadis 7 & hebdomadis ſexaginta duabus redibit ſive habitabit, & ædificabitur platea & muri in anguſtia temporum*; quæ verba juxta Autorem noſtrum duplicem exhibent ſenſum, nec ſolum ſignificant, ab exitu ſermonis de Hieroſolyma ædificanda usque ad Chriſtum ducem fore hebdomadas 69, ſed ſignificant præterea, Hieroſolymæ incolas hebdomadis iisdem 69 in urbe futuros, & urbem ſic reſtitutam in ſua reſtitutione 69 hebdomades duraturam. C. XXXII, XXXIII, XXXIV hanc interpretationem Syriaci, Arabici, ſeptuaginta aliorumque Interpretum teſtimonio confirmat, & ex annis Sabbaticis ac Jubileis probat. C. XXXV-XXXVIII rationem dat, cur Angelus diviſerit hebdomadas in 7, 62 & unam, ſc. ut numero 7 *hebdomadum* in Jubileum ſeu *remiſſionis annum*, qui ſemper in quinquageſimum annum incidebat, collimaret, myſticumque numerum, Jubileorum decadem, 70 hebdomadis comprehenſam, Jubileo uno, tanquam indice illico indigitaret, & remiſſionem, quam ſecum ferrent hebdomadum tempora, argumento manifeſtiſſimo ſignificaret: dein numero 62 promulgationem hujus Jubilei indicaret, a Chriſto poſt baptiſmum hebdomada 69 factam;

nu-

numero autem *unius hebdomadæ* conſummationem innueret jubilei, dicendo; *Confirmabit pactum multis hebdomada una*, quando & Chriſtus anno tertio hebdomadæ 70 mortem obiit. C. XXXIX illos refellere promittit, qui hebdomadas a Chriſto diſtrahunt, & *Chriſtum ducem* Cyrum interpretantur, cui ſententiæ Marshamus & Rabbinorum plerique favent, quemadmodum in peculiari libello מעיני ישועה *Fontes ſalutis* dicto ſagaciſſimus Abarbanel id evincere, Chriſtianorumque argumenta deſtruere omnibus viribus eſt annifus. Accentum quoque *Athnach*, qui minori diſtinctioni interdum ſerviat, anſam non præbere demonſtrat ſejungendi 7 & 62 hebdomadas. Cap. XL oſtendit, quod ex prædicta hebdomadum diviſione annus dominicæ paſſionis, ex anno autem dominicæ paſſionis initium hebdomadum confirmetur. Caput XLI ſolvit difficultatem verborum *poſt hebdomadas 62 occidetur Chriſtus*, cum is tamen poſt 69 ſit interfectus, hoc modo: quia dicitur השבועים He præfixum determinat hebdomadas illas 62, quæ poſt 7 ſunt enumeratæ, ita, ut perinde ſit, ſive dicas, occidetur Chriſtus poſt hebdomadas *illas* 62, ſive dicas, occidetur Chriſtus poſt hebdomadas 69, quandoquidem illæ 62 non niſi poſt ſeptem alias præcedentes ſunt tranſituræ. Cap. XLII, XLIII viſione lintei, per quam Apoſtolorum princeps Petrus ad Evangelium gentes admittere juſſus eſt, hebdomadas terminari, dimidium autem hebdomadis, in quo defectura dicitur hoſtia & ſacrificium ad tempora Hieroſolymitani excidii pertinere oſtendit.

Ad hoc magna eruditione conditum volumen accedit Appendix, quæ refert ſententiam *Nicolai Abrahami* Soc. Jeſ. in Univerſitate Muſſiponti Sacrarum literarum olim Interpretis, de his ſeptuaginta hebdomadibus, ex libro olim ab ipſo edito ſub tit. *Pharus Vet. Teſtam.* depromtam. Hic Nicolaus cum Autore noſtro conſentit, derivando initium hebdomadarum ab anno Artaxerxis 7, immiſcuit autem quædam tractatui ſuo, in quibus Autor noſter ab illo diſcrepat, v. g. quod a Regibus Perſarum quatuor lata in Judæorum favorem decreta ſtatuit, Autor noſter

 tria

tria tantum; dein quod iis verbis *ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur Jeruſalem* iteratam populi reductionem ſignificari aſſerit, quarum prior ſub Cyro, poſterior ſub Artaxerxe ſit facta; quæ iterata reductio juxta Autorem noſtrum in textu Dan. omni caret fundamento: poſt diſcrepat ab eo, quod triplex initium & triplicem ſimiliter hebdomadum finem admittit, ac Nehemiam prius, quam Eſram in Judæam veniſſe affirmat. Ex his omnibus præclara atque ſingularis Autoris noſtri non tantum in Philologicis, ſed & Chronologicis ac Hiſtoricis doctrina apparet, quæ cujusvis cupiditatem accendit, eandem materiam uberius diductam & ab adverſariorum technis liberatam in opere ipſius quadripartito, cui hæc reſervavit, conſpiciendi, quod ut propediem feliciter abſolvat, magnoque eruditi & Chriſtiani orbis emolumento edat, enixe optamus.

VOYAGE DE L' ARABIE HEUREUSE &c.

i. e.

ITINERARIUM DESCRIBENS ARABIAM Felicem, cum delineatione Arboris fructum, quem Caffe dicimus, edentis, & hiſtorica narratione de origine & progreſſu potus calidi ejusdem nominis in terris Aſiæ, Africæ & Europæ.

Amſtel. apud Steenhouwer & Uytwerf, 1716, 12.

Plag. 16 Tabb. æn. 5.

PRæſens Itinerarium, cujus Autorem, docente Dedicatione, *de la Roque* putamus, quatuor abſolvitur Tractatibus. *Primus* iter maritimum A. 1708 e Gallia in Arabiam ſuſceptum & duobus annis ſubſequentibus perfectum deſcribit. *Secundus* ejusdem eſt argumenti: ſiquidem A. 1711. 1712. 1713 eandem viam repetierunt Galli. *Tertius* naturam modumque creſcendi fabarum Arabicarum, quibus utimur ad præparationem potus calidioris, quem *Caffé* ſalutamus, explicat, nec non effigiem arboris, unde proveniunt, æri inciſam exhibet. Videas in illa ſimul flores cum fructibus maturis & immaturis exiſtere.

Quar-

Digitized by Google

Quartus & ultimus hiſtoriam de ortu & progreſſu laudati potus explanat. Conſiſtit autem fere in nuda recenſione quorundam ſcriptorum hujus argumenti, ut ſunt Naironii, Dufourii (cujus Acta noſtra A. 1686 Menſ. Mart. meminere) Falconneti, Nicol. de Blegny & Gallandii Tractatus. Oriundus eſt ille potus ex oppido Arabiæ *Aden* dicto, unde in Africam & reliquas Aſiæ partes ſeſe diffudit. Per Venetos primum circa initium ſeculi 17 in Europam advectus, circa annum 1660 autem Galliam intraſſe, primamque tabernam Marſiliæ conſtitutam, poſtmodum Lugdunum & tandem Pariſios A. 1669 (ubi nunc 300 exiſtant tabernæ) occaſione legationis Turcicæ translatus fuiſſe exiſtimatur. Adjiciuntur elogia poetica in hunc potum decantata, ut & medicorum diſputationes de eo, utrum potus iſte ſanitati conveniat, nec ne. De cetero p. 247 communis perſuaſio falſitatis accuſatur, qua putant, Arabes vim fructiferam fabarum exſtinguere; quemadmodum & p. 220 vulgaris error, qui univerſam Arabiam tyrannidi Turcarum ſubjicit, notatur, obſervaturque, Regem Yemenſem ab iſto jugo omnino liberum eſſe pronuntiandum. De Banjaniis, India oriundis & mercatum venientibus in Arabiam p. 133, 134 refertur, quod Metempſychoſin ſtatuant, ideoque ab omni animante abſtineant, præ ceteris tamen vaccam religioſe colant. Meretur & legi p. 166 ſqq. deſcriptio Inſulæ Maris Indici, quam *Bourbon* vocant. Fœminas vulgo Arabicas in naribus geſtare annulos aureos majores, eoque nares infra perforatas habere, p. 228 traditur. Ea, quæ de variis animalium, piſcium, avium plantarumque ſpeciebus paſſim referuntur, nos morari nequeunt. Ne autem cauſam neſcias L. B. cur huic imprimis itinerario tum multa de fabis Arabicis fuerint addita, ſcias velim, duo illa Gallorum itinera iſtud genus mercium comparandi, eoque Galliæ lucrum conciliandi cauſa, fuiſſe ſuſcepta. Quæ res etiam non infeliciter ceſſit, legique poſſunt Contractus concluſi cum Gubernatoribus Adenenſi & Mokenſi, Regis Yemenſis ſceptro parentibus. Ceterum cui volupe eſt modum præparandi potum Caffe, quo honoratiores in Arabia delectantur quique *à la*

 Sul-

Digitized by Google

Sultane dicitur, addiſcere, is p. 243 evolvet, quo loco Autor accurate rem expoſuit.

ELOGIUM FELICIS SPITZII.

REbus humanis, & ſacro inprimis D. Themidos templo non ita pridem valedixit JCtus Excellentiſſimus, D. FELIX SPITZIUS, illuſtris & S. R. I. liberæ Reipublicæ Norimbergenſis Conſiliarius, Academiæ Altorfinæ Senior, & Anteceſſor Primarius, Codicis Juriſque Feudalis Profeſſor Publicus optime meritus, nec non Collegii Juridici h. t. Decanus ſpectatisſimus, vir meritorum gloria, ſenii gravitate, vitæque ſanctioris exemplo venerabilis. Vitales primum auras hauſit Ronneburgi, oppido non ignobili ad Principatum Altenburgenſem pertinente, A. 1641 d. 1 Decembr. poſt horam quintam matutinam. Patrem ibi habuit Jacobum Spitzium, ſcholæ oppidanæ per plures annos Rectorem; Matrem vero Margaretham Winckleriam, fœminam ſingulari pietate priſcisque moribus ornatiſſimam. Primis literarum rudimentis domi poſitis, paternaque cura probe præparatus, A. 1655 ad illuſtre, quod Geræ Variſcorum floret, Rutheneum abiit, ubi pleniorem ſtudii literarii curſum inire cœpit, Præceptoribus præſertim Johanne Sebaſt. Mitternachtio, & Valentino Bergero, Viris celeberrimis, formandæque Juventuti quaſi natis. Ex hoc Lyceo A. 1661 in Salanam progreſſus Academiam, magno animi conatu id potiſſimum egit, ut egregias doctrinæ opes undique colligeret, eaque imprimis ingenio complecteretur, quæ publice aliquando prodeſſent, & cum veræ felicitatis rationibus conjungerentur. In graviſſimo legum ſtudio, cui ſe totum dicaverat, magno cum fructu præ ceteris coluit ſummos ævi ſui Papinianos, D. Joh. Strauchium, & D. Georgium Adamum Struvium, quos vetuſta pariter atque recentiora recitantes Jura aſſidue diligenterque auſcultavit. A. 1667 cum illuſtri Juvene Harſtallio fidei ſuæ concredito Tubingam conceſſit, ibidemque per integrum fere triennium ſcholas graviſſimorum JCtorum, Gravii, Frommanni, Lauterbachii & Bardili ſedulo frequentavit, habita etiam

de

de Arbitratu boni Viri ſolenni diſſertatione. Poſtea cum eodem Harſtallio præcipuas Germaniæ provincias, Helvetiam, Galliasque peragravit, harumque Gentium mores ac cultum prudenti oculo luſtravit. A. 1671 in patriam reverſus Celſiſſimi Comitis Rutheni, Henrici VIII, vitæ ſtudiorumque director fuit conſtitutus. Publicis tandem muneribus admoveri Noſter debuit: dum a Sereniſſimo Bernardo, Saxoniæ Duce, Principali Judicio in Civitate Jenenſi non tantum præfectus eſt; ſed Conſiliarii etiam Ducalis honoribus deinde auctus, rei ſacræ & ſcholaſticæ luſtrandæ curandæque provinciam, Generalis viſitatoris titulo, ſuſcepit. Laudatiſſimo Principe Bernardo 1678 fatis functo, non minorem Sereniſſimi Johannis Erneſti gratiam ſibi conciliavit Spitzius: qui etiam, perſpecta ejus in adminiſtrandis rebus fide ac ſolertia, præfecturam oppidi atque agri Alſtætenſis in Palatinatu Saxonico clementiſſime commiſit. A. 1685 in Academiam Altorfinam rite excitus; ibidemque Inſtitutionum Imperial. Profeſſor publica ac ſolenni autoritate factus eſt, ubi paulatim poſtea ad Primarii JCti dignitatem merito ſuo adſpiravit. In matrimonio Spitzius noſter habuit Annam Catharinam, Erhardi Weigelii, celebratiſſimi quondam in Academia Salana Mathematici, filiam, fœminam pientiſſimam, & fœcundam XI liberorum matrem. Filii tres, Chriſtophorus, Erhardus, Henricus Felix, Viri Juriſprudentiæ uſu ſtudioque Nobiliſſimi, paternas virtutes, famam, ac merita felici æmulatione ſectantur. Quatuor Filiæ celeberrimis Viris feliciter fuerunt elocatæ, (1) Sophia Catharina 1695 Georgio Albrechto Hambergero, quondam in incluta Jenenſium Academia Rerum Mathematicarum ac Naturalium Profeſſori Publico, A. 1716 d. 13 Febr. præmatura morte extincto; (2) Dorothea 1704 D. Johann Michaeli Langio, t. t. S. S. Theol. Prof. & Symmyſtæ in Eccleſia & Academia Altorfina, nunc vero Eccleſiæ Prentzlavienſis in Marchia Uckerana Paſtori Primario & reliquarum Inſpectori &c. (3) Margaretha Catharina 1713 D. Joh. Chriſtophoro Gœtzio, Medico Reipubl. Norimbergenſis clariſſimo; (4) Sybilla 1711 Antonio Schuslero, Paſtori Eccleſiæ Boizenburgenſis & Neugartenſis in Marchia Ucke-

Uckerana vigilantiſſimo. Magiſtratum Academicum *ὁ μακα-ρίτης* ſemel tantum, Collegii autem Juridici Decanatum decies cum laude geſſit. Muneribus ſuis impigre ſemper, magnaque fide eſt perfunctus, ſive de Jure quæreretur, ſive antiquas novasque leges publice aut privatim explicaret, non inanem doctrinæ oſtentationem, ſed juſtitiæ & æquitatis amorem in conſilium adhibuit, uſumque maxime ſpectavit. Imprimis in eo totus erat, ut, quicunque ipſius ſcholis utebantur, non recte tantum ſentire, ſed etiam bene beateque vivere, addiſcerent. Inter ſcripta Viri Celeberrimi eminent Tractatus *de oppignoratione Jurium*, Jenæ 167 - - in 4 & *Paraphraſis Paratitlaris cum Commentario ad Inſtitutiones Juſtinianeas*, Altorfi A. 1715. Dotes animi pariter ac corporis quod concernit, ingenium B. Spitzio erat excellens ſolidaque Jurium doctrina excultum: animus pius, candidus, ab omni luxu, vaniſque ſeculi deliciis alienus, laborum patiens, juſtitiæ & æquitatis ſtudioſiſſimus. Structura corporis concinna erat, juſta, & ſatis firma; vultus placidus, & ad omnem modeſtiam compoſitus. Ingraveſcente autem ſenio, varia quoque ſenſit ejusdem incommoda, quæ tamen more ſuo, h. e. moderate fortiterque tulit. Tandem apoplexia correptus ſubito, hilaris ipſo d. S. Hilario in faſtis ſacro, nempe d. 13 Jan. hujus anni ad æterna in cœlis Hilaria evolavit, æt. anno 75, Profeſſ. Juridicæ 31.

LECTORI.

QUam ſuperiori Menſe Julio p. 316 Cel. *Fontaninio* quodam modo adſcripſimus Epiſtolam, eam non diffitemur, certioribus nunc indiciis adducti, Viro non minus doctrinæ quam morum commendatione celeberrimo *Joanni Benedicto Gentilott ab Engelsbrun*, Bibliothecæ Cæſareæ Præfecto ſupremo, deberi, qui nomen *Engelsbrun* ſub *Angeli Fonteji* fictis nominibus velare videtur.

Poſtquam intra paucas ſeptimanas Supplementorum Tomi VI Sectiones IX, X & XI prodiere, jam etiam Sectionem ultimam ſeu XII illius Tomi una cum Indicibus Autorum & rerum prelo ſubjecimus, quam adeo pariter proxime in lucem prodituram ſperamus.

Pag. 69 lin. 26 lege *Victoris clementia*; p. 307 lin. 8 lege *ſingulas* & ib. lin. 9. lege *dijudicandas.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Octobris Anno MDCCXVII.

NOVUM TESTAMENTUM ÆGYPTIUM vulgo Copticum, ex MSS. Bodljeanis deſcripſit, cum Vaticanis & Pariſienſibus contulit & in Latinum ſermonem convertit DAVID WILKINS, Eccleſiæ Anglicanæ Presbyter.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, typis & ſumtibus Academiæ, 1716, 4.
Alphab. 3 plag. 16.

BEne habet, quod, cum in Ægypto nunc maxime antiquiſſimæ linguæ literisque exequias itur, in noſtro orbe vindices ſunt nactæ per quos aliqua ſui parte vivent. Ab eo enim tempore, quo Arabes & cetera colluvies regionem iſtam tenuerunt, non infecta ſolum lingua contagione dominorum fuit, ut, cum ſub imperio Græcorum eſſet, ſed tanquam conciſis radicibus exaruit. Inter Conſtitutiones Synodales Gabrielis Patriarchæ Jacobitarum Alexandrini, ante annos propemodum ſexcentos, hæc una fuit: *Uti Epiſcopi Symbolum fidei Orationemque Dominicam lingua vulgari populo explicarent.* Quam conſtitutionem, ut alia, digna ſane memoria, Euſebio Renaudoto debemus, cujus opera Jacobitarum Alexandrinorum res ita ſunt illuſtratæ, ut nunquam fuerunt antea a quoquam alio. Et poſt id tempus ipſi ſanctiſſimi Libri noſtri & liturgiæ fere non aliter ſcriptæ ſunt, quam ut e regione Arabica interpretatio ad verbum religioſe converſa eſſet; & gloſſarum Coptico Arabicarum collectiones ſunt complures factæ, quarum aliquæ ſatis antiquæ in bibliothecis orbis noſtri exſtant, aliquæ etiam editæ ſunt a Kirchero. Paulo autem ante noſtrum tempus Ro-

bertum Huntingtonum, cum in Ægyptum veniſſet, pæne ſub ipſum exequiarum linguæ iſtius apparatum adfuiſſe meminimus. Interim in hoc communi veluti totius orbis theatro, quicquid vetuſtas abolevit, aut longinquitas aliqua tenet, aut injuria quædam occupavit, noſtrorum hominum ſedulitas ab aliquot annis vindicat. Nec Coptica lingua neglecta fuit, ſed nunquam majorem lucem, quam hac veluti opportunitate temporis adepta eſt, cum & aliqui in abdita ſecluſaque ſacraria vetuſtiſſimorum temporum, per has cadentium circum ſe literarum ruinas contendunt, & in eo poſteritatem ipſam Clariſſimi Wilkinſii induſtria adjuvare atque incendere videtur. Itaque & ei & temporum ſimul felicitati gratulamur. Nec poſſumus diſſimulare, doctum illum Virum, qui poſt Grabii mortem in Anglia Boruſſicæ gentis nomen vindicat, eam gratulationem ab omnibus mereri, quam ejusdem gentis illuſtre & mirificum ingenium iis verſibus fecit, quos, quia non poſſumus pati, ut aut Clariſſimus Wilkinſius tanto præcone aut eruditi ſuavitate & elegantia iſtius ingenii non perfruantur, ita Autoris Clariſſimi pace inſeremus, ut ad manus noſtras pervenerunt:

In D. Wilkinſium.

Ingeniis fixiſſe cruces Gens auſa nepotum
Monſtrifero rupes ſcivit arare ſtilo.
Sunt illic vermes, ululæ, pygmæus, ariſtæ,
Intortus coluber, faſcia, muſca volans,
Nec numeranda mihi formarum ludicra, ſed quæ
Diſſimulant imis ſenſa repoſta fibris.
His ſibi plaudebat Copti vetus incola monſtris,
Hæc fuit Oedipodi vincere cura novo.
Jam Coptus, jam Roma ſuos pertæſa obeliſcos,
Quid toties tenebris ludificamur? ait;
Hic nobis meliora tulit, decus auget utrique
Coptum Romano qui facit ore loqui:
Triſtia Niliacis ſimulacra faceſſite ſaxis,
Hæc pia Wilkinſi nomina fronte gerant.

In

In Librum.

Iſta ſalutiferum tibi pagina reddit Jeſum,
Qualis in Ægypto pagina nota fuit.
Sed fuit, & multis velut intermortua ſeclis
Conticuit patrio lingua repulſa ſolo.
Suſcitat in primis Wilkinſi cura ſepultam,
Diſpoſitisque docet vincere fata typis.
Inſolitum reduci, Lector, gratare nitorem,
Nec tua te pigeat jungere verba meis:
Mortua quæ jacuit, tam docto lingua revixit
Vindice ſplendidior; ſic periiſſe juvat.

Eam gratulationem hoc magis jure ſuo meretur Wilkinſius, quod neminem in lingua omnium, quæ ſunt, quæque fuerunt, difficillima habuit, quem tuto ſequeretur. Neque diſſimulavit V. C. eorum, qui ante ſe linguam eam cognoviſſent, aliquos plura quam potuerunt, eſſe molitos, aliorum autem induſtriam ad publicos uſus nihil elaboraſſe. De iis dicemus etiam nos aliqua: nam, qui hodie ejus linguæ ſtudio celebrantur, eos exemplo Wilkinſii & eorum modeſtiæ cauſa, ab hoc ſermone ſejungemus. Athanaſium etiam Kircherum, quem & hic & alibi notavit, ob eam cauſam prætermittimus, quia nos ejus fortunæ miſeret, tametſi ideo juſta videtur eſſe, quod, qui aliquando veritatem ſalutarem cum iſtis erroribus, idem magnam famam denique cum magno ludibrio commutavit. Non oportet quemquam credere, eum, quod promiſerat, Libros noſtros editurum unquam fuiſſe Coptice, niſi tam inquinate, quam gloſſas iſtas, ex quibus errores in aliorum etiam ſcripta pervenerunt, perveniuntque donec iſtæ aliquo loco habebuntur. Maxima autem ſpes de Th. Mareſchallo fuit, eum editurum eſſe hos Libros ea ætate, qua & majus harum literarum, quam nunc eſt vulgo, pretium erat, & nihil deficiebat, quod ad juvandam rem faceret. Sed de fortuna ejus conſilii præter Wilkinſium Thomas Smithus in vitis R. Huntingtoni & E. Bernhardi dixit. Eo tamen juvit conſilium iſtud, ut cum Joannis Felli beneficio typi in eam rem confecti Oxonii exſtarent, iisdem poſteritas denique hunc librum

haberet. Nollemus hic Wilkinſium Huntingtoni, Bernhardi & inprimis Ludovici Pickeſii in has literas merita tacuiſſe. Nec auſimus Sibrando Lubberto aut Danieli Heinſio fidem derogare, qui J. J. Scaligerum hac lingua doctum fuiſſe tradiderunt, atque etiam Pſalmos, librum ſane difficilem, editioni deſtinaſſe. Præterquam enim quod iſtud omnium temporum exemplum nihil de ſe prædicare eſt ſolitum, quin re ipſa longe ſuperaret omnem de ſe exſpectationem; idem etiam ex eo ſuſpicamur, quod Salmaſium has literas ita conſtat cognoviſſe, ut qui maxime, cumque in iis Scaligero magiſtro uſum fuiſſe non dubitamus. Quam ſagaciter autem Salmaſius ſacraria hujus linguæ detexerit, ex iis facile cognoſcimus, quæ neglectim & ſparſim in libris ſuis tradidit, cetera, quæ commentario de lingua Ægyptiaca deſtinaverat, perierunt nobis. De Guilielmo Bonjurio non poſſumus, quin, cum Wilkinſius curtam ſupellectilem ejus & hic & alibi a ſe viſam Romæ fuiſſe commemorat, famæ eruditiſſimi viri cauſa (quam ipſi Wilkinſio, qua eſt humanitate, cordi eſſe credimus) aliqua moneamus. Poſſumus utique Virum gravem & eruditum inter noſtrates nominare, qui eodem tempore Romæ fuit, viditque quotidie in Vaticana bibliotheca nitidiſſima Bonjurii manu deſcribi Copticos libros. Deinde nihil dubitamus, ejus ingenium huic rei ſuffecturum fuiſſe, nam de ſingulari eruditione ejus in his literis ex iis, quæ edidit, exiſtimare poſſumus. Is labor, utcunque interceptus, eo in Sinis mortuo, una interiit. Theodorum denique Petræum non negligit VVilkinſius, qui in ipſa Ægypto linguam didicit, multaque non contemnenda ſecum attulit, quæ in Bibliotheca Regia Berolinenſi exſtare ſcimus. Ejus tamen induſtria quia latuit, paucis profuit.

Per quatuor deinde capita operam in præfatione diſtribuit Wilkinſius. Primo de verſionis Copticæ antiquitate diſquirit. Et cum eam præjudiciis quibusdam ad ultimam ſtirpem Chriſtiani nominis revocaſſet, Athanaſii, Palladii & Theodoreti auctoritatibus iſta eo confirmat, ut eorum tempore & aliquanto ante verſionem Ægyptiacam Librorum noſtrorum exſtitiſſe doceat, ſed quantum id ad hanc verſionem pertineat, nondum ex iis putamus aliquanto magis conſtare, quam ex Martyrologii

Coptici

Coptici aut Nicephori teſtimoniis. Antiquam tamen eſſe interpretationem, ex eo facile apparet, quod tam diligenter ex Græcis converſa eſt, ut nihil interpretis diligentiam fugerit, quin majora, minima, medioxuma religioſe ex Græcis in Ægyptiaca transferret. Antiquitatis autem tam ultimæ exiſtimationem tum aliqua alia tum iſtud etiam turbat, quod, quia codices quidam ita variant, ut pæne diverſæ interpretationes locis quibusdam videantur eſſe, nondum ſane apparet, cui earum ante ceteras major vetuſtas tribuenda ſit. Secundo capite codices MSS. recenſet, quibus uſus fuit. Bodlejanos, quos Huntingtonus & Mareſchallus in eam bibliothecam repoſuerant, primum deſcripſit, deinde Vaticanos & Pariſienſes denique contulit, quorum ætatem ſedulo annotavit. Tertio capite vocum Ægyptiacarum compendia quædam exponit, ex quibus primum & ultimum, pace Viri Clariſſimi, non poſſumus concedere. Nam quis ſe explicabit tam multis locis, quibus *κύριον* ſignificare primum compendium apparet, ſi ex Græco Θεὸς compoſitum ſit? Tria loca appellabimus ex Lucæ cap. XVI, 3, 5, 8, quibus ſine omni controverſia, vox illa dominum ſignificat, non Deum. Copti inferioris Ægypti *Ibſcheus* pronunciant, ut Petræus ex eorum ore accepit & in primo Pſalmo annotavit. Igitur qui *Piſchios* legunt, totius ſuperioris Ægypti conſenſu probabuntur. Vocem quam *Phtha* legit, etiam Huntingtonus ſe in Ægypto pronunciari audiviſſe retulit. Sed Petræus ab inferioris Ægypti Chriſtianis *Ibnudi* legi idoneus autor eſt. Itaque qui *Pinuti* legunt, iſtos aut potius ſuperioris Ægypti Chriſtianos, quorum pronunciatio integrior eſt, obtendent, nec minus ipſos codices, qui, ubi ſine compendio vox iſta ſcripta fuit, eo plane modo habent. Ipſe Wilkinſius eos ſequitur Matth. XXVII, 46: *Panuti Panuti Deus m[illegible]us mi!* Joan. XX, 28 & alibi. Vocem autem NHIΘ aliunde originem quam iſthinc habere, edocti ſumus. Quarto capite rationem reddit eorum, quæ in editione ſua præſtitit, & loca adfert quæ a Græco textu diſſentire deprehendit. Ex quibus facile apparet, optandum eſſe, ut hæc editio cum omnibus codicibus qui exſtant aliquando conferatur. Ne dicamus de iis in quibus ipſe diverſam invenit interpretationem; ab hac quæ nunc

Digitized by Google

exſtat, Petræi codices ita accepimus differre locis quibusdam, ut qui maxime. Itaque cum aliqui ad oppugnandam cœleſtem veritatem etiam hanc verſionem expediunt, ii ejusdem verſionis autoritate ante propulſandi erunt, quam adverſus Græca pugnare poſſint. Et ex hac denique verſione nihil variantis lectionis notari oportet, qua Græcus, quo uſi ſunt interpretes Copti, a noſtro diſſidere dici debeat, antequam de ipſius verſionis integritate ſatis cautum ſit.

Ipſa editio, quam Amſtelodami curare primum conſtituerat Cl. VVilkinſius, ubi quoque ſpecimen A. CIƆ IƆCCXV prodiit, tam eſt nitida, tam digna ingenio & induſtria Autoris, tam ipſius gentis in has literas meritis, ut ſolus ſplendor etiam ignaros ad voluptatem aliquam commovere poſſit. Aliquibus locis, iisque etiam quæ ſupra citavimus, voces non diremptæ ſunt ſatis religioſe, quod his earum literarum initiis res ſane magna & faſtidioſa fuit. Verſionem addidit commendandam ob V. C. diligentiam maxime, quæ juvare magnopere lectores poterit, ſi quæ tamen ad Græcum textum ex hac verſione notandæ ſint variantes lectiones, ut Millius ex Mareſchalli ſchedis fecit aliquibus locis, non iſta ſolum, quæ ſupra monuimus, firma eſſe & certa oportebit, ſed ipſam etiam verſionem, quam poteſt, accuratiſſime cum Græco conferri, ne Latinæ verſionis auctoritatem pro ipſa Coptica ſubſtituamus. Dicemus exempli cauſa Marci I, 30 *Nurum* verti, quod nemo exiſtimet ita Coptum habere, nam *Socrum* ſcribere voluit Clariſſimus Interpres: id vox Ægyptia ſignificat & ita alibi etiam ab eo expoſita eſt.

Si quid noſtra vota valent, iis quantum poſſumus tum Cl. VVilkinſium tum Oxonienſes Mæcenates incendimus, ut & Veteris Teſtamenti libros & liturgias omnes eorum beneficio habeamus. Quod quidem beneficium ita interpretabitur eruditus orbis, ut majus ſe accipere hoc tempore poſſe non ſit exiſtimaturus. Quanquam enim Renaudotus de antiquitatibus Copticæ eccleſiæ ſatis bene ſit meritus, tamen non poſſumus diſſimulare eum minori integritatis & fidei, quam partium ſuarum ſtudio in his commentariis verſatum fuiſſe. Quæ non eo dicimus, ut hac veluti denunciatione acerbitatem ejus in noſtros homines vin-

vindicemus, ſed quo aliorum ſtudia ad convincendos ejus errores excitemus. Ita vero denique magnam Jacobitarum res accipient lucem, cum ejus eccleſiæ plurima exſtabunt monumenta. Nam & hanc Copticam verſionem & Syriacam illam, quam aliqui pæne ad Apoſtolos retulerunt, Jacobitarum eſſe, non poſſumus diſſimulare. Non autem ad Chriſtianorum ſolum res explicandas illa lingua juvat, ſed etiam antiquas & recluſas opes multo plures, quam ulla alia aperit. Magnam ejus partem Græcam eſſe dixerunt aliqui. Satis pro imperio. Exceptis enim paucis vocibus Græcis, quæ ſæpe non ex neceſſitate, quia Ægyptiæ eadem ſignificatione exſtant, ſed quodam prolubio adhibentur, tota pæne, ut eam Græci cognoverunt, in libris conſervata eſt. Præterquam quod aliquid Syriacæ conſuetudinis in ea lingua animadvertitur, nulla alia lingua eſt, quacum conveniat, aut quæ id habeat, quod in ea μυστηριωδέστερον eſt. Ob eam cauſam in tanto honore olim fuit, ut myſtæ ſolam etiam linguam aliquid ſanctitatis & virium habere exiſtimarent. Jamblichus id tradit, qui etiam ita deſcribit linguam in Myſteriis f. 154: Ἔχει τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἀμφιβολίας τε ἐλάττονος μετέσχηκε καὶ ποικιλίας, καὶ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων. διὰ πάντα δὴ οὖν ταῦτα συναρμόζει τοῖς κρείττοσι. Hæc tametſi ad Phœniceas etiam voces pertinere apparet, tamen ad Ægyptias maxime pertinent, quas ita fere alicubi etiam Hieronymus commendat. Mirum igitur non eſt, etiam Deorum nomina cum cetera ſuperſtitione ex ea gente ad Græcos perveniſſe, quorum rationem nulla alia quam Coptica lingua explicare poteſt.

A COLLECTION OF PAPERS, WHICH PASſed between the late learned Mr. Leibniz and Dr. Clarke &c.

h. e.

COLLECTIO SCHEDARUM, PER QUAS VIR Illuſtris Leibnitius & D. Clarkius A. 1715 & 1716 de principiis quibusdam Philoſophiæ & Religionis naturalis diſputarunt, una cum Appendice; editore SAMUELE CLARKIO, D. D. Rectore,

Lon-

Londini, apud Jacobum Knapton, 1717, 8.
Alph. 2 plag. 4.

QUa occaſione controverſia inter illuſtrem *Leibnitium* & Cl. *Clarkium* orta fuerit, optime diſcere licet ex iis, quæ ipſe *Leibnitius* d. 23 Decembr. A. 1715 ad *Wolfium* ſcripſit. Ecce tibi „epiſtolæ verba huc ſpectantia: Sereniſſima *Princeps Walliæ*, „quæ *Theodicæam* meam legit cum attentione animi eaque dele„ctata eſt, nuper pro ea cum quodam Anglo eccleſiaſtici ordinis „acceſſum in aula habente diſputavit, ut ipſa mihi ſignificat. „Improbat illa, quod *Newtonus* cum ſuis vult, Deum ſubinde „opus habere correctione ſuæ machinæ & reanimatione. Meam „ſententiam, qua omnia ex præſtabilito bene procedunt, nec „opus eſt correctione, ſed tantum ſuſtentatione divina, magis „perfectionibus Dei congruere putat. Ille dedit Serenitati ſuæ „Regiæ ſchedam Anglico ſermone a ſe conſcriptam, qua *Newtoni* „ſententiam tueri conatur meamque impugnare. Libenter mi„hi imputaret divinam gubernationem tolli, ſi omnia per ſe be„ne procedant: ſed non conſiderat, divinam gubernationem „circa naturalia in ipſa ſuſtentatione conſiſtere, nec debere eam „ſumi ἀνθρωποπαθῶς. Reſpondi nuperrime & reſponſionem meam ad Principem miſi.„ Capita controverſa, quæ non ſatis perpenderat *Clarkius*, in ſcheda quarta p. 68 Collectionis præſentis diſtincte enumerat *Leibnitius*. Quæſtio ſcilicet erat, num Deus agat maxime regulariter & omnium perfectiſſime? Num machina ejus incidere poſſit in irregularitates, per remedia extraordinaria corrigendas? Num voluntas divina agere poſſit ſine ratione? Num ſpatium ſit ens abſolutum? Quænam ſit natura miraculorum? In hac igitur Collectione primo loco exhibetur excerptum ex epiſtola menſe Novembri A. 1715 a *Leibnitio* dubio procul (ceu ex modo allatis apparet) ad Sereniſſimam *Walliæ* Principem ſcripta. Conqueritur *Leibnitius* de langueſcente in Anglia religionis naturalis ſtatu, cum multi animas corporeas eſſe fingant, imo alii Deum ipſum corporeum eſſe affirment: quare & *Lockium* & ejus ſectatores de animæ immaterialitate minimum dubitantes, & *Newtonum* in Opticæ appendice aſſerentem,

tem, quod ſpatium ſit organum ſenſorium Dei, unde ſequi arbitratur, quod mundus ab eo non dependeat, nec ſit productio ejus. Reprehendit præterea, quod jam ante indicavimus, *Newtonum* (quæ vulgi opinio eſt divina ab humanis non diſcernentis) ſtatuentem, quædam interdum per concurſum extraordinarium in machina univerſi a Deo emendari debere. Hoc excerptum excipit ſcheda *Clarkiana*, cujus ante mentio facta in literis *Leibnitianis*. Sententiam *Newtoni* defenſurus *Clarkius* monet, *Newtonum* non ſtatuere, quod Deus utatur ſpatio tanquam medio ſentiendi, ſed quod omnia ſentiat per præſentiam immediatam in omnibus ſpatiis. *Newtonum* ſcilicet conſiderare cerebrum & organa ſenſoria ut medium, per quod formantur imagines, quibus mens præſens eſt; non ut medium, per quod anima imagines iſtas ſentit. Sententiam *Leibnitianam* impugnaturus objicit, fatalitatem introduci, ſi mundus machina ſtatuatur, Deo non interveniente motum continuans, & providentiam divinam a *Leibnitio* tolli, mundique æternitatem introduci, quando Deum *intelligentiam ſupramundanam* pronunciet. Reſpondet *Leibnitius* in altera ſua ſcheda, cui tertius in Collectione locus eſt, ad percipiendum non ſolam præſentiam ſufficere. Deum non per ſimplicem præſentiam, ſed per operationem res mundanas percipere. Senſorium ſemper ſignificaſſe organum ſentiendi. Eo ipſo, quod in machina mundana citra correctionem ex præſtabilito omnia bene ſuccedant, providentiam divinam non tolli, ſed fundari, cum inde ſequatur, Deum omnia prævidiſſe & prædeterminaſſe. Quodſi autem correctione opus ſit, aut Deum eſſe debere animam mundi, aut illam fieri debere ſupernaturaliter adeoque per miraculum. Ceterum *Leibnitius* initio ejusdem ſchedæ notat, fundamentum Matheſeos eſſe ***principium contradictionis*** ſeu ***identitatis***, quod nempe eadem enunciatio non poſſit eodem tempore eſſe vera & falſa, quod omni Arithmeticæ ac Geometriæ demonſtrandæ ſufficiat: in Phyſicis vero & Metaphyſicis opus adhuc eſſe ***principio rationis ſufficientis***, quod toti fere Metaphyſicæ, immo & principiis dynamicis demonſtrandis inſerviat. *Clarkius* in altera ſua ſcheda, quæ quarto loco comparet, verum eſſe agnoſcit, quod nihil ſit ſine ratione ſufficiente, cur potius ſit,

Digitized by Google

quam non ſit: hanc vero rationem interdum eſſe poſſe ſimplicem Numinis voluntatem, veluti ſi ratio quæratur, cur hæc pars materiæ in hoc potius loco quam in alio a Deo fuerit collocata. Quodſi voluntas Dei agere non poſſit, niſi ab aliqua cauſa prædeterminetur, eam minime liberam eſſe cenſet, atque ſic fatalitatem rerum introduci arbitratur. Negat, a ſe ſupponi, quod præſentia ſola ſufficiat ad percipiendum: quin potius præter præſentiam a ſe adhuc requiri, ut ſubſtantia præſens ſit viva. Atque hinc Deum res percipere nec per ſimplicem præſentiam, nec per operationem; ſed quia rebus omnibus præſens & præterea vivus ac intelligens eſt. Vocem correctionis non intelligendam eſſe reſpectu Dei, ſed reſpectu noſtri. Negat etiam, ſenſorium denotare organum ſenſationis; putat enim hac voce ſignificari ſenſationis locum. Carpit præterea, miraculoſum a *Leibnitio* vocari, quicquid a Deo fit, cum hac ratione regimen univerſi divinum excludatur. Sequitur *Leibnitii* ſcheda tertia, in qua ſtatim ab initio oſtendit, principium rationis ſufficientis a *Clarkio* non comprehendi. Beneplacitum enim ſine ratione aliqua inclinante utique cum eodem pugnat. Inſtantiam, quam dederat *Clarkius*, a chimerica ſpatii notione ortum trahere monſtrat *Leibnitius*, quando ſcilicet cum vulgo ipſum pro ente abſoluto habent Angli quidam moderni, cum tamen non ſit niſi ens pure relativum, nempe ordo coexiſtentiarum, ſicuti tempus ordo ſucceſſionum. Nimirum ipſum principium rationis ſufficientis abunde arguit, ſpatium ac tempus non poſſe eſſe entia abſoluta: cum enim ubique ſint uniformia, nulla reddi poteſt ratio, cur corpora in hoc potius, quam in alio loco ſint collocata, cur non plagæ ſint inverſæ &c. & cur non omnia a Deo ſint uno anno anticipata vel poſtpoſita. Juxta *Leibnitianam* vero ſpatii ac temporis notionem nulla opus eſt ratione, cur plagæ non ſint inverſæ, quia duo iſti ſtatus diſcerni nequeunt, adeoque nulla ratio, cur unus alteri præferatur. Fatalitatem, quam metuit *Clarkius*, eſſe optimum providentiæ ordinem, brutam enim neceſſitatem evitari, ubi ſapiens datur electio. De ſignificatione vocis *Senſorii* in rem ſuam citat *Rudolphum Goclenium*, qui in Dictionario Philoſophico ſenſorium explicat per organum ſenſationis. Simplicem præſentiam ſubſtan-

ſtantiæ intelligentis ſufficere ad percipiendum, inſtantia aliqua refellit, ſcilicet quia cæcus aut aliis cogitationibus diſtractus non videt. Deum rebus præſentem eſſe non per ſituationem, ſed per eſſentiam & præſentiam, manifeſtari per operationem immediatam: animæ vero præſentiam alterius prorſus eſſe naturæ. Ipſum irregularitates præcaviſſe per media ſufficientia. Quod naturale & ſupernaturale reſpectu Dei non differant, quemadmodum *Clarkius* a *Lockio*, *Lockius* a *Spinoſa* ſumit, Theologis non probatum iri arbitratur *Leibnitius*, qui cum ipſis miraculoſum vocat, quod vires naturales corporum excedit. In ſcheda ſua tertia regerit *Clarkius*, etiamſi ſpatium non ſit niſi ordo coexiſtentium, nullam tamen aliam dari rationem præter ſimplicem Numinis nutum, cur unum corpus potius hoc, quam alio in loco poſuerit: unde nullum hinc argumentum contra ſpatii abſolutam realitatem peti poſſe ſibi perſuadet. Videtur quoque ſibi falſitatem notionis *Leibnitianæ* oſtendiſſe, ubi ait, inde ſequi, Solem & Lunam fore in eodem adhuc loco, etiamſi ibi conſtituantur, ubi nunc ſunt fixæ: immo mundum loco ſuo motum in eodem adhuc eſſe loco. Eandem ſe de notione temporis monſtraſſe confidit, ubi ait, inde ſequi, Deum non citius creaſſe mundum, quam creavit, etiamſi eum aliquot millenariis ante creaſſe ſupponatur. Arguit præterea, ſi ſemper aliqua adeſſe debeat ratio externa, cur voluntas divina determinetur ad agendum, Deum per modum machinæ ad agendum determinari. Deum dici poſſe ſenſu *Leibnitiano* intelligentiam ſupramundanam, re attentius conſiderata, admittit. Notionem tamen miraculorum, a Theologis conſtanter uſurpatam, ipſe Theologus (quod mirum videri poterat, niſi de præjudicio autoritatis *Lockianæ* conſtaret) admittere non vult, quam falſam eſſe putat, quod inde ſequi videatur, motus animalium eſſe miracula. *Leibnitius* in ſcheda ſua quarta monet, voluntatem ſimplicem ſine motivo ullo eſſe fictionem & contradictionem, quemadmodum id prolixe oſtendit in Theodicæa: in rebus indifferentibus nullum eſſe locum electioni, cum deſit ratio, cur unum alteri præferatur. Monet porro, non dari duo individua indiſcernibilia & *principium identitatis indiſcernibilium* jungendum eſſe *principio rationis ſufficientis*,

Digitized by Google

entis, ſiquidem in metaphyſicis ad notiones reales & demonſtrationes pervenire volueris: qua occaſione notat, vi principii identitatis indiſcernibilium ruere atomos. Et eodem principio utitur, ut demonſtret, univerſum hoc concipere alio in loco & alio tempore eſſe fictionem impoſſibilem. Oſtendit præterea, Deum non determinari a cauſa externa, cum per cognitionem ſuam determinetur, antequam res exiſtant. Monſtrat diſcrimen, quod inter cognitionem divinam & cognitionem animarum intercedit. Deus ſcilicet res agnoſcit, quia eas producit; animæ vero easdem agnoſcunt, quia Deus ipſis indidit principium repræſentativum ejus, quod extra eſt. Notionem miraculi, quæ in inuſualitate fundatur, locum habere non poſſe evincit, cum vi ejus monſtra in numerum miraculorum ſint referenda. Cur motus animalium per vires naturales ſint inexplicabiles, non videt. Addit poſtſcriptum, in quo vacui & atomorum abſurditatem ex notione perfectionis Dei & principio rationis ſufficientis demonſtrat. Sumit ſcilicet, omnem perfectionem, quam Deus rebus indere potuit absque præjudicio reliquarum, quæ inſunt, ab ipſo quoque naturæ inditam eſſe. Unde tam plenitudinem univerſi, quam infinitam cujusvis corpuſculi ſubdiviſionem infert, qua obtinetur, ut in quovis corpuſculo integrum quoddam novarum creaturarum univerſum contineatur. Sumit ſecundo loco, non dari principium determinandi rationem pleni ad vacuum. Cum enim materia ſit perfectior vacuo, proportio Geometrica obſervanda erat, ita ut quantitas materiæ ſuperet quantitatem vacui in ratione perfectionis ſuæ ad perfectionem hujus. Sed materia eſt ad vacuum ut ens ad nihil. Ergo vacuum datur nullum. Similiter nullam dari rationem exiſtimat, quæ vim naturæ in ſubdiviſionis progreſſu terminare poſſit. Quoniam *Clarkius* in ſcheda ſua quarta reſponderat, quæ parum ad rem faciebant, &, unde conſtabat, ipſum vim principiorum *Leibnitianorum* non percepiſſe; *Leibnitius* tandem viſurus, num Antagoniſta veritatis amore, an contradicendi libidine ducatur, omnia prolixius & diſtinctius explicat. Tradit itaque differentias neceſſitatis metaphyſicæ, phyſicæ atque moralis, in præclaro Theodicææ opere jam clare admodum expoſitas. Eleganter oſtendit,

quo-

quomodo nec præſcientia & præordinatio divina, nec neceſſitas moralis deroget libertati. Cur motivum non neceſſitet, rationem reddit, quia ſcilicet oppoſitum æque poſſibile. Neceſſitatem moralem a principio rationis ſufficientis, metaphyſicam vero a principio identitatis ſeu contradictionis petit. Fatum Chriſtianum eſſe decretum providentiæ ſtatuit, ejusque a Muhamedano & Stoico differentiam aſſignat. Sub motivis comprehendit omnes diſpoſitiones, quas ſpiritus habere poteſt, ut libere agat, nempe non ſolum rationes, ſed etiam inclinationes, quæ ortum habent a paſſionibus aut aliis impreſſionibus præcedentibus. Non admittit corpora ſimplicia & ſimilaria, quæ ex falſa poſitione vacui & atomorum, ſeu *philoſophia pigrorum*, quæ in analyſi rerum non ſatis procul procedit & ad prima elementa ſe perveniſſe arbitratur, conſequi ait. Corpora ſimilia non abſolute impoſſibilia pronunciat, ea tamen vi ſapientiæ divinæ exiſtere non poſſe, per principium rationis ſufficientis probat. Simplices Mathematicos, qui non occupantur niſi luſibus imaginationis, ſpatium extra mundum materialem reale admittere poſſe affirmat. Cauſam reſiſtentiæ non in materia, ſed in difficultate, qua cedit, ponit. E. gr. lignum aquæ innatans minus maſſæ continet quam aqua ſub æquali volumine, magis tamen navi reſiſtit. Oſtendit etiam, quod ad notionem ſpatii formandam tantum conſiderari debeant rerum erga ſe invicem ſituationes & earum mutationes, nulla autem opus ſit realitate extra res, quarum ſituatio ſpectatur, & hinc cum loci, tum ſpatii definitiones nominales exſtruit. Cum *Clarkius* comprehendere non poſſet, quomodo ſpatium poſſit eſſe quantum, ſi non ſit niſi ordo coexiſtentiarum; *Leibnitius* ipſum docet, quomodo etiam relationes quantitatem habere poſſint. Quomodo anima & Deus res diverſa ratione percipiant, ſupra jam indicavimus; hic vero a Viro perſpicaciſſimo enucleatius proponitur: qua data occaſione ſimul poſſibilitatem harmoniæ præſtabilitæ & quod libertati non obſtet, evincit. Attractiones *Newtoni* & aſſeclarum validis argumentis oppugnat & optime monet, vires naturales corporum ſubeſſe legibus mechanicis; vires vero ſpirituum moralibus; illas ſequi ordinem cauſarum efficientium; hæc finalium. Quia

Digitized by Google

Clarkius aſſeruerat, principium rationis ſufficientis gratis aſſumi, non probari, etſi ipſum (quemadmodum ſupra monuimus) verum eſſe conceſſerat, antequam ejus contra opiniones *Newtonianas*, ſeu vulgares, vim ſentiret; veritatem ejus a poſteriori ſatis conſtare obſervat, quod innumera exempla pro ipſo afferri poſſint, nulla vero adverſus ipſum inſtantia reperiatur. En ſemina quædam veritatum fœcunda, quæ ex ſcripto *Leibnitiano* huc afferri operæ pretium duximus. Equidem *Clarkius* non minus prolixe ad ultimum *Leibnitii* ſcriptum reſpondet, (quam reſponſionem *Leibnitius* rebus humanis exemtus non vidit) ſed cum in defendendis hypotheſibus vulgaribus dudum ſatis notis perſiſtat, non opus eſt, ut quædam huc tranſcribamus. Quamvis enim *Newtoni* defenſorem agat; nihil tamen in hoc argumento juvat ejus autoritas. In re Mathematica laude ſumma fruitur Vir magno ſuo merito celeberrimus *Newtonus*: ſed in explicanda natura non ſufficere Matheſin ſolam, quin potius eam citra Metaphyſicæ verioris ſubſidium monſtra imaginationis parere, cognitioni Naturæ obicem ponentia, & paulo ante notatum & alibi iteratum eſt in his Actis. Enimvero cum Methaphyſica ſpiſſis adhuc tenebris ſepulta ſit, in ea vero in lucem protrahenda multum ſtudii atque laboris poſuiſſe *Leibnitium* non ignoremus, ita ut ejus dogmata ſervato rigore veterum Geometrarum a ſe demonſtrari poſſe (qualium demonſtrationum extra Matheſin ſpecimen hactenus dedit nullus) non una vice aſſeruerit, cum Amico de falſo jactatis a nonnullis extra Matheſin demonſtrationibus (quales ſunt e.gr. *Raphſoni* de Deo) collocutus; dolendum profecto, quod mors impediverit, quo minus in lucem edere potuerit, quæ in Methaphyſicis fœcunda ingenii vi detexit. In appendice *Clarkius* congeſſit excerpta ex Theodicæa & ſchediaſmatis *Leibnitii*, quæ in his Actis leguntur, quibus dogmata nonnulla methaphyſico-phyſica ab ipſo oppugnata continentur. Ceterum cum *Leibnitius* Gallice, *Clarkius* Anglice ſcripſerit; in hac collectione una exhibetur *Leibnitianorum* Anglica, *Clarkianorum* vero Gallica verſio. Ad calcem libri adjiciuntur epiſtolæ ab Anglo Anonymo ad *Clarkium* Anglice ſcriptæ, una cum hujus ad eas reſponſionibus, in quibus de libertate ac neceſſitate

con-

Digitized by Google

controvertitur. Subjiciuntur Animadverſiones in librum Anonymi Angli de inquiſitione philoſophica in libertatem humanam, de quibus mox dicemus.

A PHILOSOPHICAL INQUIRY CONCERNING human Liberty &c.

hoc eſt

DISQUISITIO PHILOSOPHICA DE LIBERtate humana. Editio ſecunda correctior,

Londini, apud R. Robinſon, 1717, 8.

Plag. 8.

AUtor ſex argumentis probare nititur, hominem eſſe agens neceſſarium. Aſſumit autem, hoc a ſe probatum eſſe, ubi oſtenderit, actiones omnes determinari per cauſas, quæ ipſas præcedunt. Etenim tum demum liberum fore hominem, ubi poſitis circumſtantiis & cauſis determinantibus indifferens fuerit ad agendum & non agendum. Primum argumentum ab experientia deſumit indifferentiæ adverſa. Secundum huc redit: omnes actiones habent initium: quod habet initium, habet cauſam: omnis cauſa eſt neceſſaria: ergo omnes actiones ſunt neceſſariæ. Tertio libertatem in imperfectionum numerum refert, majoremque mentis perfectionem eſſe ſtatuit, ſi neceſſario determinatur, quod inter alia Dei atque angelorum exemplo probat. Quarto præſcientiam divinam libertati adverſam judicat, quæ ſupponat, futura neceſſario extitura tali tempore & ſub talibus circumſtantiis. Urget quinto, niſi homo determinaretur per motiva, nullum eſſe pœnis ac præmiis locum, nec ſexto moralitatis notionem, nec praxin haberi. Reſpondet deinde ad objectiones, quæ contra neceſſitatem afferri ſolent, nempe 1 quod homo puniri non debeat, 2 quod pœnæ ſint fruſtraneæ, libertate ſublata, 3 quod admonitionibus & reprehenſionibus nullus relinquatur locus, 4 quod homo agere nequeat contra conſcientiam. Scilicet pœnas infligi obſervat ad emendationem etiam neceſſariis agentibus & in exemplum aliorum, cumque voluntatem homi-

nis

nis ad conformitatem legum determinent, utiles omnino ſunt, ſi agens neceſſarium fuerit: id quod etiam de admonitionibus & reprehenſionibus notandum. Conſcientia vero eſt hominis de actione opinio: unde fieri poteſt, ut de perpetrata aliter judicet, quam de perpetranda. Facile apparet, Autorem neceſſitatem moralem cum abſoluta confundere, conſequenter re ipſa libertatem veram ſtabilire, etſi eam ſibi impugnandam ſumſerit. Re vera autem impugnat chimericam vulgi libertatem in indifferentia ad agendum & non agendum conſiſtentem, quæ nullibi reperitur.

A VINDICATION OF MANKIND, OR FREE-will aſſerted.

hoc eſt,

VINDICATIO GENERIS HUMANI, SEU LIberum arbitrium aſſertum.

Londini, apud S. Popping, 1717, 8.

Plag. $2\frac{1}{2}$.

Autor anonymus ſub forma dialogi argumenta contra libertatem humanam ab Anonymo libri præcedentis Autore allata refellere conatur. Miſſo argumento ab experientia petito, quia alii ſibi contrarium experiri videntur, ad ſecundum reſpondet, mentem determinare ſe ipſam, non autem per naturam rerum determinari. Ad quartum urget, præſcientiam divinam non cauſari certitudinem rerum, ſed ipſam fundari in realitate exiſtentiæ earundem, nec certitudinem eventuum involvere neceſſitatem. Ad argumentum quintum monet, quod idem ſubſiſtat, etiamſi homo ſit agens liberum, quia homo non prorſus liber ab affectibus. Ad ſextum denique negat, virtutes & vitia in iſtiusmodi actionibus conſiſtere, quæ ſua natura voluptatem aut tædium pariunt.

REMARKS UPON A BOOK ENTITUL'D: A Philoſophical Enquiry &c.

hoc eſt,

AN-

Digitized by Google

ANIMADVERSIONES IN LIBRUM, CUI TItulus: Philoſophica diſquiſitio de libertate humana. Autore SAMUELE CLARKIO, D. D. Rectore ad S. Jacobum Weſtmonaſterii.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1717, 8.

Plag. 3.

CL. *Clarkio* agens neceſſarium contradictio in adjecto eſſe videtur: quod enim neceſſario agit, non agere, ſed pati exiſtimat. Agens definit per ens, quod potentiam habet incipiendi motum. Motum vero a neceſſario initium habere poſſe negat, quia ſupponit cauſam efficientem ſuperiorem, cui reſiſtere nequit, quod movetur. Similiter negat, cauſam efficientem actionis eſſe motivum, ſed eam principium ſe ipſum movendi aſſignat. Unde juxta ipſius hypotheſes rationes & perceptiones actionem determinare nequeunt. Libertatis eſſentiam conſiſtere ait in virtute agendi. Abſurdum ipſi videtur, quod motiva mentem, ſicuti corpus in motu conſtitutum quieſcens, impellant, & neceſſitatem moralem, quam pro vocabulo metaphorico habet, a phyſica intrinſece non differre ſtatuit. Reſpondet deinde diſtincte ad ſingula argumenta Autoris Tractatus modo recenſiti. Scilicet 1 negat, per experientiam probari poſſe libertatem. Perinde hic ſeſe rem habere, ac ſi quis per eandem corporum exiſtentiam ſibi probandam ſumat. Utrobique remanere dubium, an non Deus mentem ita formaverit, ut conſtanter decipiatur. 2 In ſecundo argumento Anonymum perperam ſupponere judicat, quod potentia ſe ipſum movendi ſit impoſſibilis, quæ tamen utique poſſibilis, quoniam alias non citra abſurditatem admitti deberet infinita progreſſio effectuum dependentium ſine ulla cauſa. 3 Argumentum tertium in ridicula libertatis definitione fundatum eſſe pronunciat, quaſi vis agendi implicet vim intelligendi prout placuerit. 4 In argumento quarto fallaciam committi in non recto uſu vocis præſcientiæ, quod prolixius oſtenderit in diſcurſu de exiſtentia & attributis Dei. 5 In quinto ſupponi cenſet tanquam abſurdum, quod vis activa ſeu ſe ipſum movendi non habere poſſit reſpectum ad motiva actio-

nis, & indifferentiam virtutis ac inclinationis male pro iiſdem haberi. Ad ultimum nihil reponit, quia numerum tantum, non pondus augere judicat.

THE CONSTRUCTION OF MAPS, AND Globes:

h. e.

DE CONSTRUCTIONE MAPPARUM ET Globorum Tractatus, conſtans duabus Partibus, cum appendice.

Londini, ſumtibus T. Horne & ſociorum, 1717, 8. Plag 18½. & Tabb. æneis 18.

IN *præfatione* hujus tractatus Autor anonymus admirationem ſuam exponit, conceptam ex eo, quod hactenus nulla lingua tractatio omnibus numeris perfecta, quæ naturam & conſtitutionem mapparum, Geographicarum ſcilicet & Hydrographicarum, explicat, conſcripta extet, nec quisquam *Varenii* & epitomatoris ejus *Newtoni* (cujus liber *idea navigantium* audit) defectus ſuppleverit, vel errores emendaverit. Inde motum ſe eſſe, ait, ut peculiari hoc ſcripto gentis ſuæ commodis conſuleret, quo ipſo non minorem, imo majorem gratiam ſe apud eam initurum confidit, quam *Alinghamius*, cujus, licet etiam imperfectum in hoc genere, tractatum avide arripuerit.

Animadverſionem tractatui præmittit, quæ in delineanda regione circa veterem Babylonem exhibet exemplum regularum infra tradendarum, quomodo ſcilicet ex *itinerariis* & *relationibus peregrinantium* mappæ combinari poſſint, & ſi quæ pugnantia a diverſis peregrinatoribus tradita, eclexis inſtitui debeat. Ex qua liquido apparet diſſenſus autorum circa verum ſitum urbis ipſius *Babylonis*, inter quos Noſtro maxime probantur ii, qui ad Euphratem in vicinia urbis, quæ nunc vocatur *Felugia*, eam collocant, argumento petito a pontis vicinia, cujus rudera adhuc ibi viſuntur, licet alii fidem incolarum modernorum ſecuti eam medio loco inter Euphratem & Tigrim quærant. Tangit etiam variantes ſententias de *turre Babelica*: Nec minus quædam

Digitized by Google

dam ex veteri Geographia, *ſepulcrum* nempe *Ezechielis*, *campos Sinearis* olim fertiliſſimos nunc plane deſertos, *Canalem* inter Tigrim & Euphratem duo flumina connectentem, opus *Nitocris* reginæ primum, deinde a *Seleuco Nicanore* repurgatum: itemque celebriora in nova Geographia loca, *Kufam*, *Hellam*, *Bagdadum* ad Tigrim &c. Quorum accuratiorem diſcuſſionem in *Mac Gregorii* deſcriptione imperii Turcarum in Europa & Aſia exiſtentis exhibitum iri ſpem facit, aque *Hallejo* propediem novam Ptolemæi editionem, etiam his rebus lucem allaturam, expectari innuit.

Ipſum tractatum dividit in 3 partes, quarum ultima appendicis titulum præ ſe fert. *Prima* agit de conſtructione & uſu *Mapparum*, quam materiam 18 capitibus perſequitur. Quorum tertio præliminariter *projectionum*, quæ ſecundum *optica & perſpectiva* leges conficiuntur, naturam explicat, ad eum modum quo Varenius uſus eſt. Deinde *conditiones* eſſentiales mapparum trinas eodem modo, quo modo dictus Varenius enumerat. Notat vero, ad ſummum duas ex his conditionibus ſimul in aliqua delineatione mapparum obſervari poſſe. Cap. IV agit de *Stereographica* projectione in planum *Æquatoris* facta. V de projectione *Orthographica* in planum *Æquatoris*, VI de *Stereographica* projectione in planum *Meridiani*, VII de *Orthographica* projectione in *idem* planum. Caput VIII tractat de *Stereographica* projectione *Horizontali*, ſive cujus extrema Horizonte loci in centro conſtituti cinguntur. Suntque modi hi recenſiti omnium confeſſione legitimi & probi, quibus Autor jungit plures alios, mixtos ex probatis & minus probatis. Sic qui Cap. IX exhibetur, quem vocat pariter *Horizontalem*, projectionem abſolvit ſolum ope anguli poſitionis & diſtantiæ locorum ab aliquo loco in medio mappæ utcunque cognitæ. Cap. X docet modum *paradoxum Hubbardi*, quem inventor ejus ad uſus nauticos utilem prædicat. C. XI exponit eum, qui *parallelos* ut *arcus circulares*, *meridianos* ut *curvas* irregulares exhibet: C. XII, qui utitur *meridianis rectilineis* & in eodem puncto concurrentibus, *parallelis* vero *circularibus*: Cap. XIII modum *Sanſonio* & ejus ſequacibus præcipue familiarem, in quo paralleli ſunt *recta* æquali diſtantia

 ſejun-

ſejunctæ, inque ratione *coſinuum latitudinis* decreſcentes, unde *meridiani* exurgunt lineæ curvæ, coſinuum dictæ, nonniſi per infinita puncta exhibendæ. Cap. XIV proponitur modus probus *ſpecialium* mapparum, in quo per *angulos poſitionum* & *diſtantias* præcipue itinerarias chartæ componuntur. C. XV Chartarum *rectilinearium*, quæ diſtantias omnium parallelorum & meridianorum *æquales*, & interſectiones *rectangulares* exhibent: C. XVI *rectilineares*, quarum *meridiani* in polo coëunt, *paralleli* etiam rectilinei æquali diſtantia ſeparantur, recenſet, & omni jure utrumque hunc modum inter parum probatos numerat. Cap. vero XVII quinq; modos exponit deſcribendi chartas *Hydrographicas*, *Mercatoris* vulgo dictas, quarum inventionem *Wrightio* Autor vendicat. Ultimo tandem ſeu XVIII capite peculiarem quandam ſibique propriam rationem *particularium* chartarum conficiendarum commendat, in quo meridianos *rectas* facit ſuperius convergentes, ſed latitudinis circulos plane nova via nec ſatis accurata venatur. Quemadmodum & pleræque regulæ, quas tradit in hac parte pro deſcriptione modorum recenſitorum, nec ſufficientes ubique, nec accuratæ; nec judicia ipſius de uſu vel præſtantia ſingulorum modorum ſatis exaſciata fortaſſe alicui videbuntur.

Parte II oſtendit modos conficiendi *globos* 1 ex *magnete*, qui adeo attractionem telluris, quæ gravitatis juxta eum cauſa eſt, directionemque polorum ejusdem referant: 2 ex *ebore* vel *cupro*: 3 ex *charta*. Quæ poſtrema ſcilicet ratio inſervit pro *globis* vulgo vendi ſolitis, compoſitis ex duodecim vel quatuordecim portionibus, quarum illæ priores circa æquatorem, hæ circa polos applicantur. Circulos *latitudinis* in qualibet harum portionum peculiari, ſed non adeo proba ratione deſcribere docet, *meridianos* quamlibet earum comprehendentes non per arcus circulares, quod utique minus curatum eſſet, ſed per infinita puncta determinat. Eos, qui de *uſu globorum* edoceri volunt, ad Harriſii tractatum de globo cœleſti amandat.

Tertiæ partis, ut diximus, vicem ſupplet appendix, in qua in præſentem *habitum Geographiæ* inquiritur. Cujus Cap. I commendat eam ab *antiquitate*, & *dignitate*, qua apud Principes

ſem-

Digitized by Google

ſemper fuit; utpote quæ ab incunabulis jam ſuis amata ſit *Pharaoni Neconi*, *Dario*, *Alexandro* (cujus duo Geographi *Diagetus* & *Beto* cum Philoſopho *Calliſthene* comites & deſcriptores itinerum ejus memorantur) *Romanis* ipſis, qui omnes diverſis temporibus ad inquirendum ſtatum regionum incognitarum homines & claſſes miſerint; quæque item *Abulfeda* Hamæ & *Ulug Beighi* Mawaralnaharæ Principum, *Haithonique* Armeniæ Regis fratris ſcriptis illuſtrata ſit. Præter hos celebriores Geographos recenſet *Ptolemæum*, *Strabonem*, *Plinium*, *Melam*, ex veteribus, *Mercatorem*, *Ortelium*, *Blavium*, & *Samſonium* e recentioribus; inter quos etiam non poſtremum locum meretur *de l'Iſlius*, ſolus fere noſtro tempore ultra vulgus Geographorum practicorum & Chalcographorum ſapiens.

Quorum poſteriorum *nævos*, quibus divinam hanc ſcientiam deformarunt, capite 2 exagitat. Monſtrans ſcilicet plerumque non ſollicitos eos eſſe de perficiendis amplius, quæ celeberrimi Viri, anteceſſores eorum, obſervaſſent, ſed potius turpiſſima lucelli cupidine ductos eorum ſaltem exſcriptores exiſtere, nec quæ ſuis temporibus a peregrinatoribus reperta & tradita, in uſum ſuum vertere ſolere, erroresque non ſolum veteres usque recoquere, ſed, quod pejus, novos quam plurimos invehere, imprimis cum ex diverſis quoad principia, vel circa initium longitudinum numerandarum non convenientibus mappis novam nullo judicio compilent. Illuſtrat dicta exemplo *Conſtantinopolis*, cujus vera latitudo 41° 6′ abhinc 60 annis a *Greaveſio* inventa, & a *Smitho* ac *Wheelerio* confirmata in plerisque mappis non exhibeatur: itemque urbis *Caramid*, quæ tria hæc nomina ferat *Caramid*, *Amid* & *Diarbekir*, ex quibus tres diverſas urbes vulgus Geographorum fecerit, & e contrario urbem illam *Diarbekir* & *Aſanchiſ* eandem credat, quæ ſint teſtimonio peregrinantium plane diſtinctæ: *Nili* item, cujus ſeptem oſtia usque hodie deſcribantur. Imprimis multorum errorum mappam, quæ *Isbrandi Ideſii* narrationi legationis in Sinam Moſcoviticæ præfixa cernitur, ream agit. Capite vero III eosdem, qui circa hanc praxin verſantur, quomodo *cautius ſe gerere* debeant, inſtruit. Requirens adeo in iis *ſcientiam Geographiæ*, deinde commendans *ſelectum* in mappis, quas imitantur vel exſcribunt, inſtituendum,

& uno eodemque meridiano ſive *initio numerandi longitudines* eos uti vult. Et ſane optandum foret,ut, cum vix ſperandum ſit omnes Geographos unquam in uno aliquo ejusmodi initio conſenſuros, tamen quilibet in margine & titulo cujusvis vel majoris vel minoris chartæ expreſſis verbis notaret,quo meridiano,ut vocant,primo ipſe uſus ſit in ea concinnanda. Ulterius multis argumentis probat, ſumme neceſſariam eſſe *itinerum & viarum* in regionibus præcipue minus notis deſcriptionem, *autoritates* etiam, quas quisque ſecutus ſit,in opere ipſo notari debere, nec contemnendas *delineationes* urbium *graphicas* ad latus mappæ adjunctas judicat. E contrario loca quorum *ſitus incertus* ſit, rectius omitti cenſet; (niſi forte melius factum quis exiſtimet, eorum locorum nuda nomina, ſine nota circelli, quo perfecte cognitorum ſitus vulgo determinatur, in charta deſcribi, ubi eadem locata eſſe aliquibus rationibus ſuadentibus creduntur) ſpemque facit ultimo loco *Tractatus*,qui exhibeat itinerarias vias locorum in Africa, Aſia & America ſitorum, a ſe edendi.

Capite IV eorum, qui *ſcriptis* Geographiam explicarunt, *nævos* examinat, quos ſane Hiſtorica magis quam Geographica ſpectare arguit, nullumque ſelectum in tradendis longitudinibus locorum obſervare, imo ex mappis potius quam aliis obſervationibus & fundamentis eas depromere. Quidque in quovis ex Geographis illis Anglis, *Eachardo, Mordenio, Gordenio, Atlantis Geographici autore, Heylino* & *Mollio* deſiderari poſſit, exponit.

Cap. V quomodo hi defectus *corrigi* debeant oſtendit. Conficiendas pro quavis regione *novas tabulas*, exque iis judicium de viarum & diſtantiarum ratione ferendum, *exemplumque veterum* imitandum, qui non Hiſtorica ſed Geographica nobis dederint, eoque effecerint, ne in hac parte in tenebris plane verſemur, inter quos commendat *Ptolemæum, Geographos Græcos, itinerarium Antonini, Tabulam Peutingerianam, Perſas, Arabes* & imprimis *Geographum Nubienſem. Ordinem* deinde peculiarem tractandi & diſponendi omnes materias præſcribit.

Cap. VI de *peregrinatoribus*, qui regiones & orbem terrarum circumierunt, agit Autor, dolens quorundam *ignorantiam*

vel

Digitized by Google

vel *negligentiam*] vel utramque ſimul in cauſa eſſe, cur Geographicam longe imperfectiorem quam Hiſtoricam de regionibus longinquis notitiam habeamus, imprimis ægre fert, quod *vias itinerarias* plerique tam incurioſe vel plane non deſcribant, quidam *compilationes* ſolum aliorum pro ſuismet peregrinationibus & obſervationibus venditent, ut Hennepinius aliique fecerint. *Catalogum* deinde nectit prolixum omnium *peregrinatorum*, quorum notitiam habuerat, præcipue laudans *veteres*, qui præ recentioribus magis accurati usque deprehendantur. Qua occaſione obſervat, ex relatione *Joannis de Caſtro*, qui circa annum 1540 rubri maris litora perluſtravit, jam dudum conſtare potuiſſe, latitudinem extremi ſinus ejusdem, quem trajeciſſe Iſraelitas credibile ſit, 3 leucas non excedere, longitudine 28 leucarum exiſtente, adeoque dubiis, quæ ſibi aliqui finxerint, occurri.

Cap. VII tandem iisdem peregrinatoribus *regulas* dictat, quas obſervare teneantur, ſi *Geographia* aliquod ex ipſorum laboribus augmentum capere debeat, omiſſis iis, quas alii ad cognoſcendum *ſtatum regionum politicum, naturalem &c.* proprias dederunt. Illæ ſunt, quod notitia *Geographiæ* & *Aſtronomiæ, artisq; pictoriæ* imbuti iter ingredi, regiones *non nimis feſtinanter* percurrere, *viarum & diſtantiæ* locorum deſcriptionem non negligere, & ad hoc commodius efficiendum *horologio portatili* & *pyxide magnetica* inſtructi eſſe debeant. *Latitudines* locorum quantum pote obſervandas, & ſi ferat opportunitas, *longitudines* etiam ope eclipſium circumjovialium; *Geographos* autem, ſi qui ſint ejus loci vel metropoleos alicujus regionis, ſollicite quærendos & conſulendos monet. *Miniſtrique* adeo mercatorum, commerciorum cauſa frequentiſſime in exteras regiones dimiſſi, his ſubſidiis inſtructi ut itinera ingrediantur, optat.

Ultimo capite *Collectiones* ejusmodi itinerariorum recenſens, earum quæ in ipſius cognitionem devenerunt exhibet ſequentes: *Joannis* & *Theodori de Brie* editam 1591 Francof. *Ramuſii* 1588 Venetiis excuſam, *Hakluitii*, *Purchaſii*, *Thevenotii*, *Oglebyi*, Duo volumina itinerariorum 1704 Anglice edita, Navigantium atque itinerantium *Bibliothecam Edenii*, & *Willii* Collectionem

1577

1577 publicatam, Biddulphi itinera edita a *Lavendero* 1609, Collectionem ejuſmodi itinerum Anglicam menſibus ſingulis publicatam &c. Deinde, quid in iis deſiderari poſſit, oſtendit, methodumque commendat, qua in concinnandis novis ejuſmodi Collectionibus uti deceat.

EXPERIENTIA DE PULVERE PYRIO IN Antro Canis, quod Puteolis eſt, accenſo: ex litteris JO. BAPT. LAMBERTI Neapoli datis ad Amicum Regiomontanum C. G.

AD ea quæ de pulvere pyrio ſcripſeram, noſtrorum refutans ſententiam circa locum incendii (*Veſuviani,*) repoſuiſti, a Germano quodam non potuiſſe in Canum Antro explodi ſclopetum. Quod ego non ipſi pulveri tribuo, qui in eo loco non accendatur, ut fere omnibus exteris qui eo acceſſerunt, ſcriptisque ſua itinera conſignarunt, ſine ratione perſuaſum eſt. Etenim tentantibus illis ſclopetum explodere, pulvis non accenditur, quia ignis ſcintillæ a ſilice per chalybem expreſſæ, antequam ad pulverem pertingant, a mephite oppreſſæ extinguuntur, quod pluries notavi, immo admovens pulveri ingentem & fervidam facem perſpexi, aliisq; demonſtravi, illam prius fuiſſe extinctam, quam ad pulverem perveniret. Hæc mihi obſervatio declaravit, pulverem non accendi ob ignis debilitatem, qui mephitis viribus reſiſtere non poterat, quique ſi longe vividior & fortior fuiſſet, pulverem potuiſſet in ipſa mephite inflammare. Hinc excitato igne in ipſo pulvere, hunc non ſolum conflagrare, ſed etiam accendi in ipſa mephite deprehendi. Nam acceptam pulveris portionem cum aqua miſcui & conflatam maſſam deinde Solis calore exſiccandam curavi, ſic compoſitus pulvis non ſtatim totus igne conflagrat, ſed paulatim conſumitur, quare maſſam illam extra mephitim accenſam igne, in mephitim ipſam injeci, eamque vidi non ſine magna animi voluptate in illis ipſis mephitis locis, in quibus prius faces extinctæ fuerant, conflagrare & conſumi. Quo experimento doctior pulverem ipſum pyrium ſine aliqua miſtione in ipſa mephite depoſui, ad quem aliam

aliam maſſam ſuperiori ſimilem extra mephitim accenſam admovi, quæ & ipſa, ut ſolebat, in mephite arſit, & pulverem illum quoque in mephite jacentem accendit. Hoc ego experimentum pluries feci, ne quis ſuſpicioni locus relinqueretur, ſemperque idem fieri deprehendi & mecum alii obſervatores notarunt, nec video, quæ exactior diligentia in ea re adhiberi potuerit.

DISSERTATION SUR LA CAUSE DE LA LUmiere des Phoſphores & de Noctiluques, qui a remporté le prix à l'Academie Royale des belles lettres, ſciences & Arts, de Bordeaux, pour l'annee 1717.

h. e.

DISSERTATIO DE CAUSA LUCIS PHOSPHOrorum & Noctilucarum, quæ in Academia Regia humaniorum literarum, ſcientiarum & artium Burdegalenſi præmium tulit; Autore DORTOUS DE MAYRAN.

Burdegalæ, apud R. Brun, Academiæ typogr. 1717, 8.
Plag. 3½.

PEr lucem, quatenus refertur ad corpus luminoſum, Autor intelligit agitationem vel motum rapidiſſimum partium ejus inſenſibilium; quatenus refertur ad oculum, tremulationem, qua fibræ tunicarum in fundo oculi extenſarum aliquam veſtientes, ipſique cerebro per nervum opticum annexæ, quatiuntur; quatenus denique reſpectus habetur ad perceptionem ipſius, ſenſationem, quæ moti organi occaſione excitatur. Porro ſolutionem caſus ſpecialis circa effectus lucis aggreſſuro, cum neceſſarium viſum ſit, generalem ejus naturam prius inveſtigare; quicquid de hac hypothetici hucusque perhibuere, ad capita duo reducit. Primum eſt Syſtema preſſionis, alterum ſucceſſivæ emanationis corpuſculorum. Poſtquam illius ideam ex mente recentiſſimorum ejus emendatorum formavit, e legibus preſſionis fluidi in ſpatio pleno incluſi ſic totum convellit, ut per ejus œconomiam nec noctes, nec umbras, nec corpora opaca, nec ullas viſorum locorum differentias conſiſtere poſſe oſtendat, quod & ab

aliis factum eſt. At hujus neceſſitatem non tantum comprobare ipſi videntur impoſſibilitas tertii alicujus ſyſtematis, & oſtenſa falſitas primi: verum etiam perfecta cum phænomenis congruentia. Quam antequam ex conceptu Autoris attingamus notari expedit, ex utroque ſyſtemate quædam ab Autore aſſumi, quædam rejici, aliaque, quæ ipſi deeſſe videbantur, ſuppleri. Nam & vortices, inſtar globorum ſubtiliſſimo fluido, quod ſubinde æthereum vocat, penitus repletorum, & Solem in centro cujusvis ex eadem materia infinite agitata compactum, ſupponit. Præterea conatum non tantum materiæ tribuit Solari recedendi a centro, e gyratione circa axem motus circularis oriundum, ſed etiam ſpeciem quandam ebullitionis: quorum tamen motuum effectum conſumi & aboleri putat actione undarum fluidi ambientis, a vicinis vorticibus undique compreſſi, majorique velocitate revolventis, quam eſt velocitas materiæ Solaris. Rejicit autem preſſionem fluidi ætherei, in qua iſtius ſyſtematis defenſores illuminationis principium & cauſam ponere conſueverunt. Quod deerat ſyſtemati preſſionum, id e ſyſtemate fluxus ſucceſſivi corpuſculorum ſic ſupplet. Ebullientem maſſam Solis corpuſcula undique in circuitu jaculari per vorticem ejus, vi *fere infinita*, quæ pervadant ætherem circumfuſum inque lineis rectis ad occurſum corporum ipſi innatantium ferantur, quæque in terra, Planetis, oculisque animantium illos effectus producant, qui luci tribuuntur. Quam ejaculationem imprimis juvare ætheris preſsiones, reciprocasque Solis dilatationes, Autori perſuaſum eſt; adeo, ut non dubitet comparare globum Solis vel cum globo aquam per foramina hinc inde facta digitis comprimentibus ejaculante, vel cum corde alternis Syſtoles & Diaſtoles motibus oſcillante, materiamque quam dilatando admiſerat, contrahendo projiciente. Ceterum nec vacuum, nec atomos, graves & in ſe mutuo agentes, admitti poſſe cenſet, ſi ſyſtematis probabilitati conſulendum. Atque ex his ſequi putat & motum lucis rectilineum, quem plane ſuppoſuit, & ex hoc umbrarum variationes; porro velocitatem quidem inſignem; non tamen inſtantaneum motum, opacitatem corporum, quorum meatus anguſtiores ingredi nequeat, niſi efficaciam ſuam tot repetitis reflexioni-

xionibus minuendo vel penitus perdendo. Quibus tamen durius dictum videri poſſit, corpuſcula inde a Sole per tantum ætheris tractum ſpatio 7 vel 8 minutorum delata non retardari, vel non minui maſſam Solis tanta partium amiſſione per tot annorum myriadas: iis & poſſibilem ætheris ſubtilitatem, & vim jaculatricem Solis *fere infinitam* in reſpectu ad velocitatem globi e tormento projecti, & poſſibilem reſtaurationem maſſæ Solaris, vel etiam ſummam tenuitatem corpusculorum lucis, mature reponendam exiſtimavit. Quam tenuitatem poſſibilem adſtruit e Theorematibus Keillii adductis in Diario Literario menſe Nov. & Dec. anni 1714 p. 415, 416, eodemque modo ex ipſis infert, quo Keillius, decrementum Solaris maſſæ inſenſibile eſſe poſſe: dum interea reſtaurationem vel a luce aliorum luminoſorum, vel a præparatione ætheris in Diaſtole Solem ingredientis facile peti poſſe exiſtimat. Hæc ubi in genere de luce, reſpectu ad luminoſum habito, ediſſeruit, ſuam de corpuſculis illis in ſe ſpectatis ſententiam profert, quæ huc redit. Quum corporis eſſentia in extenſione ſit poſita, omnem corporum differentiam in differentia extenſionis, id eſt, in differentia figurarum, motuum, magnitudinum, ſituum quærendam eſſe: quam quando aſſequi humana induſtria nequit, ſatis eſſe, ut ad ea quæ ex illa prodeunt magis mixta & ſenſibus obvia, attendamus: ejusmodi eſſe chymica principia, atque in his Sulphur: cujus partes, ſi pro principio activo, ſenſu Chymicorum, tam ſubtili habeantur, ut & Analyſin omnem reſpuant & in ſenſus non cadant, niſi heterogeneis diverſo gradu commixtæ, (quæ heterogenea ſulphuris nomine communiter veniunt) optime pro iisdem cum corpuſculis fluidi iſtius lucentis poni poſſe videri. Has partes Sulphurei fluidi ſphæras eſſe, majores materia ſubtili, & circa centra rotari. Quarum omnium rationem ut e phænomenis reddere poſſit, tradit hiſtoriam Phoſphororum & Noctilucarum. Ubi quidem lumina Martio & Aprile ſuperioris anni in variis Europæ partibus viſa eadem eſſe conjicit cum lumine a Dn. Caſſini A. 1683 circa æquinoctium obſervato. Deinde notat ad hiſtoriam phoſphororum, pleraque ejusmodi corpora pinguia & ſulphurea eſſe; quæ lucent & urunt, ſalibus præter Sulphura ſcatere, qualia ipſi

combuſtio videtur requirere; Phoſphoros corporum animalium & vegetabilium fermentatione opus habere, ut luceant; alia corpora lucentia fricanda, ut luceant; porro Phoſphoros artificiales, excepto Mercurio, omnes ignem patiendo, corpora exhibere, varia ratione mutata. Tandem ex his omnibus infert, cauſam immediatam lucis Phoſphororum & Noctilucarum, id omne eſſe, quod Sulphura ipſorum corporum ab heterogeneis particulis liberata in motum ciet & agitat: & id quidem evenire variis caſibus poſſe, imprimis autem fermentatione, agitatione externa, frictione & igne. Quæ vero in Mercurio vacuo incluſo atque concuſſo comparet lux, ſulphuri jam commoto, ſed tam obſcure radianti tribuitur, ut debilis ejus lux facile ab aere ambiente frangi, atque extingui poſſit. Id quod non tantum de aere vulgari verum eſſe Autori videtur, quippe qui e tubis & campanis facile excluditur; ſed etiam de aere quodam diverſo plane, & ab aere vulgari, & a materia ſubtili, cujus imprimis notat ſequentem effectum. Quum Mercurii ſuperficies ſit, quæ concuſſo Barometro lucet, nec luceat hæc niſi Mercurio deſcendente, facile colligi, ineſſe quandam materiam vacuæ tubi parti, alienam & ab aere, a quo quippe vacua illa pars dicitur; & ab æthere, qui ipſum mercurium permeat: mercurium enim aſcendentem per illam tubi partem in illam materiam impingere, eoque impactu Sulphura mercurii lucentia impediri, quo minus egrediendo e carceribus conſuetum effectum edere poſſint: cum contra mercurio deſcendente fieri poſſit, ut aliquo temporis intervallo, licet parvo, ſuperficies ejus a tenuis illius aeris contactu libera ſit, partibus ejus per poros vitri ad implendum ſpatium a mercurio derelictum non tam celeriter intrantibus, ac Mercurius deſcendit. Præterea Sulphuris motum ſuis limitibus includit, quos transgrediendo vel diſſipatio ſequatur partium ejus, vel nimis exigua agitatio. Atque hunc caſum obtinere in illo lapidis Bononienſis phænomeno, in quo poſtquam radiis Solaribus expoſitus fuit, minus fulgere obſervatur, quam ubi mediæ luci. Quæ dum latius explicat, particulas lucis ſphærulis ætheris majores eſſe debere ſimul innuit, ne tunicas videlicet tranſeant, quæ pro primario viſionis organo habentur, quale in Choroide quæri mavult,

quam

quam in Retina, transparente quippe nec ad recipiendos lucis ictus tam apta. Ultimo loco inquiſitio conſpicitur in colores Phoſphori Bononienſis. Obſervatur enim, Lapidem dictum illius ignis colore fulgere, quo fuit calcinatus. Atque hic Autor proprietates lucis heterogeneæ detectas a Newtono late recenſet, ipſarumque cauſam a diverſa velocitate partium lucis, hanc vero a diverſa ipſarum maſſa, repetendam exiſtimat. Quod ut probet, ſic arguit: corpus omne, quod tranſeundo in medium diverſæ denſitatis deflectit, a medii reſiſtentia detorquetur, atque adeo refractio major eſt, quando reſiſtentia eſt major. Eſt autem duorum mediorum differentia reſiſtentiæ, ut corporis velocitas inverſe, quæ proinde variat velocitate variante; atque adeo variarum velocitatum radiis varia refractio erit, ſi varia velocitas, major quidem ſi velocitas minor, & minor, ſi major. Maſſæ vero diverſitatem probat e diverſa velocitate corporum eadem vi impulſorum, quales ipſi ſunt partes lucis. Quibus præmiſſis Lapidem Bononienſem ignis illius globulis impleri ait inter calcinandum, cui exponitur, ut rubeis, violaceis, ſi ignis rubens vel violaceus fuerit, eoque fieri ut pori ejus illam figuram & magnitudinem induant, qualis eſt dictarum partium lucis. Unde porro mirum non eſſe ait, lapidem luci expoſitum alias heterogeneæ lucis partes non admittere, quam quarum figura & magnitudo congruit poris id eſt radios ejusdem coloris, qualis fuerat igni. Quod etiam evenire poſſe putat, ſi ponatur lux diurna Sulphura in lapide abſcondita, & motus in igne accepti determinationem adhuc ſervantia, denuo excitare.

METHODUS SINGULARIS, QUA SOLIS Parallaxis ſive diſtantia a Terra, ope Veneris intra Solem conſpiciendæ, tuto determinari poterit: propoſita coram Regia Societate ab EDM. HALLEJO J. U. D. ejusdem Societatis Secretario. E Tranſact. Angl. A. 1716 N. 348.

PLurima ſunt maxime quidem paradoxa, omnemque fidem apud vulgus ſuperantia, quæ tamen adhibitis Mathematicarum Scientiarum principiis levi negotio enodantur. Ac ſane nullum problema magis arduum ac difficile videbitur, quam eſt

Digitized by Google

Solis a *Terra* diſtantiam vero proximam determinare; quod tamen obtentis accuratis quibusdam obſervationibus, ad electa & prævisa tempora peractis, non multo opere efficietur. Id quod inclytæ huic Societati, quam immortalem fore auguror, in hac diſſertatione ob oculos ponere libet, ut junioribus noſtris Aſtronomis, quibus forſan hæc obſervare ob minorem ætatem obtingere poteſt, viam præmonſtrem, qua immenſam Solis diſtantiam intra quingenteſimam ſui partem rite dimetiri poterint.

Notum autem vobis eſt hanc diſtantiam a diverſis Aſtronomiæ autoribus diverſam fingi, prout cuique ex conjectura probabile viſum eſt: a *Ptolemæo* quidem ejusque aſſeclis, uti & *Copernico* & *Tychone Brahæo*, *Terræ* ſemidiametris mille & ducentis, *Keplero* ter mille quingentis fere. *Ricciolus* diſtantiam *Keplerianam* duplicat, quam tamen *Hevelius* dimidio tantum auget. At vero viſis in *Solis* diſco ope teleſcopii Planetis *Venere* & *Mercurio* mutuato fulgore nudatis, tandem compertum eſt Planetarum diametros viſibiles multo minores eſſe quam eatenus haberentur; *Veneris*que Semidiametrum a *Sole* viſam, non niſi quartam minuti primi partem vel quindecim ſecunda ſubtendere; *Mercurii*que ſemidiametrum, ad mediam ipſius a *Sole* diſtantiam, ſub angulo decem tantum ſecundorum conſpici; atque ſub eodem etiam *Saturni* ſemidiametrum e *Sole* videri. *Jovis* autem Planetarum maximi ſemidiametrum non niſi tertiam minuti primi partem apud *Solem* ſubtendere. Unde, ſervata analogia, nonnullis e modernis Aſtronomis viſum eſt, *Terræ* quoque ſemidiametrum e *Sole* conſpectam, medio loco inter *Jovis* majorem & *Saturni* & *Mercurii* minorem angulum ſubtendere, *Veneris*que æqualem, nempe quindecim ſecundorum: adeoque *Solem* a *Terra* quatuordecim fere millibus ſemidiametrorum *Terræ* diſtare. Iisdem autem Autoribus aliud argumentum paulo ampliavit hanc diſtantiam: quoniam enim *Lunæ* diameter paulo major eſt quarta parte diametri *Terræ*, ſi Parallaxis *Solis* ponatur quindecim minutorum ſecundorum, fieret *Lunæ* corpus corpore *Mercurii* majus, Planeta ſcil. ſecundarius primario major; quod concinnitati Syſtematis mundani contrariari videretur. E contra vero *Venerem* inferiorem & Satellitio deſtitutam,

tutam,

Digitized by Google

tutam, majorem eſſe *Terra* noſtra ſuperiori & tam inſignem comitem nacta, vix concedere videtur eadem concinnitas. Ut itaque medio loco incedamus, ponatur *Terræ* ſemidiameter e *Sole* viſa, ſeu quod idem eſt, *Solis* Parallaxis horizontalis, duodecim ſecundorum cum ſemiſſe: unde *Luna* minor erit *Mercurio* & *Terra Venere* major; ac proveniet *Solis* a *Terra* diſtantia ſedecies mille cum quingentis *Terræ* ſemidiametris proxime. Huic autem diſtantiæ in præſentiarum aſſenſum præbeo, usque dum experimento, quod proponimus, quanta ſit, certius conſtet. Nec moror autoritatem quantumvis gravem eorum, qui *Solem* ultra hos terminos in immenſum evehunt, freti obſervationibus vibrantis Penduli, determinandis his angulorum minutiis, uti videtur, haud ſatis fidis: ſaltem hac methodo tentanti Parallaxis aliquando nulla, aliquando etiam negativa occurret; hoc eſt diſtantia vel infinita fiet, vel infinito major: quod abſurdum. Et, ut verum fatear, minuta ſecunda vel etiam dena ſecunda inſtrumentis quantumvis affabre factis certo diſtinguere vix homini datum eſt; atque adeo minime mirandum, ſi tantorum Artificum multos & ingenioſos conatus hactenus eluſerit rei ipſius maxima ſubtilitas.

Dum autem, ante 40 fere annos, in Inſula *Sanctæ Helenæ*, ſyderum polum Auſtralem ambientium obſervationibus operam darem; contigit mihi *Mercurium* ſub *Solis* diſco tranſeuntem omni adhibita diligentia obſervare: quodque mihi præter ſpem feliciter ſucceſſit, momentum quo *Mercurius* ingrediens *Solis* limbum interius contingere viſus eſt, pariterque momentum quo egrediens limbum Solis ſtrinxit, facto angulo contactus interioris, tubo optimo viginti quatuor pedum accuratiſſime obtinui. Unde pro comperto habui intervallum, quo *Mercurius* totus intra *Solis* diſcum tum temporis apparuit, etiam absque errore unius minuti ſecundi temporis: nam filum luminis Solaris, inter limbum planetæ obſcurum & *Solis* lucidum interceptum, quantumvis tenue in oculos incurrere viſum eſt; & in ictu oculi, denticulus in limbo *Solis* a *Mercurio* ingrediente factus evaneſcere, uti ab egrediente factus quaſi momento incipere. Hoc autem perſpecto ſtatim intellexi, *Solis* Parallaxin ex hu-

jus

jusmodi obſervationibus rite concludi poſſe, ſi modo *Mercurius* *Terris* vicinior majorem haberet parallaxin a *Sole;* etenim hæc parallaxium differentia tantilla eſt, ut ſemper minor ſit ipſa Solari quam quærimus; proinde *Mercurius*, licet frequenter intra *Solem* videndus, huic noſtro negotio vix ſatis aptus habebitur.

Reſtat itaque *Veneris* tranſitus per *Solis* diſcum, cujus parallaxis quadruplo fere major Solari, maxime ſenſibiles efficiet differentias, inter ſpatia temporis quibus *Venus Solem* perambulare videbitur, in diverſis *Terræ* noſtræ regionibuss. Ex his autem differentiis debito modo obſervatis, dico determinari poſſe *Solis* parallaxin etiam intra ſcrupuli ſecundi exiguam partem. Neque alia inſtrumenta poſtulamus præter *Teleſcopia & Horologia* vulgaria ſed bona: & in Obſervatoribus non niſi fides & diligentia, cum modica rerum Aſtronomicarum peritia deſiderantur. Non enim opus eſt, ut latitudo loci ſcrupuloſe inquiratur, nec ut horæ ipſæ reſpectu meridiani accurate determinentur: ſufficit, Horologiis ad cœli revolutiones probe correctis, ſi numerentur tempora a totali ingreſſu *Veneris* infra diſcum *Solis*, ad principium egreſſus ex eodem; cum ſcilicet primum incipiat Globus *Veneris* opacus limbum *Solis* lucidum attingere; quæ quidem momenta, propria experientia novi, ad ipſum ſecundum temporis minutum obſervari poſſe.

Ob leges autem motuum admodum arctas, rariſſime intra *Solis* orbem conſpicitur *Venus*, ac per plus quam centum & viginti annorum decurſum, ne ſemel quidem ibidem videbitur; nempe ab anno 1639 (cum præclaro Juveni *Horroxio* noſtro, eique primo & ſoli a rerum conditu, jucundiſſimum hoc ſpectaculum obtigit,) usque in annum 1761, quo juxta Theorias quas hactenus cœlo conformes experimur, Stella *Veneris* iterum ſubtercurret *Solem Maji* 26 mane; ita ut *Londini* hora fere ſexta matutina in medio diſci Solaris expectanda ſit, nec niſi quatuor minutis centro *Solis* Auſtralior. Duratio autem hujus tranſitus erit octo fere Horarum, nempe a ſecunda usque in decimam fere matutinam. Atque adeo ingreſſus minime *Anglis* conſpicuus erit: cum autem Sol tum temporis occupaturus ſit 16 *Geminorum* gradum, viginti tres ferme gradus in Boream decli-

nans;

Digitized by Google

nans; per totum quaſi Zonam frigidam Septentrionalem inocciduus conſpicietur: ac proinde qui littus *Norwegiæ* incolunt ultra Urbem *Nidroſiam*, quam *Drontem* vocant, usque ad Promontorium ejus *Boreale*, *Venerem Solis* diſcum ſubingredientem obſervare poterunt; ac fortaſſe *Scotis* Borealioribus & Inſulæ *Hetlandiæ*, olim *Thylen* dictæ, incolis in oriente Sole ingreſſus ille conſpici poterit. Quo tempore vero *Venus Solis* centro proxima erit, *Sol* verticalis erit ſupra littora Borealia ſinus *Gangetici*, vel potius regni *Peguani*; ac proinde in Regionibus circumvicinis, cum *Sol* in ingreſſu *Veneris* quatuor fere horis diſtabit ad ortum, & in egreſſu totidem fere ad occaſum, accelerabitur motus apparens *Veneris* intra *Solem* duplo fere parallaxeos horizontalis *Veneris* a *Sole*; quia *Venus* tunc ab ortu in occaſum fertur retrograde, interea dum oculus ad *Terræ* ſuperficiem poſitus in contrarias partes ab occaſu in ortum gyratur.

Poſita autem parallaxi *Solis*, uti diximus, duodecim ſecundorum cum ſemiſſe, erit parallaxis *Veneris* 43um ſecundorum; & ſublata parallaxi *Solis*, reſtabit ſaltem ſemiminutum pro parallaxi Horizontali *Veneris* a *Sole*, ac proinde dodrante ſaltem minuti promovebitur *Veneris* motus a parallaxi illa, interea dum *Solis* diſcum percurrit, in iis ſcilicet Poli altitudinibus quæ Tropico vicinæ ſunt; atque adhuc amplius in vicinia Æquatoris. *Venus* autem tum temporis ſatis accurate quatuor minuta prima ſingulis horis intra *Solem* conficiet; ac propterea dodranti minuti undecim ſaltem temporis minuta prima competunt, quibus duratio *Eclipſeos* hujus *Venereæ* ob parallaxin contrahetur. Atque ex hac contractione ſola liceret de parallaxi quam quærimus tuto pronunciare, ſi modo darentur *Solis* diameter *Venerisque* Latitudo in minimis accuratæ; quas tamen ad computum poſtulare, in re tam ſubtili, haud integrum eſt.

Procuranda eſt igitur alia obſervatio, ſi fieri poſſit, in locis illis ubi medium *Solis* occupat *Venus* in ipſo Medinoctio; nempe ſub Meridiano priori oppoſito, *i. e.* ſex quaſi horis vel 90 gradibus *Londino* occidentaliore, & ubi *Venus* paulo ante occaſum *Solem* ſubintrat, paulo poſt ortum, exit; id quod fiet in dicto Meridiano, ſub altitudine Poli Borei quinquaginta ſex circiter

graduum: hoc eſt, in eo ſinu qui *Hudſoni* dicitur, ad Portum ejus cui nomen *Nelſoni* inditum. In locis enim huic circumvicinis parallaxis *Veneris* durationem tranſitus protrahet, & ſex ſaltem temporis minutis longiorem efficiet; quia dum *Sol* ab occaſu in ortum ſub Polo tendere videtur, ea loca in diſco *Terræ*, motu contrario in occaſum ferri videbuntur, hoc eſt motu cum motu proprio *Veneris* conſpirante; proinde tardius moveri videbitur *Venus* intra *Solem*, ac cum diuturniore mora diſcum ejus pertranſire.

Si itaque in utroque loco hic tranſitus ab Artificibus idoneis contigerit debite obſervari, manifeſtum eſt totis ſeptendecim minutis longiorem futuram eſſe moram in portu *Nelſoni* obſervabilem, quam quæ apud *Indos* orientales expectanda eſt: nec multum refert an ad Fortalitium *Sancti Georgii* vulgo *Maderas* dictum, vel ad *Bencoulam* in litore occiduo Inſulæ *Sumatræ* prope æquatorem capiatur obſervatio, ſi *Anglis* tum temporis hæc ſtudia curæ fuerint. Si vero *Gallis* his rebus invigilare placuerit, non incommode apud *Pondechery* ſe ſiſtet Obſervator in litore *Sinus Gangetici* occidentali, ſub altitudine Poli duodecim fere graduum. *Batavis* autem celeberrimum *Bataviæ* ſuæ Emporium Obſervatorium huic negotio ſatis aptum miniſtrat, ſi modo illis etiam animus fuerit hac in parte cœlorum ſcientiam promovere. Ac ſane vellem diverſis in locis ejusdem Phænomeni obſervationes a pluribus inſtitui, tum ad majorem adſtruendam ex conſenſu fidem, tum ne nubium interventu fruſtraretur ſingularis Spectator, eo ſpectaculo quod neſcio an denuo viſuri ſunt hujus & ſubſequentis ſeculi mortales; & a quo pendet Problematis nobiliſſimi & aliunde inacceſſi ſolutio certa & adæquata. Curioſis igitur ſyderum ſcrutatoribus, quibus, nobis vita functis, hæc obſervanda reſervantur, iterum iterumque commendamus, ut, moniti hujus noſtri memores, obſervationi peragendæ ſtrenue totisque viribus incumbant; iisque fauſta omnia exoptamus & vovemus, præprimis ne nubili cœli importuna obſcuritate exoptatiſſimo ſpectaculo priventur; utque tandem Orbium cœleſtium magnitudines intra arctiores limites coercitæ in eorum gloriam famamque ſempiternam cedant.

Dixi-

Digitized by Google

Diximus autem, hac ratione Solis Parallaxin intra quingenteſimam ſui partem inveſtigari poſſe, id quod nonnullis mirum ſine dubio videbitur. Veruntamen ſi in utroque e locis nuper deſignatis accurata habeatur obſervatio; jam monſtravimus, totis ſeptendecim minutis differre inter ſe durationes *Eclipſeon* harum *Venerearum*, ex Hypotheſi ſcilicet, quod Solis parallaxis fuerit duodecim cum dimidio minutorum ſecundorum. Quod ſi major vel minor reperiatur ex obſervatione hæc differentia, in eadem fere ratione major vel minor erit Solis parallaxis. Cumque 17 minuta prima temporis competant duodecim ſecundis cum dimidio parallaxeos Solaris; pro unoquoque parallaxeos minuto ſecundo, orietur differentia plusquam 80 ſecundorum minutorum temporis; adeoque ſi habeatur differentia hæc intra bina ſecunda vere & comprobata, intra quadrageſimam partem unius ſecundi minuti conſtabit, quanta ſit Solis Parallaxis; ac proinde diſtantia ejus determinabitur intra quingentegeſimam ſui partem, ſaltem ſi parallaxis non minor reperiatur ea quam ſuppoſuimus; quadragies enim duodecim cum dimidio fiunt quingenti.

Hactenus Aſtronomice doctis ſatis ſuperque rem indicaſſe mihi videor, quos etiam monitos velim, me in hoc argumento Latitudinis Planetæ rationem non habuiſſe, tum ad vitandas calculi intricatioris moleſtias, concluſionem etiam minus evidentem reddituras; tum ob motum Nodorum *Veneris* nondum compertum, nec niſi ex hujusmodi corporalibus Planetæ cum *Sole* Conjunctionibus rite determinandum. Non enim concluſum eſt *Venerem* quatuor minuta infra *Solis* centrum tranſituram, niſi ex Hypotheſi quod Planum Orbitæ *Veneris*, in Sphæra ſtellarum fixarum immobile, Nodos ſuos iisdem in locis habiturum ſit, ubi anno 1639 inventi ſunt. Quod ſi tramite Auſtraliori tranſeat anno 1761, liquido patebit Nodos regredi; ſi vero Borealiori, progredi inter Fixas; idque in ratione $5\frac{1}{2}$ *min.* in centum annis *Julianis*, pro unoquoque minuto, quo via *Veneris* tum temporis plus vel minus diſtabit a *Solis* centro quam dictis quatuor minutis. Differentia autem inter durationes harum Eclipſium paulo minor fiet ſeptendecim minutis, ob Lati-

tudinem *Veneris* Auſtralem; major vero futura, ſi, procedentibus Nodis, ad Boream centri *Solem* tranſierit.

In eorum autem gratiam, qui cum obſervandis ſyderibus oblectentur, nondum tamen integram Pallaxium doctrinam hauſerint, libet Schemate ſimulque Calculo paulo accuratiore rem plenius exponere.

Ponamus igitur, anno 1761, *Maii* 25 17h. 55'. *Londini*, *Solem* occupaturum *Gemin.* 15°. 37'. ac proinde ad centrum ejus Eclipticam tendere in Boream angulo 6°. 10'. *Veneris* autem viſibilem intra *Solis* diſcum viam tum temporis deſcendere in Auſtrum, facto angulo cum Ecliptica 8°. 28': proinde via *Veneris* tendet parum in Auſtrum reſpectu æquatoris, interſecans declinationis parallelos angulo 2°. 18'. Ponamus etiam *Venerem* ad dictum tempus *Solis* centro proximam fore, ac ab eodem quatuor minutis diſtare ad Auſtrum; ſingulisque horis etiam quatuor minuta prima intra *Solem* motu retrogrado deſcribere. Erit autem *Solis* Semidiameter 15'. 51". proxime, *Veneris* vero 0' 37"½. Ac ſupponamus, experimenti gratia, differentiam parallaxium Horizontalium *Veneris* & *Solis*, quam quærimus, 0'. 31" eſſe, qualis ex ſuppoſita *Solis* Parallaxi 0'. 12"½ elicitur. Deſcribatur itaque (*Fig.* 1.) centro *C* circellus *AEBD*, cujus ſemidiameter ſit 0'. 31". diſcum Terræ repræſentans, & in eo Ellipſes parallelorum 22 & 56 *grad.* Latitudinis Borealis, modo jam ad conſtruendas Eclipſes Solares ab Aſtronomis uſitato, ut *DabE*, *cde*: ſit autem *BCA* Meridianus in quo *Sol*; ad quem inclinetur recta *FHG* viam *Veneris* deſignans angelo 2°. 18', quæque diſtet a centro *C* 240 partibus qualium *BC* eſt 31; & de *C* cadat recta *CH* ipſi *FG* perpendicularis. Ac poſito planeta in *H* ad 17h. 55', vel 5h. 55' mane, dividatur recta *FHG* in ſpatia Horaria III. IV, IV. V, V. VI, &c. ipſi *CH*, hoc eſt quatuor minutis æqualia. Fiat etiam recta *KL*, æqualis differentiæ apparentium Semidiametrorum *Solis* & *Veneris* ſive 15'. 13"½. Et circulus radio *KL*, centro vero quolibet puncto intra circellum diſci *Terræ* deſcriptus, occurret rectæ *FG* in puncto denotante quota hora *Londini* numerabitur, cum in eo *Terræ* ſuperficiei loco, qui ſumto in diſco puncto ſubjacet, *Ve-*

TAB. VII. Fig. 1.

nus

Digitized by Google

Digitized by Google

nus angulo contactus interioris *Solis* limbum continget. Ac ſi centro *C* radio *KL* deſcriptus circulus occurrat ipſi *FG* in punctis *F* & *G* erunt recte *FH*, *HG* = 14′. 41″, id quod percurrere videbitur Venus tribus horis cum 40 min. Cadet igitur *F* in II^{h}. 15′, *Londini*; *G* vero in IX^{h}. 35′ mane. Unde manifeſtum eſt, quod, ſi Terræ magnitudo, ob immenſam diſtantiam, quaſi in punctum evaneſceret; vel ſi motu diurno deſtituta *Solem* haberet eidem puncto *C* ſemper verticalem, Eclipſeos hujus mora integra per ſeptem horas cum triente duraret. Verum Terra interea motu motui *Veneris* contrario gyrata per 110 *grad.* Longitudinis ſuæ, ac proinde contracta dictæ moræ duratione, puta 12 min. proveniet ea 7^{h}. 8′. proxime, ſive 107 *grad.*

Jam in ipſo Meridiano *Venus Solis* centro proxima erit ad Oſtium orientale fluminis *Gangis*, ubi poli altitudo eſt 22 *grad.* circiter. Locus igitur ille utrinque æqualiter diſtabit a Sole, in momentis introitus & exitus planetæ, nempe 53° ½ *grad.* ut ſunt puncta *a*, *b*, in parallelo majore *D a b E*. Erit autem Diameter *AB* ad diſtantiam *a b* ut quadratum Radii ad contentum ſub Sinubus 53 ½ & 68° *grad.* hoc eſt, ut 1′. 02″ ad 0′. 46″. 13‴; ac calculo rite inſtituto (quem ne Lectori tædio ſit, omittere præſtat) invenio, quod circulus centro *a* & radio *KL* deſcriptus occurrat rectæ *FH*, in puncto *M*, ad II^{h}. 20′. 40″; centro vero *b* deſcriptus occurret ipſi *HG* in *N*, ad IX^{h}. 29′. 22″; horis ſcilicet *Londini* numeratis; proinde tota *Venus* intra *Solem* conſpicietur ad *Gangis* ripas, per 7^{h}. 8′. 42″. Recte igitur poſuimus durationem fore 7^{h}. 8′; cum pars minuti hic nullius ſit momenti.

Aptato autem calculo ad *Portum Nelſoni*, invenio, quod ole jamjam occaſuro, diſcum ejus ſubitura ſit Venus, ſtatim ero ab ortu ejus exitura ab eodem; Loco illo interea per lemiſphærium a Sole averſum de *c* ad *d* translato, mo- motui *Veneris* conſpirante. Mox igitur *Veneris* in- a *Solem* diuturnior fiet ob Parallaxin, puta quatuor minu- ; ut ſit omnino 7^{h}. 24′. ſive 111 *grad.* æquatoris. Cumque titudo Loci ſit 56 *grad.* erit ut Quadratum Radii ad conten- n ſub Sinubus 55½ & 34 *grad.* ita *AB* = 1′, 02″ ad *cd* = 28″. ‴. Ac calculo rite peracto conſtabit, circulum centro *c* radio

Digitized by Google

KL deſcriptum rectæ *FH* occurſurum in *O*, ad II^h. 12′. 45″, centro vero *d* deſcriptum ipſi *HG* in *P*, ad IX^h. 36′. 37″. Quocirca duratio moræ ad *Nelſoni* portum erit 7^h. 23′. 52″; major ſcilicet quam ad oſtia *Gangis* totis 15′. 10″ temporis. Quod ſi *Venus* abſque Latitudine tranſierit, fiet dicta differentia 18′. 40″, augebitur eadem differentia, multo major futura aucta planetæ Latitudine Borea.

Londini autem, ex prædictis Hypotheſibus, conſequitur *Venerem* jam tum infra *Solem* ingreſſam orituram; & ad 9h. 37′ mane, & in egreſſu *Solis* limbum interius contacturam; ac denique non niſi hora 9. 56′. orbem ejus integrum relicturam eſſe.

Iisdem etiam Hypotheſibus conſtat, *Venerem* extremum *Solis* limbum Boreum quaſi centro ſuo ſtringere debere, Anno 1769, *Maii*, 23 11h. 00′ ita ut, ob Parallaxin, in Borealibus *Norwegiæ* partibus, tota intra *Solem* in occiduum apparere poterit; dum in litoribus *Peruviæ* & *Chili*, vix exiguo ſui ſegmento cadentis *Solis* diſco quaſi inequitare videbitur; uti in Inſulis *Moluccis* earumque vicinia, oriente *Sole*. Quod ſi Nodi *Veneris* retrocedere reperiantur (ut ob nuperas quasdam obſervationes ſuſpicio eſt) tum toto corpore intra orbem *Solis* ubique conſpicua, maxima harum Eclipſeωn differentia, argumentum Parallaxeos *Solaris* præbebit adhuc multo luculentius.

Quomodo autem ex obſervatis alicubi apud *Indos* Orientales, anno 1671, ingreſſu & egreſſu *Veneris*, & cum exitu ejus apud nos obſervabili collatis, eadem Parallaxis derivari poterit; aptando ſcilicet angulos Trianguli ſpecie dati in trium Circulorum æqualium circumferentias, alia occaſione docebitur.

Die Haupt-Tugenden eines löbl. Landes-Herren auf eine verborgene Weiſe ordentlich und ſinnreich vorgeſtellet, etc.

i. G.

i. e.

PRIMARIÆ VIRTUTES BONI PRINCIPIS ſymbolice repræſentatæ in gemma antiqua numophylacii Regii Berolinenſis, obſervatæ nunc primum & Sereniſſimo Boruſſorum Regi FRIDERICO WILHELMO ſubmiſſa devotione expoſitæ a JO. CAROLO SCHOTTO.

Berolini, ſumtibus Jo. Mich. Rüdigeri, 1717, 4.

Plag. $5\frac{1}{2}$.

VAletudinem Clariſſimi Autoris magno damno erudito orbi fuiſſe ſenſimus. In quo enim animus collapſo pæne corpore ſic vivit, ut ad hæc edenda multaque alia elaboranda ſufficeret, in eo facile exiſtimare poſſumus, quam ſe illa virtus integra & incolumi valetudine exſeruiſſet. Gratulamur tamen ei pariter & nobis ob aliquam ſpem valetudinis obtinendæ multo quam dudum majorem atque iſtud quod edidit nuper opuſculum, veluti pignus ceterorum quæ adfecta & parata habet, accipimus. In numophylacio Auguſtiſſimi Boruſſorum Regis inſigni artificio ſymbolum in Carniola ſcite cælatum exſtabat, quod nec notum ante id tempus Antiquariis, nec viſum multis & ipſi Begero neglectum in lucem protulit Cl. Schottus. Viderat eam gemmam, quam etiam hic exſtare voluimus, ambitioſa obſcuritate crucem figere ſibi, quod de ea cogitaret quidquam eorum, quæ communi Antiquariorum opinione de ea dici poſſent. Socratis nomen aliquando, ut iſti fere ſolent, ad hoc Symbolum applicuit, quod denique non eſt viſum huc multo magis pertinere quam Jovis Ammonis aut Panis vultum, ſi quis Myſta eum ſe hic conſpexiſſe dicat. Id ſentit igitur nunc, Symboli hujus Autorem, ut fuerunt Romani Græcique veteres mira in componendis iſtiusmodi myſteriis aſtutia, uno artificio pacis bellique artes conjunxiſſe. Caput ſenile, quicquid etiam a Socrate habere videatur, ad ſenilem maturamque prudentiam transfert. Divinitatem autem ſapientium animarum radiis, qui ſe ex iſto veluti exſerunt, ſignificari putat. Nam radios Divis conceſſos fuiſſe, & aliquid divinitatis ſanctitatisque habere, ex duobus numis Regii numophylacii, a nobis hic repræſentatis, oſtendit, in quorum altero Veſpaſianus radiatam coro- TAB. VII. Fig. 2. Fig. 3.

coronam gerit, cujus CONSECRATIO eodem numo commemoratur, in altero autem, qui Aureliani eſt, Solis effigies, radiis id genus inſignitur, ad quem Solem etiam inſcriptionem RESTITUTOR ORBIS primus transfert ex ſuperſtitione Aureliani, a Vopiſco notata, ei veluti Deo ſuo tributam. Equinum caput ad belli tumultus, laureamque ad victoriam ſpectare facile erat cognoſcere. De caduceo, qui ad pacem refertur ex Macrobio & Hygino conſtat, ſed quod angues criſtati non ſunt, id ad pacem maxime pertinere monet, deque ea re & de criſtis quæ galeas tegunt, ſe ex antiquitate alio tempore & loco dicturum eſſe ſpem facit. Arietem ad affluentiam pecudis aut ad mercaturam ſignificandam adhiberi probat. Nam de ariſta, quæ ex Cereris myſteriis maxime nota, agri fertilitatem ſignat, nihil opus eſt dubitare. Mercaturam autem ita transfert ad arietem, ut cum Mercurio mercatorum ob lanæ beneficia ab eo accepta Deo ſacrum fuiſſe ex Pauſania & gemma antiqua oſtendit, eorum errores redarguat, qui ſe in ejusmodi monumentis caprum videre autumarunt. Galli pedes in quos commentum deſinit, ita ut equinum caput, victoriam tum vigilantiam ex veterum ſententia ſignificare, poſtremo oſtendit. Cetera quæ paſſim non notata aliis animadvertit, malumus apud ipſum Autorem legi. Eſt quidem conjecturale hoc regnum non liberum ſolum, ut cuique liceat ſentire aliter, ſi quid veriſimilius in mentem venit, ſed etiam turbidum pæne & ſeditioſum, ut multi ſibi non placeant, ſi cum cujusquam inventis ſua cogitatio conformari debeat. Arbitramur tamen, interpretationem eam tam erudite & ingenioſe tam etiam veriſimiliter excogitatam confirmatamq; ſuis autoritatibus eſſe, ut ne huic quidem generi eruditorum diſplicere debeat; alterum quidem qua eſt ſumma modeſtia & humanitate Cl. Autor, non tantum a ſe diſſentire patietur, ſed & meliora certioraque allaturum, facile, quod ſingulare ejus Viri ingenium eſt, ſuo ſuffragio & ſententia adjuturus eſt. Cum denique nobis conſtet & de ea re etiam bibliopola moneat, Virum eruditiſſimum tum alia editioni paratum habere, tum diſſertationes hujus generis plures evulgaturum, in primis ob eam ſpem gaudemus, optamusque, ut diu fructu tam ſublimis & eruditi ingenii perfruamur.

TAB. VII. Fig. 4.

M. T.

M. T. CICERONIS DE OFFICIIS LIBRI TRES, Cato major, Lælius, Paradoxa, Somnium Scipionis. Recenſuit & notas adjecit TH. TOOLY.

Oxoniæ, ex theatro Sheldoniano, 1717, 8.

Alphab. 1.

QUamvis Ciceronis libros, quos de officiis conſcripſit, ex Anglis *Thomas Cockmann* ſingulari fide ad codices ſcriptos re[illegible]cenſuerit, uti patet ex Actis A. 1696 M. Sept. p. 423, attamen & hæc editio, quam doctiſſimo *Thomæ Tooly* debemus, ſuos habebit fautores. Namque Editor noſter primum adjecit libros de ſe[illegible]ctute, amicitia, paradoxa, & ſomnium Scipionis, quorum apud *Cockmannum* nulla datur copia: deinde plane aliam quoque ingreſſus eſt viam, quum ex Manutio, Mureto, Lambino, Wolfio, Guilielmo, Rachelio, Grævio, Gronovio, & aliis ejusmodi collegit animadverſiones, quæ obſcurioribus locis adferunt lucem. Verum *Cockmann* id tantum egit, ut copiam variantium ſcripturarum ex libris manuſcriptis exhiberet, quarum Editor noſter nullam habuit rationem. Quibus de cauſis *Cockmanni* labor imprimis Criticis inſervire poteſt, ea autem, quæ *Tooly* præſtitit, pertinent ad Grammaticos, & ejusmodi ingenia, quæ intelligendis antiquis ſcriptoribus adhuc addicta ſunt. Extremo acceſſit index rerum & verborum ſatis copioſus. Præfationem nullam præmiſit Editor.

HENR. BENED. STARKII באורי הכקרא *SIVE NOTÆ Selectæ, Criticæ, Philologicæ, Exegeticæ, in loca dubia ac difficiliora Jobi, Pſalmorum, Proverbiorum, Eccleſiaſtæ & Cantici, ex conſilio fontium imprimis interpunctionis Authenticæ.*

Lipſiæ, ſumtibus Jo. Frid. Braunii, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 4.

EDidit Cl. Autor A. 1714 באורי המקרא ſive Notas ſelectas, Criticas, Philologicas, Exegeticas, in loca dubia ac difficiliora Pentateuchi, Joſuæ, Judicum, Samuelis, Regum, Chronicorum, Eſræ & Nehemiæ: de quo libro eo ipſo Anno M. Martio p. 119 mentionem fecimus, ſpeciminibus nonnullis in medium adductis. Nunc opus ſuum continuavit, notasque pari diligentia atque eruditione elaboratas, in loca difficiliora Jobi, Pſalmorum,

cupiditates honeſte reſtinguere poſſit, & mulieris adulteræ, quæ pari modo furtivos juvenum ut conſequatur amores, multas ærumnas ſubit, quamvis amorem apud maritum honeſtius poſſet explere.

Richtige Lebens-Vorurtheile der Welt-Kinder.

h. e.

SECULI MODERNI PRÆJUDICIA VITAM CONcernentia; Autore M. CAROLO GODOFREDO ENGELSCHALL, Concionatore Aulico & Regio Elect. Saxonico.

Lipſiæ, apud Auguſtum Martini, 1717, 8.

Alph. 2 pl. 18.

AUtor Pl. Rev. anno ſuperiori illas confutans præjudicatas opiniones, quas corruptum ſeculum circa credenda fovere ſolet, quemadmodum dictum eſt in Actis A. 1719 M. Jun. p. 259, in ſe receperat illas quoque diſcutere, quæ agenda ſpectant; id quod altera hacce parte perficere annifus eſt. Probe enim intelligens, quamplurimas noſtri ævi hominibus inſidere imisque animis infixas hærere perſuaſiones, quibus ab ſinceræ pietatis ſtudio abducantur, id dedit operam, ut eorum mentibus illas eximeret, latiusque indies ſe diffundenti morum peſti medelam afferret. Hoc animo Cap. I eorum aggreſſus eſt præconceptam opinionem, qui pœnitentiam ad extremum usque vitæ diem ſine periculo ſalutis differri poſſe, falſo ſibi perſuadent, oſtendens ſublata omni procraſtinatione pœnitentiam eſſe agendam. Cap. II illos confutat, qui magnitudine divinæ miſericordiæ ad turpiſſima flagitia committenda abutuntur. Cap. III ad illos ſe convertit, qui pietatis ſtudium accuſant, quod meram triſtitiam moleſtiſſimamque melancholiam procreet, demonſtrans ejusmodi triſtitiam vel maxime eſſe neceſſariam & utilem, vel falſo illi attribui. Cap IV illos probe confellit, qui frequentibus ſanctorum Virorum lapſibus & peccatis ſuam palliare malitiam conſueverunt. C. V hoſtes publicorum cœtuum & frequentationis templorum proſternit, docens veræ pietatis indolem talia a quovis Chriſtiano exercitia exigere. Cap. VI convertit ſe ad illos, qui ſanctimoniæ nunquam dum vivimus ſuperanda imperfectione ſuam tuentur impietatem, exponens, quo altiori in loco perfectionem poſitam intelligimus, eo ardentiori ſtudio ad illam eſſe contendendum. C. VII im-

immortalitatem animi idoneis argumentorum momentis firmat adverſus eos, qui eam in dubium revocant, atque ita pro lubidine ſua ſceleſtisſimam vitam agunt. Cap. VIII nullum impiæ vitæ præſidium in eo poſitum eſſe monſtrat, quod fortaſſis ipſe Verbi divini Miniſter quam longiſſime a vitæ ſanctimonia abſit; quum & corrupti moris Sacerdos, uti evidenter probat, ſalutariter munus ſuum gerere queat. Cap. IX docet, æternæ ſalutis conſecutionem haud ita eſſe facilem, prout plerique exiſtimant. Cap. X evincit, falſiſſimam eſſe concluſionem: quia ſancta vita cœleſtis beatitudinis participes haud reddimur ideo illi plane non eſſe ſtudendum. Cap. XI cum illis diſputat, qui in omnibus rebus conſcientiam haud eſſe reſpiciendam contendunt. Cap. XII divinam Scripturæ inſpirationem vindicat ab illorum inſultibus, qui eam deſtructum eunt, ut eo liberiorem peccandi licentiam nanciſcantur. Cap. XIII de correptionis fraternæ neceſſitate diſſerit contra eos, qui illam ſublatam cupiunt. Cap. XIV & XV, Chriſtianorum Sacramentorum, i.e. ſacri Baptiſmi & Sacræ Cœnæ uſum flocci haud eſſe faciendum, probat. Cap. XVI contemtores funebrium Concionum caſtigat. Cap. XVII rejicit peſtilentiſſimum illud principium: homines hominum moribus & ſeculi genio ſeſe accommodare par eſſe. Cap. XVIII reſurrectionem Jeſu capitis & futuram hominum reſurrectionem atque extremum judicium variis rationibus fulcit, ne impunitatis ſpe male feriati homines peccare pergant. Cap. XIX oſtendit, ſine ablatorum reſtitutione pœnitentiam non agi ſed fingi. Cap. XX inquirit in eorum præjudicium, qui in religionis negotio majorem cœtum ſequendum eſſe dictitant. Capite tandem XXI illorum cavillationes perſtringit, qui emendationem Religionis D. Lutheri ſtudio factam pro inſigni Numinis beneficio minus reputandam eſſe cenſent. In ſingulis hiſce capitibus eam Autor ingreſſus eſt viam, ut initio corrupti ſeculi ſententiam, indicatis, ubi e re fuit viſum, ejusdem fontibus, in medium propoſuerit; argumentorum pondera, quibus eadem deſtruatur, admetitus ſit; ea tandem robora, quibus inniti præcipue videatur, dejecerit atq; everterit. Ipſe Autor in præfamine fatetur, accuratioris ordinis rationem in collocandis hiſce præjudiciis a ſe ſervatum non fuiſſe, quan-

Digitized by Google

doquidem ſingula, ut in manus venerint, typis imprimenda dederit. Ceterum ubique fontes, ex quibus vel argumenta, vel illuſtriores ſententias repetierit, ingenue indicat, permultaque pasſim venerandorum Eccleſiæ Patrum dicta adducit. Qui perverſitatem hodierni ſeculi intimius paululum perſpexerit, negare nullo modo poterit, ejusmodi conatum valde eſſe laudabilem maximeque neceſſarium, ac fructum aliquem haud obſcure polliceri.

BIBLIOTHECA CURIOSA DEDUCTIONUM, worinn eine zuverläßige Nachricht vieler merckwürdiger Schrifften vorhanden, ꝛc.

h. e.

BIBLIOTHECA CURIOSA DEDUCTIONUM, IN QUA accurata notitia ſcriptorum notatu dignorum communicatur, quæ tam ab Imperatoria Majeſtate, quam Electoribus & Statibus Imperii, Nobilibus immediatis, Regibus, Principibus & Rebus publicis extraneis ob diverſa jura, prætenſiones, præcedentiarumque lites &c. publicata fuerunt: collecta a JOHANNE CHRISTIANO LUNIGIO.

Lipſiæ, apud hæredes Lanckiſiorum 1717, 8.

Alph. 2 plag. 14.

PErgit Vir celeberrimus rei literariæ indefeſſa diligentia prodeſſe, & prolixioris literarii commercii, quo pene in omnia Germaniæ loca penetravit, fructus in ſinum orbis literati effundere. Novum hoc opus diuque deſideratum in publicum produxit, cujus utilitatem omnes periti rerum harum æſtimatores agnoſcent. In illo enim aliquot millia ſcriptorum nominantur, quæ paucis forte viſa, plurimis ne quidem cognita fuerunt. Habent enim ſcripta hujus generis ea fata, ut rarisſime in multorum manus veniant eoque cito hominum memoria excidant. Multum tamen eorum prodeſſe ſolet notitia iis, qui jura principum, horumque jurium argumenta accuratius introſpicere volunt: repræſentant communiter litigantium rationes, facti ſpeciem, fundamenta juris, quæ omnia vix aliunde cognoſci poſſunt. Et hi certe quorum intereſt, ubi ſolos titulos cognoverint, viam forte invenient ipſa ſcripta conſequendi. Multum quoque evolventium commoditati inſervire viſus eſt Autor diligentiſſimus, quod

Digitized by Google

quod alphabeticum ordinem obſervat, ita ut ſub quovis nomine familiæ, regionis ac ſtatus inveniri queant tituli ſcriptorum in cauſis publicis litigioſis confectorum. Ceterum Viri de re literaria meritiſſimi ſcrinia nondum ita penitus exhauſta aut expilata ſunt, ut Germania noſtra nihil ab ejus diligentia porro ſperare debeat. Notisſima ſunt opera ejus diplomatica, quæ jam in majora volumina excreverunt; ſed ſervat adhuc ſpicilegium ita quidem largum ut parum ab ipſa meſſe differat, quod etiam in publicam utilitatem quam primum profundet, cum parata omnia ſint prelum ſubire & in publicum ſub ſequenti titulo prodire: Spicilegium ſeculare des teutſchen Reichs-Arhivs &c. h. e. *Spicilegium ſeculare Archivi Imperii Germanici, in quo multa notatu digna fœdera, pacificationes, pacta hæreditaria, confraternitates, receſſus, conventiones, tractatus, teſtamenta, fideicommiſſa, pacta familiæ, literæ inveſtiturarum reverſales, privilegia Principum, Comitum, Dominorum, aliaque diplomata continentur, quæ tam ad partem generalem dicti Archivi ejusque continuationem, quam ad partem ſpecialem ejusq; continuationem ſpectant, & Imperatoriam Majeſtatem, Electores & Status S.R.Imperii concernunt: accedit ampliſſimus Index in integrum opus, ejus contitinuationem & ſpicilegia.* Sed ne hæc quidem ſufficiunt: nam & proxime prelo ſubjiciet elegantisſimam collectionem ceremoniarum quæ in aulis Principum obſervari conſueverunt, vernaculo pariter ſermone compoſitam, cujus titulus Latinus hic fere eſt: Theatrum *hiſtorico-politicum Ceremoniale omnium ceremoniarum, quæ in electionibus Pontificum, Imperatorum ac Regum, eorumque coronationibus, aliisque actibus homagiorum, inveſtiturarum, deputationum, pacificationum, in publicis nuptiarum feſtivitatibus, & baptismatum, ſepulturarum, introductionum, ingreſſuum publicorum, ſalutationum & reſalutationum, collationum tam ſecularium quam eccleſiaſticorum ordinum, Torneamentorum aliisque actibus ſolénnioribus obſervatæ fuerunt. Exhibetur quoque Ceremoniale Cancellariarum, quo Imperatores, Reges, Electores, Principes, Comites ac Domini, liberæ Reſpublicæ, imperii, ſtatus bellici aliaq; ſecularia & eccleſiaſtica collegia utuntur, & tandem adduntur modi, quibus nobiles ac ignobiles utriusque ſexus ſe invicem litteris compellare ſueverunt, adjectis elenchis ac indicibus.*

CHRI-

Digitized by Google

CHRISTIANI FALSTERI SUPPLEMENTUM LINguæ Latinæ ſeu obſervationes ad Lexicon Fabro-Cellarianum (edit. noviſſ. Lipſ. A. MDCCX) cujus mille aliquot lacunæ ex Autoribus aureæ, argenteæ, & æneæ ætatis ſupplentur, adjectis paſſim Notis Criticis, & Philologicis, nec non Indice quadruplici, cum præfatione SEVERINI LINTRUPII P. P. Hafnienſis.

Flensburgi, ſumtib. Balthaſ. Otton. Boſſeckii, 1717, 8.
Alph. 1 pl. 1.

NOn inutilem elegantiori literaturæ operam navant, qui de incorruptæ Latinitatis nitore ſoliciti, ſcriptores, quos vetus Latium tulit, diligenter evolvunt, voces, quibus uſi ſunt, excutiunt, & qua quælibet earum ætate in civitatem, ut ſic loquamur, recepta ſit, accurate commonſtrant. Qui labor etiamſi in Lexicis, quæ vocum naturam exponunt, conficiendis potiſſimum verſatur, difficilis tamen eſt, nec inglorius propterea dici meretur, ſiquidem cum maximo Juventutis ſcholaſticæ uſu conjunctus eſt, & laudabili clarorum virorum exemplo ſe defendit. Iſte quem Cl. Falſterus Ripenſium in Cimbris Con-Rector edidit, libellus in eorum numero, qui Latinam linguam ſartam tectamque cupiunt, merito cenſetur, dum in Lexico Fabro-Cellariano, quod A. 1710 heic apud nos prodiit, mille aliquot lacunas, ut vocat, ex autoribus aureæ, argenteæ, & æneæ ætatis ſupplet, & complures voces Latio reſtituit, quæ recentioribus quibusdam Criticis peregrinitatis ſuſpectæ, & propterea communi eorum ſuffragio proſcriptæ fuerunt. Nonnunquam etiam variæ Philologorum obſervationes adjiciuntur, quæ Cl. Stubelio, qui de hoc Fabri Lexico præclare meritus eſt, & novam multisque acceſſionibus auctam editionem hoc ipſo anno in lucem emiſit, uſui forte eſſe potuiſſent, niſi aliquanto ſerius, & cum ultra umbilicum, & fere ad calcem perductum eſſet Fabri Lexicon, hic Falſteri liber in has oras fuiſſet perlatus. Ex quo ut quædam ſpeciminis loco adferamus, inſtituti ratio non patitur, hincque etiam eruditam præfationem, qua Celeber. Lintrupius hunc librum ornavit, ſicco pede tranſimus, quamvis non pauca, quæ ad Lexicorum Hiſtoriam faciunt, & Gentium Borealium in literas merita exponunt, in eadem deprehendantur.

)(o)(

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXVII.

ACCESSIONES HISTORIÆ ANHALTINÆ, ſive de variis Principatum Anhaltinum concernentibus materiis ac documentis, una cum Continuatione Hiſtoriæ Anhaltinæ ab A. 1709 ad A. 1716; Autore JO. CHRISTOPHORO BECMANNO D.

Serveſtæ, apud Gottfr. Zimmermann, 1716, fol. Alph. 9 pl. 15 Tabb. æn. maj. 5.

ANhaltinæ Gentis Hiſtoriam, quam Cl. Becmannus paucos abhinc annos magno ſtudio adornavit, Acta noſtra A. 1711 p. 335 & iterum Tom. VI Supplement. Sect. 12 p. 538 rite expoſuerunt. Illæ vero, quas jam recenſere inſtituimus, Acceſſiones ſimiliter ad eandem Hiſtoriam Anhaltinam pertinent, ejusque Tomum tertium conſtituunt, in quo ſuperius commemorata vel ex antiquioribus monimentis, ad quæ Cl. Autor ante provocaverat, luculentius illuſtrantur, vel novis rerum narrationibus ad hæc noſtra usque tempora deducuntur. Ad primam autem acceſſionum claſſem referri debet *Henrici Baſſe monachi Ballenſtedenſis Panegyricus Genealogiarum Principum Anhaltinorum*, qui anno 1519 ab Autore ſuo primum in lucem editus eſt, & Gentis Anhaltinæ natales per octingentos annos evolvit. Eum Cl. Becmannus variis ſubinde notis locupletavit, & ubi a veritate interdum longius abire ſolet, ingenue caſtigavit. Multa enim, quæ in eo traduntur, neque cum aliis Hiſtoricis, neque inter ſe ſatis conſpirant, immo in re genealogica ſuorum temporum, quam accuratius tamen noſſe debebat, a recto tramite nonnunquam inſigniter deflectit. Neque tamen omnia, quæ hic reperiuntur, ejusdem ſunt generis, ſiqui-

ſiquidem haut pauca quoque occurrunt, quæ neque indigna ſunt ingenio boni Hiſtorici, neque forte ab aliis ſcriptoribus niſi parce admodum, & leviter expoſita fuerunt. Sic generoſioris prorſus animi indicium eſt, quod Henricus noſter affinitatem Illuſtriſſimæ Urſinorum in Italia familiæ cum Sereniſſima domo Anhaltina non pertinacius adſerit, ſed in medio quaſi relinquit, *quoniam*, ut ait, *nulla ea de re conſcriptio apud nos invenitur.* Simili ratione opinioni de ſeptem urbibus Germaniæ noſtræ Borealis a totidem planetis nominatis, quam multi adhuc retinent, & acrius defendunt, non multum tribuere videtur. Transactionem vero domus Anhaltinæ cum familia Brandenburgica, ſolemnia funebria Henrici I, vitam Adolphi, Principum Anhaltinorum, Wilhelmi Principis Anhaltini & ordinis S. Franciſci, imprimis autem Scholaſticæ Principis Anhaltinæ & Abbatiſſæ Gernrodenſis ſtudioſe, & diligenter deſcribit, quam poſtremam Scholaſticæ ſcilicet vitam tanti æſtimavit Henricus Meibomius, ut integram notis ſuis ad Popperodii annales intexeret. His ſuccedunt ipſi *Andreæ Popperodii annales Gernrodenſes*, quos jam nominatus Meibomius a Jo. Henrico Eggelingio acceptos Tomo ſecundo ſcriptorum Germanicorum inſeruerat, ſuisque notis illuſtratos ante viginti, & quod excurrit, annos in publicum primum juſſerat prodire. In ea tamen re propter nominis ſtudiorumque ſimilitudinem Vir celebris deceptus eſt, quod Hopperodii nomen his annalibus præponeret, in quam ſententiam ſine dubio Andreas Hopperodius eum induxerat, qui Popperodii σύγχρονος Heckſtedii in Comitatu Mansfeldenſi ſacerdotis munere functus eſt, & varias Genealogias Perſonarum illuſtrium titulo: Eines Stammbuchs conſcripſit. Illud autem prærogativæ Popperodii annales a Becmanno editi acceperunt, quod hic ſecus ac in Meibomiana editione factum eſt, diplomata integra exhibeantur, & a compluribus vitiis, quibus ſubinde adſperſa fuere, denuo liberentur. Præterea quoque Cl. Becmannus alius adhuc codicis manu exarati, qui in tabulario Deſſavienſi adſervatur, meminit, cujus titulus: *Hiſtoria Eccleſiæ Gernrodenſis: Illuſtriſſimi Principis & Domini Geronis primi Marchionis in Germania, Ducis Saxoniæ, & Luſatiæ Principis &c. res geſtæ,*

ac

ac Abbatiæ Gernrodenſis fundatio deſcripta per Andream Poppe-rod. A. N. C. 1560. Qua ſane ratione hoc MStum integro decennio antiquius eſt ipſis Annalibus, quod etiam, ut ex luculento ſpecimine, quod Becmannus ſuppeditat, oppido manifeſtum eſt, in rerum quidem ſumma cum annalibus convenit, verbis tamen, & proponendi modo ab ipſis multum differt. Hincque eum codicem operis Hiſtorici σκιαγραφίαν, ex qua tandem annales compoſiti fuerunt, complecti, probabile admodum eſt, quoniam ſimilia fata etiam Brotuffii Chronico accidiſſe novimus, cujus exemplum MStum in archivo, quod vocant, Deſſavienſi, & Bibliotheca Reimmanni mirifice a Chronico diſcrepat, quod literis excuſum eſt, & in omnium manibus adhuc verſatur. Iſtis *varia quæ ad Principes Anhaltinos ſuperiorum temporum ſpectant*, ſubjiciuntur. Comprehenditur autem eo nomine *monimentum aliquod Maximiliani I Imperatoris, in quo res geſtæ Rudolphi Principis Anhaltini Oeniponte in templo Franciſcanorum depicta conſpiciuntur*; *Jo. Tuberini* Panegyricus Adolpho Principi Anhaltino & Epiſcopo Martisburgenſi dictus; *Martini Lutheri* ad Wolfgangum, Georgium, Joachimum, Principes Anhaltinos, epiſtolæ; *variæ Melanchthonis epiſtolæ* ad Johannem, Georgium, Joachimum, Principes Anhaltinos, acceſſione XLII nunc primum editarum auctæ. *Jac. Segurii* Oratoris ſeu legati Henrici IV Regis Navarræ ac poſt Galliæ literæ ad Joachimum Erneſtum Principem Anhaltinum, in quarum una criminationem Henrico Regi objectam diluit, quod is efflagitandi auxilii cauſa legatos ad Turcas miſerit, falſiſſimum hoc eſſe, dicit, quod & ipſe facillime teſtari poſſet, eo tantum id conſilio a Pontificiis fuiſſe excogitatum, ut Sereniſſimum Navarræ Regem ſuſpectum omnibus Principibus Evangelicis redderent. Succedit ejusdem *Segurii Inſtructio Doctori Grays, qui ad Anhaltinos miſſus erat, data*, ad Joachimum Principem, una cum Caſparis Peuceri Epiſtolis ad Joh. Georgium, & præcipue Chriſtianum Principes Anhaltinos exaratis. Elegantiſſima vero eſt *itineris*, quod Princeps Ludovicus cum fratre Erneſto A. 1596 per Germaniam, Belgium, Galliam, Italiam, & Angliam ſuſcepit, *deſcriptio*, quam ipſe Princeps Ludovicus mille aliquot verſibus Germani-

cis nitide & eleganter concinnavit, & inſtar monimenti pio ac erudito Principe digni poſteris reliquit. Quemadmodum & ſimili eruditionis laude ſe tuetur *Oratio Latina*, quam Wilhelmus Ludovicus Princeps Anhaltinus in Gymnaſio Serveſtano, cum novus in eo Rector introduceretur, *de Cura & Cuſtodia ſcholarum* habuit. Eam *duæ aliæ Orationes* excipiunt, quarum alteram Abrahamus Vaterus, Medicus Wittebergenſis, in obitum Emanuelis Lebrechti, alteram Jo. Dan. Cramerus, Doctor & Profeſſor in illuſtri Gymnaſio Serveſtano, in mortem Wilhelmi Principis Anhaltini publice dixit. Ad alteram acceſſionum claſſem præter *tabulas genealogicas*, quibus illuſtriſſima Principum Anhaltinorum proſapia a prima ſua origine ad hanc noſtram usque ætatem pertexitur, & *Diarium Anhaltinorum*, quo quid ſingulis diebus in gente Anhaltina memoria dignum accidit, breviter exponitur, inprimis quoque *Continuatio Hiſtoriæ* pertinet, quæ ab A. 1709 cœpta ad annum usque 1716 producitur. Præcipue vero in ea illuſtriſſimi Principis Leopoldi, qui hodie adhuc fortitudinis laude & rerum bellicarum peritia egregie floret, res geſtæ accuratius deſcribuntur. Agmen vero in hoc opere claudunt varia, quæ de Gentis Anhaltinæ cum ſacris, tum civilibus rebus adferuntur; Miſcellanea, quibus etiam familiarum aliquot nobilium, quæ inter Anhaltinos domi foriſque celebriores fuerunt, genealogiæ & inſignia adjiciuntur.

E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC. de Hieronymi Epiſtola LXXXV ad Evagrium.

INſcripta eſt L. XI C. *Theod. de Pagan.* Evagrio, præfecto Auguſtali & Romano Comiti Ægypti, A. 391. Et noſtra epiſtola Hieronymi ſcripta perhibetur circa A. 388. Ad Præfectum illum ſcripſit præterea Gregorius Nazianzenus epiſtolam 153, tribuens ei titulum Excellentiæ. Sed nihil tale apud Noſtrum. In Catalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum mentio fit Evagrii, qui Hieronymo homilias diverſarum hypotheſium legerit. Non liquet tamen, an ad iſtum ſcripta ſit hæc epiſtola, an vero ille ſit, cujus meminit in Epiſt. 5, 41, 49, & ad quem miſſa eſt Epiſt. tota

Digitized by Google

141. Noſtram hanc fere totam recitat etiam Gratianus *c. 24 Diſt. 93*, deditque adeo Canonici Juris peritis libertatem cogitandi de genuino illius ſenſu. Recitabimus igitur ſimiliter. *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut diaconos presbyteris, i. e. epiſcopis, anteferret.* Scripſerat de tumido quodam diacono Evagrius ad Hieronymum rem hanc velut novam: ſicut ei miſit volumen anonymi de Melchiſedech, ut, quid ſentiret Noſter, diſceret. Vidit Franc. Duarenus *de ſacriſ. eccleſ. miniſt. Lib. I c. 12 f. 1159* hanc quæſtionem de inſolentia diaconorum apud Auguſtinum eſſe Qv. 101 *V. & N. T.* Autorem illarum quæſtionum ajunt eſſe Hilarium, Eccleſiæ Romanæ diaconum, non epiſcopum Pictavienſem. Nec dubitat amplius de Autore Jo. Garnerius *Diſſ. 1 ad Marium Mercatorem, c. 8 §. 5. f. 161.* Ibi vero nomen iſtius tumidi etiam exprimitur. *Quidam, qui nomen habet* Falcidii, *duce ſtultitia & civitatis Romanæ jactantia, Levitas ſacerdotibus & diaconos presbyteris coæquare contendit, non dicam præferre.* Res tota videbatur forte parvi momenti, neque digna ut hæc epiſtola a nobis excuteretur. Sed quia Hieronymus a levi occaſione ad majora aſcendit, atque elaborate reſcripſit, ab omnibus partibus epiſtola hæc in difficili negotio totius hierarchiæ, diverſiſſimis ſtudiis fuit expoſita. Non quærebatur de Epiſcopis. Noſter tamen cum iis ſtatim conjunxit Presbyteros, ut oſtenderet, ante omnia reſpiciendum ad primam ætatem Apoſtolorum, qua communi nomine vocabantur aliquandiu. *Nam quum Apoſtolus perſpicue doceat, eosdem eſſe presbyteros, quos epiſcopos, quid patitur menſarum & viduarum miniſter, ut ſupra eos ſe tumidus efferat?* De menſis & viduarum miniſterio conſtat. Fatetur tamen Chryſoſtomus, primos etiam diaconos ad τὰ πνευματικὰ ſimul vocatos, imprimis πρὸς ἀποδημίας. τὰ γὰρ πλείω ἤνυον· οὕτως ἐνεχειρίσθησαν οὗτοι τὸν λόγον. *Homil. XIV ad Act.* *Supra eos*, inquam, *ad quorum preces Chriſti corpus ſanguisque conficitur.* Ita tunc loquebantur: & Noſter iterum in epiſt. ad Heliodorum: *abſit, ut de his quicquam ſiniſtrum loquar, qui apoſtolico gradui ſuccedentes Chriſti corpus ſacro ore* (ad eorum preces,) *conficiunt: per quos & nos Chriſtiani ſumus.* Diſputans autem cum Falcidio, *quæris*, inquit, *autoritatem? audi teſtimonium,*

Digitized by Google

Philipp. I, 1. Arguit enim, ibi ſub epiſcopis contineri presbyteros. *Vis & aliud exemplum?* Act. XX, 17 & 28. Ibi enim commutari presbyteros & epiſcopos. *Ac ne quis contentioſe contendat, in una eccleſia plures epiſcopos fuiſſe* (adeoque plane excludi presbyteros, quod tamen non tuliſſet prima illa ætas,) *audi & aliud teſtimonium, in quo maniſeſtiſſime comprobatur,* (in edit. Lugd. 1510 *& declaratur*) *eundem eſſe epiſcopum atque presbyterum.* Tit. I, 5, 6, 7. 1 Tim. IV, 14. 1 Petr. V, 1, 2. *Ait Petrus ad presbyteros,* & inſpicite, juxta Deum: *quod quidem Græce ſignificantius dicitur, ἐπισκοποῦντες, unde & nomen epiſcopi tractum eſt. Parva tibi videntur tantorum virorum teſtimonia?* additque 2 Joh. I, 1 & III, 1. Hactenus de ignobili, ceu putabatur, præcedentia. Nunc creſcit paulatim elaboratio. *Quod autem poſtea unus electus eſt, qui ceteris præponeretur, in ſchiſmatis remedium factum eſt, ne unusquisque ad ſe trahens Chriſti eccleſiam, rumperet.* Per modum digreſſionis recedit a presbyteris tantiſper, & originem totius hierarchiæ epiſcopalis, quæ poſt primam illam ætatem lenta incrementa accepit, oſtendit. Mens Noſtri: aucto cœtu fidelium providiſſe DEUM etiam de œconomia eccleſiæ paulo ampliore, neque tamen reperta fuiſſe nova vocabula, ſed jam recepta *epiſcopi, presbyteri, diaconi,* ita diſtincta tantum, ut proſpiceretur cœtui. Timens enim eccleſia, ne propter indiſtinctam *epiſcopi* ſignificationem, res ipſæ fierent turbidæ, accepit jus propriis nominibus circumſcribendi munerum diverſitatem. Ubi vero D. Hulſemanni verba faciamus noſtra: *Ubi primo cœpit a presbytero diſtingui epiſcopus: ſive id ex eccleſiæ ordinatione proceſſerit, ad evitandum ſchiſma inter ſacerdotes, ut Hieronymus exiſtimavit* in Epiſt. ad Evagrium; *ſive, quod verius eſt, ex Spiritus S. & Apoſtolorum ordinatione;* (*etſi in ipſo ſtatim principio talis diſtinctio obſervata non fuerit, ut multa alia: quod obſervavit Ambroſius in* Comm. ad C. IV Epheſ.) *certe epiſcopi gradus perpetuus & fixus erat, a presbytero diſtinctus.* Apol. Miniſt. Evang §. LXIV. Conformiter loquitur etiam Hieronymus, *dialogo adverſus Lucifer. Arca Noæ eccleſiæ typus fuit, habuit nidos ſuos: habet eccleſia plurimas manſiones. A triginta cubitis incipiens, usq; ad unum cubitum paulatim decreſcens: conſtruitur ſimiliter &*

eccle-

Digitized by Google

eccleſia multis gradibus conſiſtens, ad extremum diaconis, presbyteris, epiſcopisque finitur. Uti ergo diaconi & presbyteri, ſic & epiſcopi certus & fixus gradus eſt, non mobilis & temporaneus. Nemo autem hinc concludat, juris divini fuiſſe illum epiſcopatum, qui totus in faſtu & dominatu conſiſtit. Loquimur enim perpetuo de analogia primæ eccleſiæ, incorruptæ adhuc & ab inquinamentis iſtis œconomiæ ſuæ plane intactæ. *Nam & Alexandriæ a Marco Evangeliſta usque ad Heraclam & Dionyſium, epiſcopos, presbyteri ſemper unum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant.* Gaudemus, ad hæc verba Hieronymi provocaſſe ipſum etiam Divum Lutherum ante hæc duo ſecula, in articulis Smalcaldicis. Sic enim ait: *Hieronymus ſcribit de eccleſia Alexandrina, eam primum ab epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, communi opera gubernatam fuiſſe. Quapropter, ſicut vetera exempla Eccleſiæ & Patrum nos docent, idoneos ad hoc officium IPSI ORDINARE DEBEMUS ET VOLUMUS. Quis Patriarchas Alexandrinos incuſavit irritæ ordinationis, qui per priores ducentos a Chriſto annos a ſolis presbyteris ſuis ordinati ſunt Epiſcopi & patriarchæ Alexandrini?* Apud Gratianum olim ſcriptum erat, *usque ad Esdram*, pro, *Heraclam*. Emendarunt hoc Canoniſtæ, ſed retinent errorem alium adhuc majorem: dicunt enim, *quia Marcus Evangeliſta contemporaneus fuit Petro, Heracla & Dionyſius contemporanei etiam fuerunt ipſi Hieronymo.* Extant hæc in ipſa edit. Pariſienſi MDCI, quæ tamen typis alias nitet. Dudum objecit hunc ipſis lapſum Jo. Seldenus, *Comment. ad Eutychii Orig. Eccl. Alex. p. 135* A. MDCXLII. Cumque Seldeno librum viciſſim ſatis magnum vindiciarum pro epiſcopalibus, Romæ adeo opponeret Abrahamus Ecchelenſis MDCLXI, poterant utique JCti Romani ſpongiam mature adhibere. Primus annus Heraclæ, (qui Origenis erat diſcipulus) incidit in annum Chriſti CCXXXI, Dionyſii autem in annum CCXLVII. Ita ſane neuter Hieronymo fuit contemporaneus, ſed centum annorum ſpatio eum antecedunt. Addenda his tabula Euſebiana apud Henr. Dodwellum, *Diſſ. ſingul. de Pontif. Rom. prim. ſucceſſ. integro c. 6 de ſucceſſ. ſedis Alexandrinæ, p. 84.* Quis eſt uſus Indicum expurgatoriorum, ſi nævi Juris Canoni-

nonici nondum expurgantur? Is autem Dionyſius Alexandrinus reliquit multa nobis fragmenta, apud Athanaſium, & Baſilium, tum apud Euſebium maxime. Sed & IV Canones in epiſtola Canonica ad Baſilidem Epiſcopum, apud *Beveregium Tom. II fol. 1--7.* In vindiciis illis, quas dixi, per plura capita urget Abrah. Ecchellenſis, presbyteros iſtos Alexandrinos elegiſſe tantum Epiſcopos, non autem vere ordinaſſe per manuum impoſitionem vel ordinem contuliſſe, ſed de ſuffragiis ſuis tantum fuiſſe conteſtatos, & perſonam a ſe electam deſignaſſe, approbaſſe, admiſiſſe. Benedictionem etiam tunc denotaſſe tantum conſenſum vel congratulationem, vel ſalutationem: non autem contuliſſe ordinationem eſſentialem & conſecrationem epiſcopalem: quæ a ſolo Epiſcopo genuino ſit expectanda. Si vera hæc ſunt, Eccleſia Alexandrina ab exceſſu D. Marci Evangeliſtæ ultra duo ſecula non habuit verum Epiſcopum, ſed abuſivum tantum & titularem, & omnes effectus juris aut ceſſarunt, aut dormierunt. Quod a capite viſibili univerſali utique non fuerat tolerandum. Inſtat: in ipſa noſtra Epiſtola ſermonem eſſe non niſi de mera electione. Nugæ. Communi opera & conſilio gubernare eccleſiam Alexandrinam & regere, plus eſt opinor, quam in ſolo Actu electionis acquieſcere neque ad efficaciam juris aſpirare. Pergit: D. Marcum ante obitum poteſtate Epiſcopali inſtituiſſe ordinem presbyterorum & Epiſcoporum velut perpetuum, & qui nunquam deficeret. Atqui nova ſemper ſuccedebat electio, & recens electus collocabatur in cathedram excelſiorem, per eosdem actus, quos prima eccleſia ab Apoſtolis acceperat. Itaque *c. 6 p. 101* largitur denique, Hieronymum in hac epiſtola ad Evagrium non de aliis loqui eccleſiis, quam de Alexandrina, deque pervetuſto illo more, quo Alexandrini presbyteri ab aliis aliarum eccleſiarum diſcrepant: *ſive id ex indulto aliquo peculiari, ſive ex abuſu, ſive alio jure profectum.* Sed neutrum horum habet fidem veri, vel liquidas probationes. Ipſe enim *c. XIII p. 220* mittit iſta ac contendit, locum hunc Hieronymi, *qui triumphare ſibi videantur adverſarii*, dubio omni procul de presbyteris, qui ordinatione ipſi ſunt Epiſcopi, intelligendum eſſe. At nulla iterum ratio genuina & ſpecialis allegatur,

quæ

Digitized by Google

quæ ex meris presbyteris eligentibus faceret proprie dictos epiſcopos, per ſolum actum ordinationis. Presbyteros appellatos vult quidem, ſed ex illius ævi uſu, more & lingua, tum ob ætatem & honoris ergo, ac reſpectu principalis Epiſcopi, qui eo nomine præcipue dignoſceretur. Si hic nobis ſufficit, quod fatetur, *neutiquam improbabile id fuiſſe*, magis enim probabile eſt totum contrarium. Quis erat etiam tunc Epiſcopus ille principalis Alexandrinus? Recte ergo triumphant veſtri adverſarii: diu enim torſiſtis vos, ut hunc nobis virum eriperetis, Hieronymum. Modum habendi etiam regendique eccleſiam Alexandrinam, diſerte is nobis aperit: *quomodo ſi exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de ſe, quem induſtrium noverint, & Archidiaconum vocent*, Non disjungendæ ſunt duæ hæ comparationes: altera enim alteram vindicat ac purgat. Gloſſatores certe iterum labuntur, & textum hunc de Juribus Imperatoris Romani exaudiunt. Loquitur autem Noſter de exercitu ſui juris, faciente ſibi eum ducem, quem ipſi fortiſſimum arbitrantur, & ſub cujus ductu tantiſper pugnant, nullo quoad cetera ipſius jure proprio in exercitum. Tales omnes erant illi excellentes Græcorum imperatores: qui vel a republica, vel civitate libera, vel ab exercitu, eligebantur ad expeditionem præſentem. Similiter eligi poteſt a diaconis, ſi cetera ſint paria, is, qui eſt induſtrius, eumque vocare poſſunt Archidiaconum: nullo alio jure, quam cathedræ melioris. Marſilius Patavinus, qui claruit 1324, ingenue ſcripſit: „Diaconi ex ipſis Archidiaconum eligunt, cui meritum" eſſentiale ſeu ſacrum ordinem diaconatu ampliorem talis ele-" ctio minime tribuit, ſed ſolum, qualem quandam humanam" poteſtatem ordinandi ſeu regulandi diaconos reliquos. Hoc" modo militantes in bellis ſibi eligunt capitaneum, quem præce-" ptorem ſeu imperatorem antiquitus ſolebant dicere; non autem" uſu moderno, ſecundum quem Imperator dicit modum Monar-" chæ, & ad regalis Monarchiæ ſpeciem, aliarum quaſi ſupremam," translatum fuit hoc nomen. *Def. Pac. part. 2 c. 15 p. 258 ſeq.* Multum ergo abiit Noſter hactenus a prima quæſtione Falcidii, & nunc deflectit iterum ad fata eccleſiæ ſui temporis. *Quid enim facit Epiſcopus excepta ordinatione, quod presbyter non faciat?* Sui inquam

tem-

Digitized by Google

temporis: quod ferre nunquam potuere adverſarii. Verum eſt, anteriora verba loqui de ſtatu primæ ætatis, & ex abrupto, veluti deletis quibusdam, tranſiri ad tempora Hieronymi. Sed hic reviviſcit vetus illa cenſura Eraſmi, nimium quantum paſſum fuiſſe hunc Patrem a ſuis pridem Indicibus purgatoriis, neque ad nos perveniſſe integrum. Nec tamen repugnat, hanc mentem fuiſſe Noſtri, adhuc hodie non amiſſa eſſe omnia axiomata presbyterorum, qualia erant olim excepta ordinatione. Quo tempore hæc amiſſa ſit, non definiam. Video allegari canonem XIX Concilii Arelatenſis I ſub Conſtantino M. anno CCCXIV adeoque ante natum adhuc Hieronymum; cujus natalem referunt ad annum CCCXXIX rectius ad CCCXXXI. Eoque legendus eſt Ant. Pagi, *Tom. 2 f. 176 ad Baronium.* Dicunt tamen, canone illo id tantum presbyteris ademptum, ut nihil faciant ſine conſcientia epiſcoporum, vel iis contemptis, qui ſunt ordinarii. Henricus Spelmannus autem, *de Concil. Britann. f. 41* facit Canonem XVIII & eum plane aliter recitat, *diaconi urbici non præſumant ſibi tantum, ſed presbyteris honorem reſervent, ut ſine conſcientia eorum nihil tale faciant.* Iterum hic Abr. Ecchellenſis *c. 5 & 6 p. 70, 95* pertendit, exceptionem iſtam de ipſiſſimis illis ac ſolis presbyteris Alexandrinis, & non de aliis aliarum eccleſiarum intelligendam. Nam multa licuiſſe illis, præter ordinationem, quæ aliis minime fas ſit obire. Eſto etiam: ſuccurrunt loca Hieronymi non pauca, quæ hic eum de ſui ſeculi moribus loqui omnino comprobant. Sic in Epiſt. LXXXIII ad Oceanum: *Apud veteres iidem Epiſcopi & presbyteri fuerunt.* (Debebat opinor denuo dicere, *excepta ordinatione.*) *Ideo in utraque epiſtola ad Timotheum & Titum jubentur monogami in clerum eligi, ſive Epiſcopi ſive presbyteri, quanquam iidem fuerint.* Ad Titum c. 1. *Hæc propterea, ut oſtenderemus,* apud Veteres, *eosdem fuiſſe presbyteros, quos & Epiſcopos: paulatim vero, ut diſſenſionum ſemina evellerentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam.* Bis ecce, *APUD VETERES.* Ergo tempora ſua opponit priſcis; ceu valde diſtantibus, & poſt longam æram, qua ſteterant, nunc elapſis. Perpetua eſt iſta oppoſitio apud omne genus ſcriptorum. Alias falſum eſſet presbyteros ex eccleſiæ conſuetudine & contra pri-

mam

Digitized by Google

mam rerum diſpoſitionem ſubjectos eſſe iis, qui ipſis præpoſiti. Æque eſſet falſum, Epiſcopos magis conſuetudine quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris majores. Utrumque tamen affirmavit cordate Hieronymus, eodem loco. Partem illius loci etiam Gratianus recitat *c. 5 diſt. 95*, ſed ob id cenſuram paſſus Antonii Auguſtini, *lib. I Dial. XV. Quædam quamvis ita ſint in veteribus libris, ut Gratianus refert, tamen aut male is interpretatur, aut non debuerunt ab eo edi: utpote quæ magis noceant, quam proſint. --- Hoc nolo differre, quod Gratianus refert ex Hieronymo in Epiſt. ad Titum, c. 1.* Olim idem erat presbyter, qui & Epiſcopus, *& quæ ſequuntur.* (Apud veteres, ſcilicet.) *Totus ille Hieronymi locus, niſi plenius ſcribatur, & cum aliis Hieronymi ſcriptis conferatur, nocere magis quam prodeſſe poteſt.* Nunquam nocet ſibi ipſi candor & veritas: nocent autem interpolationes, & adimunt ſuis autoribus omnem viri boni characterem. Dabo plura ejusdem: *Presbyteri ab initio* (ecce iterum, apud veteres,) *ut legimus, negotiorum judices eſſe mandati ſunt, presbyteri intereſſe ſacerdotum concilio, quoniam & ipſi presbyteri, ut legimus* (apud veteres nimirum) *Epiſcopi nuncupantur, ſecundum quod ſcriptum eſt ad epiſcopum, & alibi ad majores natu. Sed oderunt hoc ſacerdotes ſuperbi* (noſtri ſcil. ſecuti temporibus recentioribus) *in presbyteris nomen. Propterea hæc ſcribo, ut ſi præteriti temporis error non poteſt jam* (noſtro inquit, i. e. ſuo ſeculo) *revocari, vel ad præſens in eccleſiis ſervetur humilitas. Ut presbyteri hoc in eccleſiis ſuis faciant, non quod Romæ* (ita lego) *ſed quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis fit, ubi humilitas perſeverat, & (quod majus eſt) in cœlis.* Qui poterat tempora Veterum cum ſuis comparare elegantius? Cur *ex parte* tantum laudet Gallias, non adeo liquet. Britannia ſeculo quarto Hieronymi nondum tota erat Chriſtiana, ſed maxima ex parte. Nam Edvinus, Nord Humbrorum Rex, converſus eſt demum circa annum DCXXIII. Beda *Hiſt. Eccl. Angl. l. 2 c. 14.* Forte dicere voluit, *quod etiam ex parte per Britanniam.* Romam autem opponit toti Eccleſiæ. Sic enim ſtatim etiam in noſtra ad Evagrium: *nec altera Romanæ urbis eccleſia, altera to-*

Digitized by Google

tius Orbis exiſtimanda eſt. Non ſunt ideo duæ Eccleſiæ, etſi diſcrepet unius Urbis conſuetudo a regula communis veritatis. Si hunc ſenſum in mente non habuit Hieronymus, dic quæſo meliorem. Loquebatur abruptius ſubinde, & caute. Stant autem pro ipſo, quæ ſequuntur verba prorſus clara: *Et Gallia & Britannia & Africa* & *Perſis*, & *Oriens* & *India* & *omnes barbaræ nationes, unum Chriſtum adorant, unam obſervant regulam veritatis.* Editio Lugdun. 1510. *Nam & Africa. Nam* illud mutavit ſedem. Scribe igitur: *Nam & Galliæ, & Britanniæ, & Africa.* Magna felicitas temporum. Rurſus in Dialogo adverſus Lucif. *Gratulor interim tibi, & Chriſto, DEO meo, gratias ago, quia animo bono a falſitatis ardore ad totius orbis te ſaporem contuliſti. Allocutio Patris impleta eſt*: poſtula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. --- *Quomodo deſtructæ ſunt diaboli civitates, & in fine, h. e. in ſeculorum conſummatione, idola corruerunt. Si eccleſiam non habet Chriſtus, aut ſi in Sardinia tantum habet; nimium pauper factus eſt.* Nonne hic iterum tectius loquitur? & patet tamen, quos ſtringat. *En ſi Britannias, Gallias, Orientem; Indorum populos, Barbaras nationes, & totum ſemel mundum poſſidet Satanas, quomodo ad angulum univerſæ terræ crucis trophæa collata ſunt?* Dicebant ad Hieronymum objicientes, plures ſynagogas tunc eſſe quam Eccleſias. Reſpondet, nondum extinctam Eccleſiam per totum mundum. *Nimirum adverſarius potens conceſſit Chriſto Hiberiam & Celtiberos, luridos homines, Æthiopumque provinciam dedignatus eſt poſſidere.* Hoc eſt, meliores etiam ac cultiores gentes Chriſto adhærent; quæ olim tenebris obſeſſæ. Alibi magis perſpicue: *Neque enim olim Britannia, fertilis provincia tyrannorum, & Scoticæ gentes, omnesque ad Oceanum usque per circuitum barbaræ nationes, Moyſen Prophetasque cognoverant*; ſed nunc Chriſtum cognoſcunt. *Adverſus Pelagium ad Cteſiphontem.* Jam concludit; ad Evagrium: *Si autoritas quæritur, orbis major eſt urbe. Ubicunque igitur fuerit Epiſcopus, ſive Romæ ſive Eugubii* (angulo Umbriæ) *ſive Rhegii* (Neapoli) *ſive Alexandriæ, ſive Tanis*, (in Ægypto) *ejusdem meriti, ejusdem eſt & ſacerdotii.* Nemo non videt, pungi ſuperbiam quorundam. Pro *Tanis* ſcriptum erat

in

Digitized by Google

in Edit. 1510 *ſive Thebis*, & tunc ſequitur, *ſive Gvarmatiæ*. Recte deleverunt ultima, alterum emendarunt. Quis enim credat, Sarmatiam, ſive Europæam ſive Aſianam, a noſtro intelligi. Agit de urbibus hic, non de regnis nec populis. *Tanis* eſt oppidum Ægypti, *Tanais* autem & urbs & fluvius Sarmatiæ. Fieri potuit itaque, ut in ipſo textu ſcriberetur, *ſive Sarmatiæ*. Sauromatas ſuſcepiſſe τȣ͂ ςαυρωθέντος τȣ̀ς νόμȣς, *leges crucifixi*, teſtis eſt ſui temporis Theodoretus, *Serm. 9 de curand. Græc. affect.* ſed ſeculo quinto, diu poſt Hieronymum. Origenes autem ſeculo adhuc tertio, *Homil. XXVIII in Math. 24, 14. f. 55 b Pariſ. 1519. Multi enim non ſolum barbararum ſed etiam noſtrarum gentium usque nunc non audierunt Chriſtianitatis verbum:* --- Non *enim fertur prædicatum eſſe Evangelium apud omnes Æthiopas, maxime apud eos, qui ſunt ultra flumen, ſed nec apud Sores, nec apud Orientem. Quid autem dicamus de Britannis, aut Germanis, qui SUNT CIRCA OCEANUM: vel apud Barbaros, Dacos & SARMATAS, & Scythas, quorum plurimi nondum audierunt Evangelii verbum, audituri ſunt autem in ipſa Seculi conſummatione.* Sarmatiæ certe & regnum, & fidei profeſſionem ipſimet Gentis Hiſtorici a ſeculo demum quinto derivant. Noſter: *potentia divitiarum & paupertatis humilitas; vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit: ceterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt.* Editio Nurnbergenſis 1495 omittit negativam, quod placuit etiam Salmaſio, *de Primatu, p. 95.* Tota ſtructura orationis comparat moderna cum priſcis; etiam inquit, qui nunc vivunt presbyteri & Epiſcopi, pauperes pariter & divites, ſucceſſores ſunt Apoſtolorum, etiamſi iis adempta ſit ordinatio. Eo pertinet, quod Gratianus iterum affert ex Noſtro: *Nunc, ex quo in eccleſiis, ſicut in Romano Imperio, crevit avaritia, periit lex de Sacerdote, & viſio de Propheta. c. 23 diſt. 93.* Acerbius adhuc Hilarius Diaconus, *Qv. 101: quia eccleſiæ Romanæ miniſtri ſunt, idcirco honorabiliores putantur, quam apud ceteras eccleſias; propter magnificentiam urbis Romanæ, quæ caput eſſe videtur omnium civitatum.* Retinuit hæc Salmaſius etiam, ſed non annotavit, cohærere quæſtionem illam cum Epiſtola noſtra ad Evagrium, & utrobique reſponderi Falcidio. Redit autem Hieronymus nunc ad hunc

Falcidium: *Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi presbyter ordinatur?* Ergo in iis, quæ antecedunt, utroque oculo intuebatur Noſter Romam. Reſpondet: *quid mihi profers unius Urbis conſuetudinem?* Largitur, aliter Romæ, aliter alibi conſiderari presbyteros: conſuetudinem & mores non eſſe ſupra præceptum. Firmilianus, de quo infra, in epiſt. ad Cyprianum: *Iî, qui Romæ ſunt, non ea in omnibus obſervant, quæ ſunt ab origine tradita, & fruſtra Apoſtolorum autoritatem prætendunt, nec obſervant omnia æqualiter, quæ Hieroſolymis obſervantur.* Et Gregorius M. notabiliter: *mihi placet, ut ſive in Romana ſive in Galliarum, ſeu in qualibet eccleſia, aliquid inveniſti, quod DEO plus placeat, ſollicite eligas. --- Ex ſingulis ergo quibusque eccleſiis, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige, & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.* Apud Bedam *Lib. I c. 27.* & Spelmann. *Concil. Angl. f. 96.* Quid ſit autem, ad teſtimonium diaconi presbyterum ordinari, tradit Hilarius ibidem, *Legimus ad plebem dixiſſe Petrum, eligite ex vobis,* Act. VI, 3, 5. *Ecce Laicorum teſtimonio creati ſunt Diaconi.* Nec tamen ideo Laici iis anteſerendi. *Et Apoſtolus eum, qui ordinandus dicitur Epiſcopus, etiam teſtimonium vult habere Gentilium.* 1 Tim III. *Omnium ergo eſt, teſtimonium dare. Judicare enim omnes poſſunt, & non tamen omnes poſſunt eſſe, quod judicant. --- Diaconi creandis presbyteris in obſequium mittuntur, ut dignos eos fieri ſacerdotes, omnes intelligant.* Hieronymus parcius reſpondit: paucitas diaconorum occaſionem dedit ſupercilio: nec tamen ideo in vim legis & contra leges Eccleſiæ debere allegari. Septem diaconi erant in quavis civitate, etiam magna: Presbyteri plurimi. Dallæus *de cult. lat. relig. L. 4 c. 7 p. 490.* Dodwell *Diſſ. Cypr. X §. XII. f. 53.* *Quid paucitatem,* pergit Noſter, *in leges eccleſiæ vindicas? Turba horum,* (presbyterorum) *contemptibiles eos facit. Etiam in Eccleſia Romæ presbyteri ſedent, et ſtant diaconi.* Idem dixit Hilarius, *quanquam Romanæ eccleſiæ diaconi modico inverecundiores videantur, ſedendi tamen dignitatem in eccleſia non præſumunt.* add. c. 14, 15 Diſt. 93. Nec tamen diſſimulat Hieronymus, *increbreſcentibus paulatim vitiis vidiſſe ſe, ſedere diaconum inter presbyteros abſente epiſcopo.* Vidiſſe etiam, *in domeſticis conviviis benedictiones presbyteris dare.* Alibi, *coram presbyteris.* Clarius Hilarius: *nunc enim videmus diaconos temere, quod ſacerdotum eſt, agere per convivia, & in oratione* (hæc

eſt

eſt forte benedictio,) *id velle, ut reſpondeatur illis; cum iſtud ſolis liceat ſacerdotibus. Diaconi ergo ordo eſt, accipere a ſacerdote, & ſic dare plebi. Vides, quid pariat vana præſumptio.* Gvilelmus Beyerus *de Hierarch. Eccleſ. Qu. 14 c. 5 p. 660. Antvv. 1666.* tres affert expoſitiones horum verborum Hilarii. „Ambigua, inquit, hæc ſunt, variaque ſignificant: Forte, quod ſibi corpus Chriſti" erogandi poteſtatem concedi vellent, & ſibi reſponderi, *Amen,*" a communicantibus, ex antiqua formula. Forte, quod benedi-" ctiones publicas vellent ſuper populum fundere, eisque bene" precari, ita ut reſponderet populus, *& cum ſpiritu tuo*, quod ſo-" lis presbyteris tunc eſſet proprium. Forte, quod orationes pu-" blicas vellent dicere, & ſibi populum reſpondere. "Atqui de domeſticis conviviis potius loquitur & Hieronymus & Hilarius. Et cogitent de his alii ulterius. Jam circa finem epiſtolæ noſtræ repetit, quod dixerat, *in Epiſcopo contineri & presbyterum*: quia *aliud ætatis, aliud dignitatis eſt nomen. De ordinatione epiſcopi dicitur, de presbyteris omnino reticetur*; ad Tit. & Tim. Alibi Noſter, *putet aliquis, non ſcripturarum ſed noſtram eſſe ſententiam, epiſcopum & presbyterum unum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officii:* relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba: „omnibus Sanctis, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis. Philippi una eſt urbs" Macedoniæ: & certe in una civitate plures, ut nuncupantur," (lege, ut *nunc nuncupantur*, duplicantur enim literæ) Epiſcopi" eſſe non poterant. Sed quia illo tempore eosdem Epiſcopos," quos & presbyteros appellarunt, propterea indifferenter de" Epiſcopis, quaſi de presbyteris, eſt locutus. Eadem mens Pe-" tavii, *de eccleſ. Hierarch. L. 5 c. 5 §. 4: Epiſcopi tunc eſſe plures non poterant in una civitate, cujusmodi eo, quo ſcribebat Hieronymus, tempore nuncupabantur.* Tunc enim per conſuetudinem jam alia rerum erat facies. Ipſe Hieronymus alibi: *audiant Epiſcopi, ut nunc ſunt.* i. e. ut nuncupantur. Sed reliqua cum prolixiora ſint, proximo Menſi ſervamus.

ABRAHAMI ARNOLDI VAN TOLL, T. F. Diſſertatio de Dominio.

Amſt. apud R. & G. Wetſtenios, 1716, 8.

Plag. $8\frac{1}{2}$.

Intri-

Digitized by Google

INtricatam omnino de Dominio ejuſque origine eſſe materi-
am,inter cordatiores Theologos pariter ac Moraliſtas conſtat.
Elegantem hac de re conſcripſit Diſſertationem pl. Rev. & do-
ctiſſimus Tollius, Eccleſiaſtes Lopicenſis, cujus in Parte priore
potiſſimum agit de *Dominio ante Lapſum;* in Parte vero poſte-
riore de *Dominio poſt Lapſum,* ac in ſpecie de Dominio Mariti in
ap. 1 §. 2 uxorem,& Parentum in liberos diſſerit. Ubi ſub initium ſtatim
curioſam propoſuit quæſtionem: num ſcilicet Adamus, ſi nullo
ſe unquam ſcelere maculaſſet, verum in ſtatu integritatis per-
manſiſſet, cum poſteris ſuis gemmis & margaritis ornatus inceſ-
7. ſiſſet, an ædes & urbes extruxiſſet? Ad quam negando reſpondet;
quoniam hiſce rebus omnibus carere facile poterat Adamus,
partim ob liquidum & tenuem aerem, qui ſanctos mulcebat ho-
8. mines in Paradiſo, horto amœniſſimo; partim quia innocentiam
tegere opus non erat, ſiquidem hominum integrorum nullus
9. erat pudor, nullaque turpitudo; ipſi inſuper imagine Dei ſatis
ornati atque veſtiti incedebant. Neque tamen eo minus homo
11. dici poterat *dominari in terram,* licet veſtibus & ædibus non in-
digens nudus viveret; dominium enim terræ non tam conſiſte-
bat in pecudibus mactandis, ædificiis extruendis arboribuſque
cædendis, quam potius in ſumma omnium rerum expletione,
qua omnia elementa homini, ſi integer manſiſſet, certatim
21. quaſi lubenter & ſponte morem geſſiſſent. Quia vero homo ſin-
gulis diebus alimentis indigeat ad vitam tuendam, hinc in *ſtatu*
quoque integritatis terram fodere, arare & plurimam in agris
22. colendis operam ponere debebant homines; & quamvis Ada-
mus recens conditus inveniret, quo corpus aleret, Deus tamen
deinceps non niſi laboranti quotidianum panem dare decreverat.
25. Frigus denique,famem & ſitim homines in integritate conſtitutos
ſentire certum erat,licet remedia corpora ſua contra iſtas incom-
29. moditates muniendi ipſis neutiquam deeſſent. Hactenus de do-
p. 3 §. 2 minio ante lapſum.De dominio poſt lapſum ita ſentit: illud ſcil. a
6. priſtino ſuo ſplendore non parum defeciſſe & in duram penitus
ſervitutem commutatum fuiſſe; neque enim tantummodo *pec-
catorem* in ſudore vultus agellos nunc colere, verum etiam ſpem,
quam flaveſcentes ſegetes faciebant, variis injuriis cœli interce-

ptam

Digitized by Google

ptam ſæpe dolere, agros quoque nunc frequentius exigere quie-
tem & ceſſationem. Animantia porro mite ingenium exuiſſe;
pleraque hominum conſortium fugere, alia nocere & vexare,
multa quoque homines dilaniare ac devorare; imo totam hujus
univerſi machinam cruciare nunc peccatorem & ſollicitum ha-
bere. De Dominio Mariti in uxorem ita ſtatuit Autor, ante C. 4 §. 2
Lapſum uxorem non tam mariti imperio ſubfuiſſe, quam potius
obſequium ultro præſtitiſſe; aſt vero lapſu inſecuto, duriſſimo
mariti dominio eam fuiſſe ſubditam, adeo ut mariti moleſtam &
ſupercilii plenam moroſitatem, denique importunitatem qua- 5.
lemcunque perferre patienter teneatur. Indignum proinde eſ-
ſe homine liberaliter educato, usque eo deſcendere atque ſe to- 10.
tum ita conformare ad voluntatem puellæ, ut ipſi ſervire tur-
piter non gravetur. Indignum quoque videri, ut fœmina re- 20.
gni alicujus habenas adminiſtret & leges det aliis, quæ parere de-
bebat. Denique de Dominio Parentum ita philoſophatur Autor C. 5. §. 6.
pl. Rev. ſcilicet illud jam ante lapſum competiiſſe Parentibus,
quatenus modicam caſtigationem & juſtam morum correctio- 1.
nem contineat, ut creſcant liberi in diſciplina & admonitione do- 2.
mini, eoque a parte liberorum requiri obſequium & obedienti-
am in omnibus; quam primum vero liberi ad tempus perfecti 10
judicii pervenerint, ceſſare iſtud imperium; ubi ſimul reſpon- 13 ff.
detur ad exempla contraria Iſaaci Gen. XXII, 6, Joſephi Gen. 19.
XXXVII, 13, 14, Filiæ Jephthæ Jud. XI, Samuelis 1 Sam. I, 11,
imo ipſius Servatoris noſtri Luc. II, 51, aliorumque. Matrimonii igitur ineundi facultatem habere liberos, ignorantibus imo invitis etiam parentibus; licet prudenter utique faciant, ſi in tali negotio periculi & timoris pleno in conſilium advocent ipſos Parentes. Ceterum quæ in præſenti Autor pl. Rev. diſſeruit, alio tempore ad limam ſe revocaturum, eaque quæ de Dominio primogenitorum & ſtatu rerum ante diluvium jam dudum adnotavit, ſimul ſubjuncturum pollicetur.

ARISTARCHUS ANTI-BENTLEJANUS, XLVI Bentleji errores ſuper Horatii odarum libro primo, item XC ejus in Latinitate lapſus fœdiſſimos oſtendens; Autore

RICHARDO JOHNSON, Ludimagiſtro Nottinghamienſi.

Nottinghamiæ, typis Guil. Ayſcough, 1717, 8.
Plag. 16.

POſtquam novus hic Ariſtarchus utilitatem neceſſitatemque artis criticæ contra imperitum vulgus vindicavit in Præfatione, ad Bentlejum, virum clariſſimum, ſe convertit, eumque Grammaticæ, quæ tamen Critices prora & puppis ſit, imperitum eſſe arguit, ejus imperitiæ plurima documenta in Horatio Bentlejano reperiri affirmans. Ceterum cum prævideat, a multis vitio ſibi datum iri, quod tantum virum tam inclementer tractet, hoc in acerbitatis ſuæ excuſationem affert, quod ipſe Bentlejus nimis de ſe magnifice ſentiens ceteros viros doctrina & ingenio illuſtres habeat viliſſimos, eosque excipiat modis indigniſſimis. Exhibet etiam Catalogum locorum, in quibus aut de ſe glorioſius prædicaſſe, aut alios injurioſius tractaſſe ipſi videtur Bentleius. Nos aſperiorum verborum repetitione merito ſuperſedentes, rem ipſam contemplabimur, ac nonnulla afferemus, in quibus a Bentleji ſententia diſcedendum ſibi fuiſſe Johnſonus ſtatuit. Statim primam Horatii odam a critica Bentleji Johnſonus defendit, eumque in ſenſum eam exponit, nulla ut emendatione ſit opus. Ac ſane facilius videtur hic Ariſtarchus ſuam interpretationem lectori perſuaſurus eſſe, quam emendationem ſuam Bentlejus: quanquam fortaſſe non ineptum fuerit, ſi *Palæmon* quiſpiam interveniat, &, quod multis aliorum ſcriptorum exemplis conſtat, Horatium quoque hoc loco grammaticæ ſtructuræ oblitum fuiſſe ſtatuat. *Lib. I od. 1 v. 10* per *columbas* ſignificari *palumbes*, evincit Johnſonus e Virgilio ac Suetonio. *Od. 6 v. 3.* contra Muretum ac Bentlejum defendit, ſervandum eſſe *quam rem cunque*, & ita explicat Poetæ verba, ut maniſeſtiſſimum ſit, vulgatam lectionem recte ſe habere. Et hoc modo totum primum odarum librum perſequitur Johnſonus, compluriumque locorum vulgatam lectionem tuetur docta ſane ac probabili ratione, majorem haud dubie ab humanitatis ſtudioſis initurus gratiam, ſi contumeliis abſtinuiſſet. Accedimus ad Partem Ariſtarchi ſecun-

Digitized by Google

ſecundam, viſuri, quæ peccata in Latinitatem admiſſa Bentleio & quo jure objiciat. Abhorrere igitur a conſuetudine Latine loquentium p. 2 exiſtimat illud Bentleji: *Metuendum erat, ne quis Pompejo perſuaſerit. Perſuaderet* dicendum fuiſſe, adductis plurimis veterum locis contendit. P. 12 obſervat, Bentlejum *malo* navis adjunxiſſe epitheton feminini generis. P. 29 ſqq. oſtendit Bentlejo, *credere ſe alicui*, id eſt, *committere*, Latiniſſime dici. P. 40 notat illam dicendi formulam, qua Bentlejus uſus fuerat: *illud continuo præceſſerat*, proque *continuo* dici oportuiſſe cenſet *proxime*. P. 63 reprehendit hanc Bentleji phraſin: *in alicujus ſententiam accedere*. P. 70 rejicit Bentlejanum *nuperius*, & p. 71 vocabulum *alliterationis*, & p. 89 vocem *abiturire*. Cetera mittimus, agnoſcentes, Johnſonum eſſe doctum grammaticum & in veterum Latinorum Autorum lectione non perfunctorie verſatum. An tanta fuerit acerbitate opus in notandis Bentleji, Critici nihilominus ſummi, peccatis, aliorum eſto judicium.

HISTOIRE DES SEPT SAGES, &c.
hoc eſt,
HISTORIA SEPTEM SAPIENTUM GRÆCIÆ, Autore LARRÆO, Regis Boruſſiæ Conſiliario.
Pars II.

Roterodami, apud Mich. Bohmium, 1716, 8.
Alph. 1 pl. 15.

PRiorem hujus Operis elegantiſſimi Partem A. 1713 p. 455 recenſuimus. In præſenti eadem, qua ante, uſus methodo Cl. Autor, ſeptem ſapientes fama notiſſimos inducit peregrinationem ſuam continuantes, & in celeberrimas urbes, laudatiſſima templa, magnificentiſſimas aulas delatos, dataque occaſione de hiſtoricis, phyſicis, moralibus, ac politicis materiis præclare diſſerentes. Non eſt igitur, quod Lector veram hic hiſtoriam ſeptem Sophorum quærat. Omnes enim ſermones, qui hic occurrunt, philoſophici, non Solonis aut Thaletis ceterorumque

Digitized by Google

priſci ævi Philoſophorum ſunt, ſed elegantiſſimi Larræi, eorum perſonam induti, & hac veluti Romanenſi fabula cum veteres hiſtorias, tum præcepta ſapientiæ potiſſima, perquam amœnum in modum complexi. In primis, ut ſub finem Præfationis fatetur, id ipſi fuit propoſitum, ut princeps puer, cui hanc Hiſtoriam inſcripſit, fictas haſce peregrinationes & confabulationes legens, ſub dulcibus his cruſtulis percipiat præcepta virtutis ac prudentiæ, regiæque eruditionis fundamenta jaciat.

Ceterum occaſione itinerum, quæ Sophis ſuis tribuit Cl. Autor, deſcribuntur ex priſcis monumentis complures hiſtoriæ. Deferetur itaque Lector una cum ſapientibus illis Græcis in montem Muſis ſacrum, eumque curioſo contemplabitur oculo. Viſet celebratiſſimum illud templum Delphicum, ejusque inſcriptiones non intuebitur ſolum, ſed & audiet peritiſſimos earum interpretes. Profectus in inſulam Cretam non ſolum ejus hiſtoriam docebitur, verum etiam antiquas de ea ſive veras ſive fictas fabulas. Romæ etiam priſcæ hiſtoria inde ab origine usque ad Regum ejectionem hic exponitur. Videre hic etiam licet Danielem prophetam in aula Babylonica verſantem, ac ſapientiſſimos cum Græciæ ſapientibus cædentem ſermones. Porro quicquid de Theſeo, de Pythagora, de Cyro Græca tradit hiſtoria, Gallica hic lingua politiſſime ediſſeritur. Tyri quoque hiſtoria plures hic facit paginas. Quid? potiſſima capita hiſtoriæ Sinenſis ex recentiſſimis ejus ſcriptoribus enarrantur; addita vita fatisque & doctrinis Confucii, ſummi Sinenſium Sophi. Eamque hiſtoriam Larræus ediſſerentem inducit Anacharſin Scytham, quem non dubitat ob vicinitatem patriæ ad Sinenſes ſe contuliſſe, eorumque imbibiſſe doctrinas. Lectu jucundiſſima eſt oratio Solonis ad Crœſum de felicitate hominis habita, itemque ceteræ diſſertationes, quarum multas Autor fatetur ſe mutuas ſumſiſſe ex Plutarchi libris, cum quo etiam (*p.* 44) docet, ſuperſtitionem plus damni afferre rebus humanis, quam atheiſmum. Unum ex tam copioſo horreo liceat repetere, quod ſcilicet Larræus antiquiſſimam illam de ſagitta Abaridis fabulam morali ſenſu interpretetur, cum eaque conferat plebis noſtræ fabellas de ſagis, facta corporis unctione baculo ſeſe imponentibus,

bus, felicique volatu eum in montem, ubi ſuum celebrant Sabbathum, devehi ſolitis.

JO. FABRICII HISTORIA BIBLIOTHECÆ ſuæ, qua ſinguli ſui libri, eorumque contenta, & ſi quæ dantur variæ editiones, augmenta, epitomæ, verſiones, ſcripta adverſa, & hiſce oppoſitæ apologiæ, ſive defenſiones autorum, errores, & vitæ, doctorumque virorum de autoribus illis, eorumque libris judicia, & alia ad rem librariam facientia recenſentur, ſcriptoreſque anonymi & pſeudonymi, nec non ſcripta ſpuria indicantur.

Wolffenbuttelii, apud Godofr. Freytagium, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 16.

VIr ſuo merito celeberrimus, Jo. Fabricius, Sereniſſimi Ducis Brunſuic. & Luneb. Conſiliarius conſiſtorii & eccleſiaſticus, Abbas Regiæ Luteræ, Doctor & Profeſſor in academia Julia honorarius, alibi jam ſæpius a nobis commendatus, eleganti hoc opere complectitur ἐξωνυχισμένα bibliothecæ ſuæ, a majoribus, qui de religione eccleſiaq; egregie fuere meriti, & a parente, qui non minus nominis ſui famam vulgatis libris longe lateque ſparſit, ad ſe translatæ, impendiiſque propriis, per tot annos partim in peregrinationibus, ac diverſis academiis, partim per literas cum clariſſimis hominibus in Belgio, Anglia, Gallia, Italia cumprimis comparatæ.

Etenim hic primam tantum partem producit, libros in formæ folii, ut loquuntur, expreſſos & Biblicum quidem argumentum aut Hiſtoriam Eccleſiaſticam concernentes complexam, in qua ita verſatur, ut operum librorumque argumenta, & quæ in iis potiora continentur exponat. Capiuntur recenſendi primordia ab Hebraicis & Chaldaicis *Bibliis*, cum Maſora; ac ſelectiſſimis Hebræorum interpretum commentariis, R. Salomonis Jarchi, R. Abrahami, Aben Eſræ, R. Davidis Kimchi, R. Levi ben Gerſon, R. Saadiæ Gaon, R. Jeſchaiæ, & notis ex autore libri, quem Baal Turim vocant, collectis, ſtudio & labore Jo. *Buxtorfii*. Ab his pergitur ad Biblia cum interpretatione Xantis *Pagnini*, & Benedicti Ariæ *Montani*; vetus & novum Teſtamentum Græcum;

Digitized by Google

Biblia cum gloſſa ordinaria *Strabi*, *Onkeloſi* Targum, Cypriani *de Valera* hiſpanico idiomate; Roberti *Stephani* Latina, *Caſtellionis*, Joſ. *Athiæ*, Lucæ & Andreæ *Oſiandri*; Italica Nicolai *Malermii*; Germanica nitidiſſimo charactere apud Anton. Koburgerum, Noribergæ, 1483, Volum. II; Martini *Lutheri*, diverſis annis; Jo. *Dietenbergeri*, *Vinarienſia*; *Statuum generalium* Belgica, Eraſmi *Schmidii*: laudatam hanc codicum ſanctorum ſeriem claudunt *Jo. Buxtorfii* patris Concordantiæ Ebraicæ, cum Concordantiis Chaldaicis, & præfatione filii; neque non Eraſmi *Schmidii*, & Frid. *Lankiſchii*. Excipiunt *Patres*, qui temporibus Apoſtolicis floruerunt: quorum opera edita & inedita, cum verſione, & notis *Cotelerii*, aliorumque, & *Clerici* prodiere: hæc traduntur commemoratione uberiore; & quæ Autoris judicii acrimonia eſt, expenduntur ſingula curatius. Qui ab horum temporibus vixerunt ad annum CHRISTI ꟾↄ ccc, dicti ſcriptores eccleſiaſtici, tam Græci, quam Latini, interpretatique ſunt Scripturam ſacram, ſubjiciuntur: nimirum *Juſtinus* Martyr, *Athenagoras*, *Theophilus*, *Tatianus*, *Hermias*; *Irenæus*, *Optatus* Milevianus, *Clemens* Alexandrinus, *Origenes*, *Euſebius*, *Athanaſius*, *Baſilius*, *Gregorius* Nazianzenus, *Theophylactus*, *Gregorius* Nyſſenus, *Dionyſius* Areopagita, *Epiphanius*, *Chryſoſtomus*, *Iſidorus* Peluſiota, *Cyrillus* Alexandrinus, *Theodoretus*; operumque hujus, aliorumque patrum auctarium Joannis Garnerii: Jo. *Damaſcenus*, *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Arnobius*, *Lactantius*; *Hilarius*, *Ambroſius*, *Hieronymus*, *Auguſtinus*; *Leo M. Maximus* Turinenſis, *Petrus* Chryſologus, *Fulgentius*, *Amadeus* abbas Altacumbenſis, & denique factus Epiſcopus Lauſannenſis; *Aſterius* Amaſenus Epiſcopus, *Proſper* Aquitanicus, *Bernhardus*. Commodiſſime huic, qui agmen claudit, ſubnectuntur Ottomari *Epplini*, Pruſſorum Ducis concionatoris aulici, qui floruit medio ſeculo XVI, ſelectiora patrum judicia de pericopis evangelicis, quæ quotannis in eccleſiis explicantur. His ſimilis generis ſcripta, bibliotheca homiliarum, & ſermonum priſcorum patrum, adduntur. Perutilis poſthæc opera inſumta in dilucidanda *Miſchnæ*, quam cum *Maimonidis*, & *Bartenoræ* commentariis, & variorum Autorum, *Guiſii*, *Scheringamii*, *Houtingii*, *Leusdenii*, *Fagii*, & Mich.

Digitized by Google

& Mich. *Arnoldi*, verſionibus ac notis, item verſione & notis Guil. *Surenbuſii* habemus. Paucis oppido conſtat, quid illa complectatur, quive ejus ordines vel partes: heic vero omnia quaſi in tabella repræſentantur, & quid de ſtudio Talmudico ſit judicandum, quamque adferat utilitatem, docetur pluribus per teſtimonia luculenta. Progreditur Maxime Rev. Autor ad explicatores literarum divinarum veteris & novi Inſtrumenti: quorum in numero collocatur Jac. *Fabri* Stapulenſis quintuplex pſalterium, & annotationes in epiſtolas Paulinas, Emanuelis *Saa* notationes, *Janſenii* paraphraſis in pſalmos, proverbia Salomonis, & eccleſiaſticum, Jo. *Viccars* decapla in Pſalmos, Caſp. *Sanctii* commentarius in Jobum; Cornelii *a Lapide* commentarii: eminent deinceps *Tirinus*, Benedictus *Pererius*, Jo. *Maldonatus*, Guil. *Eſtius*, Matth. *Flacius*, Nic. *Selneccerus*, David *Chytræus*, & Jo. *Olearius*, in explicatione Biblica per VI volumina. Meliore autem loco habenda opera Criticorum ſacrorum, ſive annotationum in ſacram Scripturam, aliorumque tractatuum eo inſervientium, cum ſupplementorum Tomis. Magno ſane ſe beneficio abs Autore affectos arbitrari oportet ſanctiori doctrinæ mancipatos, quando grandia hæc volumina, excerpta, examinata, collocata hunc in modum contuentur, eoque intelligunt, quæ comprehendant, quidque exiſtimandum de iis, qui confecerunt eadem. Reliqui vero ne requirantur explanatores oraculorum cœleſtium, tum memoratur, quid præſtiterint Jo. *Calvinus*, Martinus *Borrhaus*, Ludovicus *le Blanc*, Petrus Martyr *Vermilius*, Jo. *Wolphius*, Henr. *Bullingerus*, Wolfg. *Muſculus*, Rudolph. *Hoſpinianus*, Hieronymus *Zanchius*, Jo. *Crocius*, Jo. *Spencerus*, Jo. *Clericus*, *Eraſmus* potiſſimum, Ge. *Caſſander*, ac Simon *de Muis* operibus collectis & editis a Claudio d' Auvergne. In ſcriptorum denique omnium enarratione nullum laborioſius ſtudium adhibitum, quam in *Lutheri* operibus, præcipue tomis Jenenſibus Germanicis. Niſi fallimur, videtur Autor diligentiſſimus tantopere laboraſſe hoc Jubilæo reformationis altero, ut ſubveniret exteris, qui Germanicam linguam non adeo callent, ſimulque illius meritorum magnitudinem eveheret.

Digitized by Google

ret. Finiunt totum opus cuncta *Melanchthonis*, fidi doctrinæ ac rerum omnium Lutheri ſocii, ſcripta. Hactenus de argumentis & libris, qui memorati, nunc reſpiciendum ad *editiones*, quæ promittuntur in titulo: hæ tam fideliter indicantur, ut intelligentiſſimus Autor ſuis etiam meliores ac præſtantiores præferat, commendetque: quod patet in Irenæo p. 69, quem Oxonii Jo. Erneſtus *Grabe* 1702, Optato Millevitano p. 73, quem Lud. El. *Du Pin*, Pariſiis 1700, Athanaſio item p. 93, quem *Monachi S. Benedicti e congregatione S. Mauri* ibidem edidere. Neque reticet eas editiones, quæ promiſſæ ſunt, atque hodie expectantur; id quod ex aliis elucet p. 94. Dicendum quoque nunc breviter eſt de ceteris, quorum mentio injicitur in titulo: hi ſunt *Autorum errores*, in quos inciderunt, quos pro inſigni candore modeſte & absque inſultandi pruritu indicat ac emendat. Ut quando Paulus *Fagius* & Petrus *Galatinus* perhibuerunt, Onkeloſum eundem eſſe, qui Aquila Ponticus, proſelitum, ſororium Titi Veſpaſiani, univerſique paraphraſten veteris Teſtamenti p. 11. Similiter dum alii non dubitarunt ſtatuere, Nicolaum Lyranum, ſive de Lyra, dici ab oppido Brabantiæ, vel Angliæ p. 19: Benedicti, qui Pagnini verſionem Veteris Teſtamenti Latinam correxit, verum cognomen fuiſſe Montani p. 6: Leonem Magnum fuiſſe natione Tuſcum, p. 230: Gregorium fuiſſe appellatum Nazianzenum, quod Nazianzi eſſet generatus, de quo p. 108: & Lactantium a lacteo, quo gaudebat, eloquentiæ flumine, vocatum p. 179. Tam æquus præterea eſt Noſter, ut dignitati aliorum lubenter ſuffragetur, quemadmodum patet exemplo *Maldonati*, magno viri animo, quem contra Thomam Malvendam tuetur p. 267, ſic & de *Eraſmi* ſuſcepto patrocinio agitur p. 375. Supereſt, ut indicemus, quæ in *Autorum vitis* exponendis habita ratio. Huc illud ſpectat, quod nomina Autorum non Latina tantum, quibus vulgo uti conſueverunt, ſed & vernacula accurate indicat: qualia ſunt Junii, patria lingua *Young* p. 55, Fronto Ducæus, *Du Duc* p. 131, Deſiderius Eraſmus, *Gerardus Gerardi* p. 320, David Chytræus, *Kochhafen* p. 275, Ger. Voſſius, *Voskens* p. 121, Nicolaus Faber, *du Faur* p. 336. Notat porro ſubinde vitia eruditorum. Ut ingeni-

genium inquietum, quod fuit in *Flacio* p. 272: calami intemperantiam, & maledicta, quorum inſimulatus *Maldonatus*, p. 269: fabularum amorem, cui, ſi Dallæo credendum, Franc. *Turrianus*, Legionenſis, deditus, p. 120. E diverſa parte commendatur moderatio & candor in Jo. *Buxtorfio* patre, p. 4: priſca fides in Eraſmo *Schmidio*, p. 41: beneficentia erga pauperes in Gabr. *Albaſpinæo*, p. 76: pietatis informatio & cultus in Davide *Hæſchelio*, p. 319: prudentia in Davide *Chytræo*, p. 276: æquabilis in utraque fortuna conſtantia in Jacobo *Uſſerio*, p. 337: moderatio & æquitas in Georgio *Caſſandro*, p. 281. Interſperguntur ubique utiles, & egregiæ *animadverſiones & notæ*, quo pertinet quod adducit de verſionibus Scripturæ, magno Dei beneficio, p. 5: de verſione hodierna Græca, ejusque ab antiqua genuina differentia, p. 7: de Luca Oſiandro, ejusque Bibliis, p. 22, 23: de Martino Luthero, p. 27: de autoribus Bibliorum gloſſatorum Noribergenſium, ſive Vinarienſium, p. 31: de lectione Patrum, p. 57, de Origene, p. 81, Dionyſio Petavio, p. 83, Aldo Manutio, p. 153, Cypriano, p. 171, 172, Benedicto Pererio, p. 265, de criſi & Judæorum interpretatione, p. 315. Sed plura excerpta dare inſtituti ratio non patitur; unum precamur, ut Deus vires concedat ſumme Rev. Autori, quo & reliquas Bibliothecæ ſuæ partes quas ſub manibus habet, feliciter abſolvat.

M. GEORGII ANDREÆ Helwings, *PASTORIS Angerburg. & Reg. Societ. Berolin. Membri Lithographia Angerburgica.*

Regiomonti, literis Joh. Stelteri, 1717, 4.

Plag. 14½ cum figur. ænear. Tab. 11.

INſigni Botanices amore a prima jam ætate flagraſſe Autorem doctiſſimum, in [illegible] A. 1713 Menſe Majo, p. 223 monuimus, ubi ejus Floram quammodogenitam commendavimus; non minorem autem ejus ad regni mineralis theſauros recludendos eſſe propenſionem, præſens tractatus abunde docet. In quo conſcribendo non quidem generationem & originem lapidum vel præcipuarum cauſarum, qualitatum, virtutumque ex principiis

Digitized by Google

Philoſophiæ Naturalis eruere rationes, multo minus explicare differentias internas, animus ei fuit, cum id quam ſolertiſſime curioſiſſimi naturæ myſtæ jam pridem præſtiterint; ſed ea tantum, quæ ſub obtutum cadunt, & ad qualemcunque Hiſtoriæ Naturalis Pruſſiæ cognitionem ſpectare videbantur, recenſere ſuſtinuit.
Cap. 1. Agit itaque in genere de Terra Angerburgenſi, ſimulque de lacubus & fluminibus, eorumque ſitu; qua occaſione, quod alii Autores de toto globo terraqueo aſſeruerunt, illud pariter de terra Pruſſica, & in ſpecie de Angerburgica affirmandum eſſe judicat; proſtare ſcilicet & hic univerſalis cataclyſmi teſtimonia. Adeſt enim mirifice variantis terræ mixtura; conſpiciuntur in eodem fere loco ſabuloſæ, argilloſæ, tophaceæ, margacea materia interſperſæ, & mox lapillis, mox teſtaceis varii generis perſtratæ terrarum compages. Clarius hoc ad littora & ripas ſeſe offerentia ſtrata, quorum alia ita locantur ſuper alia, ut diverſitatem ſoli, gravioris quidem profundius, levioris
2. vero ſuperius locati, animadvertere poſſis, oſtendunt. Hinc terras in ſpecie, earumque differentias luſtrat, quas inter argillam vulgarem flaveſcentem, rubicundam, cœruleam tenuem, quæ viſciditate, pinguedine & lentore ſuo ad quævis paranda figulina vaſa apta eſt, cineream, candidam, & nigram; margam duplicis generis; terram croceam, quam Alanam ab Alanis populis dictam eſſe credit; ochram, rubricam, & terram medicinalem vitriolatam, jure meritoque ſigillandam, commemorat. Inter la-
3. pides certa figura carentes præter arenas varii generis, *ſtatuarii*, ſeu ſculptiles, calcarii, gypſei, alabaſtrum, tophi, pumex nigricans, ammochryſi, marmora, ſilices nominantur. De lapidibus
4. diaphanis dum ſermonem facit, Achatis, Chalcedonii, Sardi, Adamantis degeneris, Boruſſici, alias Bohemici ſeu Pſeudoadamantis vocati, Cryſtalli, quam vicinia alit, Fluorum, Granatorum, & Rubini, prope Elbingam ab amne ejecti, mentio fit, quo & Jaſpis propter pretium refertur. Ex claſſe lapidum certa
5. figura præditorum in ſcenam producit ſphæricos, plumbeam ſphæram æmulantes, ovales, hemiſphæricos, depreſſos, e. g. in caſei Belgici figuram formatos, item panibus ſimilagineis æmulos, ætitas, geodes; ſub conica figura Belemnites; ſub aliis

mathe-

Digitized by Google

mathematicis figuris aſtroites, trochos & entrochos, lapides certas literas referentes. Inde illos allegat, qui res naturales repræſentant. Sunt enim, qui ex Regno Vegetabili vel fructus & ſemina mentiuntur, e. g. nucem moſchatam, glandem, amygdalas, fabas, frumenti, milii, papaveris ſemina; vel plantas, fungos, folia, ligna exhibent, e. g. herbam herniariæ, lignum abiegnum & quernum; vel a radicibus dependent, quibus unis & ſolis tota ſtructura oſteocollæ adſcribenda venit. Huc corallia foſſilia ſpectant. Dantur etiam, qui ex Regno Animali effigies humani corporis vel membrorum referunt, aut reliquorum animalium partes exprimunt, ut cornua, linguas, dentes, nidum veſparum, ſcarabæum in nido quaſi deliteſcentem, favos, nidulos vermium aquatilium, ovula, ſpinam dorſi piſcis, caudam cancri, aut teſtacea petrificata. Imo conſpiciuntur, qui ex Regno Minerali metalla continent, ut lapis fere totus metallicus, quem fluorem cum pyrite vocat Noſter, item mineræ ferri; aut ſale ſcatent, e. g. nitro & aphronitro; aut bituminoſi ſunt, ut ceſpites bituminoſi, ſuccinum. Coronidem operi imponunt reliqui lapides & foſſilia, & quidem artefacta, ubi inter lapides ſuperſtitioſos fulminaris & ulceroſus, denique variæ reliquiæ ſepultorum atque numi diverſi effoſſi commemorantur.

PIENA ESPOSIZIONE DEI DIRITTI IMPERIALI ed Eſtenſi ſopra la Città di Comacchio &c.

i. e.

PLENA EXPOSITIO JURIUM IMPERIALium ac Eſtenſium in urbem Comacli, pro reſponſione duabus defenſionibus Dominii temporalis ſedis Apoſtolicæ in Comaclum, & diſſertationi Hiſtoricæ: acceſſit Tabula Chronologica cum Appendice Inveſtiturarum Cæſarearum, aliorumque documentorum pertinentium ad eandem controverſiam.

Anno 1712, fol.

Alph. 2 plag. 6.

FIdem, quam dederat Eſtenſis Autor, quem Cl. Muratorium eſſe nulli dubitamus, in Libello Supplici Raynaldi Eſtenſis Ducis Mutinæ ad Sac. Cæſ. Maj. Joſephi I Imp. Rom. de quo in Actis Eruditorum A. 1711 Menſe Majo, jam pridem liberavit hoc ſcripto, quod & in Gallicum idioma translatum ſub titulo: *Les droits de l'Empire ſur l'Etat Eccleſiaſtique recherchés & plainement eclaircis à l'occaſion de la diſpute de Comacchio &c.* Ultrajecti 1713,4, prodiit. Hic latius ea exponit doctiſſimus Autor, quæ in libello ſupplici breviter tantum perſtricta fuerant, ſimulque reſpondet alteri Romanorum ſcripturæ editæ A. 1711, in qua Dominium temporale ſedis Apoſtolicæ in Civitatem Comaclenſem Pontificii defendere iterum annifi ſunt. Quia vero ſecundæ huic defenſioni Romanus ſcriptor tabulam chronologicam attexuerat, in qua ea quæ ad præſentem quæſtionem pertinent, a temporibus Pipini ad hæc usque noſtra pro ſede Apoſtolica ex una parte, quam plurima illa quidem ac uberrime, ex alia pro Eſtenſibus perpauca ac jejune admodum diſponuntur; eandem Autor Eſtenſis tabulam initio ſui operis ſtatim repetit, illa addendo, quæ & fallacem Pontificiorum apparatum ad ludibrium imperitorum detegant, & latos hiatus pro parte Eſtenſium a Romano ſcriptore doloſe relictos impleant, longeq; ampliorem pro his meſſem vel ob oculos tantum ſpectantium ponant. Fuſe quoque in Proœmio, quod & ubique ſparſim fit in toto opere, accuſationes Romanorum refellit, quibus in illorum ſcripturis mordaci calamo vel tanquam malæ fidei ſcriptor vel cum Heterodoxorum dogmatibus conveniens, paſſim injuria ſe carpi dolet, videlicet eo decertandi genere, ſane nil tale cogitantem, impeti, quod quam a ſincera veritatis indagatione maxime alienum ſit, ac imprimis ſedis Apoſtolicæ ſanctitati indecorum, nemo non videat.

Ceterum liber in tres partes dividitur. Prima pars ſupremum Romanorum Imperatorum dominium in Romanam urbem ac exarchatum expendit. Secunda ſimile dominium eorundem Imperatorum in Comaclum firmat, deque valore Inveſtiturarum, quæ a Carolo IV A. 1354 primum, mox a ſequentibus Imperatoribus usque ad Auguſtiſſ. Joſephum I Eſtenſibus

con-

continenter conceſſæ ſunt, omnem dubitandi locum præcludit. Tertia denique oppugnat præcipuum ac recens extructum Pontificiorum aſylum, quo Comaclum in Comitatu Ferrariæ contendunt comprehendi, ac propterea Pontificem eodem in illud, quo in Ferrariam, jure gaudere, imo Eſtenſes ipſos tacite a Pontificibus ipſius Inveſtituras, nempe in Inveſtituris Ferrariæ comprehenſas, accepiſſe.

Quoad primum, Imperatorum Græcorum tempora usque ad Pipinum indicat, quem non reſtituiſſe (ut Romani vellent) ſed donaſſe ſanctæ ſedi Exarchatum, invalide tamen, eo quod Imperatore Græco legitimo illius Domino renuente, comprobat. Carolus quoque Magnus non Advocatus Eccleſiæ ſolus ſed & verus Romanorum Imperator ac Dominus conſtitutus oſtenditur: ipſius vero donationem, ac Ludovici Pii, ſiquidem hæc vera ſit, de quo dubitandi fundamenta afferuntur, uti & Ottonis Primi ac Henrici II vel non eſſe cum ea amplitudine intelligendas, cum qua fortaſſe ad pompam conceſſæ ſunt, vel certe quoad translationem ſupremi in Pontifices dominii, nullum revera effectum nactas fuiſſe, luce meridiana clarius apparet, tum ex propriis dominii actis, quæ Pontificibus haud invitis in ipſa Romana urbe Imperatores iidem & ſequentes exercuerunt, tum ex autoritate ſcriptorum illius ævi, qui concorditer id teſtantur, aliorumque documentorum, quæ omnia Eſtenſis Autor primis duodecim libri Capitibus late proſequitur.

Verum rem propius attingit in ſecunda parte, in qua idem Imperatorum dominium in Comaclum ipſum, ac Eſtenſium Inveſtituras expendit. A. 809 Pipinus Caroli, M. Filius ac Italiæ Rex Comaclo dominatus eſt; exinde Carolus Calvus, Lambertus, & Berengarius I, Imperatores, Rodulphus, Vgo, Lotharius, Berengarius II, & Adalbertus Italiæ Reges toto Sæculo nono ac decimo idem cum Exarchatu tenuerunt, quod tum ex pactis Imperatorum ac Regum Italiæ cum Venetis, tum ex Teſtamento Marchionis Almerici, ac Diplomate Lotharii Regis compertum eſt. Præter alia ſupremi in Comaclum Dominii documenta, eadem pacta cum Venetis ab Ottone I confirmata ſunt A. 964, ab Ottone II A. 983, adverſus quem nullius momenti eſt fictitia Gregorii V

Bulla. Rurſus Otto III jure eodem ſupremo uſus regalia quædam in Exarchatu cum Abbatia Pompoſiana permutavit, cujus Diploma ab adverſariorum cenſura iterum defenditur. Nec diſſimilia ſummi Dominii documenta dedere Henricus II cognomento ac re Sanctus poſt celebrem quoque donationem Eccleſiæ Romanæ factam, Conradus Salicus, Henricus III & IV, quo tempore obortas Sacerdotium inter & Imperium diſſenſiones quod & quatenus Eſtenſis Autor indicaverit, a Romanorum querimoniis vindicat: Henricus V, a quo pacta ſupra dicta cum Venetis confirmata ſunt A. 1111, quinque Bullis Pontificum nequidquam in contrarium oppoſitis, quæ dubiæ ſunt, ac interpolatæ: Lotharius II, Fridericus I, Henricus VI, Otto IV, Fridericus II, ac demum Rodulphus I, cujus Diplomate Imperii jura neutiquam læſa ſunt, licet ſub Ludovico Bavaro turbata, vi potius quam ratione, infelici bello hinc atque inde deprælíante. A. 1297 Comaclenſes Principibus Eſtenſibus ſponte dediti, ac rurſus A. 1325 ſub ditionem recepti, tandem a Carolo IV Anno 1354 & 1361 Inveſtitura Imperiali ſubjecti ſunt, quam omnes ſequentes Cæſares usque ad Joſephum I perpetuo confirmaverunt. Contra quas Inveſtituras cenſura adverſariorum eliditur, vel quod annuus cenſus ab Eſtenſibus non ſolvatur, qui nec pro aliis Feudis Imperialibus conſuevit ſolvi, vel quod Cæſaream tantummodo protectionem erga Eſtenſes ſignificent, vel quod (mirum ſane aſſertum) nullum fuerint ſortitæ effectum, vel denique quod ſedi Apoſtolicæ fuerint ignotæ. Hæc a Capite 13 usque ad 29 incluſive.

Ultimo tandem loco effugium omne adverſariorum præcludit, dum Comaclum in diſtrictu Ferrariæ probat non comprehendi. Huc ſe recepere hodie tanquam in arcem munitiſſimam ac inexpugnabilem adverſarii, ac propterea aliquanto fuſius id examinat, nempe a Capite 30 usque ad 43. Itaque rejecta breviter quadam ſuppoſititia Cati ſcriptura, exhibetur legitimus ſenſus Diplomatis Henrici VI, cujus verba ſi bene perpendantur, non modo in Ferrariæ Comitatu Comaclum non includunt, verum de Comaclo tanquam de finitima, ac limitanea quidem, ſed alia ditione loquuntur; atque ita ſenſiſſe dictum Impera-

peratorem clarius eluceſcit ex ipſius poſteriori Diplomate A. 1195 Abbatiæ Pompoſianæ conceſſo, cui ſimile eſt aliud Friderici II A. 1220, ac ex pactis cum Venetis ab eodem Henrico confirmatis A. 1197. Capitula quoque pacis initæ inter Ferrarienſes ac Ravennates A. 1200, rurſusque alterius A. 1234, ſejunctum a diſtrictu Ferrarienſi Comaclum evincunt. Neque audiendi ſunt ſcriptores quidam Ferrarienſes, qui Patriæ amore perperam ducti contrarium ſenſerunt; uti & Acta Annorum 1309, 11 & 13, ſilentium Cortuſiorum, pacta A. 1240, Bulla Johannis 22, quædam Eſtenſium fœdera, Acta Friderici III, antiqui Eſtenſium tituli, liber Privilegiorum Comaclenſium, ſtatutum Gabellarum Ferrariæ, Pax A. 1484, munera Ferrarienſibus a Comaclo dari quotannis ſolita, Ferrariæ ſtatutum in urbe Comacli uſurpatum, fruſtra pro ſe a Pontificiis præcipue in ſecunda defenſione afferuntur.

Contra Comaclum ad Ferrarienſem diſtrictum nunquam pertinuiſſe, præter Anaſtaſium Bibliothecarium dicentem, Aſtulphum Pipino cogente dediſſe Stephano II *Ravennatium urbem vel ceteras Exarchatus Civitates, addens & caſtrum quod cognominatur Comiacium*; conſtat ex autoritate plurium Pontificum ac Imperatorum, Ferrariam a Comaclo ſemper in ſuis Diplomatibus diſtinguentium. Præterea Comaclenſes antequam Polentanis ac Eſtenſibus ſe dederent, Ravennatibus ſubjecti fuere; nihilq; in Comaclo juris tanquam a Ferraria ſejuncto ſe tunc temporis habuiſſe tacite fatetur ipſe Johannes XXII in ſua Bulla contra Ateſtinos A. 1324. Idem Pontifex dum A. 1332 Eſtenſibus jam Comacli Dominis Ferrariæ Inveſtituram primum conceſſit, neque tacite Comaclum in ea incluſit. Chronica, quam Parvam dicunt, a diſtrictu Ferrariæ illud excludit: excludunt Eſtenſes in fœdere cum Scaligeris & Gonzagis inito A. 1331. Imo Comaclum ipſum ut tale ac a ſede Apoſtolica minime dependens, in ſcenam veluti prodiit, palamque eſt habitum, dum pro Eſtenſibus, Vicariatus Ferrariæ Inveſtitura recens donatis a Johanne XXII A. 1332, & iterum a Clemente VI A. 1344, ſimul cum Florentia, Mutina, ac Adria fide juſſit. Quid clarius? Ita quoque diſtinctum eſt in alio fœdere A. 1357, alioque documento A. 1361.

Acta

Acta viſitationis Cardinalis Anglici in adverſarios retorquentur; quibus nihil proſunt aut formulæ receptorum cenſuum in Libris Rev. Cameræ pro amanuenſium libito conſignatæ, aut oratorie prolata Cælii Calcagnini dicta.

Exponitur controverſia de condendo ſale Comacli ſub Julio II excitata, circa quam dignum notatu eſt, Alphonſum I Ferrariæ Ducem publice ac coram Pontificiis Miniſtris profeſſum eſſe, ſe Comaclum ab Imperatoribus, non vero a ſancta ſede, Feudi nomine acceptam habere, nullamque ejus dicti (quod tamen tanquam maximum in Vaſallo crimen læſæ Majeſtatis habendum fuiſſet) retractationem Pontifices popoſciſſe. Alia de hac controverſia, ac de concordatis tempore ſequentium Pontificum referuntur, utpote nullo modo juribus Imperialibus in Comaclum, ac Eſtenſibus adverſantia, imo ipſis aperte faventia. Poſthæc exemplum Alphonſi I ſecuti ſunt Hercules II & Alphonſus II, ſe Comacli Dominos ac Ferrariæ Duces diſtinctis titulis, Pontificiis non improbantibus, paſſim ſcribentes. Teſtamentum Nicolai Marchionis Eſtenſis A. 1442, Bulla Nicolai V An. 1450, ac pleraque Eſtenſium Acta pro Camaclenſibus uti vera diſtinctionis utriusque diſtrictus documenta rurſus defenduntur. Quid plura? Clemens ipſe VIII, qui A. 1598 Comaclum Eſtenſibus vi eripuit, neque ut incluſum in diſtrictu Ferrariæ cenſuit, neque hoc titulo uſus eſt, imo primus edita Bulla adnexuit, uti & Bullæ celebri in Cœna Domini inſeruit.

Tandem liber clauditur epilogo omnium rationum tuendis juribus Imperialibus atque Eſtenſibus in Comaclum inſervientium: ac inculcatur id quod tam ſæpe hic & alibi in omnibus ſcripturis eſt repetitum: haud ab antiquorum ſeculorum obſcura ac tenebricoſa inſpectione rem dependere, e quorum ruderibus vix quidquam argumentorum erui queat, quod non emarcidum, aut carioſum ſit, prorſusque rei conficiendæ prudenti certoque judicio inutile: inſiſtendum vero eſſe legitimæ Præſcriptioni ultimorum temporum, quæ nec incerta, nec obſcura, vel ſola eſt, vel profecto expeditior via, qua ad ſtabilienda dominia citra fallaciarum ambages ſtatim perveniatur. Hac præcipue permotus Leopoldus I A. 1694 in ipſa urbe ſimul cum ceteris juris Cæſarei

ſarei

Digitized by Google

ſarei flatibus Comaclum repetiit, ac A. 1708 de facto armis feliciter cepit Joſephus I, cui reliquum eſt ut ex parte Reverendæ Cameræ accedat ingenua evidentis juris confeſſio; idque maxime nunc temporis eſt ſperandum, quo a ſanctiſſ. Clemente XI ac Auguſtiſſimo Carolo VI votis communibus nihil aliud utrinque ſincere petitur, quam ut ſatis juſtitiæ fiat.

GEORGII NITSCHII MYSTA IN PULPITO ſimplex, ſive diſſertatio Theologica de ſimplicitate, quam Eccleſiaſticus Præſul in ſuggeſtu ſervare debet.

Wolffenbuttelæ, ſumtibus Gottofredi Freytagii, 1716, 4.
Alph. 1 plag. 13.

PRo ea, qua abundat Maxime Reverendus Autor lectione ac doctrina, caput in Theologia inſigne, de ſimplicitate Doctori Eccleſiæ commendanda, ita excuſſit, ut Lectorem tractatio iſthæc, ubi nuda ſcilicet exulant verba, merito attentum defixumque teneat. Nexus in Eccleſiaſte inter Urim & Thummim, p. 3. 4.
γνῶσιν καὶ πρᾶξιν, ſcientiam & conſcientiam, Catecheſin & ἄσκησιν, veritatem & ſinceritatem, notionem & devotionem, cum manus, juxta Gregorium, ſub pennis, virtus operis ſub volatu contemplationis eſſe debeat, merito urgetur; femina a do- 4. 5.
cendi munere in pœnam quaſi linguæ, male in Paradiſo uſurpatæ, arcetur; duriora quorundam de impiorum Miniſterio loca 5.
afferuntur; contra dulciſſime vanos (qui character alias Home- 11. 13.
ri ſit) divitiarum item corraſores, audaculos, vel alia ratione ma- 11.
le ſobrios miniſtros ſcite diſſeritur; pii contra beneque morati ulterius excitantur, ut fratri defuncto, Chriſto, ſpiritualiter ſuſcitent prolem, ſuſpiria laboribus immiſceant, zelo denique mo- 14.
derato pergant, ne, quod de Balduino Urbanus Pontifex dixit, iis eveniat, qui ſcilicet fervens Monachus fuerit, poſtea vero cali- 15.
dus Abbas, tepidus porro Epiſcopus, & frigidus tandem Archi-Epiſcopus evaſerit. Qvibus ita præmiſſis, de ſimplicitate diſſerere 16.
ex inſtituto ſic incipit Autor, ut vocem enucleet, fundamentum indaget, quæſtiones inſigniores moveat, de mediis denique ſimplicitatis Eccleſiaſticæ diſpiciat. Ignorantiam, malam in ſe, peſ- 19.

ſimam

p. 23. ſimam vero in ſacerdote mire deteſtatur, dum cœcum Deo animal minime offerendum, quin Abrahamus potius Buchholzerus audiendus ſit, qui Prædicamentis Miniſtri virtutes hoc modo attemperet: ſit ſubſtantia ſimplex, non mixta, & pie ſubjecta Enti tranſcendenti: quantitas diſcreta, qualitas literata, & morata, paſſio voluntaria, ſit ubique, ſemel & ſemper τετράγωνος, & habitu, voce totaque vita doceat. Hiſtoria de Laico Confeſſore, ſubtilem inter Arianos diſputatorem confundente, a Caveo jam
28 ſeq. tum in dubium vocata, perinde & hic redditur dubia; *ſtylus ho-*
32. *minis* Jeſaianus non tam de perſpicuitate, quam charactere intelligitur, quo voces ſequentes, *velox ſpoliator, feſtinus prædator*, fuerint exprimendæ. Nec ſpem ſuam fruſtrabitur Lector, ſi quæ hic de Viris eruditis quærere judicia velit. In Jeſuitas ingenioſe
32 ſeqq. dicta hic inveniet; Vaninus Martyr Diaboli, Knuzius vero egre-
60. gius illius fraterculus, Atheiſmi impuriſſimus ac nequiſſimus proſeminator audit; Scriverus inſomnis providentiæ divinæ obſervator, Spenerus Theologus nemini ſecundus ac ve-
94. 96. re ἀκριβὴς, in cujus juxta, ac Breithauptii, Franckiique homi-
240. liis non ſolum candida veritas, ſed & ubique elegans & gravis dicendi ratio fulgeat, appellitantur; Barclajus vero Quackerorum Apologeta, primus inter ſuos nugari deſiiſſe, perhibetur.
99. Myſtæ obſcuriores, nimium pungentes, & affectationi aſveti, jocantes in loco ſacro, peregrinis terminis utentes, (hymnus *In*
169. 81. 84 *dulci jubilo*, præeunte Anonymo, quoque non adeo probatur)
119. paſſim hic perſtringuntur; honoris vero tituli & amoris, quibus
142 ſeq. auditores compellet Miniſter, pro licitis habentur, niſi, ubi ma-
115. 117. jor auditorum pars obſtinate in peccatis perſeveret, ubi hos titulos exeſſe jubet. Moderatus locorum profanorum uſus non rejicitur, imo, licet illa non ſint fidei probæque vitæ medium di-
178. recte & per modum efficientiæ, pro *medio* indirecte & per mo-
183. dum præparationis ad hunc finem obtinendum habentur. Locus Prov. XXIV, 16 de lapſu maxime Rever. Autori loquitur non in
239. peccata, ſed miſeriam, Petrinus vero 2 Pet. II, 12 ſeqq. ſecus,
240. quam Lutherus vertit, non de eo, quod angeli (paſſive) judicium *portent*, ſed quod (active) *ferant*, explicatur.

CAR-

CARMEN HOMERI DE Βατραχομυομαχία, *RANArum, Murium & Cancrorum pugna, Trachiniorum, Myonenſium & Acarnanum bello, illuſtratum ab HERMANNO* von der Hardt, *Acad. Jul. Prof. & Præpos. Mariæb.*

Helmſtadii, typis Hammii, 1717, 8. Plag. 14.

QUæ Celeb. Autor ſuperiori anno ex Mythologia Græcorum de *Pygmæorum cum gruibus pugna* vulgavit, indicavimus in Actis Supplem. T. VI Sect. IX p. 410. Eodem anno & *de Circe Homeri* nonnihil commentatus eſt, per quam nimirum indicari exiſtimat urbem Phocidis *Cirrham* ex ſoni vicinitate, ut per *Ulyſſem* Theſprotum ſeu *Theſprotiam* gentem; quæ, cum Cirrhenſibus arma inferre intenderet, blandimentis horum ita capta, ut deſiſteret a propoſito ſubjugarique ſe pateretur, quod ſub μεταμορφώσει *in ſues* ſignificetur. Theſprotus poſtea injuriam hanc ulturus cum reliquis copiis Cirrham tendit, a Mercurio, ſeu *Orchomeniis*, apud quos Mercurius colebatur, monitus, ut ſtricto gladio illos petat, ni ſocios dolo ſubactos reddere velint, tradito hanc ob cauſam μῶλυ, i. e. hiſtoria bellorum a μῶλος bellum, pro ſymbolo & monumento, ad hanc quoque pugnam ſubeundam, quod conſilium cum Ulyſſes ſeu Thesprotus ſequeretur, Cirrhenſes pacem petentes fœdus ineunt honeſtum, quod concubitu *Circes* cum *Ulyſſe* indicatur. Nunc progreſſus eſt Celeb. Autor ad vetuſtum Homeri carmen de *murium*, *ranarum* & *cancrorum* pugna, pro mero ingenii luſu antea habitum, ſed a ſummis Romanis Principibus dignum judicatum, quod in publicis monumentis marmoreis Romæ in Homeri honorem poſitis una cum Odyſſeæ & Iliadis voluminibus diſtincte ſit deſignatum, teſtibus Kirchero, Cupero & Schotto. Poſtquam itaque Noſter univerſam Græcorum mythologiam hiſtorias populorum, regionum, urbium, præclaraſque heroum res geſtas variis imaginibus deſcribere aſſirmavit, idque Homerum in ſuis poematibus maxime intendiſſe ex Strabone probavit p. 11, 12, 13, 14, atque illos qui Phyſicas moralesque fabulas ex veterum Mythologia eruere conantur, ex Euſebio refutavit p. 15, 16; *Myonenſium, Trachiniorum* & *Acarnanum* res in murium, ranarum & cancrorum militia detegit, ut *Myonenſes* a Poeta μύες *mures*, *Trachinii* nominati fuerint βάτραχοι ranæ, pro familiari veteris orbis allu-

ſione, quæ ad aptam rerum ſimilitudinem ex nominum ſono vicinas elegantes gignit appellationes. *Myoniam* urbem in Locride in vicinia Phocidis delineat Pauſanias Phocic. f. 897. *Trachin* vero urbem Phtiotidis in Theſſalia Herodotus f. 450 & Strabo l. 9 f. 428. Cum ergo Locrenſes, Phocenſes & Theſſali arma ſibi frequenter inferrent, multo ſanguine fuſo, ejusmodi belli certamen in lepida *murium* & *ranarum* ſcena Homerus ceciniſſe Autori noſtro videtur. Quod ut confirmet, interpretatur totum carmen. Priores, inquit, tres verſus, pro more Poetarum captant benevolentiam Muſarum, quippe carmina elegantia cantari ſolita a Muſis, *aut doctis collegiis in monte Helicone*, in Bœotia juxta lacum Copaidem. Verſ. 4, 5 argumentum carminis ſc. bellum ferale, & 6, 7 ſpecialem deſcriptionem belligerantium partium proponit, *mures*, inquit Homerus, *in ranas inſurrexerunt, illis ut fierent ſuperiores*, i. e. Myonenſes arma intulerunt Trachiniis, quod illi ab his offenſi. Comparat Myonenſium conatum cum *γηγενέων ἀνδρῶν terrigenarum gigantum* factis i. e. priſcorum Titanum, ex *γαία terra* poetis *Achaja* dicta, populorum rebus geſtis, quas Ovidius aliique fuſe deſcripſerunt. Origo belli ſub iisdem imaginibus delineatur, *murem ſc. ſitientem felis periculum evitaturum molliuſculam barbam in vicinum lacum tinxiſſe, & aqua dulci delectatum cognitum eſſe a rana & ad colloquium invitatum*, i. e. Myonenſes coloniam ducturos ſedem quæſiviſſe, metuentes *αἰγέλην* i. e. *λεχαῖον Lechæum* portum Corinthiorum, quorum inſidias jam olim erant experti, ad vicinum lacum ad boream migrandum eſſe judicaviſſe. Aqua *μελιηδὴς* vocatur alluſione facta ad locum, *Malienſem* ſc. regionem, ubi lacus Malienſis, de quo Herod. f. 450, ubi inſula, quæ Myonenſibus ceſſit pro colonia, Myonneſi nomen inde adepta. Hos ergo Myonenſes a Trachiniis vicinis cognitos eſſe ait, ſequentibusque verbis ab iis exceptos; *qui ſint, & unde venerint?* celebrato inſuper genere Trachiniorum ſub colore *ranarum ducis Φυσιγνάθȣ buccam inflantis, quem Peleus genuerit Hydromeduſæ amore captus apud ripam Eridani;* i. e. Trachinios, (quorum nuntium ſub *Phyſignato* intelligit,) *Phylacenſes* eſſe origine, mixtis *Roduntiis*, Melienſibus ad fluvium *Pyram* habitantibus, & conjunctim coloniam in vicinam Trachin

chin ducentibus, hinc expectare ſe Myonenſium hoſpitum laudes, ſi quas habeant de genere ſuo prædicandas. Horum reſponſio ſequitur ſub idea *familiæ murinæ*, cujus Rex *Pſicharpax* (ψιχία ἁρπάζων micas ſurripiens) filius *Troxartæ*, matre *Lichomilæ* (molam lingente) filia *Pernotroctæ* Regis (perna veſcentis) in tugurio natus dicitur, natura ſua *ranæ* plane diſſimilis tam quoad cibum, quam quoad opera; pro ſymbolo, Myonenſes gentem eſſe *Scarphiæ*, quæ coloniam ex Throniis & Calliaro urbe ab Opuntiis exſtructa, teſtante Grentemesnil p. 572, ſit nacta, in καλύβη i. e. civitate Ἀλόπη Alope, vires ſuas adepta, ſed adeo vivendi genere differre a Trachiniis, ut non facile coire amicitia queant. Præferunt dein ſuam nationem Phtiotis, majorumque ſuorum heroica facinora bellica decantant ſub idea *muris intrepidi fortiter pugnantis*: addunt denique pro ſua apologia, ſibi nihil rei eſſe cum Trachiniis, nec eorum emolumentis ſe inhiare, ut *mures non quærant cibum ranarum, ſed ſalvum illis linquant*. Hanc *muris* Locrenſis orationem excipit altera Trachiniorum, qui inſignem jactantiam Locrenſibus objiciunt, ſeque etiam poſſe ajunt, ſi velint, oſtentare oppidorum in Phtiotide multitudinem, regionis amplitudinem, quæ maritima eſſet mediterraneaque, invitare ſe autem Myonenſes in Phtiotidem, ut ipſi cognoſcant. Quæ callida & doloſa invitatio vehiculum tradit *tergum ranæ* pro ſcenæ ſpectaculo ridendo, pro hiſtoria *navem*, qua legatus Trachiniorum in inſulam Myonneſum trajecerat, qua Myonneſios exciperet in Trachiniam ducendos. Quod ſtratagema non animadvertentes Locrenſes temere Trachinio fidem habuerunt, ſed dolo ejus circumventi e nave præcipitati ingenti cum dolore & clamore perierunt. Trachiniorum hoc facinus mus *Lichopinax* i. e, Locrus Alponenſis vidit, viciniſque muribus, i. e. Locris, Epicnenidiis & Opuntiis nuntiavit, qui ad arma concurrerunt, *thoraces* i. e. Tarphenſes ex *fele excoriato* i. e. captivis Lechæenſibus ſibi junxerunt, & per fecialem Trachiniis bellum denunciarunt, qui excuſare quidem crimen conabantur transferendo culpam exitii in Myonenſes temerarios, poſtea tamen callidum conſilium de Locris extinguendis captabant, excipiendos nimirum eſſe Locros Thermopylas penetrantes & interficien-

 dos,

Digitized by Google

dos, haud aliter ac ſi omnes in lacum Maliacum præcipitarentur. Poſtea Jupiter, i. e. urbs Piſa in Elide, cujus dominium tunc ſuper ceteras civitates eminebat, ſubriſiſſe magna molimina parvarum gentium & per nuntios cum Minerva i. e. Athenienſibus, quorum ſymbolum erat Minerva, egiſſe dicitur, num vellet Locris in bello eſſe adjumento, quæ tamen tam Locris, quam Trachiniis opem ferre negat ab utrisque ſæpius provocata. Tunc theatrum belli pingitur, in quo Locri Trachiniis non tam ſuperiores fuere, quam prorſus exitum minati illis videntur, quo commotus Jupiter, (i. e. urbs Piſa) conſultum duxit accedere & ignem reſtinguere, miſſis nuntiis vicinorum populorum, qui ſerio hortarentur, ut deſiſterent ab armis, quæ tamen monita cum Locri temnerent, delegandi fuerunt *καρκῖνοι* i. e. *Acarnanes*, qui *mures* Locros coercuerunt, ab armis avocarunt, bellique finem fecerunt.

LEONARDI ADAMI τῦ ἐν Ἀρκάσιν *PHILOCLIS ÆPEI Arcadicorum Volumen primum.*

Romæ, apud Franc. Andreolum, 1716, 4.

Alph. 1 pl. 8.

VIx annum vigeſimum quartum egreſſus diligentiſſimus Arcas, Leonardus Adamus, hoc primum Arcadicorum ſuorum volumen, tanta lectione, & tot ingenii critici teſtimoniis locupletatum, jam abſolverat, ut inter præcoces ingenio eruditos referendus videatur; & quanquam annis ante aliquot prælo paratum fuit, edi tamen citius in fatis non fuit. Ab origine vero prima Arcadiæ ſuæ hiſtoriam repetiit, & dicta veterum teſtimoniis, ſumma induſtria collatis, ac genuinæ ſcripturæ & ſenſui reſtitutis, critica induſtria confirmavit, quod quidem eo ſæpius Autorem duxit, ut ſeriem narrationis interruperit, pluſculum verborum integritate occupatus, quo Critici magis partes, quam Hiſtorici videtur expleviſſe. Interim ſi non ipſam exhibebit juſtæ formæ Arcadiæ hiſtoriam, illi certe, qui manum inde adhibebit operi, luculentam præbuit materiam. Primum hoc volumen quatuor abſolvitur libris, quorum primus a Pelasgo, qui primus poſt Argivos Arcadiæ Rex fuit, narrationis filum ducit, ab hoc Pelasgia dicta eſt, & gens rudis, feræ magis, quam homini ſimilem vi-

vitam agens,in ordinem redacta eſt, & Deos colere docta, quod hinc ad alios in univerſum populos tranſiit. Poſt hunc Lycaon filius imperium tenuit, a quo Arcadia Lycaonia dicta eſt, Cecropi *σύγχρονος*: de hoc narratur fabula, quod hoſpites mactaverit, quam excutit doctiſſimus Autor noſter, & inde agit de numeroſa prole ejus, quæ ad LXXIX numerum extenditur, unde variæ urbes,& populi ſuam trahunt originem, quos aliquot capitibus Autor recenſuit.Ex filiis in regno ſucceſſit Nyctimus natu maximus, quo regnante Deucalioneum diluvium contigiſſe narrant fabulæ. Filia vero Lycaonis Calliſto ex Jove Arcadem peperit, qui ad ſe traxit, Pelasgiis ejectis, imperium, & ſuo nomine appellari regionem fecit, atque a Triptolemo agrum colere frumentumque ſerere, atque ab Adriſta lanam ducere doctus, artem inter cives propagavit, & tandem inter tres filios regnum partitus eſt. Inter hos Azan potentia reliquis major extitit, a quo Arcadia univerſa Azania dici cœpit, & Clitor hujus filius & ſucceſſor Clitora civitatem condidit, & ſuæ ætatis potentiſſimus, improlis e vita deceſſit, atq; imperium Æpyto, Elati Arcade nati filio, reliquit, qui ſine liberis pariter mortuus, Aleo ex Arcadis proſapia Aphidantis filio, regnum conceſſit, qui cum Argonautis in Colchidem ivit, & ejus tempore Hercules clarus eſſe cœpit. Aleum in imperio Lycurgus ſequutus eſt, qui Molejam feſtum, poſt Arethum interfectum inſtituit, Meurſio ignoratum. Hunc filiis orbatum excepit imperio Echemus, Aeropi filius, Herculis comes, cujus inde Hyllum filium ſingulari certamine proſtravit; hoc mortuo Agapenor, Ancæi & Jotis filius, Lycurgi nepos, regnum adeptus eſt, qui inter Helenes procos fuit, & cum Arcadibus ad Trojanum bellum profectus eſt. In tertium librum congeſta illa ſunt, quæ in Regum ſerie ducenda locum invenire non poterant, potiſſima ſunt bella cum Thebanis ab Arcadibus geſta, Herculis facinora & Evandri fuga, & alia,quæ ad Ilii excidium protenſa ſunt. Priora quatuor prioribus III libris abſoluta ſunt. Hinc geſta Herculis recenſentur.Evandri fugam ſequentia deſcribunt,& ultimo hujus libri capite de diverſis Helenæ raptibus agitur.Quarto libro hiſtoria Regum Arcadiæ ab Agapenore,ubi deſierat,repetitur, & Hippothoi geſta enarrantur, quo imperium tenente Æneas cum

An-

Anchiſe venit in Arcadiam, & Anchiſes mortuus hic ſepultus eſt. Poſt Hippothoum filius Æpytus Arcadibus imperavit, & ejus ætate in Arcadiam Oreſtes ab Apolline ire juſſus eſt. Poſt Æpytum Cypſelus regnavit: quando Heraclidæ in Peloponeſum redeunt Cypſelus Eleuſiniæ Cereri feſtum inſtituit, in quo de forma mulieres χρυσοφόροι inter ſe certarent. Cypſeli filius & ſucceſſor Olæus fuit, qui Arcadiæ reliquit filium Bucolion, qui Phialum genuit, poſt ſe Regem factum, qui inde Simum filium ſucceſſorem habuit, quem Pompus filius excepit, & hunc Æginetes ex eo genitus. Hinc Polymeſtore Æginetæ filio regnum adminiſtrante, bella cum Laconibus geſſerunt Arcades & Charillum ducem captivum retulerunt. Polymeſtor filium non habuit atque ad Nepotem ex fratre Brixa Æchmin devolutum eſt imperium, qui cum Meſſeniis ſocietate inita Lacedæmoniorum potentiam atteruit. Ariſtocrates Aechmidis filius in tyrannidem convertit imperium, & propter facinora nefanda & vim illatam Dianæ Hymniæ ſacerdoti, lapidibus a ſubditis obrutus, & filio Hicetæ concedere regnum coactus eſt. Hicetam vero pariter Ariſtocrates filius ſecutus, qui a Lacedæmoniis pecunia corruptus, Meſſenios ſocios hoſtibus bis prodidit, & in pœnam ab Arcadibus lapidibus necatus eſt: atque inde Arcades Regum imperium amplius ferre noluerunt. Stetit vero per annos CMXL ex doctiſſimi Adami rationibus, a Pelasgo una ætate Cecrope majore, ad Ariſtocratem, qui Ira anno I. olymp. XXVIII capta neci datus eſt. Inter Reges Arcadiæ, præter heic in ſerie exhibitos, nominari alios ab antiquis ſcriptoribus Autor non abnegat, Verum pro ſingularium Arcadiæ civitatum ducibus magis, quam pro univerſi imperii Regibus eſſe habendos, autumat. Interim minime dubitandum eſt, in tanta obſcuritate temporum, & hiſtoricorum vel deficiente fide, vel manifeſta confuſione, multa relinqui incerta & ſuſpecta. Sicut vero hæc ſatis teſtantur de Autoris ingenio & induſtria, ita non levem in nobis excitavit ſpem, fore, ut eadem diligentia perficiat reliqua, quæ jam exorſum ſe eſſe in his profeſſus eſt, Libanii Sophiſtæ opera auctiora & emendatiora, quæ quam primum editum iri pollicetur in horum præfatione; Miſcellanea Arcadica; Argolica; & Meſſenica, quorum paſſim in his Arcadicis mentionem injicit.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Decembris Anno MDCCXVII.

CASP. THEOD. SUMMERMANNI, JC. ET anteceſſoris Duisburgenſis Primarii ΠΡΩΤΑ, ſeu prima Pandectarum Pars, in qua non ſolum vera & genuina Juris Romani praxis in ſummo Cameræ Imperialis Judicio, ceteriſque Germanicis præcipue autem Clivienſibus & Marcanis Foris oſtenditur, verum etiam differentiæ Juris Romani & Cameralis, itemque patrii perſpicue demonſtrantur. Cum Indice rerum & verborum locupletiſſimo.

Amſtelod. impenſis Mich. Frid. Führmann. Bibliop. Oſnabrug. 1717, 4.
Alph. 4 plag. 1.

BOno ſidere Commentarium celeberrimi JCti, Gerardi Noodt, ad priores quatuor libros Pandectarum, proxime a nobis recenſitum, ſtatim nunc excipit V. Cl. Caſp. Theod. Summermanni Commentarius ad eosdem illos ſimiliter. Certant enim quodammodo inter ſe; non eadem quidem via incedentes per omnia, ſed eandem tamen induſtriam ſectantes. Uterque enim eo anniſus eſt laudabiliter ut Jurisprudentia non ſit amplius parum amœna ac triſtis vel auſtera ſubtilitas, ſed pulchra & elegans hiſtoria rerum civilium, cum omni cultura ſapientiæ conjuncta. Statim deſcriptio Juſtitiæ Ulpiani *L. 10 pr. de Juſt. & jur.* ex obſervatione Noſtri, atque ſi originem ejus ſpectes, Deam Gentilium Græcorum proponit. Hos enim Themidi tres tribuere filias, Eunomiam, Dicen, Irenen. Dicen cuncta ex juſta ratione diſtribuere; ſeu, quod idem, jus ſuum cuique. Et quamvis Juſtinianus non fuerit Gentilis, retinuiſſe eum tamen hanc Ulpiani, JCti Gentilis, deſcriptionem, L. 1 T. 1. p. 8 & 65. ſeq.

 igna-

ignarum ſiue dubio veræ hac in re antiquitatis. Reliqua etiam
verba Ulpiani de ſeparatis tribus præceptis, ex iisdem Græcorum
tribus Horis ſeu filiabus Themidis provenire. Eunomiam enim
per omnia ſe diffundere, cunctaque boni virtute conſervare:
quod fit honeſtatis. Dicen rectum conſtituere rebus ordinem:
& hinc alterum præceptum. Irenes attributum eſſe pacem, con-
cordiam atque dilectionem; inde tertium de nemine lædendo.
Horas illas apud Homerum ipſum, ex eoque apud Lucianum &
Pauſaniam occurrere. In idem commentum conceſſiſſe Ovi-
dium: *præſideo* (Janus) *cœli portis cum mitibus Horis*. Horatium
etiam: *qui res hominum ac Deorum, qui mare & terras variis-
que mundum temperat Horis*. Ubi Joannes Bondius quatuor an-
P. 38. 39. ni tempora perperam intelligat. Docuerat Noſter, ex conver-
ſatione cum aliis perveniſſe quædam ad gentiles, quæ vulgo ex
ratione intelligi poſtea credantur, initio tamen ſolis Judæis reve-
lata ſint; & hic incidit Noſter in eclogam quartam Virgilii, *ultima
Cumæi &c.* putatque, Poetam ea, quæ de Servatore generis huma-
ni duntaxat loquuntur, ignarum hujus rei, ad filium Pollioni na-
tum applicare. Perhibere enim quosdam, Virgilium permittente
Auguſto libros Sibyllinos inſpexiſſe, & quæ ibi Sibylla de Chriſto
T. 2. prædixerat, legiſſe. Vera ratio, quare Codici Juſtinianeo eorum
Impp. conſtitutiones, qui ante edictum perpetuum, vel ante Ha-
drianum regnarunt, inſertæ non ſint, hæc Noſtro eſſe videtur,
74. quod a Salvio Juliano jam tum inſertæ fuerint Edicto eidem, atq;
hinc capita quædam illarum adhuc in Pandectis deprehendi.
Vulgo *Ochridam* urbem, patriam Juſtiniani appellari, & collo-
75. cari in ea Pannoniæ parte, quæ hodie Bulgaria. Cl. Maſcampium
vero in diſſ. *de patria Imp.* oſtendere, urbem illam caput fuiſſe
Daciæ mediterraneæ: Favere huic opinioni vel ſolam Novel-
lam XI. Cujus hæc ſumma: ſub Juſtinianæ iſtius primæ antiſtite
non modo Daciam mediterraneam, ſed & Ripenſem fore &
76. provincias alias. Porro ad hiſtoriam Juſtiniani pertinere reba-
tur Noſter etiam duo illa acerbiſſima teſtimonia, Evagrii, *Hiſt.
Eccleſ.* L. 5 c. 1 & Procopii, *in fine anecdot.* Confutaſſe quidem
alios, & potiſſimum Echelium hiſtoriam illam arcanam; ſed
contemnenda non eſſe, quæ hic Ill. Thomaſius in *navis Jurispr.
præſ.*

Digitized by Google

præf. §. 3 monuerit. In doctrina de ſtatu hominum dividuntur fœminæ in virgines & non virgines. Apud Hebræos colligere T. 5. p. 137 gentis illius ſcriptores ex *Deut. XXII, 13 ſeqq.* in uſu fuiſſe, ut para- ſeq. nymphi linteum ex primo concubitu cruore aſperſum, aſſervarent. Et hos amicos ſponſi, poſtquam neo conjuges in thalamum introducti, foris interim ſtetiſſe ceu obſervatores ac teſtes, deinde intraſſe, veſtemque ſublatam nominaſſe pannum ſudarium. Quod ſi ita eſt, facile, inquit, crediderim, ſponſum voce quadam hilari repertum a ſe virginitatis ſignum ſignificaſſe paranymphis: & ad hunc morem reſpexiſſe veriſimiliter Joannem Baptiſtam Joh. III, 29, *qui habet ſponſam, ſponſus eſt. Amicus autem ſponſi, qui ſtat & audit, cum gaudio gaudet propter vocem ſponſi.* Apud Alexandrinos ejusmodi lintea (φυλακεῖα) cuſtodita fuiſſe a Pontificibus, ſi Iſidoro Philoſopho apud Photium credamus. Grotium ea dicta velle τὰ ἐκμαγεῖα τῶν γυναικείων μολυσμῶν. Sed illud nequeo capere, pergit, quomodo ex oculis fœminarum certum incorrupti ſtatus criterium deſumi valeat, de quo 138. Æſchyli verſus a Salmaſio in notis ad Solinum reſtituti ita incipiunt:

Ritu puellis nuptiali expertibus,
Immotus oculus in terram defigitur.

A ſtatu libertatis excluditur, etiam ipſo Jure Romano, major, 145. qui ad pretium participandum, gnarus conditionis ſuæ, ignoranti emtori libertatem doloſe vendidit, & partem pretii, ipſius decipiendi gratia, vere accepit. Non licebat enim in ea Republica civi per privatam conventionem libertatem vendere: & hinc, ſi paſſus quis eſſet venum ſe dari, vel in ſervitutem quaqua ratione deduci, nihil ei oberat, quo minus poſſet iterum libertatem proclamare; niſi participaſſet pretium, & illius gratia conſenſum ſervituti dediſſe probaretur. *L. 7 pr. D. L. 5 C. de lib. cauſa.* Similiter excluditur libertus a ſtatu ſuo, qui ob ingratitudinem patrono in ſervitutem iterum per ſententiam judicis traditur. Si autem mulier libera ſe ſervo alieno junxerit, beneficio Juſtiniani nec libertatem amittit, nec ſubſtantiam; ſicut ante ipſum: putabat enim hoc temporibus ſuis indignum. *L. un. C. de SC. Claud. toll.* Sed & ſervitutem pœnæ is plane abrogavit non obſtante a-

Digitized by Google

trocitate ſententiæ *Nov. 22 c. 8.* Auth. *ſed hodie: C. de donat. int.*
vir. & ux. Ibi: *neque enim mutamus formam liberam in ſervilem*
ſtatum, aut *in ſervilem conditionem ex pœna qualitate deducimus.*
p: 148. *L. 24 C. d. t.* Hodie ſervitutem inter Germanos non eſſe abroga-
ſeqq. tam, ſed revera obtinere: & fieri ſervos per privatam conventio-
nem, vulgoque dici homines proprios. Differre eos tamen a
ſervis Romanorum multis modis, v. g. competere illis jura con-
nubiorum, contractuum & teſtamentorum, quæ in Rep. Roma-
153. na denegabantur: ſed & hac in re ſtatuta & conſuetudines loco-
rum iterum diſcrepare inter ſe, ex quibus cognoſcendum ſit,
utrum habeant tantummodo facultatem diſponendi inter vivos,
an etiam per ultimas voluntates? certe & hominem proprium &
156. ſervum, manumiſſione demum libertatem accipere. In Flan-
dria obtinere ſingularem ſervitutis ſpeciem, quæ appelletur jus
optimi Catalli. A civibus Romanorum diſtinguuntur peregrini,
Imperio Romano ſubjecti quidem, ſed jus civitatis non habentes;
163. niſi id impetretur a Principe. Omnes autem, qui in orbe Roma-
no ſunt, per Antonium Caracallam effectos cives Romanos, te-
ſtante Dione in excerptis Valeſianis, libro 77; cui magis fiden-
dum ſit quam Nov. *78. c. fin.* Effectos autem etiam libertinos;
ſpecie quidem honoris, revera ut fiſcum augerent, alias enim illi
immunes fuiſſent ab his vectigalibus, quorum cauſa tamen civi-
tas dabatur. Verba *§ fin. J. de libertin.* ex Caji inſtitutionibus
ſumpta eſſe, longe autem aliam faciem accepiſſe per Antoninum
Caracallam. Quando itaque in legibus Romanis talia Juſtiniano
adſcribuntur, quæ diu ante obtinuerunt, & conſtituta ſunt, ea
cum grano ſalis debere intelligi. Satis ad hederam.

CONTINUATIO EXCERPTORUM E LITEris CHRISTFRIDI WÆCHTLERI JC. de Hieronymi Epiſtola LXXXV ad Evagrium.

ALiud argumentum contra Falcidium: *qui provehitur, de minori ad majus provehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur Diaconus, ut presbyter minor Diacono comprobetur, in quem creſcit ex parvo: aut ſi ex Diacono ordinatur presbyter, noverit, ſe lucris majorem, ſacerdotibus eſſe minorem.* Ita editur hactenus. Sed

Sed cum Stephano Baluzio retinebimus, quod eſt in originali: *noverit, ſe lucris minorem, ſacerdotio eſſe majorem.* Notis *ad Ant. Auguſt. p. 763.* Etiam hæc Hilarius noſter tetigit: *Sic autem diaconos defendit Falcidius, quaſi ex presbyteris diaconi, & non ex diaconis presbyteri ordinentur.* Explicit Gratianus. Nobis autem addenda etiam ſunt poſtrema verba epiſtolæ: *Et ut ſciamus, traditiones Apoſtolicas ſumptas eſſe de V. T.* concludo, quod *Aaron & filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi & Presbyteri & Diaconi vendicent in eccleſia.* Hæſerunt hic Blondellus & Salmaſius. Utique enim Hierarchia Moſaica nullum amplius exemplum habet. Et a typica ratione illius recte quidem concludo ad Meſſiam, non autem antitypum quæras cum Dodvvello in œconomia eccleſiæ N. T. Merus eſt flos comparationis, in uno vel altero capite, non per omnia. Ceſſat in presbyteris jus familiæ, neque in filiis Aaronis omnia noſtrorum presbyterorum axiomata deprehenduntur. Alibi Noſter, *noverint Epiſcopi, ſe in commune debere Eccleſiam regere, imitantes Moyſen, qui cum haberet ſolus præeſſe populo, LXX elegit, cum quibus populum judicaret.* Ad Titum. Hic neuter obhæſit: nec Hierarchiam N. T. quæſivit in locutione quodam modo populari. Lucas tamen Holſtenius, in Apologia pro Arcudio *Diſſ. 1 de miniſtro confirmationis apud Græcos, ad c. 1 p. 10 & c. 3 p. 23. Romæ 1666*, in adverſario ſuo ne hoc quidem ferre potuit, eum a Philippo diacono abſolute argumentari ad LXX diſcipulos N. T. vel etiam presbyteris eos æquiparare. Nam LXX illos ipſius Chriſti electione XII Apoſtolis ad prædicandum Evangelium fuiſſe ſuccenturiatos, neque adeo ab Apoſtolis iterum degradandos. Fuiſſe illos LXX revera Apoſtolorum collegas, licet gradu inferiores; non ergo meros presbyteros; neque tamen æquales ceteris diſcipulis Apoſtolorum, ita ut in presbyterorum ordinem redigi deinceps poſſent. Neque Philippum, qui Samaritanos baptizaverat, ex LXX iſtorum numero fuiſſe. Simpliciter Noſter *in epiſtola ad Nepotianum*: „illud etiam dico, quod Epiſcopi ſacerdotes“ ſe eſſe noverint, non dominos: honorent clericos, quaſi clericos, ut & ipſis a clericis, quaſi Epiſcopis, honor deferatur. Quod“ Aaron & filii ejus, hoc epiſcopum & presbyterum eſſe nove-“

 rimus.

Digitized by Google

rimus. Unus dominus, unum templum, unum ſit etiam mi-" niſterium. Ecce plane aliud tertium comparandi. Peſſimæ" conſuetudinis eſt in quibusdam eccleſiis, tacere presbyteros, &" præſentibus Epiſcopis non loqui e ſuggeſtu: quaſi aut invideant," aut non dignentur audire. Et ad c. 3 Eſa. *inter ſenes & principes hoc fuiſſe reor in veteri populo, quod nunc eſt inter presbyteros & Epiſcopos*, ſi cetera ſint paria. Ad priorem locum vid. Math. Larroquan. *Adverſar. Sacr. L. 2 c. 21 p. 313 ſeq.* Nec apparet hic ἀσύςατον aliquid, quod ſolvi nequeat, ceu putabat Hammondus, *contra Blondellum p. 124.* Major paulo dubitandi anſa naſci po- „terat ex verbis Hieronymi, *in Comment. ad Titum*: antequam di- „ceretur in populis, *ego ſum Pauli*, communi presbyterorum „conſilio eccleſiæ gubernabantur. Poſtquam vero unusquis- „que eos, quos baptizarat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti, in toto „orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperpone- „retur ceteris, ad quem omnis eccleſiæ cura pertineret & ſchi- „ſmatum ſemina tollerentur. Nihil hæc ad Eccleſiam Alexandrinam. Dicunt ergo hic adverſarii: atqui nullum jam Concilium œcumenicum ad id congregatum fuerat. Ergo ab ipſis Apoſtolis, cum fidem toto orbe promulgarent, hæc forma regendi eccleſiam, ſtatim conſtituta eſt. Sed credo nihil hic ſequi. Cum dicebatur in civitate aliqua, *ego ſum Pauli*, nondum id dicebatur *in populis*. Semina illa extirpabantur ſubito, neque vivente & vidente Apoſtolo fortaſſe repullularunt. Si cum ipſa illico promulgatione fidei introducta ſubito eſſet iſta regiminis forma, ne potuiſſet quidem quisquam dicere, *ego ſum Pauli, ego Apollo*. Pugnaſſet enim cum introducta iſta forma, abire ab eo, cui eras jam adſtrictus. Sed cum, adulta jam quodammodo eccleſia, nec tamen ad regulas recentiores adhuc alligata, libertas illa cœpiſſet de novo ſemina ſpargere ſchiſmatum, vigilavit iterum divina pronœa, monſtravitque modum gubernationis optimæ, & quid jam lateat in vocabulis pridem adhibitis. Quid eſt ergo, *in populis?* idem quod ſequitur, *in toto orbe*. Incrementa Eccleſiæ tractum temporum poſtulabant idoneum, ut eo modo liceret loqui. Nec poterat Hieronymus provocare *ad Veteres*, ſi nunquam fuere Veteres, qui recentiorem gubernandi modum ad-

huc

huc non viderant. Sic igitur divino conſilio in toto deinceps orbe potuit eſſe decretum, quod nullo congreſſu vel conventu eccleſiarum concluſum, ſed communi conſenſu ſucceſſive receptum. Divinæ viæ moram non ſemper patiuntur. Exemplum ſolius Eccleſiæ Alexandrinæ per Ægyptum coruſcabat & per plurimas orbis partes usq; ad tertium ſeculum, poteratq; multorum mature oculos in ſe convertere. Sed de illa hic non loquimur. Etiam de Scotis ſuis circa an. DCCCXL. refert Spelmannus, *Concil. Angl. f. 342, nondum in Diœceſes diviſam tunc fuiſſe Eccleſiam, ſed quemvis Epiſcoporum, quocunq; fuiſſet loco, ſine diſcrimine, munera pontificia obiiſſe.* Ceterum Abrah. Ecchellenſem afflixere alia adhuc Hieronymi verba, *contra Lucifer.* "Si quæris, quare in Eccleſia baptizatus non accipiat Spiritum S. niſi per manus Epiſcopi? Diſce, hanc obſervationem ex ea autoritate deſcendere, quod poſt aſcenſum Domini Spiritus S. ad Apoſtolos deſcendit. Loquitur de prima occaſione ritus. Sic autem ille ait: ſi ſolam Hieronymus ordinationem excipit, qua veritate affirmavit, Alexandrinos presbyteros potuiſſe etiam chriſmationem conferre. Atqui nihil de hac apud Noſtrum ceu Sacramento putativo. Inverto etiam argumentum. Ademtio ſolius ordinationis firmat regulam in non ademptis. Deinde totum illud caput Hieronymi legendum eſt. Incipit, *non quidem abnuo, hanc eſſe eccleſiarum conſuetudinem.* Et repugnat, obſervationi illi mere rituali prætendi effuſionem Spiritus Sancti, in Apoſtolos ſemel factam. *Nam factitatum eſt illud*, ut Epiſcopus baptizatis a presbytero, poſtea manum imponeret, *multis in locis, ad honorem potius ſacerdotii quam ad legis neceſſitatem. Alioquin lugendi ſunt, qui ante dormierunt, quam ab Epiſcopis inviſerentur.* Si ſine chriſmate & Epiſcopi juſſione, neque presbyter neque diaconus habuiſſet jus baptizandi, certe hæc poteſtas Epiſcopi nimium fuiſſet *exors*, ac nimium *eminens*. Neque tamen omnino legit hic Grotius in verbis Hieronymi, *eminens*, ſed, *exors quædam & ab omnibus detur poteſtas.* In margine adſcripſit præterea, *Daniſſonus ipſe legit, HOMINIBUS. de Imper. Summ. poteſt. circa Sacra c. XI p. 353.* Volebat Grotius opinor diſcerni jus eminens ſupremæ poteſtatis a poteſtate clericali nondum ita eminente. Jam & Hieronymus ibidem, *ſi*

bapti-

baptizati ſunt vero & legitimo eccleſiæ baptiſmate, & Spiritum S. ita conſecuti ſunt, & tu Apoſtolorum ſequere autoritatem, & baptiza eos, & poteris invocare Sp. Sanctum. Replicabat Luciferianus: *baptizatis manus poſtea imponuntur, & ita invocatur Sp. Sanctus.* Reſpondet Noſter: *Sed nos aſſerimus, Sp. Sanctum in ipſo baptiſmate vero tribui; non ergo ad Epiſcopi tantum imprecationem defluit.* Pridem Ignatius, *epiſt. ad Smyrnenſ. juſſit, plebem ſequi presbyterum, ſicut Apoſtolos:* non ergo adimere illi voluit jus dandi Baptiſiſmum, *ſed plebi, quam alloquitur.* Mereturque hic legi tota illa Diſſertatio I & II Lucæ Holſtenii, certe *κατ' ἄνθρωπον.* De Græca Eccleſia ait, omiſiſſe eam impoſitionem manuum, dum virtutum & linguarum donum deſiit, uſum autem & adminiſtrationem confirmationis per chriſma permiſiſſe Epiſcopis promiſcue & ſacerdotibus: quod obſignatio illa, quam baptiſmo ſemper adjungunt, epiſcopalem dignitatem haud quaquam requirere abſolute videatur: ante ſchiſma, & poſt ſchisma obtinuiſſe conſtantem hunc uſum orientalis eccleſiæ, quem nulla lege eccleſiaſtica vetitum affirment. *Scio,* inquit *ad C. IV p. 31 in libro quæſtionum Hilarii* V. & N. T. *inter Auguſtini opera deliteſcente, pro* conſignat, *legi* conſecrat. Ibi: *nam in Alexandria & per totam Ægyptum, ſi deſit Epiſcopus,* conſecrat *presbyter. Sed ſi utrumque locum* (qu. 101 & in Epiſt. ad Epheſ.) *inſpexiſſet adverſarius, contuliſſetque cum judicio, facile perſpexiſſet, hunc locum ex altero emendandum; quod Arcudius, Sirmondus aliique fecere, non illum ex hoc itidem corrumpendum.* „Tota enim illa diſputatio Hilarii vana erit & inanis, niſi pres„byteris functio aliqua epiſcopalis tribuatur. Expoſitio autem „iſta conſecrationis, ex recentiori uſu loquendi petita, plane ali„ena eſt ab eo loco imo manifeſte abſurda. Quod enim alibi „non niſi jubente Epiſcopo licebat presbyteris, id Alexandrini „quaſi ordinario jure ſibi licitum exercebant. Tum vero ſubjicit Holſtenius p. 33 verba ipſius Hieronymi ex epiſtola noſtra, additque, *non omnes eccleſias iſtorum temporum ex uſu & conſuetudine Romana metiri decet; ubi multo minus honoris & auctoritatis relictum fuit presbyteris, quam in aliis provinciis.* Gemina reor ſunt hæc iis, quæ ſupra adduximus. *Verba Dionyſii Areo-*

Digitized by Google

Areopagitæ, inquit p. 34, *de functionibus reſervatis Epiſcopo* ἑνιαίως *h. e. uni & ſoli, excluſis ceteris omnibus, valde ſunt clara Hier. Eccl. c. V f. 123.* Obiter hoc pluribus tangendum nobis eſt. Nam reliqua loca Dionyſii fortaſſis non inſpexit Holſtenius: aut tota iſta Diſſertatio affecta magis quam perfecta a moribundo commendata eſt Editori. Sermo ibi eſt de ἁγιαςεία ſacerdotis vel presbyteri, de confectione τοῦ Θείου μύρου, & de conſecratione altaris. Dicit: functiones has tres ἑνιαίως *ſingulari munere* ſpectare ad Epiſcopum. Primus interpres Latinus ſcriptoris iſtius, Joannes Erigena, Scotus, omiſſus videtur in Editione Pariſienſi MDCXV. Græcus autem Scholiaſtes, Maximus, floruit ſeculo ſeptimo, Joannes nono. Maximus ἑνιαίως, exponit, μονομερῶς. Sed non perpetuo & ubique hoc vocabulo uſus eo ſenſu eſt ſcriptor iſte. Nam *C. 3 Eccleſ. Hierarch. f. 86* de nomine communionis & ſynaxeos ait, ἐκκρίτως καὶ ἑνιαίως attribui ſacramento Cœnæ, non ergo uni & ſoli, ſed peculiariter & ſpecialiter. Similiter conjungit duo iſta *c. 5. f. 123.* Sic *f. 90* de primo illo Sacramento, τὰς νοερὰς ἡμῶν ὄψεις ἑνιαίου φωτὸς ἀποπλήρωσον, *obſcuros mentis noſtræ oculos ſingulari luce imple. C. 6 f. 134* ἑνιαίαν ζωὴν tribuit monachis, & *f. 137* ipſos monachos appellat ἑνιαίους, *ſingulares.* Denique *c. 5 f. 131* ἔκκριτον uſurpat pro ἑνιαίῳ plane. Judicandum eſt de mente ſcriptoris ſecundum eam ætatem, de qua loquitur. Certum eſt autem hactenus, ante putativum hunc Dionyſium neminem æque diſerte ſcripſiſſe de Theologia myſtica. Stante igitur hoc, promptum etiam eſt, eum non ſcripſiſſe iſta ſeculo quarto, ſed quinto, aut initio ſexti. Acceſſit enim ſexto ſeculo Collatio Hypatiana cum Severianis, ubi primum omnium ſolenniter allegata ſunt ab Hæreticis ſcripta hæc myſtica, quæ antea latuerant; ſed ita, ut ipſis ſtatim contradiceretur a Catholicis. Nulla poteſt afferri ſtringens ratio, Apollinarium, vel patrem vel filium illorum autorem eſſe. Uterque vixit ſeculo quarto & neuter fuit myſticus. Neque eo tempore Theologia Platonica tantas jam radices jecerat in Eccleſia, ſed tecte adhuc ſerpebat, quod Holſtenius ipſe fuſius exequitur in Diſſertat. *de vita & ſcriptis Porphyrii, c. 6 p. 26.* Ergo anonymus ille vel pſeudonymus omnino non loquitur de prima ætate

Digitized by Google

Eccleſiæ Apoſtolicæ: ſed ſupergreſſus eſt ſeculum Hieronymi; neque adeo cum illo pugnat in eo capite quod eſt in manu. Neque etiam deſcribit mores ac ritus ſeculi quarti, (quod ſerio negare haud potuit Jo. Pearſonius) ſed neſcio quid non vel miſcet vel fingit; quorum ſingula aliis expendenda ſunt. Hactenus de eccleſia Græca, jam ecce, quid de Latina ſua & occidentali ſentiat Holſtenius. *Idem*, inquit, *illius ſenſus, nec uſus diſpar. Nam Gallicanas & Hiſpanienſes eccleſias unctionem ſive obſignationem frontis presbyteris quoque cum baptiſmo peragendam permiſiſſe, certiſſimum eſt; ita ut Epiſcopis ſola manus impoſitio ſine chriſmatione reſervaretur.* Romanam tamen Eccleſiam ejusque diœceſin excipit, quæ peculiari conſuetudine, præter manuum impoſitionem, etiam frontis unctionem ſolis adhuc Epiſcopis ſeculo quinto ac deinceps vindicarit: relicta presbyteris chriſmatione verticis; ne ipſis omnis plane unctio baptismalis ademta videretur. De pectore hic loquitur Dallæus. Et hunc confirmandi modum ſexto deinde & ſeptimo ſeculo, Pontificum Romanorum inſtantia, ſenſim omnes per Occidentem eccleſias recepiſſe, ita ut veteris uſus non ſolum veſtigia, ſed etiam ipſa memoria oblivione evanuerit. Ad hanc rem non parum profuiſſe natas circa ſeptingenteſimum Chriſti annum, i. e. ſub initium ſeculi ſeptimi, ſuppoſititias veterum aliquot Pontificum literas, quæ antiquitatis ſpecie & ſplendido magnorum Pontificum nomine rudi & inficeto ſeculo fucum fecerint. Hic nondum loquitur Holſtenius de collatione Iſidori Mercatoris. Nam hanc confictam ait *ad c. 4 p. 44* ſub finem demum ſeculi ſeptimi, & per eam conſuetudines nuper receptas, fuco antiquitatis tanto magis fuiſſe incruſtatas. Scio, Dodwellum Collationem Iſidori referre ad annum 785, quo cuſa ſit. Sed committamus eos. Satis de loco Hieronymi. Nunc alium ſimilem nobis ex Tertulliano, de *Baptiſmo*, opponit Ecchellenſis: *Dandi jus baptiſmi habet ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Dehinc presbyteri, & Diaconi, non tamen ſine Epiſcopi autoritate; propter eccleſiæ honorem.* Atqui idem rotunde alibi ſcripſerat, *Sacerdos offert & tingit. de caſtitat. c. 7.* Videturque Hieronymus verbis Tertulliani plane inductus fuiſſe, ac deſcripſiſſe illa; niſi tamen ab alie-

na manu id utrobique factum. Credo autem, diſtinctione verborum rem fieri poſſe clariorem. *Habet ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus, dehinc habent presbyteri, & Diaconi, non tamen* (repeto, *Diaconi*) *ſine Epiſcopi autoritate; propter eccleſiæ honorem.* Diſtinguuntur presbyteri a Diaconis: quod non repugnat moribus illorum temporum, Tertulliani & Hieronymi. *Facile eſt,* ait Grotius, *infinitos Patrum locos producere, qui presbyteris omnibus tribuunt jus paſcendi gregem, baptizandi, & corpus Dominicum exhibendi, atque eatenus omnes presbyteros Epiſcopis adæquant, & Apoſtolorum vocant ſucceſſores.* Servit nobis iterum confeſſio iſta, ſaltem *κατ' ἄνθρωπον*: tum vero ideo etiam, quod paulo poſt adducuntur a Grotio ipſa verba ex epiſtolæ noſtræ principio: *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, ut Diaconos presbyteris anteferret.* Ecce idem diſcrimen. *de Jur. Summ. poteſt. circa Sacra C. XI p. 365, 366.* Mox apud eundem locus Tertulliani, *ex Apolog.* de jure clavium presbyteris competente: *præſident probati quinque Seniores, honorem iſtum non pretio ſed teſtimonio adepti.* Jus dandi baptiſmum a jure clavium Tertullianum voluiſſe avellere, nemo dixerit. Conjunctim ibidem Firmilianus Epiſcopus Cæſarienſis Cappadocum ſeculi tertii, Origenis diſcipulus, eique perquam familiaris in Epiſtola, quæ inter Cyprianicas extat LXXV, ſed ab Aſiatico homine Græce ſcripta erat, *præſident in eccleſia majores natu* (*πρεσβύτεροι*) *qui & baptizandi, & manum imponendi & ordinandi poſſident poteſtatem.* p. 369. Recte omittitur chriſma, tunc quidem in numero ſacramentorum incognitum. Conf. Dallæum *de cult. relig. Latin. L. 2 c. 25, 29, 36. De Confirm. L. 2 c. 22 p. 253.* Nunc videamus, quid Hieronymo Joannes Pearſonus imputet. Incipit a verbis epiſtolæ pene ultimis: *Ut ſciamus, traditiones Apoſtolicas &c.* Quomodo, inquit, hæc traditio Apoſtolica eſſe potuit, quomodo ex V. T. deſumpta, ſi non Apoſtolorum ævo Epiſcopi ſuperiores presbyteris extiterunt, quemadmodum Aaron filiis utique ſuperior fuit? *Vindic. Ignat. part. 2 C. XIII p. 176.* Dic, etiam illa de V. T. dici deſumpta, quæ poſt mortem Apoſtolorum demum effloruerunt. Sed modus ille deſumendi multum differt. Vidimus ſupra, florem etiam comparationis deſumi ex

Digitized by Google

V. T. Alia ratio eſt eorum, quæ originem & fontem, ac propagationem inde accipiunt. Pergit: Atqui diſerte Hieronymus ſcripſit ad Mathæi c. 23: *Apoſtoli ipſi. per ſingulas provincias presbyteros & Epiſcopos ordinabant.* Ergo ſeris ſaltem Apoſtolorum temporibus vel paulo ante illorum obitum, certe ante mortem S. Joannis, in toto orbe unus ſuperponebatur ceteris Epiſcopus proprie. Iterum dic: Apoſtolos, quum ordinarent per ſingulas provincias, noluiſſe omnino formam Hierarchiæ Judaicæ introducere. An paulo ante obitum illorum in toto orbe decretum tale innotuerit, non definit Hieronymus. Inſtat alter: exemplum luculentiſſimum eſſe in Eccleſia Alexandrina, noſtro allegatum. Imo diſpar plane. Opponit enim Noſter Epiſcopos illos, improprie tales, Epiſcopis ſui ſeculi valde diverſis. Nec vero perpetuam communionem nominum nos affectamus, faſtuoſam tantum & plane irregularem Hierocratiam rejicimus, qualem poſt tot alios deſcripſit Petrus Joſephus Cantelius, *Hiſtor. Urb. Metrop.* Adhuc Pearſonus: utique duos tunc Philippis fuiſſe, i. e. extitiſſe Epiſcopos, quum Paulus ad ipſos ſcriberet, proprie dictos. Ideo enim temperamentum quærere ipſum Hieronymum per verba; *ac ne quis contentioſe contendat, in una eccleſia plures Epiſcopos fuiſſe:* Cognoviſſe Paulum, eos tunc Philippis adeſſe, licet aliarum civitatum eſſent Epiſcopi. Dic: Hieronymum ergo ludere in verbis, quod valde abſit. Serio ſcripſit, in una civitate & eccleſia plures, *ut nunc nuncupantur*, Epiſcopos eſſe, i. e. ordinari, non poſſe. Si hæc mihi quis eo ſenſu objiciat; ſufficit ſane, in prima ætate tales nondum extitiſſe. Si plures ex variis civitatibus Philippis conveniſſent, etiam illi non fuiſſent proprie tales. Cur non fingimus, etiam plures ſimul Diaconos peregrinos ibi concurriſſe? Et quare omittimus presbyteros? qui tunc iidem erant cum Epiſcopis etiam peregrinis. Provocat ad Epiphanium, Apoſtolos in quibusdam civitatibus ordinaſſe Epiſcopos cum ſuis diaconis, nullis omnino presbyteris ibidem conſtitutis. Mens Epiphanii, *Hæreſ. LXXV*, cum haud magna multitudo erat, & reperiri nulli potuerunt, qui Presbyteri crearentur, *καὶ ἠρκέσθησαν ἐπὶ τῷ κατὰ τόπον μόνῳ ἐπισκόπῳ, contenti erant uno presbytero ſingulis locis, qui vocabatur etiam*

Epi-

Digitized by Google

Epiſcopus. Loquitur enim de recenti adhuc eccleſia, *νέου ὄντος τοῦ κηρύγματος*. Si aliæ Eccleſiæ, præter Alexandrinam, duos habuere Epiſcopos, quod ait *Hæreſ. LXIIX*, iterum intelliguntur presbyteri pro illa ætate. Atqui, inquit, Apoſtolus nunquam ſcripſit ad alicujus eccleſiæ presbyteros; quod a Veteribus annotatum eſt. Nota, ſemel etiam tantum ſcripſiſſe ad Epiſcopos eccleſiæ. Atque illo tempore nomen Epiſcopi non ideo fuit per omnia ταυτὸ, etſi nondum eſſet evolutum. Argute Pearſonus, forte ſcripſit Apoſtolus conjunctim cum Epiſcopis & diaconis, non ad illos. Scripſiſſet ergo, Παῦλος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι, quomodo Polycarpus ad eosdem Philippenſes, Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι. Et Arſenius Epiſcopus ad Athanaſium ἅμα πρεσβυτέροις, *cum presbyteris & diaconis*. Pluribus diſputat Phil. Jac. Hartmann. *de rebus geſtis Chriſt. ſub Apoſt. c. 8 p. 157 ſeqq.* contra Pearſonum. Certum eſt, Hieronymum legiſſe Chryſoſtomum. Ac legit eum in hac ipſa cauſa etiam. Sic enim is, *Homil. 1 ad Philipp. Quid hoc rei eſt? an unius civitatis plures erant Epiſcopi?* οὐδαμῶς· ἀλλὰ τοὺς πρεσβυτέρους οὕτως ἐκάλεσε. Τότε γὰρ τέως ἐκοινώνουν τοῖς ὀνόμασι. λοιπὸν δὲ τὸ ἰδιάζον ἑκάστῳ ἀπονένεμηται ὄνομα, *poſtea proprium cuique diſtributum eſt nomen.* λοιπὸν opponit τῷ παλαιῷ. Vides, utrumque uno ore loqui. Ab eodem petitum eſt caput alterum de excepta ordinatione. οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων -- τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τοῦτο μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους. *Homil. XI ad 1 Timoth. 3.* Pearſonus *p. 173* vertit pro ſua hypotheſi, *ſola poteſtate ordinandi excellunt Epiſcopi, & hac una re videntur presbyteris ſuperiores eſſe.* Profanis Scriptoribus in utramque partem accipitur πλεονεκτεῖν, non Apoſtolo. Hic ſemper vitium connotat: ſed & ὑπερβαίνειν, quo ſemel uſus. Chryſoſtomus ergo, ſi interrogaretur, mallet utique cum Scriptore ſacro intelligi. Ergo nec Petavio favendum eſt; eodem enim recidit ipſius translatio. Contra omnes D. Hulſemannus Noſtras d. l. §. XXVI. *opponere Chryſoſtomum hoc loco jus divinum & conſuetudinem ſuæ ætatis, patet ex oppoſitione characterum grammaticorum temporis.* Per verba præſentis temporis, ait, οὐ πολὺ τὸ μέσον, ταῦτα καὶ περὶ πρεσβυτέρων ἁρμόττει,

Character Epiſcopi etiam in presbyterum apte quadrat. „Quid „autem ſuccedente ætate ſibi præripere & lucrifacere viſi ſint „Epiſcopi præ presbyteris, hoc effert per verba præteriti tempo„ris. Non dicit, conſtitutos eſſe Epiſcopos ſuper presbyteros di„gnitate imponendi manus ordinandis ad ſacerdotium, aut tri„butam illis a Chriſto fuiſſe hanc præeminentiam, ſed de facto „proprio Sacerdotum ait: ſola impoſitione manuum aſcende„runt ſuper presbyteros: & hoc unum videntur ſibi lucrifeciſſe. Ergo tota prælatio terminat ſe hactenus in meram uſurpationem facti. Scripſit ſane Chryſoſtomus Homil. XIII in 1 Tim. 4, *neque enim profecto presbyteri Epiſcopum ordinarent.* Sed rurſus intuitu ſuæ ætatis. Quando autem de prima ætate & ordinatione Pauli & Barnabæ loquitur, *vide,* inquit, *a quibus ordinantur: a Lucio Cyrenæo & Manae, imo a Spiritu. Quanto enim perſonæ humiliores erant, tanto purior DEI apparuit gratia. Homil. 27 ad Acta.* Sudes in oculis eſt adverſariis, loqui eum intuitu ſuæ ætatis. Sed ecce iterum ordinationem Mathiæ. *Conſidera, Petrum agere omnia μετὰ κοινῆς γνώμης, ὀυδὲν αὐθεντικῶς, ὀυδὲ ἀρχικῶς.* Et tamen fatetur, eum fuiſſe *τοῦ χόρου πρῶτον.* Statim, *τοιάυτας βούλομαι τὰς ἐκκλησίας εἶναι καὶ νῦν. Homil. III in c. 1 Act.* Ecce dignitas eccleſiæ, & ſtatus angelicus. Porro, *ſententiam ipſe protulit Petrus, ſed hanc quoque declarans ſuam non eſſe, ſed a ſupernis profectam, juxta prophetiam, ὥστε ἐξηγητὴς γέγονεν, οὐ διδάσκαλος, recitator fuit non præceptor.* De Chriſto dicit, *LXX quos ſelegerat, aut alii quoque probiores, qualis eſt hic Joſeph, Mathias, mulieres, quæ a Galilæa ſecutæ fuerant illum, ſimul & ubique adfuerant.* Αυτη πρόνοια διδασκάλου, Chriſti, qui *πρῶτον οὗτον διδάσκαλον κατέστησεν.* Supremus Magiſter ipſe primum tunc magiſtrum eccleſiæ dedit. Jam & de Petro incipit. Non dixit ille, nos XI ad docendum jam ſufficimus. Usque aberat ab omni inanis gloriæ ſtudio, & ad unum tantum ſpectabat, ad Magiſtrum inquam ſuum. Poſt pauca iterum ad ſuam ætatem reſpicit Noſter. *ἀλλ᾽ οὐχὶ νῦν οὕτω γίνεται, ἀλλ᾽ ἅπαν τοὐναντίον, nunc non eodem modo fit ſed prorſus aliter.* Pridem faſſus eſt Eraſmus, etiam Chryſoſtomum fœde truncatum eſſe. Et quæ ſequuntur, hoc comprobant. *καὶ τοι οὐδὲ ἰσότυπον ἁπάσιν εἶχε τὴν κατάστασιν.*

ϛασιν. Illud οὐδὲ omiſit Latinus, omittunt etiam codices Saviliani, ac legunt præterea, καί τοιγε ἰσότιμον ἅπασιν εἶχε τὴν καταϛασιν. Quamcunque lectionem ſequamur, adhuc tamen obſcurior eſt ubique ſenſus. Regreditur Chryſoſtomus ad verba textus priora, *ecce centum & viginti erant, & unum duntaxat poſtulat a tota multitudine.* De Petro intellexit Eraſmus: *id enim oſtendere ſequentia, merito primus omnium autoritatem uſurpat in negotio, ut qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit Chriſtus*, & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. Perperam. CXX non ſequebantur Petrum ſed Chriſtum. Is unum poſtulat a tota multitudine. *Sicut enim is præſens elegerat, ita & abſensrelegit.* De Petro autem, *non hæc*, inquit ille, *accidunt meo conſilio, meaque voluntate, ſed illius, qui hæc prædixit; ne videretur ipſe rem arduam conari, ſed talem, cui Chriſtus teſtem adhibuerit prophetam.* Non & quæ ſequntur εἰκότως πρῶτος τοῦ πράγματος αὐθεντεῖ. ἅτε γὰρ αὐτὸς πάντας ἐγχειριϲθεὶς. Forte, τάγματος, nam miniſterii totius, & ordinis evangelici fundator authenticus eſt Chriſtus. Similiter τάγμα, de ordine presbyterorum, *Homil. XI ad 1 Tim. 3.* Neque etiam Petrus reliquos habuit in manu. Nullibi tribuitur Petro αὐθεντία, neque ipſe ſibi ipſi; apud Chryſoſtomum, οὐδὲν αὐθεντικῶς. *Non licet nobis quidquam ex autoritate præcipere* ἀπ' ἐξουσίας (αὐθεντίας multo minus) ἐπιτάξαι. Nunc autem non aliter quam profanos magiſtratus & hanc affectamus dignitatem. *Perierunt omnia, corruptaque ſunt.* Habes iterum imaginem illorum temporum. Diſtinguendæ ergo, ἀρχὴ, αὐθεντία, ἐξουσία, προϛασία. *Hom. XI. Iterum Hom. V*, οὐ γὰρ αὐθεντικῶς, οὐδὲ δεσποτικῶς, οὐδὲ μετ' ἐξουσίας φησί. *Homil. III ad Coloſſ.* ſplendida nomina video, θρόνος, προέθρια, ἀξία, ἰσχύς. Sed illico purgantur, οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλ' δι' ὑμᾶς. οὐχ ἡμεῖς, ἀλλ' αὕτη ἡ ἐπισκοπὴ. οὐχὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος, μηδεὶς ἐμοῦ ἀκουέτω, ἀλλὰ τοῦ ἀξιώματος. Quid fiet ita reliquis verbis Chryſoſtomi, *ad hunc enim* Petrum *dixit Chriſtus, & tu aliquando.* Perpetuns ſane Dialogus inter Magiſtrum & diſcipulum Petrum. Non ſunt hæc Chryſoſtomi. D. Olearius in literis: *videntur mihi ab aliena manu naſuti lectoris παπίζοντος eſſe, qui meliorem rationem ſibi quam Chryſoſtomo, ſuppetere exi-*

ſtima-

ſtimavit. Eandem interpolationem in textu alio Græco vidit D. Hulſemannus d. l. §. XVII & XIIX *in Homilia XXXI ad Act. c. 14, 23 ſ. 256, 257*. „Non immerito dubitatur, ſententiam hanc Chry-„ſoſtomi eſſe: illico enim immediate ſequuntur nonnulla, quæ „manum interpolatricem deteguut. Allegantur tanquam ver-„ba textus *καὶ ὁ λόγος ἐκράτει & verbum invaleſcebat*. Quæ non „leguntur in iſto capite. Et mox iterum tanquam verba textus, „*venerunt docentes*, quæ nec ipſa leguntur, exponuntur autem „ſub perſona Noſtri, *ὅτι εἰκότως ἐχειροτονήθησαν ὑπὸ τοῦ πνεύμα-„τος*. Si ita comparatus eſt textus Græcus, quid cenſebimus de illius interpretatione. Nam nec Eraſmus ipſe, ſed amanuenſis ejus periculum fecit in vertendis his Homiliis. Vide eundem §. IV ibique Jac. Billium, A. Rivetum, & Jo. Rainoldum, ibidem. Sic igitur manent noſtri Hieronymus & Chryſoſtomus, concludit D. Bebelius, *antiqv. Eccleſ. Sec. IV art. 2 Sect. 2 §. 11 & per tot.* Supra non pauca de Baptiſmo. Sed nihil adhuc de eccleſiis baptiſmalibus. Seculis primis fere tribus parum cognitæ: nam neque templa tunc eccleſia habuit, ſed baptizabant ſive in flumine, ſive in mari, ſive in ſtagno. Utrum poſt pacem Chriſtianis undiq; redditam ſolæ Epiſcopales eccleſiæ baptiſteria acceperint, ac ſero ad parochiales etiam pervenerint, non plane liquet. Seculo quarto videmus baptiſteria apud Athanaſium, Ambroſium, Auguſtinum promiſcue. De eodem loquitur *c. 1 de Præſcript.* ex Concilio Africano, Seculi IV exeuntis. Illæ igitur eccleſiæ, ubi baptiſmata erant, vocabantur baptiſmales, & matrices. Dabantur illis eo nomine decimæ, & aliæ oblationes. *c. 45, 54, 55 C. XVI quæſt. 1.* In eccleſiis autem minoribus, quas capellas auxiliares & adjutrices appellabant, non baptizabant, quia hæ non per ſe, ſed intra matricem erant conſtructæ. De finibus illarum vide *c. 6 C. XVII qv.* 4. de ſubjectione, *c. XI de major. & obed.* de novi operis nunciatione *c. 1 de nov. op. nunc.* In his eccleſiis baptiſmalibus jus dandi Baptiſmum exercuit utique presbyter. Martinus Braccarenſis, ſcriptor ſexti Seculi, meminit baptiſterii, *can. 53 Biblioth. Jur. can. Tom. I in app. fol. 25.* Sed ille canon ſumptus eſt ex can. Laodic. §. 56. Ibi autem *βῆμα* non eſt baptiſterium. Goarus meminit *f. 357, 359*. Sane *τοῦ μεγάλου βαπτιστηρίου, καὶ τοῦ μικροῦ φω-*

τιστη-

τιςηϱὶϛ, ſed initia rituum non diſtinguit. Vide etiam LL. Longobard. L. 3 T. 13, 17, 24, 29 & Tit. 10, 4. *Siquis Epiſcopus baptiſmales eccleſias, ſuæ Eccleſiæ pertinentes, cuilibet per emphiteuſeos contractus dederit, poteſtatem talia mutandi rectoribus eccleſiarum concedimus.* Tit. I, 24. *Placuit nobis de eccleſiis baptiſmalibus, ut in omnibus ita debeant eſſe ordinatæ & conſervatæ, ut dominus Carolus Rex commendavit, & in ſuo capitulari continentur.* Retulit hæc Lindenbrogius ad ſeculum ſeptimum. *Obſerv. ad Paul. Warnefrid. p. 356.* De Carolo nil hactenus reperio in ſeptem libris apud eundem.

RARIORA MUSEI BESLERIANI, QUÆ OLIM BASILIUS & MICHAEL BESLERI collegerunt, æneisque Tabulis ad vivum inciſa evulgarunt, nunc Commentariolo illuſtrata a JOHANNE HENRICO LOCHNERO.

Anno 1716. fol.

Alphab. 1 plag. 10 cum Fig. ænear. Tab. 40.

MUſei Besleriani Rariora æneis tantum tabulis dudum in lucem edita denuo in conſpectum nunc prodeunt Noribergæ, deſcriptione locupletata a Joh. Henrico Lochnero. Juvenis ſcilicet hic ad optima quæque natus a prima ſtatim juventute ſtudiis apta, ut librorum & liberalium artium, ita maxime hiſtoriæ naturalis amore captus, indies majora ſui deſiderii incrementa accepit per conſortium, quod cum Engellandio Juniore, cujus Parens Baſilii Besleri Muſeum ad ſe hereditatis jure devolutum poſſidet, contraxerat. Occaſionem inde nactus, deſcriptionem aliquam hiſce tabulis addere in animum induxit, quem laborem in ſe ſuſcepturum eſſe Parentem ſuum, Michaelem Fridericum Lochnerum, Archiatrum Cæſareum, olim audiverat, quem tamen ob Praxeos concatenata impedimenta paulatim ab hoc ſtudio avocatum intellexerat. Receptis igitur in manus ſchedis illius ipſe manum operi admovit, & collectis ex optimis Autoribus ſubſidiis, in eam, qua nunc prodiit, molem deſcriptionem congeſſit, plura præſidia in itineribus per Belgium, Angliam Galliasque tandem ſuſcipiendis collecturus & deinde ultimam ei

Digitized by Google

limam manumque additurus. Verum enim vero divino placuit Numini Vitembergæ IV Non. Januar. 1715 iter in patriam ipſi cœleſtem imperare, ut ſpretis his naturæ terreſtribus, cœleſtibus frueretur gazis. Has igitur triſtes beatiſſimi filii ſedulitatis reliquias ut cum orbe literato communicaret Pater mœſtiſſimus, publicæ utilitatis ſtudium effecit, præſertim cum Rariora hæc Beslerorum figuris ſolis tantum conſtantia tanto tamen curioſorum favore excepta fuerint, ut viri in ſtudio naturali vere Principes illa ob figurarum elegantiam & ad naturæ leges expreſſam concinnitatem non laudare tantum, ſed impenſius commendare haud erubuerint; et ut virtuti τῦ μακαρίτυ extaret monumentum, Laudationem ejus funebrem a Clariſſ. M. Stephano Kazavero, Ord. Phil. Aſſeſſore, habitam adjecit. Cum autem Besleri haud exiguam in ſcholis medicis promeruerint laudem, haud ingratum Lectori Benevolo fore auguramur, ſi quædam de iisdem ex præfatione Clariſſimi Michaelis Friderici Lochneri huic deſcriptioni præfixa commemoremus.

Baſilius ætate major, Michaelis Besleri, Theologi urbis Noricæ celeberrimi, filius, & Hieronymi, Medici feliciſſimi, frater erat. Humanioribus cum fratre literis expolitus & ab ineunte ſtatim ætate rei herbariæ ſtudio mirifice captus hac occaſione in magno iſto naturæ volumine evolvendo non parum ſtudii & diligentiæ poſuit, indeque factum eſt, ut arti ſe addiceret pharmaceuticæ, hortulumque quendam ſibi privatum inſtitueret, quo animum ulterius in ſtudio Botanico progredi geſtientem exſatiaret. Nec effectu caruit nobilis hic ardor, peperit quippe Beslero ſummorum Imperii Romani Procerum favorem, celeberrimorum Botanicorum amicitiam. Primos inter erat præcipue Reverendiſſimus & Celſiſſimus Epiſcopus Eyſtadtenſis, Dn. Johannes Conradus a Gemmingen, piæ memoriæ Princeps, qui non ſolum eum hortis ſuis elegantiſſimis, quibus arcem epiſcopalem in D. Willibaldi monte cinxit, excolendis præfecit, ſed & eorum deſcriptionem & æterni operis editionem reluctanti licet demandare ac delegare non dubitavit. Intimam interim iniit amicitiam noſter cum Carolo Claſio, Maximiliani II glorioſiſſimæ memoriæ Archiatro hortique Cæſarei Præfecto,

& cum

& cum Johanne Richolzio, Archiatro Cæſareo & Profeſſore, cui Noſter perſuaſit, ut Noricorum ſenatui aliquot florenorum millia ea conditione elocaverit, ut cenſus quotannis inde fluens in Medicinæ Candidatos ad itinera in exteras regiones aptius ſuſcipienda derivaretur. Imo in patria familiares ſibi habuit Camerarium, Patrem, Michaelem Rœtenbeccium, Ludovicum Jungermannum, Georgium Remum, aliosque. Nec Beslero mortuo nominis ejus gloria periit, loquitur hoc abunde novum plantarum genus, ab ejus nomine nomen ducens, ſeculo fere poſt Besleri obitum a Botanico Gallo Carolo Plumier acceptum. Sequens inſcriptio legitur in ejus ſepulcrali cœmeterio D. Johannis: *Credo Reſurrectionem carnis. Baſilius Besler, Noricus, Artis Pharmaceuticæ Amator ſingularis, rei herbariæ ſtudioſus. 1629. Una cuſtodia Pietas.* Unicum reliquit filium, quo absque liberis mortuo, vidua ejus Henrico Engellandio nupſit, ſicque Besleriana hereditas ad Johannem Chriſtianum Engellandium devoluta eſt.

Michael Rupertus Beslerus lucem hauſit primam Noribergæ anno 1607, Patre Hieronymo Beslero, primo in Collegium a Camerario tum erectum recepto Medico; Matre Apollonia Buchneria, ex antiqua nobilique familia oriunda. Hauſit Noſter ſtudii Naturalis delitias a Patre, & Patruo, easque poſitis prius in Gymnaſio Brandenburgico Heilbronnenſi fundamentis ſtudiorum humaniorum ac Philoſophiæ in Italicas excurrens Academicas acrius ſectatus eſt, & diſcendi ardore virorum ævi & ſtudii ſui illuſtrium favorem promeruit perennem, quos inter Marcus Aurelius Severinus non ultimum occupat locum. Relictis tandem Athenis Italicis, patriis redditus laribus, in patria Academia habita de ſanguine ſecundum & præter naturam diſputatione inaugurali anno 1631 ſummos in Arte ſalutari honores obtinuit, viventeque ac applaudente Patre locum in Collegio Medico acquiſivit ſequente anno, qui fatalis extitit Parenti. Exhibuit ſtatim Patriæ, quas in exteris regionibus collegit, ingenii opes, habitaque anno 1633 in orphanotrophio viri ob ſcelera perpetrata decollati Anatome publica, dexteritate ſecandi, demonſtrandique peritia facundiaque ſe omnibus probavit, quod ulterius

rius ſcriptis Anatomicis luci publicæ commiſſis, quorum Titulis: *Admiranda Fabrica humanæ Mulieris partium tam ante quam poſt partum, Generationi potiſſimum inſervientium, & fœtus humani Delineatio*: Item: *obſervatio Anatomica Mulieris tres filios viventes naturalis magnitudinis enixæ* &c. &c. confirmavit. Nec Anatomicis ſolum vacavit lucubrationibus, ſed ſtudium rerum naturalium & Botanices hiſce pariter indefeſſo ſociavit labore, cujus teſtis *Viretum admirandum*, cujus Tabulæ æneæ partem dedere *Gazophylacii rerum naturalium* Anno 1642 impreſſi. Duas progenuit filias cum filio unico, Joachimo Hieronymo, quidum ſtudio Medico Avi, Patrui, Patrisque inſiſtens veſtigiis operam dare cuperet, infelici lapſu e ſcala & vitam & Beslerorum extinxit familiam, cum paulo ante triſtia hæc fata Parens ab aliquot annis cachexia ſcorbutica cum pedum tumentium exulceratione excruciatus accedente tandem catarrho ſuffocativo e vinculis corporis ad ſuperos evolaſſet.

HENRICI HILDEBRANDI, D. SEREN. DUC. Palat. Soliſb. nec non Reipubl. Noric. Conſil. & Anteceſſ. atque Prof. Altorff. Introductio in Juris Principia ſecundum ordinem Inſtitutionum.

Altorffii, typis Jod. Guil. Kohleſii, 1717, 8.

Alphab. 2 plag. 2.

QUod Conſult. Autor antehac IV Diſſertationibus Academicis ad Inſtitutiones Juſtinianeas erat commentatus, id nunc alia forma cupidæ legum Juventuti communicare ſuſtinuit: non quod abundantiam hujus generis commentariorum neſciret, ſed quoniam ſe obligatum putavit, ſtudioſorum induſtriam methodo concinniori quadantenus adjuvare. De qua hoc accipe. Poſtquam Lib. I *Præcognita*, de Libris Juris, eorum autoritate & ipſius Juris hiſtoria concepta, ſingulis capitibus ſeorſim præmiſit, generalia Juris aggreditur, præcipitque III Capitibus de Juſtitia, Jurisprudentia & Jure. Quibus expoſitis, ad ſpecialia procedidur, *Jusque Perſonarum* XII Capitibus delineatur. Liber II *Juri in Re* deſtinatur, eoq; materia Dominii, Servitutis, Pignoris, Poſ-

Digitized by Google

Poſſeſſionis & Hereditatis XI Capitibus abſolvitur. Sequitur Liber III, qui *Jus ad Rem* XII Capitibus evolvit. Clauditur tandem Lib. IV *Jure perſonarum in Judicio occupatarum*, cujus ſumma III Capitibus proponitur. Singularia, quæ hic præſtitiſſe videri poterat Conſ. Autor, eo fere redeunt, quod ſingula argumenta per aliquot titulos antea diſperſa, ad ſingula capita redegerit. Sic Juri hereditario, quatenus ex Teſtamento venit, unicum tantummodo aſſignavit caput, quum alias in plures titulos idem a Juſtiniano diſpoſitum legamus. De pignore, tanquam ſpecie Juris in re, cujus alias parcior fit mentio in primis Legum elementis, occaſione §. 1 I. quib. alien. lic. vel non, prolixius agit; quemadmodum & §. 3. 4 & 5 I. per quas perſ. cuique acquir. anſam ſuppeditat tractandi Jus in re Poſſeſſionis, quod ab aliis ad titulum de Uſucap. & longi temp. Præſcript. exponi conſuevit. Silentium Imperatoris de Contractibus Innominatis ſarcitur a Noſtro ſpeciali eorundem delineatione, nec non capite ultimo Lib. IV circa Proceſſum quædam monentur. Probationis tandem loco, præter jura hactenus recepta, leges patriæ & ſtatuta ſubinde adducuntur. Ne autem tirones neſciant, quonam digitum intendat Commentator, tituli Inſtitutionum ſuis locis adducuntur & §§. in margine annotantur, ut adeo facili negotio cum textu conferri queat commentatio. Actiones ex ſingulis Juris ſpeciebus oriundas in fine Libri cujusvis ſubjiciuntur, nec, ut alias fieri ſolet, ad Lib. IV tit. 6 reſervantur. Specimina afferre nec vacat, nec opus fuerit: rivuli enim ex uſitatis fontibus derivati, ſolenni indicio indigere haud videntur.

CHRISTIANI JACOBI HEIL, J. U. D. SEREN. Duc. Sax. Barb. Conſil. Cur. Prov. & Conſiſt. Eccl. Vitenberg. Advoc. Ordinar. Judex & Defenſor in Proceſſu Inquiſitionis, ſeu Tractatus Criminalis Theoretico-Practicus.

Lipſiæ, impenſis Joh. Frid. Gleditſchii B. Filii, 1717, 8.
Alphab. 3 plag. 13.

QUanto judicio & quam prudenti circumſpectione ſit opus in cauſis criminalibus, ubi Judex non ſolum pro reo gravando,

ſed etiam pro eodem liberando laborare, defenſorque ſollicitus ſecum ſtatuere debet, ne malitiam pœnis ſubducat, innocentiam vero negligenter tractet indefenſamve relinquat, utroque autem modo conſcientiam lædat, nemo eſt, qui neſciat. Bene proinde ac ſapienter faciunt, qui omnibus viribus eo annituntur, ut res tam arduæ liquidius exponantur. Præſtitit hoc Conſult. Autor noſter in Tractatu multis nominibus laudando, quem ut ederet, variæ urgebant cauſæ in Præfatione recenſitæ. Conſtat ille octo Capitibus, quorum *primum* de Inquiſitione Generali, *ſecundum* de Citatione, Captura, & ſalvo Conductu, *tertium* de ſpeciali Inquiſitione, *quartum* de Purgatorio, *quintum* de Tortura, *ſextum* de Pœnis & Cauſis tollendi & mitigandi pœnas, *ſeptimum* de abſente & contumace, *octavum* tandem de ſumtibus Proceſſus (nempe Inquiſitorii) agit uberrime. Ante omnia modum procedendi criminaliter delineat, cautelas Judici & Defenſori in omnibus hujus Judicii partibus obſervandas inculcat, officia utriusque prolixe deducit, media colligendi indicia eademque prudenter dijudicandi ſuppeditat, theſes ſuas Juribus Imperii, Carolinis & præcipue Saxonicis Electoralibus ut & Doctorum ſententiis comprobat, poſtmodum vero rem omnem exemplis illuſtrat, formatque integrum proceſſum inquiſitorium, quem ſecundum omnes, ſaltem hactenus notas, circumſtantias pertractat, regiſtraturis & formulis in foro, & quidem tum in proceſſu dirigendo, quam in pronuntiando, uſitatis illuſtrat, deductiones & varii generis defenſiones luculentiſſime elaboratas ſubinde adjungit, optimoque inſtituto lingua utitur vernacula, ut & melius cum judices experientia nondum adeo imbutos, tum neo-Practicos informet, & ad obſervantiam fori aſſuefaciat. Nec inſuper habet ſolennia iſto imprimis tempore, quo judicium criminale publice celebratur, obſervanda, quibus adſtantes ad reverentiam pariter ac horrorem commoveri debent: ſiquidem horum prout Lipſiæ, Vitemberga & alias uſitata, a p. 467--486 luculentiorem deprehendes deſcriptionem. Perplacuit tandem exemplum Proceſſus Bannitorii, quod Cap. VIII abunde pertractatur & formulis ſolennibus declaratur,

Ver-

Digitized by Google

Verſuchs der Univerſal-Vermehrung ꝛc.

hoc eſt,

TENTAMINIS MULTIPLICATIONIS UNIverſalis omnium arborum, fruticum & florum Tomus ſecundus. Autore GEORGIO ANDREA AGRICOLA, Philol. & Med. Doct. & Phyſ. Ordin. Ratisbonenſ.

Ratisbonæ, ſumtibus Autoris, 1716, fol.
Proſtat Lipſiæ apud Joh. Theod. Boetium.
Alph. 1 plag. 11 Tab. æn. 16.

CUm Cl. Autor ſua de multiplicatione univerſali arborum cogitata, de quibus in his Actis menſe Februario p. 85 diximus, in lucem publicam proferret; non defuere, qui vel avaritiæ, vel ambitionis, vel jactantiæ, vel philavtiæ labem ipſi adſpergere conati ſunt. Contra eorum accuſationes ſe in præfatione tuetur, & rationem, cur partum immaturum in lucem protruderit, invidiam eſſe fatetur, veritus ſcilicet, ne alius ipſum in publicando invento præcurreret. Addit, ſe pecuniam ab iis, quibuscum inventum communicavit, popoſciſſe, non ut laboris præmium, ſed ut depoſitum, ne deeſſent ſumtus ad experimentandum ac opus ſuum edendum. Et quoniam non diffitetur, methodum, quam univerſalem commendaverat, univerſalitatis laudem minime mereri; idcirco phraſin diſtinctione inter univerſale collective & diſtributive ſumtum ſalvat. Modos univerſales collective ſumtos ſe exhibuiſſe ait in Tomo primo; univerſalem diſtributive acceptum ſe proponere confidit in hoc altero, cujus decem ſunt capita. Eorum primo in compendio repetit modos multiplicandi arbores, quos parte prima deſcripſerat, a nobis in Actis anni præſentis p. 87 indicatos. Obiter notamus, experimentum arboris ex folio citrino producendæ primum in Italia ſumſiſſe *Auguſtinum Mandirolam*, ordinis Minorum S. *Franciſci*, & cum aliis circa hortorum culturam curioſis obſervationibus patrio idiomate deſcripſiſſe, Noſtro referente. Occaſionem experimento dedit Opuntia, quæ hac ratione pro-

Digitized by Google

propagari ſolet. Capite ſecundo Cl. Autor modum deſcribit multiplicandi arbores, quem ubivis ſucceſſurum eſſe confidit. Jubet ſcilicet ramos dividi in annua arboris incrementa hosque ſurculos mumia (quam vocat) vegetabili, hoc eſt, reſina vel pica liquata contra humorem munitos terræ committi. Monet autem c. 3, teſte *Mandirola* ante laudato, Italos hoc modo citros propagare, eundemque ab *Hobbergio* in Georgic. curioſ. part. 1 lib. 6 c. 36 p. 615 commendari. C. 4 oſtendit, quomodo hac ratione arbores cum in ſylvis, tum in hortis multiplicari poſſint. Tempus labori maxime commodum eſſe cenſet autumnum. Inprimis etiam c. 5 methodum iſtam commendat ad lignorum in ſylvis multiplicationem, cujus ideam ſibi a ruſtico veniſſe notat, qui aſſeruerat, ſe vidiſſe arbores ex ramis & truncis in terram defoſſis prognatas. Eandem c. 6 applicat ad vineas condendas, eique alteram jungit radicum diviſione innixam. C. 7 docet, quomodo diverſarum arborum trunci ita conjugari debeant, ut in unam arborem coaleſcant fructus diverſæ ſpeciei edituram. Tandem c. 8 & 9 methodum ſuam transfert ad pumiliones & monſtra arborum gignendum. C. 10 ſive ultimo tomum tertium operis promittit, in quo candide relaturus, quomodo experimentis juxta theorias nunc in publicum evulgatas ſumtis reſponderit eventus, rogans interea alios, ut una in arenam deſcendant & naturæ vires hac in re experiantur. Ad calcem libri adjicitur index locupletiſſimus rerum memorabilium in utroque tomo occurrentium.

Auszug aus den Anfangsgründen ꝛc.

hoc eſt,

COMPENDIUM ELEMENTORUM MATHESEOS Univerſæ CHRISTIANI WOLFII, Potent. Regis Boruſſiæ Conſiliarii aulici, Mathematum & Naturalium P.P.O. Societ. Reg. Brit. atque Boruſſ. Sodalis.

Halæ Saxonum, ſumtibus Rengerianis, 1717, 8.

Alph. 2 Tab. æn. 44.

Cum

Digitized by Google

CUm hoc ipſo anno Elementa Matheſeos Wolfiana, de quibus diximus in Actis A. 1710 p. 486, auctiora & emendatiora prodirent; non defuere, qui literis & ad Autorem, & ad Bibliopolam datis flagitarent, ut aliquod eorum compendium ad commodiorem tyronum uſum prodiret. Autor itaque celeb. cui curæ cordique eſt incrementum ſtudii Mathematici in ſcholis & Academiis quovis modo promovere, ex opere prolixiore delevit, quorum notitia tyrones ſub initium ſtudii mathematici carere poterant, reliqua iisdem verbis, quibus in illo continentur, ſervatis ubique methodi veterum Geometrarum legibus, denuo imprimi curavit & figuris novis æri affabre inciſis exornavit. Præmiſit præfationem, in qua uſum ſtudii Mathematici a methodo fluentem commendat, & una docet, quomodo in ſcholis primum cum pueris, deinde cum adoleſcentibus ſtudium Mathematicum tractari debeat, ut uſus rationis amplificetur.

ERDMANNI RUDOLPHI FISCHERI, VERBI divini Miniſtri, de Θεοδρόμοις, veteris eccleſiæ legatis, in S. Ignatii Epiſtolam ad Polycarpum brevis Commentatio. Præfationem addidit ERN. SAL. CYPRIANUS, Conſiliarius Conſiſtorialis & Eccleſ. Saxo-Gothanus.

Coburgi, apud P. G. Pfotenhauer, 1717, 8.

Plag. 13.

PLur. Reverendus Autor, ſacrarum antiquitatum ſcientiæ inveſtigandæ & amplificandæ deditiſſimus, argumentum de *θεοδρόμοις*, a nemine adhuc ſigillatim pertractatum, evolvendum ſibi ſumſit. Quam commentationem ſex capitibus abſolvit. *Caput I* circa vocabulum *θεόδρομος* verſatur, ac oſtendit, illud in omnibus Lexicis Gr. præterquam in Suiceri Theſauro, fruſtra quæri, & notare curſorem divinum. §. 1. Solum Ignatium vocem *θεόδρομος* uſurpare docetur §. 2, & quidem duplici ſignificatu: primo notare quemvis verum Chriſtianum Ep. ad Philad. cap. 2, deinde hominem, qui peculiarem operam eccleſiæ Dei commodo ſuſceperit Ep. ad Polyc. cap. 7, quem locum ac ſignificatum tota commentatio reſpicit. Et quum diverſæ diverſorum

ſint ſententiæ de hoc Θεοδρόμῳ Ignatii, in has IV capitibus inquiritur. Igitur *Caput II* ſiſtit Grotii ſententiam, ſtatuentis, Θεόδρομον eodem, quo Apoſtoli Ebræorum, munere functum, ſacram pecuniam portaſſe. Quæ confutatur ex ea ratione, quod nullum veſtigium in tota Ignatii epiſtola appareat pecuniæ ſacræ a Θεοδρόμῳ eccleſiæ Smyrnenſis ad Antiochenam deferendæ. *Caput III* proponit Baronii ſententiam, qui Θεοδρόμους cœtum fidelium ad ſacra convocaſſe opinatur, eamque refutat, quod Θεόδρομος mittendus dicatur Antiochiam, gratulandi huic eccleſiæ, ac Smyrnenſium caritatis teſtandæ cauſa, non autem fideles convocandi ergo, quippe quod tanquam peregrinus commode præſtare non potuerit. §. 1 & 14. Hinc anſam arripit Autor loquendi de variis veteris eccleſiæ modis indicendi conventus ſacros. Ac ſigna quidem convocandi fideles ad ſacra dividit in privata & publica. Ad illa refert 1 vocem Alleluia, 2 Tubam, 3 Malleum excitatorium, 4 Tintinnabula. §. 2-5. Falſo autem ad hæc ſigna Plauſum a Ferrario referri demonſtrat §. 6. In recenſendis ſignis publicis orditur a campanis, de quibus ita agit, ut tempus orti vocabuli & introducti in eccleſiam æris hujus deſignet. §. 8-10. Pergit ad ligna ſacra, pulſata in eccleſia Græca poſt Conſtantinum M. quæ in parva & magna dividit, & ſuperſtitioſe a Pontificiis hebdomade magna pulſari oſtendit §. 11. Quo facto Cl. Autor inquirit, qua ratione fideles tribus primis a N. C. ſeculis ad ſacra ſint vocati, illudque non tubæ ſonitu factum eſſe contra Corderium, ad vocem Dionyſii ἀπερισάλπιγκτοι provocantem, evincit §. 12. Nec Caſparo Calvör aſſentitur, horas Apoſtolicas celebrandis ſacris deſtinatas fuiſſe affirmanti: multo minus Straboni, triplicem rationem conveniendi ad ſacra fuiſſe tradenti. §. 13. Improbat porro hyperaſpiſtæ Baronii & Jo. Hornbeckii opinionem, præcones indixiſſe conventus ſacros ex Hieronymo & Gregorio Naz. probare conantium, ac duorum horum Patrum loca explicat & illuſtrat §. 14. Denique §. 15 convocationem ad ſacra dictis ſeculis per miniſtros & miniſtras κατ᾽ οἶκον factam eſſe cum Spanhemio aſſerit, probationem petens e Tertulliani lib. 2 c. 4 ad uxorem. *Capite IV* nova Franc. Brokesbii opinio refellitur, ſtatuentis, Θεόδρομον idem munus obiiſſe, quod περιοδευταὶ

poſt-

Digitized by Google

poſtea ſuſtinuerint. Nam Periodevtarum fuiſſe docet, Epiſcopi ſui diœceſin viſitare: hoc autem non convenire in θεόδρομον Ignatii, quippe qui Smyrna Antiochiam, adeoque in plane aliam diœceſin miſſus ſit. §. 1 & 7. Quod ut dilucidius appareat, rationem muneris Periodevtarum breviter exponit. Ac initio duplicem ſignificationem τῦ περιοδεύειν, qua circumire & mederi notat, e Zonara & Balſamone conjungendam eſſe monet in aſſignanda appellandi ratione periodevtarum. §. 2. Sequitur §. 3 plena Periodevtarum deſcriptio, & §. 4 origo eorum ad Concilium Laodicenum refertur. Presbyteros eos fuiſſe e § 5 claret, & §. 6 ſynonyma Periodevtarum habentur, in quibus minus recte Viſitatores Gregorii M. a Beveregio & Spanhemio numerari oſtenditur. *Caput V* agit de tabellariis eccleſiaſticis, eosque falli oſtendit, qui putant, θεόδρομον egiſſe tabellarii eccleſiaſtici partes, quum nulla plane ab Ignatio mentio fiat literarum per θεόδρομον mittendarum, atq; vicinarum eccleſiarum epiſtolæ θεοδρόμῳ iſti diſerte opponantur. §. 1, 2. Hinc materiam de tabellariis eccleſ. Autor plenius tractat, afferens ſynonyma §. 4. Porro nonniſi probatæ fidei viros tabellarios electos eſſe ex epiſtolis Apoſtolorum & Patrum demonſtrat §. 5, & quidem plerumque Clericos, eosque certos ac veluti determinatos, §. 6, 7. Tandem virtutes tabellarii eccleſiaſtici ex Auguſtini Ep. 71 deſcribuntur. Expoſitis ita ac refutatis diverſis ſententiis, Autor ſuam ſubjicit *Capite VI*, atque quinque rationibus probat, θεόδρομον Ignatianum fuiſſe eccleſiæ Smyrnenſis legatum, ad eccleſiam Antiochenam mittendum, ut illi partim pacem adeptam gratularetur, partim impigram Smyrnenſium caritatem teſtaretur, inprimis autem electioni novi Epiſcopi intereſſet. §. 1 Primam probandi rationem petit a verborum in epiſtola Ignatii ad Polycarpum nexu ac perſpicuitate. §. 2 Secundam ex epiſtola ejus ad Smyrn. cap. 11. §. 3 Tertiam ex Ep. Polycarpi ad Phil. cap. 13, qui θεόδρομον vocat πρεσβεύσοντα. §. 4 Quartam ex Ep. Ignatii ad Philad. c. 10. §. 5. Quintam a πανηγύρει Peregrini, Philoſophi Cynici. §. 6. Addit §. 7 Autores ſibi conſentientes. Quo facto argumentum de legatis veteris eccleſiæ, utpote palmarium ſuæ tractationis, plenius exponit, ac §. 8 contra Baronium de-

 mon-

Digitized by Google

monſtrat, θεοδρόμȣς non conſtituiſſe peculiarem in clero ordinem; neque etiam τῶν θεοδρόμων appellationem legatis eccleſ. fuiſſe propriam. §. 9. Poſtea colligit ſynonyma §. 10 & ad hæc neutiquam Deputatos pertinere oſtendit §. 11. Primam legationum eccleſ. originem arceſſit a Concilio Hieroſolymitano §. 12. Obierunt eas tantum Clerici, virtute alios ſuperantes, neque tamen ex uno tantum cleri ordine, ſed nunc ex ſuperioribus, nunc ex inferioribus ordinibus, ut patet ex §. 13. 14. Elapſo autem ſeculo IV Epiſcopus Rom. Diaconum potiſſimum elegit, quem legatum Conſtantinopolin ad Comitatum miſit, Reſponſalem dictum. §. 15. Numerum legatorum, ad unam legationem adhibitorum, incertum quidem fuiſſe, pleraſque tamen legationes a duobus adminiſtratas eſſe docet §. 16. Oſtenſa dignitate legatorum contra Is. Voſſium §. 17, enumerantur præcipuæ cauſæ ſuſceptarum legationum eccleſ. Quarum prima dicitur electio Epiſcoporum, quippe quæ conjunctis fratrum vicinarum eccleſ. conſiliis facta ſit, lata Sec. IV ea de re lege; quod hodie negligi queritur Autor §. 18. Altera cauſa habetur purgatio doctrinæ per hæreſes ac ſchiſmata adulteratæ, & diſſidiorum inter fratres compoſitio. §. 19. Tertia cauſa Autori eſt collectio & aſportatio ſtipis ſacræ. §. 20. Quarta depulſio calumniarum, quibus Chriſtiani a gentilibus onerabantur. §. 21. Legationes imperare penes totam eccleſiam aut Presbyterium fuiſſe probat Autor §. 22. Poteſtatem autem legatorum plerumque fuiſſe circumſcriptam, dato iis literarum quodam genere, quod Commonitorium audiit, quandoque fuiſſe liberam, ex §. 23 intelligitur. Claudit tandem Autor commentationem ſuam cum legatis a latere, quorum appellationem medio Sec. IV ortam eſſe, e Concilio Sardicenſi probat. Antiquos autem legatos a latere ab hodiernis Sec. XIII ab Innocentio IV conſtitutis immane quantum differre verbis M. Antonii de Dominis docetur.

In præfatione Summe Rev. D. Cyprianus id agit, ut ſchiſmatis turpitudinem atque damnum exponat, docendo, ſchiſma primum abhorrere ab indole civitatis Dei, quam Deus vocet populum, gregem atq; corpus capiti adhæreſcens ac membris apte inter ſe collocatis conſpicuum: deinde repugnare praxi primorum

Chri-

Digitized by Google

Chriſtianorum, qui ſuam inter ſe conſenſionem in doctrina Chriſti inter alia prodiderint frequenti in cœtibus ſacris conjunctione, nec poſſe quenquam fidelium Chriſti aſſeclarum proferri, qui obtentu nævorum ab eccleſiæ communione diſceſſerit. Sollicitam hanc eccleſiarum inter ſe communionem firmiſſimum eſſe rei Chriſtianæ præſidium, & hoc magis hodie ſervandam, quo majorem perturbationem ejus neglectus eccleſiis evangelicis inde ab initio repurgatæ religionis intulerit. Hodie autem eccleſiarum communionem territorii plerumque finibus terminari gravis eſt Celeber. D. Cypriani querela. Hoc vero non convenire moribus primitivæ eccleſiæ, inter alia inde probat, quod illa inſtitutis θεοδρόμοις amicitiam conſociationemque eccleſiarum orthodoxarum diligentiſſime ſuſtinuerit. Hos enim fuiſſe legatos, ac, ſive literas ad fratres perferendo, ſive fideles de inſtante perſecutione coram monendo, ac in veritatis profeſſione confirmando, communionem eccleſiarum egregie ſuſtentaſſe docet, commentationisque hujus Autorem recte hoc argumentum explicuiſſe confirmat.

Des Heil. Röm. Reichs Staats-Acta vom jetzigen XVIII Seculo.

i. e.

SACRI ROMANI IMPERII ACTA PUBLICA Seculi decimi octavi, opera CASSANDRI THUCELII.

Tomus III.

Francof. & Lipſiæ, apud Joh. Felicem Bielcke, 1717, fol. Alph. 8 plag. 13.

CUm ſub prelo ſudaret Tomus hicce tertius, anno proxime elapſo de vita deceſſit Autor illius *D. Chriſtophorus Leonhardus Leucht*, JCtus Norinbergenſis, editis ſub ficto *Thucelii*, & *Antonii Fabri* nomine, *Electis Juris Publici*, *Actis* hiſce *publicis*, & *Cancellaria Imperii Germanici* celeberrimus. Materiem tamen univerſo operi huic deſtinatam, & ad annum usque 1716 optime digeſtam reliquit, quam curæ Viri in Imperii Notitia verſatiſſimi demandatam ſe impoſterum ſtato tempore emiſſurum,

Digitized by Google

Bielckius pollicetur. Tertius hic Tomus continet Acta potiſſimum anni 1703, additis hinc inde nonnullis anni 1702 & 1704, quæ res anno 1703 geſtas magis illuſtrare videbantur. C. 1 ſiſtit Decreta de Deputatione Imperii ad tollenda Religionis Gravamina, quibus tota res binis Deputatis ex ſingulis Collegiis committitur. C. II exhibet 1 Libellum Gallico idiomate exaratum, de Auſtriaco ſucceſſionis jure in Hiſpaniam, ex hiſtoriarum, jurisque Naturalis, civilis & Canonici fontibus eruditiſſime vindicato, 2 Jus Auſtriacum in ſucceſſione regnorum Hiſpaniæ, quo Annotationes adverſus Obrechti tractatum, & obſervationes ad pacta Auſtriaca aliaque comprehenduntur, 3 Com. de Melgar, Caſtellanæ Claſſis Præfecti, literæ ad Pontificem, quibus deteguntur fraudes ad conficiendum famoſum illud Teſtamentum comparatæ. C. III litem de ſucceſſione Palatina motam multis deſcribit. Mortuo namque Carolo Electore Palatino, & linea Simmerana maſcula cum ipſo extincta, hæredem omnium fere terrarum ſe gerebat Soror ipſius, Duci Aurelianenſi nupta, cujus jura Galli armis crudeliſſime tutabantur, donec pace Ryſvicenſi arbitrium Imperatori, Regique Galliarum permitteretur, Pon-
p. 358. tifice arbitro ſuperiore conſtituto, qui demum anno 1702 laudum pronunciavit, ut acceptis 300000 Scutis monetæ Romanæ Aurelianenſis juri ſuo renunciaret. C. IV agit de turbis Bavari-
423. cis, ubi notanda narratio eorum, quæ tum temporis in Principali Comitatu Tyrolenſi geſta ſunt. C. V leguntur conſilia de ſecuritate Comitiorum & Civitatis Ratisbonenſis; C. VI quo modo ducatus Neoburgicus a Bavaris ſubactus; C. VII Circuli Franconici Decreta ad retundendas Gallorum Bavarorumque vires; qua occaſione clades Styrumio haud procul Oberklavio a Gallis atque Bavaris illata pluribus refertur. C. VIII ſiſtuntur res geſtæ ejusdem Circuli in ſuperiori Palatinatu, captis præſertim Neomarchia, & Amberga, atque Rothenberga munimentis nudata. C. IX ob oculos ponuntur Concluſa Imperii de apparatu bellico adverſus Gallos, & copiis per Circulos colligendis; & C. X ejusdem Decreta ad reficiendas arces Kehl ac Philippoburgum. Denique in C. XI, quod ex Miſcellaneis conſtat, haud
734. prætereunda ſolennia, quibus Equites Boruſſici Aquilæ Nigræ inveſti-

veſtiuntur; Diploma, quo uxor Principis Anhaltino-Deſſavienſis una cum liberis dignitate Principum ornatur; ut & Teſtamentum Emanuelis Lebrechti, Principis Anhaltino-Cothani.

L'HISTOIRE PROFANE DEPUIS SON COMmencement jusqu' a preſent, &c.

h. e.

HISTORIA PROFANA AB INITIO USQUE ad præſens tempus, Autore L.E. DU PIN.

Tomi VI.

Antvverpiæ, ap. Jo. Franciſc. Lucam, 1717, 12 maj.
Alph. 4 plag. 13.

BRevem atque ſuccinctam elegantiſſimi operis deſcriptionem daturi, ad tria imprimis momenta attendendum putamus, Præfationem ſcilicet, cujusque Tomi contenta, & modum tractandi. *Præfatio* erudite admodum conſcripta complectitur Hiſtoriæ definitionem, antiquitatem, modum exiſtendi, ut & methodum eandem concinnandi, quam Celeb. Autor narrationem ſimplicem eamq; fidelem eſſe exiſtimat. Hinc proceditur ad hiſtoriæ objectum, quod conſtituit religio & vita civilis, quæ occaſionem diviſionis ſuppeditat. Utque de officio hiſtorici luculentius conſtare queat, quatuor regulæ eidem obſervandæ communicantur, ſelectus, ordo, partitio & diſtributio ſcribendorum ſuadetur, nec non de ſtilo, neceſſitate, utilitate, jucunditate & amplitudine hujus ſtudii docte diſſeritur. Contenta cujusque Tomi ita ſe invicem ordine excipiunt: Tomus I tractat tempora obſcura & fabuloſa usque ad Alexandrum M. Tom. II incipit ab Alexandro M. deſinitque in Auguſto. Tom. III ab Auguſto ad tempora usque Arcadii & Honorii procedit. Tom. IV telam cœptam ab Arcadio & Honorio usque ad Carolum M. uti habet titulus, revera tamen ad finem usque Sec. X poſt C. N. pertexit. Tom. V a fine Sec. X usque ad an. 1600 pertingit. Tom. VI res geſtas ab an. 1600 ad an. 1715, qui Ludovico XIV Galliarum Regi fuit fatalis, enarrat. Huic Tomo ſubjecta eſt brevis quidem, memoriæ tamen utiliſſima delineatio ſucceſſionum ſummo-

morum imperantium, quos omnia totius univerſi imperia, regna & ſtatus unquam habuere, in qua ab uno latere annus vel ante vel poſt C.N. in medio nomen ſummi imperantis, & ab altero latere annus regiminis conſpicitur, quibus ſuccincta delineatio gentis, cujus ſummi imperantes recenſentur, præmittitur. Singuli tandem Tomi adjectam habent *Tabulam Chronologicam* una cum *indice* rerum expoſitarum. Tantum vero abeſt, ut Cel. Autor in hiſtoria politica acquieſcat, ut potius cuivis periodo ſingularia quædam ad *hiſtoriam literariam* facientia ſubjungat, communicatis non tantum eruditorum nominibus, ortu, morte & ſcriptis, ſed etiam Academiarum fundationibus & fatis. Ad modum tractandi quod attinet, proceditur ſecundum ſeriem temporum; &, ut omnis evitetur confuſio, poſthabito parallelismo ex Tabulis chronologicis facile ſupplendo, cujusque regni periodi cum rebus geſtis imperantium ſeorſim adumbrantur. In allegandis ſcriptoribus parcus admodum eſt Autor noſter, procul dubio, ne tædium crearet lectori; interim perſuaſos cupit Lectores, quod Autoribus coævis recenſendis ſingularem navaverit operam. Nec eſt, cur de dictionis, qua uſus eſt, elegantia & fluiditate dicamus, quum de tanti nominis Viro non niſi præclara ſperari queant, ex ipſiusque operis lectione abunde pateat, ipſum regulas hiſtorico præſcriptas exacte obſervaſſe.

HISTOIRE DU MONDE,

i. e.

HISTORIA MUNDI, AUTORE URBANO CHEVREAU. Tertia editio, reviſa, correcta & aucta hiſtoria Imperatorum Occidentis usque ad Carolum VI, ut & aliis additionibus in ipſo opere paſſim adjectis, Autore Abbate DE VERTOT.

Tomi VIII.

Amſtelod. apud Davidem Mortier, 1717, 12 maj. Alphab. 7 plag. 21.

Quid præſens operis abſolutiſſimi editio a prioribus differat vel ex forma & titulo liquere poteſt. Augmentum illud, cujus

jus mentio fit in rubro, potiſſimum Tomo V continetur, & præter hiſtoriam Imperatorum, qui a Carolo M. ad Carolum VI usque imperii ſceptrum tenuere, quid in aliis Occidentis regnis geſtum fuerit, declaratur. Obſervationes chronologicæ, quas Autor ſubinde inſpergere conſultum exiſtimavit, cum Tomo IV deſinunt, & in reliquis Tomis ſecundum ſeriem annorum proceditur. Indicem in univerſum opus Tomus VIII exhibet pleniſſimum. Plura de opere iſthoc, inde ab A. 1686, quo primum Pariſ. duobus Voll. in 4 prodiit, ſatis celebrato, hic commentari ſuperſedemus.

EMENDANDA.

Pag. 92 lin. 10 pro *pure* lege *non pure, p. 95 lin.* 24 *pro* complectebantur, *lege* connectebantur, p. 114 lin. 26 pro $\overset{2}{r}$ 2 : 1 lege $\overset{1\,2}{r}$ 2 : 1, *p. 289 lin.* 24 *pro* recenſuimus, *lege* recenſuerunt, *p. 386 lin.* 10 *pro* pertexerant, *lege* pertexuerunt. *P. 329 Prænomen D. Eckhardi, cum quo Illuſtri Leibnizio literarum commercium interceſſit, non fuit Henricus ſed Arnaldus, qui in Algebraicis ac Philoſophia Carteſiana egregie fuit verſatus, ac primum in Academia Rintelenſi Matheſin publice docuit, poſtea vero ſacris Jenſenſibus præfectus eſt. Pag.* 336 *lin. 3 pro* Ingolſtadienſi *lege* Viennenſi. *Præterea in Actis Anni 1716 pag.* 314 *lin. 27 pro* meam *lege* eam.

INDEX AUTORUM,

Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recenſentur.

I. *Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.*

Acta Apoſtolorum *Græco-Latine literis majuſculis, ex ed. Th. Hearnii.* 100
Anonymi veritas omni exceptione major. 347
Ayroli (*Jac. Mariæ*) *Liber LXX Hebdomadum reſignatus.* 422
Clementis *Alexandrini Opera ex ed. Jo. Potteri.* 97

Digitized by Google

Danzii (*Jo. Andr.*) *Inauguratio Chriſti ad docendum haud obſcurior Moſaica ad Exod. XIX.* 337
Drieſſen (*Ant.*) *Meditationes in S. Apocalypſin.* 340
Diatribe de principiis & legibus Theologiæ emblematicæ, allegoricæ, typicæ & propheticæ. 342
Dupin (*Lud. El.*) *Methodus ſtudii Theologici.* 14
Engelſchall (*Car. Godofr.*) *Seculi moderni Præjudicia vitam concernentia.* 476
Fiſcheri (*Erdmanni Rud.*) *de Θεοδρόμοις, veteris Eccleſiæ Legatis, in S. Ignatii Epiſtolam ad Polycarpum commentatio.* 545
J. G. Breviarium Criticum de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. 255
Hechtii (*Godefr.*) *Germania ſacra & literata.* 417
Langii (*Joach.*) *Myſterium Chriſti & Chriſtianiſmi in faſciis typicis Antiquitatum Biblicarum V. T.* 74
Lœſcheri (*Jo. Caſp.*) *Parergorum Sacrorum Exercit. I. II. III.* 143
Marckii (*Jo.*) *Sylloge Diſſertationum Philologico-Theologicarum ad ſelectos quosdam textus Vet. Teſt.* 399
De Meyer (*Livini*) *Hiſtoriæ controverſiarum de divinæ gratiæ auxiliis ab objectionibus R. P. Hiacinthi Serrii vindicatæ Libri III.* 159
Miſſionariorum Regis Daniæ Relationes undecim, de rebus a ſe inter Indos Chriſtianæ religionis ſtabiliendæ cauſa geſtis. 241
Le Neve (*Job.*) *Faſti Eccleſiæ Anglicanæ, ſeu ſucceſſio omnium dignitatum Eccleſiæ in Anglia & Wallia.* 300
Nitſchii (*Georgii*) *Myſta in pulpito ſimplex.* 513
Novum Teſtamentum ex originali in linguam Damulicam verſum, opera Barth. Ziegenbalg & Jo. Ern. Grundleri. 249
Ægyptium vulgo Copticum; Latine verſum a Davide Wilkins. 433
Pez (*Bernardi*) *Bibliotheca Benedictino-Mauriana.* 119
Philips (*J. Thomaſii*) *Diſſertationes varii argumenti.* 258
Diſſertatio hiſt. philoſ. de Atheiſmo, ſive Hiſtoria Atheiſmi. 402
Pregizeri (*Jo. Ulr.*) *Suevia & Wirtenbergia ſacra.* 123

Reading

Reading (*Wilh.*) *Hiſtoria Jeſu Chriſti cum meditationibus & precibus.* 302
Van Toll (*Abr. Arnoldi*) *Diſſertatio de Dominio.* 495
Schmidii (*Eraſmi*) *Concordantiæ Novi Teſtamenti Græci, cum Præf. Ern. Sal. Cypriani.* 371
Starkii (*Henr. Bened.*) *Notæ ſelectæ in loca dubia Jobi, Pſalmorum, Proverbiorum, Eccleſiaſtæ & Cantici.* 473
Wæchteri (*Chriſtfridi*) *de Hieronymi Epiſtola LXXXV ad Evagrium cogitata.* 484. 524
Wilkius (*David*) *Novi Teſtamenti Coptici verſio Latina.* 433
Wockenii (*Franc.*) *Meditationes privatæ Theologico-Philologico-Philoſophico-Criticæ.* 118

II. Libri Juridici.

Conſtitutiones Bellicæ de Officio belli Ducum in Ruſſia &c. Ruthenice & Germanice. 260
Corvini a Belderen (*Arnoldi*) *Jus Canonicum methodo Inſtitutionum per Aphoriſmos ſtrictim explicatum, cum notis Juſti Henningi Bœhmeri.* 162
Dupin (*L. E.*) *Defenſio Monarchiæ Siculæ adverſus uſurpationes aulæ Romanæ.* 130
Heil (*Chriſtiani Jacobi*) *Judex & Defenſor in Proceſſu Inquiſitionis.* 541
Hildebrandi (*Henr.*) *Introductio in Juris principia ſecundum ordinem Inſtitutionum.* 540
Ludewig (*Jo. Petri*) *de jure clientelari Germanorum in feudis & coloniis.* 305
Equ. de Hein (*Jo. Ern. Olympii*) *Jus Publicum Imperii Rom. Germ. in VI Libros diviſum.* 165
Muratorii (*Lud. Ant.*) *plena Expoſitio Jurium Imperialium ac Eſtenſium in urbem Comacli.* 507
Noodt (*Gerardi*) *Comm. in D. Juſtiniani Digeſta ſive Pandectas juris enucleati. Pars I.* 193
De Rohr (*Julii Bern.*) *Jus œconomicum abſolutiſſimum.* 139

Digitized by Google

Summermanni (*Caſp. Theod.*) ΠΡΩΤΑ, *ſeu prima Pandectarum Pars.* 521
Tedeſchii *Diſſertatio de Eccleſiaſtici interdicti ſententia nec ullum ob metum violanda, nec ſubjectorum judicio expendenda, ex occaſione Sicularum Cenſurarum.* 204
Van Toll (*Abr. Arnoldi*) *Diſſertatio de Dominio.* 495
Wiſſenbachii (*Jo. Jac.*) *Contradictiones Juris Canonici & Differentiæ Juris Civilis & Canonici.* 162

III. Libri Medici & Phyſici.

ACademiæ *Cæſareo-Leopoldinæ Carolinæ Naturæ Curioſorum Ephemeridum Centuria V & VI.* 307
Agricolæ (*Georgii Andr.*) *Tentamen multiplicationis univerſalis omnium arborum, fruticum & florum. Tomus I.* 84
Tomus II. 543
Anonymi luculentiſſima deſcriptio montis Pinniferi apud Nariſcos ſiti. 272
Dortous de Mayran *Diſſertatio de cauſa lucis phoſphororum & noctilucarum.* 457
Franci de Franckenau (*Georgii*) *Liber de Palingeneſia plantarum, hominum & animalium e ſuis cineribus, cum Comm. Jo. Chriſt. Nebringii.* 115
Franci de Franckenau (*Georgii Frid.*) *Diapedeſis reſtituta.* 26
Friend (*Jo.*) *novem de Febribus Commentarii ad Hippocratis de morbis popolaribus L. I & III accommodati.* 152
Goris (*Gerardi*) *Mercurius triumphator.* 154
Heiſteri (*Laur.*) *Apologia & uberior illuſtratio Syſtematis ſui de Cataracta, Glaucomate & Amavroſi.* 267
Compendium Anatomicum. 367
Hovii (*Jac.*) *Tract. de circulari humorum motu in oculis.* 404
Helvving (*Ge. Andr.*) *Lithographia Angerburgica.* 507
Herzog (*Chriſtiani*) *Mumiographia Medica, ſpeciatim de Mumia Gothana.* 234

Hip-

Digitized by Google

Hippocratis *de morbis popularibus Liber I & III Græco-Lat. cum Jo. Friend novem Comm. de Febribus.* 152

Lamberti (*Jo. Bapt.*) *experientia de pulvere pyrio in Antro Canis, quod Puteolis eſt accenſo.* 456

Lehmanni (*Jo. Chriſtiani*) *utilitatis phyſicæ veræ ſpecimen II, ſeu Deſcriptio machinarum, quibus ad contundendas terras metallicas uti licet.* 30

Lochneri (*Mich. Frid.*) *Nerium ſive Rhododaphne veterum ac recentiorum.* 209

(*Jo. Henr.*) *Rariora Muſei Besleriani Commentario illuſtrata.* 537

Le Long (*Jac.*) *de ſcriptoribus Hiſtoriæ Naturalis Galliæ.* 160

Mangeti (*Jo. Jac.*) *Theatrum Anatomicum.* 207

Mariotti *Opera.* 145

De Mayran *vide* Dortous.

Muys (*Wyeri Guil.*) *Diſſertatio & Obſervationes de ſalis Ammoniaci præclaro ad febres intermittentes uſu.* 262

Nehringii (*Jo. Chriſtiani*) *Commentarius in G. Franci de Franckenau librum de Palingeneſia.* 115

Poleni (*Jo.*) *de Phyſices in rebus Mathematicis utilitate Prælectio.* 311

Scheuchzeri (*Jo. Jac.*) *Muſeum Diluvianum.* 117

Bibliotheca ſcriptorum Hiſtoriæ naturali omnium terræ regionum inſervientium. 160

Strother (*Eduardi*) *Criticon Febrium.* 82

Wedelii (*Ge. Wolffg.*) *Liber de morbis Infantum.* 407

Weidleri (*Jo. Fr.*) *Obſervatio de Aurora Boreali Vitembergæ in Saxonibus d. X Aprilis obſervata.* 270

IV. Libri Mathematici.

ANonymi *notanda circa Theoriam Colorum Newtonianam.* 232

de conſtructione mapparum & globorum Tractatus. 450

C. G. Temperamentum Muſicum univerſale. 115

Desplaces *Ephemerides motuum cæleſtium ab A. 1715. ad 1725.* 149

Doriæ (*Pauli Matthiæ*) *nova Methodus Geometrica pro inveniendis mediis continuo proportionabilibus infinitis, inter duas rectas datas.* 226

Gauppii (*Joh.*) *Ephemeris motuum cæleſtium ad A. 1717 e Tabb. Phil. de la Hire computata.* 150

Halleji (*Edmundi*) *nova Methodus inveniendi ætatem mundi ſeu ſtatus præſentis Telluris.* 117

Methodus ſingularis, qua Solis Parallaxis ſive diſtantia a Terra, ope Veneris intra Solem conſpiciendæ, tuto determinari poterit. 461

Horrebowii (*Petri*) *determinatio apparentis diametri Solaris.* 92

J. H. Schediaſma de Trajectoriis datæ ſeriei Curvis ad angulos rectos occurrentibus. 348

Leibnitii (*Godofr. Guil.*) *Problema poſthumum Auguſtini Thomæ a S. Joſepho ſolutioni commiſſum.* 353

Mariotti *Opera.* 145

Poleni (*Jo.*) *de Phyſices in rebus Mathematicis utilitate Prælectio.* 311

Schmidii (*A. M.*) *Deductio ulterior inventionis ſuæ de vero Planetico-Solari Syſtemate palpabili modo demonſtrando.* 151

Tentamen tertium novæ inventionis &c. 152

Verzaliæ (*Joſephi*) *Epiſtola ad Geometras.* 312

Wolfii (*Chriſtiani*) *Lexicon Mathematicum.* 88

Theoremata Geometrica nova, quibus omnium Parabolarum, Hyperbolarum & Ciſſoidum in infinitum aliarumque innumerarum Curvarum novarum deſcriptiones ſimpliciſſimæ continentur. 109

Compendium Elementorum Mathematicorum. 544

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

ADami (*Leonardi*) *Arcadicorum Volumen I.* 518

Alvredi *Beverlacenſis Annales ſeu de geſtis Regum Britanniæ, cum Notis Th. Hearne.* 387

Angliæ

Digitized by Google

Angliæ *Principum Epiſtolarum Sylloge, edita a Th. Hearnio.* 167
Anonymi Vita Annæ Stuartæ, Reginæ M. Brit. 136
Hiſtoria bellorum a Carolo XII R. Suec. geſtorum. 274
Deſcriptio montis pinniferi apud Nariſcos ſiti. 272
Commentarii de vita Jo. Someri. 375
Elogium Jacobi Gronovii. 189
Elogium Godofredi Guilielmi Leibnitii. 322
Elogium Philippi a Turre. 381
Elogium Felicis Spitzii. 430
Aventini (*Jo.*) *Chronicon Schirenſe.* 143
Becmanni (*Jo. Chriſtoph.*) *Acceſſiones Hiſtoriæ Anhaltinæ.* 481
Bonneti *Hiſtoria Muſices.* 213
Burckhard (*Jacobi*) *Commentarii de Vita Ulrichi de Hutten Pars I.* 410
De Chevigny *Notitia eorum quæ Aulico, Militi & Togato ſcire expedit, aucta ab H. P. de Limiers.* 288
Chevreau (*Urbani*) *Hiſtoria mundi, aucta ab Abbate de Vertot.* 552
F. Conradi *Philoſophi Chronicon Schirenſe.* 143
Corſignani (*Petri Ant.*) *de Viris illuſtribus Marſorum.* 224
Dupin (*L. E.*) *Defenſio Monarchiæ Siculæ adverſus uſurpationes aulæ Romanæ.* 130
Hiſtoria Regni Ludovici XIII. Tomus I. II & III 178
Hiſtoria profana ab initio usque ad præſens tempus. Tomi VI. 551
Fabricii (*Joh.*) *Hiſtoria Bibliothecæ ſuæ.* 501
March. de la Fare *Commentarii hiſtorici de his, quæ regnante Ludovico XIV evenerunt.* 135
Freheri (*Marqv.*) *rerum Germanicarum Scriptores, Tomi tres, cura B. G. Struvii.* 385
Frœreiſenii (*Jo. Leonh.*) *Commentatio de præjudiciis in ſtudiis hiſtoricis evitandis.* 373
Gladovii (*Friderici*) *Tentamen plenæ atque accuratæ hiſtoriæ Imperii Germanici.* 127

Gramonti

Gramonti (*Ant.*) *Commentarii hiſtorici Gallici.* 362
Guerin *Deſcriptio Academiæ Regiæ Artium, Picturæ & Sculpturæ.* 189
Hechtii (*Godefr.*) *Germania Sacra & Literata.* 417
Hoffmanni (*Chriſtiani Godofr.*) *Mansfeldicæ Domus Gloria, cum vita & geſtis Petri Erneſti Mansfeldiæ Principis.* 285
Huetii (*Dan.*) *Hiſtoria commercii & Navigationis Veterum.* 16
Kriegk (*Ge. Nic.*) *Comm. de vita Juſti a Dransfeld.* 413
Larrey *Hiſtoria ſeptem Sapientum Græciæ. Pars II.* 499
Launoji (*Jo.*) *de ſcholis celebrioribus a Carolo M. & poſt eum in Occidente inſtauratis Liber ex ed. J. A. Fabricii.* 421
Leibnitii (*G. G.*) *Notitia de Hiſtoria ſua Brunſuicenſi.* 360
Lelandi (*Joannis*) *de rebus Britannicis Collectanea.* 103
Titi Livii *Forojulienſis Vita Henrici V Regis Angl.* 167
Lochneri (*Mich. Frid.*) *Daphne Conſtantiniana.* 209
Le Long (*Jacobi*) *de ſcriptoribus Hiſtoriæ Naturalis Galliæ.* 160
Mabillonii (*Jo.*) *Iter Germanicum ex ed. J. A Fabricii.* 421
Maſcampii (*Henr.*) *Tabulæ Chronologicæ.* 303
Musgrave (*Guil.*) *Geta Britannicus.* 22
Domus Severianæ ſynopſis Chronologica. ib.
Diſſertatio de icuncula Regis Ælfredi. ib.
Muratorii (*Lud. Ant.*) *plena Exquiſitio jurium Imperialium ac Eſtenſium in urbem Comacli.* 507
Parei (*Dan.*) *Hiſtoria Bavarico-Palatina cum annotat. Ge. Chriſt. Johannis.* 173
Pez (*Bernardi*) *Bibliotheca Benedictino-Mauriana.* 119
Pregizeri (*Jo. Ulrici*) *Suevia & Wirtenbergia ſacra.* 123
Roger (*Woodes*) *Iter circum terræ orbem cœptum 1708 & finitum 1711.* 131
De la Roque *Itinerarium deſcribens Arabiam Felicem.* 428
De Sallengre (*Alb. Henr.*) *Novus Theſaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus I.* 49
Scheuchzeri (*Jo. Jac.*) *Bibliotheca ſcriptorum Hiſtoriæ naturali omnium terræ regionum inſervientium.* 160
Schreberi (*Jo. Dav.*) *Vita Georgii Fabricii.* 93 ſeq.

Spe-

Digitized by Google

Speneri (*Jac. Car.*) *Notitia Germaniæ antiqua; acceſſit Conſpectus Germaniæ Mediæ.* 282
Struvii (*Burcardi Gotthelff*) *Syntagma Hiſtoriæ Germanicæ.* 126
Thucelii (*Caſſandri*) *S. Rom. Imperii Acta publica Seculi XVIII. Tomus III.* 549
Tong (*W.*) *Hiſtoria vitæ Matthæi Henry.* 377
Zeltneri (*Jo. Conr.*) *Correctorum in typographiis eruditorum centuria.* 137

VI. Libri Miſcellanei.

ANonymi *Diſquiſitio Philoſophica de libertate humana.* 447
Vindicatio generis humani, ſeu liberum arbitrium aſſertum. 448
Arpe (*Petri Frid.*) *de prodigioſis naturæ & artis operibus, Taliſmanes & amuleta dictis, cum recenſione ſcriptorum hujus argumenti.* 79
Bergeri (*Jo. Guil.*) *Diſſertationes Academicæ varii argumenti.* 364
Blumbergi (*Chriſtiani Gotthulff*) *Fundamenta Linguæ Copticæ.* 184
De Chevigni *Notitia eorum quæ Aulico, Militi & Togato ſcire expedit, aucta ab H. P. de Limiers.* 288
*M.T.*Ciceronis *Dialogi tres de Oratore, cum notis Zachar. Pearce.* 98
de officiis libri III, Cato major &c. ex ed. Th. Tooly. 473
Clarkii (*Sam.*) *collectio ſuarum & Leibnitii literarum de principiis quibusdam Philoſophiæ & religionis naturalis.* 439
Animadverſiones in librum, cui titulus: Diſquiſitio de libertate humana. 449
Clementis *Alexandrini Opera ex ed. Jo. Potteri.* 97
Fabritii (*Jo. Alb.*) *Bibliotheca Græca Volumen VIII, ſive Libri V Pars IV.* 392
Falſteri (*Chriſtiani*) *Supplementum Linguæ Latinæ, ſeu Obſervationes ad Lexicon Fabro-Cellarianum.* 480
Fonteji (*Angeli*) *Epiſtola de Conſpectu Codicis diplomatico-hiſtorico-epiſtolaris a Bern. Pez in Actis Er. dato.* 315
Grævii (*Jo. Ge.*) *Orationes, quas Ultrajecti habuit.* 180
Von der Hardt (*Hermanni*) *Carmen Homeri de Ranarum, Murium & Cancrorum pugna, Trachiniorum, Myonenſium & Acarnanum bello illuſtratum.* 515

Huetii (*Dan.*) *Hiſtoria commercii & navigationis Veterum.* 16

Ab Hutten (*Ulrichi*) *Epiſtola ad B. Pirckheymerum.* 410

Johnſon (*Richardi*) *Ariſtarchus Anti-Bentlejanus.* 497

Kriegk (*Ge. Nic.*) *Conſtitutio rei ſcholaſticæ Ilfeldenſis, cui inſerta Commentatio parergica de ratione ſtudiorum humaniorum.* 222

Kundmanni (*Jo. Chr.*) *brevis Commentatio de intellectu humano ante & poſt lapſum humani generis.* 187

Leibnitii (*God. Guil.*) *Collectanea etymologica.* 317
Comercium Epiſtolicum cum Sam. Clarkio. 439

Liebknecht (*Jo. Georgii*) *Diſſertatio Epiſt. de nonnullis bracteatis numis Haſſiacis & eorum uſu.* 20

Lunig (*Jo. Chriſt.*) *Bibliotheca curioſa Deductionum.* 478

Merveſini *Hiſtoria & regulæ Poeſeos Gallicæ.* 239

Miſcellanea Lipſienſia. Tomus III & IV. 215

Pez (*Bernardi*) *Conſpectus inſignis Codicis Diplomatico-Hiſtorico-Epiſtolaris Udalrici Babenbergenſis.* 30

Philips (*J. Thomaſii*) *Diſſertationes varii argumenti.* 258

C. Plinii *Panegyricus Trajano dictus cum Notis Jac. de la Baune.* 183

Relandi (*Hadr.*) *de ſpoliis templi Hieroſolymitani in arcu Titiano Romæ conſpicuis Liber ſingularis.* 69

De Rohr (*Julii Bernh.*) *Bibliotheca œconomica ſuccincta.* 25

De Sallengre (*Alb. Henr.*) *Novus Theſaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus I.* 49

chlegelii (*Chriſtiani*) *de Numis antiquis Gothanis, Cygneis, Coburgenſibus, Vinarienſibus & Merſeburgenſibus Diſſertatio.* 296

Schotti (*Jo. Car.*) *primariæ virtutes boni Principis in gemma Numophylacii Regii Berolin. ſymbolice repræſentatæ.* 471

C. Silii Italici *Punicorum Libri XVII, cura Arnoldi Drackenborch.* 54

Spanhemii (*Ezechielis*) *Diſſertationum de præſtantia & uſu Numiſmatum antiquorum Volumen II.* 289

Stockii (*Chriſtiani*) *Clavis linguæ Sanctæ aditum aperiens.* 78

P. Virgilii *Maronis Opera ex ed. Pancratii Maſvicii.* 390

Ziegenbalg (*Barthol.*) *Grammatica Damulica.* 253

IN

INDEX RERUM

Abbreviatorum ſocietas figmentum. 216

Academia ſcientiarum Viennæ fundanda. 334

Acaciæ fructus ſiliqua. 236

Achajæ nomen unde? 516

Acoluthus notatus. 320

Actio unde determinetur? 449

Actionis cauſa efficiens. 449

Actiones honeſtæ & inhoneſtæ quæ non ſint? 448

Adamus num in ſtatu integr. uſus fuiſſet ornamentis, ædibus &c. 496

Adami dominium quale in ſtatu integritatis? 496

Adami (Leonardi) elogium. 518

opera promiſſa. 520

Admonitionum finis. 448

Ægyptiorum commercia maritima. 17

ſuperſtitio. 80

lingua poſt Ebraicam antiquiſſima. 185

tria ſcribendi genera expoſita. 185

literarum propriarum jactura. 185

Pontifices a Regibus diſtincti. 186

Mumiæ. 234. ſeq.

Æolii modi in Muſica uſus. 214

Aer in ratione ponderum comprimitur. 146

in fluidis diſſolvitur. 146

in pulmonibus num ſanguini miſceatur? 146

Aeris probatio. 272. 273

gravitas & elaſticitas probata. 146

compreſſio ponderi prementi proportionalis. 146

Aerometria Wolfii commendata. 312

Ætas mundi ut invenienda? 117

Æthiops mineralis nullius eſt momenti. 158

Æthiopum commercia. 18. 20

Affectus per Muſicam moventur. 214

Agens neceſſarium eſt contradictorium. 449

Agentis definitio. 449

Albaſpinæus (Gabr.) laudatus. 505

Alexandri VI Papæ vita. 32

Alexipharmacorum uſus in febribus. 84

Alhaſchar ſaccharum quid? 210

Alinghamius notatus. 450

Allantoidea tunica in vaccis. 309

Almageſti Ptolemæi Epitome commendata. 89

Alphabetum quot literis apud Latinos olim conſtiterit? 213

quando ſeptem primas literas uſibus muſicis præbuerit? 214

Altenburgi jus cudendæ monetæ. 296

Altingius (Jac.) refutatus. 143

Alvredus Beverlacenſis notatus. 388

Ambre qualis vox? 318

Ambroſia *artemiſiæ folio odorata Malabarenſis.* 310

Ambroſiodes *Americana.* 310

Americanorum *origines.* 133

Amnii *humor unde?* 28

Amor *Dei.* 331

Amuleta. 79

Amuletorum *hieroglyphicorum recenſio.* 257. ſeq.

Amyci *laurus eſt Rhododaphne.* 210

Analyſeos *novum ſpecimen.* 333

Analytici *inventi irreparabilis jactura.* 335

Anaſtomoſis *delineata.* 29

Anatomicum *Theatrum.* 207

Compendium. 322

Angelus *Jehovæ quis?* 78

In Anglia *religionis naturalis ſtatus qualis?* 440

Anglicanæ & *Lutheranæ eccleſiæ diſcrimen.* 335

Ab Anglicana *eccleſia diſſentiens muneri publico non admotus.* 137

Animæ *num ſint corporeæ?* 440

præſentia ut differat a præſentia Dei? 443

quomodo res agnoſcant? 444

quanta vis præſagiendi? 187. ſeq.

operationes in corpus quænam? 188

Annæ *Reginæ Angl. vita.* 136

Annus *Jubilæus apud Judæos quinam?* 40

Anni *prophetici.* 342

In Ano *perforato fæces per pudenda excretæ.* 408. 409

Anomœi *quinam heretici?* 395

Anonymi *ſcriptum* de ſcriptoribus Eccleſ. *quando exaratum?* 122. ſeq.

Antliæ *pneumaticæ inventor.* 90

In Apocalypſi *quid millennium denotet?* 342

Apollo *Muſices inventor.* 213

Ἄππα *qualis vox?* 319

Aquæ *num prægnationem promoveant?* 273

Aquis *quinam tempore V. T. initiati?* 334

Arabum *commercia.* 18. 20

Arabicæ *fabæ, e quibus Coffée paratur, deſcriptæ.* 428. ſeq.

Arbor *philoſophica.* 116

e folio educata. 87

Arbores *cur hyeme folia deponant?* 86

metallicæ. 116

quo tempore propagandæ? 544

Arborum *multiplicatio tentata.* 84. 544

medullæ uſus? 88

morbi & mors. 86

reſuſcitatio non datur. 87

Arcadiæ *Regum hiſtoria.* 518

Argentum *vivum quid?* 156

excoquendi ratio. 156

non concedit aquam, ſpiritum, oleum & ſal. 158

Argenti *uſualis & exanimati differentia.* 297

vivi hiſtoria. 154

inveſtigatio. 155

noxæ.

Digitized by Google

noxa. 156. 159
differentia. 156. 157
volatilitas unde? 157
depuratio. 157
præparatio nova. 159
Argilla *varii generis.* 506
Aries *cujus rei ſymbolum.* 472
Ariſtolochiæ *rotundæ hiſtoria.* 308
vis in arthritide. 308
Ariſtoteles *Philoſophis recentioribus reconciliabilis.* 326
Ariſtoxeni *ſtudium in Muſica.* 213
Arithmetica *ſurdorum ut facilitetur?* 89
Arithmeticæ *decimalis inventor.* 89
practicæ demonſtrationes qui dederint? 89
Arithmeticum *problema ſingulare.* 353. ſſ.
Arpe (*Petr. Frid.*) *laudatus.* 81
Ars *rhabdomantica Rimari notata.* 332
In Arthritide *vis Ariſtolochiæ rotundæ.* 308
Arturius *Rex fuit Britanniæ.* 107
Aſphalto *num corpora tantum condita?* 288
Aſteriſmi *in China uſitati.* 89
Aſterius. 398
Aſtronomia *Tacqueti & Gregorii quo defectu laboret?* 89
Aſtronomiæ *uſus.* 87
Atheiſmi *cauſæ quænam?* 402. ſq.
Atomi *exploſæ.* 444
Attractiones *Newtoni exploſæ.* 445
Auguſti *nomen quale?* 293
Auguſto *num a Romanis abſolutum imperium delatum?* 166
Auguſtorum *liberi cooptati.* 293
Aureliæ *gentis numi.* 290
origo. 291
Auri *ſophiſtici fraus.* 158
Contra Aurium *tinnitum & dolorem inſtrumentum novum.* 307
Aurora *borealis obſervata.* 270
Axiomata *vera quænam?* 89
Ayroli (*Jac. Mar.*) *ſcripta promiſſa.* 422. 428
Babylonis *ſitus.* 450
Baco (*Rob.*) *laudatus.* 105
Badſamus *ventus quid?* 211
Bagliviani *manes.* 310
Balduinus *notatus.* 513
Baleus *refutatus.* 389
Balſamandi *cadavera ritus.* 234. 236
Bannitorius *Proceſſus.* 542
In Baptiſmo *infantum exorciſmus olim non adhibitus.* 164
Baptiſmales *eccleſiæ quæ dictæ?* 536
Baptizatis *cur mel lacte mixtum olim datum?* 98. 99
Barclajus *notatus & laudatus.* 514
Bardorum *origo.* 239
Barometri *inventor.* 90
Baronius *refutatus.* 546

Barthius (*Caſp.*) *notatus.* 56
De Baſilio *Magno & Seleucienſi varia.* 393
Baſſe (*Henr.*) *notatus.* 481
Becheri *odium in Leibnitium unde?* 329
Beda *quando natus?* 104
Belilli *Indicum.* 310
Bellia & *Duellia gens una eademque.* 290
Bellorius (*J. P.*) *notatus.* 20
Benjamin *Tudelenſis notatus.* 20
Benedictinæ *Congregationis S. Mauri origo.* 120
Bentlejus (*Rich.*) *refutatus.* 498
Bergerus (*Jo. Guil.*) *laudatus.* 366
Bernardus (*Eduard.*) *notatus.* 249
Bernoulli (*Jac.*) *Theoria reſiſtentiæ ſolidorum commendata.* 312
Besleri (*Baſilii*) *vita.* 538
(*Mic. Ruperti*) *vita.* 539
Besleriani *muſei rariora deſcripta.* 537
Blumbergi (*Chriſt. Gotthulf*) *promiſſa.* 187
Bibliothecæ *Hanoverana Electoralis primordia.* 328
Bilis *ut in hepate colligatur?* 27
per eundem ductum in folliculum influit & effluit. 369
Bœclerus (*Jo. Henr.*) *laudatus.* 325
Bœhmer (*Juſt. Henning*) *laudatus.* 163
In Boethium (*Hect.*) *epigramma.* 107
Bojoarii & Boji *num iidem?* 284
Boleniæ (*Annæ*) *reſponſoria ad Henricum VIII.* 170
Bombycum *educatio in Germania ſumtus non refundit.* 333
Bona *ſolidorum deſcripta.* 307
Bondius (*Jo.*) *refutatus.* 522
Bonjurius (*Guil.*) *laudatus.* 436
Bonnetus *autor* Hiſtoriæ Muſices. 213
Bonfidelii *delineatio.* 273
Bornſtetenſis *familia ubi floruerit?* 286
Botrys. 310
Bracteati *vide* Numi.
Bredwardine (*Thoma*) *ortus.* 106
honores. 106
mors. 107
Breithauptius *laudatus.* 514
Britannicarum *rerum evolutio.* 103. ſſ. 388. ſſ.
Brunſuicenſis *hiſtoriæ Leibnitianæ idea.* 360
Bruta *per Muſicam commoventur.* 215
De Bruyn (*Jo.*) *oratio parentalis.* 182
De Burneti (*Gilb.*) *Hiſtoria Reformationis judicium.* 103
Burnetus (*Gilb.*) *notatus.* 103. 334

Bux-

Buxtorfius (*Jo.*) *refutatus.* 400
laudatus. 505

CAbbaliſticus *luſus de præcepto ſummo & maximo rejectus.* 118. 119

Cæſari *num ſoli jus condendæ civitatis competat?* 166

Cæſarum *priorum conjuges num omnes in numis conſpicuæ?* 292

Caffée *ſuccedanea.* 310
à la Sultane. 310
origo. 429
vim num Arabes exſtinguant? 429
præparandi modus in Arabia. 429

Calculus *differentialis.* 333

Calculi *differentialis inventio controverſa.* 335
hiſtoria. 330

Ad Calculum *decoctum filicum cum herniaria.* 308

Callimachus *illuſtratus.* 319.ſq.

Cameræ *obſcuræ inventor.* 90

Camerarius (*Joach.*) *laudatus.* 94

Canon *N. T. a quo conſtitutus?* 256

Canones, *ad quos Script. S. interpretatio allegorica exigenda.* 343

Canonicorum *origo.* 164
alii regulares alii ſeculares. 164

Cantionum *modi ad affectus movendos adhibiti.* 214

Capitis *vulnera & contuſiones ſuſpectæ.* 409

Capitolinus (*Jul.*) *Autor vitæ Getæ Britannici.* 22
Nigri & Caracallæ. 23

Capitulationum *origo.* 166
vinculum quale? 166

Capſulæ *atrabilariæ renum parti ſuperiori incubant.* 369

Caput *Bonæ ſpei Salomonis ætate frequentatum.* 17

Caracallæ *vitæ autor Jul. Capitolinus.* 23
mater num Julia? 24

Carolus *Calvus Imperatoribus annumeratus.* 166

Caroli XII *R. Suec. in Turcia geſta.* 280
reditus in Germ. 282

Carteſius *commendatus.* 312

Carteſii *dogmata notata.* 331

Carthaginenſium *commercia.* 18

Caſaubonus (*Iſ.*) *num typographis operam commodaverit?* 138

Caſſander (*Georg.*) *laudatus.* 505

Caſus *perplexi in iure.* 324

Cataractæ *cauſa.* 268. 269

Cataractam *removendi ratio nova.* 407

acu

Digitized by Google

Cataractam *acu deponendi ratio periculoſa.* 407
Cauſarum *patroni Germanis olim exoſi.* 221
Cebes, *autor Tabulæ, cujus ſectæ Philoſophus?* 216
Cellæ *æſtate calidiores, quam hyeme.* 147
Cerebelli *humani fabrica exacte delineata.* 308. 369.
præparatio Anatomica. 308
Cerebri *cortex non habet corpora ovata.* 369
Chappelii (*Guil.*) *vita.* 108
Chartæ *rectilineariæ.* 452
hydrographicæ. 452
Chartarum *particularium conficiendarum methodus nova.* 452
Chirurgicæ *operationes in oculorum morbis.* 310
Choricius *Sophiſta.* 398. ſq.
Choroideæ *tunicæ in oculo anatome.* 404
Chriſmationis *uſus in Eccleſia occidentali.* 530
ſacramentum olim incognitum. 531
Chriſtiani *veteres imaginibus delectati.* 98
Chriſtianæ *religionis auſpicia.* 418
in Sarmatia ortus. 493
Chriſtus *num Magicos libros ad Petrum & Paulum ſcripſerit?* 81
cur e virgine deſponſata voluerit naſci? 303
num ſolus viderit Spiritum S. e cælo in ſe delapſum? 338 ſq.
Chriſti *mors pro reprobis.* 5
ſpiritus vitalis an pars eſſentialis baptiſmi? 113
duplex generatio ficta. 149
teſtimonium apud Joſephum a quo profectum? 256
genealogia a Matthæo & Luca diverſimode recenſita. 303
inauguratio contra Judæos defenſa & expoſita. 338
typus hircus in deſertum dimiſſus. 400
& Apoſtolorum hiſtoria. 302. ſſ.
Chryſoſtomus *illuſtratus.* 320
Chylus *an vaſis ſanguineis in ventriculo communicetur?* 27
ut lactea vaſa intret? 27
Chymia *non patefacit vires plantarum.* 146
Chytræus (*Dav.*) *laudatus.* 505
Cippia *familia apud Romanos num unquam fuerit?* 290
Per Circen *Homeri quid indicetur?* 515
Circini *proportionum inventor.* 90
Circuli *diviſio.* 90
proprietas nova. 111

Ciſſoi-

Digitized by Google

Ciſſoidum *infinitarum deſcriptiones faciles.* 110. 111
Cives *Romani quinam?* 524
Civilis *hiſtoriæ præjudicia quænam evitanda?* 374
Clemens *Alexandr. illuſtratus.* 98. ſſ.
Clyſma *per urinam redditum.* 28
Clericus (*Jo.*) *notatus.* 194. 399
Clerici *Seculi X notati.* 418
XIV notati. 419
Cochleæ *perpetuæ uſus.* 90
Cœleſtini *epiſtola ad Galliæ Epiſcopos.* 12
De Cœna *ſententia Lutheranorum vindicata.* 334
Codices *MSpti Bibliothecarum Angliæ recenſiti.* 106
Codicis *diplomatici Udalrici Babenbergenſis contenta.* 30. 315
Cognitio *humana quotuplex.* 90. 91
Cognitionis *divinæ & animarum quale diſcrimen?* 444
Coli *valvula eſt longitudinalis.* 368
Colores *primitivi ſunt immutabiles.* 232
per priſma refracti num ſint primitivi? 232
Colorum *cauſa.* 147
theoria Nevvtoniana confirmata. 232
phoſphori Bononienſis ratio. 461
Comaclum *num comprehendatur in diſtrictu Ferrariæ.* 510. ſſ.
In Comaclum *Imperatorum & Eſtenſium dominium aſſertum.* 508. ſſ.
Cometæ *theoria geometrica.* 90
an malorum nuntii? 181
quid ſint? 181
Commercia *variarum gentium.* 17. ſeq.
Conchoidis *uſus.* 90
Confeſſio *auricularis confutata.* 169
Conrado *cognomen Philoſophi unde?* 143. ſeq.
Conſcientiæ *definitio.* 448
Conſtantinopolis *latitudo vera.* 453
Contradictionis *principium.* 441
Conventus *Eccleſ. indicendi modi apud veteres.* 546
Cordis *arteriæ coronariæ unde oriantur?* 369
ventriculi foraminula quem habeant uſum? 369
In Corde *venularum oſcula.* 407
Corpora *ſimplicia & ſimilaria nulla.* 445
Corporis *eſſentia num in extenſione conſiſtat?* 331
Corporum *exiſtentia per experientiam comprobari nequit.* 449
Copticæ *linguæ origo.* 186. 439
uſus. ibid.
corruptio. 433
ſtudio celebres. 435
Correctorum *eruditorum ſeries.* 138. ſeq.
Corticis *Peruviani virtus antefebrilis inferior vi ſalis ammoniaci.* 265. ſeq.

Coſmas *Ægyptius unde Indicopleuſtes dictus?* 243
Crenius (*Thomas*) *defenſus.* 138
Criminalis *inquiſitionis Proceſſus.* 541
A Curia (*Deſid.*) *v.* Deſiderius.
Currus *novos conſtruxit Leibnitius.* 328.329
Curvarum *uſus.* 90
novarum deſcriptiones. 109
Cycloidis *trajectoria.* 352
De S. Cyrillo *Alexandrino varia.* 397. ſſ.

DÆmones *virtutum & vitiorum præſides.* 99
Damulicæ *linguæ elogium.* 254
De Danielis *LXX Hebdomadibus Diſſertatio.* 422
Danzius (*Jo. Andr.*) *laudatus* 334. 337
Daphnes *quid?* 212
Dauſqueius (*Claud.*) *notatus.* 56
Deductionum *juridicarum collectio.* 478
Demonſtrandi *genus mechanicum.* 91
Demonſtrationis *indoles.* 91
Demonſtrationes *extra Matheſin hactenus dedit nemo.* 446
Demonſtrationum *politicarum ſpecimen.* 325
Denariorum *Gothanorum origo.* 298
Dentium *figura optima.* 91
Deſiderius *autor Congreg. S. Mauri.* 121
quando mortuus? 121
ejus vita. 120
Deſmurs (*Jo.*) *inventum.* 214
Deus *non habet opus correctione machinæ ſuæ.* 449
Deus *ut omnia ſentiat?* 441.444
unde determinetur? 444
ut rebus præſens ſit? 442.ſq.
Dei *gubernatio in quo conſiſtat?* 440
voluntas num agere poſſit ſine ratione. 442
Deuſingius (*Herm.*) *refutatus.* 143
Deorum *imagines adoratæ.* 24
Diabolus *Philoſophiæ autor habitus.* 99
Diaconi *num fuerint olim ab Epiſcopis & Presbyteris diverſi.* 524. ſſ.
Dialectus *Jonica.* 154
Diameter *ſolis apparens quanta?* 92. 93
Diapedeſis *quid?* 26
reſtituta. 26
Diaphoreticorum *uſus in febribus.* 84
Dices, *filiæ Themidis, officium.* 521. 522
De Didymo *Alexandrino varia.* 395
Diemerbroeckii (*Isbrand*) *ſcripta.* 182
Dii *marini Deæque in gemmis numisque quales ramos geſtent?* 210
Diluvii *documenta Angerburgica.* 506
Diluvianæ *hypotheſeos in foſſilibus figuratis explicandis primi autores.* 117
Diluviani *Lexici ſpecimen.* 309
Diodorus *Siculus refutatus.* 424
De Diodoro *ſeu* Theodoro *varia.* 395.ſq.
Diſcipulorum *LXX ratio.* 525

Divis

Digitized by Google

Divis *num radii conceſſi fuerint?* 471. ſſ.
Diviſio *rerum in ſpirituales & temporales rejecta.* 164
Dominium *in ſtatu integritatis quale?* 496
mariti in uxorem quale? 497
parentum quale? 497
Dominii *origo.* 496
Domitii *Poetæ ætas.* 225
Dorii *modi uſus in Muſica.* 214
Drackenborch (*Arn.*) *laudatus.* 57
Draco *in Apocalypſi quid?* 341
A Dransfeld (*Juſti*) *vita.* 414. ſſ.
ſcripta. 416
Ductus *thoracici fibræ annulares.* 309
Dudaim *Hebræorum quid?* 211
Duellia & Bellia *gens una eademque.* 290
Dupinius (*L. E.*) *laudatus.* 553
autor Methodi ſtudii Theologici. 14
Defenſionis Monarchiæ Siculæ. 130
Hiſtoriæ Regni Ludovici XIII. 178
Dynamica *ſcientia a Leibnitio non perfecta.* 332
Dynamicæ *fundamentum.* 441
Dynamicum *ſyſtema Leibnitii commendatum.* 312

EBraicorum *Lexicorum autores.* 79
Eccardi (*Jo. Georg.*) *promiſſa.* 336
361
Ecchellenſis (*Abr.*) *refutatus.* 448. ſſ.
Eccleſiæ *Anglicanæ & Lutheranæ diſcrimen.* 335
Eccleſiæ *VII in Apocalypſi quid deſignent?* 341
baptismales & matrices quænam dictæ? 536
Eccleſiaſtes *ut ſimplicitatem in ſuggeſtu ſervare debeat?* 513
Eccleſiaſtici *juris varia tractandi ratio.* 162
De Eccleſiaſticis *ſcriptoribus judicia.* 255. ſſ.
Eclipſis *Solaris cauſam quinam detexerit?* 91
Lunaris cauſam libere olim profiteri non licuit. 91
Egia *fluvius.* 272
Elaſticitas *aeris aſſerta.* 146
Eliſabethæ *Angliæ Literæ Latinæ ad Eduardum laudatæ.* 172
Ellipſes *in S. Literis immerito cumulantur.* 118
Emeticorum *uſus in febribus.* 84
Empyema *per diapedeſin ſolvitur.* 29
Encyclopædia *deſideratur.* 126
De Ephemeridibus *univerſalibus edendis conſilium.* 219
Ephemeridum *Gallicarum autor laudatus.* 119
Epidemica *conſtitutio annorum 1715 & 1716.* 309
Epilepſia *radice Ipecacuanha curata.* 309
poſt excretam e naribus materiam cerebriformem lethalis. 409
Epiplocele *vera ſine inteſtinorum prolapſu.* 308

Digitized by Google

Epiſcopi, *Diaconi & Presbyteri tempore Apoſtolorum an iidem?* 485. ſſ. 524. ſſ.
Epiſcoporum *Anglicorum ſeries.* 301
Eruditi, *de quorum morte falſus rumor.* 220
Eſaias *monachus.* 396
Etymologica *collectanea.* 334
Evacuationum *neceſſitas in febribus.* 153
Evagrius. 396
Evangelium *quid notet?* 372
— *Matthæi num hebraice ſcriptum?* 256
Ἐυαγγελίζεσθαι *quid notet?* 372
Ab Euchariſtiæ *uſu qui olim remoti?* 164
In Euchariſtia *qualis panis adhibendus?* 259
— *quando tranſubſtantiatio ſecundum Græcam & Lat. Eccl. fiat?* 259. ſeq.
Eventuum *certitudo qualis?* 448
Eunomiæ, *filia Themidis, officium.* 522
Eunomius. 395
Euſtathius *Antiochenus.* 394
Excommunicationis *jus num ſpectet ad Eccleſiam?* 164
Exorciſmi *uſus qualis olim?* 164
Extractionis *radicum regula univerſalis.* 91. 92

FAbæ *Arabicæ, vulgo* Caffee. 428. ſſ.
Fabricius (*Jo. Alb.*) *laudatus* 421
Fabricii (*Georgii*) *vita.* 94. ſſ.
— *modeſtia.* 96
Fabricii (*Jo.*) *Bibliotheca hiſtoria.* 501. ſq.
Fagius (*Paul.*) *notatus.* 504
Familiarum *Romanarum ſcriptores quinam?* 290
Fatiſtæ *quinam?* 240
Fatum *Chriſtianorum ut differat a Stoico & Mahumedano.* 445
Febris *quid?* 82
— *differentia* 82
— *origo.* 82
— *therapia.* 82
Febrium *Criticon.* 81
— *intermittentium antidotum Sal ammoniacum.* 262
De Febribus *Commentarius.* 152
In Febribus *evacuationes neceſſaria.* 153
— *putridis variolas excipientibus purgatio neceſſaria.* 154
Flacii *ingenium quale?* 505
Florentius *quando mortuus?* 105
Florentii *plagium.* 105
Fœminæ *imperium num dignum videatur?* 497
Fœminis *Romanorum vini uſus cur interdictus?* 217
Fœtus *humanus in veſica urinaria repertus.* 307
— *urinam in tunica allantoidea colligit.* 18
Folia *cur decidant hyeme ab arboribus?* 16
Ex Folio *arbor educata.* 87
— *arborem quis primus eduxerit?* 543
Fonteji (*Angeli*) *verum nomen.* 432
Foſſilium *figuratorum claſſes.* 117
Franckius *laudatus.* 514
Francoberga. 21
Freherus (*Marqu.*) *notatus.* 387

Digitized by Google

Friderici IV *Daniæ Regis in propagando evangelio zelus.* 241. ſeq.
Frigus *eſt privatio caloris.* 147
Frœreiſenii (*Jo. Leonh.*) *promiſſa.* 375
Fulguris *effectuum cauſa.* 145
Furſtenerii (*Cæſarini*) *verum nomen.* 329
Galatinus (*Petr.*) *notatus.* 504
Galfredus *Monumetenſis notatus.* 104.105
Galliæ *damnum ex violenta Reformatorum converſione.* 136
Gallorum *Poetæ.* 240
Gaſſendus (*Petr.*) *laudatus.* 94
De Gebhardo *Ep. Halberſt. judicium.* 420
Gemmæ *e Cimeliarchio Berolin. illuſtrata.* 471. ſeq.
Geographiæ *ſtatus præſens.* 452 453
antiquitas. 453
Geographorum *nævi notati.* 453
ut corrigendi? 454
Geometriæ *altioris in Phyſicis utilitas.* 311
Germania *ferax fabularum de prodigiis.* 161
Germaniæ *antiquæ deſcriptio.* 282. ſq.
mediæ conſpectus. 284
hiſtoria illuſtrata. 385 ſſ.
In Germania *ſacra & elegantioris doctrina ortus & progreſſus.* 417. ſq.
Germanorum *origo.* 332
veterum odium in cauſarum patronos. 221
Getæ *Britannici vita Julio Capitolino vindicata.* 22
Gigantes *circa fretum Magellanicum.* 132
Glaciei *generatio.* 333
Gladovii (*Frid.*) *obitus & ſcripta.* 127
Geographia ſub nomine Sperandri *edita.* 127. 128
Glandula *conglomerata quid?* 406
conglobata quid? 406
Globorum *conſtructio.* 450.452
uſus: 452
Gloſſarium *Alemannicum.* 333
Godefridus *Wintonienſis laudatus.* 104
Godeſchalkii *doctrina.* 418
Gordiani *quot fuerint?* 292
Gothanorum *denariorum origo.* 298
Græcorum *commercia.* 18
ſapientum VII hiſtoria. 499. ſq.
Grævius (*Jo.*) *laudatus.* 49. 180
Gramonti (*Ant.*) *Ducis vita & res geſta.* 362
De Gratiæ *divinæ auxiliis controverſia.* 1. ſſ. 59. ſſ.
Gratianus *emendatus.* 487
Gravitas *aeris aſſerta.* 146
Gregorius M. *primus alphabeti literas uſibus Muſicis deſtinavit.* 214
Muſicam in templis adhiberi præcepit. 214
Gregorii (*Davidis*) *Aſtronomia notata.* 89
Grevv (*Nehem.*) *refutatus.* 236

Gronovii (*Jac.*) *elogium.* 189. ſſ.
acerbius ingenium notatum. 191
ſcripta. 191. ſſ.
Groſſorum *Miſnenſium origo.* 298
cenſualium origo. 299
Groſteſt (*Rob.*) *ſcripta.* 106
Guido (*Aretin.*) *inventor nominum modorum* ut, re, mi, *&c. in Muſica.* 214
Gulbadſamus *planta quid?* 211

HÆmoptyſis *per vomitum curata.* 309
Halenſium *librarum origo.* 296
Halerorum *origo.* 296 ſq.
Haniſius *commendatus.* 452
Harduinus *notatus.* 294
Harmoniæ *præſtabilitæ poſſibilitas evicta.* 445
Hartnaccius *notatus.* 276
Hazazel *quid?* 400
Halæ *Suevorum urbis origo.* 296 ſeq.
Hearnii (*Th.*) *ſcripta.* 108
De Hebdomadibus *Danielis LXX Diſſertatio.* 422. ſſ.
Heinſius (*Nic.*) *notatus.* 290
Helladius. 396
Helvicus (*Chriſtoph.*) *notatus.* 304
Hennepinius *notatus.* 455
Henricus IV *an Turcarum auxilium efflagitaverit?* 483
VIII in Epiſtolis ad Annam Bol. obſcœnus. 168
Henrici V *Angl. R. Vita.* 167. ſq.
Henry (*Matth.*) *vita.* 377. ſſ.
Hermanni *obſervationes circa motum fluidorum commendata.* 312
Hermetes *Ægyptii quot & qui fuerint?* 185
Herodotus *notatus.* 247
Hickeſius *notatus.* 334
Hieroglyphica *ſcribendi ratio Ægyptiorum expoſita.* 185
cum Sinenſium veterum ſcribendi genere convenit. 185
ad ſuperſtitionem ducit. 236. ſſ.
Hieroglyphicæ *notæ in mumiis quid denotent?* 236
Hieronymus *emendatus.* 491. ſſ.
Hieronymi *epiſtola ad Evagrium explicata.* 484. ſſ. 524. ſſ.
De Hieronymo *Stridonenſi varia.* 396
Hieroſolymitani *templi ſpolia ubi ſerventur?* 69
explicata. 70. ſq.
Hilarius *expoſitus.* 495
Hippocrates *emendatus.* 220
Hirdophnian *qualis herba?* 212
Hiſpanicus *ſtatus notatus.* 364
Hiſtoria *Germanica illuſtrata.* 126. ſſ.

Digitized by Google

Hiſtoria *Bavarico - Palatina.* 173. ſeq.

Hiſtoriæ *Brunſuicenſis Leibnitiana idea.* 360. 361.

mathematicæ ſubſidia. 89

In Hiſtoricis *quænam præjudicia evitanda?* 373. ſſ.

Hœſchelius (*Dav.*) *laudatus.* 505

Holcot (*Rob.*) *verus autor libri* Philobiblii. 108

Homerus *illuſtratus.* 320. 515. ſſ.

Homeri *carmen de* Βαλεαχομυομαχία *expoſitum.* 515. ſſ.

Homo *agens neceſſarium.* 447

Horæ *& filiæ Themidis eædem.* 522

Horarum *origo.* 219

diverſitas apud Judæos tempore Chriſti. 219

Horatius *emendatus.* 220. ſſ. 498. ſſ.

Horologia *tractandi methodus.* 335

portatilia perficiendi methodus. 328

Horologiorum *origo & incrementa.* 219

Hottentottorum *barbaries.* 134

Huddenii *MSC. mathematica commendata.* 328

Huetius (*Dan.*) *autor Hiſtoriæ commercii & navigationis.* 16

Huetii (*Dan.*) *promiſſa.* 17

Hummelburgii (*Mich.*) *ſcriptum contra Lutherum.* 259

Humor *pericardii per diapedeſin colligitur.* 29

Humoris *aquei oculorum origo.* 29

cryſtallini in oculo anatome. 405

Humorum *non omnium ſecretio in arteriis perficitur.* 407

Hutteni (*Ulr.*) *vita.* 411. ſſ.

ſcripta. 412. ſſ.

Hydraulica *veterum.* 219

Hydrocephalus *ex imaginatione matris.* 409

Hydrophobia *ſingularis.* 307. 308

Hydrops *acidularum Wickenſium uſu curata.* 308

Hydropis *lactei cauſa.* 27

Hyperbolæ *Apollonianæ deſcriptio ſimpliciſſima.* 114

Hyperbolarum *trajectoria.* 349

infinitarum deſcriptiones faciles. 103

Hyperii (*Andr. Gerh.*) *liber de ſtudio Theol. ſub quo nomine editus?* 14

Hypotheſis *nova Phyſica.* 326. 327

Hypſiſtarii *ignis & lychnorum cultores.* 71

Ἰχθὺς *ſymbolum nominis Chriſti.* 99

Jephta *an filiam in holocauſtum obtulerit?* 402

Jeſuitarum *cum Dominicanis controverſiæ de Auxiliis Gratiæ hiſtoria.* 1. ſſ. 59. ſſ.

Iſti-

Ilfeldenſis *Lycei fundatio & ſtatus.* 222. ſſ.
Illiterati *ut a ſapientum ſcholis abacti?* 99
Ex Imaginatione *matris uvulæ defectus.* 408
Imagines *in camera obſcura ut erigantur?* 90
Imaginum *Deorum adoratio aſſerta.* 24
De Imitatione Chriſti *libri quis autor?* 257
Imperatores *Chriſtiani an Pontificis Maximi titulum aſſumpſerint?* 294
Imperium *Rom. Germ. num quarta Monarchia?* 166
forma quaenam? 167
Inclinationes *unde ortum trabant?* 445
Indicationum *baſis.* 82
Individua *indiſcernibilia.* 443
Indorum *veterum commercia.* 17
hodiernorum ſuperſtitio. 247
Infantes *olim lacte & melle nutriti.* 99
cur Papa loqui incipiant? 919. ſq.
Infantum *morbi.* 407
Infiniti *conſideratio in operationibus naturæ neceſſaria.* 312
Infecta *rariora in Hiſpania.* 310
Intellectus *hominis ante & poſt lapſum.* 187. ſq.
perfectio prima. 89
Interdicti *Eccleſiaſtici origo.* 205. ſeq.
valor. 206
Interpretibus *Scripturæ S. unde tot opiniones?* 372
Inquiſitionis *criminalis proceſſus.* 541
Inveſtituræ *jus penes quem?* 165
Joannæ *Papiſſæ fabula exploſa.* 361
Joannes *Saresbirienſis fit Epiſcopus.* 104. 105.
unde Saresbirienſis dictus? 105
Joannis *Baptiſtæ nomen cur novum vocetur?* 303
Johnſius (*Rich.*) 499
Joſephi *teſtimonium de Chriſto a quo profectum?* 256
duo loca corrupta emendata. 290
Ipecacuanhæ *radice curata epilepſia.* 209
Irenes, *filiæ Themidos, officium.* 522
Iridis *explicationem unde Carteſius deſcripſerit?* 92
Iridis *colorum expertes.* 147
cauſa. 147
Irregularitates *in univerſo ut Deus præcaverit?* 443
In Iſchuria *urina per alvum excreta unde?* 28
Del'Isle *Geograbus laudatus.* 453
Jubilæus *annus apud Hebræos quinam?* 401

Judæi

Judæi *ut tempora computaverint?* 424
Juden-Hüte *quales numi?* 299
Judicii *criminalis præſes in Ruſſia quando & cur bacillum gladiumque geſtet?* 261
proceſſus. 541
Julia *vera mater Caracallæ.* 24
In Jurisprudentia *deſiderata.* 326
Jus *Eccleſiaſticum varie tractatum.* 162
publicum Imperii Rom. 165. ſſ.
clientelare Germanorum in feudis expoſitum. 305
Juris *feudalis fontes.* 305
principia. 331. 333
canonici contradictiones. 163
& civilis differentia. 163
corpus novum. 326
Jura *œconomica explicata.* 139
Juſtiniani *Imp. patria.* 522
Ad KElpii *Gloſſarium Chaucicum notæ.* 319
Kipperorum *origo.* 299. ſq.
Kircherus (*Athan.*) *notatus.* 185. 187. 435
Knuzius *notatus.* 514
Κύριος *quid notet?* 437
T. LAbienus *Imp. unde Parthicus dictus?* 292
Labium *leporinum ſutura ſicca curatum.* 408
Lacrymarum *vitrearum phænomena unde?* 146
Lactantius *illuſtratus.* 217. 219
Lactea *vaſa inteſtinorum craſſorum.* 309
Lanfranci *obitus.* 104
Langeton (*Steph.*) *mors.* 104
honores. 105
poſtilla. 105
Langii (*Joach*) *Hiſtoria Eccl. promiſſa.* 78
Lapidis *Bononienſis phænomena.* 460
Lapides *figurati.* 506. ſſ.
De Lapidibus *Angerburgicis Tractatus.* 505
Laſſi *quinam ſervi apud Germanos veteres?* 306
Latina *lingua v.* Lingua.
Latini *quot alphabeti literis olim ſint uſi?* 213
Laudum *Pontificis in cauſa Palatina.* 550
Laurus *Amyci eſt Rhododaphne.* 210
Legati *num a Principibus Imperii ad tractanda pacis negotia mitti poſſint?* 329
Legationum *Eccl. origo.* 548
dignitas. 548
Leges *corporum a legibus ſpirituum ut differant?* 445
illuſtratæ & emendatæ:

Dddd L. 12.

L. 12 ff. de ſtatu hom. 197
34 ff. de adopt. 197.
7 ff. de diu. temp. præſcr. 198
1 ff. de tranſact. 200
2 §. 5 ff. de his qui not. infam. 201
6 §. 3 ff. de neg. geſt. 202
1 §. 3. ff. de Calumniat. 202
1 §. 8 ff. ad SC. Tertull. 203
1 ff. de alien jud. mut. 203
10 pr. de juſt. & jur. 521
Leibnitii (God. Guil.) elogium. 317. 322. ff.
ſcripta. 324. ff.
mores. 336
conſilium combinandi textus Digeſtorum. 193
in Acta Erud. merita. 329
Lenientium uſus in febribus. 84
Leucht (Chriſtoph. Leonh.) obitus. 549
Lexica Ebraica recenſita. 78. ſq.
Libella admodum ſimplex. 148
Libellatio aquarum. 148
Liberi Auguſtorum cooptati. 293
an matrimonium inſciis & invitis parentibus inire queant? 497
Libertas hominis impugnata. 447. ſq.
aſſerta. 448
per experientiam probari nequit. 449
Libertatis eſſentia quænam? 447. 449
ridicula definitio. 449
E Libertatis ſtatu ut excludatur major? 523
Libertas ut retrahatur in ſervitutem? 523
Liberum arbitrium aſſertum. 448
Liboya genus ſerpentum. 132
Liebknecht (Jo. Ge.) laudatus. 21
Lien unicam habet tunicam in homine. 369
humanus non habet cellulas nec venam cribriformem 369
Ligamentum ciliare in oculo quid? 405
In Linacrum epigramma. 107
Lingua Philoſophica nova. 333
Damulica caret interpunctionibus. 254
laudata. ib.
Germanica & Celtica illuſtrata. 319
Linguæ Latinæ uſus priſtinus in curia. 218
ſub Conſtantino M. 218
Gallicæ antiquiſſimum monumentum quodnam? 320 ſeq.
Copticæ fundamenta. 184. ſeq.
origo. 185

De

De Lingua *Mogalica quid cenſendum?* 321
Linguarum *Malabaricarum diverſitas.* 248. 249
origo. 249
etyma indagata. 317 ſeq.
Literæ *humaniores commendatæ.* 180
Literariæ *hiſtoriæ præjudicia quænam evitanda?* 374
Livia *Auguſti in numis quando fuerit depicta.* 292. ſeq.
Dea & Juno ſalutata. 293
T. Livius *Forojulienſis, nomen fictum.* 167
Lochneri (*Jo. Henr.*) *obitus.* 538
Lockius *notatus.* 440
Logarithmorum *inventores.* 92
Logicæ *tentamen.* 149
Logiſticæ *ſexagenariæ demonſtrationes quinam dederit?* 89
Logiſticam *decimalem quis invenerit & quinam exſolverint?* 89
Lollus *qualis Deaſter?* 219
Longini (*Dionyſ.*) *Caſſii autoritas qualis?* 366
Lucianus *notatus.* 217
De Lucifero *Calaritano.* 396 ſq.
Lucos *quosnam religionis cauſa ſelegerint antiqui?* 417
Ludewig (*Jo. Petr.*) *promiſſa.* 306
Ludovici *XIII vita & res geſtæ.* 178. ſq.
Ludovici *XIV R. G. ingenium, inſtitutio & mores.* 135
Ludovicus *Balbus Imperatoribus annumeratus.* 166
Lue *Venerea infectus fœtus ſalvis parentibus.* 410
Luis *venereæ origo.* 159
curatio. 160
Luminis *radii ſunt heterogenei.* 232
phoſphororum & noctilucarum cauſa. 457. 459
Lunæ *luminis ſecundarii cauſa.* 92
Lundii (*Jo.*) *Antiquitates Ebraica illuſtratæ & auctæ.* 74
Lunigii (*Jo. Chr.*) *promiſſa.* 479
Lutheri (*Mart.*) *enchiridion Malabarice verſum.* 242
Lux *quid?* 457
Lydii *modi in Muſica uſus.* 214
Lymphaticorum *vaſorum ortus in viſceribus.* 28
MAchina *terras metallicas contundens.* 30
Machinæ *arithmeticæ inventor.* 328
Magicos *libros num Chriſtus ſcripſerit?* 81
Majeſtatis *regiæ requiſita.* 333
Maimonides *refutatus.* 338
Malabares *cur averſentur Chriſtianam religionem?* 246
quibus linguis utantur? 248
Malabarica *ſcripta.* 251
typographia. 252. 253
Maldonatus *defenſus.* 504
notatus. 505

Mammarum *globuli num glandulæ?* 369
Mansfeldiorum *origo.* 285
hiſtoria. 285.ſq.
Mansveldii (*Regneri*) *ſcripta.* 182
Mappæ *ex itinerariis conſtruendæ.* 450
Mapparum *conſtructio.* 450.ſſ.
uſus. 451
nævi notati. 453
Mariani Scoti *ætas.* 104
Maris *ſalſedo unde?* 117
Marshamus *notatus.* 19
Marſorum *nomen unde?* 224
origo. 224
fines. 225
eruditi. 226
Martialis *illuſtratus.* 295
Maſcampii (*Henr.*) *promiſſa.* 304
Maſtoideus *proceſſus eſt in capitibus infantum.* 370
Mathematicæ *hiſtoriæ ſubſidia.* 89
Mathematicarum *doctrinarum ſedes ubi indicentur?* 88
Mathematici *termini ubi explicentur?* 88
occupantur luſibus imaginationis. 445
Mathematicum *compendium.* 545
Lexicon. 88
Matheſis *an ſola ſufficiat in explicanda natura?* 446
cur aliis ſtudiis præmittenda? 91
in Phyſica neceſſaria. 311
Matheſeos *ſtudium commendatum.* 141
fundamentum? 441
mixta objectum. 312
uſus & abuſus in Medicina. 82
Matrimonium *an liberi inſciis & invitis parentibus inire queant?* 497
Matrimoniales *cauſæ Principum Proteſtantium a quo decidendæ?* 166. ſq.
S. Matthæi *Evangelium num Ebraice ſcriptum?* 256
Mazzarini (*Jul.*) *nativitas ſingularis.* 225
Mediarum *continue proportionalium inventio.* 226
Medicamentorum *notitia deſideratur.* 262
vires ut explorandæ? 262
In Medicina *uſus & abuſus Matheſeos.* 82
Medicorum εὐοδία. 82
res numiſmatica. 310
Melancholiæ *cauſa.* 309
Mens *unde determinetur?* 448
Mercatoris *chartas hydrographicas quis invenerit?*
Mercatorum *privilegia.* 20
Mercaturæ *ſymbolum aries.* 472
Mercurius *metallorum luem venerea melius profligat, quam vulgaris.* 158
Mercurii *lux in barometro unde?* 460
Merorim *quid notet?* 211. ſq.
Merſeburgenſes *numi deſcripti.* 300
In Metalla *aſtra num influant?* 157
inquirendi ratio. 274
Metal-

Metallorum *origo.* 157
peroratio. 272
Metaphyſica *a Leibnitio excul-ta.* 446
Methaphyſicæ *fundamentum.* 441. 443. ſq.
Μελεμψύχωσιν *quo ſenſu doce-ant Druides?* 417. ſſ.
Methodus *philoſophandi in Phy-ſicis quænam optima?* 147
nova diſcendæ juris-prudentiæ. 325
botanica. 333
Metus *formalis & materialis de-finitio.* 207
Mexicorum *veterum ingenium laudatum.* 133
De Meyer *(Levinus) ſub Theod. Eleutherii nomine latet.* 1. 2.
Millennium *quid in Apocalypſi?* 342
Millius *(Jo.) notatus.* 102
Miracula *ſanctorum Marſorum.* 225
Miraculorum *natura quænam?* 442. ſſ.
Miſnenſium *novorum groſſorum origo.* 298
Mœnus *fluvius.* 272
Mogali *quo ſcribendi genere utantur?* 321
Molina *(Lud.) defenſus.* 60. ſq.
Monachi *Sec. XV notati.* 420
Monarchia *quarta an Imperium noſtrum?* 166
Monaſteria *reformata.* 122
Monaſteriorum *emendatio ur-getur.* 420
Wurtembergico-rum recenſus. 125
Monetandi *ratio quando muta-ta?* 298
Monochordi *inventor quis?* 213
Montis *pinniferi, vulgo* Fichtel-berg, *deſcriptio.* 272. ſſ
Morbi *animi corporisque per mu-ſicam curantur.* 214
arborum. 86
Moreelſii *(Henr.) vita.* 181
Motiva *quænam ſit?* 445
Motus *aquarum.* 147
animalium per vires na-turales explicabilis. 444
non habet principium a neceſſario. 449
Motuum *regulæ experimentis pendulorum confirmatæ.* 145
compoſitio univerſali-ter explicata. 331
Mulieres *apud Romanos uno tan-tum nomine inſignes.* 291
mariti nomen ſimul ac-ceperunt. 291
Mumia *vegetabilis quid ſit?* 87. ſſ.
Mumiæ *Ægyptiorum* 234
Gothanæ deſcriptio. 235
præparandæ ratio. 238
uſus in medicina. 239
pharmaceuticæ apologia 235. 238
Mundus *quando conflagraturus?* 342
ut a Deo gubernetur? 440
non eſt machina. 441
Mundi *ætatem inveniendi ratio.* 117
correctione num Deus opus habeat? 440 ſq.
ſpiritus. 116

Muſeum *Diluvianum Scheucheri.* 117
Muſices *ſyſtema quamdiu perſtiterit?* 213
uſus in templis. 214
in ſanandis animi & corporis morbis. 214
modi ut, re, mi &c. a quo inventi? ib.
ſtudium apud Gentes. 214. ſeq.
Italicæ & Gallicæ diſcrimen. 215
vis in movendis brutis. ib.
Myſtica *ſcripta quando invaluerint?* 529
Mythologia *Græcorum explicata.* 515
NAba *fluvius.* 272
Nævi *materni.* 408
Nardius *refutatus.* 236
Nares *apud Vitruvium quid?* 210
Narica *piſcis genus.* 210
Naturale & *ſupernaturale reſpectu Dei num differat?* 443
Naturalis *hiſtoriæ Bibliotheca.* 160
Navigium, *die Fähre dictum, num ad res mobiles pertineat?* 142
Nazaræorum *Evangelii quis autor?* 256
Neceſſitatis *metaphyſicæ, phyſicæ & moralis differentia.* 444. ſſ.
Neceſſitas *moralis a phyſica intrinſece non differt.* 449
Nereidum *origo.* 210
Nerium *qualis quox?* 210
qualis planta? 210
quem uſum præbeat? 212
Neſſelii (*Dan.*) *promiſſa.* 31
Newtonus (*Iſ.*) *notatus.* 440. 445
laudatus. 446
Nicrokis *inſulæ nomen fictum.* 20
Nigri *Imp. Vitæ autor Jul. Capitol.* 23
Noctilucarum *cauſa.* 457. 459
Nomine *unico mulieres olim apud Romanos inſignes.* 291
Nominum *Romanorum evolutio.* 291. ſq.
Noodt (*Ger.*) *laudatus.* 194. 521
Numeri *definitio.* 92
primitivi ut diſcernendi? 329
Numidia *familia num inter Romanas extiterit?* 290
Numus *Titianæ, Pertinacis Imp. uxoris.* 108
Gratiani Imp. 333
Numi *bracteati cur percuſſi?* 21
unde? 21. 297
quarundam civitatum 296 ſſ.
ſpintrii quales? 294. ſq.
Diocletiani & Licinii. 52
Aureliæ gentis cur Centaurum repræſentent? 290. 291
cum epigraphe: Conſtantiniana Daphne, *explicati.* 212
Nummorum *conſularium uſus in hiſtoria.* 289. 290
Numiſmatica *res Medicorum.* 310
Nundinæ *Romanorum.* 20
Nutritio *plantarum ut fiat?* 86
OChridæ *urbis ſitus.* 522
Oculi *fœminarum num præbeant criterium ſtatus corrupti?* 523

In

In Oculis *humorum motus circularis.* 404
Oeconomiæ *definitio.* 25
diviſio. 25
ſtudium a literatis neglectum. 25
Oldermannus (*Jo.*) *notatus.* 186
Olympius (*Jo. Ern.*) *notatus.* 165
Olympus *hemitoniorum inventor.* 213
Omnipræſentia *Dei explicata.* 443
Ophir *quid notet?* 17
Ophthalmia *curata.* 409
Opiatorum *uſus in febribus.* 84
In Oris *ulcere vis vitrioli cærulei.* 309
Oſteocolla *a radicibus oritur.* 507
Othones *anei genuini num dentur?* 52. 53

PActi *forma dua.* 200
Pædantiſmi *ſpecies.* 220
In Palatina *cauſa laudum Papa.* 550
Palatina *hiſtoria Dan. Parei recuſa & continuata.* 176. ſſ.
Palingeneſia *plantarum impugnata.* 87
Pancreatici *ſucci origo.* 27
Pannus *ſudarius quid?* 523
Πάπα & παπᾶς *unde Jupiter dictus?* 320
Papæ *vicariatus Petri.* 347
Papatus *ſtabilimentum quale?* 258
Papebrochius *notatus.* 42
Πάππα & παππάζειν *quales voces?* 320
Pappi *Alexandrini ſcripta mathematica.* 394
Parabolæ *altiores non ſunt curva.* 231
generatio. 230
Parabolarum *infinitarum deſcriptiones faciles.* 109. 110
Paranymphorum *officium.* 523
Paraſceves *diei initium.* 219. ſſ.
Parei (*Dan.*) *promiſſa.* 176
atas. ib.
ſcripta. 177
Hiſtoria Palat. notata. 177
Parkerus (*Matth.*) *notatus.* 167 ſeq.
Parkeri (*Rich.*) Σκέλετος *Cantabrigienſis.* 107
Parorum *certa ſpecies.* 273
Patrimonium *regale an Principi jure perpetuario locare conducat?* 306
Pauſanias *explicatus.* 17
Peccata *num Eccleſiæ Miniſtri remittere poſſint?* 347. ſq.
Pecock (*Reginaldus.*) 106
Pedibus *manus referentibus natus fœtus.* 408
Peganii (*Chriſtoph.*) *verum nomen.* 317
Pendulorum *motus.* 148
Peningi *minores quando cuſi?* 299
Pentateuchi *quis autor?* 255
Peregrinatio *quem uſum præſtet Theologia cultori?* 258

Peregrinatorum *navi.* 454. ſſ.
catalogus. 455
requiſita. 455
Pericardii *humoris origo.* 406
Periodevtarum *in Eccl. munus.* 547
Perpetuum *mobile Orffyrei.* 92
Perſarum *commercia.* 18
Petavianæ *tabulæ notatæ.* 304
Petri Erneſti *Mansfeldenſis geſta.* 287
Pez (*Bern.*) *de Benedictinis in Germania opus promiſſum.* 123
Pharaonis *nomen quid notet?* 186
Philoſophia *pigrorum.* 445
Philoſophiæ *autor diabolus habitus.* 99
Philoſophica *lingua nova.* 333
Philoſophicæ *hiſtoriæ præjudicia quænam evitanda?* 374. ſq.
Philoſophandi *in phyſicis methodus quænam optima?* 147
Phœnicum *commercia.* 17
coloniæ. 17
Phoſpori *hiſtoria.* 329
Phoſphororum *lucis cauſa.* 457. 459
Phrygii *modi in Muſica uſus.* 214
Phyſices *in Mathematicis uſus* 311
In Phyſicis *philoſophandi methodus quænam optima?* 147
Picturis *Chriſtiani veteres delectati.* 98
Pinniferi *montis nomen unde?* 272
Πίρωμις *quid notet?* 186
In Piſcium *oculis glandula ſingularis.* 406
Piſeus *refutatus.* 389
Pituitariæ *glandulæ ductus.* 369
Planetarum *ſemidiametri apparentes.* 462
Planta *omnis radicem habet.* 86
tota num in ſemine præexiſtat? 146
Plantæ *ſexu differunt.* 86
ut nutriantur? 86
rariores Hiſpanicæ. 310
Plantarum *palingeneſia impugnata.* 87
vegetatio explicata. 146
principia. 146
virtutes. 146
propagatio. 309
Plebis *idioma ab aliorum lingua an diverſum?* 218
Plinii (*C.*) *Panegyricus laudatus.* 183
In Podagra *pedilavii uſus.* 307
Pœnarum *finis.* 447
Poeſeos *Gallicæ hiſtoria.* 239. ſſ.
Poggius *laudatus.* 55
Pollinctorum *corporum uſus qualis olim?* 234
Pollinctura *ut olim peracta?* 236
Poloni *Regem Auguſtum abdicare nolunt.* 275

Pon-

Pontificis *Maximi titulum an & quare Impp. Chriſtiani aſſumſerint?* 294
Pontifices *levi de cauſa lites movent.* 130
Potentiarum *ſuperiorum differentia.* 231
Potterus (*Jo.*) *laudatus,* 97
Præjudicia *in ſtudiis hiſtoricis quænam evitanda?* 373. ſſ.
vitam concernentia refutata. 476. ſq.
Prænomina *apud Romanos & Græcos.* 291
Præſcientia *divina libertati hominis adverſa.* 447
non adverſa. 448
Præſentia *num ſufficiat ad percipiendum?* 442
Pregizerus(*Jo. Ulr.*) *notatus,* 124
die natali mortuus. 123
Presbyteri *& Epiſcopi tempore Apoſtolorum num iidem?* 485. ſſ.
Preſſionis *ſyſtema.* 458
Pretia *rerum Sec. VIII & XIV.* 297. ſq.
Principis Juventutis *appellationis origo & uſus.* 293
Principes *Imperii num legatos ad pacis tractatus mittere poſſint?* 329
Principium *vegetans in ſemine.* 85. ſq.
contradictionis. 441
rationis ſufficientis. 441
indiſcernibilium. 443
rationis ſufficientis ſtabilitum. 446
Principiorum *inventio.* 149
Proceſſus *ciliaris in oculo anatome,* 405
Proclus *CPtanus.* 398
Profanorum *ſcriptorum pro concione uſus.* 514
Projectionum *ſpecies.* 451
Proportionalium *inventio.* 226
Proprietas *loquendi.* 366
Proſtatæ *ex uno conſtant corpore.* 369
Proteſtantium *Principum cauſæ matrimoniales ut decidendæ?* 166. ſq.
Pruſſi *num lingua Germanica olim uſi?* 318
Ptolemæi *editio nova promiſſa.* 451
Pufendorfius (*Sam.*) *notatus.* 334
In Pulmonibus *diapedeſis.* 28
Pulveris *pyrii experimentum in antro canis.* 456
Ad Pultavam *Sueci victi.* 280
Pygmæi. 272
Pylori *valvula & ſphincter.* 308
ſitum habet obliquum. 368

Pythagoras *monochordi inventor.* 213

Quadrati *ad circulum inſcriptum per ſeries in infinitum inſtituta approximatio.* 309

Quadraturam *Mercatoris ante invenit Huddenius.* 328

Quæſtionum *Philoſ. e Jure collectarum ſpecimen.* 324

Quesnellus (*Paſchaſ.*) *notatus.* 4
ſub quo nomine lateat? 4

Radicem *habent omnes plantæ.* 86

Radices *ex ramis arborum elici poſſunt.* 87

Radicibus *arborum rami inſeri poſſunt.* 85

Radicula *ex ſemine primo progerminat.* 86

Radicularum *numerus in quali-bet arbore.* 86

Radii *per priſma non ſatis ſeparantur.* 232
ut ſeparentur? 232.233

Ramos *quales in numis teneant Dii marini?* 210

Ranas *non patitur lacus Weiſenſtad.* 272

Ranulæ *ſub lingua curatio.* 409

Raphſon *notatus.* 446

Relationes *quantitatem habere poſſunt.* 445

Religio *naturalis in Anglia languesſcit.* 440

Religionis *Chriſtianæ in Suevia ortus & progreſſus.* 123.ſq.
veritas confirmata. 181
in China ſtatus. 332

Renaudotus *notatus.* 438

In Renibus *diapedeſis.* 28

Reprehenſionum *finis.* 448

Reſiſtentiæ *cauſa.* 445

Reſuſcitatio *rerum.* 115

Rhododaphne *qualis planta?* 210. ſſ.

Rhododaphnes *hiſtoria.* 209

Romæ *qualis tragœdia quotannis celebretur?* 258

Romanarum *familiarum ſcriptores.* 290

Romanenſium *ſcriptorum origo.* 240

Romani *appellationes a victis gentibus non accepere.* 292

Romanorum *commercia.* 18 ſſ.
nundinæ. 20

De la Roque *autor Itinerarii in Arabiam Felicem.* 428

De Roſenroth (*Knorr*) *ficto nomine Chriſtoph. Peganius dictus.* 327

Sagittarius *notatus.* 299

Sala *fluvius.* 272

Salis *quantitas in mari quotidie augetur.* 117
Ammoniaci uſus ad febres intermittentes. 262

Digitized by Google

Salis *Ammon. Hiſtoria.* 263
Salium *mediorum genealogi per viam ſiccam.* 309
De Sallengre (*Alb. Henr.*) *promiſſa.* 50
Salmaſius (*Cl.*) *laudatus.* 436
Salſedo *maris unde?* 117
Sanguis *ex oculorum canthis excretus.* 409
Santgallenſis *Eccleſiæ hiſtoria.* 259
Sarmatæ *quando religionem Chriſtianam ſuſceperint?* 493
Scenici *autores num infames?* 201
Schelii (*Rabod. Herm.*) *ſcripta.* 180
Scheuchzeri (*Jo. Jac.*) *promiſſa.* 161
Schilterus (*Jo.*) *laudatus.* 163
Schiſmatis *turpitudo & damnum.* 548. ſq.
Schlegelii (*Chr.*) *promiſſa.* 300
Schmidius (*Eraſm.*) *laudatus.* 505
Scholæ *Ilfeldenſis ſtatus.* 222. ſſ.
Scholarum *in Germania incunabula.* 422
Schotti (*Jo. Caſ.*) *promiſſa.* 471
Schurzfleiſchius (*Conr. Sam.*) *laudatus.* 366
Scientiarum *principia.* 149
Scorbuti *phænomena.* 409
Scottus (*Jo.*) *graphiis interfectus.* 104
Scriptores *Lipſianizantes.* 324
Scriptorum *Sacrorum ſtylus.* 343
Scripturæ S. *interpretatio allegorica ad quos canones exigenda?* 343
interpretes cur adeo inter ſe diſcrepent? 372
Scripturæ S. *Loca illuſtrata & explicata:*
Gen. I, 1. 399. 403
II, 7. 475
III, 19. 475
XIV, 18. 399
XV, 8-17. 399
XXII, 6. 497
XXXVII, 13, 14. 497
Exod. IV, 24. 400
XII, 8. 211
XV, 25. 212
XXXII, 32. 400
Levit. VI, 13. 400
XVI, 4. 400
XVIII, 6-17. 400. ſqq.
18. 401
XX, 17. 474
XXIV, 15, 16. 401
XXV, 10. 401
Num. V, 11. 212
XVI. 401
Deut. XVIII, 15, 16. 401
XXIV, 1. 402
XXV, 6. 475
Jud. XI, 30-40. 402
XIII, 20. 78
XV, 4. 221

1.Sam.	*I, 11*	497
	XXVIII, 7.	402
2.Reg.	*VIII, 26.*	402
2.Chron.	*XXI, 4.*	475
Eſr.	*VII.*	425
	14-16.	426
Job.	*VI, 14.*	474
	XIV, 4.	402
	XVIII, 21.	474
	XIX, 25.	119. 474
	26. 27.	474
	XXV, 3.	475
	XXXVII, 7,	118
Pſ.	*XIV, 1.*	402
	XV, 4.	221
	XIX, 5.	343
	XLI, 5.	345
	1.	345
	LI, 7.	402
	LXXVI, 2 3.	399
	XCI,	344 ſqq.
	CX, 1.	344
Prov.	*XXIV. 16.*	514
	XXX, 18-20.	475
Kohel.	*XII, 7.*	475
Jeſ.	*VII, 14.*	344
	16.	344
	VIII, 23.	475
	XL, 3.	340
	LIII, 4.	343
Ezech.	*VIII, 6. ſſ.*	237
Dan.	*IX, 25*	426
Hoſ.	*III, 2.*	400
Matth.	*IV, 17.*	303
	V, 31.	402
Matth.	*VII, 23.*	475
	VIII, 28-34.	346
	XIX, 8, 9.	402
	XXVII, 45.	345
Marc.	*I, 14.*	303
Luc.	*II, 51.*	497
	XVI, 19 ſqq.	346
Jo.	*III, 29.*	523
	V, 37.	340
Act.	*I, 15.*	102
	II, 21.	108
	VI, 3, 5.	494
	X, 37.	303
	XX, 17, 28.	486
Rom.	*IX, 3.*	400
1. Cor.	*XV, 29.*	119
Gal.	*III, 13.*	400
Phil.	*I, 1.*	486
1. Tim.	*IV, 14.*	486
2. Tim.	*III, 16.*	75
Tit.	*I, 5-7.*	486
1. Petr.	*V, 1, 2.*	486
2. Petr.	*II, 12 ſqq.*	514
1. Jo.	*I, 8.*	347
	II, 15.	347
	III, 1.	486
2. Jo.	*I, 1.*	486
Hebr.	*X, 10.*	400
Apoc.	*IV, 6.*	343
	XI, 3, 4.	341
	XII, 4, 5.	341
	XVII, 3.	341
	XX, 2.	342

Scri-

Digitized by Google

Scriverius *laudatus.* 514
Selah *vox quid notet?* 217
Seminis *principium vegetans.* 85. ſq.
Senſorium *quid notet?* 442
Septalius (*Lud.*) *laudatus.* 25
Septizonium *cur Severianæ gentis ſepulcrum dicatur?* 24
Serapion. 394
Serpens *vivus excretus.* 409
Serpentes *inuſitatæ molis.* 132
Serrius (*Jac. Hyac.*) *refutatus.* 2. ſſ. 95. ſſ.
Servi Germa*norum moderni ut a Romanis dif*ferant? 524
Servitutis *in* Flandria *ſpecies ſingularis.* 524
Servii *Grammatici nomen varie ſcribitur.* 391
Severianæ *domus Chronologia.* 124
Sexus *diſcrimen in plantis.* 86
Sibyllini *libri quando confecti?* 256
Sibyllinorum *librorum quis autor?* 256
Siciliæ *Regni jura defenſa.* 130
refutata. 204
Silius *unde Italicus dictus?* 54
inedia mortuus. 55
Simonidis *inventum.* 213
Simplicitas *miniſtro eccleſiæ ſervanda.* 513 ſſ.
Simplicius. 398
Sinenſium *origo.* 17
A Sinenſibus *num ſcientia derivanda?* 17. 18
Siree *oleum.* 310
Societatis *charitatis & ſcientiarum in Anglia origo & finis.* 218
de propaganda fide in Anglia inſtitutum. 244
Scientiarum Boruſſiæ fundatio. 333
Sol *an decrementum capiat?* 459
Solis *parallaxis ope Veneris circa Solem conſpiciendæ determinanda.* 461
diſtantia a terra. 462. ſq.
Solidorum *bona.* 307
Somer (*Jo.*) *vita.* 375. ſq.
Spanhemii (*Ez.*) *notæ in Ariſtoph.* 139
elogium. 289
Comm. de vita propria promiſſus. 295
Spatium *quomodo ſit quantum?* 445
Spatii *definitio.* 443
notio ut formetur? 445
Specificorum *notitia in Medicina deſiderata.* 262
Speculi *Saxonici & Suevici compilatores notati.* 305
Spencerus (*Jo.*) *refutatus.* 400
Spenerus *laudatus.* 514
Spintrii *Tiberiani numi quales* 294
Spiritus *animales per diapedeſin elaborantur.* 29
ſubterranei ad colloquium admiſſi. 272
Spitzgröſchgen *quales numi?* 299
Spitzii (*Fel.*) *elogium.* 430. ſſ.
ſcripta. 432
Sponſaliorum *diviſio excuſſa.* 164 ſeq.
Sterilitas *num thermis tollatur?* 273
Stertor *infantis vigilantis.* 409
Struvius (*B. G.*) *laudatus.* 385

Digitized by Google

Suareſii (*Joſ. Mar.*) *ſcripta.* 51
Succus *nutritius plantarum.* 86
in plantis circulatur. 146
Sudarius *pannus quid?* 523
Sueci *ad Pultavam victi.* 280
Sueciæ *Regis res in Turcia geſtæ.* 282
Suecorum *origo.* 332
Suetonius *illuſtratus.* 295
Suinished *laudatus.* 106
Sulphur *quid?* 459. ſq.
Syllogismorum *figuræ & modi rejecti.* 149
Synedrii *Judaici origo.* 401
Syneſius *Cyrenæus.* 395
Syſtema *Copernicanum ut demonſtrandum?* 151. ſq.
harmoniæ præſtabilitæ? 332

Tabellarii *Eccleſ. deſcripti.* 547
Tacitus *emendatus.* 290
Tacqueti (*Andr.*) *Aſtronomia notata.* 89
Talismanici *ſcriptores.* 80. 81
Talismanum *origo.* 80
exempla. 80
Tangentium *methodum Sluſianam prior invenit Huddenius.* 328
Tapperus (*Ruard*) *a Semipelagianiſmo defenſus.* 8. 9
Τάττα *qualis vox?* 320
Telesmanicarum *curationum Fautores.* 81
Temperamentum *Muſicum univerſale.* 114
Tempus *quid ſit?* 442. 443. 444
Tephillim *Judæorum.* 80
Teraphim *Labani.* 80
Terra *Adamica.* 116
Terra *Angerburgica.* 506
Alana quæ? 506
Teſtamentum *Vetus num Seculo IV auctum fuerit?* 25
Teſtamenti *Novi verſio Damulica.* 249
Coptica. 434
canon a quo conſtitutus? 254
Veteris hiſtoria ſacra num emblematica? 345
Tethinidiorum *feſtum Dianæ Corythalliæ.* 310
Tethyos & Tethyorum *hiſtoria.* 310
Tetrachordi *inventor.* 213
Tharſis *vox quid notet?* 17
Thea *ſuccedanea.* 310
de Lima. 310
de Paragny. 310
Theclæ *Actorum fragmentum.* 108
Themidis *filiæ tres.* 521
Themiſtii *Euphradæ vita & ſcripta.* 392. ſſ.
locus expoſitus. 393
Theodorus *vid.* Diodorus.
Theodorus Eleutherius *eſt Livinus de Meyer.* 12.
De Θεοδρόμοις *tractatus.* 545. ſſ
Theologia *Sinenſium.* 335
Theologiæ *ſtudioſi requiſita.* 15
uſus quinam ex peregrinatione? 258
ſtudium qua methodo tractandum? 14. ſq.
In Theologiam *myſticam introductio.* 343. ſq.
De Theologis *ſcholaſticis quid cenſendum?* 15

Theo-

Theonis *Alexandrini ſcripta.* 394. ſq.
Theoremata *Geometrica nova.* 109
Thermarum *Carolinarum deſcriptio.* 273
Theſaurorum *acquiſitio per magiam.* 274
Thomas Aquinas *a plagio vindicatus.* 257. ſq.
S. Thomæ *Apoſtoli hiſtoria in India inventa.* 248
Thomaſius (*Jac.*) *laudatus.* 323
Thyroidea *glandula unica eſt.* 369
Tiberiani *ſpintrii numi quales?* 294
Timon *Miſanthropus quis fuerit?* 217
Tinea *per lotionem capitis cum pice liquida curata.* 409
Titianæ, *Pertinacis Imp. uxoris, numus.* 108
Van Toll (*Abr. Arn.*) *promiſſa.* 497
Tollius (*Jac.*) *notatus.* 365
Trajectinæ *urbis ſcriptores.* 183
Trajectoriæ *data ſerici curvis ad angulos rectos occurrentibus.* 348
Trajectoriarum *problema in Anglia male ſolutum.* 348. 349
In Tranquebar *Chriſtianiſmi initia, progreſſus, & impedimenta.* 241. ſq.
Tranſcendentium *quarundam trajectoria.* 351
Tranſſubſtantiatio *in S. Cœna quando ſecundum Græcos & Latinos fiat?* 259. ſſ.
Trillerus *notatus.* 119
S. Trinitas *num ex lumine naturæ demonſtrari poſſit?* 143
per nova inventa Logica defenſa. 326
Tumor *genæ connatus emplaſtro miraculoſo imminutus.* 408
connatus irritatione in cancrum degenerans. 408
A Turre (*Phil.*) *vita.* 382. ſq.
Turrianus (*Franc.*) *notatus.* 505
Tuſci *quinam?* 224
Typi *V. T. cum antitypis N. T. collati & explicati.* 74. ſq.
Tyri *urbis origo & fata.* 218
VAcuum *exploſum.* 444
A Valle (*Chriſtoph.*) *laudatus.* 120
Vaninus *notatus.* 511
Vaporum *figura ſphærica.* 147
Varenius *notatus.* 450
Varignonii *obſervationes circa motus fluidorum commendata.* 312
Vaſa *nephro-lymphatica in oculis.* 404
Le Vaſſor (*Mich.*) *notatus.* 179
Vegetationis *principium.* 85
ratio. 86
accelerata experimenta promiſſa. 87
Venæ ſectionis *uſus in febribus.* 83

Digitized by Google

Ventriculi *orificium dextrum ſiniſtro inferius eſt.* 368
In Ventriculo *diapedeſis.* 27
Venus *in Sole videnda.* 464
Verglius (*Polyd.*) *refutatus.* 107
Veſicatoriorum *uſus in febribus.* 84
Vexillum *Imperii majus ad quem pertineat?* 311
Videre *vox etiam aurium officium deſignat.* 338
De Villavicentia (*Laur.*) *plagiarius.* 14
De Vini *uſu fœminis Romanis interdicto legis origo & cauſa.* 217
Vires *ſpirituum ſubſunt legibus moralibus.* 445
Virgæ *mercurialis uſus.* 142
Virgilius *illuſtratus.* 291. ſſ.
laudatus. 390
De Virgilii *Ecloga IV judicium.* 522
Viridis *æris uſus in lue venerea.* 309
Virium *centralium problemata quis primus ſolverit?* 313
in pleno analyſis. 315
Virtus *in qualibus actionibus conſiſtat?* 448
Virtutibus *Dæmones attributi.* 99
Viſionis *organum eſt tunica choroidea.* 460
Vitemberga *a Jac. Tollii obtrectatione vindicata.* 365
Vitia *in quo conſiſtant?* 448
Vitiis *Dæmones attributi.* 99
Vitrorum *poliendorum inventa nova.* 327
Vitrei *humoris in oculis anatome.* 405
Vitrioli *cærulei vis in oris ac narium ulcere.* 309
Ulpianus *illuſtratus.* 195. ſq.
Per Ulyſſem *quid indicetur?* 515
Umbilicalis *vena in ſinum venæ portæ hiat.* 309
Umidia *gens apud Romanos.* 290
Unio *Proteſtantium defenſa.* 335
Vocum *origines qua cautione indagandæ?* 319. ſq.
Voluntatis *indoles explicata.* 443
Voſſius (*If.*) *refutatus.* 389
Urachus *in fœtu humano datur.* 309
Urina *in veſica per diapedeſin colligitur.* 28
per alvum in Iſchuria excreta unde? 28
Urinæ *tranſitus citior in potatoribus unde?* 28
Uſſerius (*Jac.*) *laudatus.* 505
Uteri *prolapſus ex gibbo.* 410
Uvulæ *defectus ex imaginatione matris.* 408
WEiſenſtadienſis *lacus ranis infeſtus.* 272
Wilkinſius (*Dav.*) *laudatus.* 434. ſſ.
notatus. 321. 437. ſſ.
Witechindi (*Herm.*) *ætas.* 175
obitus. 175
Wolfius (*Chr.*) *cur Matheſi operam dederit?* 88
Wolfii (*Chr.*) *Aerometria commendata.* 312
Elementa Matheſeos commendata. 326
Wolhuſius *refutatus.* 268
Wightii *inventum.* 452
Zerlini (*Joſ.*) *opera muſica laudata.* 214
Zeilerus (*Mart.*) *notatus.* 174
Ziegenbalg (*Barthol.*) *Bibliotheca Malabarica promiſſa.* 249

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google